

Regina Maria si America

Adrian-Silvan Ionescu

ADRIAN-SILVAN IONESCU

REGINA MARIA ȘI AMERICA

ADRIAN-SILVAN IONESCU

REGINA MARIA ȘI AMERICA

NMP

Coperta I: Regina Maria, 1928, fotograf necunoscut, Muzeul Național de Istorie a României

Coperta IV: foto Dana Voiculescu © 2009

pag.2 : Regina Maria, 1926, colecția NOI Media Print

Traduceri: Constanța Simu (Jurnal 12 octombrie - 16 noiembrie 1926),

Adrian-Silvan Ionescu (Jurnal 17 - 29 noiembrie 1926, Anexe)

Aducem și pe această cale mulțumirile noastre tuturor celor care, cu generozitate și dezinteres, ne-au oferit sugestii sau ne-au furnizat ilustrații pentru înnobilarea acestui volum:

Dr. *Glee E. Wilson* și neprețuitei sale soții, *Dorothy*, din Kent, Ohio;

Dr. *Cara Gilgenbach*, Șef Colecții Speciale și Arhivă, Kent State University Libraries, Kent, Ohio;

Dr. *Crișan Mușețeanu*, director general; domnului *Radu Coroamă*, director, și doamnei *Mariana Neguță* de la Muzeul Național de Istorie a României;

Dr. *Russell Lewis*, vicepreședinte executiv și istoric principal la Chicago History Museum, Chicago;

Doamnei *Rodica Rotărescu*, director general și domnului dr. *Mircea Hortopan*, director adjunct la Muzeul Național Peleş;

Dr. *Gabriel Badea-Păun*, Paris;

Domnului *Aurelian Stroe*.

Toate imaginile cu care este ilustrată partea memorialistică a acestui volum fac parte din selecția Reginei Maria și au fost lipite pe paginile albe rezervate în acest sens în jurnal. Marea lor majoritate au legende scrise chiar de autoare. Completările și comentariile între paranteze drepte ne aparțin.

Pentru îmbogățirea iconografiei acestui volum, la anexe am inclus imagini provenind din dosarele de corespondență aflate în Fondul Casa Regală, Regina Maria, Personale sau din Fondul Documente Fotografice de la Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare A.N.I.C.), precum și din colecții muzeale și particulare din țară și străinătate.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României nr. 16122 / 23.09.2009

IONESCU, ADRIAN-SILVAN

Regina Maria și America / Adrian-Silvan Ionescu; trad.: Constanța Simu, Adrian-Silvan Ionescu;

graf.: Irina Spirescu; foto: Adrian-Silvan Ionescu; red.: Adrian Manafu, Emil Stanciu - București: Noi Media Print, 2009

Bibliogr.

Index

ISBN 978-973-1805-45-0

I. Simu, Constanța (trad.)

II. Ionescu, Adrian-Silvan (trad.) (foto)

III. Spirescu, Irina (graf.)

IV. Manafu, Adrian (red.)

V. Stanciu, Emil (red.)

94(498)''19'' Maria

929 Maria

821.135.1-94

În memoria lui Connie Simu (1956-2004),
fir plătând de iarbă din grădina lui Walt Whitman,
secerat pretimpuriu, înainte de a termina tălmăcirea acestui jurnal regal.

CUPRINS

9	Introducere
15	Capitolul I - Pregătirea călătoriei
29	Capitolul II - Începutul călătoriei - Paris
33	Capitolul III - Traversarea Oceanului. Pe „Leviathan”
38	Capitolul IV - America
57	Capitolul V - Canada
61	Capitolul VI - Printre locuitorii din Vest
71	Capitolul VII - Regina Maria și radioul american
77	Capitolul VIII - Americanii îi scriu Reginei Maria
89	Capitolul IX - Înapoi spre Europa. Pe „Berengaria”
94	Capitolul X - După întoarcerea acasă
104	Jurnalul Reginei Maria
240	Anexe
351	Bibliografie
354	Index

Introducere

Adorata Regină a României și-a mărit regatul incluzând inima Americii.

Jean McLaughlin, Seattle

Vizita Reginei Maria a României în Statele Unite ale Americii a făcut multă senzație în epocă și, multă vreme după încheierea ei, a suscitat interesul publicului. Regina își impresionase gazdele prin frumusețea și eleganța ei, prin inteligență și voiciune, prin zâmbetul ei împărțit, cu generozitate, tuturor. În cele cinci săptămâni petrecute în Lumea Nouă în toamna anului 1926 ea și-a cucerit gazdele și a reușit să-și ducă la îndeplinire planul de „a așeza România pe hartă”, de a-și face țara cunoscută nu numai cercurilor înalte, guvernamentale, industriale și financiare, ci întregii populații americane. Vizita Reginei Maria a făcut mai mult pentru țară decât întreaga activitate a diplomației românești de dinainte și de după efectuarea ei.

Presa americană a acordat multă atenție acestei vizite, chiar dacă uneori părerile erau defavorabile și cu o pronunțată notă critică. Gazetarii o urmau oriunde se ducea, îi pândeau fiecare pas, fiecare gest, fiecare expresie, îi notau fiecare cuvânt. Un grup destul de numeros de ziariști a fost atașat chiar suitei regale când aceasta și-a început excursia prin țară. În pofida faptului că îi inspirau uneori frică prin excesiva lor curiozitate și indiscreție, Regina îi trata, totuși, cu amabilitate și colegialitate de breaslă. Ea însăși a scris douăzeci de articole în care și-a relatat impresiile de călătorie ce au fost publicate în toate periodicele afiliate la Alianța Ziarelor Nord-Americane (North American Newspaper Alliance), care acopereau întregul teritoriu al Statelor Unite. Chiar dacă își sacrifică orele de somn pentru a scrie aceste articole, suverana o făcea cu plăcere și entuziasm știind că prin intermediul presei poate pătrunde în toate casele, în toate familiile de americani mijlocii care nu aveau șansa să o vadă în marile metropole unde poposea ori în gările de pe ruta ce o urma în călătoria sa de la est la vest și înapoi. Prin aceste articole ea a fost cunoscută și îndrăgită de milioane de oameni, din cele mai îndepărtate colțuri ale Americii.¹ Datorită acestor impresii – scrise direct și sincer – cât și a discursurilor radiodifuzate, Regina și-a câștigat simpatia unanimă și a dat curaj oamenilor simpli să i se adreseze prin scrisori și telegrame.

Relatările privind vizita regală publicate în volum au văzut lumina tiparului în anul următor. C. Constante semnează o broșură de 64 de pagini, intitulată *Călătoria M.S. Regine Maria în Statele Unite. Cum a fost primită M.S. Regina în America – Impresiile unui ziarist american*², în care sunt prezentate, însă, doar primele zile ale vizitei, 18 -22 octombrie, sosirea la New York, întâlnirea cu președintele Calvin Coolidge la Washington, primirea la Philadelphia, reîntoarcerea la

1. *Impressions of America by Her Majesty the Queen of Romania*, „The World”, fără dată, Kent State University Library, Special Collections, Kent, Ohio

2. C. Constante, *Călătoria M.S. Regine Maria în Statele Unite. Cum a fost primită M.S. Regina în America – impresiile unui ziarist american*, Tipografia Dorneanu, București, 1927; xxx, *Vizita M.S. Regine Maria la New York, 23 noiembrie 1926*, f.a.

New York și se încheie cu banchetul de la Clubul Bancherilor din aceeași metropolă, banchet ce preceda începerea marelui voiaj transcontinental.

La un an după derularea călătoriei americane, Constance Lily Morris, soția Consulului General al României la Chicago, publică un voluminos jurnal ilustrat al experienței sale ca membră în suita regală, sub titlul *On Tour with Queen Marie*³. Tot în acel an, în revista americană „The Forum” este publicat un articol cu notă critic-ironică - dar nelipsit de observații foarte juste - la adresa vizitei, semnat de Harold Norman Denny și intitulat *Mr. Babbitt Draws a Queen* și ilustrat cu un frumos portret în peniță al suveranei.⁴ Autorul, gazetar la „New York Times”, însoțise în calitate de corespondent, suita regală și asistase la aproape toate succesele dar și tribulațiile care punctaseră această vizită. El își începe articolul cu o trimitere la antichitate, în care găsește similitudini cu realitățile americane cu care fusese confruntată suverana României: „În zilele când Roma era atotputernică, generalii ei victorioși obișnuiau ca, atunci când se întorceau, să treacă în triumf pe străzi având înălțuiri de car căpeteniile pe care le învinseseră. Noi americanii am adoptat acum acel plăcut obicei; și când, nu demult, regina unei națiuni împovărate a venit să ne viziteze, cei care învârtesc dolarii americani, - care domină lumea zilelor noastre la fel cum o făceau săbiile în timpul lui Caesar – au fixat cătușe de aur la încheieturile ei ce nu au putut rezista și au târât-o pe străzile orașelor cu urale la fel de triumfătoare ca acelea care zgâlțâiau vechile ziduri cernite de pe malul Tibrului.

Regina Maria a României a venit în America pentru mai multe motive dintre care nu în ultimul rând, la fel ca altele mult mai puțin distinse de același sex cu ea, era faptul, absolut scuzabil, că dorea să savureze adorația, iar America este faimoasă pentru primirile pe care le acordă celor mari. În multe locuri ea s-a bucurat, în cea mai mare măsură, de triumful ce și-l dorise; totuși, chiar acolo unde triumful ei atingea apogeul, ea era o captivă înălțuită, condusă prin fabrici de brânză de magnați ai untului și ai ouălor, expusă la ciudate spectacole teatrale de binefacere și la și mai ciudate întruniri sociale, făcută să stea pe platforme scârțâitoare, în vreme ce oficialități publice în neobișnuite haine de dimineață țineau discursuri politice, nepotrivit deghizate, și, în general, o opreau să facă ceea ce dorea și o obligau să facă ceea ce nu dorea. Aproape invariabil ea a acceptat cererile amfitrionilor ce erau mult mai interesați de glorificarea lor decât de a ei, la fel ca un musafir la o petrecere la conac ce-și lasă gazda să-l scoale la șase dimineața pentru o partidă de golf, când el ar fi preferat mult mai mult să stea în pat.

Chiar înainte de plecarea reginei, ea a zis, cu jale, că America a văzut-o dar ea nu a văzut America. Cu toate că vreo șase milioane de americani au privit-o pe regină, când a părăsit țara ea era mai puțin cunoscută decât atunci când venise pentru că, în conștiința publică persoana și misiunea ei erau învăluite în mistificatoare confuzii.”⁵

La un deceniu de la călătorie este tipărit un număr dublu al „Buletinului Institutului American din România”, pentru 1935 și 1936, dedicat Reginei Maria la împlinirea a 60 de ani de viață. Prezentând biografia, activitatea și realizările suveranei, trei dintre autori s-au referit la voiajul în Lumea Nouă. Unul dintre semnatori, profesorul Nicolae Petrescu,

3. Constance Lily Morris, *On Tour with Queen Marie*, Robert M. McBride Company, New York, MCMXXVII

4. Harold Norman Denny, *Mr. Babbitt Draws a Queen*, „The Forum” [1927], p. 344-353

5. *Ibidem*, p. 345-346

făcuse parte chiar din suita regală și fusese martor la primirile triumfale ce avuseseră loc cu 10 ani în urmă. În finalul articolului său, intitulat *Regina Maria în Statele Unite*, autorul subliniază „contribuția pe care, mai mult decât oricare alt cetățean al României, a adus-o Suverana în dezvoltarea relațiilor româno – americane.”⁶ Preotul dr. Epaminonda Lucaciu semna articolul *M.S. Regina Maria printre românii din Statele Unite*⁷ iar diplomatul Radu A. Florescu pe cel intitulat *Amintirea călătoriei M.S. Regina Maria în America*⁸. În acest ultim material se vorbea despre ecoul pe care l-a avut această vizită și puternica amintire ce a lăsat-o suverana, peste ani, populației americane, de obicei prea interesată de actualitate pentru a rememora evenimente trecute: „Sunteți din țara Reginei Maria care a fost la noi ?» te vor întreba și azi și mâine chiar mulți din acei americani care numai de prea puține își aduc aminte într-o epocă ce a depănat atâtea evenimente; tu călător român pierdut pe enormul continent America, vei putea răspunde : « Sunt într’adevăr din țara Reginei Maria » și astfel vei avea mai puțin ocazia de a fi tratat ca un necunoscut. Anii trec, unele amintiri dispar pe când altele cresc. Ba unele cresc până a deveni un mit, împodobit cu frumusețea unei imagini și cu tot farmecul depărtării. Așa va rămâne amintirea călătoriei Reginei Maria prin Statele Unite, nu numai printre românii din America dar și printre descendenții vechilor coloniști.”⁹

În ciuda convingerii lui Radu A. Florescu în legătură cu amintirea vie a prezenței Reginei Maria pe pământ american, totuși, aceasta s-a estompat în răstimp de 50 de ani, pentru a se reaprinde în ultimele două decade ale secolului XX. În monografia intitulată *The Last Romantic*,¹⁰ apărută în 1985 (și tradusă în română), Hannah Pakula consacră voiajului regal întregul capitol 26 al cărții, dezbătând implicațiile politice, economice, culturale și mondene ale acestuia în viața americană. Când tratează despre acordarea titlului de căpetenie onorifică între indieni, autoarea amintește doar de indienii Sioux de la Mandan, Dakota de Nord, nu și de indienii Blackfoot care i-au conferit suveranei același titlu și i-au dat numele de **Morning Star** (Luceafărul) într-o ceremonie ținută la Browning, Montana, de către marea căpetenie ereditară a acelui trib, Mountain Chief, care i-a adoptat și i-a rebotezat și pe principii, Ileana primind numele de Pretty Dove, iar Nicolae acela de Mountain Chief.

Celălalt monografist al Reginei Maria, Guy Gauthier, este mult mai zgârcit cu acest subiect în lucrarea sa *Missy, Reine de Roumanie* (tradusă recent și în românește)¹¹ și-i acordă doar o pagină și jumătate în care, din păcate, comite două erori : consideră data îmbarcării la Cherbourg pe transatlanticul „Leviathan” ca fiind 13 octombrie în loc de 12 octombrie și afirmă că suverana ar fi ajuns la Hollywood și l-ar fi cunoscut pe marele actor al filmelor de comedie mută Charles Chaplin, deși California nu s-a aflat în varianta finală a programului vizitei.

Cea mai corectă și completă relatare a călătoriei americane o face Terence Elsberry în monografia *Marie of Romania. The Intimate Life of a Twentieth Century Queen*,¹² unde îi consacră un întreg capitol (18), admirabil documentat și sugestiv

6. Nicolae Petrescu, *Regina Maria în Statele Unite*, „Buletinul Institutului American din România” vol. II-III/1935-1936, p. 5-7

7. Dr. E. Lucaciu, *M.S. Regina Maria printre românii din Statele Unite*, „Buletinul Institutului American din România” vol. II-III/1935-1936, p. 36-38

8. Radu A. Florescu, *Amintirea călătoriei M.S. Regina Maria în America*, „Buletinul Institutului American din România” vol. II-III/1935-1936, p. 39-41

9. *Ibidem*, p. 41

10. Hannah Pakula, *The Last Romantic*, Simon & Schuster, Inc., New York, 1985, p. 339-355; *Idem, Ultima Romantică. Viața Reginei Maria a României*, Traducere de Sanda-Ileana Racovitanu, Editura Lider-Editura Cartea pentru toți, București [2003], p. 426-448

11. Guy Gauthier, *Missy, Reine de Roumanie*, Editions France-Empire, Paris, 1994; *Idem, Missy, Regina României*, Editura Humanitas, București, 2000, p. 293-294

12. Terence Elsberry, *Marie of Romania. The Intimate Life of a Twentieth Century Queen*, St.Martin's Press, New York, 1972, p. 193-209

intitulat, *The Woman Who Was Waited For* (Femeia ce a fost așteptată), folosind apelativul plin de poezie ce i-l dăduseră indienii Sioux când o adoptaseră în tribul lor în cadrul unei ceremonii ținută la Mandan, în statul Dakota de Nord.

Într-un număr din 1994 al revistei americane de istorie „The American Heritage”, Gene Smith a publicat articolul, succint dar și informativ pentru contemporaneitate - *Queen Marie. In the delirium of the 1920s, she became, for a little while, the most popular woman in the country.*¹³

Tot în 1994 apare și monografia *Loïe Fuller, Danseuse de la Belle Époque* semnată de Giovanni Lista.¹⁴ Autorul prezintă circumstanțele în care tânăra principesă o cunoaște pe dansatoare, în primăvara lui 1902 și, după un spectacol la care asistase, o invită la palatul Cotroceni, pentru o reprezentație privată și leagă o strânsă prietenie. Un întreg capitol este dedicat vizitei regale în S.U.A. pentru care Loïe Fuller s-a zbatut foarte mult și a încurajat-o pe suverană să o întreprindă, dându-i sfaturi și detalii pentru orice situație în care s-ar afla. Intitulat *Les Incertitudes de Coppélius* (Incertitudinile lui Coppélius)¹⁵ după un balet inspirat de *Povestirile lui Hoffmann* din care dansatoarea și coregraful voia să facă un film, acest capitol urmărește nu atât traseul voiajului regal și detaliile sale cât evoluția relațiilor dintre cele două prietene. Stăpânită de un entuziasm debordant, aproape morbid, Loïe încercase să pună stăpânire pe Regină și să se erijeze în ghidul, consilierul și agentul de presă al acesteia, intrând astfel în conflict cu unii dintre membrii suitei și cu oficialitățile legației din Washington care, în fond, erau direct responsabili de pregătirea și desfășurarea vizitei. Admonestată și respinsă de anturaj, Loïe se străduiește să se reabiliteze pe lângă Regină care, deși o iubea sincer, nu o putea favoriza în detrimentul celor investiți pe cale ierarhică să se ocupe de acel program. Atunci Loïe se refugiază în propria-i artă și își concentrează toate eforturile în organizarea a două spectacole de balet (pe tema poveștii reginei, *Crinul vieții*), unul la Philadelphia, pe 21 octombrie, și altul la Metropolitan Opera House din New York, pe 23 octombrie. Ambele au fost, însă, niște răsunătoare eșecuri, biletele de 20\$ s-au vândut, în ultimul moment, doar cu 50¢. Temându-se că regina nu va fi prezentă, marile familii americane, multimilionarii care-și anunțaseră participarea, nu au venit la gală. Această conjunctură dramatică, la fel ca și insistențele și solicitările ulterioare ale lui Loïe pe lângă Regină, au făcut să se răcească treptat relațiile dintre ele, ajungându-se până la situația penibilă ca dansatoarea să fie debarcată din trenul regal. Aceasta însă nu a demoralizat-o pe Loïe, care, pentru a-și salva prietenia și afecțiunea regală, s-a apucat imediat să adune și să editeze scrisorile primite de la Regină, pe care intenționa să le dea publicității într-o carte. Cerând, în decembrie 1926, acceptul Mariei pentru publicarea acelei lucrări, Regina, cu delicatețe și diplomație, nu aprobă acest volum, care, din păcate, nu va vedea vreodată lumina tiparului.

În catalogul Muzeului de Artă Maryhill, autoarea textului, Linda Brady Tesner consacră lungi pasaje, bogate în informații, privind prezența regală la inaugurarea instituției, pe 3 noiembrie 1926.¹⁶

Rositsa Malcheva-Zlatkova consacră trei pagini, bine ilustrate, voiajului american în albumul *Balchic*¹⁷. Între alte imagini este inserată și o hartă a S.U.A. pe care este figurat traseul străbătut de suverană. Sunt comise câteva erori, unele

13. Gene Smith, *Queen Marie. In the delirium of the 1920s, she became, for a little while, the most popular woman in the country*, „The American Heritage”, Vol. 54, No. 6/October 1994

14. Giovanni Lista, *Loïe Fuller, Danseuse de la Belle Époque*, Stock – Éditions d'Art Somogy, Paris, 1994

15. *Ibidem*, p. 583-598

16. Linda Brady Tesner, *Maryhill Museum of Art*, Arcus Publishers, Portland [1999], p. 34-48

17. Rositsa Malcheva-Zlatkova, *Balchic*, Dunav Press AD, Rousse, 2006, p. 22-25

produse, poate, la tipar, precum Jim Warker în loc de Jim Walker, Barbo Stirbi în loc de Știrbey sau Merryhill în loc de Maryhill, dar și altele mai grave, așa cum este plasarea Cimitirului Arlington în New York și nu în zona capitalei federale, Washington, ori conotarea numelui căpeteniei Sioux de la Mandan drept Red Soma Tomabarok sau confundarea directorilor Muzeului Metropolitan cu Nelson Cromwell și Tileston Wells, deși aceștia aveau cu totul alte poziții și atribuții. Autoarea bulgăroaică s-a inspirat, de fapt, dintr-un articol publicat pe internet de Stephanie Wachalec „master of library” la Kent State University, de unde a preluat și întreaga ilustrație (precum și erorile...). Intitulat *Queen Marie's Trip to America and Canada – Historical Note*,¹⁸ articolul, editat on line pe 22 octombrie 2002, prezintă o cronologie a călătoriei și, foarte sintetic, principalele locuri vizitate, întâlnirile și evenimentele acesteia pornind, ca sursă de informare, de la volumul semnat de Constance Lily Morris mai sus citat de noi.

Și câțiva cercetători români s-au preocupat de acest subiect în ultimii ani. În lucrarea *Putting Romania on the Map: The American Press and Queen Marie's Visit to the United States, October – November 1926*¹⁹ Emma Porfireanu a valorificat amplul material oferit de presa americană din perioada vizitei regale. Folosind în mare parte articolele mai sus amintite din „Buletinul Institutului American din România” pe anii 1935 – 1936, Ioan Spătan a realizat comunicarea *Regina Maria printre românii din Statele Unite ale Americii*.²⁰ Natalia Tampa, în studiul, *Societatea „Amicii Statelor Unite”*²¹ atinge și unele aspecte privind vizita americană a reginei Maria.

Ocupându-se de bogata iconografie a suveranei, Diana Mandache inserează și câteva imagini luate în Statele Unite în albumul *Marie of Romania. Images of a Queen*.²² La legenda fotografiei ce o reprezintă pe Regină purtând coroana de pene oferită de indienii Sioux se strecoară o inadvertență: în loc de **Red Tomahawk**, căpetenia ce a întâmpinat-o pe suverană și i-a dat numele de Winyan Kipanpi Win (Femeia pe care o chemi), apare **Red Tomabarok** (!). Este dat, de asemenea, un citat care lasă a se înțelege că provine din jurnalul Mariei dar care nu se regăsește acolo - cel puțin nu în formularea dată de autoarea albumului.²³ (A se vedea pasajul în jurnalul american editat de noi.²⁴)

În lucrarea *Jurnalul călătoriei din 1926 al Reginei Maria în Statele Unite ale Americii*²⁵ autorul rândurilor de față a făcut o prezentare a notelor memorialistice ținute de suverană în timpul voiajului. Coresponzența primită de suverană, în timpul călătoriei, de la gazde a fost valorificată în studiul „*Dragă Regină Maria*” – *scrisori de la cetățeni americani adresate suvernei României (1926)*.²⁶ În studiul *Preliminariile vizitei americane a Reginei Maria*²⁷ am deslușit motivele și obiectivele

18. Stephanie Wachalec, *Queen Marie's Trip to America and Canada – Historical Note*, Queen Marie Collection, speccoll.library.kent.edu/women/marie/triptoamerica.html.

19. Emma Porfireanu, „*Putting Romania on the Map*”: *The American Press and Queen Marie's Visit to the United States, October-November 1926*, în volumul *Romania and Western Civilization*, The Center for Romanian Studies, Iași, 1997, p. 339-352

20. Ioan Spătan, *Regina Maria printre românii din Statele Unite ale Americii*, „Muzeul Național” XI/1999, p. 177-181

21. Natalia Tampa, *Societatea „Amicii Statelor Unite”*, „Revista Arhivelor” nr.1-2/2003, p. 265-273

22. Diana Mandache, *Marie of Romania. Images of a Queen*, Rosvall Royal Books, Falköping, 2007, p. 71-74

23. *Ibidem*, p. 74

24. Adrian-Silvan Ionescu, *America Seen by a Queen. Queen Marie's Diary of Her 1926 Voyage to the United States of America*, The Romanian Cultural Foundation Publishing House, Bucharest, 1999, p. 91

25. Adrian-Silvan Ionescu, *Jurnalul călătoriei din 1926 al Reginei Maria în Statele Unite ale Americii*, în volumul *Romania and Western Civilization*, The Center for Romanian Studies, Iași, 1997, p. 295-338

26. Idem, „*Dragă Regină Maria*” – *scrisori de la cetățeni americani adresate suveranei României (1926)*, „Revista Arhivelor” nr.1-2/2004, p. 246-266

27. Idem, *Preliminariile vizitei americane a Reginei Maria*, „Revista Arhivelor” nr.3/2006, p. 113-135

acestei călătorii. De asemenea, am mai publicat un articol despre vizita în Vest unde a întâlnit indieni și cowboy²⁸ și câteva materiale de mai scurtă întindere în reviste de popularizare.²⁹ Apoi m-am ocupat de editarea, în limba originală, a jurnalului american al suveranei – apărut sub titlul *America Seen by a Queen*³⁰ - ce a fost un *best-seller* la *Folklife Festival* organizat de Smithsonian Institution din Washington, D.C., în intervalul 23 iunie – 4 iulie 1999, unde România a fost invitată de onoare.³¹ Într-un număr special, nenumărat, al „Revistei Muzeelor”, în care erau adunate comunicările științifice prezentate la Simpozionul „Regina Maria”, organizat pe data de 12 septembrie 2007 de Centrul de Pregătire Profesională în Cultură și de Muzeul Militar Național „Regele Ferdinand I”, a fost publicat studiul nostru istoriografic privind călătoria suveranei ce poartă titlul *Regina Maria și America. Repere bibliografice*.³²

Pe lângă reportaje ale gazetarilor americani ce au acoperit, în perioada respectivă, toate etapele voiajului regal ca și impresiile suveranei, date publicității în periodicele afiliate la Alianța Ziarelor Nord-Americane, prezența frumoasei regine a României în Statele Unite și Canada a lăsat urme de neuit în acele locuri iar interesul pe care această călătorie transcontinentală îl suscită încă și astăzi cercetătorilor români și străini este un exemplu peremptoriu al importanței ce a avut-o pentru posteritate.

28. Idem, *Queen Marie of Romania and the American West*, în volumul *In Honorem Paul Cernovodeanu*, Editura Kriterion, București, 1998, p. 409-416

29. Idem, *Regina Maria și indienii americani*, „Magazin Istoric” nr.5 (336)/martie 1995; Idem, *Statele Unite văzute de o Regină*, „Magazin Istoric” nr.7 (364)/iulie 1997; Idem, *O suverană a României în Vestul Sălbatic*, „Arhiva”, supliment al ziarului „Cotidianul” nr.6 (38)/23 iunie 1995, nr.7 (39)/28 iulie 1995; Idem, *Regina Maria și indienii americani*, „Dorul - den rumaenske avis”, Danmark, nr. 98/ianuarie 1998

30. Idem, *America Seen by a Queen. Queen Marie's Diary of Her 1926 Voyage to the United States of America*, The Romanian Cultural Foundation Publishing House, Bucharest, 1999

31. Sanda Anghelescu, *Cartea de istorie*, „Formula AS” nr.363/mai 1999; N.P. [Nicolae Prelipceanu], *La Smithsonian Folklife Festival sunt prezentate și cărți*, „România Liberă” 29 iunie 1999; Iulia Blaga, *Dispute și nervi*, „România Liberă” 3 iulie 1999; Luana Duschka, *Regina Maria a României a cucerit America*, „Ziua” nr.1787/3 mai 2000; Aurelian Stroe, *America văzută de o Regină*, „Dorul - den rumaenske avis”, Danmark, nr. 116/iulie 1999; Amalia Maftci, *Călătoria reginei Maria în America*, „Meridianul românesc”, New York, 14 octombrie 2000

32. Adrian-Silvan Ionescu, *Regina Maria și America. Repere bibliografice*, „Revista Muzeelor” – număr special dedicat Reginei Maria, Anul XLII [2007], p. 29-34

I

Pregătirea călătoriei

Oh, sper să pot veni.
Maria, Regina României

În toamna anului 1926, Regina Maria a României își înfăptuiește, în sfârșit, vechiul vis de a vizita Statele Unite ale Americii. I se vorbise mult despre Lumea Nouă, avea acolo prieteni buni, mulți dintre ei cunoscuți și îndrăgiți în vremurile de restriște ale primului război mondial. Dar cele mai multe invitații ori sugestii de a vizita Statele Unite i-au fost făcute în anii următori acestuia, când visul a început să prindă aripi și dorința să ia contur.

În timpul Conferinței de Pace de la Paris din primăvara anului 1919 - la care Regina Maria a luat parte activă, obținând, prin farmec personal și multă diplomatie, condiții mai bune și compensații teritoriale pentru România - a făcut cunoștință cu doi milionari americani, William Nelson Cromwell și Samuel Hill¹ care vor contribui mult la succesul călătoriei din 1926. În același an, 1919, va fonda Societatea Prietenii României (Friends of Roumania), care va juca un rol însemnat în cunoașterea patriei noastre pe pământ american și în primirea suveranei, cu onoruri, în țara tuturor posibilităților.

Tot cu ocazia șederii la Paris, Regina este persuadată de mai multe persoane, prieteni apropiați sau proaspete cunoștințe, să traverseze Oceanul Atlantic, așa cum consemna ea însăși în jurnalul pe care îl ținea, cu multă conștiinciozitate. Pe 25 februarie/10 martie 1919 îl întâlnește pe șeful Crucii Roșii Americane, Davidson, cu care face planuri de viitor : „(...) am pus bazele unei activități mai bune pentru țara mea, *el mă presează extraordinar să vizitez America.*”² (s.n.) O zi după aceea, Loïe Fuller, celebra dansatoare de la cumpăna veacurilor XIX-XX - care o învăluise pe Regina Maria cu o caldă afecțiune și făcuse eforturi colosale pentru ajutorarea României pe vremea foametei și privațiunilor din timpul conflagrației - a încercat la rândul ei, cu mai mulți sorți de izbândă, să o convingă să efectueze călătoria: „*Ea (Loïe) insistă, de asemenea, enorm ca să merg în America. Am început într-adevăr, să mă gândesc că ar trebui să mă duc*”³ (s.n.). În ziua următoare, 27 februarie/12 martie, suverana îl primește în audiență pe dr. Nicolae Lupu, marele patriot și luptător pentru înfăptuirea României Mari, cu care discută programul propagandei ce trebuia dusă, în vederea acelei finalități, în Anglia și

1. Maria, Regina României, *Însemnări zilnice (decembrie 1918-decembrie 1919)*, Editura Albatros, București, 1996, p. 136, 145

2. *Ibidem*, p. 88

3. *Ibidem*, p. 90

America. „Și el este pentru plecarea mea în America”,⁴ notează nobila memorialistă. Peste câteva zile se afla la Londra și, la un dineu oficial, îl cunoaște pe ambasadorul Statelor Unite în Marea Britanie, John W. Davis, „care este un om fermecător și a insistat să vin în America. *Cred că până la urmă voi face o vizită în America.*”⁵ (s.n.)

În lunile următoare, deja se răspândise vestea că Regina României urma să viziteze curând Statele Unite. Pe 9 august 1919, Myron T. Herrick, mare admirator al Caselor Regale ale României și Belgiei, îi trimite Reginei o scrisoare în care atinge și subiectul viitoarei călătorii, oferindu-și serviciile. Herrick, fost ambasador american la Paris fusese implicat în proiectul de strângere de fonduri pentru orfanii și vădulele de război, a cărui inițitoare fusese Loïe Fuller; activase și în United War Work Campaign pentru a ajuta soldații aliați, și astfel o cunoscuse bine pe suverană, căreia îi păstra sentimente deosebite, așa cum preciza în epistola amintită : „(...) am pentru dumneavoastră, pentru Majestătea Sa (Regele) și pentru țara dumneavoastră cel mai profund respect, admirație și simpatie. Majestatea Voastră a câștigat dragostea Americii (...)”⁶ În încheiere, amintește de zvonul cu privire la vizita regală și, exprimându-și speranța că aceasta se va împlini, se arată gata să contribuie la succesul ei punându-și casa la dispoziție: „Mi se spune că există perspectiva să vizitați curând America și sper din tot sufletul să găsiți posibilitatea de a o face. De la moartea dragii mele soții mi-am închis, parțial, casa dar dacă ați veni în țara aceasta mi-ați oferi maxima plăcere de a o redeschide și a o pune la dispoziția dumneavoastră și a suitei, și a vă avea ca oaspete”⁷.

Presa americană se grăbise să anunțe ca iminentă această vizită regală încă de la finele anului 1919 și începutul lui 1920.⁸ Pregătiri în acest scop se făceau deja în țară: diplomatul Vasile Stoica, bun cunoscător al realităților americane pentru că, în intervalul 1917-1918 fusese în misiune în Statele Unite în vederea obținerii unui sprijin pentru țara noastră,⁹ întocmește, pe 21 aprilie 1920, un detaliat memoriu intitulat *Călătoria M.S.Reginei Maria în Statele Unite (câteva observații)*.¹⁰ Autorul face sugestii foarte utile privind momentul cel mai potrivit pentru o asemenea călătorie, fie primăvara (februarie-martie), fie toamna (octombrie-noiembrie) dar, în orice caz, nu în acel an, 1920, când urmau a avea loc alegeri prezidențiale, iar atenția opiniei publice ar fi fost captată de acel eveniment național, în defavoarea regalei vizitatoare, a cărei prezență nu s-ar mai fi aflat în prim-plan și nu ar fi fost receptată așa cum se dorea și se cuvenea. Sunt apoi enumerate locurile cele mai importante care trebuiau văzute și este propus chiar un itinerar, cu menționarea timpului necesar pentru fiecare oprire. Având o bună experiență în materie de propagandă, Vasile Stoica indică și mijloacele prin care să fie pregătită vizita, temeinic și cu anticipație, în presa americană prin notițe despre Regină și familia regală, fotografii ale acesteia, inserate cât de des posibil în ziare, filme cu imagini ale suveranilor pe front și, mai ales, prin reeditări ale operelor sale literare, care aveau o mare audiență la public. Stoica își încheie memoriul atrăgând atenția

4. *Ibidem*, p. 91

5. *Ibidem*, p. 122

6. A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, dosar II/1919, fila 1

7. *Ibidem*, fila 2

8. Emma Porfireanu, *Putting Romania on the Map: the American Press and Queen Marie's visit to United States, October-November 1926* in Kurt V. Treptow (editor)-*Romania and Western Civilisation, The Center for Romanian Studies*, Iași, 1997, p. 340, 342

9. Vasile Stoica, *În America pentru cauza noastră*, Universul, București, 1926; Constantin I. Stan, *Activitatea lui Vasile Stoica în S.U.A în sprijinul Unirii (1917-1918)*, „Acta Musei Napocensis” XXI/1984

10. A.N.I.C., Casa regală, Regina Maria, Personale, dosar II/16/1926, filele 2-6

asupra mării importanțe a aspectului propagandistic pentru succesul vizitei: „Să nu se piardă din vedere că America e țara propagandei, unde totul reușește. Iar în America trebuie să adoptăm metode americane”. (**Anexa 1**) Memoriul a fost, cu certitudine, studiat și, cum se va vedea mai jos, s-a ținut în mare măsură seama de el atât în traseul călătoriei cât, mai ales, în programul publicistic în care a fost implicată însăși Regina, atât înaintea, cât și în timpul vizitei.

Dar programarea călătoriei americane se amâna din an în an. Într-o scrisoare din 13 martie 1922 către buna ei prietenă Loïe Fuller, Regina spunea: „Măcar de-aș putea respecta planul american în această toamnă! Oh! vreau să mă duc și tremur când mă gândesc la toate dificultățile care s-ar putea ivi și l-ar putea împiedica (...).¹¹ Însă nici în acel an excursia în Lumea Nouă nu a putut fi efectuată.

Prilejul s-a ivit abia în 1926, când visătorul milionar Samuel Hill și comitetul director al Muzeului de Artă Maryhill din Goldendale, statul Washington, adresează pe 22 mai o invitație Majestăților Lor de a participa la inaugurarea sălii românești din acel lăcaș de cultură. La aceasta, peste o lună, generalul Alexandru Averescu, în calitate sa de prim-ministru, îi răspunde lui Albert Tirman, membrul francez al acelui organism de conducere a muzeului, anunțându-l că, deși Regele Ferdinand nu poate participa din cauza deschiderii lucrărilor Parlamentului în luna octombrie, totuși Regina Maria este favorabilă onorării evenimentului.¹² (**Anexa 2**) Este precizat însă că această vizită va avea caracter privat.

Din acel moment, lucrurile încep să se precipite: se fac mari pregătiri, sunt primite diverse oferte, sugestii și propuneri de la cunoscuți și necunoscuți, presa se agită pentru știri concrete, o tumultuoasă corespondență ia cu asalt secretariatul Casei Regale. Extrăgând din scrisoarea mai sus citată către Loïe paragraful referitor la eventuala vizită în Statele Unite, Regina o transformă într-o epistolă de sine stătătoare către un prieten american necunoscut, în care își exprimă bucuria de a cunoaște oameni noi și de a fi de folos țării sale dacă va efectua călătoria: „Gândește-te ce amintiri pentru tot restul vieții mele. Ce impresie o să aduc înapoi cu mine și ce noi perspective de viitor aș putea crea pentru țara mea.”¹³ (**Anexa 3**) Aceasta era profesiunea de credință a Reginei Maria, pe care o va relua în multe dintre articolele ei. Pentru că, urmând sfaturile din 1920 ale lui Vasile Stoica, de câțva timp începuse să susțină un intens program publicistic printr-o rubrică permanentă ce apărea sub genericul *Sfatul Reginei* (Queen's Counsel) în periodicele cărora le era furnizat materialul de către Sindicatul Articolelor de Primă Calitate (Famous Features Syndicate Inc.) cu care fuseseră contractate aceste scrieri. Articolele erau citite cu mare interes și plăcere de americani, iar Regina a primit nenumărate scrisori de apreciere din partea cititorilor de pe întreg cuprinsul mării țări de peste ocean. Aceasta pentru că articolele ei apăreau în majoritatea jurnalelor importante, precum „The Bulletin” din Philadelphia¹⁴, „Times Union” din Albany¹⁵, „Globe-Democrat” din St. Louis¹⁶, „Oregonian” din Portland,¹⁷ „Examiner” din San Francisco¹⁸ etc.

11. *Ibidem*, dosar VI/4486 G/1922, fila 3

12. *Ibidem*, dosar VII/121/1926, fila 1

13. *Ibidem*, dosar VI/5759 F.D. fila 1

14. *Ibidem*, dosar II/7/1926, fila 66

15. *Ibidem*, fila 26

16. *Ibidem*, fila 164

17. *Ibidem*, fila 37

18. *Ibidem*, fila 207

Încă din martie 1926 fusese publicat un articol intitulat *Vise de a vizita America*¹⁹ iar această temă va reveni adesea până la sosirea autoarei în Statele Unite. Unii dintre cititorii entuziaști chiar îi trimiteau în epistolele lor decupaje din ziare cu articolele ei. Așa ne-au parvenit mostre din eseistica suveranei. *Văzând America*, publicat, probabil, în „The Evening Bulletin” din Philadelphia, fusese expediat pe 31 iulie 1926 de un asemenea admirator²⁰. În el, Regina prezenta felul cum își imagina ea țara pe care urma să o viziteze. (**Anexa 4**) Într-un alt articol, tipărit în „The Morning Oregonian” din Portland, pe 2 august 1926, nobila autoare dă frâu liber efluviilor sentimentale la perspectiva de a lua, în sfârșit, contact cu toți aceia care i-au scris și pentru care publicistica sa a însemnat ceva, cu toți aceia care o iubeau datorită „sfaturilor” ei: „Ce bine este să ai un lucru pe care să îl aștepti cu nerăbdare! Curând sper să-mi realizez visul de a veni în America. Și ce bucurie va fi dacă voi veni să vă văd pe toți! Datorită multelor, multelor scrisori pe care le-am primit ca răspuns la micile mele sfaturi am sentimentul că vin într-o țară plină de prieteni. Nu sună aceasta încântător? O țară plină de prieteni. Este ca un cântec (...).”²¹(**Anexa 5**)

Într-un alt articol, intitulat *De ce vin în America*, mult mai amplu decât cele anterioare, Regina le explica gazdelor motivul vizitei sale și puternica dorință de a-i cunoaște, pe care o nutrea de mai bine de un deceniu. Rezidă în acest text marea ei dragoste de oameni, prietenia sinceră și disponibilitatea de a lua contact cu o lume simplă, cu suflet bun și deschis: „Vin în America pentru că vreau să vă văd, pentru că simt în inima mea că suntem prieteni legați de o prietenie puternică, pe care voiam să o facem și mai profundă. O mare dorință reciprocă ne atrage unii spre alții, un puternic impuls din inima mea către a voastră, de la inimile voastre către a mea. De zece ani această dorință de a veni la voi a tot crescut până când, în sfârșit, am simțit că nu o mai pot amâna. Chiar trebuia să vin la voi.

Este atât de dificil pentru mine să plec pentru lung timp. O mie de legături, o mie de îndatoriri, o mie de obligații mă țin înlanțuită de propria mea țară; dar, în sfârșit, am biruit toate dificultățile, toate obiecțiile, obstacolele, pentru a face măcar o vizită în fugă”.²² În continuare sunt evocate sacrificiile din timpul războiului și însemnatul ajutor primit de țara noastră din partea Crucii Roșii Americane - pentru care se aduc mulțumiri -, este citată scrisoarea președintelui Woodrow Wilson către Regele Ferdinand și este amintită invitația primită din partea Muzeului de Artă Maryhill, unde urmau a fi aduse daruri pentru sala românească. În încheiere sunt enumerate nume de localități despre care autoarea învățase în copilărie și i se păruseră atât de îndepărtate, dar care acum deveneau tangibile și spera să le vadă, chiar dacă se întreba de le va putea reține și tezauriza pe toate în memorie: „Sunt atât de multe, foarte multe pe care vreau să le văd, să le cunosc, să le simt, să le rețin. Cum vor putea doi ochi și un creier să fie suficiente pentru a înmagazina totul?”²³(**Anexa 6**)

Calitățile de scriitoare ale Reginei erau unanim recunoscute și multe agenții de presă începuseră să își dispute exclusivitatea publicării articolelor sale. Loïe Fuller era principala sfătuitoare a Reginei. Ea cunoștea toate subtilitățile gazetarilor pentru a obține interviuri și o avertiza pe marea ei prietenă să se ferească de aceștia, să nu cadă în cursa lor, să

19. *Ibidem*, filele 29-30

20. *Ibidem*, fila 85

21. *Ibidem*, fila 101

22. *Ibidem*, dosar III/9/1926, fila 118

23. *Ibidem*, fila 123

nu permită a fi fotografiată ori filmată pentru că nu se știa precis dacă acel material urma să fie întrebuințat în avantajul sau împotriva înaltei vizitatoare;²⁴ gazetarii cunoșteau o mulțime de tertipuri prin care se puteau apropia de „victima” lor, apelând chiar la prieteni și cunoștințe ale acesteia, ori la persoane oficiale și influente care, practic, nu știau că devin unelte ale presei. (**Anexa 7**)

Misivele dansatoarei către regala sa prietenă atingeau adesea acest subiect, revenind mereu asupra necesității existenței unui program de presă bine gândit și supravegheat pentru a nu i se întoarce împotriva; avertismentele de a nu decide singură asupra acestuia sunt frecvente, la fel ca și insistența de a nu se afla că ea, Loïe, este, în fond, eminența cenușie a întregului plan: „Nu decide singură programul de presă ori filmările oficiale ale vizitei până ce nu ne vom întâlni puțin mai târziu. Tu vei face istorie iar [căutarea senzaționalului] este datoria acelor care sunt obligați să o facă pentru bani. Voi așeza înaintea ta toate propunerile, cum, de ce, etc., iar tu vei decide singură toate chestiunile. Aș vrea și cred că trebuie să scriem totul înainte de a decide asupra celui mai mic lucru; nu uita că (în această [problemă]) sunt ceea ce nu se vede.”²⁵ În aceeași epistolă din 1 iulie 1926, Loïe Fuller sublinia că se impune găsirea unei persoane care să cunoască exact punctul de vedere al Reginei și poziția exactă a țării sale, spre a o seconda pe ziarista Zoe Beckley ce încerca să monopolizeze programul publicistic al suveranei. Chiar dacă era bine intenționată, Zoe Beckley - ca și altă ziaristă, domnișoara Daggert - era, ea însăși, manipulată de magnatul presei, William Randolph Hearst, pentru care lucra; pe lângă aceasta, neobișnuită cu eticheta de la curțile regale, ziarista făcuse câteva gafe prezentându-se în ziare drept prietena intimă a Reginei și dând publicității o scrisoare pe care aceasta i-o trimisese cu titlu particular și nu ca material destinat presei.²⁶ Toate acestea puteau afecta imaginea Reginei. De aceea, în scrisoarea din 4 august 1926, Loïe Fuller îi vorbește despre aranjamentele făcute cu North American Newspaper Alliance - o organizație de șaptezeci de mari periodice, opusă celei controlate de Hearst, pe care astfel îl putea evita (el având deja pregătite articole despre vizita Reginei, pe care aceasta urma doar să le semneze, ca și când i-ar fi aparținut!); onorariul oferit, 48.000 de dolari pentru douzeci și patru de articole, era de patru ori mai mare decât cel oferit de Hearst prin intermediul domnișoarei Beckley. În încheiere, Loïe avertiza din nou asupra filmărilor ce trebuiau evitate cu desăvârșire. (**Anexa 8**)

Ca răspuns la aceasta, Regina îi scrie de la Sovata pe 10 august, exprimându-și bucuria de a avea posibilitatea să câștige niște bani cu scrisul - cu atât mai mult cu cât se săturase să fie speculată de alții - dar îndoindu-se că va avea timpul fizic de a concepe acele materiale de presă: „Ar fi, desigur, minunat să câștig bani cu micile mele articole în timp ce mă aflu în America, dar voi avea timp să le scriu? aceasta este greutatea. Nu voi fi biruită, fără somn, acele 24 de ore care nici măcar nu-mi vor ajunge? Dar nu voi face nimic fără a te consulta mai întâi pe tine și voi ține totul în suspensie. Tu îi cunoști pe americanii tăi mai bine decât mine și, în ciuda dragostei mele de a dărui, am început să fiu de acord, cu tine că există o limită [în toate] și începe să fie nedrept ca eu să fiu o eternă sursă de bani pentru speculanți, în vreme ce eu, la care toți vin să fie ajutați de-a lungul întregului an, să nu iau nimic din aceasta sau numai 1% din ce iau alții! Las totul în seama ta,

24. *Ibidem*, dosar VI/4237/1926, fila 1

25. *Ibidem*, dosar VI/4256/1926, fila 2

26. *Ibidem*, dosar VI/4205/1926, fila 2

Loïe a mea, dar nu uita că există o limită chiar și în ceea ce pot face - și va fi lume acasă care așteaptă scrisori.”²⁷

Problema gazetarilor care profitau pe socoteala naivității și generozității Reginei reapare în epistola din 24 august către Loïe, când expeditoarea își laudă „îngerul păzitor”, care se preocupă de interesele ei financiare deși, în funciara sa bunătate, nu purta resentimente acelora care o înșelaseră: „Sunt fericită că Loïe a mea era acolo pentru a-mi păzi interesele sau, mai degrabă, să le scoată de sub maldărul de inocență și credulitate regală. Dar, din fericire, nu sunt dintre aceia care plâng pentru șansele pierdute, m-am simțit bogată cu cei 12.000 de dolari pentru care acum văd că le-am dat de două sute de ori mai mult decât fusese contractat; dar sunt cu totul încântată că, pentru a optzecea parte din osteneală, pot câștiga douăzeci. Ura! pentru Loïe. Din fericire, nu simt nici o ostilitate pentru Beckley și Daggert pentru că, la urma urmei, ele sunt mai sărace decât mine și scriu pentru pâinea zilnică, în vreme ce eu nu trebuie să o fac! Și, desigur, cum puteau ele să știe că eu sunt așa candidă? Presupun că și-au imaginat că au de înfruntat o sarcină mult mai grea dar, în loc să găsească o afaceristă care să le scoată din luptă, ele au găsit un fel de ființă solară care s-a lăsat, în liniște, jupuită”.²⁸ **(Anexa 9)**

Zoe Beckley, care nu aflase încă de alegerea altei agenții de presă pentru publicarea articolelor Reginei, îi telegrafiasse acesteia, plină de bune intenții și promisiuni. În scrisoarea din 21 septembrie, suverana îi relata lui Loïe despre această telegramă evidențiind, puțin amuzată, că gazetara „nu poate totdeauna înțelege ce poate și ce nu poate să facă o Regină dar acum, când realizează că mulți îmi oferă prețuri mari pentru scrierile mele, sunt sigură că va pricepe că nu-mi mai pot da lucrările atât de ieftin (...)”.²⁹ În momentul redactării epistolei expeditoarea se afla la Balcic pentru a îngriji grădina palatului și își exprima speranța de a aduce din Lumea Nouă plante, semințe și bulbi pentru a îmbogăți ceea ce numea ea „jardins du souvenir”. **(Anexa 10)**

Două zile mai târziu, Zoe Beckley îi expedia din Paris două scrisori pline de întrebări, de incertitudini, de rugăminți, de prietenie rănită, dar și de reproșuri voalate la adresa faptului că Regina nu o anunțase despre planurile vizitei, despre data când va începe aceasta și etapele ce le va avea. Deja circulau în Paris tot felul de știri contradictorii privind prezența în oraș a suveranei, plecarea ei iminentă în Statele Unite ori chiar amânarea vizitei. În cea dintâi epistolă, domnișoara Beckley își compara starea de spirit cu aceea a „unui copil orfan” din cauza secretului în care era învăluit programul vizitei regale, mai ales după ce Loïe Fuller părăsise, neanunțată, Franța și nu-i mai putea furniza informații.³⁰ Implora să i se specifice persoanele din anturaj sau, mai degrabă, acestea să-i fie confirmate pentru că deja, în mare, le cunoștea. Apoi recomanda pachebotul american *Leviathan* ca mai potrivit și mai comod decât cel englezesc *Majestic* și solicita precizarea datei plecării - pe care însă o bănuia a fi 12 octombrie - pentru a-și reține loc pe aceeași navă, subliniind că trebuia să fie și ea acolo și promițând că nu va tulbura liniștea distinsei călătoare, poate doar cu câte o notiță, din când în când, pentru că spera în eventualitatea întâlnirii cu principii sau cu doamnele de onoare. **(Anexa 11)** Dar tocmai această prezență sâcâitoare de gazetar insistent dorea, probabil, s-o evite Casa Regală și, de aceea, era ținut un total secret în privința datei începerii voiajului.

27. *Ibidem*, dosar VI/4487 E/1926, filele 2-3

28. *Ibidem*, dosar VI/4487 F/1926, fila 3

29. *Ibidem*, dosar VI/4487 G/1926, fila 1

30. *Ibidem*, dosar III/7/1926, filele 227-228

În a doua epistolă, ziarista, care abia atunci aflate de aranjamentul cu North American Newspaper Alliance, se arăta total nemulțumită de această alegere și de eliminarea sa ca factor de legătură; în consecință, făcea o încercare disperată de a recâștiga terenul pierdut vorbind despre contractul pe care îl pregătise la *Famous Features Syndicat* - vechea agenție care avusese exclusivitatea publicării *Sfaturilor Reginei* câteva luni mai înainte - pentru douăsprezece articole cu impresii despre Statele Unite, și conjura să i se dea de știre asupra datei plecării din București și a celei spre New York.³¹ (**Anexa 12**)

Cu toate că voiajul urma să înceapă peste mai puțin de zece zile, un secret absolut învăluia încă datele exacte ale acestuia. Era, în același timp, o precauție și o necesitate spre a ține la distanță ziariștii indiscreți și pe toți aceia care ar fi asaltat-o pe Regină cu diverse oferte ori solicitări. Deja se făcuseră abuzuri în acest sens. Spre pildă, în luna iulie, un oarecare domn Thompson trimisese de la Berlin un cec în valoare de 7.000 lei spre a fi folosit în călătorie. Împreună cu acesta cerea, telegrafic, și detalii despre programul călătoriei americane. Informându-l pe colonelul Nicolae Drossu, directorul Reședințelor Regale despre aceasta, generalul Paul Angelescu, adjutant regal și șef al Casei Militare Regale, se arăta neîncrezător în generosul donator și îl eticheta drept „interesat” adăugând că „dacă dl. n'are vreun amestec cu cheștiunea călătoriei - cum cred - atunci este necesar ca acest bon de 7.000 lei să i se remită.”³² Dar cea care urma să ia decizia finală era însăși Regina, căreia urmau să îi fie trimise telegrama și cecul.

O altă misivă ciudată este aceea a unui american ce se prezenta drept „cercetător neprofesionist în astrologie” și care, pe 26 august 1926 (data poștei, căci el nu-și data rândurile) îi expedia Reginei o hartă astrologică pe care i-o făcuse din proprie inițiativă. Această hartă, ce se referea la perioada vizitei americane, se prezenta total nefavorabilă, prevăzând tulburări sufletești, speranțe neîmplinite, dezamăgiri, insuccese financiare și neajunsuri. De aceea, expeditorul propunea amânarea călătoriei sau conceperea unui alt plan.³³ (**Anexa 13**) Nu știm ce efect a avut prorocirea asupra suveranei sau dacă aceasta a luat cunoștință de ea ori a rămas în dosarele secretariatului. Dar, cum se va vedea mai jos, multe dintre cele specificate în acea hartă astrologică aveau să se adevărească.

Situații tensionate, neplăceri și discuții aveau să creeze în primul rând animozitățile ivite între membrii suitei sau cei ai Legației românești de la Washington și organizatorii ori prietenii americani ai Reginei, care se ocupaseră, în mod egal și independent unii de alții de programul vizitei și de întâlnirile la nivel înalt ce urmau să aibă loc. Acestea erau presimțite de suverană cu mai bine de un an și nouă luni înaintea voiajului american când, pe 17 ianuarie 1925, îi scria lui Loïe, încercând să-i tempereze entuziasmul excesiv, de unică sfătuitoare și organizatoare a programului regal: „Sunt sigură că ai dreptate, dar, când vine momentul, amintește-ți de ambițiile, geloziiile, dorințele ce vor spori și vor roi în jurul meu, cum vom fi noi capabile să impunem programul tău? Dacă oamenii ar fi la fel de sinceri ca tine și ca mine totul ar fi ușor, dar nu sunt, ei își vor bate joc de [Regină și de ciudatele ei sfătuitoare] și vor încerca să ne ridiculizeze pentru a obține un anumit profit sau onoruri pentru ei, și cum vor înfrunta adepții mei aceasta?”³⁴ Mai departe, nobila expeditoare îi explică prietenei că va trebui să se conformeze programului gazdelor deoarece ea, ca oaspete, nu-și putea impune propriul

31. *Ibidem*, filele 229-230

32. *Ibidem*, fila 84

33. *Ibidem*, fila 167

34. *Ibidem*, dosar VI/4487 C/1925, fila 6

program și nu putea „face legea” acolo. Ele două nu-i puteau opri nici pe americani, nici pe români să se urască și să țeasă intrigi: „Pot fi eu numai Dragoste și la fel Loïe a mea, dar noi, cu toată Dragostea noastră, nu vom fi capabile să o oprim pe d-na Loomis să-1 urască pe Ford, și pe Ford să-1 urască pe dl. Hill, și pe dl. Hill să-1 disprețuiască pe Cromwell și pe Cromwell să încerce să-1 nimicească pe Anderson, și pe Anderson să fie gelos pe senatorul Owen și așa mai departe. (...) Cum îl vei opri pe Bibescu să nu șoptească în urechea lui Symki că Regina se face de râs sau pe bătrânul Cromwell să nu țeasă intrigi contra colonelului Hay sau contra celor din Detroit?”³⁵ În pofida acestor situații creatoare de neplăceri și proastă dispoziție, Regina era hotărâtă să meargă în Lumea Nouă cu inima deschisă către toți, fără deosebire de avere și poziție socială, „muncitori și milionari, soldați, cowboy, mineri, mame, cluburi, fabrici, lumea presei, chiar și deținuți” și să se confrunte cu „spiritele rele” pe care avea convingerea că le va învinge. (**Anexa 14**)

Presimțirile Reginei nu erau nefondate: dragostea lui Loïe pentru ea, dusă până la idolatrie, devotamentul fără limite al acesteia, energia, entuziasmul și insistența cu care se ocupa de programul vizitei displăceau oficialilor de la Legația României, care se manifestau deschis împotriva ei și încercau, prin orice mijloace, să îi deoace planurile. Într-o scrisoare nedată - ca majoritatea celor cu care, literalmente, o bombarda pe „adorata sa” - Loïe Fuller se plângea de atitudinea arogantă a lui Radu Djuvara, *chargé d'affaires* la Washington, care la orice inițiativă a ei se opunea folosind fraza, învăluită în aură oficială, „Guvernul meu și M.S. nu doresc ceea ce vreți să faceți dumneavoastră pentru că au acceptat propunerile mele”³⁶. Loïe concepute de mai multă vreme niște scrisori destinate diverselor personalități americane spre a le coopta în programul de primire al Reginei și pe care trebuia să le expedieze prin intermediul Legației; dar aceasta se opunea expedierii atâta vreme cât nu avea mandat din partea Guvernului. Dansatoarea avea toate motivele să scrie, cu obidă : „Și descopăr că Legația care trebuia să mă protejeze este împotriva mea și îmi spune că nu poate face una sau alta pentru că Guv[ernul] nu o autorizează, așa că ceea ce trebuia să mă protejeze era făcut doar pentru a fi împotriva mea!!! Deci nici o considerație nu poate fi arătată prietenilor tăi și nici nu sunt incluși în vreo activitate.(...) De fapt, toți acești nouă ani de pregătiri sunt ca nimic și nici măcar în secret nu se poate profita de ei ori de comunicarea cu prietenii tăi”.³⁷ (**Anexa 15**)

Dar Loïe Fuller nu era persoana care să se demoralizeze cu ușurință în fața adversităților. Ea era, în fond, cea mai sinceră, dedicată și, mai ales, dezinteresată prietenă a Reginei. Fără îndoială, insistențele ei o convinseseră pe suverană să efectueze vizita americană, iar motivul călătoriei fusese găsit tot de Loïe, care avusese un rol hotărâtor în a-1 determina pe milionarul Samuel Hill să-și transforme plănuita reședință de pe malurile fluviului Columbia într-un muzeu de artă. Într-o suită de scrisori, lungi și detaliate, Loïe îi dădea sfaturi „adoratei sale” despre felul cum să se poarte, ce să spună și ce să facă în America. Nefiind date, iar plicurile cu stampila poștei lipsind, este greu de stabilit cronologia acestei corespondențe. Dar nu era anormal ca Loïe să expedieze în aceeași zi mai multe note, misive și telegrame care continuau ideile una după alta și reiterau anumite aspecte, considerate esențiale.

Astfel, într-una dintre scrisori, ea prezenta importanța Muzeului de Artă Maryhill, care, prin sala dedicată României,

35. *Ibidem*, filele 7-8

36. *Ibidem*, dosar V/4255/1926, fila 1

37. *Ibidem*, fila 2

avea să facă țara mult mai cunoscută decât dacă aceasta ar fi fost vizitată anual de câțiva turiști care s-ar fi aventurat atât de departe în Europa estică: ”De aceea, acțiunea consacrată într-un singur muzeu și întreprinsă în numele tău acolo, pe loc, în mijlocul Americii, poate face mai mult decât orice pe lume pentru a aduce România acasă la ei”³⁸. În concluzie, expeditoarea propunea ca muzeului să-i fie trimisă o scrisoare din partea doamnei de onoare și secretarei Simona Lahovary - alintată Symki - sau din partea prințului Barbu Știrbey, administratorul Domeniilor Coroanei și apropiat al Casei Regale, prin care să se arate interesul și satisfacția Reginei pentru organizarea acolo a unei săli românești, care avea să apropie mai mult cele două popoare. **(Anexa 16)**

Într-o altă scrisoare, probabil din lunile iunie sau iulie 1926, Loie revenea la mai vechile sfaturi privind presa: nici un anunț în legătură cu vizita nu trebuia făcut înainte ca Regina să se afle deja la bordul navei ce urma să o aducă în America, în caz contrar programul propagandistic pregătit de Loie ar fi devenit inutil și ar fi creat confuzie. În ochii americanilor, înaltul oaspete trebuia să apară nu ca o turistă regală, ci ca o binefăcătoare și donatoare a Muzeului Maryhill. Pentru această finalitate erau propuse două texte de telegrame ce trebuiau trimise una la muzeu și alta la Associated Press, care să o dea publicității în ziare și în care să se facă reclamă și pavilionului românesc de la *Expoziția Universală de la Philadelphia*, ce aniversa 150 de ani de la Revoluția Americană.³⁹ **(Anexa 17)** Într-o succintă notă, Loie sugera o listă de invitați pentru inaugurarea sălii românești, în care să figureze toți prietenii americani ai suveranei, care astfel trebuiau să fie flatați de onoarea de a se afla în preajma ei într-un asemenea moment festiv.⁴⁰ **(Anexa 18)**

O altă lungă scrisoare conține avertismente privind comportamentul interesat al înaltei societăți care nu va pierde oportunitatea de a o invita pe Regina la diverse recepții particulare, spre a-și mări, fiecare membru în parte, prestigiul și statutul; de aceea, asemenea invitații trebuiau evitate pentru că ea, suverana, era oaspetele tuturor și nu doar a câtorva. Pentru a nu crea ierarhizări și a nu accentua antagonismul anumitor familii importante ce-și disputau supremația mondenă în Capitală, era necesară multă diplomatie: acestea să fie ori vizitate în același interval, ori refuzate. Sunt date, mai apoi, informații despre persoanele care au ajutat România în timpul războiului și care trebuiau onorate cu o întrevvedere. Între acestea, ca și în Canada, pe care urma, de asemenea, să o viziteze, Regina avea să apară - după spusele lui Loie - ca o cometă.⁴¹ **(Anexa 19)**

Într-o altă epistolă, Loie se ocupa de problema decorațiilor ce avea să le acorde Regina gazdelor sale - nu medalii fără valoare, cum oferise familia regală a Belgiei sau chiar prințul moștenitor Carol, în timpul vizitei sale americane din 1920, ci ordine de prestigiu, ale căror decrete trebuiau, în anumite cazuri, lăsate necompletate, pentru situațiile imprevizibile ce s-ar fi putut ivi. Pentru că, de curând, două doamne călătoare prin America se recomandaseră ca venind în numele Reginei și abuzaseră de acest lucru, expeditoarea cerea o listă a tuturor celor care corespundaseră cu suverana, spre a se interesa cine sunt, pentru ca aceasta să nu fie compromisă prin relații nepotrivite și nedemne de ea.⁴² **(Anexa 20)**

38. *Ibidem*, dosar V/4227/1926, filele 2-3

39. *Ibidem*, dosar V/4251/1926, filele 1-11

40. *Ibidem*, dosar V/4223/1926, filele 1-2

41. *Ibidem*, dosar V/4226/1926, filele 3-9

42. *Ibidem*, dosar V/4208/1926, filele 1-3

În sfârșit, într-o altă scrisoare - în care emitenta i se adresează, în mod total neobișnuit pentru ea, cu „Majestate”, tocmai pentru a evidenția importanța sfaturilor ce i le dădea, ca o cunoscătoare a mentalității americane - o învață cum să le vorbească ziariștilor pentru a-i cuceri și a-și asigura succesul: nu trebuie să lase pe nimeni să îi sărute mâna, trebuie să se prezinte ca „mamă a poporului ei” și să le ceară sfatul unde să meargă pentru a putea aduce bucurie și alinare, să îi întrebe ce locuri să vadă, să se arate interesată chiar și de tipografiile lor, să-și exprime dorința de a le cunoaște mamele, soțiile, surorile și fiicele, iar în final să le solicite ajutorul pentru ca cele două țări să se iubească una pe alta, prin ei, individual și colectiv. Dacă le va spune aceste lucruri, adaugă Loïe, acei oameni și-ar da viața pe loc pentru tine, din acel moment ai [cucerit] America cu atâta fermitate încât nici o propagandă nu-și va mai găsi locul acolo. Ei vor influența America în favoarea ta și astfel le vei arăta că ești un exemplu de democrație chiar și pentru SUA și fă-i să vadă de ce totdeauna toți te iubesc (...).⁴³ (**Anexa 21**)

Și tot lui Loïe Fuller pare a-i aparține un program de ultimă oră al călătoriei cu specificarea, telegrafică, a locurilor unde urmau să se facă opriri, unde trebuiau să aibă loc primiri oficiale, depuneri de coroane de flori, unde fuseseră avansate invitații de la notabilitățile locale sau de la românii rezidenți în acele localități.⁴⁴ Materialul, dactilografiat, nu poartă nici semnătură nici dată și este redactat în engleză – semn că nu aparține vreunui membru al Legației României sau al altei persoane din anturajul suveranei ce l-ar fi scris în românește sau, cel mult, în franceză. Lipsa unui titlu, începutul ex abrupto, stilul relativ haotic, abrevierile, revenirile asupra diverselor aspecte și, mai ales, insistența de a nu acorda interviuri, de a nu primi gazetari, de a nu vizita prieteni personali și de a nu oferi recepții – lucruri pe care Loïe le subliniasă de multe ori până atunci în corespondența sa prin care își pregătea prietena cu sânge albastru pentru acest voiaj american – sunt argumentele care ne fac să considerăm că acest program îi aparținea dansatoarei. După cum se va vedea mai jos, de acest program s-a ținut seama cu destul de multă rigurozitate iar dacă traseul prin California, Arizona și statele sudice nu a mai fost efectuat, aceasta s-a datorat agravării stării sănătății regelui Ferdinand ce a impus contramandarea unor întâlniri și scurtarea radicală a șederii. (**Anexa 22**)

Loïe Fuller nu era singura care se interesa îndeaproape de campania de presă a Reginei. Un alt prieten al suveranei, gazetarul Stanley Washburn, fost reporter de front al ziarului britanic „Times”, ocazie cu care vizitase România, își oferea serviciile pentru a o apăra de opiniile defavorabile apărute în ziare, căci avea și adversari în Statele Unite. În scrisoarea din 13 august 1926 acesta spunea: „Aveți așa o vastă publicitate în America, parțial nefavorabilă, încât simt că, dacă veniți aici în vizită, trebuie să fiți foarte precaută în tot ce spuneți, pentru că nici un străin nu își dă seama pe deplin de felul cum presa americană fructifică fiecare cuvânt spus de un vizitator străin cu poziție înaltă. Dacă sunt în țară când veniți și dacă doriți ca eu să fac aceasta, aș fi foarte încântat să vă însoțesc și să dirijez publicitatea dumneavoastră în timp ce sunteți aici.”⁴⁵ Și, pentru a da o mai mare greutate și eficiență poziției sale, Washburn propunea să se intervină la forurile superioare pentru activarea sa în armata americană - unde avea gradul de maior - pentru a funcționa ca aghiotant al Reginei. (**Anexa 23**)

43. *Ibidem*, dosar VI/4320/F.D., filele 1-5

44. *Ibidem*, dosar II/9/1926, filele 169-171

45. *Ibidem*, dosar II/7/1926, fila 225

Gazetarul american încerca să coopteze cât mai multe persoane de încredere în serviciul înaltei vizitatoare. Astfel, îi telegrafiază la Biarritz unui alt vechi prieten al Reginei din timpul războiului, colonelul T.Bentley Mott, atașat militar în Franța. Acestuia îi cerea să facă toate aranjamentele posibile pe lângă Legația României din Paris și la Departamentul de Stat din Washington - unde intervenise și fostul diplomat Myron I.Herrick - pentru ca destinatarul să fie atașat suitei regale, iar expeditorul să-i fie adjunct.⁴⁶ Bentley Mott îi scrie, pe 22 septembrie 1926, ministrului român la Paris, Constantin Diamandy, referitor la acest mesaj și cu toate că își arăta pesimismul în privința atașării sale pe lângă Regină, îl recomanda călduros pe Washburn drept cel mai în măsură să fie de folos în atare situații, adevărind spusele acestuia în privința presei: "Tot ceea ce spune dl.Washburn în scrisoarea lui către Majestatea Sa, în privința ziarelor noastre este corect. Totul depinde de felul cum sunt dirijate. Dl. W[ashburn] este cel mai bun la care mă pot gândi pentru acest serviciu: el cunoaște la perfecție presa noastră, este inteligent, mărinimos, nu încearcă să-și facă publicitate și, mai presus de toate, este un gentleman. Majestatea Sa îl cunoaște și știe că poate avea încredere în el. O va servi cu loialitate și inteligență".⁴⁷ Oferta susținută de așa o recomandare favorabilă făcută ofertantului, a fost luată în considerație și, cum se va vedea mai jos, Stanley Washburn va fi un membru foarte activ al suitei regale pe tot parcursul călătoriei de la est la vest și înapoi.

În prima decadă a lunii septembrie programul vizitei fusese, în mare, perfectat, astfel că Guvernul României era în măsură să dea comunicate oficiale în acest sens. Se păstrează o ciornă de telegramă, redactată în franceză, în care erau precizate toate amănuntele stabilite până în acel moment:

„1. Plecarea probabilă din București între 2 și 4 [octombrie]

Îmbarcarea la Cherbourg pe 12 [octombrie] pe *Leviathan* pentru New York

Majestatea Sa călătorește în calitate privată

Ea va fi însoțită de Infanta, sora ei; principesa Ileana; eventual prințul Nicolae; două doamne de onoare (doamnele Procopiu și Lahovary); dl. Laptew consilier de legăție; un aghiotant; Profesorul Petrescu; și personalul de serviciu – în total 21 persoane
M.S.Regina va merge în America pentru a răspunde invitațiilor pe care le-a primit și pentru a vizita țara

M.S.Regina a primit următoarele invitații :

- a) din partea consiliului de administrație al muzeului Maryhill în apropiere de Seattle, statul Washington, a cărui inaugurare va avea loc
- b) din partea guvernului statului Washington
- c) din partea președintelui Expoziției din Philadelphia
- d) din partea guvernului statului Pennsylvania
- e) din partea guvernului statului Oklahoma
- f) din partea primarului din Detroit
- g) suntem informați că vor fi trimise și alte invitații.”⁴⁸

46. *Ibidem*, fila 224

47. *Ibidem*, fila 223

48. *Ibidem*, fila 197

Însăși Regina Maria redactează, în englezește, pe aceeași coală de hârtie, conceptul pentru un comunicat de presă⁴⁹ - în care era prezentat, succint, itinerarul american și canadian - și pentru o adresă oficială pe care Ministerul de Externe avea să o expedieze, cu mici modificări și în versiune franceză, pe data de 10 septembrie 1926, către legațiile țări ce urmau a fi vizitate. (**Anexa 24**)

Pe 28 septembrie 1926, Secția Informațiilor Curente din Departamentul de Stat al S.U.A. emitea un buletin de presă în care erau oferite detalii privind data începerii vizitei regale, obiectivele ei, membrii suitei, invitațiile ce aveau să fie onorate și intenția de a fi stabilită o întâlnire între suverană și președintele Calvin Coolidge, care urma să fie aranjată prin canale diplomatice. (**Anexa 25**) Informațiile fuseseră obținute prin intermediul Legației Statelor Unite de la București, ca urmare a notei mai sus menționate, emisă de Ministerul de Externe.

Tot în această perioadă sosește o telegramă de la Legația României din Washington, expedită de Radu Djuvara lui Constantin Hiott, ministrul Casei Regale, prin care înainta o listă a invitațiilor făcute de unele instituții, oficialități locale sau persoane particulare pentru a fi vizitate de suverană: „Afară de cele deja comunicate, invitațiunile următoare pentru M.S. Regina: Guvernatorul Statului Montana. Următorii primari: Boise, Idaho, Vicksburg, Mississippi, Kansas City, Missouri, St.Petersburg, Florida, Uniunea Societăților româno-americane prin Președintele General Paul Tomi din Chicago. Următoarele Camere de Comerț: Denver, Colorado, Columbia, North Carolina, Ponza (sic Ponca) City, Oklahoma, Sacramento, California, Savannah, Georgia, Fort Worth, Texas, Stamford, Texas, Atlantic City, New Jersey, Douglas, Arizona.

Județele (sic!) Orlando și Orange, Florida, Los Angeles, California, Tucson, Sunshine Club, Arizona, Culver Military Academy, Indiana, Școala de fete Castle din Tarryton on Hudson, statul New York, Midday, Luncheon Club, Springfield, Illinois, The Poor Richard Club Philadelphia, American Pen Women, Washington, Federation Women Clubs, Detroit, Modera Club Philadelphia Rittenhouse, Plaza Philadelphia, I W K A (sic Y.W.C.A.), Youngstown, California – League of Women Voters -Ywka (sic Y.W.C.A.), New York, Exposition of Women Arts and Industry, New York, Illinois Women Atlantic Club, Chicago, George Washington-Sulgrave Institute, New York, Cecil de Mille Film Producer, Culver, California. Următoarele: Hotel Waldorf Astoria, New York, Philadelphia, Washington Wardman Park și M[a]yflower Washington, Adolphis Hotel, Dallas Texas, Mrs. Howar Harper din Berlin, Massachusetts, Swift Company Chicago / Djuvara 5000/ [urmează un pasaj adăugat cu creionul] Hugh Brockhead, rector St.Mary's Church, Baltimore (mare orator bisericesc), Kansas City Star (Roosevelt). În Montana ciobani români. În Los Angeles român bogat Gavril Barbul la Universal Poultry Farm în Lankert Line.”⁵⁰

49. *Ibidem*, fila 198: „Majestatea Sa Regina României se pregătește să facă o vizită fulger în Statele Unite și Canada. Majestatea sa va intra în Canada via Cascada Niagara și va vizita Toronto la începutul călătoriei, întorcându-se în Statele Unite via Detroit. Majestatea sa va traversa continentul și va vizita din nou Canada la Vancouver, Colombia Britanică și Blaine, unde se află și Marele Arc al Păcii care marchează 100 de ani de pace între Marea Britanie și Statele Unite. Primul Ministru a primit o invitație oficială de la Muzeul de Artă Maryhill pentru Majestățile Lor Regele și Regina, ca să fie prezente la inaugurarea sa ca monument ce aparține statului Washington. Majestatea Sa Regina a donat muzeului o sală în numele poporului său. O invitație oficială a fost de asemenea, primită din partea guvernatorului statului Washington. Guvernului roman nu i-a fost posibil să o accepte pentru M.S. Regele dar, coincizând cu marea dorință a Majestății Sale [Regina] de a vizita America, [membrii guvernului] au decis să accepte acum invitația pentru M.S. Regina. Plecarea este fixată pentru primele zile ale lui octombrie. O invitație oficială a fost, de asemenea, primită din partea primarului din Philadelphia, care este președinte al Expoziției Jubiliare a Sesquicentenarului, 150 de ani de la Revoluția americană 1776-1926]. Aceasta va fi, la fel, acceptată. Pentru că vizita va fi foarte scurtă, Majestatea sa nu va putea face decât vizite fulger în fiecare loc.”

50. *Ibidem*, dosar VI/4216/1926, fila 3

Între timp fuseseră făcute rezervările de locuri pentru pachebotul american *Leviathan*. Și aici era să se întâmple o încurcătură din cauza necoordonării acțiunilor celor ce se ocupau de organizarea călătoriei, așa cum reiese din epistola trimisă de Loïe Fuller pe 16 septembrie: persoane din anturajul Reginei se pregăteau să cumpere la București biletele de vapor - după cum o anunțase telegrafic doamna Simona Lahovary pe dansatoare - dar acestea fuseseră deja achitate, pe 15 septembrie, de Albert Tirman, membru din partea Franței în comitetul director al Muzeului Maryhill. Biletele costaseră 2.802 dolari.⁵¹ Pentru membrii familiei regale fusese rezervat luxosul apartament prezidențial compus din cabinele C-151, C-153 și C-153 A, iar pentru suită cabinele C-161 (guvernanta principesei), C-163 (doamnele de onoare), C-165 (majordomul), E-478 și E-480 (aghiotantul militar și ceilalți domni); celor zece servitori li se asiguraseră, de asemenea, cușete.⁵² Deși reiese în mod evident că Loïe se ocupase de aceste rezervări și făcuse tot posibilul să obțină reduceri de prețuri cu 25%, achitarea se făcuse în numele lui Tirman - pentru care fusese emisă și chitanța - deoarece ea nu voia să apară în nici un document oficial.⁵³

Nu-i era dat însă lui Loïe să se bucure de liniște pentru că, puțin înainte ca Regina să părăsească România, apar noi încurcături cauzate de adversitatea ce-i era purtată de oficialitățile române de la Legația din Washington. Prietenul ei, Samuel Hill, care lansase principala invitație, aranjase ca deplasarea prin țară a Reginei și a suitei sale să se facă într-un tren pus la dispoziție, gratuit, de o companie feroviară. Această veste era adusă la cunoștință de Loïe printr-o telegramă primită la Castelul Peleş pe 29 septembrie, la ora 15.⁵⁴ A doua zi însă Loïe telegrafiază din nou, deoarece Radu Djuvara se opunea aranjamentului lui Hill; ea solicita ca Guvernul să-l convingă pe acest îndărătnic *chargé d'affaires* - care „pentru fiecare lucru pretinde că sunt necesare instrucțiuni guvernamentale speciale” - să accepte planul prestabilit.⁵⁵ O altă telegramă, cerând cu disperare intervenția neîntârziată a Reginei, urmează la scurt interval: „Acceptându-se invitația lui Djuvara de a folosi compania feroviară *Pennsylvania* de la New York la Washington, o călătorie de numai două sute trei zeci de mile, veți pierde oferta făcută și acceptată de grupul d-lui Hill pentru tren special pentru întregul continent cu totul asigurat gratis pentru treizeci de persoane. Djuvara a preluat chestiunea în necunoștință de cauză. O telegramă din partea ta îndemnându-l să sprijine aranjamentele pentru trenul d-lui Hill va liniști lucrurile. Departamentul de Stat declară că nu îi pasă care companie feroviară este folosită între New York și Washington. Rog telegrafiază repede ori vei pierde oferta și, de asemenea, prietenia d-lui Hill (...).”⁵⁶

51. *Ibidem*, dosar V/4216/1926, fila 3

52. *Ibidem*, fila 2

53. *Ibidem*, fila 1

54. *Ibidem*, dosar V/4222/1926, fila 5: „Castelul Peleş – data 29, ora 15, Regina Maria:

Hill a aranjat tren special pentru treizeci de oameni [la] dispoziția Ta [pentru] întreaga vizită acceptată de grupul feroviar.

Omagiul drăgăstos,

Loïe”

55. *Ibidem*, fila 4: „Castelul Peleş, data 30/9 ora 15

Majestatea Sa Maria Regina României

Rog fă Guvernul să telegrafizeze [lui] Djuvara să accepte itinerariul și trenul grupului d-lui Hill. Important [pentru că] Djuvara pretinde instrucțiuni guvernamentale speciale necesare pentru fiecare lucru.

Omagiu drăgăstos,

Loïe”

56. *Ibidem*, fila 1

Pe 2 octombrie, chiar ziua când Regina urma să părăsească România, Loie expediază două noi telegrame. În cea dintâi anunța că de voiajul la Washington, în vederea întâlnirii cu președintele Statelor Unite, se ocupa Departamentul de Stat dar, odată revenită la New York, avea să fie preluată de Samuel Hill și de grupul acestuia, care se însărcinase cu asigurarea călătoriei transcontinentale⁵⁷. Cea de-a doua are un ton la fel de liniștit, semn că situația se calmase, lucrurile se aranjaseră și părțile căzuseră la înțelegere asupra momentului din care urma să se ocupe fiecare de distinsa vizitoare: grupul lui Samuel Hill cedase „de dragul ei” și avea să își intre în drepturile de gazdă după vizita la Washington. În încheiere, Loie o ruga pe „adorata ei” să telegrafieze mulțumiri pentru grupul lui Hill și avertismente lui Djuvara de a nu se mai amesteca în aranjamentele generosului milionar.⁵⁸ Pacea se reaşternuse și se părea că voiajul american începea sub auspiciile cele mai bune.⁵⁹

57. *Ibidem*, fila 2: „Castelul Peleş data 2/10 ora 9

”Majestatea Sa Maria Regina României

Călătoria ta de la New York la Washington pentru a prezenta complimente președintelui și d-nei Coolidge se află în mâinile Departamentului de Stat. De la New York la muzeul Maryhill ești oaspetele grupului Maryhill și acesta are acceptul Departamentului de Stat pentru că atunci [oficialitățile] au terminat. Când te întorci la New York obligațiile Departamentului de Stat se termină.

Omagii drăgăstoase,

Loie”

58. *Ibidem*, fila 3: „Castelul Peleş data 2/10 ora 9

”Majestatea Sa Regina

Prietenii noștri și Departamentul de Stat sunt de acord pentru că, la nevoie, grupul lui Hill face, de dragul Tău, concesii și ia [în primire] grupul numai după călătoria la Washington. Așa că acum totul este aranjat. Rog telegrafiază-mi vorbe bune pentru grupul d-lui Hill și telegrafiază lui Djuvara să nu se mai amestece în afacerile feroviare ale grupului feroviar din Maryhill.

Omagiu drăgăstos

Loie

59. Adrian-Silvan Ionescu, *Preliminariile vizitei americane a Reginei Maria*, „Revista Arhivelor” nr. 3/2006, p. 113-135

II

Începutul călătoriei - Paris

[Paris] locul cel mai aglomerat, acest iad al croitorilor de damă.

Maria, Regina României

Regina Maria părăsește România în seara zilei de 2 octombrie 1926, din gara Sinaia, cu un tren care avea destinația Paris. În Orașul Luminilor ajunge pe 5 octombrie, într-o marți. Unul dintre principalele obiective ale acestei opriri era alegerea și confecționarea toaletelor necesare tuturor situațiilor cu care se putea confrunta în Statele Unite. La scurt timp după ce se instalase la Hotel Ritz, suverana merge, împreună cu principesa Ileana, la celebrul *couturier* Jean Patou, unde fuseseră comandate majoritatea veșmintelor. Oricât de mult îi plăcea Reginei să cerceteze rochii și mantouri fastuoase, probarea lor o plictisea peste măsură, așa cum mărturisea în jurnalul său intim: „Imediat ce am putut să ne facem nevăzute, Ileana și cu mine ne-am grăbit să ajungem la Patou ca să ne încercăm îmbrăcămintea. Cred că va fi minunată dar, dintre toate chinurile groaznice, probatul este cel mai rău și atât de obositor.¹ În aceeași zi vizitează și expoziția celeilalte importante case de modă, Redfern, unde existau lucruri foarte tentante.²

Prezența Reginei în Paris era deja cunoscută, așa că hotelul a fost, pur și simplu, luat cu asalt de furnizori de tot felul, care încercau să o convingă să le achiziționeze mărfurile. Suverana consemnează, cu mult umor, în notele sale zilnice, lupta pe care trebuia să o dea atât cu aceștia, cât și cu propria-i conștiință pentru a nu cădea în ispită și a cheltui inutil: „(...) De dimineața devreme camera mea era plină de aceia care voiau să cumpăr nenumărate lucruri, pălării, lenjerie de corp, rochii, pelerine, ciorapi, pantofi, poșete și o mie de alte lucruri de care nu aveam nevoie deloc! Ce loc pentru a încerca să facă banii să-ți lunece printre degete ca apa. Mă apăr cu disperare dar înlănțuită, convinsă și în final tentată.³ Tot pe 6 octombrie, când a notat rândurile anterioare, a vizitat și magazinul Beer, specializat în mantouri și pelerine care erau atât de dragi Reginei.

Dimineața de 7 octombrie este petrecută la Patou, încercând diverse toalete.⁴ În aceeași zi începe o scrisoare către Regele Ferdinand, în care predomină subiectul îmbrăcăminții: „Doar câteva cuvinte din locul cel mai aglomerat, acest iad al croitorilor de damă, cum îl numesc eu, pentru că toți croitorii din Paris își imaginează că trebuie să mă echipeze pentru

1. A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, rola 478, foto 587 (vol.LVII, p. 42)

2. *Ibidem*, foto 588 (p. 43)

3. *Ibidem*, foto 589 (p. 44)

4. *Ibidem*, foto 592 (p. 47)

America. Prețul rochiilor crește în funcție de scurtime până când unele abia ajung la genunchi. Mă apăr ca o eroină deși, din când în când, cad în ispită. (...) Croitorii sunt o pacoste și totuși trebuie să ai haine, în special pentru această ocazie! Dar evit alte magazine pentru că nu vreau să cheltuiesc prea mult. (...) Rochiile Patou sunt foarte drăguțe - dar toți ceilalți încearcă, de asemenea, să ajungă la mine. Este o veritabilă luptă să încerc și să mă apăr.⁵ Mai departe este atinsă și delicata problemă a fiului cel mare, prințul Carol, care, după renunțarea la prerogativele de moștenitor al tronului în decembrie 1925,⁶ se stabilise la Paris, împreună cu Elena Lupescu. Regina nu îl întâlnise încă, iar perspectiva revederii îi dădea o stare de neliniște. Îl întâlnise, în schimb, pe nepotul Regelui, prințul Friedrich-Victor von Hohenzollern, poreclit Friedel, care avea să călătorească spre America pe același pachebot, însoțit de prietenul său, industriașul Fritz Thyssen.⁷ (Anexa 26)

Sâmbătă, 9 octombrie, Regina își rezervase dimineața pentru a merge la coafor dar este întârziată de croitorul Paul Carré, care vine la o probă ce durează mai mult decât fusese prevăzut. Coafura permanent pe care și-o face - o noutate a epocii - deși fusese un chin, o satisface în linii mari, cu toate că părul luase o tentă mai deschisă decât cea naturală și era mai țepos: „Ondulatul permanent a fost o tortură, rezultatul e bun exceptând faptul că, momentan, mi-a făcut părul prea galben și puțin rigid, dar cred că la următoarea spălare va fi mai bine, dar avantajul este imens deoarece, cu cât vremea este mai umedă, cu atât părul ți se încrețește. Dar am detestat operația și urmează să se vadă dacă a meritat osteneala.”⁸

În aceeași zi are bucuria de a vedea un articol scris de prietenul ei, dramaturgul și publicistul Robert de Flers, membru al Academiei Franceze, fost *chargé d'affaires* al Franței la București în timpul războiului. Acesta era intitulat *Un voiaj regal* și după ce îl decupase din ziarul parizian în care fusese publicat - al cărui nume, din păcate, nu îl cunoaștem - Regina îl lipise în jurnalul său, apreciindu-l pe autor: „Il a remis les choses à point ca un adevărat prieten, pentru că se pare că tot soiul de invenții dezgustătoare sunt lansate, din când în când, în ziare, sursa fiind Viena. Din fericire nu am timp să le citesc.”⁹ Într-adevăr, atacurile la adresa suveranei și a plănuitei sale vizite nu întârziaseră să fie date publicității. Dar, în acel moment, ea era mult prea ocupată pentru a se putea interesa de așa ceva.

Seara începe să scrie o nouă epistolă Regelui Ferdinand. Îi relatează despre întâlnirea avută cu surorile ei Baby și Ducky și despre tristețea de a nu putea să fie însoțită de cea dintâi în voiajul american. Din Lumea Nouă primea o ploaie de telegrame și invitații. Cunoștințele și admiratorii din Paris îi trimiteau flori în cantități impresionante. Cel mai frumos coș fusese oferit de celebra actriță Elvira Popescu. Se referă și la prințul Carol, cu care trebuia să se întâlnească dar care, în ultimul moment, a contramandat telefonic întrevederea pretextând că îl doare capul și are febră. Vorbind la telefon și cu sora sa mai mică, Ileana, prințul i s-a adresat în mod grosolan și nepotrivit. Principesei, ca și aghiotantului regal, colonelul Atanasescu, i se păruse că, în timpul convorbirii, Carol avea alături pe Elena Lupescu, spre a o consulta în privința celor ce trebuia să spună.¹⁰ Scrisoarea este lăsată neterminată pentru a adăuga noi amănunte în eventualitatea că expeditoarea își întâlnea fiul. (Anexa 27)

5. Idem, Regele Ferdinand, Personale, dosar VI/467/1926, fila 1

6. Ioan Scurtu, *Un episod dramatic din istoria monarhiei românești consumat la cumpăna anilor 1925-1926*, în *volumul Colocviul româno-american „Cotrocenii în istorie”*, București, 1993, p.85-87

7. A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, rola 478, foto 602 (vol.LVII, p. 56)

8. *Ibidem*, foto 598 (p. 52)

9. *Ibidem*, foto 598 (p. 53)

10. Idem, Regele Ferdinand, Personale, dosar VI/468/1926, filele 1-3

Luni, 11 octombrie, penultima zi înaintea plecării, rochiile comandate la Patou nu erau încă gata și o dimineață foarte plicticoasă și obositoare fusese petrecută în așteptarea lor, pentru că Regina trebuia să-i pozeze unui fotograf în acele noi toalete.¹¹ Până la urmă avea să părăsească Parisul fără a avea garderoba completă. Aceasta rămâne a fi recuperată de un membru al suitei, Stoicescu, care pe 16 octombrie, când Regina se afla deja în mijlocul oceanului, trimitea o radiogramă la bordul pachebotului Leviathan spre a o anunța pe secretara regală Simona Lahovary că toaletele de la Beer și Patou aveau să fie gata luni și, respectiv, marți, așa că el nu se putea îmbarca decât miercuri 20 octombrie pe vaporul „Majestic”, cu care avea să ajungă la New York abia pe 26 ale lunii.¹²

Pe lângă tensiunea pe care i-o produsese întâlnirea și discuțiile cu prințul Carol, ce avuseseră loc în seara de 11 octombrie, Regina Maria a mai avut un motiv de dureroasă suferință: alături de copii, în America trebuia să fie însoțită și de sora ei mai mică, Infanta Beatrice-Leopoldina-Victoria, alintată Baby, pentru care chiar fusese reținută o cabină pe vas, iar suverana României îi anunțase prezența în articolul *De ce vin în America*. Baby sosise la Paris pe 7 octombrie pentru a se întâlni cu Maria - în intimitate numită Missy sau Maddy - și cu una dintre surorile mijlocii, Victoria Melita, nefericita mare ducesă Kirill, poreclită Ducky, ce trăia o viață de relative privațiuni după revoluția rusă și căderea imperiului Romanovilor. Baby a adus neplăcuta veste că nu-și poate acompania sora în Lumea Nouă pentru că nu este lăsată de soțul ei, Infantele Alfonso de Orléans Bourbon, nepotul Regelui Alfonso XIII al Spaniei. Ali, cum îi spuneau apropiații, își argumentase refuzul de a o lăsa pe Baby în călătorie prin faptul că „nu vrea ca o Infanta să fie legată la carul triumfal al Reginei României.”¹³ Suverana îl bănuia însă de gelozie și teamă că soția sa ar fi putut avea succes independent de el: „El nu suferă ca, în afara sa, altă persoană de rang regesc să aibă ceva. Este o gelozie aproape *maladivă*, din care o face să sufere chiar pe nevasta sa.”¹⁴

Pentru a-i folosi lui Missy la articolele ce trebuia să le scrie, Baby îi împrumută secretarul ei particular, pe Robert Papworth,¹⁵ care dactilografia cu rapiditate și cunoștea stenografia. Pe 11 octombrie 1926, data poștei, Regina Maria primește o lungă telegramă din partea lui William Nelson Cromwell și a soției acestuia, care îi urează călătorie bună și o informează că, în seara de 20 octombrie, a fost programată la hotelul Ritz-Carlton din New York o mare recepție în cinstea ei, oferită de Societatea Prietenii României.¹⁶

12 octombrie, ultima dimineață în Paris, este plină de agitație și activitate. Regina are de scris epistole și telegrame, de dat autografe pe portrete fotografice care urmau a fi împărțite, ca semn de rămas bun, personalului de serviciu al hotelului și altor solicitanți. Are răgazul să termine și scrisoarea către Regele Ferdinand începută cu două zile mai înainte. Îi relatează, cu lux de amănunte, cum a decurs întâlnirea cu prințul Carol, care avusese loc în seara precedentă. Conversația se legase greu până a ajuns la subiectul în care erau interesați ambii interlocutori: situația prințului după renunțarea la prerogativele de moștenitor al tronului. Explicațiile sale în legătură cu decizia luată erau destul de neconvingătoare, iar

11. Idem, Regina Maria, Personale, rola 478, foto 605 (vol.LVIII, p. 58)

12. *Ibidem*, dosar II/8/1926, fila 133

13. *Ibidem*, rola 478, foto 593 (vol.LVII, p. 58)

14. *Ibidem*

15. *Ibidem*, foto 613 (p. 66)

16. *Ibidem*, dosar II/8/1926, filele 31-33

Regina încerca să fie cât mai calmă, să nu îl cicălească, sfătuindu-l să nu dea situației o notă de tragism, deși sufletul îi era cuprins de un teribil zbucium, așa cum și mărturisea: „Este, desigur, îngrozitor să fii sfâșiat între sentiment și rațiune și să simți că ai doar frânturi de adevăr din ambele părți.”¹⁷ Pe lângă dezamăgirea unei Regine care constata că, prin comportament și concepții, prințul moștenitor era nedemn de a domni, în această epistolă rezida drama unei mame care își pierduse fiul. (vezi **Anexa 27**)

Tensiunea apropiatei plecări îi cuprinsese și pe membrii suitei. Camerista Elise nu dormise toată noaptea fiind ocupată cu împachetarea lucrurilor. În ultimul moment fuseseră aduse câteva blănuri de samur siberian care o entuziasmaseră pe suverană la gândul că-și va putea face din ele o mantie foarte elegantă, cu adevărat regală.

Micul dejun este servit în cerc restrâns, cu surorile sale, de care se desparte cu greu și cu mare tristețe; mai ales pentru Baby, care nu o putuse însoți.

Prințul Carol sosește la hotel, cu un braț de flori, și își însoțește mama la gară, doar ei doi în automobil. Această apariție produce uimire la tren, unde venise multă lume să o conducă. Pentru a preîntâmpina zvonurile și opiniile defavorabile ce s-ar fi putut da publicității, Regina Maria recomandă suitei și lui Jean de Castellane să spună că „Mama și Fiul s-au reconciliat, dar situația rămâne aceeași care a fost.”¹⁸ Apoi s-a urcat în trenul care o ducea la Cherbourg.

17. Idem, Regele Ferdinand, Personale, dosar V/468/1926, filele 3-6

18. Idem, Regina Maria, Personale, rola 478, foto 612 (vol.LVII, p. 65)

III

Traversarea oceanului. Pe „Leviathan”

*Am avut o traversare minunată pe **acest** splendid vas, exact ca un palat plutitor,
și nu am fi putut fi nici la Castelul Windsor mai superb serviți și îngrijiți.*

Maria, Regina României

La Cherbourg, Regina Maria este primită cu mare ceremonie: gardă de onoare, fanfară ce intonează imnul, oficialități militare și civile.

Vremea este mohorâtă. Se servește ceaiul în pavilionul de onoare al gării maritime. Pentru că până la îmbarcare mai era ceva timp, suverana și-1 folosește scriind câteva epistole și mesaje telegrafice. Apoi, la ora 19 a serii de 12 octombrie, o ambarcațiune mai mică duce suita la bordul pachebotului american Leviathan.

Și aici sunt date onorurile cuvenite unui cap încoronat: este cântat imnul României, se pășește pe un preș roșu, comandantul navei, comandorul Herbert Hartley, o întâmpină pe punte și tot echipajul este aliniat de-a lungul acesteia. Suverana este impresionată de dimensiunea navei: „*Leviathan* este o adevărată metropolă plutitoare!”¹ Tot ceea ce o înconjoară o încântă: apartamentul ce i-a fost pus la dispoziție este asemănător unuia dintre cele mai confortabile ale unui luxos hotel, patul este mare și comod, serviciul este impecabil dirijat de un stilat steward de origine scoțiană, dl. Roberts, care ar fi putut foarte bine să fie paj chiar la Castelul Windsor² (într-o scrisoare trimisă acasă - despre care se va vorbi mai târziu - îl compara pe acesta cu un ambasador).

Pe lângă cele două progenituri regale, principesa Ileana și prințul Nicolae, suita era formată din doamnele de onoare Irina Procopiu și Simona Lahovary, activa și scrupuloasa Symki, care era și secretara particulară a suveranei. Urmau apoi diplomatul Constantin Laptew, colonelul Gheorghe Atanasesescu, aghiotant regal onorific, și profesorul Nicolae Petrescu, sociolog, subsecretar de stat la Ministerul Învățământului și membru al Partidului Poporului, atașat suitei ca reprezentant al Guvernului României. Apoi, deja amintitul Robert Papworth, abilul stenograf-dactilograf al Infantei Beatrice, miss Ida Marr, guvernanta englezoaică a principesei Ileana, energica și influenta camerista-șefă Elise, alte câteva cameriste, valeți și un majordom - Hanna, Anna, Frau Bear³ (sau Beer - ursul), Lupin, Steinbach, etc. Nu trebuie uitat Crag, cățelul Reginei, un drăguț cocker spaniel

1. A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, rola 478, foto 614 (vol.VII, p. 67)

2. *Ibidem*, foto 613 (p. 69)

3. Idem, dosar II/8/1926, fila 408, articol apărut într-un periodic neidentificat, expediat de un corespondent american: „New York, 18 Oct. A.P [Associated Press]. Printre cei din grupul regal salutați astăzi la carantină de Grover Whalen, în calitate sa de șef al Comitetului de Primire al Primarului, a fost Crag, un cocker spaniel negru, cu o talie supradimensionată și preferință pentru gleznele doamnelor.

negru, ce va deveni eroul câtorva aventuri despre care vor scrie ziarele și căruia îi va fi adresată o epistolă de către frații de sânge americani.

Pe vas, viața decurgea relaxată, senină și veselă. După agitația din ultimele zile petrecute în țară și, mai ales, după cele din Paris, Regina avea prilejul să se odihnească pe săturate: dormea bine în patul ei uriaș, înota în piscină, avea oră de masaj, făcea lungi plimbări de-a lungul punții pentru a-și întreține condiția fizică. Adesea era acompaniată de nepotul Friedel și de diverși alți pasageri, cunoștințe vechi sau noi.

La bord se afla un bun prieten și admirator al suveranei, unul dintre cei ce o încurajaseră să viziteze Statele Unite, preotul Frank W. Buchman - care se autointitula „chirurg de suflete” (soul surgeon) - fondator al „buchmanismului”, o mișcare de reînarmare morală. Tinerii principii țineau foarte mult la el și-l numeau, familiar, „unchiul Frank”. Dirijorul George Georgescu naviga și el spre America, unde avea programate, mai multe concerte, la primul dintre ele solicitând grațioasa prezență a Reginei. Între pasageri era și doamna Edith Bolling Wilson, văduva fostului președinte american Woodrow Wilson, care, serbându-și ziua de naștere, o invită pe Regina Maria la mica petrecere ce a dat-o, în cerc intim.

Pentru că avea suficient timp la dispoziție, suverana acceptă să pozeze pentru doi artiști, un tânăr pictor englez, Chandor, și unul maghiar, Sigismund de Naggy, care urma să deschidă o expoziție la New York.

După cină mergea la cinema. Prânzeau, de obicei, la masa căpitanului care, după aceea, o invita pe ea și copiii să viziteze părțile nevăzute ale navei, unde călătorii de rând nu aveau acces: sala mașinilor, puntea de comandă sau cabina comandantului. Primele două zile în larg a fost furtună și majoritatea membrilor suitei au suferit de rău de mare, dar familia regală nu a avut un astfel de simptom. Dimpotrivă, mamă și fiică s-au amuzat de valurile cu care trebuiau să se lupte în piscină, tangajul agitând și apa din bazin.

Prințul Nicolae, ca ofițer de marină era, bineînțeles, imun. Din păcate, suverana răcise în timpul șederii la Paris iar moleșala și indispoziția pricinuite de aceasta erau foarte nesuferite. Medicul navei a tratat-o și starea s-a ameliorat temporar. Dar trebuiau să fie evitate plimbările pe punte și, în general, aerul rece al mării. De aceea a petrecut mai mult timp în cabină, scriind și dând audiențe. A avut și o întâlnire cu presa, dar nu a acordat interviuri pentru a rămâne fidelă atât promisiunilor făcute lui Loie Fuller, cât și contractului pe care-l avea cu North American Newspaper Alliance.

Un motiv de uimire pentru Regină erau mesajele pe care le primea la o distanță atât de mare de țarm: „Una dintre minunile vremurilor noastre moderne este modul în care cineva poate continua să primească mesaje în mijlocul oceanului.”⁴

Nu există nici o regulă de etichetă care să spună d-lui Whalen cum ar trebui primit un asemenea animal în America dar Crag, tovarășul nedespărțit al Reginei Maria părea absolut capabil să se inițieze singur în tainele unui ținut străin.

Crag nu știe nimic despre eticheta curții și îi pasă și mai puțin de ea atâta vreme cât aceasta nu-l îndepărtează de regala sa stăpână, iar de aceasta se ocupă singur. Chiar atunci când regina a plonjat în piscina Leviathanului în drumul peste ocean, Crag a urmat-o [în apă], probabil primul câine căruia i s-a permis vreodată această libertate.

Eticheta cere ca regina să fie în fruntea oricărei mișcări oficiale a familiei regale, urmată de copii, dar Crag ignoră aceste reguli sociale. El își adulmecă drumul înaintea prințului și prințesei și se ține aproape de călcăiele reginei.

Temperamentul său este ireproșabil în ciuda taliei plinuțe care ar putea prevesti o tendință spre atacuri de apoplexie dar are o nefericită apetență pentru glezne zvelte, învelite în mătase. Niciodată aceasta nu a luat întorsătura serioasă de a mușca dar există un record de ciorapi rupți printre doamnele de onoare din suita românească.

Înainte de imbarcarea pe Leviathan s-a ținut un sfat dacă ar fi înțelept să i se administreze lui Crag niște pastile contra răului de mare pe care le luau alți membri ai grupului. În final s-a decis ca să fie cruțat de acest supliciu, iar Crag și-a dovedit experiența de marinar zbenguindu-se voios tot timpul călătoriei în vreme ce mai mulți dintre cei care înghițiseră pilule s-au prăbușit într-a doua zi pe mare.

În timpul șederii reginei, Crag este de așteptat să participe la toate ceremonile oficiale.”

4. A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, rola 478, foto 620 (p. 72)

Pe antetul radiogramelor ce îi erau destinate, în patru medalioane erau figurate hărțile celor două Americi într-unul, Europa, Asia și Africa în altul, și câte două nave în fiecare din celelalte două, între ele fiind plasate textele: „De la continent la continent: de la țarm la vas; de la vas la vas”.

Suverana era asaltată de asemenea mesaje: „Radiogramele continuă să curgă și din partea unor persoane atât de neașteptate. (...) curg câte zece-douăsprezece deodată.”⁵ Ea avea toată dreptatea să se mire de cei care îi scriau - majoritatea necunoscuți - și de cele ce-i scriau. Majoritatea erau urări de bun soset, așa cum trimiteau Societatea Românească Creștină „Dorul”⁶ și Centrul Politic Național al Negrilor din New York.⁷ Multe erau însă invitații și oferte diverse: președinta fiicelor Revoluției Americane, în numele a 160.000 de membre, dorea să pregătească pentru înalta vizitatoare o recepție la Continental Hall⁸; un medic specialist în chirurgie plastică din Chicago, dr. Henry J. Schierson, o invita să îi viziteze clinica unde femeile erau întinerite și înfrumusețate;⁹ coaforul Charles Nestle, inventatorul ondulei permanente, mulțumea Reginei că a folosit metoda sa și-i oferea¹⁰ serviciile; celebra stea de cinema Gloria Swanson - care, pentru mai mare greutate, își adăuga la nume și titlul de noblete „Marquise de la Falaise de la Coudraye” - o invita la studiourile ei din New York, promițând totală discreție și evitarea publicității; Regina scrisese în partea de jos a radiogramei „Aceasta este actrița favorită a lui Mignon”,¹¹ referindu-se la preferința celei de-a treia fiice a sa, principesa Marioara, Regina Iugoslaviei. (**Anexa 28**)

Cântărețul și comedianul Al Jolson se oferea să organizeze, la Teatrul Schubert din Boston, un spectacol în cinstea Reginei, ale cărui fonduri să fie folosite pentru acte caritabile în România - propunerea este însă refuzată din cauza „prea multor obligații.”¹² Dar cea mai amuzantă invitație vine din partea lui Sunny McKeen, un copil de doi ani, care era actor principal în filmul „Noii căsătoriți și copilul lor” (The Newlyweds & Their Baby), comedie de scurt metraj de mare succes, turnată de studiourile Universal Pictures. Prin mâna vreunui regizor sau producător ce se substituia micii stele de cinema, încă analfabet, Regina era poftită la Hollywood pentru a-i fi arătate „jucăriile” lui Snookums, numele personajului întrupat pe ecran, cu care era și semnată radiograma.¹³

Pe 4 octombrie, Radu Djuvara informase secretariatul regal că Universitatea Ann-Arbor din Michigan dorea să-i confere suveranei titlul de *Doctor Honoris Causa* în litere. În rândurile sale diplomatul opina că acest titlu academic ar fi

5. *Ibidem*, foto 623 (p. 75)

6. *Ibidem*, dosar II/8/1926, filele 193-194: „New York 16 Oct. 1926

MS. Regina Maria

SS Leviathan WCC

Societatea Românească Creștină Dorul și Clubul Cetățenilor Români Americani din New York prin reprezentanții aleși în mod corespunzător în adunare au delegat pe subsemnatul să prezinte, în numele lor, un respectuos bun venit pe țărmurile Statelor Unite, stop Cu toții considerăm atât o onoare cât și un privilegiu de a avea posibilitatea să o salutăm pe Majestatea Voastră prin intermediul acestei radiograme și ne bucurăm că s-a ivit această șansă pentru că, din cauze independente de voința noastră, nu am fost capabili să ne manifestăm sentimentele într-un mod demn în conformitate cu spiritul românesc și cu obiceiurile americane, stop Vom aprecia extrem de mult dacă ne veți face onoarea de a permite, când Majestatea Voastră este dispusă, o delegație din rândul nostru să se prezinte Majestății Voastre și să reitereze deosebitele noastre sentimente de respect.

Pentru Comitet Basil Alexander”

7. *Ibidem*, fila 139

8. *Ibidem*, fila 125

9. *Ibidem*, filele 123-124

10. *Ibidem*, fila 120

11. *Ibidem*, fila 121

12. *Ibidem*, fila 107

13. *Ibidem*, fila 122

bine să fie acceptat datorită statutului deosebit de care se bucura acea înaltă instituție de cultură.¹⁴ De la bordul navei, Simona Lahovary îi trimitea o radiogramă însărcinată cu afaceri de la Washington, prin care confirma acceptarea titlului.¹⁵ Neobosita Loie Fuller, aflată deja la New York, continua să lucreze pentru succesul vizitei. Pe 14 octombrie a trimis o radiogramă prin care anunța că North American Newspaper Alliance dorea să invite, în după-amiaza de 24 octombrie, pe cei mai importanți scriitori, publiciști și editori americani pentru a o întâlni pe Regină; dacă aceasta era de acord trebuia să fie anunțat atât colonelul Pickering de la respectivul sindicat de presă, cât și Legația României, pentru a include recepția în program.¹⁶ Propunerea este acceptată și Simona Lahovary expediază necesarele radiograme de confirmare.¹⁷

Diplomatul Ira Nelson Morris, fost ministru al SUA în Suedia și vechi prieten al Reginei Maria, care în acel moment deținea funcția de consul general al României la Chicago, se ocupa de aranjarea vizitei pe pământ canadian și, pe 15 octombrie, expediasă o radiogramă prin care își comunica succesul misiunii, dar recomanda, ca foarte important, trimiterea unui mesaj de salut și mulțumiri oficialităților locale,¹⁸ ceea ce suverana nu va întârzia să facă.

Dar nu toate mesajele sunt aducătoare de vești plăcute. Un oficial de la consiliul municipal din Philadelphia, Alexander Moore, fost ambasador la Madrid, protestează împotriva reducerii drastice a programului de vizitare a orașului său, care îi frustra pe cetățeni de a o avea pe distinsa vizitatoare în mijlocul lor mai mult de 6 ore.¹⁹ Schimbarea agendei se datora Legației României din Washington. De această modificare era afectată și comunitatea românească din acel oraș, care pregătise primirea la biserică și se temea ca notabilitățile să nu le anuleze planul. În consecință, se solicita, prin radiogramă, intervenția secretarei, doamna Lahovary, pentru ca aranjamentul să rămână în vigoare, Mesajul, redactat în română, se încheia într-o notă dramatică, dar absolut realistă în consecințele pe care le preceda: „Ocolirea de către mama lor Regina acestui popor bun și muncitor înstrăinat va rupe de durere inimile coloniei Philadelphia și coloniile din jur, iar copiii noștri se vor înstrăina cu totul de neamul românesc.”²⁰

Tot din capitala statului Pennsylvania este primită, pe 16 octombrie, invitația de a fi vizitat sediul marelui periodic „The Philadelphia Inquirer”, semnată de editorul său, James Elversor Jr.²¹ Dar, din lipsă de timp, invitația este refuzată. Ca urmare, chiar a doua zi, duminică 17 octombrie, în ediția de dimineață, este inserat un articol critic la adresa autorilor programului prea ambițios al călătoriei regale care a acordat prea mult timp Vestului și prea puțin Estului - și în special Philadelphiei - care reprezenta inima țării. Intitulat *Aici este o Regină cu ritm rapid*, articolul ia o notă ironică atunci când

14. *Ibidem*, fila 13

15. *Ibidem*, fila 149

16. *Ibidem*, fila 105

17. *Ibidem*, filele 81, 82

18. *Ibidem*, fila 106

19. *Ibidem*, filele 128-129

20. *Ibidem*, fila 138: „Philadelphia 16 Oct. 1926

M-me Simona Lahovary

SS Leviathan WCC Colonia Română Philadelphia unită în gând și suflet pentru primirea Majestații Sale apelează să interveniți urgent ca primăria orașului schimbând programul să nu împiedice în acest târziu venirea Reginei la biserica coloniei unde intrarea gratuit și fără vreo colectă se va oficia scurt *Tē Deum* ceea ce au și aprobat mai înainte. stop Ori am fost avizați că invitația noastră s-a acceptat pe care bază am făcut toate pregătirile trimițând și invitățile. stop Ocolirea de către mama lor Regina acestui popor bun și muncitor înstrăinat va rupe de durere inimile coloniei Philadelphia și coloniile din jur iar copiii noștri se vor înstrăina cu totul de neamul românesc.

Colonia Română Philadelphia Marian, Presidente”

21. *Ibidem*, fila 132

atinge partea vulnerabilă a traseului, mult prea întins și încărcat pentru rezistența și capacitatea de receptare a oaspetei: „Itinerarul ei este prea complicat. El reclamă traversarea continentului în ambele direcții; o duce în Canada, chiar până în îndepărtatul Vancouver, pe coasta Pacificului; prin regiunile nordice și prin porțiuni din cele sudice și de mijloc ale Statelor Unite și aici, în Est, în Washington, Baltimore, Philadelphia și New York.

Este prea mult și i-ar trebui constituția de fier a unui candidat [la președinție] ce ține o jumătate de duzină de discursuri pe zi ca să supraviețuiască presiunii pentru că, în repetate rânduri, este planificat să facă un oraș în câteva ore, cu plecarea fixată la o jumătate de oră după miezul nopții. Aceasta este foarte puțin. Cineva nu poate să nu gândească că a fost prost sfătuită. Ea ar realiza mult mai mult - ce realmente ar merita osteneala - dacă s-ar mulțumi să viziteze numai câteva orașe, în special în Vest, unde acestea sunt atât de asemănătoare ca boabele de mazăre în păstaie. Toate sanctuarele venerate ale Statelor Unite sunt aici, în Est. Ea acordă trei zile New York-ului - absolut suficient. Dar neglijează Bostonul, ceea ce nu ar fi trebuit, și dedică un timp limitat Philadelphiei, cea mai americană din toate comunitățile, unde întreaga lume a auzit bătăile de inimă ale nașterii unei națiuni. O greșală foarte gravă pentru că aici este mai mult decât Expoziția Semicentenarului unde ea [Regina] va arunca o privire. Dar să gândești că scapi Clopotul [Libertății] și Sala Independenței unde a fost proclamată Libertatea! O zi în plus aici și una în minus în vreun oraș vestic ar fi fost mult mai avantajoasă. Oricum, Philadelphia îi va face o primire din inimă joia viitoare.”²² (**Anexa 29**)

Ultima zi pe mare, 17 octombrie, este plină de tensiunea ce prefigura deja existența viitoare, pe continent. Sunt distribuite cadouri personalului de serviciu și membrilor echipajului, toți tânjind după un suvenir de la Regina Maria. Programul este atât de încărcat încât memorialista nu are timp suficient pentru a consemna evenimentele zilei în amănunt: „Timpul este prea scurt pentru a scrie detalii. (...) Au fost mii de incidente mărunte demne de menționat de-a lungul zilei, dar timpul nu-mi permite.”²³ Noroc că, după obiceiul ei, suverana se dedica scrisului în zori, imediat după trezire, redactându-și corespondența în pat. Așa procedase și în acea dimineață, reușind să compună o epistolă destul de lungă pentru Regele Ferdinand, în care îi povestea, entuziasmată, viața liniștită și odihnitoare dusă pe navă, eleganța și mărimea acesteia, serviciul impecabil de care beneficiaseră, galanteria comandorului Herbert Hartley și anturajul plăcut pe care îl avuseseră. Nu sunt omise nici neînțelegerile care deja izbucniseră între fidela sa prietenă, Loie Fuller, personalul Legației din Washington și ceilalți apropiați americani. (**Anexa 30**) Hârtia pe care a fost așternută scrisoarea era făcută special pentru Regină sub antetul cu numele pachebotului, în timbru sec și aurit, erau imprimate o coroană regală și, dedesubt, crucea gamată a Ordinului Regina Maria.²⁴

Tristețea pusese totuși, stăpânire pe suverană pentru părăsirea navei pe care se simțise atât de bine și unde fusese atât de bine tratată. Dar acest sentiment a fost curând învins de emoția provocată de apropiata debarcare și începerea vizitei atât de dorită și mult așteptată.

22. *Ibidem*, filele 218-219

23. *Ibidem*, rola 479, foto 9 (vol.LVII, p. 78)

24. Idem, Regele Ferdinand, Personale, dosar V/469/1926, fila 1

IV

America

Oameni ciudați! ca niște copii mari, cu adevărat deconcertanți.

Maria, Regina României

Pe 18 octombrie, neliniștea debarcării și a evenimentelor ce aveau să urmeze o făcuse pe Regina Maria să se trezească devreme. La ora 5.30 văzuse răsăritul soarelui și țărnul Lumii Noi.

Și-a ales toaleta cu grijă: o rochie de la Patou de culoarea vinului, un mantou de catifea cu guler și bordură de blană neagră și o pălărie fără boruri, mai degrabă o calotă, pentru a i se vedea bine fața.¹ După micul dejun, la bord au sosit autoritățile și prietenii americani pentru a-i ura bun venit: Subsecretarul de Stat Joshua Butler Wright, care fusese atașat Reginei pe toată perioada ce o petrecuse în Est, generali și amirali, ofițeri superiori, unii deja cunoscuți înaltului oaspete pentru că activaseră în România în timpul războiului, în cadrul Crucii Roșii Americane sau în Organizația Hoover pentru hrană, precum coloneii Henry W. Anderson, L.G.Ament și William Haskell, în acel moment comandant al Gărzii Naționale din New York, locotenent colonelul Arthur Poillon, fost atașat militar la București. Urmau prietenii care pregătiseră vizita regală: William Nelson Cromwell, Ira Nelson Morris și Alexander Moore. În sfârșit, oficialitățile în serviciul României: T. Tileston Wells, consul general la New-York, Radu Djuvara, *chargé d'affaires* la Washington cu personalul Legației, maiorul Radu Irimescu, directorul sucursalei din New York a Băncii Chrissoveloni și o delegație de doamne condusă de doamna Vincent Astor. Lipsea însă Samuel Hill, pe care însărcinatul cu afaceri îl șicana cât putea de des pentru că îl știa a fi în relații apropiate cu Loïe Fuller. Absența sa a fost explicată de scrisoarea lui Loïe trimisă chiar în acea zi de 18 octombrie: milionarul fusese anunțat cu mare întârziere de Djuvara că se afla pe lista oficială a Departamentului de Stat pentru a face parte din grupul care o întâmpina pe Regină la bordul pachebotului, deși această listă fusese înaintată Legației României cu 15 zile în urmă. Fiind luat pe nepregătite, Hill nu putuse veni la debarcaderul de unde pleca ambarcațiunea care ducea oficialitățile pe *Leviathan*.² Aceste animozități dintre reprezentanții români și prietenii americani

1. A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, rola 479, foto 10 (vol.LVII, p. 79)

2. *Ibidem*, dosar V/4213/1926, filele 1-2: „18 octombrie 1926

Majestate,

În dimineața aceasta am primit următoarele rânduri de la dl. Hill:

«Dragă Loïe

La sosirea mea aici ieri seară am primit următoarea telegramă: „Te rog să fii la biroul șalupelor de la Baterie unde șalupa de coastă Wishahicken pleacă de la 8 a.m.”

Djuvara

ai Reginei vor tulbura adesea desfășurarea liniștită a călătoriei și vor umbri satisfacțiile suveranei. În chiar acea primă zi pe pământ american, memorialista va nota acest fapt: „Legația și grupul lui Loie au fost în total dezacord, doar bătrânul Morris a izbutit să întrețină relații prietenești cu cele două părți.”³

După întrevederea cu comitetul de primire a urmat întâlnirea cu presa, care i-a pus tot felul de întrebări ciudate, unele total indiscrete, altele naive și nostime. Fotografii au orbit-o cu blitzurile.

Când a avut loc debarcarea, vremea era urâtă iar Statuia Libertății se vedea, cu oarecare dificultate, prin ceață.

Primirea la New York a fost fastuoasă și entuziastă, în pofida ploii. Regina nu se așteptase la o asemenea grandioasă manifestare de dragoste și admirație. Distanța de la port la primărie a fost străbătută într-un automobil deschis, precedat și înconjurat de o gardă de poliție călare; mulțime de lume se înghesuia pe trotuare ca să o aclame pe distinsa vizitatoare; mii de glasuri îi scandau numele și de la ferestre erau aruncate serpentine și bucățele de hârtie ce pluteau elegant în aer ca niște păsărele. „Era ca într-un vis, greu de crezut, și eu în mijlocul a toate acestea, înaintând, înaintând încet, punct de intensă atracție și simpatie”,⁴ nota memorialista.

La primărie i se fac onoruri militare, iar tânărul și fercheșul primar James J. Walker îi oferă o medalie de aur și dă citire unui discurs de bun venit, frumos caligrafiat și ornamentat cu miniaturi pe pergament. Regina Maria rostește o cuvântare de mulțumire, cu glas clar și puternic, în ciuda răcelii care nu se vindecase încă și îi afectase coardele vocale. Solemnitatea se încheie și, după ce fuseseră făcute mai multe fotografii pe treptele monumentalei clădiri a municipalității, primarul își conduce oaspetele la gară, de unde este luat trenul spre Washington.

Jurnalul, ținut cu conștiinciozitate de suverană, sacrificându-și prețioasele ore de somn pentru a-1 scrie, oferă toate detaliile și aventurile acestei călătorii, așa că-i vom lăsa cititorului satisfacția de a-1 parcurge singur, rezervându-ne dreptul de a evidenția în cele ce urmează doar anumite aspecte ale voiajului și ale felului cum le-a consemnat memorialista. Anumite evenimente, mai puțin dezvoltate în paginile sale, vor fi completate cu file din bogata corespondență pe care i-au adresat-o americanii.

În timpul celor cinci săptămâni petrecute de Regina Maria pe pământ american au fost vizitate următoarele metropole și orașe, localități istorice și stațiuni turistice în care s-au făcut escale mai lungi sau mai scurte ori doar au fost tranzitate: New-York și Washington D.C.; Mount Vernon în statul Virginia; Annapolis și Baltimore în statul Maryland; Philadelphia

În dimineața aceasta, la 7.25 a.m. Djuvara m-a sunat la telefon cerându-mi să vin imediat la Clădirea Șalupelor. Nu puteam să ajung la ora specificată pentru că nu eram îmbrăcat. Mi-a explicat că a trimis numele meu la Departamentul de Stat cu cinci zile în urmă, dar că abia primise aprobarea.

Cu cordialitate,

(semnat) Samuel Hill»

DL. Moore abia s-a întors de la festivitatea primirii și l-a văzut pe dl. Hill aici, căruia i-a făcut următoarea declarație. A spus că nu are nimic împotrivă să repete această declarație în fața noastră, dar nu vrea să fie făcută publică pentru că el doar transmitea un mesaj al d-lui Butler Wright, Subsecretar de Stat.

Declarația făcută de dl. Moore

«DL. Butler Wright m-a întrebat astăzi dimineața pe vas dacă știu unde era dl. Hill și dacă se afla cu noi pe vas. I-am spus că nu era. El a zis: de ce? I-am spus: Impresia mea este că nu a fost invitat ori poate a fost invitat în ultimele 24 de ore. Atunci el mi-a spus: cu 15 zile în urmă Departamentul de Stat a pus numele d-lui Hill pe lista trimisă la Legația României; nu numai că a fost invitat să o însoțească pe Majestatea Sa la Washington, dar a fost chiar invitat să vină înapoi cu trenul cu ea. Atunci eu i-am spus: „Pot să îi spun d-lui Hill ce ai spus?” Și el a zis: „Bineînțeles că poți, chiar doresc să o faci.”»

Vă trimit aceasta Majestate, ca să vedeți unde sunt dușmanii noștri”

3. *Ibidem*, rola, 479, foto 11 (vol. LVII, p. 80)

4. *Ibidem*, foto 15 (vol. LVII, p. 82)

în Pennsylvania; West Point, Albany, Utica, Syracuse, Buffalo și Tuxedo în statul New York; Niagara, Toronto, Montreal Ottawa, Winnipeg și Vancouver în Canada; Minneapolis și St.Paul în statul Minnesota; Fargo, Valley City, Bismarck, Mondak și Medora în Dakota de Nord; Spokane, Goldendale, Seattle, Tacoma, Blaine, Bellingham și Burlington în statul Washington; Portland în statul Oregon; Helena, Glacier National Park, Great Falls, Billings în statul Montana; Casper în Wyoming; Denver în Colorado; Kansas City și St.Louis în Missouri; Springfield și Chicago în Illinois; Indianapolis în Indiana și Louisville în Kentucky, pentru ca voiajul să se încheie tot în gigantul și cosmopolitul New York.

La suita cu care suverana sosise din România s-au mai alăturat gazetarul Stanley Washburn, care obținuse acreditarea guvernului său pe lângă persoana Reginei, colonelul John Carroll, șeful elegantului tren ce fusese pus la dispoziția oaspeților (prin eforturile și relațiile lui Samuel Hill), Ira Nelson Morris și soția sa Constance Lily Morris, Albert Tirman, consilier de stat și membru din partea Franței în comitetul director al Muzeului de Artă Maryhill, domnișoara Neville, dactilografă americană - poreclită de prinți Miss Blank - angajată pentru a da ajutor la pregătirea pentru tipar a articolelor scrise de distinsa vizitatoare pentru North American Newspaper Alliance, Kenyon, vigilenta gardă de corp oferită de Departamentul de Stat pentru a asigura securitatea oaspeților pe tot parcursul voiajului, Loie Fuller și Samuel Hill, care au rămas în grup perioade mai scurte din cauza adversității și intrigilor suitei oficiale. La aceștia mai era afiliat un grup nedefinit de corespondenți de presă și fotografi care trebuiau să furnizeze știri la zi despre desfășurarea călătoriei pentru periodicele care îi trimiseseră. În total, 85 de persoane au voiajat în trenul special care a purtat-o pe Regina Maria de-a lungul și de-a latul continentului. În fiecare stat sau oraș unde se făceau opriri, grupului i se alăturau oficialitățile locale, care, din curtoazie, își însoțeau oaspeții pe toată durata tranzitării ținutului pe care îl administrau.

Jurnalul este redactat în limba engleză dar, adesea, împănă cu expresii ori cuvinte franțuzești, nemțești și românești, care îi veneau memorialistei mai la îndemână sau pe care le considera mai expresive pentru a desemna o situație sau a caracteriza un personaj: când relatează despre conferința de presă ținută la bordul vaporului *Leviathan* la sosirea în Lumea Nouă, întrebările pe care i le pun gazetarii, din toate părțile, i se par ca un „Kreuzfeuer”;⁵ pentru întoarcerea vizitei președintelui Calvin Coolidge la Legația României din Washington folosește termenul german „Gegenbesuch”;⁶ publicitatea exagerată făcută de presa americană, atât de avidă de senzații și de scandal, o face să exclame „on ne lave jamais son linge sale en famille mais toujours dans la rue”;⁷ vizitând o școală de maici din Montreal observă că elevele au expresii placide și „les bouches en coeurs”;⁸ grandioasa primire ce i se face la Baltimore îi suscită constatarea „vraiment ils font les choses en grand”;⁹ când este primită ca membru și căpetenie onorifică a națiunii indienilor Sioux din Dakota de Nord, mișcările și pașii executați de războinici în cadrul ceremonialului îi amintesc de iușile jocuri bărbătești de acasă, din preajma Rusaliilor: „They stood me in their midst and danced around me dances much resembling our Călușari.”¹⁰

5. *Ibidem*, foto 11 (vol. LVII, p. 80)

6. *Ibidem*, foto 28 (vol. LVII, p. 94)

7. *Ibidem*, foto 146 (vol. LVIII, p. 28)

8. *Ibidem*, foto 103 (vol. LVII, p. 162)

9. *Ibidem*, foto 38 (vol. LVII, p. 103)

10. *Ibidem*, foto 126 (vol. LVIII, p. 10)

Deși englezoaică și de bună educație Regina Maria face adesea greșeli de ortografie și morfologie ori face omisiuni de litere, probabil din cauza rapidității cu care scria. Dar majoritatea erorilor provin din transcrierea fonetică a anumitor cuvinte și, în special, a numelor proprii de persoane și localități, fapt explicabil la primul contact cu locuri și oameni străini. Scrie însă cu multă patimă și nerv, făcând lectura foarte plăcută, instructivă și atrăgătoare. Din paginile ei răzbate un suflet tânăr, neînhibat și nemarcat de înalta poziție pe care o deținea. Totdeauna dă frâu liber sentimentelor: se bucură și se simte flată de onorurile ce i se aduc, dar uneori, pare mirată de ele ca și când nu le-ar merita. Ea are marea capacitate de a se detașa de propria-i situație și persoană astfel că, uneori, relatările par făcute de altcineva, de un terț, observator imparțial, ce nu se află în centrul evenimentelor. Foarte spirituală, își punctează paginile cu multă ironie și autoironie. Își arată respectul cuvenit, dar nu rar se autopersiflează și se alintă cu șăgălnicie. Din paginile jurnalului, autoarea se dezvăluie a fi foarte feminină, având un comportament normal pentru sexul ei, nealterat de statutul și de eticheta pe care-l impunea acesta. Ea nu își disimulează dragostea pentru bijuterii și chiar recunoaște atracția deosebită pe care o simte pentru ele, dar pe care reușește să o înfrâneze. Aflată la New York vizitează magazinul de bijuterii al firmei Cartier și este primită chiar de patron: „Cartier a fost fermecător. Avea o broșă cu smaralde și diamante de primă calitate care m-a făcut să salivez. Dar, altfel, acum sunt foarte rezistentă la ispita bijuteriilor.”¹¹ Nu rămâne insensibilă nici la obiectele de preț pe care le arborau doamnele ce-i erau prezentate sau al căror oaspete era: la banchetul judecătorului Gary din Philadelphia observă că doamna Hearst poartă un set de bijuterii Cartier,¹² iar la dineul de gală din același oraș o cunoaște pe doamna Stotesbury, care avea „bijuterii cu adevărat regale”¹³ în vreme ce la selectul banchet de la Drake Hotel din Chicago este impresionată de doamna McCormick, fiica milionarului John D. Rockefeller, „o doamnă inteligentă dar extrem de urâtă, cu cele mai superbe smaralde care trebuie să fi aparținut, cu siguranță, familiei imperiale ruse”;¹⁴ în același loc foarte elegant, Regina observă, nu fără ironie: „Era multă lume șic, dar puține femei realmente frumoase”.¹⁵

Memorialista este foarte interesată de aspectul ei, totdeauna menționând ce a purtat cu fiecare ocazie, lucru pe care îl consemnează și Constance Lily Morris, ca într-o cronică mondenă, dar cu nota firească de admirație și deferentă față de înaltul personaj pe care îl însoțea. Toaletele achiziționate la Paris, la casa Patou, erau menite să pună în valoare distincția și frumusețea purtătoarei, dar să și impresioneze prin fastul și strălucirea lor regală, fapt urmărit și de suverană care voia să apară în fața gazdelor sale în toată splendoarea ei: „every inch a queen”.¹⁶ Vrea să își uimească gazdele prezidențiale și, pentru dineul de la Casa Albă din seara de 19 octombrie se înveșmântează strălucitor: „Pentru dineu m-am făcut cât am putut de elegantă în rochia Patou albă brodată și cu pelerina aurie și albă, am purtat diadema cu perle și diamante și marele [cordon al Coroanei României]”.¹⁷ Pentru banchetul oferit de Societatea Prietenilor României la Hotelul Waldorf-Astoria își ia o altă toaletă, la fel de impunătoare: „M-am gătit cât am putut de elegantă și regală, purtam o minunată rochie

11. *Ibidem*, foto 78 (vol. LVII, p. 137)

12. *Ibidem*, foto 72 (vol. LVII, p. 131)

13. *Ibidem*, foto 60 (vol. LVII, p. 119)

14. *Ibidem*, foto 194 (vol. LVIII, p. 76)

15. *Ibidem*, foto 195 (vol. LVIII, p. 77)

16. În jurnalul regal a fost inserat un articol, foarte elogios – intitulat *Every Inch a Queen* – semnat de Frederic J. Haskin și publicat într-un periodic neidentificat (**Anexa 31**)

17. A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, rola 479, foto 30 (vol. LVII, p. 95)

Redfern argintie pe catifea neagră, la care am prins un fel de *manteau de cour* de culoare albastru-păun, astfel încât să arăt Regină pe fiecare centimetru. Adăugați la aceasta diadema mea rusească în formă de aureolă cu safirele uriașe aranjate într-un nou fel, inventat de mine, și arătam într-adevăr ca «obiectul» propriiei creații”.¹⁸ Aceași diademă o poartă și la Metropolitan Opera din New-York, cu ocazia spectacolului de balet inspirat de „Povestea crinului” („The story of the Lily”), scrisă chiar de ea și de a cărei coregrafie se ocupase devotata ei prietenă Loïe Fuller.¹⁹ Uneori preferă o dominantă cromatică a vestimentației: la banchetul oferit de primarul din Philadelphia alege o toaletă roșie: „Pentru dineu m-am îmbrăcat destul de strălucitor, punând rochia de seară din catifea roșie a lui Patou”,²⁰ iar pe 10 noiembrie, la Denver, una albă: „M-am îmbrăcat elegant, în alb curat, cu toate perlele, pentru a arăta ca o regină din cap până-n picioare, ceea ce sper că am reușit.”²¹ Uneori este chiar rugată să poarte lucrurile cele mai luxoase și bijuteriile cele mai prețioase, așa cum se întâmplă la Chicago: „Am fost rugată să-mi pun toate bijuteriile și să arăt în întreaga mea strălucire spre a onora Chicago, care nu vrea să stea cu nici un chip în urma New York-ului. Asta am și făcut.”²²

În același context pur feminin, uneori împletit cu o bucurie copilărească, trebuie privită și satisfacția pe care o arată la primirea oricărui cadou, de la buchetele de flori care îi erau oferite peste tot și o așteptau în orice cameră de hotel, în vagonul de tren ori în cabina de vapor - care o făceau atât de fericită și pe care le aprecia atât de mult cu sensibilitatea ei de poetă și de artistă - până la sabia de onoare și gradul de locotenent-colonel onorific al Regimentului 106 Infanterie din Brooklyn²³, de la brățara de jad cu bisonul de aur atârnat de ea, pe care i-a oferit-o municipalitatea din Buffalo²⁴ la blănurile de vulpe neagră sau argintie, primite la Montreal²⁵ și, respectiv, Minneapolis-St. Paul²⁶, și la coroanele de pene prezentate atât de ceremonios de indienii Sioux²⁷ și Blackfoot²⁸ odată cu adopțiunea în acele națiuni, cu rang de căpetenie.

La fel de mult o farmecă și complimentele ușoare, dar pline de admirație și curtoazie pe care i le fac americanii, atât cei de rând, care așteptau pe trotuar sau în fața hotelului să o vadă trecând și profitau de ocazie pentru a-și exprima astfel entuziasmul, cât și cei din înalta societate care îi erau prezentați la recepții și dineuri: „Americani spun amabilități fermecătoare și totdeauna își exprimă aprecierea pentru tine în vorbe simple: ești frumoasă, te ador, ești lucrul cel mai încântător pe care l-am văzut vreodată, am tânjit după această zi, am auzit totul despre tine și te iubesc, ești minunată, ești cea mai dulce femeie care a existat vreodată, nimeni nu este ca tine, ești regală și democratică”.²⁹

În cadrul recepțiilor, toată lumea dorea să-i fie prezentată Reginei Maria și să dea mâna cu ea. Acest protocol al strângerii mâinilor o obosește și, cu umorul caracteristic, recunoaște că după o jumătate de oră începe să se uite la ușa spre

18. *Ibidem*, foto 48 (vol. LVII, p. 109)

19. *Ibidem*, foto 85 (vol. LVII, p. 144)

20. *Ibidem*, foto 60 (vol. LVII, p. 119)

21. *Ibidem*, foto 177 (vol. LVIII, p. 59)

22. *Ibidem*, foto 215 (vol. LVIII, p. 97)

23. *Ibidem*, foto 77 (vol. LVII, p. 136)

24. *Ibidem*, foto 91 (vol. LVII, p. 149)

25. *Ibidem*, foto 104 (vol. LVII, p. 163)

26. *Ibidem*, foto 123 (vol. LVIII, p. 7)

27. *Ibidem*, foto 128 (vol. LVIII, p. 11)

28. *Ibidem*, foto 163 (vol. LVIII, p. 45)

29. *Ibidem*, foto 49-50 (vol. LVII, p. 110-111)

a se convinge căți mai urmează să sosească, „și, în general, mai sunt încă mulți, mulți”.³⁰ Câteodată o doare chiar mâna după atâtea prezentări, pentru că strângerile sunt viguroase : „Îți apucă mâna într-o dureroasă strânsoare - dureroasă în special după prima sută sau două [de prezentării].”³¹ Uneori trebuie chiar să întrerupă această ceremonie, așa cum a procedat la Regimentul 106 Infanterie din Brooklyn³² sau la Yachting Club din Seattle,³³ dar nu procedează astfel decât în cazuri extreme, când este obligată de programul prea strâns la care trebuie să se supună, ori când amatorii de a-i face cunoștință sunt exagerat de mulți; și atunci nu o face cu inima ușoară, pentru că nu vrea să defavorizeze sau să jignească pe nimeni. La întrevvedere, pe care o are cu scriitorii și gazetarii din New York, organizată de North American Newspaper Alliance pe 24 octombrie, ajunge la limita rezistenței, dar reușește să depășească momentul critic, așa cum mărturisește: „Mă aștepta o altă corvoadă: o recepție enormă dată pentru toată presa și scriitorii. Mi-au fost prezentați sute și sute până am amețit, dar după aceasta, deși eram gata să mă prăbușesc, am strâns dinții și, într-o cameră prea mică din hotel, am primit aproape 300 de oameni pe care îi adunase Buchman pentru a-mi face cunoștința, și am făcut aceasta pentru a nu dezamăgi, dar am ajuns aproape la capătul puterilor; singură bunăvoința mea față de toți și dorința neclintită de a nu răni și dezamăgi pe cineva m-au ținut, chiar de-ar fi fost să mor de încordare.”³⁴

În asemenea circumstanțe era greu pentru Regină să rețină numele celor pe care i-a cunoscut și chiar pe al celor care au primit-o oficial și i-au adresat alocuțiunile de bun venit, fapt pe care îl recunoaște cu toată sinceritatea, deoarece nu avea memoria numelor, intenționând să le consemneze ulterior în spațiile lăsate, uneori, goale în paginile jurnalului, lucru care, de multe ori, nu s-a mai întâmplat: „Voi încerca să-mi amintesc numele celor care au vorbit și să le adaug aici mai târziu. Din păcate sunt foarte proastă în ceea ce privește numele.”³⁵

Regina Maria este totdeauna impresionată de elocința gazdelor: „(...) ce înzestrați vorbitori pot fi americanii! Uimitor!”³⁶ Plăcerea și obstinția lor, ca și a canadienilor, pentru discursuri i se par identice acelorale ardelenilor de acasă: „(...) aici [în Canada] și în America (...) ei vorbesc cu aceeași mare plăcere și stăruință ca în Transilvania.”³⁷

Cu eficiența caracteristică Lumii Noi, programul pe care i l-au pregătit gazdele era unul foarte condensat. Reginei îi displace faptul că totul a fost prestabilit, că a fost conceput cu atâta strictețe și ea trebuie să se supună fără a avea posibilitatea să se eschiveze ori să modifice ceva: „S-a pus stăpânire pe tine și tot ce se presupune că ai să faci este pregătit dinainte și intri în program fără libertatea de a rezista arhieficienței americane.”³⁸ Pauzele și perioadele de odihnă sunt foarte scurte. Între două recepții abia are timp să-și schimbe toaleta. Și nici chiar atunci nu are liniște, apartamentul fiindu-i plin de cameriste, membri ai suitei și solicitanți de audiențe: „Nu-mi este lăsat timp să răsuflu, totul este potrivit pentru mine, aranjat dinainte și ești zorit, cu sufletul la gură, să îndeplinești programul, totul deja trasat pentru tine și, cu toată energia,

30. *Ibidem*, foto 75 (vol. LVII, p. 134)

31. *Ibidem*, foto 50 (vol. LVII, p. 111)

32. *Ibidem*, foto 77 (vol. LVII, p. 136)

33. *Ibidem*, foto 149 (vol. LVIII, p. 31)

34. *Ibidem*, foto 84-85 (vol. LVII, p. 143-144)

35. *Ibidem*, foto 80 (vol. LVIII, p. 139)

36. *Ibidem*

37. *Ibidem*, foto 113 (vol. LVII, p. 169)

38. *Ibidem*, foto 192 (vol. LVIII, p. 169)

trebuie să încerci a trăi conform lui și a ține pasul cu ei. Mă îmbrac cu mare greutate deoarece camera mea este totdeauna plină.”³⁹ Pregătirea pentru un banchet sau un spectacol este mai totdeauna dificilă, uneori devenind chiar un „coșmar”⁴⁰ din cauza grabei, a spațiului sufocat de cadouri și corespondență și a lumii care vrea să-i vorbească: „Acasă la hotel, pentru obișnuita grabă, camera mea plină în fiecare colț de pachete, flori, scrisori, telegrame, lume tânjind să fie primită și, în mijlocul acestei complicații am încercat să mă îmbrac.”⁴¹

Cu un asemenea program încărcat nu este de mirare că adesea se simțea pur și simplu extenuată și când, în sfârșit se putea odihni, exclama cu satisfacție: „Oh! binecuvântarea patului după așa o zi!”⁴² De aceea, apreciază foarte mult prima zi liniștită și de totală odihnă, fără primiri oficiale și alte aranjamente, pe care o petrece în tren, în Canada, când se poate culca după voia inimii, mult mai devreme decât de obicei – „Devreme în pat, numai de data aceasta.”⁴³ Aceasta a fost chiar ziua ei de naștere, 29 octombrie, când împlinea vârsta de 51 de ani. La fel de mult se bucură și pentru o cină intimă, într-o casă particulară - la James Hill din orașul St.Paul, Minnesota⁴⁴ - departe de dineurile sofisticate, împănate cu discursuri și prezentări.

Publicitatea americană excesivă o deranjează și, uneori, chiar o sperie prin indiscreția ziariștilor, care vor să afle totul pentru a-și informa cititorii, extrem de curioși să cunoască amănuntele vieții intime a personajelor înalte, intrigile și scandalurile din anturajul acestora: „Nici cea mai mică mișcare nu se poate face fără publicitate”.⁴⁵ „Aici orice curent de opinie este atât de exagerat, publicitatea imediată atât de fierbinte, atât de indiscretă încât îți trebuie sânge rece ca să nu te sperii.”⁴⁶ „(...) aici nimic nu rămâne confidențial și presa pune stăpânire pe orice curent, favorabil sau ostil, și îl folosește pentru sau împotriva ta, în conformitate cu dispoziția lor.”⁴⁷

Era drept ca Regina să se teamă de presă, pentru că în suita ei se iscaseră conflicte insurmontabile între cei care doreau să aibă exclusivitatea de a o servi; certurile și intrigile ajunseseră până la urechile ei amărându-i zilele și, în special, serile și orele de odihnă, când încerca să găsească o soluție de a aplana aceste animozități. Se simte ca un obiect de preț pe care și-l dispută mai mulți amatori, fapt ce-i displace profund. Legația română și Nelson Cromwell, președintele *Societății Prietenii României*, coalizați după cum se știe împotriva lui Loïe Fuller, încercau să o îndepărteze prin orice mijloace: „Ceea ce nu-mi place este competiția îngrozitoare. Cred că este flatant că toată lumea vrea să te vadă, să facă ceva pentru tine, să te distreze, dar nu-mi place felul gelos în care încearcă să se distrugă unii pe alții; „lucrul acesta este făcut *en grand* ca toate celelalte. Bătrânul Cromwell și Legația au un dinte împotriva lui Loïe; cei care sunt dornici să mă ajute sunt dezbinați în partide puternice, opuse. Asta face un iad viața doamnelor mele de onoare, iar pe mine mă întristează pentru că dragostea mea credincioasă pentru Loïe este nepotolită și dacă n-ar fi fost ea, eu nu aș fi fost vreodată aici.”⁴⁸

39. *Ibidem*, foto 54 (vol. LVII, p. 113 bis)

40. *Ibidem*, foto 85 (vol. LVII, p. 144)

41. *Ibidem*, foto 68 (vol. LVII, p. 127)

42. *Ibidem*, foto 86 (vol. LVII, p. 145)

43. *Ibidem*, foto 112 (vol. LVII, p. 168)

44. *Ibidem*, foto 124 (vol. LVIII, p. 8)

45. *Ibidem*, foto 53 (vol. LVII, p. 113)

46. *Ibidem*, foto 58 (vol. LVII, p. 117)

47. *Ibidem*, foto 62 (vol. LVII, p. 121)

48. *Ibidem*, foto 54 (vol. LVII, p. 113 bis)

Gelozii apar și între gazde și trebuie foarte mult tact pentru a mulțumi pe toți vizitând sau onorând cu un zâmbet ori un gest prietenesc toate grupările adverse. Pentru a părea amabili și a-și atrage simpatia regală, „binevoitorii” îi dădeau, pe rând, sfaturi pentru a se feri de unii sau de alții: „Pentru mine a fost o zi mizerabilă: Loie, Washburn, bătrânul col. Carroll, toți [au venit] la mine cu importante sfaturi contradictorii și pătimăse, fiecare exagerând și crezând lucruri rele despre celălalt; a fost un total chin pentru mine.”⁴⁹ O neînțelegere între Samuel Hill și Stanley Washburn are drept rezultat un întreg lanț de discuții, planând teama că va deveni un subiect gras pentru gazetari: „Washburn și Hill au avut un diferend de opinii în privința unor pregătiri și au ajuns la cuvinte destul de violente. Bătrânul Hill are o fire violentă și Stanley este neînduplecat. Am fost nefericită de aceasta pentru că aici, cu presa și sistemul lor publicitar, nimic nu rămâne confidențial, nu se spală niciodată rufele murdare în familie, ci totdeauna în stradă.”⁵⁰ Această dispută care a durat câteva zile, din 3 până pe 6 noiembrie, până la alungarea lui Hill din trenul special, sub cuvânt că însăși Regina a dispus acest lucru, ceea ce era complet fals, i-a înnegurat memorialistei existența, cu atât mai mult cu cât ținea în egală măsură la amândoi opoziții, care-i erau prieteni devotați. Revine adesea cu îndureratele ei comentarii legate de neplăcutul eveniment, care nu a luat sfârșit decât după ce ea a izbucnit în lacrimi și i-a adunat pe toți cei implicați în conflict spre a-i reconcilia: „Am avut bătaie de cap și ciudă din cauza poveștii cu Hill-Washburn, de fapt am fost făcută praf între doi devotați, cel mai rău supliciu pentru o fire ca a mea. Este peste puterea mea de a înțelege de ce nu poate lumea trăi în pace împreună. Sunt prea dezgustată de toată treaba pentru a o scrie în toate amănuntele dar, într-un cuvânt, după ce ambele părți, aproape mi-au sfâșiat inima din piept, au reușit să-1 dea jos din tren pe bătrânul Hill spunându-i că *eu* nu-1 mai vreau pe el acolo! (...) Dar conflictul Hill-Washburn a continuat. Loie și Washburn formează acum două partide, Loie crede că toate câte merg rău sunt din vina lui Washburn. Oamenii mei [românii n.n.] vor să scape de Loie. Carroll stă între [ei] și încearcă să împace toate părțile, dar nici una dintre ele nu iartă; unul după altul, toți vin și-mi sfâșie inima, mă zăpăcesc și mă chinuiesc. Până la urmă nu am mai putut suporta, am izbucnit în lacrimi și am plâns. Apoi am trimis după Carroll, Washburn, Tirman și Loie și am încercat să-i fac să ajungă la o înțelegere și să coopereze, spunându-le că mă distrug cu dragostea lor. «Iubiți-mă ceva mai puțin, i-am rugat, și între voi ceva mai mult. Va rămâne dragoste și pentru mine dar sacrificând puțin din ea și pentru alții, mi-ar face viața mai fericită și mai ușoară.»”⁵¹

S-a observat că, referindu-se la anumite persoane apropiate, Regina Maria adaugă la numele acestora apelativul „bătrân” (old); o face nu neapărat pentru a desemna vârsta înaintată a acestora, ci din simpatie, cu duioșie și candoare, pentru anumiți prieteni dragi, precum Sam Hill, John Carroll, Loie Fuller, Charles Vopicka etc.

Deși presa americană îi inspira Reginei atâta teamă din cauza indiscreției și avidității ei pentru știri de scandal ce ar fi putut compromite și macula obiectivele vizitei pe care o întreprindea în State, totuși îi suscita, în egală măsură, o nedisimulată admirație pentru marea și rapida propagare a informațiilor, în cele mai îndepărtate colțuri ale țării, ținând cititorii la curent cu evenimentele cele mai recente: „Aici în America toate știrile de presă sunt atât de desăvârșit făcute

49. *Ibidem*, foto 160 (vol. LVIII, p. 42)

50. *Ibidem*, foto 146 (vol. LVIII, p. 28)

51. *Ibidem*, foto 159, 160, 161, 162 (vol. LVIII, p. 41-44)

încât fiecare informație zboară ca pe aripi și chiar și cel mai mărunț om, în cel mai neînsemnat loc, a citit tot ce s-a întâmplat sau este pe punctul să se întâmple, aproape la aceeași oră când [evenimentul] a fost fixat; habar nu am cum o fac. Dar aceasta este totala desființare a oricărei forme de intimitate.”⁵²

Fotografii, tot reprezentanți ai presei, o deranjează cât se poate de mult cu „vânătoarea” pe care o întreprind pentru a o surprinde în cele mai insolite poziții și în cele mai variate locuri pe care le vizita, la hoteluri, la muzee, la biserici și așezăminte de caritate. Fotografii din Chicago, în mod special, reușesc să o irite cel mai mult, anxietând-o cu zgomotul și lumina flash-urilor lor și speriiindu-l chiar pe Crag, cățelul care o însoțea: „Sosirile în America sunt pur și simplu uluitoare pentru că imediat cazi în mâinile fotografiilor care stau în șiruri formidabile, blocând drumul și străfulgerând asupra ta lumini îngrozitoare, care fac un zgomot teribil și te orbesc, astfel că un timp după aceea nu vezi decât culori zigzâgând în fața ochilor, ce șterg orice altceva.(...) Primul lucru pe care l-am găsit la biserică a fost o baterie de cel puțin 10 fotografii, cu luminile lor teribile pregătite deasupra mașinăriilor astfel ca să ne împuște în timpul slujbei. Totuși am străpuns această linie și Morris, care este aici [la Chicago] conducătorul nostru, i-a rugat să plece, dar a fost un act eroic din partea lui pentru că, aici, în America, fotografia este omnipotent, fiind mână în mână cu presa. (...) Aici, chiar în acest loc unde este făcută o treabă minunată [într-un cartier sărac din Chicago unde Jane Addams făcea opere de caritate n.n.], fotografiile au reușit să intre, cu detonările lor bestiale, zgomotul și vulgaritatea desacralizantă, distrugând complet atmosfera pașnică de care am sperat să mă bucur conversând cu acest apostol al săracilor. Am fost aproape exasperată.”⁵³

Neobișnuită să fie păzită cu atâta strășnicie acasă, Regina este uimită și intimidată de redutabilul sistem de securitate ce fusese pus în funcțiune cu prilejul vizitei sale: polițiști călare sau motorizați și agenți secreți erau tot timpul în jurul ei. Cu un calambur, ea caracterizează situația spunând că polițiștii erau „party of the party”.⁵⁴ Cu timpul se obișnuiește însă cu aceste precauțiuni care la început i se păreau inutile; polițiștii sunt amabili, prietenoși, îndatoritori, chiar și tăcutul și omniprezentul agent secret Kenyon, cu ochii săi de linx, care mesteca tot timpul gumă, îi devine simpatic până la urmă, iar prințul Nicolae se împrietenește cu ei: „Ești atât de înghesuit de polițiști și detectivi, ca într-un vis urât; nu-i vezi niciodată dar ei stau lângă tine, te urmează peste tot, sunt membri ai grupului, iau parte la conversație. Au devenit prietenii cei mai apropiați ai lui Nicky, el totdeauna vorbește și glumește cu ei.(...) Cel mai deconcertant pentru ideile noastre europene este paza atentă pe care mi-o menține poliția. Am un detectiv special pe nume Canion (sic) atașat de Departamentul de Stat - el mă urmează îndeaproape, ca un câine - merge în automobilul meu oriunde merg și se află chiar printre oaspeți când primesc orice număr de oameni. Are o față uscată, nostimă, cu un ochi pătrunzător dar comic și, în general, mestecă tot timpul gumă.”⁵⁵

Ea însăși prietenoasă din fire, Regina se leagă sentimental de personalul trenului ce o purta spre Vest, unde pleacă pe data de 25 octombrie. Ospătari, bucătari (toți foarte buni), manichiuriste, coafeze, cameriste - fără excepție de culoare⁵⁶

52. *Ibidem*, foto 165 (vol. LVIII, p. 47)

53. *Ibidem*, foto 192, 199 bis, 214 (vol. LVIII, p. 74,81, 96)

54. *Ibidem*, foto 53 (vol. LVII, p. 113)

55. *Ibidem*, foto 45-46, 53 (vol. LVII, p. 106-107, 113)

56. *Ibidem*, foto 165 (vol. LVIII, p. 47)

- îi sunt dragi pentru devotamentul și respectul cu care o slujesc, dar și pentru veselia și comunicativitatea lor, neîncorsetați de diferența de poziție socială. Iar Regina știa să facă să dispară această barieră. De aceea, înainte de a părăsi trenul special, la terminarea voiajului, pe 19 noiembrie, are o atenție pentru fiecare din membrii personalului.

În timpul călătoriei, memorialista observă cu atenție locurile pe unde trece și adesea le aseamănă cu acelea din România: peisajul din Missouri îi amintește de acela din Argeș, după ce se traversează râul în drum spre Florica și Curtea de Argeș;⁵⁷ în Colorado cerul i se pare aproape la fel ca acasă;⁵⁸ la Casper, fiind zonă petroliferă, mirosul seamănă cu acela de la Câmpina;⁵⁹ turnătoria pe care o vizitează lângă Chicago i-o sugerează pe aceea de la Reșița, doar că este mai mare.⁶⁰ Chiar și unele tipuri umane sau obiceiuri îi evocă patria. Astfel, delegația de evrei de origine română pe care o primește în audiență la Toronto i se pare a fi demnă de aceea din comunitatea de la Moinești.⁶¹

Față de capitala federală și de New York, unde a avut contacte cu sofisticata societate înaltă, în provincie oamenii pe care îi întâlnește - deși nu mai puțin bogați și bine postați pe scara socială - sunt totuși mai simpli, mai naivi, mai neobișnuiți cu protocolul, fapt ce o face pe Regină să se distreze pe săturate de micile lor încurcături și stângăcii.⁶² Se amuză și pe seama incongruențelor vestimentare ale unora dintre convivi: primarul din Vancouver, pe lângă faptul că a ținut un discurs penibil, contrazicându-se mereu și făcând aserțiuni pline de raționamente infantile, mai purta și veșminte nepotrivite: la frac vestă neagră, închisă până aproape de gât, și papillon negru,⁶³ când ar fi trebuit să aibă vestă albă, mult decoltată, și papillon alb; la fel, la Minneapolis (sau St. Paul, Regina nefiind sigură de localitate), primarul s-a prezentat, în mod ciudat, îmbrăcat în uniformă militară pentru a escamota ținuta de gală, cu frac sau redingotă și joben, prea elegantă și burgheză, ce nu cadra cu perioada electorală în care se aflau.⁶⁴ Bunul ei prieten, Charles J. Vopicka, fostul ministru al Statelor Unite în România între 1913-1920, pe care îl decorase cu ordinul *Steaua României* era atât de mândru de distincția primită, încât o purta totdeauna la gât, indiferent de ținută și totalmente neregularitar în modul de a și-o lega: „Bătrânul Vopika (sic) își poartă Marele Cordon al [Stelei] României zi și noapte. Panglica roșie și albastră el o drapează ca pe un jabou în jurul gâtului indiferent dacă este în redingotă sau în ținuta de seară. Morris a încercat odată să îi spună, cu tact cum și când poartă el panglica, dar dragul Vopika a explicat, absolut zâmbitor și în acea engleză ciudată a lui[:]
«O, dragul meu, așa este mult mai drăguț!» Această naivitate este irezistibilă!”⁶⁵

De aici și până la a-și caricaturiza interlocutorii și gazdele nu era decât un pas, iar Regina Maria avea un deosebit talent spre aceasta, definind un personaj prin câțiva termeni de mușcătoare ironie, uneori printr-o simplă etichetă. Și o făcea fără excepție atât față de cei care-i sunt simpatici și apropiați, cât și față de cei care îi repugnă: Stanley Washburn este

57. *Ibidem*, foto 179 (vol. LVIII, p. 61) „Dintre toate părțile Americii prin care am trecut, aceasta este mai asemănătoare cu România decât oricare. La un moment dat aș fi jurat că traversăm Argeșul înainte de Pitești, în drum spre Florica și Curtea de Argeș.”

58. *Ibidem*, foto 170 (vol. LVIII, p. 52)

59. *Ibidem*, foto 169 (vol. LVIII, p. 51)

60. *Ibidem*, foto 203 (vol. LVIII, p. 85) „Un fel de Reșița, mai mare, dar cu aproape aceleași uzine, mașini, aparate. Ileana și cu mine ne-am gândit tot timpul la Reșița și la vizita noastră acolo vara aceasta. Nu poate fi imaginată o patrioată mai mare decât Ileana.”

61. *Ibidem*, foto 95 (vol. LVII, p. 154)

62. *Ibidem*, foto 90 (vol. LVII, p. 149) „Aici suntem într-o lume mult mai naivă și ne-am amuzat în mod special de ea.”

63. *Ibidem*, foto 156 (vol. LVIII, p. 38)

64. *Ibidem*, foto 123 (vol. LVIII, p. 6 verso)

65. *Ibidem*, foto 203-204 (vol. LVIII, p. 85-86)

mic și urât dar foarte deștept și prietenos, cu tot zâmbetul său sarcastic;⁶⁶ consulul României la New York, Tileston Wells, este un pisălog bătrân și ramolit, tare plicticos, deși bine intenționat;⁶⁷ William Randolph Hearst, de proastă reputație, este mare, greoi și cu aspect sinistru;⁶⁸ soția judecătorului Gary, bogatul proprietar de uzine siderurgice din Philadelphia, arată ca o bucătăreasă, cu toată toaleta sa costisitoare, lucrată la celebrul croitor Paquin din Paris, și cu toate pretențiile pe care le are, de dimensiuni enorme, cu o față roșie și de o vulgaritate ce s-ar fi potrivit mai bine pe o scenă de comedie decât în interiorul aranjat cu atâta gust, cu obiecte prețioase, de muzeu, al casei pe care o posedă, ea distonează flagrant în această ambianță rafinată;⁶⁹ vice-primarul Moore din Buffalo, prin grăsimea lui excesivă, seamănă cu un bizon, ceea ce îl face potrivit pentru a fi reprezentantul oficial al orașului cu același nume;⁷⁰ visătorul Samuel Hill este un om deosebit, de modă veche, plin de excesivă politețe, dar deconcertant și imprevizibil, din ale cărui vorbe nu înțelege nici măcar un sfert pentru că i le șoptește la ureche cu vocea sa foarte groasă, mâncând cuvintele și având un pronunțat accent american;⁷¹ Butler Wright, Subsecretarul de Stat, este un domn fermecător, înalt, brunet, cu gropițe în obraji și cu un *pince-nez* care nu îi strică aspectul agreabil, dar este prea formal, afectând maniere vetuste, englezești, ușor exagerate - căci fusese multă vreme diplomat în Marea Britanie - își trage mereu manșetele și-și freacă mâinile când vorbește, folosind un vocabular pompos, extrem de politicos, fapt ce face dificilă descoperirea omului real din el.⁷² Dar cel mai mult o uimește și o sperie William Nelson Cromwell, care îi displace profund, îi inspiră chiar oroare, i se pare un tip rău, periculos și o deranjează prin posesivitatea cu care a pus stăpânire pe ea pentru a arăta la toți că o are în grijă, alungând, fără milă, pe oricine ar fi încercat să se apropie ori să se interpună, între ei; îl compară cu un păianjen ce-i produce frică, dar are nevoie de el și trebuie să-l suporte: „Este, într-adevăr, un bătrân păianjen, straniu, înspăimântător, dar pentru moment [este] prietenul meu și unul puternic.(...) Este ceva rău în el. Dar esta gata să ajute, și este capabil să ajute, teribilul bătrân.”⁷³ Când era treaz se purta manierat și respectuos, dar când se îmbăta - ceea ce se întâmpla frecvent - devenea foarte volubil, lăudăros, nostalgic până la lacrimi și începea să pipăie pe oricine avea drept interlocutor: „Sub influența alcoolului el devine foarte vorbăreț și mâinile sale sunt mereu gata să atingă orice companion ar avea alături. De asemenea, devine sentimental, tainic și prețios. Își declară loialitatea, afecțiunea, admirația și, câteodată, varsă și câte o lacrimă de crocodil. De altfel, în asemenea momente, este absolut supărător și nu este deloc plăcut a fi lăsat singur cu el. Cu un glas sentimental mi-a spus tot ceea ce face pentru mine, cât m-a iubit, cât m-a protejat, cum s-a luptat pentru mine, că sunt o femeie frumoasă, adorabilă, și sunt iubită peste tot în America, dar, în același timp, trebuie să înțeleg că nu aș fi avut așa o bună distracție dacă nu ar fi fost el protectorul meu.”⁷⁴

Nici președintele Statelor Unite, Calvin Coolidge, nu scapă de pana ascutită a vizitatoarei: „Președintele este un omuleț subțire, uscat, cu o față ca de ceară, cunoscut pentru mușenia lui. Vorbește cu propoziții scurte ca și când cuvintele

66. *Ibidem*, foto 55 (vol. LVII, p. 113 bis)

67. *Ibidem*, foto 68, 73 (vol. LVII, p. 127,132)

68. *Ibidem*, foto 72 (vol. LVII, p. 131)

69. *Ibidem*, foto 69, 71 (vol. LVII, p. 128, 130)

70. *Ibidem*, foto 90 (vol. LVII, p. 149)

71. *Ibidem*, foto 134, 142, 150 (vol. LVIII, p. 17, 25, 32)

72. *Ibidem*, foto 19-20, 34-35 (vol. LVII, p. 86-87, 99-100)

73. *Ibidem*, foto 232 (vol. LVIII, p. 113)

74. *Ibidem*, foto 79 (vol. LVII, p. 138)

ar fi dureroase pentru el. Gura îi este o creștătură pe care o ține strâns închisă, nasul îi este lung și subțire, părul un fel de roșu-auriu. Este ființa cea mai seacă, cea mai tăcută și mai neemotivă care a fost făcută vreodată, dar cu toate acestea, are un fel de licărire în micii lui ochi pătrunzători și, uneori, ceva ce-ar semăna cu un văr îndepărtat al zâmbetului la colțul gurii sale cu aspect neînduplecat. Totuși, în ciuda tuturor acestora, președintele mi-a fost simpatic.⁷⁵ Soția sa, „oacheșă, vioaie și foarte amabilă”, contrastând prin vivacitate și locvacitate cu acesta, este mult mai pe placul memorialistei.

Protocolul Casei Albe o șochează prin distanța creată între președinte și oaspeții săi - mai ceva decât un rege - care nu sunt primiți, după cuviință, de acesta, ci trebuie ei să îl aștepte; apoi, gazda este cea care se ridică și pleacă prima lăsându-și vizitatorii în grija aghiotanților. Regina notează, cu oarecare necaz, după prima întrevvedere: „De fapt *noi* nu am considera acesta un mod politicos de a primi oaspeții, dar acesta este ceremonialul lor și au aderat la el cu strictețe.”⁷⁶ Nici la dineul oficial lucrurile nu se schimbă, părăndu-i-se nobilei vizitatoare chiar mai ciudate decât la anterioara întâlnire: după sosirea invitaților, președintele apare, braț la braț cu doamna Coolidge, îi salută, apoi se îndreaptă, tot împreună - și înaintea celorlalți - spre sufragerie unde iau loc pe jilțuri mai înalte decât ale comesenilor și sunt primii serviți. Dar, între timp, se obișnuiește cu acest ceremonial și-și liniștește, cu înțelepciune, copiii, care se arătau intrigati și indignați de aceste maniere: „Acesta este, desigur, foarte diferit de protocolul nostru european și ai mei au privit chiorăș, pentru că, dacă cineva nu are simțul umorului, președintele nu este simpatic. Dar le-am spus: «Fiecare om acasă la el cu obiceiurile lui - mi-a fost arătată toată reverența cuvenită în concordanță cu ideea lor despre aceasta, de aceea sunt perfect mulțumită. Obiceiurile lor nu sunt ca ale noastre, asta-i tot!»”⁷⁷ Dar, dacă obiceiul locului nu a putut fi schimbat pentru oaspeții români, atunci a fost rândul acestora să-i scoată pe americani dintr-ale lor: principesa Ileana, stând lângă președinte, a reușit să-l smulgă din mușenia-i caracteristică și chiar să-l înveselească, iscându-i zâmbetul prin conversația ei, fapt ce a amuzat întreaga asistență.

Casa Albă a fost, poate, singurul loc unde primirea nu a fost la înălțimea persoanei Reginei. Dar oriunde în altă parte i se acordă onorurile cuvenite, uneori depășind chiar așteptările prin fastul lor: „În nici o monarhie nu am fost primită mai regește și nici mai solemn și nu am avut recepții mai colosale ca în America, în fiecare loc.”⁷⁸ Gazdele văd în ea un adevărat erou, lucru ce o uimește căci, prin modestia-i specifică, nu se vedea atât de importantă și de glorioasă: „Americanii, în inimile și mințile lor, au făcut din mine un fel de erou și sunt primită ca atare de o națiune care divinizează eroii. Sunt uluită și adesea mă simt umilită în fața virtuților pe care ei cred că le am și pe care le place să le slăvească.”⁷⁹ Obișnuită din copilărie cu marșalitatea britanică, apoi cu aceea din noua ei patrie, Regina Maria este fermecată de onorurile militare cu care este primită la New York - ca un adevărat monarh -, la Arlington, West Point, Annapolis, Kansas City și în alte locuri, dar în mod special apreciază garda de onoare ce o întâmpină la Philadelphia, îmbrăcată în strălucitoare uniforme de epocă.⁸⁰ Îi plac fanfarele ce cântă în cinstea ei - deși, uneori, o deranjează faptul că trebuie să stea nemișcată atunci când

75. *Ibidem*, foto 27 (vol. LVII, p. 93)

76. *Ibidem*, foto 26-27 (vol. LVII, p. 92-93)

77. *Ibidem*, foto 31 (vol. LVII, p. 96)

78. *Ibidem*, foto 122 (vol. LVIII, p. 6)

79. *Ibidem*, foto 36 (vol. LVII, p. 101)

80. *Ibidem*, foto 58 (vol. LVII, p. 117) „Recepție foarte pitorească. Aici au soldați îmbrăcați în uniforme ca în vremea lui Napoleon, roșii cu brandenburguri de aur, pantaloni albi și ceacouri uriașe cu ceva în vârf ca niște enorme omizi negre.”

este interpretat imnul național, indiferent în ce poziție s-ar afla.⁸¹ Este flatată de faptul că i se oferă posibilitatea să se adreseze radiofonic națiunii americane, pe 11 noiembrie, Ziua Armistițiului, care era una dintre importantele sărbători naționale în Statele Unite, cunoscută astăzi sub numele de Ziua Veteranilor (*Veterans Day*); putea astfel să-i transmită și Regelui Ferdinand un mesaj pe calea undelor, căci postul de radio avusese grijă să-l anunțe, în prealabil, pe suveran de această transmisiune.⁸² Este măgulită că femeile americane și canadiene o consideră un fel de șefă a lor.⁸³ Dar cel mai mult se pare că o bucură recunoașterea ei literară: este, adesea, felicitată pentru cărțile sale, pe care multă lume le-a citit și îndrăgit: „(...) Scrierile mele, pentru care adesea am fost criticată și s-a râs de mine, aici, peste mări, m-au făcut foarte cunoscută și foarte dragă inimilor. În nenumărate ocazii au ieșit din mulțime femei, la fel, fete și, uneori, bărbați, ca să-mi strângă mâna pentru «frumoasele Voastre scrieri, pentru marele mesaj pe care îl dați lumii.»”⁸⁴ Unii cunosc pasaje întregi pe de rost, așa cum este plăcut surprinsă să afle de la președintele clubului din Denver, pasionat lector al poveștilor ei: „Președintele clubului, dl. Henry Toll, un bărbat înalt, încă tânăr, era un om plăcut și cultivat. (...) Spre surprinderea și amuzamentul meu am descoperit că era un ardent cititor al basmelor mele și putea recita pe dinafară lungi pasaje din Kildeen, pentru că mereu o citește fetei sale; are, de asemenea, noua mea *Carte de Povești*. În discursul său a citat, foarte amuzant, unele dintre propozițiile mele din Kildeen.”⁸⁵

Peste tot este primită cu multă căldură, cu manifestații de entuziasm și admirație. Dar se pune, pur și simplu, stăpânire pe ea, fără a mai avea posibilitatea să se elibereze, să-și facă un program personal sau să i se lase loc pentru propriile-i fantezii. Acest aspect neplăcut revine, cu obstinație, în jurnalul american al Reginei Maria, ea fiind o fire independentă care toată viața știuse să se conducă singură și se luptase pentru libertatea ei. Aici, în Lumea Nouă, atât de liberă și democratică, pentru ea acest lucru era în van. Toți voiau să-i arate realizările lor, să o distreze, să o cunoască, să-i strângă mâna, să o audă vorbind. Simte că se profită pe socoteala ei și multe din cele organizate în cinstea ei nu sunt făcute dezinteresat, ci cu un scop precis și bine determinat, la care ea trebuie să se supună fără crâcnire: „(...) Aici în America o regină nu poate face nimic pentru că pur și simplu toți vor să o onoreze și să fie onorați prin prezentare. Trebuie totdeauna să văd fiecare parte din orice, să semnez în cartea cuiva, să fiu fotografiată cu persoana căreia îi poate fi de folos. Fiecare lucru pare a fi făcut mereu pentru altceva și fiecare persoana smulge ceva din aceasta, în afara mea. Iar americanii sunt așa de eficienți în orice lucru, încât orice se așteaptă să fac este deja trasat, pas cu pas, pentru mine [și] nimic nu este lăsat imaginației mele. Trebuie doar să trec prin această încercare, protestul ar fi inutil, așa că niciodată nu am încercat să protestez, ci am mers mai departe, cu un zâmbet pe care nimic nu-l poate șterge.”⁸⁶ Fusesse însă avertizată, de mai multe ori, că dragostea ce i se arată poate să o sufocă la un moment dat: „Destul de curios, fiecare american pe care îl întâlnesc spune: «] Nu-i lăsa să te omoare, nu știi cum suntem noi, americanii, când ne place de cineva, suntem nemiloși, ne

81. *Ibidem*, foto 181 (vol. LVIII, p. 63) – „Ce este neplăcut aici în America e că, în timp ce sunt cantate imnurile naționale, cineva trebuie să stea nemișcat astfel că, dacă ei încep să cânte în timp ce pășești în mașină, trebuie să rămâi în picioare în automobil.”

82. *Ibidem*, foto 179 (vol. LVIII, p. 61)

83. *Ibidem*, foto 108 (vol. LVII, p. 165) „Sunt considerată ca un fel de lider de femeile din America și Canada - adică de multe dintre ele și sunt onorată în mare măsură în această calitate.”

84. *Ibidem*, foto 109 (vol. LVII, p. 166)

85. *Ibidem*, foto 177 (vol. LVIII, p. 59)

86. *Ibidem*, foto 208 (vol. LVIII, p. 91)

împingem eroul la moarte.[»]⁸⁷ Într-adevar, programul este foarte condensat și e supusă la mari eforturi. Dar atunci când nu mai rezistă, nu se formalizează, ci se poartă în modul cel mai natural, picotind la un spectacol de operă dat, la Montreal, în cinstea ei, în care Feodor Șaliapin interpreta „Bărbierul din Sevilla”,⁸⁸ la fel, adoarme în timpul unei lungi ceremonii religioase la o sinagogă din Chicago⁸⁹ și îi este recunoscătoare guvernatorului statului Kentucky, însoțitorul ei în excursia făcută la coliba unde se născuse președintele Abraham Lincoln, că, observându-i piroteala în timpul călătoriei cu automobilul, o sfătuiește să tragă un pui de somn.⁹⁰

Uneori este obligata să își înfrângă, cu orice preț, oboseala pentru a nu oferi subiect de discuție și comentarii în presă. După ceremonia dată de evrei în cinstea ei - când deja căzuse pradă osteneții - are o întâlnire cu membrii comunității române din Chicago unde ține o alocuțiune în românește - ceea ce nu mai făcuse demult și putea oricând greși vreun cuvânt - și, în sfârșit, ajunsă la hotel, unde credea că se poate odihni în tihnă, constată că, fără știrea ei, fusese programată o cuvântare radiofonică pentru ea și toate instalațiile necesare fuseseră deja aduse acolo. Avea motive să fie furioasă, dar se supune și de această dată, pentru considerente bine întemeiate: „Ajungând la hotel, încă odată la capătul puterilor, am descoperit, spre marea mea oroare, că cineva promisese că aş putea vorbi la radio la mai multe milioane de oameni! M-am simțit aproape revoltată, așa cum am simțit totdeauna de când sunt aici. Dar, bineînțeles, m-am supus pentru că aici orice este un angrenaj și dacă îl omiți este dezastru public și toată lumea este martor al oboselii tale! Milioane știu că Regina este obosită! Oh! drag și ciudat pământ al libertății!”⁹¹

Cu toate acestea, Regina Maria rostea alocuțiuni frumoase, chiar dacă nu le pregătea anticipat. Se mira ea însăși cât de bine putea vorbi, fără pauze neplăcute, cu patos și convingere (chiar dacă, la începutul călătoriei, avea probleme cu glasul din cauza unei răceli care îi afectase coardele vocale): „În final, am răspuns, privind cu fața la sala enormă. Am devenit uimitor de calmă când vorbeam și, deși vocea mea nu este puternică, se aude departe foarte clar și distinct, cred că fără ezitare, fără grabă și fără acele pauze supărătoare pe care le au unii când vorbesc. Când vorbesc îmi vine un fel de forță și, deși sunt în dezavantaj pentru că niciodată nu am timp să mă pregătesc, mă țin bine, în chip remarcabil, mă mir eu însămi și totodată, al doilea eu are un mod curios de a-l dojeni și critica pe celălalt eu sau, interpretând, acționând, vorbind, ca și când aş fi fost cu grijă pregătită și antrenată înainte, pe când, în realitate, sunt dusă dintr-un loc în altul fără nicio pregătire - și trebuie să pun totul pe socoteala acelei curioase rezerve de forță pe care o am și totdeauna îmi este la dispoziție când este nevoie - un fel de curaj soldătesc al unuia care, inconștient, își cunoaște forța și puterea de a întâmpina orice pericol.”⁹²

87. *Ibidem*, foto 45 (vol. LVII, p. 106)

88. *Ibidem*, foto 104 (vol. LVII, p. 163) - „După aceea un spectacol cu *Bărbierul din Sevilla* cu Șaliapin, o reprezentație excelentă într-o sală măreață, dar eram îngrozitor de somnoroasă și mi-a fost greu să stau trează până la sfârșit.”

89. *Ibidem*, foto 201 (vol. LVIII, p. 83) - „Eram așezată într-un scaun ca un tron, foarte la vedere și simțeam biruindu-mă chemarea groaznică a somnului. Nu m-am putut ține trează deși eram interesată.”

90. *Ibidem*, foto 224 (vol. LVIII, p. 105) - „Am călătorit cu guvernatorul, un gentleman bătrân și liniștit, dar eram îngrozitor de somnoroasă din cauza nevoii unei nopți mai lungi de somn din când în când. Binevoitorul domn a observat lupta mea cu somnolența pe care voința nu o putea înfrânge și m-a rugat, foarte omenește, să trag un pui de somn, ceea ce, cu recunoștință, am făcut, îngropându-mi fața în blănuri pentru aproape 10 minute, după care am fost foarte reconfortantă.”

91. *Ibidem*, foto 201 (vol. LVIII, p. 83)

92. *Ibidem*, foto 43-44 (vol. LVII, p. 104-105)

Pentru Regina, americanii sunt un constant obiect de studiu și, deși adesea extenuată de ritmul la care trebuie să țină pasul, continuă să-i observe cu ochi atent și obiectiv, dornică să-i cunoască, să le pătrundă caracterul, să le înțeleagă modul de viață, să perceapă contrastele lumii lor, să se bucure de realizări și să memoreze ceea ce este important și folositor, demn de adoptat în propria-i țară. Caracterizarea pe care o face, în mod concis și clar, poporului american, fără edulcorări și fără escamotări ale realității, este memorabilă: „Sunt nemăsurat de formali și protocolari în pofida independenței și naturaleții lor. De asemenea, este o bună dispoziție care e foarte atractivă. Amestecul lor de libertate, drepturi, democrație, este curios combinat cu o dragoste de ceremonie și ordine perfectă și păstrarea strictă a detaliilor, interesante de studiat. Studiez tot timpul, foarte interesată și atentă, uimită de mărimea oricărui lucru, de eficacitatea lor, de clădirile, instalațiile lor, dar, de asemenea, și de rivalitățile puternice și geloziile aproape copilărești. De altfel, ei sunt un uluitor amestec de eficiență, bune maniere, ospitalitate și o anumită grosolănie, care iese la iveală la un moment dat, grosolănia copilului, a primitivului, și totuși, am găsit infinit mai multă politețe și amabilitate decât întâlnești în general în țările europene.”⁹³

Îi plac americanii, o cuceresc prin felul lor firesc de a se purta, de a nu-și disimula sentimentele chiar dacă, adesea, comportamentul lor pare copilăresc și ciudat, uneori chiar de neînțeles. Totuși, Regina îi iubește fără rezerve, cu toate ciudățeniile și infantilismele lor, fiind atrasă și interesată de tot ceea ce genialitatea omenească a adunat în Lumea Nouă: „Americani sunt oameni ciudați. Devotați, cu un rar simț al prieteniei, sunt constructori, inventatori, muncitori, zămisliitori dar în multe privințe, sunt încă uimitor de needucați. Bucuria și emoția, plăcerea și furia sunt stârnite repede, iar când sunt mișcați nu li se pare ciudat să plângă, bărbați și femei la un loc. Sunt ca niște copii mari, și nu își supraveghează emoțiile și pasiunile, ca britanicul calm.

Mă interesează, îmi place să fiu cu ei, chiar am un sentiment de dragoste pentru ei și franchețea lor mi se potrivește pentru că și eu am o franchețe care se aseamănă cu a lor, dar, în același timp, sunt uneori deconcertanți și adesea cu totul de neînțeles.”⁹⁴

Apreciază faptul că americanii sunt mândri de realizările lor - fie și în modul infantil în care o fac - și, mai ales, că își recunosc lipsa de educație și de lustru.⁹⁵ Aceste realizări sunt, într-adevăr, remarcabile și Regina Maria nu încetează să-și exprime entuziasmul și uimirea pentru tot ceea ce vede, în special pentru construcții: zgârie-norii din New-York o copleșesc nu numai prin înălțimea lor ci și prin noblețea și grandoarea pe care nu a bănuț-o că o pot avea;⁹⁶ în Seattle este chiar dusă într-un asemenea zgârie-nori de 44 de etaje;⁹⁷ la St.Louis admiră străzile largi, blocurile enorme, unele superbe, și este entuziasmată de templul masonic, edificat în stil grecesc dar având o monumentalitate egipteană;⁹⁸ recunoaște că, în Europa, nu există spații acoperite de dimensiunea uriașă a celui sub care soldații Regimentului 106 Infanterie din Brooklyn

93. *Ibidem*, foto 37 (vol. LVII, p. 102)

94. *Ibidem*, foto 119 (vol. LVIII, p. 3)

95. *Ibidem*, foto 189 (vol. LVIII, p. 71) „Ei sunt colosali de mândri de realizările lor, la fel cum ar fi copiii de mândri, totuși realizează că le lipsește rafinamentul și, așa cum ei însăși se exprimă, «sunt încă needucați în multe privințe».”

96. *Ibidem*, foto 14 (vol. LVII, p. 81) „(...) Am înaintat în mare viteză, într-un automobil deschis, pe nemaipomenitele străzi din New-York despre care am auzit atâtea, cu acei gigantiști și inimaginabili zgârie nori, semeți deasupra noastră. Trebuie să spun că sunt mult mai impresionanți decât aș fi gândit, au o grandoare la care nu mă așteptasem.”

97. *Ibidem*, foto 160 (vol. LVIII, p. 42)

98. *Ibidem*, foto 184 (vol. LVIII, p. 66) „Una din cele mai mari construcții pe care le-am văzut vreodată este un templu masonic care, deși în linii grecești, are ceva în el din gigantismul egiptean. Niciodată nu am văzut ceva mai monumental.”

au făcut exerciții și au mărșăluit în fața ei - totuși, nu-și poate ascunde fatuitatea de reprezentantă a Lumii Vechi remarcând că execuția comenzilor, ordinea perfectă și interpretarea imnului românesc au fost demne de a concura cu unele centre de tradiție militară precum Londra sau Berlin;⁹⁹ dar cel mai mult o uluiește Chicago cu lărgimea străzilor (cât trei din Europa) drepte și nesfârșite, cu bulevardele lungi de câteva mile și late cât Piața Vendôme din Paris, străjuite de clădiri enorme - cea mai recentă fiind un hotel cu 3500 de camere, fiecare cu propria sa baie (fapt ce o face pe memorialistă să cadă pe gânduri la cantitatea de apă ce poate fi folosită doar într-un singur imobil ca acesta).¹⁰⁰ Așa ceva nu ar fi posibil în bătrâna Europă pe care, este evident că America a întrecut-o. În Canada, deși spiritul european este mult mai puternic, se construiește la fel ca în țara vecină, în mare, pentru că spațiile deschise permit acest lucru.¹⁰¹

Suverana este uimită și de evoluția tehnicii din Lumea Nouă. Aici găsește lucruri care o interesează în mod special, aplicabile și în România, precum ferma model de lângă Ottawa¹⁰² sau fabrica de lactate de lângă Seattle, unde întregul proces tehnologic era mecanizat, curat și eficient, produsele nefiind vreodată atinse cu mâna;¹⁰³ la fel o atrag locuințele ieftine (bungallow) de la periferia orașelor Casper și Seattle, cu acoperișurile lor vesel colorate, din plăci de azbest, rezistente la foc (ce ar fi putut fi adoptate și acasă, ca o industrie înfloritoare).¹⁰⁴ Bungallow-ul de vacanță ca și locuința din oraș, deținute de excentricul ei prieten Samuel Hill sunt, din nou, motiv de mirare: plita pe care oaspeții au fost invitați să-și pregătească singuri micul dejun era electrică, la fel ca și toate celelalte instalații și ustensile casnice în vreme ce, pe acoperișul casei din Seattle era instalată o grădină plină de crizanteme.¹⁰⁵

Dar toată această modernizare are și unele neajunsuri - spre pildă, interioarele americane sunt supraîncălzite, ceea ce nu îi face bine Reginei¹⁰⁶ și chiar declară aceasta la radio, în cuvântarea ad-hoc solicitată la Chicago. Și tot un semn de modernitate - dar și de mondenitate - este fumatul excesiv al americanilor care își aprind țigările de foi și țigaretile de cum se așează la masă, fapt ce îi prejudiciază nobilei vizitatoare, în special în prima parte a călătoriei, când era răcită și o durea gâtul.¹⁰⁷

Dar, așa cum s-a precizat mai sus, obiectivul vizitei regale în Lumea Nouă era inaugurarea Muzeului de Artă Maryhill din Goldendale. Ceremonia a avut loc pe 3 noiembrie. Până să ajungă la destinație a fost străbătut un ținut ciudat cu

99. *Ibidem*, foto 76-77 (vol. LVII, p. 135-136) „Trecerea în revistă și parada au avut loc într-o gigantică sală acoperită unde soldații fac instrucție pe vreme rea, fac sport iarna, și-și țin toate festivitățile. În țările noastre nu avem idee de asemenea spații acoperite la fel de uriașe cu excepția, poate, ocazional, a unor construcții provizorii pentru expoziții. Trecerea în revistă și parada, etc. au fost făcute cu cea mai mare ordine și perfecțiune și am fost tratată ca un rege stăpânitor. (...) A fost cântat imnul nostru național. Acesta a fost interpretat frumos, cu ordinea și solemnitatea demne de Londra și Berlin.”

100. *Ibidem*, foto 198-199 (vol. LVIII, p. 79-80) „Nu poate fi contestată măreția orașului Chicago, este o lume colosală și, în același timp, are toate elementele pentru a-l face nu numai o metropolă puternică ci și una frumoasă; lacul ca o mare, cu parcuri și șosele minunate de-a lungul țărmurilor sale care duc la un club de țară și câte altele. Străzile sunt late cât trei străzi europene, drepte, nesfârșite, mărginite de case foarte înalte dar, datorită lărgimii străzilor, ele [casele] nu sunt deloc copleșitoare și sufocante. Pe lângă acestea sunt bulevarde lungi de câteva mile mărginite de reședințe și de șiruri duble de arbori, dar bulevarde largi cât Place Vendôme. Totul este privit printr-o lupă și dă peste cap proporțiile noastre europene ochii trebuie să focalizeze altfel. Enormitatea oricărui lucru nu se poate compara cu nimic din ce construim în Europa. Și tot ceea ce proiectează este încă și mai mare, iar profunzia de apă și electricitate pe care o au este atât de uluitoare încât totul este luminat, așa cum nimeni nu va fi capabil să o facă în orașele noastre europene pentru că ar costa prea mult. Ca să dau o proporție: abia au terminat o construcție, un hotel de trei mii cinci sute de camere și fiecare cameră are o baie, aceasta dă o idee câtă apă trebuie să consume o singură casă!”

101. *Ibidem*, foto 100 (vol. LVII, p. 59) „Aș fi putut fi transplantată imediat în Franța provincială cu excepția faptului că totul era la o scară enormă pentru că aici, în Canada, deși atmosfera este englezească, scara este total americană. Au spații atât de uriașe încât încep [să construiesc] totul colosal.”

102. *Ibidem*, foto 107 (vol. LVII, p. 164)

103. *Ibidem*, foto 158 (vol. LVIII, p. 40)

104. *Ibidem*, foto 169 (vol. LVIII, p. 51)

105. *Ibidem*, foto 150-151 (vol. LVIII, p. 32-33)

106. *Ibidem*, foto 197 (vol. LVIII, p. 78)

107. *Ibidem*, foto 189 (vol. LVIII, p. 71)

dealuri, stânci și porțiuni deșertice în dominante cromatice de ocru și violet. Regina Maria are un nou motiv de uimire în fața clădirii masive, cu aspect de cetate, pe care excentricul și imprevizibilul Sam Hill o destinase muzeului și în interiorul căreia se intra direct cu automobilul căci, înăuntru, nu se afla încă nimic, nici un obiect care să îi dea statutul de instituție culturală cu finalitate educativă, istorică, memorială și umanitară, așa cum și-o dorea inițiatorul. Memorialista este conștientă de fragilitatea demersului cultural al lui Sam Hill, dar își depășește șocul în fața unei construcții reci, întunecate și goale, ce nici măcar nu era terminată și, deci, nu putea adăposti piese cu valoare patrimonială, dar salvează situația prin spiritul și personalitatea ei cuceritoare, ținând un discurs vibrant în care a lăudat inițiativa, entuziasmul și dezinteresul realizatorului, vorbind atât de bine, cu atâta patos și elocvență, încât asistența avea ochii în lacrimi: „Imediat după micul dejun am mers la acea clădire ciudată, aspră, de ciment, ridicată de la fel de ciudatul bătrân Samuel Hill. Este construită cu soliditate de fortăreață într-un punct strategic. O idee trăznită a fost legată de această clădire, ideea că, într-o zi, ar putea servi de fortăreață, de refugiu, de apărare a acelei părți a lumii, dar a fost și o fantastică idee de prietenie, o poveste prea lungă și încălțată ca să o scriu aici, o poveste în care curioasa dragoste a bătrânului Sam Hill pentru [regele] Albert al Belgiei are un rol. Bătrâna Loïe i-a dat ideea lui Hill să transforme această construcție părăsită într-un muzeu. Când am plecat în această dimineață să inaugurez acea bizară clădire fantezistă știam că nimeni nu va înțelege de ce, știam că este goală și nu este de fel pregătită să adăpostească obiecte de muzeu. Știam că la adresa mea se făceau remarci batjocoritoare, chiar ostile, dar aveam în mine o puternică dispoziție spre înțelegere și, prin propria mea personalitate, prin vorbele mele, prin spiritul meu, am reușit să mișc toate inimile care băteau acolo în dimineața aceasta. Este greu de imaginat o ceremonie mai ciudată, o adunare mai ciudată într-un loc mai ciudat. Casa este astfel construită încât cineva poate conduce mașina drept spre sală, ceea ce am și făcut. Pereți întunecați de beton, nimic terminat, ceva sinistru și totalmente nedecorat, un loc singuratic trist și gri. Dar știam că în această casă a fost zidit un vis, un vis mai presus de înțelegerea obișnuită a omului obișnuit.”¹⁰⁸ (Vezi **Jurnalul - Miercuri 3 nov. 1912 [sic] Maryhill, Columbia Highway și Portland**)

La fel de înșolit era și „Portalul Păcii”, ridicat de același autor al proiectelor fabuloase care era Sam Hill. Acest portal - mai degrabă un monument triumfal de tip clasic - era amplasat la Blaine, statul Washington, pe granița americano-canadiană pentru a celebra pacea neîntreruptă de 100 de ani dintre aceste țări și era menit a dăinui 1000 de ani.¹⁰⁹ Și acesta era rodul aceleiași colaborări dintre Hill și Loïe Fuller, având o bază ideatică generoasă și laudabilă dar ca rezultat era la fel de precar și neconvingător ca și muzeul. Ceremonia ce se desfășoară acolo, cu steaguri, muzică, școlari și cântece - amintind de unele de acasă - este ridicolă și penibilă, fapt de care își dă seama chiar organizatorul, scuzându-se față de regalul său oaspete: „Prima noastră acțiune a fost o ceremonie la Portalul Păcii al bătrânului S. Hill. O construcție ciudată de beton consacrată [păcii] de 100 de ani dintre America și Canada. De aceea, un picior al portalului este pe pământ american, celălalt pe pământ canadian. Ideea este bună, dar monumentul este de proporții meschine, fără deosebită frumusețe și măreție stă în așa fel încât nu are nici fundal nici prim plan. Este una dintre fanteziile puțin groțesti ale lui Hill și Loïe. Ceremonia a fost simplă, cu o notă de absurd pentru că Hill este zăpăcit și incult, cu toate schemele sale universale. Puteam

108. *Ibidem*, foto 136-137 (vol. LVIII, p. 19-20)

109. *Blaine Peace Portal. Peace Centenary to be Celebrated on September 6*, „The Oregon News”, September 1, 1921, A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, dosar VI/7/1921, fila 1

fi în Țara Mea, cu toată muzica, școlarii, steagurile, cântecele, etc... era emoționant și absurd, dar au fost, desigur, și obișnuitele discursuri care, toate, au fost despre pace dând o notă comică din cauza ciorovăielilor care abia se desfășuraseră în tren. A simțit-o și bătrânul Hill și mi-a șoptit că i-a fost rușine să vorbească despre pace și a înțeles de ce! *Și eu am înțeles!*¹¹⁰

Dar Regina Maria, cu dezvoltatul ei simț al umorului, a știut totdeauna să treacă ușor peste asemenea situații tratându-le cu haz fără a le lua însă în derădere ci, mai degrabă, găsindu-le savoarea de nuanță locală și stabilindu-și exact rolul jucat, cu o substanțială doză de autoironie. Și pe parcursul călătoriei au fost suficiente întâmplări cu turnură penibilă, absurdă sau hilară: la St. Louis este rugată să fie nașa unei fete pe care mama acesteia, venită de departe în acest scop, voia neapărat să o boteze cu numele de Maria – însă fetița avea deja 3 ani...;¹¹¹ la Universitatea Franceză din Montreal, studenții îi dăruiesc tocmai nesilitorului prinț Nicolae toca și bastonul specific acelei instituții de cultură;¹¹² primirea pe care i-o fac românii din Philadelphia la biserica lor, îmbrăcați în costume populare, cu buchete de flori în culorile steagului, este atât de „națională” încât și îmbrâncelile și înghiontelile sunt în stilul patriei natale¹¹³; la Chicago sunt primiți cu atâta entuziasm încât, aproape luați pe sus, nu știau dacă „stăteau în picioare sau în cap”;¹¹⁴ cu ocazia întâlnirilor cu indienii Sioux și Blackfoot intră repede în joc, dă mâna cu toată adunarea, se lasă purtată în triumf, pe o piele de bizon, pătrunde de-a bușelea într-un tepee, acceptă să-i fie înțepat degetul pentru ca, prin sângerare, să devină rudă cu marea căpetenie și chiar dacă discursurile rostite în limba respectivelor națiuni i se pare că sună a înjurături, le ascultă cu toată paciența și este bucuroasă de a primi coroanele de pene de vultur ca semn al adopției în trib cu rang de căpetenie - onoare rară făcută unei femei.¹¹⁵

În timpul voiajului are prilejul să viziteze mai multe monumente și locuri istorice unde rămâne impresionată de grandoearea și solemnitatea lor: Memorialul Lincoln și monumentul lui Washington din capitala federală, Cimitirul Național Arlington, casa lui George Washington de la Mount Vernon, coliba unde s-a născut Abraham Lincoln în Kentucky, casa și mormântul acestuia din Springfield, Illinois, și complexul monumental dedicat marelui președinte în Chicago și datorat sculptorului Augustus Saint-Gaudens, memorialul războiului mondial din Kansas City, monumentul Războiului Civil din Indianapolis, impozanta reședința din apropiere de Louisville unde Stephen Collins Foster a compus balada „*My Old Kentucky Home*” etc. Ar fi dorit să vadă mai multe muzee care ar fi satisfăcut-o în mai mare măsură decât recepțiile, dineurile și întâlnirile oficiale. Dar în programul ei nu fuseseră incluse decât foarte puține asemenea lăcașuri ale muzelor. Reușește, totuși, să viziteze pe îndelete *Art Institute of Chicago* unde, de fapt, fusese invitată să ia ceaiul și să cunoască mai multă lume; dar le dă organizatorilor planul peste cap prin pasiunea ei pentru artă și dorința de a admira în tihnă exponatele - nu doar o privire fugară în timpul unui tur formal prin galerii - petrecând încă o oră de desfătare estetică, în compania muzeografilor, după îndeplinirea părții oficiale a întâlnirii: „Următoarea mea vizită a fost de altă

110. A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, rola 479, foto 156-157 (vol. LVIII, p. 38-39)

111. *Ibidem*, foto 186 (vol. LVIII, p. 68)

112. *Ibidem*, foto 103 (vol. LVII, p. 162)

113. *Ibidem*, foto 59 (vol. LVII, p. 118): „Aici am fost primiți în adevăratul stil românesc, români în costum național, buchete în culori naționale, imnul, gălăgie, bucurie, lume năpustindu-se să-mi sărute mâna, copii mici și femei bătrâne. (...) De asemenea am fost înghionțiți și împinși în bunul stil românesc”.

114. *Ibidem*, foto 193 (vol. LVIII, p. 75)

115. *Ibidem*, foto 126-128, 163-164 (vol. LVIII, p. 10-11, 45-46)

natură, la frumosul Institut de Artă din Chicago. Aici m-am aflat cu totul acasă în mijlocul unei frumoase colecții de picturi vechi și moderne. M-am desfătat între ele. Cei care m-au invitat nu au realizat că sunt așa o iubitoare de artă și au crezut că voi fi satisfăcută numai cu o aruncătură de ochi urmată de un ceai elegant. Dar, vai! nu, curând le-am spulberat iluziile. Aveam să le privesc comorile cu toată seriozitatea, iar prețiosul lor ceai și eternele «prezentări» puteau să aștepte până ce eu m-am îmbăiat în artă și frumusețe. Cei doi care au aranjat și condus totul au fost încântați de realul meu entuziasm, dar ceilalți căutau să mă «gonească» spre partea cu ceaiul lor. După ceai, entuziaștii au reușit să se descotorosească de cei inutili iar noi, adică Nicky, eu și alți câțiva, am petrecut încă o oră în partea de jos a clădirii, privind minunatele colecții orientale - încântătoare lucruri!”¹¹⁶

Tot în metropola de pe malul lacului Michigan are ocazia să se entuziasmeze în fața bogatelor colecții de etnografie amerindiană, mexicană și... laponă (deși, după părerea noastră, era vorba, mai degrabă, de obiecte eschimoșe decât de acelea ale locuitorilor din nordul Scandinaviei), de animale și alte comori prezente în vitrinele lui Field Museum.¹¹⁷ În sfârșit, în New York merge la Muzeul Metropolitan unde reușește să petreacă o oră și jumătate - puțin ce-i drept, dar bucurându-se și de acest scurt interval de timp pentru a contempla operele de artă, din care multe proveneau din vechea Europă.¹¹⁸

Fiecare oraș, fiecare stat american se credea mai însemnat și mai presus de celelalte. Se crease o adevărată competiție între ele spre a o primi pe Regină cât mai bine și pentru a pune în inferioritate precedentul loc al popasului ei.¹¹⁹ Dar, în ultima parte a vizitei, uralele și populația entuziastă încep să o obosească pe Regină și, de aceea, cu atât mai mult apreciază o întâlnire particulară, simplă și liniștită, la două doamne, în casa acestora, „departe de mulțimi și aclamații din care cineva are, uneori, mai mult decât poate digera.”¹²⁰

Notele de voiaj ale Reginei Maria conțin părerile ei intime și sincere legate - de societatea americană de la mijlocul celui de-al treilea deceniu al secolului XX. Melanj de maturitate analitică și entuziasm copilăresc, de studiu al moravurilor gazdelor și luare în derâdere a acestora, de schițe caricaturale sau de portrete supradimensionate până la glorificare a aceloră cu care intrase în contact, de descrieri amănunțite ale peisajelor și realizărilor tehnice pentru care simțea un interes special sau de sumară prezentare (ori chiar de voită omisiune) a aceloră care nu-i erau pe plac ori pe înțeles, jurnalul american al reginei Maria este un valoros document de epocă și un interesant memorial de călătorie al unei distinse reprezentante a Lumii Vechi despre Lumea Nouă.

116. *Ibidem*, foto 205-207 (vol. LVIII, p. 87-88)

117. *Ibidem*, foto 212 (vol. LVIII, p. 94)

118. *Ibidem*, foto 231 (vol. LVIII, p. 112)

119. *Ibidem*, foto 183-184 (vol. LVIII, p. 65-66)

120. *Ibidem*, foto 214 (vol. LVIII, p. 96)

V

Canada

Aici gândul că sunt nepoata bătrânei

Regine Victoria joacă un mare rol.

Maria, Regina României.

Pe 26 octombrie 1926, Regina Maria, tinerii prinți și suita vizitează Cascada Niagara. Sunt întâmpinați de primarii celor două comunități, americană și canadiană, care își împărțeau acest monument al naturii. În vreme ce parcurg drumul în automobil cei doi oficiali ocupă, pe rând, locul de onoare pe bancheta din spate, alături de suverană, în funcție de zona de graniță ce aparținea uneia sau alteia dintre țări.

Înainte de a se bucura de frumusețea cascadei, Regina trebuie să suporte un mic dejun de protocol și o lungă prezentare de personalități locale, parte esențială a programului, din punctul de vedere al organizatorilor, dar foarte plicticos și inutil din acela al oaspeților care, astfel, pierdeau un timp prețios cu strângeri de mână și dialoguri formale.

Călătoria continuă, cu trenul, pe pământ canadian. La Toronto, unde ajung după prânz, sunt întâmpinați „cu ordine și ceremonial pur englezesc.” Viceguvernatorul Cockshutt îi invită la reședința sa care o cucerește pe suverană cu aerul ei britanic de casă de țară. După acest scurt moment de răgaz este condusă la Universitate unde are loc o întâlnire cu membrele clubului femeilor din Toronto. Apoi servește ceaiul cu soția guvernatorului. Acolo Regina are prilejul să-l cunoască pe David Boyle, fratele mai mare al colonelului Joseph Boyle – „unchiul Joe” cum era numit atât de copii cât și de ea - marele prieten și sfătuitor din anii războiului care, prin curajul și devotamentul său adusese țării și suveranilor neprețuite servicii.¹

După ceai, la reședința guvernatorului, suveranei îi sunt rezervate două ore de relaxare înaintea dineului oficial. Are vreme să facă o baie, să își frizeze părul și să scrie o lungă epistolă Regelui Ferdinand în care îi povestește cu lux de amănunte, pățaniile călătoriei până la acea oră. Îl avertizează să nu se aștepte la o prezentare completă a Lumii Noi pentru că așa ceva nu poate fi sintetizat într-o simplă scrisoare deoarece totul era acolo la cu totul alte dimensiuni decât în Europa. Primirea caldă și entuziastă a americanilor a încântat-o; la fel și modul lor insolit de a se purta dar au intrigat-o geloziile

1. Maria, Regina României, *Însemnări zilnice (decembrie 1918 - decembrie 1919)*, Editura Albatros, București, 1996, p. 7, 8, 9, 10, 11, 13, 18, 93, 95, 107, 115, 123, 124, 128, 130, 132; Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, Editura Eminescu, București, 1991, vol.III, p. 373, 380, 403, 408-410, 413, 419, 435, 436, 437, 439, 442, 462, 472, 482; Leonard W.Taylor, *Regele aurului și Regina Maria. Viețile paralele ale lui Joe Boyle din Klondike*, Editura Atos, București, 1996; Gilles Duguay, *Joe Boyle. Un mousquetaire canadien au service de la Reine Marie de Roumanie*, Editura All, București, 1998; *Idem, Regina Maria și Joe Boyle, o prietenie de suflet*, Editura Du Style, București, 1999

care îi macină și existența lor alertă, ca într-o constantă competiție. Numărul mare de polițiști care o păzeau o uimise iar omnipotența presei o înspăimântase: pentru orice fleac se făcea o publicitate prea mare, fiecare gest, fiecare detaliu vestimentar era comentat în mod disproporționat cu importanța sa reală. Independent de curiozitatea lor funciară, suverana îi descrie pe americani ca pe niște oameni veseli și glumeți care își exprimau părerile foarte direct și făceau complimente minunate. Dar, bucuria cunoașterii de locuri și oameni noi era minată de divergențele iscate între reprezentanții oficiali ai țării și prietenii ei americani. Nu-și poate ascunde tristețea pe care i-o provoca această stare conflictuală ce se perpetua încă de la începerea călătoriei. În încheiere se plânge că nu are nici o veste de acasă unde se gândea adesea pentru că „o parte din mine este în ceea ce de aici pare foarte liniștită[,] dragă Țara mea”.² (**Anexa 32**)

La dineul oferit de viceguvernator, Regina Maria are vecin pe un mare avocat local, domnul Nesbitt, care fusese bun prieten cu Joseph Boyle, fapt ce le prilejuiește amândurora dragi rememorări despre cel pretimpuriu dispărut.

La miezul nopții oaspeții se reîntorc la trenul care, în dimineața zilei următoare avea, să ajungă la Montreal, într-un mediu provincial francez și profund catolic. Programul acestei vizite din 27 octombrie era deja cunoscut, fiind transmis anticipat secretariatului regal: la gară, Regina urma să fie întâmpinată de Președintele Comitetului Executiv al Municipiului Montreal, care îl reprezenta pe primar, și avea să fie condusă la primărie; acolo era primită cu toată pompa de primarul Médéric Martin; fanfara trebuia să interpreteze imnurile celor două țări; urmau prezentările membrilor consiliului municipal și ale altor oficialități. După această ceremonie, care era estimată a dura 20 de minute, avea să fie vizitat orașul; în acest sens era prezentată ordinea în care oaspeții și notabilitățile locale aveau să fie repartizate în automobile. La Consulatul României suverana avea posibilitatea să primească omagiile conaționalilor săi. Apoi, la Hotelul Ritz-Carlton avea să fie servit prânzul. După aceasta erau programate vizite la universitățile engleză și franceză și la mănăstirea Villa Maria, unde era o școală catolică de fete. Seara se încheia cu o cină oferită de George A. Simard, consulul României în Canada și cu un spectacol de operă – „Bărbierul din Sevilla” - în care evolua marele bas Feodor Șaliapin.³ (**Anexa 33**)

În toate aceste locuri Regina a răspuns alocuțiunilor de bun venit. În jurnalul său, memorialista insistă asupra vizitei la Villa Maria unde tinerele eleve, îmbrăcate în uniforme sobre, cu expresii placide și gesturi mecanice - care îl fac pe prințul Nicolae să chicotească, iar pe principesa Ileana o umplu de indignare la gândul depersonalizării în care disciplina rigidă le adusese pe fetele internate acolo - interpretează un program artistic, sub ochiul sever și vigilent al călugărițelor profesoare. La finele zilei, suverana este atât de obosită încât adoarme în timpul operei, chiar dacă era minunat interpretată.⁴

Între cei care o aclamaseră pe străzile metropolei canadiene se aflase și Edward Little, un fost mus pe crucișătorul „Scout” care, adresându-i Reginei o scrisoare pe 24 octombrie 1926, își amintea că ultima dată când o văzuse, cu 40 de ani în urmă, aceasta era o mică principesă de 10 ani, îmbrăcată marinărește, ce-și conducea la îmbarcare fratele mai mare, Alfred, care pleca la Neapole. Corespondentul evoca, nostalgic, acele zile frumoase de altădată când el însuși era un copil și o ajuta pe principesa bălaie să coboare din barcă.⁵ (**Anexa 34**)

2. A.N.I.C., Casa Regală, Regele Ferdinand, Personale, dosar V/470/1926, filele 1-6

3. Idem, Regina Maria, Personale, dosar II/9/1926, vol.II, filele 125-126

4. *Ibidem*, rola 479, foto 104 (vol. LVII, p. 104)

5. *Ibidem*, dosar II/9/1926, vol.II, filele 125

Pentru suverană urmează încă o noapte petrecută în tren pentru ca, a doua zi, să se ajungă la Ottawa, capitala țării. Acolo oaspeții sunt întâmpinați de proaspătul Guvernator General al Canadei, lordul Freeman Freeman-Thomas Willingdon, diplomat de carieră care deținuse funcții importante în India și China și care, după spusele memorialistei, „nu era deloc insular.”⁶

Și pentru Ottawa s-a păstrat programul vizitei: marchizul Willingdon era însoțit la gară de primul ministru și de alți membri ai cabinetului, de primar și de consilierii municipali; o primă oprire era prevăzută a se face la Arhive, apoi la o fermă experimentală. În vreme ce Regina împreună cu soția Guvernatorului General prânzeau la Chateau Laurier cu membrele Clubului Femeilor Canadiene, lordul Willingdon servea masa în compania prințului Nicolae și a restului suitei, la Palatul Guvernamental. Acolo avea să li se alăture și suverana după care urma să se facă o vizită la Parlament, unde se lua ceaiul și avea loc o recepție.⁷ (**Anexa 35**)

Regina Maria se simțea excelent în acest mediu britanic select. Palatul Guvernamental îi amintea de rudele apropiate ce îl locuiseră: mătușa Louise, a patra fiică a Reginei Victoria, măritată cu marchizul de Lorne, mai târziu duce de Argyll, Guvernator General între 1878-1883 și unchiul Arthur, duce de Connaught, al treilea fiu al bunicii sale, care ocupase aceeași funcție în intervalul 1911-1916.

La ferma model, Regina fusese interesată de tot ceea ce văzuse, știind că ar fi fost foarte folositor și în țară să se adopte acele sisteme. A fost flatăată că unei crizanteme cultivată în sera fermei i se dăduse numele ei.

La prânzul dat de Clubul Femeilor i-a fost făcută o primire colosală pentru că, după cum nota ea însăși: „Sunt considerată, de femeile din America și Canada, ca un fel de lider al lor.”⁸ La recepția de la Parlament îi sunt prezentate circa 700 de persoane dar, din fericire, nu trebuie să le strângă mâna, ca în Statele Unite.

O conversație foarte plăcută și animată a fost întreținută seara, la dineul de la Palatul Guvernamental, cu marchizul Willingdon care, datorită participării la Liga Națiunilor de la Geneva, cunoscuse bine delegația românească în care poeta Elena Văcărescu se făcuse remarcată, astfel că înaltul oaspete și gazda sa au avut multe subiecte comune de dezbătut.

Data de 29 octombrie - care era și ziua de naștere a Reginei ce împlinea 51 de ani - a fost petrecută în liniște, savurând binemeritata odihnă în trenul ce se îndrepta spre partea centrală a țării. Prânzul este luat împreună cu toți pasagerii trenului regal, inclusiv gazetarii care îi făcuseră cadou, „ca între colegi”, un toc și un creion de aur.⁹ O voie bună sănătoasă pusese stăpânire pe întreaga asistență. Suverana a avut totuși vreme să-și scrie, în tihnă, jurnalul, scrisorile și articolele pe care trebuia să le trimită la redacție, conform contractului, de două ori pe săptămână.

La Winnipeg se ajunge abia în după-amiaza următoare, la ora 17. Și acolo i se face o primire foarte călduroasă și sunt organizate mai multe recepții.

După aceasta, trenul special revine pe teritoriul Statelor Unite și abia după câteva zile, pe 5 noiembrie, reintră în Canada pentru a vizita marele oraș din Columbia Britanică, Vancouver. Ploaia și ceața deasă ascundeau frumusețea

6. *Ibidem*, rola 479, foto 107 (vol.LVII, p. 164)

7. *Ibidem*, dosar II/9/1926, vol.II, fila 181

8. *Ibidem*, rola 479, foto 108 (vol.LVII, p. 165)

9. *Ibidem*, foto 112 (vol.LVII, p. 168)

metropolei, spre marele regret al nobilei vizitatoare. A fost întâmpinată, ca de obicei, de guvernatorul regiunii, Bruce, care era de origine scoțiană și vorbea cu un puternic accent din Highlands. Din păcate, acest om blând și amabil era aproape orb pentru că lucrase într-o mină de plumb, material otrăvitor care îi atacase ochii. S-au împrietenit foarte repede datorită comportamentului natural, totalmente neoficial, al suveranei și lungul drum parcurs în automobil pentru a-i fi prezentat orașul - din care, însă, nu se putuse vedea mai nimic - a fost deosebit de vesel datorită spiritualei lor conversații. Prietenia se legase atât de trainic încât guvernatorul insista să se mai zăbovească în ținutul său pentru a fi vizitat și orașul Victoria, care era capitala Columbiei Britanice și unde se afla reședința sa. Programul ar fi trebuit, însă, modificat și s-ar fi creat întârzieri inacceptabile pentru celelalte metropole ce urmau a fi vizitate, așa încât a trebuit, cu regret, să fie declinată această promițătoare invitație.

Întâlnirea cu cele o mie de doamne din Clubul Femeilor din Vancouver a fost mișcătoare dar obositoare. Guvernatorul Bruce, care începuse să-și cunoască oaspetele, o „salvează” de marele chin al prezentărilor și o duce la splendidul banchet ce se organizase în cinstea ei; pentru tineri a urmat dans. Vrednicul guvernator al Columbiei Britanice îndrăgise atât de mult vizitatorii încât i-a propus Reginei să i-l încredințeze pe prințul Nicolae care, în preajma sa putea să studieze multe lucruri folositoare; se angaja să aibă grijă de el ca de un fiu, căci el era văduv și fără copii.¹⁰ Sufletele mari întotdeauna au strâns în jurul lor alte suflete mari și generoase!

Întorși la trenul special, oaspeții români vor părăsi Canada și-și vor continua călătoria în Statele Unite ale Americii.

10. *Ibidem*, foto 156 (vol.LVIII, p. 38)

VI

Printre locuitorii din vest

O ciudată lume vestică plină de contraste și nu totdeauna ușor de înțeles.

Maria, Regina României

Aproape jumătate din călătoria americană s-a desfășurat în Vest. Regina Maria era o mare amatoare de cinematograf, apreciind în mod special filmele de aventuri cu indieni și cowboy. Una dintre intențiile sale mărturisite era să cunoască indieni adevărați. Această dorință fusese făcută publică așa că o invitație oficială din partea acestora nu era deloc deplasată: pe 21 octombrie 1926, de la Ministerul de Interne al S.U.A. - care avea în subordine Biroul Afacerilor Indiene – este înaintat, printr-o adresă către Legația României,¹ un set de invitații din partea mai multor oficialități și organizații din localitatea Pawhuska, Districtul Osage al statului Oklahoma. Cea dintâi invitație aparținea lui Tired Lookout, căpetenia principală a tribului Osage și era formulată în stilul poetic specific indienilor.² (**Anexa 36**)

A.F.Stephenson, primarul din Pawhuska, o asigură pe Regină că „se va face un efort special pentru a strânge cât mai mulți indieni posibil, în costumele lor indiene pentru ca să le puteți observa de aproape moravurile și obiceiurile și, credeți-mă, reprezentația va fi pe cât de interesantă pe atât de instructivă pentru cine este competent să aprecieze un spectacol de acest fel.”³ Administratorul Școlilor Municipale, J.O.Hill, scria ceva mai mult și, după ce exprima satisfacția locuitorilor la aflarea veștii că Regina dorea să vadă indieni, îi oferea informații despre acele locuri și felul cum indienii trăiesc în bună înțelegere cu albi, unii fiind chiar implicați în aparatul administrativ sau în sistemul educațional, deși alții preferă să trăiască la fel ca în vechime: „Toți locuitorii din Pawhuska sunt foarte interesați de vizita dumneavoastră în America și au fost în mod special încântați să ia notă de dorința dumneavoastră expresă de a vedea indieni americani.

Să îmi fie permis a spune că sunt sigur că în Pawhuska, Oklahoma, puteți vedea indieni americani ca în nici un alt loc din America. Pawhuska este capitala națiunii Osage. Pe lângă Osage, aici sunt reprezentanți ai multor altor triburi. Ca în nici un alt loc din America, în Pawhuska poate fi văzută o interferență între civilizația raselor roșie și albă. Aici puteți vedea indieni purtându-și păturile așa cum le purtau cu 100 sau 200 de ani în urmă și, de asemenea, puteți vedea indieni deținând poziții de răspundere în guvernământ și în societate. Spre exemplu, președinte al Departamentului

1. A.N.I.C, Casa Regală, Regina Maria, Personale, dosar VII/62/1926, fila 1

2. *Ibidem*, dosar II/8/1926, fila 281

3. *Ibidem*, fila 282

pentru Educație este o indiană Sioux. Avem un indian Cherokee și, de asemenea, un indian Creek care predau în liceul nostru. Suntem siguri că aici, ca în nici un alt loc din America, puteți vedea indienii americani așa cum sunt ei.”⁴

Pentru a o convinge pe suverana României să le fie oaspete, la aceste invitații se adăugau și cele ale altor asociații și organizații precum Postul nr.97 al Legiunii Americane, Asociația de Credit, Asociația Avocaților, Societatea Medicală, Asociația Preoților și cluburile Lyons, Rotary și Kiwanis.⁵ Dar, cu toată promițătoarea perspectivă de a lua contact cu vechea civilizație și cultură amerindiană, Regina Maria nu va ajunge în Oklahoma pentru că acest stat, plasat în centrul Statelor Unite, nu fusese inclus în traseul vizitei ce a acoperit, în special, extremitățile țării. Totuși, Reginei îi fuseseră deja rezervate câteva spectaculoase întâlniri cu indienii.

Ea nu era total nepregătită și necunoscătoare a acestora căci, în 1887, când celebrul cercetaș William Frederick Cody, cunoscut sub porecla de Buffalo Bill, a făcut primul său turneu european, cu certitudine ea asistase la spectacolul privat ce-l dăduse acesta în cinstea Reginei Victoria și a familiei sale la Ilari's Court, West Kensington din Londra.⁶ Acolo văzuse pentru prima dată indieni din preerii alergând pe iuții lor ponei și simulând atacul diligenței ori luptele cu trupele americane în impresionantul Buffalo Bill's Wild West Show. Apoi, după ce se măritase cu prințul moștenitor Ferdinand, răsoise, desigur, în biblioteca Palatului Regal din București, elegantele volume *Reise in das innere Nord-America in den Jahre 1832 bis 1834* apărute la Coblenz între anii 1839-1841 și datorate prințului Maximilian zu Wied-Nieuwied, unchiul Reginei Elisabeta a României. Acest explorator cu sânge albastru care străbătuse preeriile nordice, iernase în sate indiene, se împrietenise cu marile căpetenii și le studiasse modul de trai, își luase ca tovarăș de călătorie un tânăr pictor elvețian, Karl Bodmer care a imortalizat în carnetul său de schițe tipuri umane, forme de habitat, costume, artefacte și aspecte din viața băștinașilor. Acestea au constituit ilustrația cromolitografiată a monumentalei și savantei lucrări a prințului Maximilian, publicată într-un volum aparte. Apoi, Regina Maria era familiarizată cu Vestul american și din literatura western a romancierului Zane Gray cu care era, de altfel, în corespondență.⁷ În descrierea peisajelor pe care avea să le întâlnească în timpul călătoriei, memorialista făcea adesea comparație cu acelea din romanele lui Gray.

Primul indian pe care l-a văzut Regina a fost nu în Vest ci în Est, la Syracuse, în statul New York, pe 25 octombrie, când un războinic în mare ținută s-a urcat pe platforma vagonului, lângă suverană, și a stat acolo atâta vreme cât ea a conversat cu lumea strânsă în gară să o salute și să o vadă.⁸

Dar o întâlnire cu indienii în adevăratul înțeles al cuvântului, cu dansuri și cântece, discursuri și schimburi de cadouri, va avea loc pe 1 noiembrie 1926, în localitatea Mandan din Dakota de Nord, nu departe de orașul Bismarck, capitala statului. Acolo, oaspeții regali au fost întâmpinați de un grup de indieni Sioux. Maiorul A.B. Welch a slujit de translator al discursurilor rostite și al dialogului legat între băștinași și vizitatori.

4. *Ibidem*, fila 284

5. *Ibidem*, filele 283, 287, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295

6. *The Queen at the American Exhibition*, „The Illustrated London News” May 21, 1887, p. 569, 583; Helen Cody Wetmore - *Last of the Great Scouts. The Life Story of Col. William F. Cody "Buffalo Bill"*, University of Nebraska Press, Lincoln, 1965, p. 247-249; Nellie Snyder Yost - *Buffalo Bill. His Family, Friends, Failures and Fortunes*, The Swallow Press, Inc., Chicago, 1980, p. 189, 192, 198

7. A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, dosar III/514/1923, filele 1-2

8. *Ibidem*, rola 479, foto 89 (vol. LVII, p. 148)

Alocuțiunea de primire a fost rostită de căpetenia Red Tomahawk. Numele acestuia era legat de un episod sângeros și lipsit de glorie al istoriei Vestului și al relațiilor dintre oamenii albi și cei roșii, în ultima decadă a secolului al XIX-lea, la încheierea Marilor Războaie Indiene din intervalul 1860-1890, când triburile fuseseră concentrate în rezervații unde duceau o viață de privațiuni și coerciții, Red Tomahawk făcea parte din poliția indiană de la Agenția Standing Rock din Dakota de Sud, având gradul de sergent. În noaptea de 14 spre 15 decembrie 1890 el participă la arestarea mării căpetenii Sitting Bull, vajnic apărător al drepturilor națiunii sale, care era considerat un pericol datorită aprobării ceremonialurilor credinței mesianice a *Dansului Stațiilor* ce atinsese paroxismul în sânul comunităților din zonă. Când câțiva războinici au încercat să-și apere conducătorul și s-a declanșat o luptă între aceștia și polițiști, sergentul Red Tomahawk l-a împușcat pe Sitting Bull. El devenise astfel instrumentul de represiune al albilor împotriva propriilor frați, făcându-și datoria conform ordinelor militare. Probabil că timpul, în scurgerea sa ineluctabilă, ștersese aceste amintiri dezonorante și vechiul sergent de poliție fusese înălțat la rangul de căpetenie peste niște indieni blazați și depersonalizați. Totuși, el fusese considerat demn de a primi oaspeți cu sânge albastru, veniți dintr-o îndepărtată țară de peste ocean.

În discursul său, Red Tomahawk o numise pe Regină „Femeie Războinic” și, pentru că faptele ei de curaj din timpul războiului mondial erau foarte apreciate de băștinași - care se considerau „prieteni” cu soldații români pentru că fuseseră aliați pe frontul comun contra germanilor (căci, în timpul campaniei, mulți indieni se înrolaseră în trupele americane) - o adoptă în tribul Sioux numind-o soră, conferindu-i titlul de căpetenie onorifică și înalta cinste de a purta o coroană de pene de vultur pe care oratorul și-a scos-o de pe propriu-i cap pentru a o așeza, ceremonios, pe creștetul regal. Numele ce i-a fost dat cu aceasta ocazie - *Winyan Kipanpi Win* adică „Femeia pe care o chemi” - era împrumutat de la viteaza soție a unui șef din ramura Hunkpapa a indienilor Sioux, Big Head, care participase la multe lupte și își câștigase dreptul de a lua loc la sfat alături de bărbați. Explicația numelui era, pe cât de simplă pe atât de elocventă: pentru că românii au nevoie de Regina Maria, ei o „cheamă”.⁹ Toate aceste lămuriri, precum și traducerea discursului și informațiile despre națiunea Sioux erau conținute într-un material dactilografiat pe care maiorul Welch i l-a prezentat Reginei. (**Anexa 37**) Tot maiorul este intermediarul între indieni și oaspeții de spiță regală când, pentru a se înfrăți, trebuie să își amestece sângele. Dar, în loc să se cresteze cu un cuțit, ca în vechime, ei sunt doar înțepați cu un ac și, pentru a evita contractarea vreunei boli de la băștinași, sângele lor este „schimbat” cu acela al ofițerului care primea, la o altă înțepătură, și sângele căpeteniei. Sunt făcute, apoi, daruri, Regina oferind o ie românească și alte piese de artă țărănească.¹⁰

Pe 30 noiembrie 1926, când suverana părăsise teritoriul american și deja debarcase la Cherbourg, maiorul Welch îi expedia o lungă scrisoare la solicitarea bătrânilor Sioux care se adunaseră la sfat, pe 11 noiembrie, pentru a discuta despre noua lor soră. Bătrânii se arătasera îngrijorați pentru soarta „Femeii pe care o chemi” ce trebuia să străbată un drum lung și periculos pentru a ajunge la ea acasă. Unul dintre ei a spus că „ar fi trebuit să trimită cu ea doi dintre războinicii tineri pentru ca unul să vegheze ziua și celălalt noaptea spre a preîntâmpina spiritele rele - și persoanele nedorite să se apropie

9. *Ibidem*, foto 127 (vol.LVIII, p. 148)

10. *Ibidem*, foto 129 (vol.LVIII, p. 12)

de ea.”¹¹ La ceremoniile care avuseseră loc cu prilejul aceluia sfat al bătrânilor fusese compus un cântec în cinstea „Femeii pe care o chiemi în care se spunea că noii ei frați, indieni vor înlocui pe soldații români căzuți pe front. Tot atunci, ia românească și celelalte țesături dăruite de Regină au fost agățate pe niște stâlpi și expuse ca un înlocuitor al surorii absente și un simbol al constanței sale prezențe printre căpetenii. De asemenea, Regina fusese aleasă membră de onoare a Societății Mamelor de Soldați sau „Akicita Hunku” în care erau incluse toate femeile care își pierduseră fiii în război.¹² **(Anexa 38)**

Cu aceeași scrisoare, maiorul Welch, el însuși adoptat de Siouxii și botezat Mato Watakpe sau Charging Bear (nune cu care și semna epistola), trimitea și o felicitare de Crăciun concepută ca o pictografie indiană¹³ a cărei decodificare o dădea într-o anexă. **(Anexa 39)**

„Numele indian al Reginei a făcut senzație în societatea albilor: un venerabil corespondent, Tăticul Ducoing (pentru conformitate Ducoing Walker) din Los Angeles, fost vânător de bizoni în Kansas și Nevada „mult înainte ca omenirea să fie binecuvântată cu existența” suveranei, își exprima satisfacția pentru inspiratul nume ce-i fusese dat și care corespundea atât de bine cu realitatea - „Numele indian pentru dumneavoastră Winyan-Kepank (sic) - Win - mi se pare o profeție „Femeia pe care omenirea o așteaptă. Veți merge din bine în foarte bine.”¹⁴ Într-un stil frust dar amuzant de om necultivat, bătrânul atinge o largă varietate de subiecte, de la Vestul de altădată cunoscut de el la critica aristocrației americane contemporane, suficientă și incultă, de la chestiuni de etichetă (dacă președintele SUA trebuie sau nu să sărute mâna unei suverane) la chestiuni de emancipare a femeii (dând exemplu pe soția sa care fuma trabuc și-și tunde părul scurt) sau la probleme de morală și religie. În acest talmeș-balmeș de confesiuni și cugetări personale, se întâlnesc și câteva prețioase informații de istorie, inexistente în cărțile de specialitate, precum aceea în care marea căpetenie Sitting Bull a învățat să patineze: „O ceată de-a noastră patina, indienii priveau, un mare șef „Sitting Bull” mi-a cerut să-l învăț să patineze. I-am legat patinele și l-am ținut câteva minute, el a zis «dă-mi drumul», i-am dat și a «bufnit» jos, indienii l-au ridicat și au stat în linie și l-au împins de la unul la altul, iar ceea ce i-au făcut ei lui ca și el sieși ar umple o bibliotecă; a învățat bine iar eu am avut plăcerea să trimit o comandă la N.Y. pentru 100 perechi de patine, plătite în piei de bizon. Firma din N.Y. trebuie să fi câștigat de 10 ori prețul patinelor.”¹⁵ Tăticul Ducoing își încheie povestea cu o apreciere foarte măgulitoare la adresa blândeții Reginei comparată cu mijloacele brutale folosite în relațiile cu băștinașii care nu erau, în realitate, niște sălbatici cruzi și sângeroși: „Dacă indienii ar fi fost tratați așa cum «dumneavoastră» ați trata pe toată lumea - nu am fi avut niciodată masacrul lui Custer, pentru că ei sunt oameni simpatici.” **(Anexa 40)**

După întâlnirea cu indienii la Mandan, în aceeași seară de 1 noiembrie, trenul regal a oprit în localitatea Medora din Dakota de Nord, unde fostul președinte Theodore Roosevelt avusese o fermă. Acolo oaspeții au fost întâmpinați de un grup de cowboy veseli care i-au condus într-un loc unde avea să se desfășoare un rodeo. Regina a fost impresionată de colorata societate a acestor vajnici vâcari americani, coborâți parcă de pe ecranul cinematografului, și de curtoazia lor ușor

11. *Ibidem*, dosar 11/11A926, fila 185

12. *Ibidem*, fila 186

13. *Ibidem*, filele 189-190

14. *Ibidem*, fila 140

15. *Ibidem*, fila 141

demodată dar sinceră și îndatoritoare. Fuseseră aduși cai și pentru distinșii vizitatori astfel că o mândră cavalcadă s-a format pe întinsul preeriei, evoluând sub razele aurii ale soarelui care cobora spre asfințit. Pasionată și ea de echitație, memorialista privea cu ochi expert și critic harnașamentul, caii și performanțele călăreților locali. Ea a folosit o șa de damă ce fusese adusă în mod expres în acest scop. O pălărie de cowboy cu boruri largi i-a completat elegantul costum englezesc de călărie. Într-o fotografie luată cu acel prilej suverana, apare în această ținută, alături de principii - și ei cu pălăriile îndesate pe cap - în mijlocul gazdelor. O societate cu aspect mai sălbatic și mai pitoresc nu putea fi visată, exact ca aceea ce ne este prezentată în filmele cu Vestul Sălbatic”,¹⁶ nota memorialista în jurnalul ei. Totuși, în 1926, Vestul nu mai era ceea ce fusese cu 50 de ani mai înainte. Șosele și căi ferate transcontinentale legau cele două țărmuri ale oceanelor Atlantic și Pacific, ferme și orașe acopereau ținuturile ce fuseseră odată virgine, indienii fuseseră strămutați de pe pământurile lor strămoșești în rezervații și nu mai reprezentau un pericol pentru nimeni, văcăritul nu mai era atât de important pentru economia țării iar meseria de cowboy, căzută în oarecare desuetudine, nu mai avea o aură romantică decât pentru publicul filmelor western ai căror regizori confereau o notă acuzat eroică epopeii pionieratului și cuceririi Vestului Sălbatic. Așa că primiriile făcute Reginei Maria de indieni sau de cowboy erau, de fapt, niște spectacole folclorice menite să dea culoare locală unui traseu turistic; ele erau riguros înscenate pentru a intra în normele de agreabilitate și de iluzie a realității așteptate de o asistență obișnuită cu reprezentațiile de tip Wild West Show (după modelul celui inițiat de Buffalo Bill) sau cu peliculele cinematografice. Regina Maria a fost, însă, prinsă de acest joc și, cu fireasca ei propensiune pentru ludic, a participat la el cu toată seriozitatea chiar dacă, în sine ea s-a amuzat, probabil, copios.

Pe 2 noiembrie, trenul special nu a mai făcut decât scurte opriri în gări neimportante pe traseul spre Spokane, orașul de destinație din statul Washington. Stând la fereastră ori pe platforma de la ultimul vagon, suverana conversa cu localnicii veniți în stații să o vadă. Îi puneau întrebări simple, naive, i se adresau familiar, îi dăruiau produsele muncii lor de fermieri (flori, fructe, lactate, pește etc.)

La una dintre aceste scurte opriri, la Standpoint, în Idaho, când trenul nu a zăbovit decât un minut, s-a produs un incident neplăcut care s-a terminat, însă, cu bine: un băiețel, Lester Brown, a fost împins de mulțimea entuziastă și nerăbdătoare pe platforma vagonului și, când trenul a pornit, el nu a mai avut timp să coboare. Plină de compasiune, memorialista consemna: „Ca o mică pasăre prinsă într-o cameră fără a găsi fereastra să zboare iar afară, el era într-o teribilă stare de frică și neliniște.”¹⁷ Dar principii l-au antrenat într-un joc, pe culoarul vagonului iar Regina i-a ogoit spaima invitându-l să cineze în compania lor și dăruindu-i o fotografie autografată și o carte cu poveștile ei ce se potrivea foarte bine, prin titlu, cu situația copilului: *Prințesa pierdută*. Când s-a ajuns la destinație, micul Lester, devenit un adevărat erou, a fost expedit acasă, la părinții săi, cu un tren ce pleca în direcție opusă.

Băiețelul își va arăta recunoștința pentru suverană printr-o scrisoare ce i-o va expedia pe 7 decembrie 1926 și în care menționează că întâlnirea lor accidentală a fost „cea mai mare experiență pe care am avut-o vreodată”¹⁸ care l-a transformat

16. *Ibidem*, rola 479, foto 129 (vol.LVIII p. 12)

17. *Ibidem*, foto 131-132 (vol.LVIII, p. 14-15)

18. *Ibidem*, dosar 11/11/1926, fila 212

într-o celebritate. (Anexa 41) Într-adevăr, evenimentul a fost remarcat și a avut ecou în toată țara. Un corespondent din statul New York îi mărturisea suveranei că felul ei matern de a se purta cu băiețelul din Vest a îndrăgit-o în ochii americanilor și a contribuit la cunoașterea țării sale mai mult decât toate acțiunile ei de până atunci: „(...) În timpul recentei dumneavoastră vizite la noi ați săvârșit un lucru care a făcut mai mult decât toate celelalte adunate laolaltă pe care le-ați făcut sau nu le-ați făcut, pentru a așeza România pe hartă și a vă face iubită.”¹⁹

În continuare, corespondentul explică faptul că, în pofida dragostei pentru bani - care este absolut reală - americanii sunt, totuși, oameni sensibili și sentimentali iar gestul ei nu va fi uitat niciodată; de aceea o sfătuiește să renunțe la coroană și să vină să candideze la ei, unde va fi sigur aleasă: „Azvârliți regalitatea la cutia de gunoi, veniți aici și, dacă voiți, ceea ce sper că nu, veți fi aleasă, cu urale, în funcție. Dar am prefera, mai degrabă, să vă avem ca pe femeia simplă, maternă, care l-a îngrijit ca o mamă pe - băiețelul din Vest.” (Anexa 42) Așa erau americanii: simpli, direcți, naturali.

La ora 19 a serii de 2 noiembrie, trenul regal s-a oprit la Spokane și oaspeții au fost conduși de oficialități, cu fanfară și gardă de poliție călare, la Hotel Devenport unde a avut loc o mare recepție. În mijlocul sălii, între localnicii emoționați și impacientați și familia regală, ce fusese invitată să ia loc pe un podium pentru a fi mai bine văzută, un grup de indieni a dansat și a cântat în onoarea vizitatorilor. Prinții au fost adoptați în trib și li s-au dat nume noi, Ileana devenind *Red Bird* (Pasăre Roșie), iar Nicolae *White Whirlwind* (Vifor Alb). Tot acest spectacol fusese pus la cale de Samuel Hill care, cu această ocazie, își făcea apariția, pe neașteptate, în mijlocul mulțimii: statura sa masivă, capul supradimensionat, leonin, încoronat de abundentul păr alb și pălăria Stetson, cu boruri largi, specifică oamenilor din Vest, au atras imediat atenția Reginei.²⁰ Chiar și această apariție fusese regizată, pentru a face impresie. Apoi, așa cum relatează Constance Lily Morris, Sam Hill a îngenunchiat și, cu un gest teatral, donquijotesc, a sărutat mâna suveranei.²¹ Se întâlneau prima dată pe pământ american și aceasta se întâmpla chiar la Hill acasă, în ținutul unde acesta investise și dăduse formă viselor sale îndrăznețe.

Un poet indian din Spokane, White Eagle, i-a trimis Reginei o minusculă plachetă de versuri intitulată *The Dog Supper and Other Poems* (Cina de câine și alte poeme), publicată în 1918, care conținea doar cinci poezii cu rimă simplă, naivă, dar străbătute de un umor amar ce reflecta existența tragică a indianului contemporan, la limita dintre lumi și civilizații, încercând să se adapteze la filonul vieții modeme americane dar aflându-se în imposibilitate de a-și uita rădăcinile cutumiare și comportamentale care îl făceau, în orice mediu, un străin și un refuzat. În scrisoarea ce însoțea placheta, autorul i se adresa foarte direct și total neprotocolar cu „dragă Regină” și-i preciza că a scris peste trei sute de poezii însă doar cele cinci îi fuseseră tipărite într-o carte.²² Placheta, de mici dimensiuni (13,5 x 9 cm), era ilustrată cu viniete și fotografii: mormântul lui Buffalo Bill de pe piscul Muntelui de Strajă din Colorado, calul înșeuat al autorului și portretul bust al acestuia, îmbrăcat în haină de piele cu franjuri și pe cap purtând o mare pălărie de cowboy. Cele cinci „poezii din viața indiană” au următoarele titluri: *Fata indiană la modă* (Anexa 43), *Te iubesc poneiul meu*, *Cina de câine*,

19. *Ibidem*, fila 177

20. *Ibidem*, rola 479, foto 133-134 (Vol.LVIII, p. 16-17)

21. Constance Lily Morris, *On Tour with Queen Marie*, Robert M.McBride & Company, New York, MCMXXXII, p. 123

22. A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, dosar II/10/1926, fila 190

Tânguire indiană (vezi **Anexa 43**) și *Cântecul văcarului indian*. Placheta poartă o dedicație la fel de neconvențională: „To H.M.Marie / by White Eagle”.

3 noiembrie 1926 a fost marea zi care motivase această călătorie: inaugurarea Muzeului de Artă Maryhill, cu întregul contrast dintre clădirea neterminată și discursurile elogioase la adresa inițiatorului, în care Regina Maria a avut principalul aport pentru salvarea situației ce, „prin vibranta sa cuvântare, a transformat un iminent eșec, de care ea însăși era conștientă, într-un mare succes” (Vezi capitolul IV). Presa dă publicității acest discurs, pe care suverana îl decupează din ziar - fără a-i preciza numele și data - și îl lipește în jurnalul său.²³ (**Anexa 44**) În „Chicago Tribune” din 4 noiembrie 1926 apare articolul intitulat *Maria își apără prietenii și înfruntă lumea*²⁴ în care este descrisă ceremonia de la Maryhill și sunt folosite fragmente din cuvântare. Prin acele rânduri era subliniat curajul Reginei de a-și apăra prietenii și de a schimba înfrângerea în victorie. (**Anexa 45**)

În timpul festivității au fost lansați porumbei voiajori cu mesaje din partea înaltei oaspete către diverse orașe americane. Momentul a fost immortalizat de aparatul fotografic al unuia dintre reporterii prezenți la eveniment.

În după-amiaza de 6 noiembrie, „după ce fusese vizitată cealaltă operă ciudată a lui Samuel Hill, Portalul Păcii de la Plaine, Regina Maria refuză să participe la alte acțiuni și, rămasă în tren în gara orașului Seattle, are răgazul să-i scrie o scurtă epistolă Regelui Ferdinand. Se plânge de lipsa de timp și de imposibilitatea de a-i trimite vești pentru că era purtată de colo-colo, iar lumea se arată nerăbdătoare să o vadă; peste tot era „primită prea oficial pentru gustul ei” și trebuia să își sacrifice propria plăcere pentru plăcerea altora căci se părea că aceasta era menirea reginelor. Toate acestea aveau, însă, un obiectiv foarte important, acela de a așeza România pe hartă”, care merita cu prisosință oboseala și reprimarea satisfacțiilor personale. Informațiile privind călătoria sunt de-a dreptul telegrafice: copiii au succes în societate și se poartă frumos; în suită au izbucnit neînțelegeri și certuri; presa este în constantă căutare de știri senzaționale; i-a plăcut în Canada pentru că în acea țară se întâlnea un amestec insolit de Anglie și Americă; oricum, concepțiile Americii nu puteau fi înțelese decât dacă te aflai la fața locului pentru că difereau foarte mult de cele europene; pe americani îi găsea a fi oameni de treabă dar puțin cam fruști.²⁵ Încheia spunându-i suveranului că, în acel moment, erau oaspeții lui Samuel Hill, „cea mai originală persoană pe care și-o poate imagina cineva.” (**Anexa 46**)

După alte câteva zile în care au fost oaspeții unor impozante metropole vestice precum Portland și Seattle - în aceasta din urmă aflându-se și ciudata locuință modernă, de-a dreptul avangardistă, a lui Sam Hill, în care totul funcționa cu electricitate, inclusiv mașina de gătit - pe 3 noiembrie are loc o nouă întâlnire cu reprezentanții populațiilor băștinașe, într-o zonă mirifică din Glacier National Park, în statul Montana, ce-i amintea memorialistei de peisajele din romanele lui Zane Grey.²⁶ Gazdele sunt, de data aceasta, indienii Blackfoot, locuitorii preeriilor nordice de la poalele Munților Stâncoși.

Ceremonia s-a desfășurat pe peluza din fața impunătorului hotel Glacier Park Lodge, construit integral din lemn, în 1913, cu stâlpi și grinzi din trunchiuri enorme de cedru, mobilat rustic, în stil western, cu piei de animale așternute pe jos

23. *Ibidem*, rola 479, foto 138 (vol.LVIII, p. 20 verso)

24. *Ibidem*, dosar II/11/1926 fila 224

25. Idem, Regele Ferdinand, Personale, dosar V/471/1926, filele 1-2

26. *Ibidem*, Regina Maria, Personale, rola A79, foto 162 (vol.LVIII, p. 44)

și acoperind pereții, scaune grosolane din lemn sau coarne de cerb ori elan și cămine din bolovani de râu. Vilegiaturistii cazați acolo fuseseră atrași de spectacolul oferit Reginei și se transformaseră într-un public ad-hoc, curios și entuziast dar deranjant pentru cei în a căror cinste era inițial organizat. Suverana României se plânge în memoriile sale de marea aglomerație care i-a distras atenția, prin vociferări și aplauze, scăzând din intensitatea marelui vis al copilăriei devenit, pentru o clipă, realitate.

Amfitrion era Mountain Chief, ultima căpetenie ereditară a indienilor Blackfoot. Fusese unul dintre războinicii de vază ce se acoperise de glorie și de răni în multe lupte. Înaintând în vârstă a devenit căpetenie venerată, purtător de cuvânt și apărător al intereselor neamului său pe care l-a reprezentat de multe ori la Casa Albă, unde a fost primit de președinții William McKinley, William Howard Taft, Theodore Roosevelt și Woodrow Wilson.²⁷ Toată viața pledase pentru întreținerea unor relații prietenești cu albi. Pentru a menține aceste relații, în 1895, acceptă să cedeze parte din teritoriul tradițional al tribului care avea să devină Glacier National Park. Bun cunoscător al folclorului și al limbajului semnelor, a fost un excelent informator pentru etnografia și folcloriștii care s-au ocupat de studiul indienilor Blackfoot. El era, fără îndoială, cel mai reprezentativ șef al timpului său, demn de a primi o regină.

Intrând în acest joc „de-a indienii” - dar și pentru a-și cinsti gazda și a-și certifica propria poziție de căpetenie indiană - Regina vine la întâlnire cu capul împodobit de coroana de pene dăruită cu o săptămână în urmă de Siouxii. Dar bătrânul Mountain Chief îi dăruiește o alta, împreună cu numele, mult mai romantic și suav, de *Morning Star* (Luceafărul de Ziuă) atunci când o adoptă în tribul său, cu prerogative de căpetenie. Acest nume, ca și darul primit, plac în mod special suveranei care, la întoarcerea în București, va poza fotografului de la atelierul Julietta. Portretul obținut va fi autografiat, cu specificarea „As Morning Star”. În continuare, Mountain Chief adoptă și botează cele două progenituri regale, Ileana devenind Pretty Dove (Hulub Frumos), iar Nicolae Mountain Chief (Șeful Munte). În acest fel, prințul român era investit ca moștenitor și urmaș al mării căpetenii Blackfoot. O femeie bătrână a luat-o pe Principesa în cortul ei unde i-a vopsit obraji în roșu și a îmbrăcat-o cu o frumoasă rochie din piele moale de căprioară decorată cu franjuri, mărgel și scoici. Apoi toți indienii au strâns mâna noilor frați și au dansat în jurul lor.²⁸

Un veritabil om al Vestului de altădată, care participase direct la marea epopee, aprecia foarte mult în scrisoarea sa către suverani portretul acesteia purtând coroana de pene: „Am văzut poza dumneavoastră în ziar, cu o bonetă indiană de război. Arătați foarte bine cu ea și cred că ziarul menționa că ați fost primită ca membru de onoare.”²⁹ Corespondentul acesta era un bătrân aproape orb - despre care se spunea că ar fi ultimul cercetaș în viață - pe nume Leander Herron din St. Paul, Nebraska, fost curier pentru poșta călare (Pony Express), paznic înarmat al diligenței și soldat. Pentru bravura cu care se luptase cu indienii fusese răsplătit cu cea mai înaltă decorație americană militară, Medalia de Onoare a Congresului. Datorită acestei distincții făcuse parte din Garda de onoare a veteranilor la ceremonia de la Cimitirul Național Arlington

27. Frederiek J. Dockstader, *Great North American Indians*, Van Nostrand Reinhold Company, New York, 1977, p. 183; Adrian-Silvan Ionescu, *Trista istorie a preeriei*, Editura Globus, București, 1998, p. 204-205

28. A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, rola 479, foto 163-164 (vol. LVIII, p. 5-46); Adrian-Silvan Ionescu *op.cit.*, p. 227; Idem, *Queen Marie of Romania and the American West*, în volumul *In Honorem Paul Cernovodeanu*, Editura Kriterion, București, 1998, p. 413

29. A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, dosar II/13/1927-1928, fila 176

când, în 1921, fusese inaugurat Mormântul Soldatului Necunoscut. În timpul războiului ruso-româno-turc din 1877-1878 se aflate cu treburi în Rusia. În epistola sa cu o caligrafie urâtă și multe greșeli de ortografie - semn că nu prea era deprins cu condeiul - el deapănă amintiri din lunga sa viață, despre vremurile demult apuse când nu existau căi ferate și se circula cu căruțe trase de boi, când orașe precum Omaha și Kansas City erau doar niște cătune, când se locuia în bordeie săpate în coasta dealurilor și când indienii duceau război contra albilor. Se oferea să trimită suveranei povestiri din existența sa aventuroasă ori cărți despre indieni, din care avea suficiente. **(Anexa 47)** După ce i-a citit misiva, Regina s-a arătat interesată de oferta lui Herron și a scris o notă pentru secretara ce trebuia să-i răspundă expeditorului: „Mulțumește-i și spune-i că aș fi încântată să am cărți despre indienii din zilele de altădată.”

Voiajul regal continua prin Vest: au fost străbătute, în viteză, statele Montana și Wyoming, cu foarte scurte opriri la Great Falls și Casper. Dar tensiunile create în trenul special, în sânul suitei, neînțelegerile și dușmăniile mocnite ori certurile deschise, întunecă satisfacțiile Reginei. Sam Hill este îndepărtat, prin intrigi și minciuni, din anturaj iar Loïe Fuller este obligată să-1 părăsească pentru a calma spiritele. Între timp, de acasă, sosește o telegramă cifrată care, însă, nu poate fi decodificată, fapt ce contribuie la aprehensiunea Reginei.

De o primire foarte călduroasă s-a bucurat suverana României la Denver, pe 10 noiembrie. Gazdele au salutat ideea de a organiza prânzul într-o vilă rustică pe vârful unui munte de unde se deschidea o splendidă panoramă. După masă a avut loc un spectacol de pantomimă în care a fost înscenată istoria statului Colorado ai cărui oaspeți erau în acel moment. Ca un mare gest de curtoazie, guvernatorul statului a anunțat că unuia dintre piscurile muntoase cele mai înalte i-a fost dat numele distinsei vizitatoare.³⁰

În cel de-al unsprezecelea articol scris pentru Forth American Newspaper Alliance, autoarea menționa bucuria pe care a simțit-o când a realizat că se afla în ținutul celebrului cercetaș și actor „Buffalo Bill, acel pitoresc erou al copilăriei mele”³¹ al cărui mormânt fusese vizitat pe Lookout Mountain (Muntele de Strajă). Informații despre acest erou cu aură de legendă al Vestului Sălbatic va primi din mai multe surse, Bătrânul de 73 de ani, W.C.Randal din Indianola, Nebraska, îi relatează că locuința sa se afla în apropierea zonei unde fusese așezată tabăra marelui duce Alexei al Rusiei care, în ianuarie 1872, venise la vânătoare în preeriile. Cu acea ocazie, William Frederick Cody jucase rolul de ghid și maestru de vânătoare pentru tânărul cu sânge albastru: „Este, poate, de interes să știți că tabăra Unchiului Vostreu, Ducele Alexei, din timpul când a fost în America la o vânătoare de bizoni, este la numai câteva mile de locuința mea. El a fost învățat să vâneze bizoni de un faimos cercetaș, «Buffalo Bill», care acum este mort. Statul Nebraska a așezat o placă memorială de granit pe locul taberei sale.”³² Un alt corespondent al Reginei a fost A.F.Beeler, proprietarul unei băcănii din Forth Platte, Nebraska, orașul de reședință al lui Cody timp de mai bine de 40 de ani. Acesta își însoțea invitația de a le fi vizitată localitatea, de un poem funebru pe care îl compusese și îl recitase la înmormântarea lui Buffalo Bill, pe 3 iunie 1917.³³ **(Anexa 48)** Format din șase strofe a câte opt versuri fiecare, acest poem conjunctural scris de un neprofesionist - naiv dar sincer în

30. *Ibidem*, rola 479, foto 172-173 (vol.LIII, p. 54-55)

31. *Ibidem*, dosar III/9/1926, filele 96-97

32. *Ibidem*, dosar 11/13/1927-1928, fila 197

33. *Ibidem*, dosar II/9/1926, filele 30-31

admirația fără rezervă față de marele dispărut - este elegant imprimat pe hârtie fină de lux și, în partea de jos are efigia lui Buffalo Bill înconjurată de o coroană de laur. Din lipsa timpului și din cauza traseului deja stabilit, North Platte nu putea fi vizitat dar secretariatul regal i-a mulțumit lui A.F.Beeler, în numele suveranei, pentru scrisoare și pentru poezie.

După întoarcerea în țară, Regina Maria avea să dedice un poem în versuri albe lui Buffalo Bill așa cum preciza Clarice de la Find în articolul ei *O nouă stea pe orizontul vestic*.³⁴ (**Anexa 49**)

Ultimele orașe vestice pe care le-a vizitat suverana au fost în statul Missouri, Kansas City și St. Louis, vechia poartă spre Vest unde se formau și se echipau convoaiele de căruțe cu pionieri porniți să colonizeze preeriile. În primul oraș s-a ajuns pe 11 noiembrie care era una dintre importantele sărbători naționale americane, Ziua Armistițiului. Dar, înaintea acestui eveniment, trenul regal oprise în mica localitate Hastings din statul Nebraska unde Regina fusese invitată să se adreseze națiunii americane pe calea undelor, fapt ce a avut un mare ecou în rândul ascultătorilor care i-au scris, cu entuziasm.

34. *Ibidem*, dosar II/14/1926, fila 2

VII

Regina Maria și radioul american

Mașinăria de radiodifuzare stătea în fața mea în chip deconcertant.

Maria, Regina României

În timpul călătoriei, Regina Maria a avut de mai multe ori prilejul să rostească alocuțiuni radiofonice. În mijlocul celei de-a treia decade a veacului XX radiofonia era încă la începuturile ei și reprezenta o mare curiozitate și atracție, iar beneficiile ei erau salutate ca adevărate minuni ale modernității. Chiar mulți americani, în epistolele lor adresate postului emițător, își exprimau uimirea, satisfacția și aprecierea pentru serviciile aduse de noul mijloc, popular și democratic, de transmitere a știrilor, a progreselor muzicale și de divertisment: „Ce lucru mare este radioul!”¹ exclama o ascultătoare din Bellaire, Kansas; o altă ascultătoare din același stat, doamna Charlotte Werner, făcea remarca entuziastă că „Radiourile sunt, cu siguranță, un lucru minunat.”² Iar doamna J. B. Cristopher din Carleton, Nebraska, spunea: „Aceasta este, fără îndoială, o epocă minunată de trăit în care vocea cuiva poate fi auzită pe tot globul.”³

Și pentru Regina Maria aceasta a constituit o experiență insolită care, la primul contact cu microfonul ar fi putut-o intimida și discursul ar fi fost compromis dacă ea nu ar fi avut tărie de caracter și prezență de spirit, ca totdeauna în situații limită.

Într-o scrisoare nedată, un corespondent din New York, Horace Casselberry, îi recomanda suveranei să vorbească la radio, pentru a se bucura întreaga națiune că o aude: „Aș putea să vă sugerez, cu tot respectul, ca, într-un moment potrivit din timpul vizitei, să «intrați în emisie»? Ar fi o reală bucurie pentru americani să vă audă vocea, pe unde, vorbindu-le «în personae». Pentru că, în acest fel, toate cele 110 milioane [de locuitori] ai Americii care nu vor avea nici cea mai mică șansă de a vă vedea, vor avea posibilitatea să păstreze cu sfințenie amintirea de a vă fi auzit în emisie. La fel, în Europa, vor fi prea fericiți să asculte. Și, sunt sigur că veți fi la fel de fericită să oferiți această bucurie ca și ei care o vor primi. Vom aștepta, cu nerăbdare, anunțul că ne veți vorbi tuturor, «pe unde» cândva înainte de a ne părăsi. În tot cuprinsul lucrurilor existente, nimic nu ne poate mișca mai mult decât vocea umană.”⁴

1. A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, dosar II/12/1926, fila 97

2. *Ibidem*, fila 159

3. *Ibidem*, fila 102

4. *Ibidem*, dosar II/13/1927-1928, fila 113

La primirea oficială ce i se face la primăria din New York, în momentul sosirii, cuvântarea ei de răspuns la salutul primarului James Walker este radiodifuzată. În notele sale zilnice, Regina prezintă, cu umor, acest moment: „În timp ce vorbeam, o mică mașinărie respingătoare stătea în fața mea transmițând discursul în toată America. Numai aceasta ar fi fost suficient să inhibe pe oricine dar n-a fost așa. „Eram absolut calmă deși, stând atâta vreme pe navă, aveam o ușoară senzație că încăperea sau, mai bine zis, podeaua îmi fugea ușor de sub picioare.”⁵

Ajunsă în Canada, la Montreal, pe 27 octombrie, este dusă la postul local de radio pentru a trimite un mesaj trilingv (în franceză, engleză și română) către locuitorii metropolei gazdă și ai statului.⁶ A doua zi, la Ottawa, este din nou invitată să rostească un discurs radiodifuzat.⁷ Și în Denver se adresează, pe calea undelor, locuitorilor statului Colorado, pe 10 noiembrie.⁸ Dar cea mai interesantă transmisiune - care a avut mare efect asupra auditorilor - a fost cea a postului KFKX din orașul Hastings, Nebraska, pe data de 11 noiembrie, când se celebra Ziua Armistițiului. Acest post de radio deservea întregul Vest. Pentru a crea un dialog cu ascultătorii și a afla calitatea semnalului recepționat, redactorii și-au îndemnat publicul să le scrie și să-și exprime impresiile în privința emisiunii „în direct”.⁹ Pe de altă parte, anunțaseră că ziarul local „Hastings Tribune” va publica fotografii de la manifestările legate de primirea Reginei. În consecință, o avalanșă de telegrame, scrisori și cărți poștale au fost trimise pe adresa postului de radio KFKX, unele dintre ele destinate chiar Reginei Maria. Toată această corespondență a fost adunată într-un dosar și dăruită suveranei.

Discursul fusese auzit, cu claritate, în toate statele din Vestul Mijlociu și din Vestul îndepărtat, de unde au sosit mesaje entuziaste trimise, fără întârziere, chiar pe 11 noiembrie: Illinois,¹⁰ Missouri,¹¹ Iowa,¹² Kansas,¹³ Oklahoma,¹⁴ Texas,¹⁵ Colorado,¹⁶ Wyoming,¹⁷ Montana,¹⁸ Dakota¹⁹ și chiar Canada.²⁰

Emitătorul a fost adus chiar la gara Hastings și, la ora 8.30, la sosirea trenului special, a fost urcat pe platforma ultimului vagon de unde Regina s-a adresat mulțimii,²¹ timp de trei minute.²² Apoi, principesa Ileana a trimis un mesaj, în limba română tatălui ei, Regele Ferdinand, care fusese anunțat telegrafic de postul radiofonic KFKX de această

5. *Ibidem*, rola 479, foto 18 (vol.LVII, p. 84)

6. *Ibidem*, foto 102 (vol.LVII, p. 161)

7. *Ibidem*, foto 109 (vol.LVII, p. 166)

8. *Ibidem*, foto 171 (vol.LVII, p. 53)

9. *Ibidem*, dosar II/12/1926, fila 3

10. *Ibidem*, fila 116

11. *Ibidem*, fila 75

12. *Ibidem*, filele 66, 68, 73, 94

13. *Ibidem*, filele 97, 102, 103, 128

14. *Ibidem*, fila 111

15. *Ibidem*, fila 183

16. *Ibidem*, fila 72

17. *Ibidem*, fila 168

18. *Ibidem*, filele 112, 149

19. *Ibidem*, filele 50, 118, 276-277

20. *Ibidem*, filele 50, 118, 276-277

21. *Ibidem*, rola 479, foto 179 (vol.LVII, p.61)

22. *Ibidem*, dosar II/12/1926, filele 136, 152

transmisie. Majoritatea auditorilor au apreciat glasul plăcut al principesei, deși nu înțeleseseră ce a spus și, câțiva dintre ei chiar se întrebau dacă suveranul a putut-o recepționa.²³

Unii dintre ascultători s-au bucurat a audia pentru prima dată glasul unei regine transmis pe unde: familia A. L. Layton din Winfield, Kansas, scrie printre altele, „am apreciat, desigur, rarul privilegiu de a auzi vocea unui cap încoronat”²⁴ iar canadianul R. H. Lowry din Darlingford, statul Manitoba, spune: „Ne-a plăcut, bineînțeles, [emisiunea] pentru că este pentru prima dată când auzim o regină vorbind”.²⁵ Și bătrânul caporal Leander Herron - cel ce-i relatase despre Vestul Sălbatic al tinereților sale - o auzise și se bucurase pentru că „după știința mea, vocea unei regine adevărate nu a mai fost auzită înainte în America.” (vezi **Anexa 47**)

Domnul și doamna J.A.Ricketts din De Noya, Oklahoma, apreciaseră calitatea transmisiei și regretau că suverana nu ajunsese în statul lor, pentru a vedea pe băștinași : „Vă scriem un rând să vă spunem că am auzit cuvântarea Reginei Maria la postul vostru, am înțeles fiecare cuvânt și ne-am bucurat atât de mult. Sperasem că va vizita Pauhwaska, Okla[homa], care este la scurtă distanță de De Noya, și va vedea indienii.”²⁶

În felul lor naiv și direct de a se adresa, unii descriu starea de spirit ce a pus stăpânire pe ei la auzul discursului regal mai sincer decât ar fi făcut-o niște expeditori cu bună educație academică și posesori ai unui stil rafinat. Astfel, Louise H. Kottenbrock din Glen Ullin, Dakota de Nord - care, cu siguranță, era o fiică de fermier fără prea multă școală după felul cum scrie și greșelile pe care le face - mărturisește că a sărit din pat doar în cămașă de noapte pentru a asculta fiecare cuvânt al Reginei.²⁷ Pentru fermierii și toți aceia care locuiau departe de orașe ori de calea ferată pe unde ar fi putut trece trenul special, a fost de mare ajutor pentru a afla despre vizita regală așa cum afirmă mulți dintre corespondenți.²⁸

Cuvintele calde adresate de Regină foștilor combatanți din marele război mondial în acea zi de sărbătoare au făcut senzație și mulți dintre veterani, soțiile lor sau părinții soldaților căzuți pe câmpul de luptă, în Europa, i-au fost recunoscători pentru aceasta. Max Ross din Vernon, Colorado, își arăta satisfacția pentru acest mesaj în care se simțea și el inclus, ca fost ostaș sub flamurile patriei: „Am fost profund mișcat astăzi dimineață când am auzit-o pe Regina Maria vorbind la stația dumneavoastră și în special când a trimis salutări bărbaților care au servit în război. Am fost în C[ompania] C, [Regimentul] 127 Inf[anterie] Div[izia] 32 și cu opt ani în urmă, în această noapte, eram pe linia frontului. Vreau să mulțumesc postului dumneavoastră pentru că am avut privilegiul să o auzim pe Regina Maria. (...)”²⁹ Corespondentul încheie, jubilând de bucurie că a beneficiat de această oportunitate: „radioul este, cu siguranță, o binecuvântare.”

23. *Ibidem*, filele 5, 16, 32, 7, 74 ,81, 112, 128, 165, 173, 196, 266

24. *Ibidem*, fila 233

25. *Ibidem*, fila 196

26 *Ibidem*, fila 150

27. *Ibidem*, filele 276-277: „Astăzi dimineață am auzit pentru prima dată pe Regina Mary (sic) vorbind la radio prin [postul] KFKX de la Hastings, Nebr[aska]. Fratele meu abia se dăduse jos din pat la 7.20 A.M., după Ora Munților (împărțire convențională a orarului american în funcție de mari zone geografice, n.A.S.I.), primul lucru s-a dus la radio și l-a deschis și a prins [postul] Hastings, tare și clar. Eram încă în pat la acea oră când, deodată, fratele m-a chemat și a zis că Regina Mary avea să vorbească așa că am sărit, din pat cu cămașa de noapte pe mine și am auzit fiecare cuvânt pe care l-a spus; de asemenea, am auzit fanfara cântând și pe fiica Reginei Mary vorbind în limba română.

[P.S.] Vă rog trimiteți fotografii ale Reginei Mary.

Cu respect, Louise Kottenbrock”

28. *Ibidem*, filele 8-9, 60, 118, 122, 127

29. *Ibidem*, filele 8-9

Doamna R. H. Marks din Alexandria, Nebraska, relatează: „Soțul meu se afla în Franța în timpul semnării armistițiului și de aceea apreciez foarte mult omagiul adus de ea [Regina Maria] băieților noștri.”³⁰ Și altă soție de soldat, doamna Fightmaster, din Riverton, Wyoming, a fost emoționată de cuvântarea suveranei: „A fost, într-adevăr, o plăcută surpriză s-o aud pe Regina Maria la radio, în dimineața aceasta, la 7.30 ora Munților, și să ascult urările ei din inimă către foștii soldați dintre care soțul meu a fost unul și ne-a înduișat să auzim gingășia cu care așa o doamnă mare le vorbea, cu atâta blândețe și compasiune.”³¹ Chiar și acei părinți care au resimțit durerea de a nu-și mai revedea fiul întorcându-se din război, au găsit cuvinte de admirație pentru alocuțiunea regală, precum doamna și domnul Frank Carlson din Jamestown, Kansas: „Ziua Armistițiului aduce atât amintiri triste cât și vesele. Noi suntem dintre acei mulți care au avut un fiu viteaz care nu s-a mai întors viu din Franța. (...) Dacă era posibil am fi întâmpinat-o pe Regina Maria și i-am fi mulțumit pentru cuvintele ei de Ziua Armistițiului.”³²

Și în scrisorile celor ce i s-au adresat direct Reginei se întâlnesc aceleași aprecieri la adresa distinsei vizitatoare și a discursului ei radiodifuzat. Myrtle D. C. Linn din Webb City, Missouri, o consideră „prietena ei” și-i destăinuie că s-a simțit foarte aproape de ea auzindu-i, cu emoție, „glasul drag”; deși ar fi dorit, totuși, nu îi putea strânge mâna dar aceasta nu o împiedica să o iubească.³³ O fetiță de 12 ani din Axtell, Nebraska, Janet Ingram, îi povestește suveranei cum, împreună cu părinții, se sculase devreme în acea dimineață și mersese la gară să vadă trecerea trenului regal, știind că nobila călătoare se afla înăuntru; după aceea au auzit-o la radio și micuța expeditoare promitea că va nota acest mare eveniment în carnetul ei de amintiri.³⁴ Și alți locuitori din Nebraska s-au deplasat dimineața devreme la garile din localitățile de pe traseul regal, dar au fost dezamăgiți că nu o putuseră vedea pe Regină, ci doar trenul ei.³⁵

Un grup de doamne și copiii lor din Bloomington, Nebraska, își arată mândria națională că i-au auzit glasul pe undele unui post american de radio.³⁶ O ascultătoare din Dakota de Sud, doamna Pollard, are același sentiment de mândrie locală, cu atât mai mult cu cât de loc, ea era din Nebraska, statul de unde se făcuse transmisia și, fără a ști că Regina mai rostise și

30. *Ibidem*, fila 60

31. *Ibidem*, filele 184-185

32. *Ibidem*, filele 128-129

33. *Ibidem*, fila 19: „Foarte dragă Prietenă,

Eu, o știu, prietena mea - prietena pe care nu am avut privilegiul să o văd. Totuși, ascultându-te astăzi dimineață pe [postul] KFKX din Hastings, Nebraska, m-am simțit foarte aproape de tine, de fapt, cu tine în tot acel timp, auzindu-ți glasul drag. Și, oh, a fost așa emoționant să fiu așa aproape de tine, de tine pentru care am atâta interes și admirație. Și profundul glas muzical al fiicei tale; cât am iubit-o în vreme ce vorbea. Este, într-adevăr, o mare bucurie pentru noi să știm că ai așa o excursie plăcută și interesantă. Ne rugăm pentru continuarea plăcerilor și sănătății tale cât timp ești aici și în toată viața ta viitoare.

Deși nu pot să îți strâng mâna de bun venit sau de plecare, pot și vreau să te iubesc.

Cu afecțiune, Myrtle D.C. Linn”

34. *Ibidem*, fila 22

35. *Ibidem*, fila 74

36. *Ibidem*, fila 80: „Cu cea mai mare plăcere și cea mai adâncă emoție am ascultat la stația de radio K.F.K.X. Hastings, Nebraska pe 11 nov. și am auzit vocea Majestății Voastre și minunatele cuvinte de salut către poporul american.

Dumneavoastră nu știți, iar cuvintele nu pot exprima marea plăcere pe care am simțit-o auzind vocea Majestății Voastre la propriul nostru radio american.

D-na C.E. James și fiul Ardell

D-ra Maurine Ely

D-na John Hickham și fiul Coleman”

alte alocuțiuni radiofonice pe pământ american, se bucura că postul KFKX avusese această inițiativă; corespondenta medita la beneficiile radioului spunând că „a fost atât de minunat să te gândești că atâția oameni nevăzuți au putut-o auzi.”³⁷

Mulți alți corespondenți au aprecieri deosebite la adresa oaspetei cu sânge albastru. Doamna R.D. Stewart din Cortland, Nebraska, scrie câteva rânduri, euforice într-o carte poștală trimisă postului de radio: „A fost, într-adevăr, o desfătare să auzi glasul celei mai iubite regine din lume și suntem entuziasmați de stația [de radio] care ne-a făcut această favoare.”³⁸ Un alt ascultător, J. G. Hillhouse, agent al unei companii de asigurări contra incendiilor, scria, plin de admirație: „Abia am încercat emoția de a auzi vocea Reginei Maria pe [postul] KFKX. Este o adevărată femeie. Mă impresionează că este mai mult democrată decât regală. Îi admir foarte mult micul discurs și sper să ne mai viziteze. România trebuie felicitată pentru norocul de a avea așa o regină bună.”³⁹

Un vicepreședinte de bancă din Nebraska, J. T. Harden, scria rânduri pline de înflăcărare: „(...) Condescendența frumoasei Regine a României a fost din nou reliefată în această dimineață în discursul ei de câteva minute de la radio și sunt satisfăcut că lumea care a fost îndeajuns de norocoasă să o audă, va continua să o privească nu numai ca pe un cap încoronat, ca pe o Regină, ci ca pe o Femeie cu un suflet și o inimă care bate simpatizând cu toate popoarele din toate țările și națiunile. (...) Suntem absolut siguri că legăturile de reală prietenie și devotament dintre România și frumoasa noastră țară s-au făcut mai puternice prin această vizită.”⁴⁰

Profitând de numele lor insolit Angel (înger) la fel ca și de acela al localității din statul Kansas în care trăiau - Paradise (Paradis) - niște ascultători au făcut un savuros calambur ce arăta, în mod elocvent prestigiul Reginei în rândul americanilor și aprecierea lor nețărmurită pentru cuvântarea vibrantă ce o rostise: „Vă rugăm să transmiteți felicitările noastre Maiestății Sale și să o asigurați că îngerilor din Paradis le-a plăcut foarte mult discursul ei.”⁴¹

Următoarea alocuțiune radiofonică a fost rostită de Regina Maria de la Chicago, fără o pregătire prealabilă, fără ca măcar să fi fost informată anticipat de programarea emisiunii, ceea ce a exasperat-o, fiind deja foarte obosită. Dar, cu toată revolta ce i-a cauzat-o această procedură neelegantă, nu a putut - și nu a voit - să refuze să vorbească pentru a nu da motiv opiniei publice să comenteze pe tema oboselii și indispoziției ce o stăpâneau. Așa că a fost, ca totdeauna, foarte elocventă și a tratat subiecte comune, pe gustul auditorilor, precum excesiva căldură din apartamentele lor. În jurnalul intim, suverana descrie, cu umor-i caracteristic, acest incident.⁴²

Ultima transmisie la radio a fost programată pe 23 noiembrie, cu o zi înaintea plecării din Statele Unite. Prin acest mijloc, nobila invitată a putut să își ia rămas bun de la gazde, de la toți, fără excepție - incluzându-i și pe indienii din Vest și pe negrii ce o slujiseră, cu devotament, în timpul călătoriei. Alocuțiunea a fost rostită din New York, de la locuința lui William Nelson Cromwell. Notându-și acest moment, Regina nu a omis să remarce marile avantaje ale radiofoniei, care

37. *Ibidem*, fila 50

38. *Ibidem*, fila 257

39. *Ibidem*, fila 186

40. *Ibidem*, fila 54

41. *Ibidem*, fila 100: „(...) Please convey our congratulations and assure Her Majesty that the Angels in Paradise enjoyed her talk very much.”

42. *Ibidem*, rola 479, foto 201-202 (vol.LVIII, p. 83-84)

i-au facilitat comunicarea cu milioane de ascultători americani: „Din casa lui [Nelson Cromwell] am trimis Americii ultimul mesaj de rămas bun. Am fost încântată să pot să pronunț acest rămas bun, să îmi exprim regretele că plec, gratitudinea pentru toată dragostea lor și durerea de a nu fi fost capabilă să merg mai departe - de a fi fost obligată să dezamănesc pe atât de mulți cu plecarea mea mai devreme. Am trimis un salut de rămas bun chiar și indienilor și negrilor - și românilor mei risipiți. Deși în unele momente este folosit prea mult, radioul este o instituție minunată - prin el am spus rămas bun întregii Americi.”⁴³

Deși la început reticentă și chiar înspăimântată în fața microfonului, după mai multe discursuri difuzate pe calea undelor, Regina Maria începe să se convingă de însemnătatea radioului pentru comunicare și să îi aprecieze beneficiile.

43. *Ibidem*, foto 241 (vol.LVIII, p. 1 2l)

VIII

Americanii îi scriu Reginei Maria

Mă rog să primiți micul meu mesaj din inimă către dumneavoastră, Regină Maria.

Marguerite Corlson, Seattle

În tot timpul călătoriei și chiar înainte de a pune piciorul pe țărâm american, ca și mult timp după ce îl părăsise, Regina Maria a fost asaltată de o abundentă corespondență de la localnicii dornici să o salute, să îi facă un compliment, un cadou, o invitație sau o solicitare. Simona Lahovary, Symki, doamna de onoare și secretara Reginei, nu mai prididea să claseze și să răspundă la scrisorile și telegramele sosite zilnic pe numele stăpânei sale, fie la hotelurile și reședințele din localitățile în care poposea, fie în trenul special cu care se deplasa. În funcție de importanța epistolelor, acestea fie erau transmise suveranei spre a le citi și a răspunde personal, fie se dactilografia un răspuns stas semnat chiar de secretară.

Din parcurgerea acestei bogate corespondențe se poate desluși spiritul americanilor deceniului al treilea și felul în care aceștia se entuziasmau în fața unei reprezentante de vază a Lumii Vechi. Neobișnuiți cu formulele protocolare folosite în cazul unui cap încoronat, mulți americani nu se formalizau și i se adresau ca unei cunoștințe dragi și apropiate, în termeni familiari dar respectuoși: *Draga mea Regină Maria, Dragă Regină Maria, Adorată Regină, Stimată Doamnă, Frumoasă Doamnă, Dragă și iubită prietenă* etc. Una dintre expeditoare, doamna J.E.Featherstone, președinta Federației Cluburilor Femeilor din Dakota de Nord, se scuza că nu știe să i se adreseze așa cum ar trebui: „Vai, Doamne! Știu că voi eșua în chip jalnic în efortul de a mă adresa cum se cuvine Majestății Voastre, dar este distanță mare între preeriile Dakotei de Nord și Curtea României.”¹

În multe școli americane elevii făceau compuneri pe tema vizitei Reginei României - frumos caligrafiate pe coli dictando, decorate cu portrete ale nobilei oaspete tăiate din ziare și lipite, alături de steluțe din staniol - pe care învățătoarele le expediau pe adresa suveranei.² Majoritatea expeditorilor infantili - iar aceștia erau extrem de mulți - îi urau bun venit și îi solicitau fotografii cu autograf³ cărora secretariatul, la începutul călătoriei le îndeplinea prompt cererea dar observându-se diminuarea simțitoare a stocului de cărți poștale ce purtau chipul Reginei, a devenit mai parcimonios și, printr-o elegantă formulă de răspuns - care, desigur, dezamăgea pe toți aceia care așteptau cu înfrigurare imaginea mult râvnită - explica imposibilitatea de a le satisface dorința.

1. A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, dosar II/8/1926, fila 189

2. *Ibidem*, dosar II/9/1926, vol.II, filele 79-82, 91-116

3. *Ibidem*, filele 3, 4, 8, 37, 50, 117

O fetiță îi trimitea suveranei un portret pictat de ea, cu acuarele, pe un cartonaș, cu naivitatea specifică vârstei.⁴ Un băiețuș pe nume Gregory Fruitt, trimite un cadou pentru alt băiețuș de vârsta sa din România, sperând să-l facă la fel de fericit cum a fost el văzând-o pe Maiestatea Sa la Hotel Ambasador din New York.⁵ Copii - dar și maturi - o anunță pe Regina Maria că sunt născuți în aceeași zi cu ea, pe 29 octombrie, și o felicită pentru apropierea acestei aniversări, celebrată pe pământ american.⁶

Unii corespondenți trimit poeme închinare nobilei vizitatoare;⁷ alții compoziții muzicale.⁸ Un cvartet cere să cânte pentru ea spre a-și statua poziția artistică prin aprobarea și aprecierea regală.⁹ Compozitorul Louis J. Livingston dorea să-i dedice un vals care să-i poarte numele – „Queen Marie's Waltz” - intenționând să doneze banii obținuți din vânzarea lui pentru veteranii, răniții și văduvele de război.¹⁰ Oferta este însă refuzată. Un locuitor din Shelby, Ohio, Ralph Albirne, muncitor într-o fabrică de tuburi de oțel, dar în timpul liber, fabricant de acadele, îi solicită suveranei să-i destăinuie care sunt bomboanele ei preferate pentru a aplica - dacă era de acord – regalul autograf pe ambalajul acelui sortiment, fapt ce i-ar fi asigurat succesul comercial având drept finalitate deschiderea unei fabricuțe de dulciuri.¹¹

Asociații de binefacere ori particulari fac donații pentru orfanii și săracii din România, unele chiar foarte modeste, de doar câțiva dolari – 2 \$¹² sau 5 \$¹³ - unele provenind chiar de la alți nevoiași, ce-i drept americani, precum economiile obținute de copiii vagabonzi prin cerșit.¹⁴

Uneori sunt făcute cadouri de mare valoare pe care, după caz, suverana le acceptă - așa cum a fost o mașină de scris silențioasă a firmei Remington pe care fusese aplicat cifrul regal¹⁵ - sau le refuză - precum pianul produs de casa canadiană Heintzman & Co.¹⁶ I-au fost dăruite cele mai ciudate obiecte: alături de broșuri cu imnuri sau povestiri religioase¹⁷ i-au fost trimise țigarete de tipul celor preferate de sora sa Baby, pe care aceasta le fuma în Spania¹⁸ și chiar un curcan de la celebra crescătorie din Conrad, Montana, de unde își făcea aprovizionarea însuși președintele Coolidge și cabinetul său de Ziua Recunoștinței (Thanksgiving Day),¹⁹ când această zburătoare constituia alimentul tradițional al importantei sărbători americane. Cunoscându-se dragostea Reginei pentru flori i-au fost trimise diverse semințe²⁰ care, desigur, au bucurat-o pe beneficiară mai mult decât alte cadouri pentru că avea să le folosească - așa cum și mărturisise într-o scrisoare mai sus citată (vezi **Anexa 50**) - la îmbogățirea grădinilor ei de amintiri. De la Tacoma, Washington, unde-i fuseseră oferiți niște frumoși

4. *Ibidem*, dosar II/9/1926, vol.I, fila 81

5. *Ibidem*, dosar II/9/1926, vol.II, fila 6

6. *Ibidem*, filele 3, 130-131, 158-159, 204, 205

7. *Ibidem*, filele 25-27, 58, 67, 176-178; dosar II/10/1926, filele 52-54, 95-96, 156, 243-247

8. *Ibidem*, dosar II/9/1926, vol.I, filele 234-236

9. *Ibidem*, filele 253-254

10. *Ibidem*, dosar II/9/1926, vol.II, fila 190

11. *Ibidem*, filele 229-232

12. *Ibidem*, fila 69

13. *Ibidem*, fila 59

14. *Ibidem*, fila 68

15. *Ibidem*, fila 161

16. *Ibidem*, fila 132

17. *Ibidem*, filele 14-20

18. *Ibidem*, dosar II/13/1927-1928, fila 136

19. *Ibidem*, dosar II/10/1926, fila 238

20. *Ibidem*, filele 55-56

trandafiri cărora li se dăduseră numele suveranei, îi este expediată o scrisoare însoțită de fotografiile impozantului coș cu flori și în care apare și domnișoara Virginia Ekvall, care-l aranjase și-l prezentase distinsei vizitatoare. Era anunțată pe această cale că-i vor fi expediați alți trandafiri la Legația României din Capitala federală, spre a-i găsi când avea să revină pe Coasta de Est și-i erau date sfaturi privind modul de îngrijire al celor pe care se angajaseră să-i livreze pentru grădinile regale din țară. De asemenea, propunea ca, o parte dintre ei, să fie vânduți în beneficiul unei organizații caritabile din România iar, prin atașarea unei scrisori semnată de suverană, prețul ar fi putut fi ridicat.²¹ Pentru a-și aranja frumos buchetele primite de la toată lumea, G.Sorlie, guvernatorul statului Dakota de Nord, îi oferă o vază de porțelan local, material în care ținutul era foarte bogat.²²

Bănuind că Regina are simțul umorului, unii expeditori i-au trimis caricaturi apărute în ziare și care aveau legătură cu vizita sa în Lumea Nouă. La scrisoarea din 18 octombrie 1926, Lillian Riley atașează o caricatură publicată în ziua precedentă în periodicul „Daily Times-Star”²³ ce reprezenta Statuia Libertății fardându-se în vederea primirii înaltei oaspete al cărei pachobot se vedea apropiindu-se la orizont, în vreme ce Unchiul Sam, în frac și cu obișnuitul său ținut pe cap, s-a urcat pe o scară pentru a ajunge la soclul monumentului și a o zori pe Libby să-și termine ferchezuiala.

O altă caricatură apărută în „The Columbus Dispatch” din Columbus, Ohio - preluată și de „The Literary Digest” și de „The Kansas City Star” - poartă legenda: „După primele două săptămâni te simți al naibii de singur” și-l reprezintă pe Regele Ferdinand, cu coroana pe cap și pipa în gură dar încins cu șorț și spălând vasele în bucătărie, șoptind doar pentru el „Mă întreb unde este Maria în seara aceasta?”²⁴ Cea care trimisese desenul, doamna Carolyn Benton Cockefair din Warrensburg, Missouri, îl considera atât de amuzant încât ea și apropiații făceau haz de el tot timpul, la cină, la ceai sau la partida de bridge, considerându-l un exemplu peremptoriu de umor american pe care merita să i-l împărtășească Reginei.²⁵

Dar se întâmpla ca unii dintre corespondenți să nu trimită nimic ci, dimpotrivă, să-i ceară o favoare, ca ultimă soluție pentru rezolvarea problemelor pe care le aveau, în speranța că buna regină, a cărei caritate avea deja mare faimă, le va acorda sprijinul. Câte iluzii și idealuri nu au fost legate de prezența Reginei Maria în America și de proverbiale ei generozitate! Astfel, un miner, grec de origine, care își pierduse piciorul într-un accident, îi solicita un ajutor pecuniar, oricare ar fi fost acela,²⁶ iar un tânăr îi cerea un împrumut pentru a-și putea efectua studiile la colegiu.²⁷ Josie B.Stewart, poștărița din Sylvan Grove, Kansas, nu se sfiește să roage a-i fi date hainele pe care nu le mai purta suverana, promițând că va acoperi chiar ea taxele poștale...²⁸ (**Anexa 51**) Acest tip de epistole denotă marele renume pe care îl avea Regina Maria pentru munificența sa și pentru felul cum se interesa de soarta săracilor și suferinzilor din țara ei, dând o speranță și celor din străinătate că ar putea beneficia de această dărnicie.

21. *Ibidem*, dosar II/11, 1926, vol. I, filele 219-220

22. *Ibidem*, fila 50

23. *Ibidem*, dosar II/8/1926, fila 258

24. *Ibidem*, dosar II/11/1926, fila 24

25. *Ibidem*, filele 22-23

26. *Ibidem*, dosar II/9/1926, vol.II, fila 51

27. *Ibidem*, filele 38-39

28. *Ibidem*, dosar II/10/1926, fila 217

I-au fost făcute oferte de a fi portretizată: doamna Charlotte Chan cere aprobarea pentru a-i face un portret miniatură după o fotografie,²⁹ doamna Anna Coleman Ladd cere privilegiul de a-i poza în vederea modelării unui bust, ea fiind autoarea unor sculpturi ce reprezentau chipurile unor celebrități ca Eleonora Duse, Ana Pavlova, Ethel Barrymore și Anne Morgan³⁰, fotograful Nicholas Muray din New York, tânjea, la fel, pentru o ședință de poză, împreună cu copiii³¹ - solicitări declinate elegant dar ferm. Alteori, însă, operele de artă au fost acceptate cu plăcere: „Florence Newton McCall din Atlantic City, New Jersey, trimite un portret, încă ud pentru că lucrase la el până în ultimul moment, înaintea sosirii în stație a trenului regal; se oferă să mai execute unul dacă îi erau furnizate fotografii ale suveranei în costumul purtat la încoronare.³² Pictorul E.M.Burt se arată dornic să ofere o lucrare de-a sa dacă i se comunica subiectul care i-ar fi fost pe plac Reginei; în partea de sus a scrisorii secretara a notat opțiunile stăpânei sale care se orientau spre peisaje de la Wind River, Big Canyon (probabil Grand Canyon!) sau scene cu indieni.³³

Pentru că simpatia Reginei pentru indieni devenise cunoscută, iar acceptarea onorurilor în cadrul comunităților tradiționale o făcuseră îndrăgită în sânul acestora, capii organizației Marele Foc al Sfatului Indienilor Americani, cu sediul în Chicago, i se adresau pe 13 noiembrie, spre a-i ura bun venit în orașul lor în calitate de căpetenie onorifică și fiică adoptivă a tribului Sioux. Regretau ca nu va mai fi acolo în momentul când aveau ei programată următoarea adunare și o informau asupra obiectivelor pe care le urmăreau.³⁴ (**Anexa 52**)

Operele literare ale Reginei Maria erau binecunoscute în Statele Unite și stârneau interesul de a fi înscenate: studiourile Universal Pictures propuneau să facă un film inspirat de una dintre povestirile sale³⁵ (**Anexa 53**), iar coregraful Ottokar Bartik de la Opera Metropolitan din New York dorea să obțină o audiență pentru a-i prezenta Reginei un balet după un libret semnat de ea.³⁶ (**Anexa 54**)

Un operator de la studiourile William Fox din Hollywood, sperând că Regina va veni în California - deși acest stat nu fusese inclus în programul vizitei - se oferea să facă mai multe probe de film cu suverana și principesa Ileana, promițând că ele vor fi unicele beneficiare ale peliculei și că el nu o va folosi în scopuri publicitare.³⁷ (**Anexa 55**) Oferta este respinsă căci vizitatoarea respecta recomandările ce i le făcuse Loïe Fuller de a nu se lăsa filmată, sub nicio formă. De altfel, suverana se exprimase împotriva filmării și în presă, într-un interviu apărut în „Illinois State Register” din Springfield pe data de 14 octombrie 1926: „Nu m-ar amuza deloc să joc pe regina într-un film. Nu aș face-o pentru nici o sumă. Am notificat celor din America că nu voi permite să fiu filmată, nici chiar în timpul plecărilor și venirilor mele zilnice. Ador filmul, dar ca

29. *Ibidem*, dosar II/9/1926, vol.II, filele 12-13

30. *Ibidem*, dosar II/9/1926, vol. I, filele 114-115

31. *Ibidem*, fila 95

32. *Ibidem*, dosar II/10/1926, filele 204-205

33. *Ibidem*, filele 236-237

34. *Ibidem*, dosar II/10/1926, vol.II, fila 178

35. *Ibidem*, dosar II/9/1926, vol. I, fila 81

36. *Ibidem*, fila 96

37. *Ibidem*, dosar II/8/1926, fila 58

spectator.”³⁸ La fel este refuzată și invitația de a vizita, împreună cu suita, studiourile Cosmopolitan din New York, care erau proprietatea magnatului presei, William Handolph Hearst.³⁹ (**Anexa 56**)

Nu lipsesc nici invitațiile mult mai prozaice și cuceritor de naive de a face vizite unor oameni simpli dar mândri de familia și de gospodăria lor: aflând că Regina dorea să vadă o bucătărie americană, o femeie din Vermont o invită la marea ei fermă pentru a petrece împreună o săptămână și a se familiariza cu viața rurală din Lumea Nouă;⁴⁰ o alta o invită să-i vadă apartamentul amplasat într-o zonă a New York-ului populată de americani de condiție medie care, însă, trăiesc fericiți de confortul oferit de un spațiu mic și agreabil;⁴¹ „Estelle Hoyt din Kansas City o poartă la cină pentru a observa cum trăiesc, ce mănâncă și ce vorbesc în timpul mesei americani obișnuiți.”⁴² (**Anexa 57**) I se fac, de altfel, multe alte invitații la prânz sau cină.⁴³

Americanii simpli au îndrăgit-o cel mai mult pe Regina Maria și, cu sentimente curate exprimate în termeni nesofisticați, își arătau dragostea ce le-a inspirat-o: „(...) ați găsit cheia către inima Americii” spunea o tânără văduvă din Texas, Edna Moore, adăugând că femeile texane nu doreau altceva decât să o poată vedea pe suverană.⁴⁴ (**Anexa 58**) Același lucru și-l dorea și doamna Featherstone - cea care își exprimase nedeprinderea de a se adresa unui cap încoronat - și ruga ca, la trecerea trenului prin stația Valley City, Dakota de Nord, suverana să stea la fereastra vagonului ori pe platforma de observație.⁴⁵

Mai multe fete recent născute fuseseră botezate cu numele Maria în cinstea înaltei vizitatoare.⁴⁶ Este chiar solicitată să boteze o fetiță a cărei mamă, pe jumătate româncă, se numea tot Maria. După ce își explica ascendența și proveniența propriului nume, Marie-Bernice Weber din Little Rock, Arkansas, o ruga pe Regină să-i fie nașă fiicei sale, pe care intenționa să o educe în România.⁴⁷ (**Anexa 59**) Suverana este de acord și se stabilește ca ceremonia să se desfășoare la St. Louis, pe 12 noiembrie; dar spre surprinderea regalei nașe - așa cum relatea și în jurnalul său - fetița ajunsese deja la vârsta de 3 ani, ceea ce dădea o notă ridicolă situației.

Foarte vibrante sunt scrisorile de la foștii militari care luptaseră în Europa în timpul războiului mondial. La fel ca și soldații români, ei simțeau că vor afla compasiune în sufletul Reginei, „Mama Răniților”. Urându-i bun venit pe pământ american, un fost prizonier de război, James F. Walker din Brooklyn, își amintea că în timpul detenției cunoscuse un soldat român, captiv ca și el, cu care se împrietenise, Anton Giulescu din București; când americanul suferise de gripă, românul îl îngrijise și-i povestise lucruri frumoase despre Regină și țara sa.⁴⁸ (**Anexa 60**) Un alt veteran, David Glicksman din New York relatează că s-a aflat în distribuția unei scenete interpretată de militari în fața Reginei României la Cazinoul din Aix-les-Bains și că fusese răsplătit cu o medalie românească pe al cărei avers era efigia suveranei, pe care o și imprimă pe coala

38. *Ibidem*, fila 104

39. *Ibidem*, dosar II/10/1926, fila 39

40. *Ibidem*, dosar II/9/1926, vol. II, fila 133

41. *Ibidem*, filele 138-145

42. *Ibidem*, dosar II/10/1926, filele 59-60

43. *Ibidem*, filele 84-85, 158

44. *Ibidem*, filele 221-222

45. *Ibidem*, dosar II/8/1926, fila 189

46. *Ibidem*, dosar II/10/1926, filele 78, 99

47. *Ibidem*, dosar II/8/1926, filele 51-53

48. *Ibidem*, dosar II/9/1926, vol. I, fila 4

de hârtie; în încheiere roagă să-i fie trimisă o fotografie a nobilei destinatară care îi fusese promisă chiar de atunci.⁴⁹ (**Anexa 61**) Dar cea mai duioasă este cererea unui invalid de război din Denver, Colorado, Hal C.Hendrix, de a se ruga și pentru ei, foștii soldați care s-au jertfit în Europa.⁵⁰ (**Anexa 62**)

Uneori pline de patetism, alteori pline de candoare sunt și epistolele unor venerabili veterani ai Războiului Civil din 1861-1865, bunicii și străbunicii eroilor din Primul Război Mondial mai sus amintiți. Asbury F.Haynes de 84 de ani, foarte religios, metodist convins ce adesea făcea referiri la exemple moralizatoare din Biblie, își povestește participarea la campanie și diversele lupte la care luase parte, culminând cu aceea de la Sailors' Creek, Virginia, de pe 6 aprilie 1865, când a capturat un steag sudist și a făcut 405 prizonieri, inclusiv un colonel.⁵¹ Un altul, tot de 84 de ani, Alfred French din Washington - ce își pierduse brațul drept în luptă, când avea doar 19 ani - îi trimite poezii scrise de el.⁵² În sfârșit, un alt veteran, în etate de 85 de ani, Geo. O.Brown din Baltimore, Maryland, îi solicită Reginei un autograf pentru că, de 60 de ani, colecționa semnăturile oamenilor celebri, prima fiind aceea a generalului și dictatorului mexican Antonio López de Santa Anna.⁵³ De altfel, autograful era o cerere curentă care îi era adresată nobilei oaspete atât de copii cât și de maturi: semnătura reprezenta o valoare în sine care, totuși, nu avea echivalent pecuniar și nici nu putea fi valorificată.

Emily Hoop din Ellensburg, Washington, expediază prin colet poștal recomandat Noul Testament ce-i fusese oferit de Regina Victoria la jubileul celor 50 de ani de domnie, în 1887, cu rugămintea ca Regina Maria și copiii ei să-și alăture autografele de cel al bunicii și străbunicii lor.⁵⁴

Unii expeditori încercau să își clarifice îndepărtatele și încurcatele relații de rudenie europeană și preținsele ascendențe nobiliare ce ajungeau până la casa de Hohenzollern. Plină de naivitate este epistola unei domne din Galion, Ohio, Lee Thoman, care se plângea că sora ei e forțată de un străin venit din Germania să se mărite cu el; acela afirmase că este bogat, că este fiul kaiserului și cumnatul Reginei Maria, că dezertase din armata prusacă și se refugiase în Lumea Nouă pentru a scăpa de persecuții dar că și acolo se temea să nu fie identificat și, de aceea, folosea numele fals de Schultz. Pentru respectiva familie veneticul era o povară iar semnătura scrisorii spera să primească o lămurire de la destinatară în privința identității acestuia.⁵⁵ Secretariatul regal răspunde cu răceală și recomandă să se adreseze poliției sau consulatului german.

O altă corespondentă, la fel de ciudată, Henriette Gildersleeve din Severance, Kansas, presupunea că este rudă cu Regina pentru că atunci când era copil, i se spusese că rudele ei aveau, în Europa, o casa mare sau un castel iar ea avea convingerea că fusese furată și adusă în America. Scrisoarea era destul de incoerentă iar după caligrafie și sintaxă evidenția faptul să expeditoarea nu beneficiase de prea mulți ani de școală. Sunt amestecate informații confuze despre un domn Mark din România care constatase, după fotografiile vechi ale familiei, asemănări cu membrii familiei regale; un alt personaj, Henry, se însurase cu mama ei când ea avea doar 3 ani. Expeditoarea se interesa dacă nu cumva vreun tânăr sau

49. *Ibidem*, dosar II/9/1926, vol.II, filele 206-207

50. *Ibidem*, dosar II/10/1926, filele 198-200

51. *Ibidem*, dosar II/8/1926, filele 5-8

52. *Ibidem*, fila 324

53. *Ibidem*, fila 403

54. *Ibidem*, dosar II/10/1926, filele 97-98, 141-142

55. *Ibidem*, dosar II/9/1926, vol.II, fila 40

tână fugise sau fusese alungat de la Curte și se refugiase în Statele Unite. Ea însăși avea convingerea să rudele de care vorbea aveau o educație aleasă, cunoșteau franceza, latina și... americana. O prietenă sau rudă îi trimisese mamei sale dantele și broderii fine iar nepoata acestora semăna cu însăși Regina Maria. Semnatara se oferea să trimită, pentru confirmare, fotografiile rudelor sale.⁵⁶

La o asemenea misivă aberantă nu s-a considerat oportun să se dea vreun răspuns. Godfrey Leiberg din Spokane, confundând probabil România cu întreaga Europă și casa domnitoare a acestora cu toate casele regale ale Lumii Vechi, cere informații despre tatăl său, John Bernard Leiberg, născut la Malmö în Suedia, pe 7 octombrie 1853 și mort la Eugene, Ohio, pe 29 octombrie 1913, care se credea că avea origine nobilă și că descoperise o comoară.⁵⁷

Un profesor de la școala din Mount Hermon, Massachusetts – care făcea și invitația de a-i fi vizitată instituția de cultură – afirma că este de spiță nobilă, văr cu ultimul țar al Rusiei, numele său adevărat fiind Constantine Joseph Nikiefferoff și nu J. Constantine Kieffer, cum își semna epistola.⁵⁸ Tot la familia Romanov se referea și doamna M.B. Makligh care își amintea că, în 1872, când marele duce Alexei venise la vânătoare de bizoni în preerii, la balul ce fusese organizat în cinstea lui la Louisville, Kentucky, mama sa dansase cu acesta; în posesia corespondentei se afla programul îngălbenit de vreme al balului, ce purta blazonul imperial.⁵⁹

Și în America se aflau nobili de viță, chiar dacă nu erau avuți, așa cum afirma, cu ironie și dispreț la adresa bogătaşilor, Gordon Monges Ash din Frederick, Maryland, ce se recomanda drept genealogist, crainic și maestru de ceremonii al Ordinului Național al Vlăstarelor Cavalerilor Coloniali: „(...) În timpul primei și recentei dumneavoastră vizite în țara mea, fără îndoială că ați întâlnit mulți oameni încântători. Cu toate acestea a fost, probabil, total imposibil, ca o oaspete regală, să evitați contactul personal cu obișnuita hoardă de [nulițăți]. Cei din urmă neavând, totuși, altceva care să-i recomande decât uriașa lor avere.

Oricât ar părea de ciudat Majestății Voastre, noi cei din America, putem totuși, să ne fălăm cu câteva familii de neam ales (vechi, nobil, regal). Însă acești descendenți nu se evidențiază, totdeauna, în societate din cauza fondurilor insuficiente pentru a întreține case mari etc., necesare petrecerilor îmbelșugate.

Da, în democratica Americă avem, într-adevăr, tradiții de familie în conformitate cu care trăim și, ca o regulă, refuzăm să ne amestecăm cu bogăția vulgară și insolentă.”⁶⁰

Cei care aveau legături cu România, fie prin naștere, fie prin rudenie sau prietenie, i se adresau vizitatoarei evocând, admirativ, plaiurile țării și personalitatea suveranei. Roy Sanders, o tânără orfană din Brooklyn ai cărei părinți proveneau din România și-i povestiseră despre Regina Maria, regreta că, din cauza mulțimii, nu-și putuse împlini visul de-o viață de a o vedea pe cea pe care o considera o crăiasă din basme și solicita o poză, ce ar fi făcut-o fericită; la rândul ei își trimitea

56. *Ibidem*, filele 222-226

57. *Ibidem*, dosar II/10/1926, filele 166-175

58. *Ibidem*, filele 57-58

59. *Ibidem*, filele 125-127

60. *Ibidem*, dosar II/10/1926, filele 198-200

portretul pe care scrisese „Să vă binecuvânteze Dumnezeu și să vă țină în viață de-a pururi, frumoasa mea Regina.”⁶¹ Și negustorul A.K.Deutsch din Milwaukee roagă să-i fie trimisă o fotografie autografiată pe care intenționa să o expună într-o vitrină alături de o serie de costume populare cu care voia să le faciliteze concetățenilor săi cunoașterea României, de unde se trăgea tatăl său și unde mama sa, deși vieneză, fusese educată; ambii părinți îi vorbiseră despre Regina pe care o admirau foarte mult și, de aceea, el dorea să o omagieze în acest mod original: „Dacă este posibil doresc să fac ceva pentru a aduce viața românească în fața comunității noastre și, într-o mică măsură, am intenția să expun într-una dintre vitrinele noastre o mare colecție de rochii similare celor prezentate și purtate în țara dumneavoastră. Această colecție va fi expusă în jur de 10 noiembrie și dacă Înălțimea Voastră ați fi atât de milostivă încât să ne îndatorați cu fotografia dumneavoastră autografiată, aceasta nu ar fi doar o amintire mult prețuită ci ar fi o parte vie a imaginii pe care suntem nerăbdători să o înfățișăm prietenilor noștri.”⁶²

Niște evrei născuți în România, stăpâniți de nostalgia țării, cer audiențe la Regină, fie și pentru trei sau cinci minute, așa cum a precizat David Abramowitz din Toronto⁶³ sau dr.Abraham Benjamin din New York.⁶⁴

O americană, Clara Faust Wendt din Mitchell, Dakota de Sud, care copilărise la Ploiești pentru că tatăl său fusese reprezentantul lui Standard Oil Company, își amintea cu plăcere de acei ani când o văzuse pe regină la școala Gottessegen, unde expeditoarea era elevă, și se bucura că nobila vizitatoare a îndrăgit America și oamenii acesteia la fel cum ea îndrăgise România și pe români.⁶⁵

Doamna Arabella Page Rodman din Los Angeles fusese oaspetele reginei în 1923, la Palatul Cotroceni, și o văzuse la o paradă călărind în fruntea Regimentului 4 Roșiori. Ea evoca aceste dragi amintiri în epistola prin care își exprima speranța că în itinerarul regal avea fie inclusă și California, unde corespondenta se oferea să-i fie cicerone pentru arhitectura specifică locului.⁶⁶ Din păcate, însă, Coasta de Vest nu era trecută în program.

Un grup de foști membrii ai Crucii Roșii Americane care activaseră în România în timpul războiului și-i fuseseră prezentați suveranei, i-au trimis o scrisoare cu fierbinți urări de bun venit în Lumea Nouă.⁶⁷

Unii americani expediază cadouri mai ciudate, precum horoscopul ce i-l întocmise reverendul Arthur W.Brooks de la Epiphany Guild of America din New York⁶⁸ iar Alfred W.Lawson, proprietarul unei companii aviatice de transport civil, îi trimite cartea *Man life* (Viața omului) spre a găsi într-însa rețeta de a trai peste 100 de ani „pentru a spori binele pe care îl veți face omenirii în timp ce sunteți aici.”⁶⁹ Doamna Harriett Alteana McAdot din Boston, mamă a opt copii, se oferă să îi facă Reginei o prăjitură foarte bună, după rețetă proprie, delicată din care se înfruptaseră și președintele Coolidge și

61. *Ibidem*, dosar II/13/1927-1928, filele 130-131

62. *Ibidem*, dosar II/8/1926, filele 370-371

63. *Ibidem*, dosar II/9/1926, vol.I, fila 256

64. *Ibidem*, filele 263-264

65. *Ibidem*, dosar II/10/1926, filele 139-140

66. *Ibidem*, filele 86-87

67. *Ibidem*, dosar II/9/1926, vol.I, fila 195

68. *Ibidem*, filele 143-147

69. *Ibidem*, fila 271

guvernatorii din Vermont, Rhode Island și Massachusetts cărora le-a trimis preparatul.⁷⁰ O doamnă din Kansas City îi trimite în dar o perină pe care a lucrat, solid, cu acul, un peisaj.⁷¹

Nu sunt rare nici sfaturile sau sugestiile pentru bunăstarea țării. Un corespondent din Spokane, Mowbray F. Pearson îi prezintă suveranei, cu naivă seriozitate, truismul „munca aduce bogăție”, găsind ca soluție a avansării României salariile bune și impozitele moderate: „Vă iubiți poporul și ați venit în America spre a învăța cum îl puteți ajuta. Doriți ca el să fie fericit dar pentru a fi fericit el trebuie să fie acceptabil de prosper. Pentru a fi prosper trebuie să fie ocupat. (...) Toți ocupați, toți cu bani. (...) Evoluția este mai bună decât revoluția.”⁷² Mayme A. Plummer din Seattle, cititor fidel al articolelor Reginei despre călătoria americană, observând din acea lectură dorința autoarei de a se informa în cele mai variate câmpuri de activitate, se oferă să o inițieze în cultivarea grâului și a pomilor fructiferi după metodele folosite în ținutul Walla Walla din statul Washington, unde o și invită, pentru a se documenta la fața locului.⁷³ Este invitată să viziteze o fabrică de tractoare din Omaha unde prezența sa ar fi o bună reclamă pentru întreprindere.⁷⁴ La fabrica de ceasuri Elgin din Illinois este invitată nu de vreunul dintre directori ci de un simplu muncitor de origine greacă, Amgelos A. Karapounos, care își argumentează curajul de a-i fi scris din considerentul vecinătății țărilor lor și prin rudenie, principesa Elisabeta, fiica suveranei, fiind Regină a Greciei.⁷⁵

Doamna Britton din Wilbur, Washington, care posedă un portret al Reginei Elisabeta, datorat penelului lui Jean du Nouy, pe care îl achiziționase de la un fost soldat ce luptase în războiul mondial, se interesa dacă lucrarea are vreo valoare și dacă personajul reprezentat este rudă cu destinatară.⁷⁶ Corespondenta descria câteva elemente mai deosebite ale tabloului: un blazon încoronat în colțul din stânga jos și o dedicație scrisă în stânga sus „À S.A.S. La Princesse de Wied / Hommage Respectueuse / Jean du Nouy / Castel Peleş / Novembre 22, 1898”. Este evident că lucrarea fusese dăruită de pictor mamei Reginei Elisabeta, bătrâna prințesă Maria de Wied, și intrase prin cine știe ce mijloace în posesia fostului combatant american adus de vremurile tulburi ale conflictului armat în îndepărtata Europă.

Dar cea mai amuzantă dintre epistole este aceea adresată nu Reginei ci lui Crag, cockerul ei, căruia, chipurile, îi scria - cu toată reverența datorată unui os domnesc - o cățelușă pechinez din Albany. Formula de introducere pe care o folosește este „înălțimii Sale Prințului Crag”, iar în conținut este închipuit un scenariu în care expeditoarea, aflată în acea zi la plimbare, întâlnise mai mulți câini de rasă care s-au interesat de favoritul regal și i-au făcut „urări câinești”: să se bucure de multă supă, de legume și mușchi file fraged, sfătuindu-l să nu se teamă de lifturile din zgârie-nori. În încheiere, corespondenta canină se prezenta, își declina numele *Woh tee shias nue* care însemna *Fetița* și, pentru relevanță, atașa o fotografie.⁷⁷ Regina Maria se prinde, ca totdeauna, în joc și face o ciornă de răspuns ca din partea cățelului său: „Către W.T.S.F. Nu am timp

70. *Ibidem*, filele 197-198

71. *Ibidem*, dosar II/9/1926, vol.II, fila 200

72. *Ibidem*, dosar II/10/1926, fila 61

73. *Ibidem*, filele 144-145

74. *Ibidem*, filele 64-68

75. *Ibidem*, filele 79-81

76. *Ibidem*, dosar II/9/1926, vol.II, fila 190

77. *Ibidem*, filele 88-89

să scriu din America. Voi fi fericit să ajung acasă etc. Salutare! Crag”. (**Anexa 63**) Cu deosebitul său spirit ludic, regina se distra din plin de asemenea glume.

Recunoașterea de care se bucura în rândul americanilor ca scriitoare și aprecierile acestora pentru activitatea sa publicistică o flatau foarte mult pe suverană. Pe 20 octombrie, președinta Ligii Scriitoarelor Americane, filiala din Baltimore, îi trimitea un salut de bun venit, ca între camarade într-ale scrisului: „Femeile Scriitoare din Baltimore trimit urări Majestății Voastre și vă întâmpină în Baltimore ca pe o colegă scriitoare.”⁷⁸ Un important număr de corespondenți îi omagiau calitățile literare și subliniau valoarea umanistă a scrierilor ei. W.Sterling Sutfin este unul dintre cei mai entuziaști expeditori care, în câteva rânduri, sintetizează trăirile unei întregi națiuni în fața literaturii pentru copii a Reginei: „Această însemnare nu este scrisă de fapt, Reginei României ci, mai degrabă, creatoarei acelor minunate basme care au fost o sursă de bucurie pentru atât de mulți americani. Regret că corespondenții noștri de presă au neglijat să noteze că prinosul adus Majestății Voastre nu este doar pentru Regina Maria a României ci și un prinos de recunoștință pentru o femeie care i-a încântat pe americani cu poveștile ei.”⁷⁹ La fel de bine primite fuseseră și articolele semnate de ea. Prin ele reușise să se apropie de sufletul oamenilor din Lumea Nouă și aceștia se familiarizaseră cu ea. „De ani de zile v-am cunoscut prin intermediul ziarelor și revistelor”, scrie Blanche de Bois, profesoară din Searcy, Arkansas. „Am început să iubesc foarte mult. Prin articolele din „Good Housekeeping” m-am obișnuit mai bine cu dumneavoastră, iar „Impresiile mele din America” păreau scrisori personale, de la inimă la inimă. Sunteți idealul meu de femeie, o regină maiestuoasă. (...) Când elevii mei (da, sunt profesoară la o școală elementară) au învățat despre România le-am spus despre dumneavoastră și țara dumneavoastră, iar inima mi s-a umplut de bucurie vorbind despre dumneavoastră. Sper că am plantat și în inimile lor dragostea pentru dumneavoastră.”⁸⁰

Data plecării spre patrie fiind cunoscută din articolul de bun rămas pe care suverana îl publicase în presă, scriitoarea Byrd Mock Dentinger, președinta filialei din Connecticut a Ligii Scriitoarelor Americane (League of American Penwomen) își expediază epistola în chiar acea zi de 24 noiembrie, atașând un sonet compus cu acea ocazie - în al cărui titlu inserează doi termeni latini de salut și despărțire *Ave and Vale* (cel din urmă fiind asimilat, cu același sens și în engleză) - și un roman în versuri inspirat de viața amerindienilor, *The Maid of Pend d'Oreille*, care avea și valoare de carte rară prin faptul că fusese legată, chiar de o indiană, în coperți din scoarță de cedru.⁸¹ (**Anexa 64**)

Cu o zi înainte, Howard Elliott, președintele companiei feroviare care pusese la dispoziția oaspeților români trenul special cu care se deplasaseră de-a lungul continentului, trimitea o curtenitoare scrisoare de răspuns la amabila telegramă de mulțumire a suveranei : „Sunt, într-adevăr, recunoscător pentru telegrama dumneavoastră cu mulțumiri și aprecieri pentru ajutorul adus de Compania Feroviară Northern Pacific, pentru ofițerii și angajații săi, care au făcut comodă, plăcută și interesantă excursia dumneavoastră prin Statele Unite. (...) Faptul că ați putut folosi dumneavoastră, fiul și

78. *Ibidem*, dosar II/9/1926, vol.I, fila. 49

79. *Ibidem*, fila 129

80. *Ibidem*, dosar II/11/1926, fila 248

81. *Ibidem*, fila 123

încântătoarea dumneavoastră fiică, vagonul nostru de clasa întâi, „Yellowstone” și unul dintre vagoanele cu platformă de observație din seria „Coasta de Nord”, va fi totdeauna pentru noi, cei de la Northern Pacific, o frumoasă amintire.”⁸² Expeditorul adaugă că ultima călătorie pe care o făcuse el cu defuncta sa soție a fost în acel vagon de care era legat cu sentimente amestecate, fericite și triste, și de aceea „am fost, personal, bucuros că-l ocupați dumneavoastră, mamă de fii și fiice”. Își arată recunoștința pentru fotografiile ce i-au fost trimise pentru cei patru nepoți și-și exprimă speranța că principesa Ileana „a fost mulțumită de indienii pe care i-a văzut în diverse puncte de-a lungul liniei ferante.”

O bătrână menajeră din Toronto care o știa pe Regină din copilărie fiind angajată a unor familii din anturajul părinților ei, își arată recunoștința pentru articole: „Vă mulțumesc pentru frumoasele scrisori din *The Star* pe care le-am citit cu regularitate și de la care am primit zi de zi încurajări. Viața este, cu certitudine, mai strălucitoare și mai plăcută.”⁸³ „De asemenea, dorim să știți că, foarte adesea am fost mult amuzați, instruiți, luminați și foarte bine sfătuiți de *Perfecțiunea* splendidei și lungii serii de contribuții a Majestății Voastre la un număr din importanțele noastre ziare (americane)” - scria Paul M. King din Oventon, Kentucky.⁸⁴ Un fost polițist din Londra mutat în Syracuse, New York, Walter Jakes, ce se recomanda drept „un englez înfocat rezident în SUA”, sublinia că articolele Reginei au lăsat o puternică impresie cititorilor care au îndrăgit-o foarte mult și nu o vor uita niciodată: „(...) Mult înaintea recentei dumneavoastră vizite memorabile m-am bucurat de frumoasele și inspiratele articole din ziarele americane. Referitor la mesajul dumneavoastră de bun rămas din *Impresii din America* îmi permit să spun că niciodată nu am citit ceva scris cu mai mult duh, cu tact și discreție. (...) Dumneavoastră ați făurit deja un lanț de afecțiune și simpatie pe care timpul poate că îl va îndoi dar nu îl va rupe niciodată.”⁸⁵

Două doamne din Seattle își expediază scrisorile în aceeași zi, 4 noiembrie, ambele conținând aprecieri la adresa autoarei articolelor tipărite în ziarul local *Post-Intelligencer*. Cea dintâi, Marguerite Carlson, care aștepta, cu impaciență, apariția zilnică a periodicului pentru a citi, avidă, impresiile de călătorie, mărturisește că și-ar fi dorit să fie una dintre fiicele Reginei pentru a beneficia de sfaturile ei; în efluviile admirației sale considera că nobila vizitatoare are o inimă cât întregul oraș Seattle.⁸⁶ Ce termen de comparație mai elocvent putea fi găsit de o persoană care nu-și putea imagina ceva mai mare decât urbea în care locuia! (**Anexa 65**) Cealaltă corespondentă, Jean McLaughlin, dă frâu liber entuziasmului pentru rubrica semnată de suverană care, în fiecare dimineață „venea ca un salut voios.”⁸⁷ Cu interes îi urmărise și călătoria, iar în acea zi avusese chiar șansa să o vadă în timpul unei festivități în orașul ei și fusese impresionată de un simplu gest, aparent fără importanță, dar care, pentru localnici căpătase valoarea unei profunde comunicări umane: „Azi v-am văzut când treceai. V-ați întors să fluturați mâna spre copiii de la Școală Warrer când marele lor moment trecuse și vă îndepărtați repede. Ce dulce amintire le-ați lăsat - acel mic gest încântător! Din ce inimă milostivă trebuie să fi izvorât! Ne lăsați

82. *Ibidem*, fila 106

83. *Ibidem*, dosar II/9/1926, vol. II, fila 4

84. *Ibidem*, dosar II/11/1926, fila 19

85. *Ibidem*, fila 161

86. *Ibidem*, dosar II/10/1926, filele 149-150

87. *Ibidem*, filele 134-135

amintiri fermecătoare. Fie că amintirile pe care le luați cu dumneavoastră din America să fie veșnic unele fericite. Adorata Regină a României și-a mărit regatul incluzând inima Americii.” (**Anexa 66**)

Dacă una dintre expeditoare și-ar fi dorit să fie fiică a Reginei, așa cum s-a văzut mai sus, o alta, Florence Traver din New York, dorea să fie româncă pentru a o avea suveran pe nobila vizitatoare; o admira încă din timpul războiului mondial și sperase foarte mult să o vadă și să o audă vorbind, ambele vise fiindu-i împlinite cu ocazia acestei călătorii. Atitudinea ostilă a unor ziare și opiniile critice ale unor gazetari nu trebuiau luate în seamă, recomanda corespondenta, pentru că presa nu este America: „Sper că dumneavoastră vă interesați de noi la fel de mult cum o facem și noi față de dumneavoastră. Îmi pare rău că ziarele au făcut anumite remarci nefavorabile despre dumneavoastră. Vă rog să nu ne judecați după ziare. Toți știm că ați venit aici numai cu dragoste pentru noi. Sper să vă întoarceți totuși cu acea dragoste.”⁸⁸ Doamna Traver încheie arătându-și disponibilitatea de a ajuta România cu orice ar fi necesar - haine, jucării pentru copii sau bani - pentru că simțea că toți trebuiau să procedeze așa, și asigură că, în persoana ei, destinatară va găsi totdeauna o admiratoare plină de dragoste ale cărei gânduri și rugăciuni o vor urma pretutindeni. (**Anexa 67**) Doamna Walsh din Bellingham, Washington, după ce o numea pe nobila sa destinatară „salvatoare a țării sale” care, deși „putea fi numită o visătoare (...) făcea mai mult decât să viseze”, se scuza pentru „anumite critici din presă”.⁸⁹ (**Anexa 68**)

Ce putea fi mai încurajator pentru Regina Maria decât faptul că poporul american, clasa de jos, o iubea și avea încredere în ea, așa cum declara, rituos, în scrisoarea sa un locuitor din Chicago, James De Lory Rexurickle: „(...) Vă rog, luați acasă cu dumneavoastră acest gând - că eu și mulți alți americani cred în dumneavoastră și în munca dumneavoastră.”⁹⁰ Același expeditor o sfătuia că, de va mai veni în Statele Unite, să o facă incognito, „liberă de toate clicile și facțiunile pentru a putea circula nestingherită printre oameni din toate clasele după pofta inimii, cu trenuri obișnuite unde veți întâlni oameni de toate profesiunile și veți afla ideile lor în privința oricăror subiecte.”

Din toată această corespondență bogată se evidențiază dragostea și prețuirea fără rezerve pe care americanii i-au arătat-o Reginei Maria, de când îi percepuseră sinceritatea și căldura sufletească, îi apreciaseră comportamentul natural și direct, lipsit de morgă oficială și a statutului înalt (pe care mulți dintre notabilii locali o afișau fără motiv), îi savuraseră discursurile și articolele în care descoperiseră stilul scânteietor al unei femei de spirit care dorea să îi cunoască și vorbea pe înțelesul lor, de la inimă la inimă.

88. *Ibidem*, dosar II/11/1926, fila 67

89. *Ibidem*, dosar II/8/1926, fila 14

90. *Ibidem*, filele 4-5

IX

Înapoi spre Europa. Pe „Berengaria”

Inima îmi este grea. Sunt tristă că plec.

Maria, Regina României

Din țară sosiseră două telegrame cifrate trimise de Barbu Știrbei, pentru a anunța deteriorarea stării de sănătate a Regelui Ferdinand; din păcate, nici una nu putuse fi decodificată, iar aprehensiunea pusese stăpânire pe Regina Maria. O telegramă din partea suveranului prin care o liniștea că este mai bine și că se bucură de prezența și îngrijirea principesei Marioara (Mignon) Regina Iugoslaviei, fusese primită pe 12 noiembrie, la St.Louis. Dar aceasta nu făcea decât să accentueze îngrijorarea Mariei care își dădea astfel seama că augustul ei soț era - sau cel puțin fusese - bolnav. Într-adevăr, dr. Eduard Romalo, medicul personal al Regelui, îi făcuse o radioscopie, iar dr. Bensaude de la Paris o rectoscopie și depistaseră cancer la colon.¹

Având câteva clipe de răgaz, dar și pentru a încerca să-și spulbere temerile și, eventual, să aducă alinare acasă, Regina redactează, în zilele de 11 și 12 noiembrie, o lungă scrisoare către Rege în care îi povestește despre vizita în Canada, despre ciudățeniile lui Sam Hill „un personaj bizar, foarte Wild West, dar un pionier în toate”, despre animozitățile izbucnite în sânul suitei, despre publicitatea americană care nu cunoaște limite, despre dragostea excesivă de bani a gazdelor dar și despre realizările lor uimitoare.² Pe parcursul epistolei și în încheierea ei își exprima neliniștea pentru sănătatea suveranului și necazul că nu primește știri mai amănunțite de la el. (**Anexa 69**)

Pe 15 noiembrie, când se afla la Chicago, au fost primite alte telegrame din țară, atât din partea Regelui - care, prin tonul vesel, își ascundea starea reală pentru a nu-i strica plăcerea excursiei - cât și din partea lui Barbu Știrbei și a generalului Alexandru Averescu, primul ministru, care îi prezentau, needulcorat, precaritatea sănătății acestuia și o sfătuiau să revină neîntârziat în patrie. La rândul său, Regina expediază o telegramă cifrată prin care cere mai multe lămuriri despre boala care fusese constatată. Pe 16 noiembrie i se răspunde că analizele medicilor nu arătau nimic bun și i se repetă chemarea în țară.

Un zbrucium cumplit o cuprinsese pe Regina Maria. A trebuit să ia dramatica decizie de a anula o bună parte din program și a-și scurta vizita cu aproape trei săptămâni. Inițial, plecarea fusese stabilită pe data de 11 decembrie, pentru a

1. Dan Romalo, Marian Ștefan - *Putea fi salvat Regele Ferdinand?* „Magazin Istoric” nr.10 (403)/octombrie 2000, p. 46-49

2. A.N.I.C., Casa Regală, Regele Ferdinand, Personale, dosar V/472/1926, filele 1-3

reveni în România de Crăciun. În acest scop fuseseră făcute rezervări de bilete pe pachebotul „Majestic” dar, în ultimă instanță planurile precipitându-se, au fost făcute noi aranjamente pentru întoarcere cu transatlanticul britanic „Berengaria”. Au fost contramandate și popasurile prevăzute la Detroit, Pittsburgh, Cincinnati și Cleveland, importante orașe industriale cu mari concentrări de români. Totuși, pentru a nu-i dezamăgi iremediabil pe conașionalii care o așteptau acolo, în primele două îl trimite pe prințul Nicolae, mai ales că acesta, pasionat de automobile, dorea neapărat să îl întâlnească pe marele industriaș Henry Ford, cu care va avea o întrevedere ce a fost immortalizată de un fotograf.

Chiar dacă nu a mai ajuns la Pittsburgh, primarul orașului Charles H.Kline îi expediază suveranei, frumos caligrafiat în caractere neo-gotice, în stilul miniaturiștilor medievali, salutul ce-l pregătise pentru primirea ei în metropolă.

În timpul absenței fiului, Regina a părăsit Louisville și se întorcea la New York unde, pentru a scăpa de aclamațiile mulțimii și de ochiul indiscret al presei, i s-a oferit o reședință retrasă, la Tuxedo, în împrejurimile metropolei, pentru a petrece ultimele zile de ședere în Statele Unite. Acolo era găzduită de magnatul Charles E.Mitchell, președinte al lui National City Bank din New York.

Printr-o telegramă din 23 noiembrie, reprezentanții bisericii ortodoxe Sf. Gheorghe și ai Uniunii Femeilor Române „Regina Maria” din Detroit își arată recunoștința pentru portretul autografiat pe care suverana îl trimisese prin intermediul prințului Nicolae.³ Tot din Detroit scrisese o familie care se recomanda ca fiind formată din loiali supuși români care se bucurau la gândul că le va vizita orașul, iar expeditorul, Dimitrie Styop, fusese selectat să cânte în fața înaltei oaspete în cadrul marilor festivități ce fuseseră pregătite.⁴ Pe marginea de sus a misivei, secretara scrisese răspunsul pe care l-a dat: „Mulțumit pentru bunele urări. M[ajestății] S[ale] i-a părut rău să părăsească America în așa mare grabă dezamăgind pe atât de mulți.”

Într-o misivă nedată, Edith Bolling Wilson, văduva președintelui Woodrow Wilson, pe care o cunoscuse la bordul pachebotului „Leviathan”, îi scrie câteva rânduri de îmbărbătare în fața neliniștii cauzată de boala suveranului și-și amintește de orele plăcute petrecute împreună când traversaseră oceanul spre Lumea Nouă.⁵ (**Anexa 70**) Asemenea expresii de simpatie îi făceau, desigur, bine Reginei Maria.

Doamna Marion J.Heath din Philadelphia - care înainte de război locuise la Viena și își amintea de fotografiile familiei regale pe care le văzuse acolo, la fel ca și de vara petrecută la Storojineț, în Bucovina, unde îi cunoscuse pe români - îi scrie Reginei cu o zi înaintea plecării. Își exprimă regretul pentru scurtarea, atât de intempestivă, a vizitei și pentru boala Regelui, sperând că acesta se va simți mai bine. Are și ea multe cuvinte de laudă la adresa articolelor suveranei din

3. Idem, Regina Maria, Personale, dosar II/II/1926, fila 95 :

„Detroit, Mich[igan] 23 Nov. 1926

Majestății Sale Regina Maria a României

Hotel Ambassador

Atât Biserica Ortodoxă Română Sf.Gheorghe cât și Uniunea Femeilor Române «Regina Maria» din Detroit, profund mișcate de primirea portretului autografiat al prea adoratei suverane trimis cu Alteța Sa Regală Prințul [Nicolae] drept cea mai înaltă distincție a Maiestății Voastre către organizația noastră, solicită Majestății Voastre onoarea de a primi mulțumirile lor recunoscătoare, sincere omagii și statornică dragoste.

Preot S.T. Oreanu 407 East Warren

Elizabeth Petrovici, Președinte”

4. *Ibidem*, dosar II/13/1927-1928, filele 57-58

5. *Ibidem*, filele 137-138

„The Evening Bulletin” și se miră că și aceasta a trecut prin aceleași probleme de viață ca oamenii de rând: „Totdeauna îmi este foarte greu să-mi imaginez că o familie regală, în special o regină, poate avea aceleași dificultăți omenești și i se pot ivi aceleași întrebări pe care Majestatea Voastră le analizează în fiecare seară, atât de competent și încântător. În foarte multe cazuri am trecut prin aceleași necazuri, dar din păcate, nu totdeauna le-am privit cu aceeași toleranță și în aceeași lumină favorabilă cum a făcut Majestatea Voastră.”⁶ În încheiere îi urează drum bun ei și copiilor ei, sperând că își vor aminti cu plăcere de frumoasele peisaje și de oamenii inimoși din Statele Unite și nu „de acei foarte mândri primari care o grăbeau încoace și încolo pe Majestatea Voastră și familia, îndeplinind cu orice preț programe oficiale” și se semnează drept „o foarte sinceră admiratoare” a destinatarei. (**Anexa 71**)

O altă locuitoare a Pennsylvaniei, Helen N. Hotchkin, ce-și datase epistola 30 noiembrie, entuziasmată că Regina a spus că iubește America, o asigură că ea și familia ei s-au rugat zilnic pentru ca înalta vizitoare să ajungă cu bine acasă. Îi dă dreptate în privința criticii din articolele sale, pe care le citise cu conștiinciozitate, la adresa vieții zorite pe care o duc americanii : „(...) Ce scumpă sunteți când spuneți «Iubesc America». Iar eu sunt absolut sigură că și noi vă iubim! În fiecare zi v-am amintit în rugăciunile familiei noastre, ca „Dumnezeu să vă ferească de toate pericolele călătoriei, la fel și pe dragii voștri copii. A fost o plăcere să citesc «impresiile» dumneavoastră și critica pentru viața noastră «pripită», fiecare cuvânt este adevărat! Adesea mă întreb cum reușește să trăiască generația mai tânără! Eu sunt «de modă veche».”⁷ Dar, cu toată recluziunea pe care și-o dorea pentru cele din urmă zile în America, Regina Maria nu putea evita anumite obligații și întâlniri demult aranjate. Astfel, pe 21 noiembrie, vizitează și ia prânzul la Muzeul Metropolitan, în compania unei societăți din care făcea parte și generalul John Pershing, fostul comandant al trupelor expediționare americane în Franța, în timpul războiului. Pe 22 noiembrie este vizitat mormântul președintelui Theodore Roosevelt și urma să o întâlnească pe văduva acestuia care, însă, nu primise scrisoarea prin care i se anunța întrevederea și nu venise acolo. La fel se întâmplă și la uzina electrică a lui Thomas Alva Edison, care este vizitată pe 23 noiembrie în lipsa proprietarului. Acesta fusese anunțat în timp util de schimbarea programului dar, din diverse motive, nu putuse fi în acea zi la întreprindere deși, într-o scrisoare din 18 noiembrie și adresată lui Samuel Hill - care se ocupase de agenda vizitei - își arătase disponibilitatea de a o primi pe suverană oricând ar dori, cu condiția să fie anunțat din timp.⁸ Totuși, vizita nu a avut cu nimic de suferit, iar înalta oaspete a fost întâmpinată cu toată ceremonia și i s-a făcut chiar cinstea de a pune în funcțiune o nouă turbină de 100.000 cai putere prin simpla apăsare a unui buton. I-au fost apoi arătate toate sectoarele uzinei și i s-au prezentat

6. *Ibidem*, dosar II/11/1926, fila 88

7. *Ibidem*, dosar II/11/1926, fila 88

8. *Ibidem*, dosar VII/108/1926, fila 1 : „De la Laboratorul/lui/Thomas A. Edison/Orange, N. J. Samuel Hill, Esq. Cutia poștală 13 Clubul Universității 18 noiembrie 1926

Str. 54 Vest, nr.1

New York

Dragă D-le Hill, Scrisoarea dumneavoastră din 15 noiembrie a fost primită și mi-a fost imediat adusă la cunoștință.

Îmi va face deosebit de mare plăcere să o întâmpin pe Majestatea Sa Regina Maria a României la laboratorul meu la orice oră va fi convenabil pentru ea. De obicei sunt la laborator în fiecare zi, dar aş aprecia dacă m-ați anunța cât se poate mai din timp asupra cărei zile și ore ar fi convenabil pentru Majestatea Sa să vină. În ceea ce privește mărimea grupului pot spune că numărul de șase va fi perfect.

Cu salutări cordiale rămân al dumneavoastră,

Thos. A. Edison”

modernele obiecte casnice electrice: fier de călcat, aspirator, mașină de spălat vase și de uscat, robot de bucătărie și frigider, multe dintre ele fiindu-i chiar dăruite, spre bucuria ei. În aceeași seară, la postul de radio WRNY, care deservea New Yorkul, vicepreședintele Companiei Edison, Arthur Williams, a făcut o prezentare detaliată a onorantei prezențe regale la marea centrală electrică, textul respectiv fiind oferit și suveranei și păstrat în arhiva sa.⁹

În aceeași dimineață fusese oaspetele companiei petroliere Standard Oil, care i-a oferit o croazieră în portul New York de unde se putea admira impozanta vedută a metropolei.

O întâlnire cu membrii comitetului director al Societății Prietenii României în casa președintelui acesteia, William Nelson Cromwell - de unde este trimis și mesajul radiofonic de rămas bun către întreaga Americă - alte câteva întrevederi cu diverși prieteni în primitorul apartament al lui Ira Nelson Morris, apoi un dineu elegant dat de Vincent Astor încheie această ultimă zi pe pământul Lumii Noi. Oaspeții regali se imbarcă pe „Berengaria” și înnoptează la bord, cu suflul mahnit de despărțire. „Inima îmi este grea. Sunt tristă că plec!”¹⁰ erau cuvintele cu care își încheia Regina impresiile zilei de 23 noiembrie.

În dimineața plecării, pe 24, Regina Maria are încă multe întâlniri la bord cu intimi și oficiali deopotrivă. Toți îi fac daruri și-i urează drum bun. Cabina era plină de flori. Dar aceste expresii de dragoste și respect sunt umbrite de marele regret al părăsirii unui loc unde se simțise bine, atât ea cât și copiii: „Da, ne-a plăcut și am fost fericiți în America”¹¹ notează cu jale, suverana în jurnalul său.

Urmează zile de liniște și pace pe mare, împărțite între menținerea condiției fizice prin înot în piscină și plimbări pe punte și necesara odihnă în luxoasa cabină. După toată oboseala și încordarea din America acesta era un binemeritat program de refacere. Pe 25 noiembrie este primită o cablogramă din partea Regelui Ferdinand care anunța că se simte din ce în ce mai bine.¹² (Anexa 72) Cu toate acestea, un ziarist de la „Daily Mail” aflat la bordul navei îi dă o veste contradictorie și îngrijorătoare arătându-i o telegramă în care se spunea ca suveranul este pe moarte, fapt ce o tulbură extrem de mult pe Regină. Totuși, își ține cumpătul și reușește să-și ascundă sentimentele față de ceilalți pasageri.

„Berengaria” intersectându-se pe drum cu transatlanticul „Leviathan”, cel cu care familia regală făcuse prima traversare a oceanului, va primi o telegramă de salut din partea comandantului acesteia, simpaticul comandor Herbert Hartley.¹³ Și de la îndatoritorii prieteni Constance Lily și Ira Nelson Morris sosește o telegramă cu urări de bine.¹⁴

Pe navă cunoscuseră și se împrieteniseră cu un milionar american, Clarence Walker Barron, editor al unor însemnate periodice financiare precum „Wall Street Journal” și „Barron’s Business and Financial Weekly”. Acesta era mai tot timpul în compania Reginei întreținând-o cu interesanta sa conversație care acoperea, cu lejeritate, orice subiect, de la economie și politică la agricultură, religie și artă. Pe 25 noiembrie fiind Ziua Recunoștinței (Thanksgiving Day), o importantă

9. *Ibidem*, dosar II/11/1926, filele 94-98

10. *Ibidem*, rola 479, foto 243 (vol.LVIII, p. 123)

11. *Ibidem*, foto 244 (vol.LVIII, p. 124)

12. *Ibidem*, dosar II/II/1926, fila 135

13. *Ibidem*, fila 164

14. *Ibidem*, fila 138

sărbătoare americană, domnul Barron a invitat-o, împreună cu prinții, la o bogată masă compusă din bucate tradiționale pentru acest eveniment în mijlocul căroră, bineînțeles, trona un uriaș curcan. Fiind foarte gras, Clarence W.Barron era, fără îndoială, un gurmand care nu își refuza nici o plăcere gastronomică. Oricum, abundența acelei cine suplinea într-un fel sobrietatea ce domnea pe vaporul britanic, unde personalul se comporta mult mai rece și rezervat decât pe cel american cu care făcuseră celălalt drum și unde fuseseră tratați pur și simplu regește.

Pe 28 și 29 noiembrie marea a fost agitată și membrii suitei au avut din nou de suferit. Totuși, Regina și copiii s-au simțit foarte bine și s-au bucurat de fiecare moment al croazierei. Două telegrame, de la primul ministru Averescu și de la Barbu Știrbei au confirmat-o pe cea anterioară, a regelui, în privința ameliorării sănătății acestuia, liniștind-o pe suverană.¹⁵

Zilele s-au scurs repede și odihnitor la bord și, pe 30 noiembrie 1926, Regina Maria a debarcat la Cherbourg. Marea călătorie americană luase sfârșit.

15. *Ibidem*, fila 479, foto 255 (vol.LVIII, p. 135)

X

După întoarcerea acasă

*Dacă pot fi acuzată de ceva este că am văzut America
și pe americani prin ochelari excesiv de trandafirii.*

Maria, Regina României

*Sunt foarte bucuros că ați pus România pe hărți:
de când ați călătorit prin cele 23 de state din această
mare uniune deja toată lumea știe ce înseamnă un român.*

Louis Miklos, San Francisco

Din cauza vremii nefavorabile pachebotul „Berengaria” sosește cu întârziere de câteva ore la Cherbourg. Imediat ce acostează, spre marea surprindere a suveranei la bord urcă aghiotantul regal, generalul Paul. El aducea scrisori din partea Regelui Ferdinand și a prințului Barbu Știrbey, însă principala sa misiune era de a lua legătura neîntârziat cu Regina Maria spre a-i transmite indicația fermă de a nu se întâlni ori a comunica în vreun fel cu prințul Carol și, în vederea acestui fapt, de a părăsi imediat capitala Franței. Acest lucru nu va fi, însă, posibil pentru că la Paris se ajunge după plecarea trenului care trebuia să ducă suita până la granița românească. În consecință, sunt petrecute 24 de ore foarte agitate și traumatizante în Orașul Luminilor. Regina Maria este chinuită de interdicția de a-și vedea fiul, cu atât mai mult cu cât acesta încercase în mai multe rânduri să ia legătura, telefonic, cu ea.

În dimineața de 1 decembrie Regina cutreieră, fără chef, magazinele spre a cumpăra cadouri de Crăciun pentru cei de acasă, așa cum o rugase suveranul în scrisoarea sa, foarte veselă și optimistă, contrastând flagrant cu tonul celei trimisă de Barbu Știrbey. Fotografii și reporterii o urmăresc pe străzi exasperând-o cu insistența lor de a surprinde instantanee. Starea ei interioară era în total dezacord cu publicitatea: avea sufletul sfâșiat între datorie și sentimente materne. Seara, pe neașteptate, se întâlnește pe Rue de la Paix, cu prințul Carol, palid, tras la față, neras și cu o privire stranie, pierdută. O sărută, îi dă un mare buchet de flori și o scrisoare, apoi dispare în noapte. Regina este extrem de tulburată de această scenă dramatică pe care nu o văzuse nimeni altcineva, nici chiar sora sa, Baby, venită la Paris pentru a se revedea, sau prințul Nicolae, aflați în automobilul ce o aștepta la trotuar. Chipul și apariția fantomatică a lui Carol o urmăresc întreaga

seară și nu mai este capabilă să perceapă nimic din agitația în mijlocul căreia se afla.¹ Un presentiment pusese stăpânire pe ea : „Apoi gara și foarte multă lume și atâta neliniște pe fiecare chip, întrebări, flori, fotografii, reporteri și sentimentul că porneam spre ceva tragic, spre o situație plină de dificultăți, probleme, pericole.”² Prima noapte de călătorie a fost insuportabilă din cauza răndurilor care o chinuiau: „Noaptea de după ce am părăsit Parisul am avut dificultăți cu somnul, a fost o noapte de oribilă revelație - ca și când aş fi privit fața Gorgonei.”³ Dar urmează două zile de liniște și pace în tren. Vineri seara, pe 3 decembrie, se ajunge la granița României și se face transferul în trenul special care aștepta acolo. Entuziasmul și fericirea revenirii acasă sunt, însă, umbrite de temerea confruntării cu o tragică realitate: „Parcă toată bucuria întoarcerii [este] atenuată de o neliniște chinuitoare.”⁴

La Gara de Nord, călătorii au fost așteptați, sâmbătă 4 decembrie 1926, la ora 13, de suveran, principesele Marioara, Elisabeta și Elena, soția lui Carol, și de multă lume. Regele Ferdinand avea o față trasă, cadaverică, dar era foarte vesel, vorbăreț așa cum nu-i stătea în obicei și glumea pe seama bolii sale pe care o considera o exagerare a medicilor. Regina este, însă, zguduită de aspectul său fizic : „(...) Nu am putut vedea decât chipul scheletic și palid al Majestății Sale. Lumea încerca să ovaționeze, dar se vedea că o mare teamă plana peste tot - de departe cel mai puțin îngrijorat era el însuși. Am mers împreună, el și cu mine, în automobil; era foarte comunicativ, plin de indignare față de agitația care se face «atâta tevatură și exagerare!», spunea el «m-au declarat chiar mort! Aici în București s-a și crezut!» Am continuat să arunc câte o privire spre fața lui când nu se uita și ceea ce am văzut m-a făcut să-mi simt inima ca și când o mâna ar fi înșfăcat-o foarte tare până ar fi țipat. Cele mai proaste vești sunt scrise pe chipul său.”⁵

Prânzul este luat în cercul restrâns al familiei. Regele continuă să fie vioi și nerăbdător să afle cum a fost în America. Se arăta nemulțumit că regala sa consoartă fusese rechemată, fără motiv, în țară: „Majestatea Sa a sporovăit bine dispus, teribil de interesat de tot ce aveam a povesti și declarând că a fost o idioțenie din partea lor [a membrilor guvernului] că m-au zorit înapoi, că ar fi trebuit să-mi am și cele trei săptămâni [ce mai erau programate a fi petrecute în SUA, n.A.S.I.] - era înduioșător, dar mi-a frânt îngrozitor inima.”⁶

După masă, Regina împreună cu principesa Marioara (Mignon) se întâlnește cu medicii care îl consultaseră pe suveran și află, împietrită, verdictul fatal al acestora: cancer. Până în acel moment doctorii nu comunicaseră nimănui, nici chiar prințeselor ce se aflaseră în preajma tatălui lor, diagnosticul. În dimineața de 5 decembrie are loc o nouă întrevedere cu medicii, în prezența primului ministru, „generalul Averescu, pentru a se lua o decizie urgentă în privința tratamentului ce urma a fi aplicat. Se hotărăște a se face o operație chiar a doua zi, de Sf.Nicolae. Regele a fost calm și a primit vestea cu resemnare bărbătească. Aceasta trecea chiar pe planul doi pentru că el dorea să nu se neglijeze onomastica prințului Nicolae pentru care a ales personal un cadou. Intervenția chirurgicală - efectuată de dr.Hartman, venit special de la Paris - durează

1. A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, rola 479, foto 263-264, vol.LVIII, p. 143-144

2. *Ibidem*, foto 265, (vol.LVIII, p. 145)

3. *Ibidem*, foto 266 (vol. LVIII, p. 146)

4. *Ibidem*

5. *Ibidem*, foto 267 (vol.LVIII, p. 147)

6. *Ibidem*

doar 13 minute și se desfășoară în prezența Reginei, a primului ministru și a principeselor Elena (Sitta) și Elisabeta.⁷ Ulterior, suveranul nu s-a plâns nici un moment de dureri.

Și cum necazurile nu vin niciodată singure, în noaptea de 7 spre 8 decembrie, un incendiu mistuie corpul central al palatului de pe Calea Victoriei (familia regală locuia la palatul Cotroceni). Regina este trezită, la ora 3 de generalii aghiotanți Paul Angelescu și Ernest Baliff pentru a-i aduce vestea sinistrului. Suverana primește, cu bărbăție, aceste lovituri succesive ale sorții. Are chiar tăria să se arate pentru ochii celor din jur, indiferentă și, în clipele de tensiune, să încerce a-și încuraja și a-și distra familia povestind pășaniile călătoriei și dând citire din jurnalul său.⁸ De aceea, orice scrisoare venită din Statele Unite, ca ecou al vizitei sale acolo, era o adevărată mângâiere în atmosfera încărcată de neliniște și durere ce domnea la palat. Iar corespondența nu și-a oprit fluxul nici după ce părăsise pământul american.

Un român născut în 1894 în Satu Mare, Louis Miklos, îi scrie suveranei pe 17 decembrie din San Francisco. În cuvinte simple este arătată importanța pe care a avut-o vizita abia încheiată pentru cunoașterea țării noastre peste hotare: „(...) Sunt foarte bucuros că ați pus România pe hărți: de când ați călătorit prin cele 23 de state din această mare uniune, deja toată lumea știe ce înseamnă un român. Îmi amintesc, în 1909, când am venit în America, mulți oameni nu știuseră vreodată ce este un român, dar acum dacă nu mă înțeleg le spun „o știți pe Regina Maria(?) Oh, spun ei, încântătoarea ta Regină”.⁹ Corespondentul relatează cât de mult s-a gândit la țara natală în timpul războiului și-și arată mândria că aceasta ieșise învingătoare. Citise multe cărți de ale Reginei și le apreciasse foarte mult. Povestește apoi visul pe care îl avusese cu o noapte înainte când suverana și principesa Ileana îi apăruseră îmbrăcate în alb; nu putea găsi o interpretare a visului, dar credea că înseamnă sănătate și spera în vindecarea Regelui Ferdinand. În felul său franc, expeditorul constată că românii au, în continuare, dușmani nu numai pe maghiari, ci chiar pe unii dintre ei. Louis Miklos încheie cu urări pentru Crăciun și Anul Nou și, plin de inocență, solicită un răspuns. (**Anexa 73**) Pe verso stă scris, de secretară: „Trimis un răspuns amabil, în stilul scrisorii” și mai jos data expediției, 12.1.27.

David M. Rittenhouse, cu îndepărtate rădăcini germane, fost caporal de poliție însărcinat cu paza Reginei în timpul vizitei la Expoziția Universală din Philadelphia îi scria pe 9 decembrie spre a-i aminti cum a degajat el calea pentru ca nobila oaspete să poată părăsi Palatul Artelor. Polițistul a fost măgulit de privirea recunoscătoare și salutul cu care fusese onorat de suverană pentru efortul său: M-am întors și eu să o văd pe REGINĂ și am fost foarte încântat și deosebit de onorat de aprecierea ce mi-ați arătat prin semnul făcut cu capul spre mine (...) Vă urez tot norocul din lume în tot ceea ce întreprindeți și mă simt satisfăcut că orice persoană, fie ea bărbat sau femeie, care posedă personalitatea, frumoasele calități materne, abilitatea de a se conduce singur și manierele rafinate, cu care m-ați impresionat, este tot ceea ce orice om și-ar dori drept conducător și REGINĂ. Aceasta este opinia unui copil al REPUBLICII STATELOR UNITE ALE AMERICII și vine de la unul ai cărui strămoși erau, în alte timpuri dintr-o dinastie care domnea peste poporul Germaniei, de unde obârșia numelui familiei noastre: RIDDERSHUSIUS (RIDDERSHAUSEN – RIDDINGHAUSEN

7. *Ibidem*, foto 271 (vol.LVIII, p. 151)

8. *Ibidem*, foto 272 (vol.LVIII, p. 152); foto 276 (vol.LVIII, p. 156)

9. *Ibidem*, dosar II/7/1927-1928, fila 6

- RÜYTINGAUSEN - RITTENHOUSE). Tot neamul meu au fost mari călăreți, cavaleriști, politicieni, morari, poliști, soldați, marinari, oameni de știință, mecanici, fabricanți și agenți secreți (unul fiind spionul lui Washington în timpul REVOLUȚIEI).”¹⁰

O scrisoare din 7 decembrie a colonelului L.G.Ament, vechi prieten al Reginei din timpul războiului, confirma reușita vizitei : „Excursia Majestății Voastre în America a fost un minunat succes, iar Majestatea Voastră poate să fie încredințată că România a fost „pusă pe hartă” și că relația mai strânsă și mai bună dintre America și România este asigurată.”¹¹ Colonelul Ament fusese vizitat de bancheri, industriași și businessmeni din New York, Chicago și St.Louis care se arătasera interesați de România și de viitorul acesteia, totul datorându-se, bineînțeles recentei vizite regale. Expeditorul relatează că, de curând, avusese o invitație la masă la judecătorul Elbert Gary - în casa căruia fusese oaspete și suverana - iar subiectul conversației fusese chiar Regina României. Dorind să fie de folos țării noastre, colonelul îi cere nobilei destinatară să trimită o epistolă și o fotografie autografiată la o școală de elită, unde învățau fete care proveneau din cele mai bogate familii ale continentului; elevele aveau să-și anunțe, cu siguranță, părinții de această onoare, iar acei oameni influenți puteau fi de ajutor României. Corespondentul își exprima speranța că Regele Ferdinand se va însănătoși curând, că prințesei Ileana și prințului Nicolae le-a plăcut America și încheie cu o notă nostalgică de evocare a prezenței suveranei în Lumea Nouă: „Totul pare un vis - vizita Majestății Voastre - un vis frumos dar mult prea scurt.” (**Anexa 74**)

Un alt apropiat al Reginei, gazetarul Stanley Washburn, care făcuse parte din suită în timpul călătoriei, îi scrie în primele zile ale anului 1927, ca răspuns la o misivă plină de tristețe și deziluzie. Și el subliniază importanțele consecințe ale vizitei regale : „Cred că ați lăsat în această țară o mare nădejde care poate forma un moment crucial. Vestul în mod special vă îndrăgește. Cred că primele zile în New York [când erați] sub auspiciile unor anumiți manageri au creat o impresie proastă, dar cred că aceasta a fost compensată pe deplin de excursia prin Vest.”¹² Washburn continuă într-un mod destul de criptic făcând referire la o conversație avută la Hotel Ambassador privind planurile viitoare de propășire a României care trebuiau puse în discuție la nivel înalt, după revenirea în patrie. Pentru a putea să-și scrie confidențial propunea folosirea pentru expediție a servietei diplomatice a ambasadei britanice. Încearcă să alunge deprimarea din sufletul suveranei: „Nu simt la fel ca dumneavoastră că munca dumneavoastră este terminată ci, dimpotrivă, aceasta abia începe.” La fel, se străduiește să-i dea curaj în grelele încercări prin care trecea datorită bolii suveranului; el însuși avusese cancer și știa ce înseamnă aceasta, de aceea intenționa să se adreseze personal Regelui pentru a-l îmbărbata cu sfaturi din propria-i experiență. Se oferea chiar să vină în România dacă era nevoie de ajutorul său. Îi îndrăgise și pe copii, în special pe principesa Ileana căreia îi trimisese de curând o telegramă de felicitare pentru ziua de naștere, iar pe prințul Nicolae își dorea să îl aibă din nou oaspete pentru a-i arăta, în tihnă pe îndelete, America și locuitorii ei, călătorind cu automobilul, în compania colonelului John Carroll care fusese șeful trenului special cu care voiajase familia regală și suita. (**Anexa 75**)

Avocatul Henry Wolcott Toll care se ocupa de publicațiile suveranei în Statele Unite o informa, pe 20 decembrie,

10. *Ibidem*, dosar II/11/1926, fila 235

11. *Ibidem*, dosar II/7/1926, fila 75

12. *Ibidem*, fila 1

că reprezentanții Companiei Frederick A. Stokes - unde fusese editată *Cartea de basme a Reginei României* (The Queen of Roumania's Fairy Book) - se interesau de adunarea într-un volum a impresiilor americane ce apăruseră în periodice, dar care se aflau încă sub incidența contractului de exclusivitate încheiat cu North American Newspaper Alliance. Wolcott Toll se oferea să se ocupe de clarificarea acestei chestiuni. Expeditorul povestește că atunci când cinase cu un important editor de ziar acesta lăudase foarte mult articolul de rămas bun al Reginei: „Când l-am citit am afirmat că în Statele Unite nu există jurnalist profesionist care să fi putut face o lucrare mai desăvârșită într-o asemenea ocazie.”¹³ Încheie prin reiterarea frumoaselor amintiri pe care le lăsase distinsa vizitatoare pe pământul Lumii Noi: „Ați dus cu dumneavoastră afecțiunea respectuoasă a unui nemaipomenit număr de americani.”

Unul dintre acei mulți americani care fuseseră cucerți de prezența Reginei Maria era și gazetarul Julius Klein de la „Herald-Examiner” din Chicago. Acesta îi trimite o lungă scrisoare pe 9 decembrie 1926 în care prezintă transformarea pe care a suferit-o concepția sa despre monarhie după ce a fost în preajma suveranei: „Aveam anumite prejudecăți în privința anumitor case regale din Europa, dar sunt mândru să spun că prezența dumneavoastră în această țară m-a convins de contrariu. (...) Fiind de obârșie germană aveam, desigur, pentru regalitate, un respect moștenit, fiind american eram mai democrat și câteodată aveam idei preconcepuate față de monarhie, dar datorită prezenței dumneavoastră în această țară mi-am schimbat punctul de vedere.”¹⁴ Avusese prilejul să cunoască și alte capete încoronate pe care le interviewase, dar niciodată nu fusese marcat de nimeni în așa mare măsură ca de Regina României, despre care avea numai cuvinte de laudă și se simțea oricând gata să-i fie de folos: „(...) niciodată nu voi uita cele trei scene la care am avut plăcerea să fiu martor (...). Sunteți din toate punctele de vedere o Regină și sunt sigur că, dacă alte persoane care domnesc ar avea caracterul dumneavoastră și felul dumneavoastră de a vă purta cu oamenii, pământul ar arăta altfel astăzi.” (Anexa 76)

Regina i-a răspuns ziaristului american și la primirea onorantei misive acesta trimite o nouă scrisoare, pe 12 februarie 1927, în care revine și detaliază momentele vizitei care îl mișcaseră: slujba de la biserica ortodoxă română și ceremonia de la sinagoga din Chicago, vizita la un spital, conversația cu decanul Universității și comportamentul de mare doamnă la balul de la Drake Hotel. Julius Klein, devenit admirator fără rezerve al suveranei, își oferea serviciile gazetărești dacă vreodată ar fi apărut intenția de a se aduna toate materialele legate de călătoria americană: „A existat oare o imagine mai frumoasă decât Majestatea Voastră intrând în mica și sărăcăcioasa biserică românească? A existat oare o mai impresionantă manifestare a credinței decât atunci când Majestatea Voastră a îngenunchiat în rugăciune și, bărbați și femei care deveniseră acum cetățeni americani au uitat pentru moment că sunt supuși loiali ai acestei țări și v-au ovaționat ca pe Regina lor, unica lor Regină ? (...) La mica biserică românească și la sinagoga evreiască v-ați arătat ca o ființă umană, cu inimă și suflet. În linii mari, o Regină a acestei lumi, o Regină a vieții și a sufletului. (...) Ați convins multe mii că este ridicol să ai prejudecăți contra unui regim monarhic dacă o Regină și o Mamă de felul dumneavoastră ajută să facă posibilă domnia regalității.

Majestatea Voastră poate fi sigură că-mi voi păstra de-a pururi admirația și dacă vreodată veți decide să aveți scrisă

13. *Ibidem*, dosar II/11/1926, fila 280

14. *Ibidem*, fila 240

în memoriile dumneavoastră excursia în această țară - mă veți chema, vă rog, și mă veți onora spre a putea adăuga și eu propriile impresii în câteva paragrafe?”¹⁵ (**Anexa 77**)

Dar nu totdeauna soseau vesti bune. Peste 16 zile, același Julius Klein trimitea o scrisoare și niște articole denigratoare la adresa Reginei, apărute chiar în ziarul „Herald-Examiner” unde lucra el, ziar ce făcea parte din concernul de presă al lui William Randolph Hearst. Cu cea mai mare sinceritate ziaristul își arăta indignarea față de infamiile ce fuseseră scrise în acele materiale și se scuza că nu știuse de tipărirea lor și nu putuse interveni în vreun fel pentru a le opri apariția, deoarece fusese plecat din Chicago. Considera că o cunoscuse bine pe suverană și știa că aceasta nu venise cu intenții ascunse și nu fusese falsă în comportamentul său față de cei cu care intrase în contact, de aceea avea convingerea că tot ce fusese publicat erau neadevăruri pornite de la persoane răuvoitoare și fără caracter care intenționau să maculeze imaginea Mariei. Klein își exprima speranța că destinatară nu își va face o părere greșită despre gazetari și nici despre poporul care o primise cu atâta dragoste: „Sper că afirmațiile tipărite în Herald-Examiner nu vor determina pe Maiestatea Voastră să vă schimbați părerea în privința jurnaliștilor americani. Mă simt stânjenit și rușinat pentru că s-a făcut o gravă nedreptate, dar sper sincer că Majestatea Voastră nu va reține aceasta împotriva colegilor mei și a mea. (...) Ați venit în această țară ca oaspete, ovaționată și admirată de mii de oameni; totdeauna ați avut un surâs recunoscător pentru poporul american și știu că ați fost sinceră. Am tratat în articolele mele fiecare mișcare pe care ați făcut-o aici, iar prima și a doua scrisoare a mea îmi exprimau sentimentele și repet că am fost mândru de a fi capabil să tratez aceste subiecte și să fiu în preajma dumneavoastră, și regret că asemenea afirmații ar putea lansa orice critică asupra fericitelor ore pe care le-ați petrecut în mijlocul nostru.”¹⁶ Corespondentul știa că nu este de demnitatea unui cap încoronat să răspundă în presă la criticile și acuzațiile ce i se aduceau și, de aceea, se oferea ca, după notele suveranei, el să redacteze un articol în care să o apere și să demoleze minciunile construite în jurul ei. (**Anexa 78**) Și, pentru a-și adevăra bunele intenții și prietenia ce i-o purta nobilei destinatare: îi trimite și o fotografie a sa la masa de lucru aplecat asupra mașinii de scris la care dactilografia, concentrat, iar alături având câteva exemplare ale periodicului unde era angajat pe a căror primă pagină se vedeau scrise, cu litere mari, titluri ce anunțau prezența în oraș a distinsei vizitatoare: *Chicago o întâmpină pe Regina Maria* și *Chicago o salută pe Regină*. Fotografia este însoțită și de o dedicație a modelului: „Amintiri ale poveștii „Reginei Maria”. Un jurnalist american scriind despre Regina Maria - de data aceasta nu pentru cititorii americani ci pentru cineva care știe mai multe despre aceasta, decât cel mai competent reporter american - Majestatea Sa, Regina însăși.”¹⁷

Dar Regina Maria nu considera nedemn să se apere singură și, clocotind de indignare la jосnicia acelor articole, scrie și ea unul în care își sfidează detractorii și, în felul ei direct, demontează toate acuzațiile murdare ale autorului anonim. Se pare că, în afara lui Klein, un „binevoitor” îi expediase, tot anonim, respectivele tăieturi din ziare care încercau să-i maculeze imaginea. În notele din jurnal nu apare însă nici o mențiune a acestui neplăcut episod ce survenise exact în momentele de tensiune provocate de operația suferită de Rege și de convalescența acestuia.

15. *Ibidem*, dosar III/485/1927, f. 2

16. *Ibidem*, fila 4

17. *Ibidem*, fila 5

În articolul său, suverana excludea posibilitatea ca vreuna din doamnele de onoare, persoane devotate în care avea deplina încredere, să fi fost sursa acelor mistificări. Apoi își explica imboldul „neregesc” de a răspunde acelor infamii: „Noi, persoanele de rang regesc, suntem obișnuite să fim atacate, calomniate și răstălmăcite [și] în general ridicăm din umeri considerând sub demnitatea noastră să ne apărăm; dar acest atac depășește orice ar putea suporta spiritul cel mai creștin, așa că nu poate rămâne fără răspuns. De fiecare dată când recitesc acest articol sângele îmi fierbe cu extrema și tulburătoare indignare.”¹⁸ Și avea tot dreptul să fie revoltată pe cel care scrisese că ea i-ar fi comparat pe americani cu o „turmă de porci”, că s-ar fi plâns de garda polițienească și că ar fi fost ofensată de familiaritatea cu care i se adresase poporul ori de lipsa de respect a acestuia. Toate acestea erau minciuni care o făceau să plângă de necaz la gândul că au fost citite de atâția oameni care o primiseră cu inima deschisă, iar în urma acestor rânduri își puteau schimba părerea despre ea. Iar lucrurile de care era acuzată erau tocmai cele care îi plăcuseră și pe care le admirase cel mai mult: comunicativitatea maselor, glumele pe care le schimbau cu familia regală fără ca aceasta să se simtă jignită și polițiștii amabili cu care prințul Nicolae se împrietenise la cataramă. Dacă putea fi acuzată de ceva aceasta era că viziunea ei asupra Americii fusese filtrată ca prin niște ochelari trandafirii, iar relatările entuziaste de la întoarcerea în țară au trebuit ponderate pentru a nu părea critici la adresa situației de acasă. (Anexa 79)

Pe spatele dactilogramei suverana a scris, de mână, o explicație în privința acestui text și a destinației sale: „Pledoarie împotriva unui oribil articol scris în America și afirmând că am spus lucruri groaznice despre americani. (L-am trimis domnului Barron).”¹⁹ O altă ciornă, pe o foaie volantă, reia și dezvoltă această explicație: „Scrisoare de indignare scrisă bătrânului d. ? [Barron] din cauza unui articol odios care a fost publicat în câteva ziare americane după vizita mea în America declarând în cel mai dezgustător mod că am criticat și am ponegrit totul în America. Indignarea mea nu a cunoscut limite, iar aceasta este scrisoarea de protest pe care am scris-o în cuvintele cele mai tari pe care am îndrăznit să le folosesc.”²⁰

Într-adevăr, Clarence W. Barron era omul cel mai potrivit pentru a apăra demnitatea Reginei României prin influențele sale periodice. Oricum, norii s-au spulberat curând și în revista „Forum” a apărut un lung comentariu favorabil la adresa recente vizite, intitulat *Dl. Babbitt desenează o Regină*, ilustrat cu un portret în penița al suveranei purtând diadema de perle, inspirat cu siguranță de fotografia ce o înfățișa la împlinirea vârstei de 51 de ani. Barron i-a trimis acest articol regalei sale prietene, însoțindu-l cu o scrisoare datată 15 martie 1927 în care îi atrăgea atenția asupra acestui portret, care, după părerea sa, era mult inferior calitativ celui executat de contele Giovanni Tamburini la bordul „Berengariei” - precum și asupra paginii 352 a publicației, unde se vorbea despre succesul repurtat la inaugurarea Muzeului de Artă Maryhill. Aceasta era desigur, o compensație și o reparație la cele îndurate mai înainte din partea presei.²¹

Parcă pentru a infirma opinia proastă pe care o lansase presa americană, o scrisoare din 25 ianuarie 1927 a doamnei Chambers din Louisville, Kentucky, concentra în puține rânduri toată dragostea americanilor pentru Regina Maria și

18. *Ibidem*, dosar III/9/1926, fila 124

19. *Ibidem*, fila 127 verso

20. *Ibidem*, fila 323

21. *Ibidem*, dosar II/13/1927-1928, fila 22

dorința lor de a mai citi articole semnate de ea: „Încântătoarea luptătoare pentru înțelegere internațională, care a venit pe țărmurile noastre solicitând prietenie, pe care a primit-o, și chiar mai mult, are dragostea și respectul întregului popor american. Noi suntem apărătorii dumneavoastră [care sunteți] credem, cel mai valoros lucru al României. Am mai putea avea cândva mai multe „articole” datorate condeiului dotatei „Maria”.²² Epistola aceasta o mișcase în mod special pe Regina, care o extrăsese din dosarele în care secretariatul arhiva corespondența și o lipise în propriul jurnal.

Pe 25 februarie Regina îl primește în audiență pe Radu Irimescu, proaspăt sosit din Statele Unite. Își notează în jurnal noutățile aduse de acesta: „Oamenii m-au păstrat cu căldură în inimile lor, dar în prezent este chestiunea evreiască ce s-a stârnit contra României. Dar am discutat cu atâta plăcere despre toate.”²³ Colonelul L.G. Ament se însurase de curând cu o doamnă care deținea un ziar în New York și era singurul editor femeie în acel moment. Însurăției intenționau să își petreacă luna de miere în România.

Nu peste mult, pe 5 martie, cei doi sosesc la București spre bucuria suveranei de a revedea prieteni devotați care se cunoscuseră și-și uniseră destinele prin căsătorie datorită ei. Doamna Ament era drăguță și blândă, iar „după bijuteriile și hainele ce le purta [era] foarte bogată”.²⁴ Familia Ament începe la 15 martie o călătorie de câteva zile prin Basarabia pentru a se edifica asupra nevoilor aceluia ținut și a ajutorului ce l-ar fi putut da. La întoarcere, colonelul o vizitează pe Regina, pe 23 martie, pentru a-i prezenta concluziile sale: „L-am primit pe Ament care s-a întors din Basarabia foarte entuziasmat și încântat de tot ce văzuse și plin de speranțe că va putea să ne ajute. Este de-a dreptul înduioșător, plin de bune intenții, iar dorința de a ne ajuta ne pune pe picioare.”²⁵

În după-amiaza zilei de 27 martie, doamna și domnul Ament iau ceaiul cu Regina, la Copăceni, într-o societate aleasă. Veniseră să își ia rămas bun pentru că a doua zi părăseau țara cu speranța că vor reveni curând, cu ajutoare.²⁶ Moartea Regelui Ferdinand în acea vară și schimbarea statutului Reginei Maria opresc, însă, concretizarea acestor intenții de ajutor.

În toamna anului 1927, când Regina era deja văduvă și orice semn de prietenie era o mângâiere pentru sufletul ei îndoliat, sosește o epistolă și o fotografie de la Corless Bugler din Oregon, directorul poștei cu porumbei. Corespondentul atașază un mesaj de la neobositul Samuel Hill, trimis prin intermediul porumbeilor călători, în care o anunță că a deschis o noua autostradă „așa cum dumneavoastră ați deschis un drum spre inimile poporului american lansând albul Porumbel al Păcii.”²⁷ Misiva fusese expediată prin aceeași porumbiță, numită Prințesa Troian de Zăpadă, căreia, Regina îi dăduse drumul la Maryhill cu mesaje către locuitorii Californiei. Fotografia ce-i era făcută cadou reprezenta tocmai momentul lansării poștașului înaripat la finalul ceremoniei de inaugurare a instituției muzeale, pe 3 noiembrie 1926. Corless Bugler adăuga și un articol dintr-un ziar local, datând din acel neuitat an 1926, care relata peripețiile porumbiței ce purtase mesajul regal. (**Anexa 80**)

22. *Ibidem*, rola 479, foto 339-340 (vol.LIX, p. 55)

23. *Ibidem*, foto 434 (vol.LIX, p. 149)

24. *Ibidem*, foto 445 (vol.LIX, p. 159)

25. *Ibidem*, foto 479, (vol.LX, p. 29)

26. *Ibidem*, foto 485, (vol.LX, p. 35)

27. *Ibidem*, foto II/13/1927-1928, filele 35-36

O deosebită dovadă de prețuire din partea americanilor sosește în martie 1928 de la comandorul Herbert Hartley care anunța că, pe transatlanticul „Leviathan” fusese dezvelit un portret al suveranei, în amintirea călătoriei întreprinsă la bordul lui. Caligrafiat frumos pe o coală de hârtie groasă, de bună calitate, textul era semnat de comandantul navei, de diverși subalterni ai săi și de mulți români americani.²⁸ Ce simbol mai frumos de dragoste și recunoștință putea primi Regina României de la cei cărora le cucerise inimile prin frumusețe, noblețe, bunătate și generozitate? Datorită efigiei ce fusese expusă la bordul pachebotului ea avea să fie mereu prezentă în mintea și în sufletul celor care traversau, într-un sens sau altul, Oceanul Atlantic, redeșteptând amintiri dragi echipajului care o servise cu atâta devotament. Ea însăși avea să revină de multe ori, anamnetic, în Lumea Nouă unde fusese atât de fericită și se simțise așa de bine.

O călătorie memorabilă a unei ființe de excepție - Regina Maria în America.

28. *Ibidem*, dosar II/18/1926: U.S.S. Leviathan, 2 martie 1928, New York, SUA

„În amintirea îndatoritoarei vizite a Majestății Sale în America unde ea va trăi de-a pururi în inimile poporului nostru evocată prin dezvelirea portretului său pe „frumosul Leviathan”:
H.A. Cunningham, F. Cretziano, G. Cretzianu, Gertrude Cunningham, Cecilie A. Cunningham, Comandor Herbert Hartley, Edmund A. Walsh, Alfred Hitoog, S. Labat, Elie Cristoloveanu, Joseph I. Moore, Arthur Jostilly, Olga Cristoloveanu, Winifred Negulesco, Frank R. Rubel, Dr. J. Robinson, M. D. Alex M. Socec, Marie Stewart Labat, Leon Fischer, G. G. Turner, Dr. Eduard Labat, Marion Bishop Popovici, Basil Alexander, George Boncescu, Preș. Fiii României, Homer H. Healy, George H. Popovici, Elisabeth Healy, Katy Popovici, Andrei Popovici, Raoul Alecsia, Sylvia Boncescu, Alex. Seami, Lulu Fairbanks Bride, Adelaide W. Bride.”

Sosirea companiei, caricatură din „Daily Times-Star”, A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/8/1926, f. 258

Jurnal

[Volumul] LVII

Marți, 12 oct., 1926

Paris – Cherbourg

Mi-am început, din nou, activitatea devreme [:] aveam nesfârșite scrisori de trimis acasă, telegrame, de semnat autografe pe fotografii, nenumărate hârtii de parcurs, patul era ticsit de tot felul de lucruri. Elisa nu dormise deloc, abia mai stătea în picioare și totuși a rezistat eroic, până încât își crea nesfârșite motive de agitație.

Surorile mele [Ducky¹ și Baby²] au ajuns la micul dejun, în timp ce eu eram mereu chemată, când pentru una când pentru alta, fie pentru a spune o vorbă acestui om, un mormon, fie pentru a împărți cadouri servitorilor, fie pentru un ultim rămas bun.

Pinasso, protejatul Elisei,³ tot intra și ieșea din camera mea. Mi-a făcut rost de niște samuri veritabili și minunați de Rusia, de culoare închisă, la un preț bun, cu adevărat frumoși, suficienți pentru a confecționa o mantie largă și un guler pentru o altă mantie. I-am plătit din banii pe care i-am câștigat singură! Dacă asta ar fi presupus să-mi diminuez bugetul nu aș fi avut curajul să mă aventurez. Astfel voi avea posibilitatea să-mi fac o superbă mantie regală la care n-aș fi putut visa vreodată. Îi va rămâne Lisabetei⁴, aceasta fiind marea ei dorință.

Carol⁵ a apărut cu un braț plin de flori; el ceruse în mod special să i se permită să mă conducă la gară: „Știi, mama, toți spun că ești importiva mea, dar dacă mă lași să vin cu tine la gară cu toții vor vedea că nu este adevărat!” În final am mers împreună în aceeași mașină până la gară. Se poate imagina ce priviri contrariate aveau oamenii din preajmă, priviri pe care le-am înfruntat eroic amândoi. Bineînțeles, acolo se afla multă lume venită să vadă plecarea noastră. L-am chemat pe Jean de Castellane⁶ și i-am spus: „Dacă vei fi întrebat ce a însemnat atitudinea mea față de Carol, să răspunzi că Mama și Fiul s-au împăcat, dar situația rămâne aceeași, așa cum a fost pentru că nu stă în puterile mele să o schimb”. Tot așa le-am spus și celor din suită, să dea același răspuns și curioșilor, enervanților, indiscreților, băgăreților de reporteri și pacostelor de jurnaliști.

În sfârșit trenul nostru a pornit. Carol a rămas în urmă alături de mulțimea, care ne-a condus, iar inima mea era

1. Prințesa Victoria-Melita (1876-1935), sora mai mică a Reginei Maria, poreclită Ducky, măritată, în 1894, cu marele duce Ernest de Hessa de care divorțează în 1901 și se recăsătorește, în 1915, cu marele duce Kiril al Rusiei (1876-1938); după izbucnirea Revoluției Ruse se exilează în Occident.

2. Prințesa Beatrice Leopoldina Victoria (1883-1966), sora mezină a Reginei Maria, poreclită Baby Bee, măritată cu infantele Alfonso de Bourbon-Orléans, infante de Spania (1866-1966), poreclit Ali.

3. Elise, camerista șefă a Reginei Maria

4. Prințesa Elisabeta (1894-1956), a doua fiică a Reginei Maria, căsătorită, în 1921, cu George II (1890-1947), regele Greciei (1922-1923, 1935-1947), de care divorțează în 1935.

5. Prințul Carol (1893-1953), primul născut al Reginei Maria, prinț moștenitor al României, căsătorit, în 1921, cu prințesa Elena a Greciei (1896-1982) de care divorțează în 1928; renunță în 1926 la prerogativele de prinț moștenitor și se exilează la Paris, în compania prietenei sale, Elena Lupescu (1893-1977), cu care se va căsători în 1947; rege al României (1930-1940)

6. Contele Jean de Castellane (1868-1965), militar și om politic liberal. În timpul războiului franco-marocan (1911-1912) a organizat și condus un spital de campanie, iar în timpul Războaielor Balcanice (1912-1913) a lucrat pentru Crucea Roșie, fiind distins cu Crucea Legiunii de Onoare. Din 1919 a fost consilier apoi vicepreședinte al Consiliului Municipal al Parisului, slujind și în timpul Guvernului de la Vichy, fapt pentru care, după al doilea război mondial, a suferit o condamnare.

frântă; imaginea feței sale palide, tristă, de-a dreptul patetică. De ce lucrurile trebuiau să fie astfel, și eu să mă aflu în mijlocul onorurilor și urărilor de bine din toate părțile? Și ce de flori – întregul meu tren era o adevărată grădină.

Mi-a fost greu să mă despart de Ducky și Baby, gândindu-mă că Baby ar fi trebuit să fie cu mine! Ea a fost cea care mi l-a împrumutat pe al meu Robert⁷ pe postul de secretar personal, lucru pentru care îi sunt profund recunoscătoare.

D-na Wilson⁸ se află și ea cu noi în tren, la prânz am invitat-o la masa noastră. Cu siguranță este o femeie atrăgătoare. Recepția oficială de la Cherbourg: amirali americani și francezi și persoane extrem de încântătoare, aparținând marii companii americane de navigație cu care vom călători.

Vremea era ploioasă și vântoasă.

Am servit ceaiul într-un cadru solemn, în gara maritimă de pe chei, foarte frumos aranjată: flori, imnul național, etc... Mai rămăsese cel puțin încă o oră până să ajungem pe Leviathan, astfel că am mai avut timp să scriu câteva scrisori și telegrame de ultim moment. În sfârșit pe la 7 am fost imbarcați pe gigantul care ne aștepta cu mii de lumini asemeni unei fantastice metropole. Am fost întâmpinați de amiralul care comanda nava și de un impresionant personal, cu toții aliniați pe două rânduri printre care am trecut în timp ce muzica intona Imnul României, totul frumos conceput și de mare efect, la vedere, toate covoarele erau de un roșu aprins.

Leviathan este o adevărată metropolă plutitoare! Am fost conduși în apartamentele noastre oficiale, care sunt aidoma celor mai confortabile apartamente de hotel, perfect dotate și funcționale, cu un personal neobișnuit, bine instruit, mereu la îndemână și prompt. Totul părea un vis plăcut. Nava este atât de mare încât te simți efectiv copleșit.

Astăzi am hotărât să luăm cina în trei; în salonașul nostru ni s-au servit bucate excelente, de către mai mulți chelneri, puși la dispoziție de un steward mai în vârstă, de origine scoțiană, dl. Robertson.

Bineînțeles, eram cu toții bine dispuși și dornici de distracție. Cu toate acestea eu am hotărât, că în această seară ar fi mai bine să renunțăm la alte activități și să ne retragem mai devreme la culcare, având în vedere că zilele petrecute la Paris fuseseră extrem de extenuante.

Nicky,⁹ Ileana¹⁰ și cu mine ocupam împreună apartamentul oficial, trei cabine spațioase, adorabile care dădeau în salon, fiecare cu baie separată. Patul meu este imens și extrem de confortabil. Printre emoțiile mele atât de plăcute aleargă gândul spre cei lăsați în urmă. Fie ca Dumnezeu să-i aibă în pază!

7. Robert Papworth, secretarul Reginei Maria, ce fusese inițial în serviciul surorii sale, infanta Beatrice (Baby Bee), ce i-l împrumutase pe perioada călătoriei în America pentru a o ajuta, prin cunoștințele sale de stenografie, în redactarea materialelor de presă.

8. Edith Bolling Wilson (1872-1961) a fost a doua soție a președintelui Woodrow Wilson (1856-1924), cu care s-a căsătorit în 1915. Era descendentă a celebrei prințese indiene Pocahontas. Pentru a da un exemplu națiunii, în timpul primului război mondial, a crescut oi pe peluza Casei Albe, a căror lână o vindea în beneficiul Cruci Roșii și făcea economii serioase în administrația reședinței prezidențiale. A fost numită „președintele secret”, „prima femeie care a condus guvernul” și chiar „prima femeie președinte al S.U.A.” pentru că, în septembrie 1919, când soțul ei a suferit o comotie cerebrală, s-a opus ca vicepreședintele Thomas Riley Marshall să ia puterea și a suplinit multe dintre atribuțiile prezidențiale, studiind și selectând corespondența și actele ce trebuiau semnate de soț.

9. Prințul Nicolae (1903-1977), cel de-al patrulea copil al Reginei Maria, poreclit Nicky

10. Prințesa Ileana (1908-1991) cel de-al cincelea copil al Reginei Maria, căsătorită, în 1931, cu arhiducele Anton de Habsburg (1901-1988) de care a divorțat în 1948 și s-a recăsătorit, în 1950, cu dr. Ștefan Ișărescu. La vârsta de 58 de ani a fondat Mănăstirea „Schimbarea la Față” în Ellwood City, Pennsylvania, unde s-a călugărit sub numele de Maica Alexandra.

Am dormit bine în minunatul meu pat, care pare să fi fost comandat special pentru mine, este cu siguranță tip-top, dar marea este agitată și chiar și acest gigant tinde să se clatine, așa că puțini dintre servitorii noștri ne-au putut fi de folos. Anna părea imună și a fost chiar de folos, deși era puțin derutată, nu a sucombat, cu toate că pe parcursul zilei vremea s-a înrăutățit din ce în ce mai mult. Nici urmă de Elise, Beer,¹¹ Lupin, Irène,¹² Atanasescu,¹³ – Symki¹⁴ a făcut față vitejește, ametețită, dar pe picioarele ei, în mod special, plină de adevărata ei ambiție de a rămâne în picioare și activă. Există în această micuță femeie o teribilă „energie”, ca să folosim o expresie americană.

Bineînțeles, suntem perfect serviți și îngrijiți de către personalul de pe vas, deja ne simțim în largul nostru, ca acasă. Domnul Robertson, în special, pare aidoma unui paj de la Castelul Windsor.

Ileana și cu mine am început ziua cu o experiență extrem de amuzantă. Am coborât la 9 ½ la piscină. Nu am realizat faptul că apa din piscina era la fel de involburată ca și apa mării, ca urmare ne-am trezit înghițite de valuri imense, năvalnice și zgomotoase, care se izbeau de margini, iar apoi se spargeau din nou deasupra noastră spumegând, făcând un zgomot aproape asurzitor. A fost extrem de palpitant și un exercițiu cu adevărat dificil, care ar fi tăiat respirația oricui. Ca peste tot, și aici totul era splendid aranjat și organizat, băieși și băieșițe în echipamente de baie [în original, în limba franceză: *des baigneurs et baigneuses*], erau pregătiți pentru oricine ar fi avut nevoie de ei. Ileana și cu mine am luptat singure cu stihii furioase, distrându-ne teribil, dar am cam obosit. A fost foarte amuzant.

Mai apoi, după un mic dejun excelent, ne-am schimbat și am urcat pe ceea ce se numește promenadă. Acolo l-am întâlnit pe Friedel¹⁵ și ne-am făcut plimbarea de o milă, înconjurând de patru ori puntea. Ni se rezervaseră, pe o parte a punții, niște scaune bine adăpostite, în așa fel încât să putem citi.

Din nefericire, la Paris, unde vremea fusese într-o continuă schimbare, prinsesem un început de răceală. Către după-amiază, răceala a luat proporții dezagreabile și am început, cu totul neplăcut, să-mi pierd vocea.

Prânzul, într-o sufragerie imensă, la masa căpitanului. Oricum el nu a putut lua parte, deoarece vremea se înrăutățea din ce în ce mai mult apropiindu-se furtuna, rămânând tot timpul la comandă.

Acest stil de viață este cu desăvârșire odihnitor și mângâietor, dar această răceală stupidă îmi dă dureri de cap și de oase, chiar dacă nu mă amenință cu boala. În final a trebuit să renunț la locul meu de afară și să mă retrag în cabină, unde am adormit pe pat și m-a cuprins acea nesuferita moleșală, pe care o răceală zdravănă o dă oricui. Cu toate acestea m-am îmbrăcat pentru cină și după aceea am mers la cinema, într-un salon imens.

11. Frau Beer, maseuză și cosmeticiană a Reginei Maria (cf. Regina Maria, Personale, jurnal vol. LX, p. 33, rola 479, fotograma 483 : „Frau Beer a venit să-mi facă puțin masaj (...)”

12. Irina Procopiu (1873-1954), doamnă de onoare a Reginei Maria.

13. Colonel Gheorghe Atanasescu (1880-1953), ofițer de cavalerie, aghiotant onorific al Regelui Ferdinand (1926-1927) și al Regelui Carol II (1930-1940), atașat militar în Germania.

14. Simona Lahovary (1881-1936), doamnă de onoare și secretară particulară a Reginei Maria, poreclită Symki.

15. Friedrich-Victor von Hohenzollern (1891-1965), fiu al prințului Wilhelm von Hohenzollern și nepot al Regelui Ferdinand al României, era poreclit Friedel.

O noapte excelentă, am dormit minunat. De fapt am dormit de parcă aş fi fost drogată, atât de adânc am dormit în legănarea vasului. Dar răceala mea este puternică şi neplăcută, aşa că am ascultat sfatul celorlalţi şi am rămas în pat tot restul dimineţii, în timp ce am lucrat din greu la mesajele mele adresate celor 49 de state [americane]. Cei cărora le-a fost atât de rău ieri, au început să se târască din colţurile lor, cu excepţia lui Atanasescu şi a Hannei care au sucombat fără speranţă. Astăzi nu a mai fost atât de cumplit, aşa că până şi Irène a reapărut.

Am luat prânzul la masa căpitanului cu d-na Wilson şi fratele ei, astăzi şi căpitanul a fost alături de noi, iar apoi ne-a condus să vizităm uluitoarele culise ale vasului şi sala maşinilor. Nava funcţionează cu petrol. Aceasta este impecabil de curată, iar perfecţiunea invenţiilor moderne m-a uluit din nou. Din infernul monştrilor mecanici, căpitanul ne-a condus sus în cabina lui, pe punte sau mai bine spus pe covertă. Totul este ținut într-o desăvârşită curăţenie, care te lasă fără grai, la fel de curat ca pe o nava englezească de război, minunat.

Suntem serviţi şi se are grijă de noi, aşa cum nu am fost trataţi niciodată în viaţă. Toată lumea pare a fi în extaz, avându-ne pe noi la bord, şi bineînţeles eu trăiesc un sentiment minunat, precum cel al lălelei care se deschide în strălucirea soarelui. Dar răceala mea a ajuns la culme, aşa că în loc să mă duc pe puntea-promenadă, m-am retras din nou în pat, iar un medic destul de tânăr a fost trimis de căpitan, cu ordinul să mă pună pe picioare până mâine.

Am cinat cu Ileana şi Friedel în cabina noastră, în timp ce Nicky a cinat cu unchiul Frank,¹⁶ pe care cu bucurie l-a descoperit pe acelaşi vas.

Acest stil de viaţă este extrem de odihnitor, nimic nu poate fi mai tihnit după alergătura din Paris; dacă aş putea scăpa de această răceală, m-aş bucura din plin. Una dintre minunile vremurilor noastre moderne este modul în care cineva poate să primească mesaje chiar şi în mijlocul oceanului.

Mă tem că, în America, Loie¹⁷ şi partizanii ei nu au convieţuit tocmai paşnic cu Djuvara,¹⁸ sprijinit de Nelson Cromwell.¹⁹

16. Frank Nathan Daniel Buchman (1878-1961), pastor american, fondador al Frăţiei Creştine a Primului Secol, Grupul de la Oxford de Reînarmare Morală (First Century Christian Fellowship, the Oxford Group, Moral Re-Armament) sau Buchmanism; în 1921 a vizitat Anglia şi a predicat studenţilor de la Oxford schimbarea lumii prin schimbarea felului de viaţă, de unde a primit şi numele de Grupul de la Oxford. În 1938 Buchman porneşte o campanie de reînarmare morală; era un anticomunist convins şi admirator făţiş al lui Adolf Hitler; Buchman a fost unul dintre cei care au îndemnat-o pe Regina Maria să viziteze America.

17. Loie Fuller (1862-1928), celebră dansatoare de la cumpăna dintre veacuri; a inventat dansul cu vâluri devenind sinonimă curentului Art-Nouveau în timpul căruia s-a afirmat. A potenţat dezvoltarea dansului modern şi a înnoit genul coregrafic. A fost o apropiată prietenă a Reginei Maria şi s-a implicat în procurarea de fonduri şi de stocuri de alimente pentru populaţia României înfometată după încheierea primului război mondial. A contribuit esenţial la organizarea turneului american al suveranei, căutând sponsori şi aranjând traseul vizitei.

18. Radu T. Djuvara (1881-1968) diplomat, chargé d'affaires al României la Washington.

19. William Nelson Cromwell (1854-1948), milionar american. Născut în Brooklyn într-o familie modestă. Tatăl moare în timpul Războiului Civil, în lupta de la Vicksburg. Este contabil al avocatului Algernon Sydney Sullivan care îi subvenţionează studiile la Columbia Law School şi apoi şi-l ia partener, formând firma Sullivan & Cromwell (1879). În 1898, Philippe Buneau Varilla, şeful Companiei franceze a Canalului îl angajează pe C. să depună eforturi pentru a convinge Congresul american de necesitatea tăierii acestuia prin Panama şi nu prin Nicaragua, cum ar fi fost mai potrivit. C. recurge la o stratagemă nu tocmai onestă: în 1902, publică în „New York Sun” un articol despre erupţia Vulcanului Momotambo din Nicaragua (deşi acesta nu mai era demult activ şi se afla la 100 de mile depărtare de locul unde era proiectată deschiderea canalului). Trimite ziarul tuturor membrilor Senatului, însoţit de un timbru ce prezenta vulcanul fumegând. La 3 zile după primirea ştirii neliniştitoare a pericolului de erupţii şi seisme în zona preconizatei lucrări, Senatul votează mutarea canalului în Panama. După acest succes, câştigul lui Cromwell este de 800.000 dolari, care-l transformă, peste noapte, într-un om foarte bogat şi influent. Continuă colaborarea cu Noua Companie a Canalului Panama (Compagnie Nouvelle du Canal de Panama) şi-şi rotunjeşte averea prin noi speculaţii. În 1920 donase importante sume de bani pentru săracii din România aflaţi sub oblăduirea suveranei devenind un fervent admirator - nu tocmai dezinteresat - al Reginei Maria şi preşedinte al Societăţii Prietenii României (Friends of Romania), fondată în 1919.

Suntem atât de fericiți de casa noastră plutitoare, încât suntem triști văzând cum trec zilele și se tot împușinează.

Energica doftoriceală a doctorașului navei a alungat cu siguranță toată răceala mea. Cu toate acestea, astăzi am avut încă grijă și am lucrat în pat toată dimineața, în loc să ies pe punte. Ne-au servit un alt amuzant mic dejun american compus din tot felul de mâncăruri bizare. Ileana și cu mine abia am gustat din fiecare fel de mâncare, în timp ce Nicky s-a îndopat ca un școlar. El este fericit cât este ziua de lungă, își împarte timpul între noi, Friedel, unchiul Frank și un tânăr drăguț și de încredere care este cu unchiul Frank, un fost tovarăș de la Eton. Prânzul la masa căpitanului, alături de însuși căpitanul, care după aceea ne-a arătat vasul. Este o întreagă lume!

După aceea, primit reprezentanții presei care se află la bord, dar nu pentru a da interviuri, ci doar pentru a fi amabilă și a-i saluta, dar am lăsat-o pe Ileana să pălăvrăgească cu ei și să le dea toate acele mici detalii pe care sunt atât de nerăbdători să le afle, și pe care, conform înțelegerii²⁰, eu nu le pot relata.

Presa reprezintă o adevărată problemă. Avem la bord o femeie extraordinar de drăguță care îi ține la respect, ca să mă exprim astfel, și care este „legătura” [în limba franceză în original, „*Liaison*”] între noi și doamna Macdonald, o femeie destul de vârstnică, cu care Nicky este bun prieten. Ea este special desemnată să vegheze ca totul să ne meargă bine și ca nimeni să nu ne deranjeze.

A fost ziua doamnei Wilson și ne-a invitat pe toți la ceai. Ne-am dus cu toții; eu i-am oferit, drept cadou, una dintre cele mai frumoase fețe de masă românești pentru ceai, și șervețele. Mă întreb câți ani ar putea avea, am fost suficient de politicoasă ca să nu o chestionez.

Am acordat câteva audiențe în cabina mea, un ofițer și soția lui, o americană, prietenă cu Loïe, un pictor englez Chander²¹ și Georgescu²², care, bineînțeles, dorește să iau parte la primul său concert în America. Este foarte dificil să faci față tuturor întâlnirilor și să fii pe plac cât mai multora. Invitat unchiul Frank la cina și după aceea fost la cinematograful iar Ilenei i s-a permis să meargă puțin la dans.

Marea minunat de calmă, am început ziua în primul rând cu un minunat masaj după o oră de scris, masaj făcut de către maseza vasului, care este de primă calitate, apoi coborât cu Friedel pentru înot în piscină, care a fost mai puțin agitată astăzi și minunată pentru a înota. Ileana însă nu a putut să mă însoțească.

20. Regina Maria încheiase un contract cu Alianța Ziarelor Nord-Americane (North American Newspaper Alliance) care își rezervau exclusivitatea articolelor și interviurilor sale.

21. Douglas Chander (1897-1953) pictor englez stabilit, în 1926, în S.U.A.; portretist al oamenilor politici iluștri (Winston Churchill, președinții americani Herbert Hoover și Franklin Delano Roosevelt) și autor al unui portret în pastel, executat la bordul transatlanticului, reprezentând-o pe Regina Maria purtând celebra ei diademă și lungile șiraguri de perle. Se căsătorește în 1934, cu Ina Kuteman Hill din Weatherford, Texas. Stabilit în acea localitate se dedică, din 1936, unei „opere de artă vie” (living artwork) aranjând o grădină pe care o deschide publicului și care devine celebră, „Chander Gardens”.

22. George Georgescu (1887-1964) dirijor român

Continuă să curgă radiogramele, inclusiv din partea unor persoane atât de neașteptate: din partea oamenilor de culoare din America, din partea coaforului Nestle, din partea celui mai recent star de cinema din Hollywood în vârstă de doi ani²³, din partea unui celebru chirurg – plastician, din partea Fiicelor Revoluției, de la dr. Ellis, din partea diferiților prieteni, asociații și multe alte posibile persoane, curg câte zece – douăsprezece deodată.

Am terminat Mesajul pentru State; pozat 20 minute pictorului englez. Prânz la masa căpitanului cu domnul Tirman²⁴ ca oaspete și o absolut încântătoare văduvă, Vanderbilt, destul de tânără, de care Nicky s-a simțit foarte atras. Cafeaua în cabina căpitanului, pe puntea superioară.

Te simți peste tot confortabil în elevatoare, așa se numesc lifturile în America. Cred că n-am menționat încă numele căpitanului, care se numește Hartley,²⁵ este un bărbat extrem de rafinat și manierat. Ieșit afară pentru o plimbare încântătoare, pe promenadă în compania lui Tissen²⁶ [sic], prietenul lui Friedel, avut după aceea o conversație agreabilă, scaun lângă scaun, apoi încă o plimbare bună în jurul punții, până la începerea unui mic concert distractiv, organizat, mai mult sau mai puțin de mine, unde Lidicar a cântat absolut minunat – ce voce frumoasă are și ce școală remarcabilă. Bineînțeles, n-am putut să nu-mi amintesc cât de încântată era Mama²⁷ de el, și câte complicații a adus în viețile celor tineri.

Făcut cunoștință cu mai multe persoane de pe navă și chiar acceptat o cină dată de un oarecare domn Chase a cărui primă soție a fost o prietenă a lui Loie. Domnul Chase este un bărbat, mai degrabă grasuț, bătrânior, dar a cărui față a rămas destul de tânără. Are ochi pătrunzători, este creștin scientist²⁸ – trăiește pentru a face bine. Între americani găsești niște tipologii pe care nu le poți găsi în altă parte. După cină, la un „film”, dar eram tare somnoroasă, toți ceilalți au rămas încă puțin după aceea ca să o vadă pe Ileana dansând. Dansează frumos, dar puțin cam timid. Ea savurează grozav viața de pe vas, totul este emoționant, încântător și o veșnică noutate pentru ea. Ador tonusul și strălucirea ochilor ei nerăbdători. Bineînțeles, îi fascinează pe cei din jur, fiind atât de prietenoasă și modestă, vorbește cu ușurință și are doar atâta timiditate cât să-i sporească farmecul. Nicky este și el fericit cât este ziua de lungă.

23. Sunny Jim McKeen (1924/1933), pe numele său adevărat Lawrence McKeen Jr., erou principal în niște scurt metraje de comedie din mijlocul deceniului al treilea al secolului XX. Personajul interpretat de acest actor precoce în serialul „The Newlyweds & Their Baby” (Tinerii căsătoriți și copilul lor) se numea Baby Snookum. Micul actor era atât de apreciat încât primea un onorariu imens pentru acea perioadă – 100 dolari pe zi. A interpretat acest rol în 39 de filme și a mai făcut încă șase sonore, independente de seria respectivă. Din păcate, acest talent deosebit s-a stins înainte de a împlini vârsta de 9 ani.

24. Albert Tirman, membru din partea Franței în comitetul director al Muzeului de Artă Maryhill

25. Herbert Hartley, comandantul transatlanticului „Leviathan”

26. Fritz Thyssen (1873-1951), industriaș german

27. Ducesa Maria de Edinburgh (1853-1920), fiica țarului Alexandru II al Rusiei, măritată, în 1874, cu prințul Alfred Ernest Albert, duce de Edinburgh (1844-1900), al patrulea născut și al doilea fiu al reginei Victoria a Marii Britanii, mama Reginei Maria.

28. Prima Biserică a lui Christos Scientistul (The First Church of Christ Scientist) a fost înființată în 1875 la Boston de Mary Baker Eddy (1821-1910); conform doctrinei sale, numai spiritul este important.

Duminecă, 17 oct., 1926

Leviathan

Ultima noastră zi pe vapor. Navigăm cât se poate de lin, mi-am început ziua cu un minunat masaj, o baie în piscină – cu Friedel – un scurt serviciu religios în salonul cel mare, iar apoi câteva mile pe punte alături de diverși însoțitori, conversând între timp. O vreme minunată, aproape cald.

Multă lume de văzut pe tot parcursul zilei. Mare împărțire de daruri, fotografii, cărți de vizită, etc., timpul este prea scurt pentru a scrie detalii. Un sentiment de tristețe pentru că minunata traversare se apropie de sfârșit, dar ce emoție clocotitoare la gândul zilei de mâine. Inima mea bate cu putere. Dă Doamne să fie bine și Binecuvântarea Ta cu noi.

După cină minunatele cântece ale Norei Bayes²⁹ [sic], una dintre favoritele Americii.

Cei doi copii ai mei trepidează de nerăbdare – suita noastră se uită chiorș la Badman a cărui companie o adoră – vreau să spun copiii. De-a lungul zilei, au fost mii de incidente mărunte demne de menționat, dar timpul nu-mi permite. Pictorul englez mi-a făcut o schiță destul de bună. Bătrânul Naggy³⁰ a venit și el să mă deseneze în timp ce stăteam de vorbă cu un om interesant, domnul Chase, înfocat membru al Bisericii Creștine Scientiste, cu ochi adânci, de visător și o gură ca de copil. Acel gen de om pe care numai America îl poate crea. Toți chelnerii, stewarzii, ofițerii, regretă profund că mâine îi vom părăsi. Toți vor cărții de vizită, fotografii, autografe, vaporul a devenit un viespar al dorințelor, speranțelor, așteptărilor lor. Dar cât de bine ne-am simțit, cât de fericiți și de răsfățați am fost.

Prima privire aruncată New York-ului [de la stânga la dreapta: prințul Nicolae, prințesa Ileana, regina Maria, un domn neidentificat, doamna Astor]

Luni, 18 oct., 1926

New York - Washington

La ora 5 și jumătate dimineța eram deja trează, cu toate că azi-noapte am scris până târziu. Am văzut răsăritul auriu – rozaliu al soarelui, am zărit și primul petec de pământ... De la ora 7 încolo vaporul fremăta de emoție și nerăbdare.

M-am îmbrăcat cât mai frumos posibil, într-o rochie Patou, de culoarea vinului, și un mantou ornamentat cu blană de culoare închisă și o pălărie asortată, care să nu-mi acopere fața. Dar, vai, a început să plouă.

29. Nora Bayes (1880-1928), actriță, cântăreață, compozitoare. Născută Eleonora Goldberg, își schimbă numele în Nora Bayes când intră în lumea spectacolului. Debutază în 1901, pe Broadway, în piesa „The Rogers Brothers in Washington”. Este coautoare a partituri pentru musicalul „Meet me in St. Louis”. Își câștigă celebritatea cu cântecul „Shine On, Harvest Moon” (1903). Joacă în revistele „Follies of 1907” și „Follies of 1908”. Între 1908-1917 a făcut 33 de înregistrări pentru Victor Talking Machine Company, predecesor al lui RCA Victor Records.

30. Sigismund de Nagy (1872-1941), pictor maghiar

Am servit micul dejun devreme, după care au început să sosească autoritățile și oficialitățile. Primul a sosit Dl. Butler Wright,³¹ subsecretar de la Departamentul de Stat, atașat mie pe timpul șederii mele oficiale. Generali, amirali, ofițeri, dl. Morris³², col. Anderson³³, col. Ament³⁴ [sic], col. Poilen³⁵ [sic] cu soția, col. Haskell³⁶ [sic], pe care mi-l amintesc de pe vremea Comisiei Hoover de hrănire a copiilor, bătrânul Nelson Cromwell, Wells³⁷ – consulul nostru, Djuvara și legația noastră – o delegație de doamne condusă de d-na Vincent Astor, alături de d-na Dana Gibson³⁸, Dora lui Nancy³⁹, Irimescu⁴⁰, dl. Moore⁴¹, dar bătrânul Hill⁴² nu a venit. Legația și grupul lui Fuller nu s-au înțeles deloc, doar bătrânul Morris a fost cel care a reușit să se mențină prietenos cu ambele părți.

[După debarcarea în New York]

31. Joshua Butler Wright (1877-1948) diplomat, Subsecretar de Stat al S.U.A.

32. Ira Nelson Morris (1875-1942) diplomat, fost ministru al S.U.A. în Suedia (1914-1923), consul al României la Chicago.

33. Colonel Henry W. Anderson, șeful misiunii Crucii Roșii Americane în România, între 1917-1919

34. Colonel Lytton Gray Ament, ofițer în infanteria americană, originar din Texas, detașat la Organizația Hoover pentru Alimentație (Hoover Food Organization) ce a activat în România în intervalul 1917-1920.

35. Locotenent colonel Arthur Poillon, fost atașat militar al S.U.A. în România, reprezentantul militar al președintelui Calvin Coolidge în suita suveranei pe perioada vizitei sale americane.

36. Colonel W. Haskell, comandant al Gărzii Naționale din New York; în timpul războiului a activat în Organizația Hoover pentru Alimentație, în România.

37. T. Tileston Wells, Consul General al României la New York, președinte al Comitetului Executiv și vicepreședinte al Societății Prietenii României.

38. Irène Gibson (1873-1956), o celebră frumusețe, născută în Richmond, în familia Langhorne ce sărăcise după Războiul Civil, soră cu Nancy Astor (vezi nota 39). În 1895 s-a căsătorit cu graficianul Charles Dana Gibson (1867-1944) care o va folosi drept model pentru tipul de femeie modernă americană de la finele secolului al XIX-lea, identificată de atunci încolo drept „Gibson Girl”. A colaborat la cele mai importante periodice ilustrate „Life Magazine”, „Harper's Weekly”, „Scribners”, „Colliers Magazine”. Din 1918 devine editor și proprietar al revistei „Life”. Ilustrează romanele lui Anthony Hope, „The Prisoner of Zenda” (1894) și „Rupert of Hentzau” (1898).

39. Nancy Astor (1879-1964) prima femeie aleasă membru în Parlamentul britanic (1917-1945), soția lui Waldorf Astor, al doilea viconte Astor (1879-1964), bună prietenă a Reginei Maria.

40. Radu Irimescu (1890-1975), militar, inginer, bancher, diplomat. Fiu de amiral, intră la Școala de Marină pe care o termină ca șef de promoție și este trimis la specializare la Kiel, în Germania unde primește gradul de ofițer în Marina Imperială Germană. S-a bucurat de aprecierea amiralului Alfred von Tirpitz. Revine în țară unde primește comanda unui monitor pe Dunăre și apoi a unui torpilor din Marea Neagră. După doi ani părăsește marina și se înscrie la Technische Hochschule din Berlin-Charlottenburg pe care o absolvă cu calificativ maxim. În primul război mondial are gradul de maior în aviație. În 1920 obține o diplomă de inginer la Universitatea Columbia. Jean Chrissoveloni (vezi nota 65, p.135) îl însărcinează să organizeze sucursala băncii sale din New York pe care o conduce din 1921 până în 1928. La acea oră era unica instituție bancară din S.U.A. Simțind apropierea crizei, închide banca dar rămâne, un timp, ca reprezentant al ei pe Wall Street. Întors în țară este numit Directorul Gazelor și Electricității din București. Din 1932-1938 este Subsecretar de Stat al Aerului în guvernele Al. Vaida-Voevod, Iuliu Maniu, I.G. Duca, C. , Gh. Tătărescu și Octavian Goga, iar din 1937 devine chiar ministru al aceluiași departament și, pentru o săptămână, ad-interim al Apărării Naționale. Între 1938-1940 este ministru al României în S.U.A., dar este demis după abdicarea regelui Carol II și instalarea guvernului Ion Antonescu. Nu se mai întoarce în patrie și, în 1941, primește cetățenia americană.

41. Alexander Pollok Moore (1867-1930), diplomat, membru al partidului Republican. A fost ambasador în Spania (1923-1925) și Peru (1928-1929).

42. Samuel Hill (1857-1931) avocat și milionar. Fiul unor quakeri din Carolina de Nord, tatăl era un medic respectat abolitionist. În 1878, absolvă Colegiul Haverhill din Minneapolis, statul Minnesota iar, un an mai târziu, este absolvent al Universității Harvard. Devine un reputat avocat în Minneapolis. În 1886 devine jurisconsult pentru compania feroviară Great Northern și se mută în Seattle, statul Washington. Va deține poziții importante precum președinte la Minneapolis Trust Company (1888-1903) și la U.S. Trust Company din Seattle (1908-1917), Consul General onorific al Belgiei pentru statele Idaho, Oregon și Washington, președinte onorific pe viață al Asociației Drumurilor Bune din statul Washington și vicepreședinte al Ligii Drumurilor Bune din Columbia Britanică, președinte al Asociației Autostrăzii Pacificului și vicepreședinte al Asociației Autostrăzii Fluvialului Columbia, președinte onorific al Artelor Frumoase din Columbia Britanică și președinte al Muzeului de Artă Maryhill pe care îl fondează. A fost promotorul Portalului Păcii, ridicat pe granița dintre Statele Unite și Canada pentru a pecetlui pacea veșnică dintre cele două țări. A fost un mare admirator al Reginei Maria, care îl numea „un prieten pentru eternitate”.

Primirea New Yorkului

După autorități și doamne a început calvarul presei. Comandorul Hartly [sic] a fost de-a dreptul nervos în fața acestui chin la care am fost supusă. Cu toții erau înghesuți pe mai multe rânduri, iar căpitanul m-a condus la ei și mi-a stat aproape ca și cum m-ar fi protejat. Cu mâinile goale, ca să zic așa, am înfruntat „focul încrucișat” [în text, în limba germană: *Kreuzfeuer*] al întrebărilor lor. Mi s-a spus că am ieșit triumfătoare din acea confruntare și am fost cât se poate de curajoasă și înțeleaptă în răspunsurile mele. În sfârșit a venit momentul să părăsim vaporul nostru drag și ne-am luat un călduros rămas bun de la toată lumea și la urmă de tot de la căpitan care avea de-a dreptul lacrimi în ochi. Ne-am urcat împreună cu toți oficialii la bordul unei ambarcațiuni mici, care ne-a

Pe treptele primăriei [Regina Maria și primarul James J. Walker în mijloc]

transportat spre New York, în timp ce „Leviathan” se odihnea în așteptarea fluxului pentru a putea ajunge la chei. Pe tot drumul am fost bombardați de fotografi, dar pentru a scăpa de reporteri este la fel de greu, ca și cum ar trebui să scapi de tântari într-o mlaștină.

Începuse să se însenineze puțin; vedeam celebra Statuie a Libertății printr-un fel de abur, la fel și priveleştea celebrilor zgârie-nori se observa ca într-un fel de ceață. Arătau mai degrabă ca niște enorme edificii egiptene, decât ca niște construcții moderne. Oamenii de presă îți pun întrebări imposibile, despre absolut tot ce le trece prin cap, cât se poate de indiscrete, iar uneori de-a dreptul hazoase.

Nu mă așteptam ca New York-ul să îmi facă o primire atât de oficială. Am fost întâmpinată cu toate onorurile militare și civile posibile, de parcă aș fi fost regina suverană. Toate trupele fuseseră scoase la paradă, cu întreaga poliție calare. Am pornit înainte, într-o mașină deschisă, alături de unul dintre domnii oficiali și ne-am îndreptat cu toată viteza de-a lungul uluitoarelor străzi ale New York-ului, despre care s-au auzit atâtea, cu acei gigantici, inimaginabili zgârie nori, înălțându-se deasupra noastră. Trebuie să spun că sunt mult mai impozanți decât mi-aș fi imaginat, au o grandoare la care nu m-am așteptat. Toată circulația a fost oprită, iar populația New York-ului mi-a făcut o primire minunată, o primire din inimă. Puteai simți, vedea, înțelege că era o primire privată, primirea cuiva pe care erau, cu adevărat bucuroși, să o întâmpine. Mărturisesc că îmi creștea inima de mândrie și tulburătoare emoție.

Maria! Maria! Îmi auzem numele strigat de mii de voci și, după obiceiul american, de la geamuri se aruncau lungi

ghirlande de hârtie și tot felul de alte bucățele de hârtie, de la miile de geamuri ale fantasticelor clădiri, până când tot aerul se umpluse de fâlfâiri albe, ca de milioane de păsări mari și mici.

Totul era ca într-un vis, greu de crezut, iar eu în mijlocul a toate acestea, înaintând, încet, [eram] obiectul intensei atenții și simpatii.

Ajunși în fața Primăriei orașului, mașina noastră s-a oprit și mi-au fost date onoruri militare, iar eu am stat o clipă să fac cu mâna și să salut mulțimea. Am urcat solemn treptele de piatră ale acestei clădiri, iar apoi înaite de a intra în sala de festivități, unde primarul urma să-mi înmâneze medalia „The Freedom of the City”, am ieșit pe balcon pentru a primi ovațiile mulțimii.

[Regina Maria și James J. Walker, primarul New York-ului]

Apoi a urmat marele moment solemn ce a făcut să-mi bată inima cu putere, cu toate că în general, am rămas extraordinar de calmă: am fost introdusă ceremonios în sala de recepție a Primăriei, unde am fost întâmpinată oficial de primar⁴³ și mi-a fost înmănată „the Freedom of the City”. Aceasta a fost o ceremonie extrem de solemnă și emoționantă. Am fost condusă cu mult fast spre un scaun asemănător unui tron și invitată să mă așez cu fața la sala arhiplină, care avea și o galerie pe partea opusă. Aici primarul și-a ținut discursul de bun venit, mi-a dat o medalie de aur, special făcută pentru această ocazie și mi-a fost citit și înmănat un frumos mesaj decorat cu miniaturi. Urale, cele două imnuri, și apoi, stând foarte dreaptă și complet nepregătită, i-am răspuns primarului cu o voce clară, și, sper suficient de tare. Știam că va trebui să răspund și eu, dar nu mi-am făcut griji în legătură cu ceea ce urma să spun. Știam că dacă voi începe să mă gândesc la asta, probabil mă vor cuprinde emoțiile. Pot conta mai bine pe impulsul și inspirația de moment, decât să mă pregătesc cu mult timp înainte.

Îmi este greu să spun dacă am vorbit bine, dar am vorbit din toată inima, ca cineva inspirat de cuvite izvorâte din surse profunde. Chiar și cei mai severi critici, tipic ironici, printre care

43. James J. Walker (1881-1946) om politic. Studiază dreptul la New York Law School dar, după absolvire, în loc să se pregătească pentru intrarea în barou se dedică, o vreme, muzicii. A compus o piesă de mare succes, „Will You Love Me in December as You Did in May?”. În 1910 intră în politică și este ales membru în corpul legislativ al celui de-al 5-lea District din Manhattan. În 1912 intră în barou și se însoară. În 1914 este ales senator pe lista Partidului Democrat și deține funcția până în 1925. Prin eforturile sale sunt legalizate meciurile duminicale de baseball și boxul profesionist. Pentru eleganța și rafinamentul său fusese poreclit „Beau James”. Între 1925-1932 este primar de New York, poziție în care aduce multe servicii metropolei: fondează Departamentul Spitalelor, stăpânește corupția din poliție și din Departamentul Sănătății și reușește să mențină taxa transportului cu metroul la suma modică de 5 ¢ (a nickle). La presiunea guvernatorului de New York, viitorul președinte Franklin Delano Roosevelt, demisionează din funcție în 1932 pentru a evita ancheta în urma unor acuzații de corupție și imoralitate (pentru că își părăsise soția pentru o frumoasă dansatoare de cabaret).

și Symki, au avut lacrimi în ochi și mi-au spus că am fost minunată și asta a însemnat mult pentru mine. Ileana era extrem de emoționată, astfel am știut că a fost bine. În timp ce vorbeam, o mică mașinărie respingătoare se afla în fața mea, transmițând discursul în toată America. Numai aceasta ar fi fost suficient să inhibe pe oricine, dar n-a fost așa. Eram absolut calmă deși, stând atâta vreme pe navă, aveam o ușoară senzație că încăperea, sau mai bine zis podeaua, îmi fugea ușor de sub picioare.

Apoi primarul, un tânăr subțirel și elegant, cu un aer asemănător Lordului Bealty, m-a condus afară și, ca să spun așa, m-a prezentat mulțimii, apoi a urcat cu mine în mașină, însoțindu-mă de-a lungul străzilor flancate de enormi zgârie nori, până la o gară aflată la mare distanță. Rulam ușor pe macadamul neted, flancați de polițiști pe motocicletă, a fost ceva de-a dreptul fantastic pe parcursul acestui traseu, aclamată de mari și mici, iar numele Maria, Maria îl auzeam strigat pe toate tonurile în timp ce treceam în grabă. Da, totul era ca într-un vis fantastic, încântător în acest spirit euforic și acel măreț sentiment de simpatie, pe care îl insuflau până și casele. Ne-am continuat drumul, ajungând la gară, am fost urcați în trenul prezidențial și, în sunetul puternic al uralelor, am pornit valvârtej spre Washington.

Totul te zăpăcea puțin, dar era foarte emoționant și flatant. După o jumătate de oră mai mult sau mai puțin liniștită ne-a fost servit un prânz foarte gustos. Apoi m-am apucat să citesc miile de telegrame de salut primite, conversând cu

Cu primarul Kendrick (sic) în drum spre gară [Regina Maria confunda pe primarul de New York, James J. Walker cu primarul Philadelphiei]

Sosirea la gara Washington, primiți de soții Kellogg

Morris, Cromwell, Ament și Anderson, care se aflau în același tren. Pe măsură ce trenul prindea viteză, iar vocea mea era afectată de răceală, nu mi-a fost prea ușor și astfel, în final, am rămas fără glas.

În fiecare gară – am trecut prin Baltimore și Philadelphia – am fost năpădiți de fotografi și de un public nerăbdător, care se înghesuia să ne vadă. Copiii s-au distrat de minune. Țara amintea în mod straniu de o Anglie la scară mai mare, fără hotare. Frumusețea proverbială a culorilor toamnei își făcea deja apariția. Un aspect amuzant pentru cine nu era obișnuit să fie servit mai mult de „negrișori”, ceea ce-i dădea fiori bătrânei Elise. Este un sentiment curios, acela de a te afla într-adevăr aici. Dar în același timp totul pare atât de firesc, încât trebuie să fac un efort pentru a realiza că eu sunt dincolo de ocean, atât de departe de casă.

Dl. Butler Wright, care îmi este atașat din partea Departamentului de Stat, este un domn absolut încântător, destul de formal, cu maniere alese, doar puțin cam infatuat, cu o condescendență de modă veche așa cum ne-am obișnuit să întâlnim în Anglia. Cu o voce puțin guturală, trăgându-și mereu manșetele în jos și frecându-și mâinile în timp ce vorbește.

La dineu cu Djuvara

[La Legația României din Washington, înaintea dineului - Regina Maria și principesa Ileana]

Sora Ducky sau Ellen⁴⁴ l-ar imita perfect. Asta nu înseamnă că prin aceasta am vrut să spun, că într-un fel sau altul, ar fi fost ridicol, ci doar un tip foarte ceremonios, oficial. Arătând, pe deasupra, și bine a fost, o lungă perioadă de timp, diplomat în Anglia.

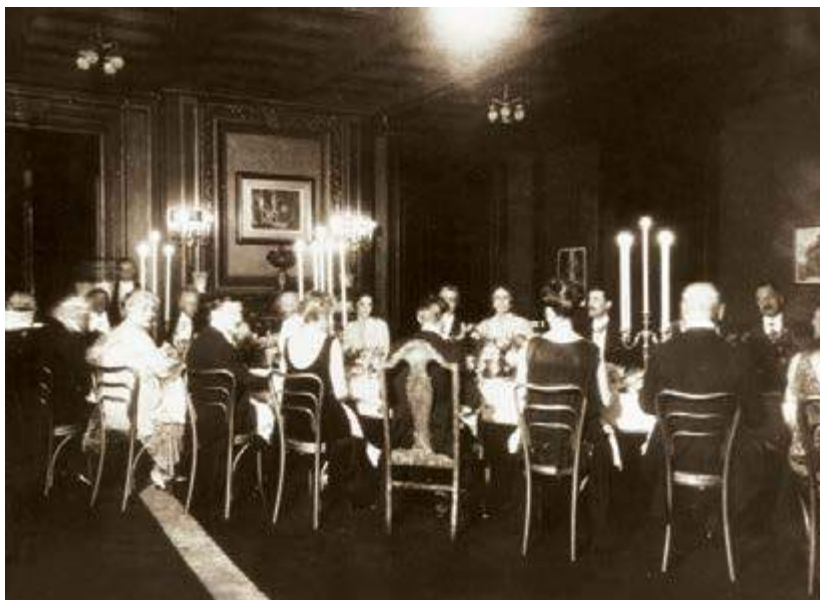
Sosirea la Washington s-a produs după lăsarea întinericului. Străzile erau ticsite de oameni care aclamau, gara minunată la fel ca toate monumentele oficiale ale acestui oraș, după cum aveam să descopăr curând. Eu cred că s-au spus prea puține despre frumusețea Washington-ului, este într-adevăr un oraș încântător; bineînțeles nu am apucat să văd prea mult din mașină în timp ce ne îndreptam prin noapte spre legație, cu atât mai mult cu cât a trebuit să salut continuu

oamenii entuziaști ieșiți pe străzi; dar ceea ce am fost în stare să privesc cu profundă admirație a fost marea cupolă centrală a Capitoliului care este în totalitate din marmură albă la fel ca și imensa clădire, iluminată într-un mod special. Nu se vede nici o sursă de lumină, dar cupola strălucește în noapte, ca și cum ar fi minunat inundată de lună.

Legația noastră românească este o clădire frumoasă, cu bun gust, iar holul intrării din piatră albă. Djuvara decorase frumos scările, cu ghirlande imense de dalii roșii. Casa nu era bogat mobilată, cu toate acestea a fost amenajată cu mobilier suficient și bun, pentru ca noi să ne simțim confortabil. Dormitorul meu era lung și spațios.

Aproape imediat după sosire am servit o cină scurtă, aici la legație: atașatul britanic și soția, oameni foarte drăguți, soții Morris, Anderson, ministrul polonez, cel ceh și cel sârb, Irimescu, Nelson Cromwell, care a scos o carte despre România, de-a dreptul excelentă și foarte frumoasă.⁴⁵

A fost o cină amuzantă, bine servită, cu gust excelent și bucate de mâna-ntâia. Djuvara și-a dat toată silința. El este un omuleț agitat, bine intenționat, extrem de nerăbdător și irascibil; s-a certat cu Loïe. Vai! Nimic nu putea să-i pună de acord, lucru care a adus-o pe Loïe la disperare, cu alte cuvinte între cele două părți era o vrajbă mare, fiecare vrând să facă ceva pentru mine, ceea ce mă indispușe; era ceva care n-ar fi trebuit să se întâmple, dar este inevitabil cred, atunci când geloziile și ambițiile și vanitățile sunt stârnite. După cină am conversat vesel, dar nu i-am reținut pe oaspeții noștri prea mult deoarece se cuvenea să ne retragem pentru o binemeritată odihnă.

[Dineu la Legația României din Washington, D.C.]

44. Principesa Elena (1896-1982), fiica regelui Constantin I al Greciei (1913-1919), soția prințului moștenitor Carol, viitorul rege Carol II (vezi nota 5, p.104). Era poreclită Sitta.

45. Bulletin Dedicated To Her Majesty Queen Marie of Romania, The Society of Friends of Roumania, October 18, 1926

Arlington. La Mormântul Soldatului Necunoscut

Am uitat să spun că la cină a fost și Ament, fiind de asemenea foarte nerăbdător în legătură cu tot ceea ce judecătorul Gary⁴⁶ urma să facă pentru noi.

Am ajuns în pat după ce am parcurs teancuri de telegrame și corespondență.

Marți 19 oct., 1926

Washington

Trezită într-o dimineață însorită de toamnă. La prima oră în timp ce încă eram în pat l-am chemat pe Robert pentru a-i dicta articolul pe care l-am promis pentru North American News Paper Alliance. Era pentru prima dată când încercam să dictez și m-am cam simțit derutată, dar această metodă îmi va ușura munca.

La 9 ½ plecarea spre cimitirul Arlington la Mormântul Soldatului Necunoscut. Cu toată răceala mea și predispoziția pentru tuse, am călătorit într-o mașină deschisă vremea fiind însorită și am putut astfel admira cât se poate de bine frumosul oraș. La sosire ni s-a făcut o primire uimitoare.

Cimitirul Arlington este unul dintre cele mai frumoase

lucruri pe care le-am văzut vreodată. Soldații și marinarii căzuți în diferitele războaie duse de America sunt îngropați acolo într-un univers splendid, cu copaci falnici și iarba verde smarald, mici pietre pătrate care marchează miile de morminte, toate în umbra copacilor – demne, frumoase și deloc melancolice, nu am văzut ceva mai de bun-gust nicăieri în Europa.

La picioare a fost construit un amfiteatru de marmură albă, în cinstea comemorării Zilei Armistițiului, care domină întregul Washington de la înălțime; deși este mai jos decât cimitirul, în depărtare se deschide o încântătoare priveliște în fața căreia se află Mormântul Soldatului Necunoscut. Extrem de impozant și de frumos. Am depus o coroană la mormânt, în timp ce mi se dădeau onorurile militare de către o companie de soldați, s-a cântat imnul României și s-a tras o salvă de salut regal. Ca și seara trecută, pe drumul spre cimitir mașina mea a fost însoțită de o gardă de onoare de cavalerie.

Mi-au fost date toate onorurile de parcă aș fi fost o regină suverană.

De la Arlington am plecat la Mount Vernon – casa lui Washington.⁴⁷ M-am încăpățânat să merg în mașina deschisă cu toată răceala mea serioasă și neplăcută. Vremea m-a favorizat și am savurat din plin momentul circulației de-a lungul

46. Elbert H. Gary, cetățean de vază din Philadelphia, președinte la Iron & Steel Institute și la U.S. Steel Corporation din New York.

47. George Washington (1732-1799), general și om politic american, primul președinte al S.U.A. (1789-1797)

drumului atât de neted în cel mai silențios Packard, în mijlocul minunatelor culori de toamnă, în compania domnului Butler Wright, un om atât de galant și de plăcut.

Mount Vernon este o casă veche încântătoare, îngrijită cu sfințenie de un comitet de bătrâne, câte una din fiecare stat [al Americii], care au colecționat toate obiectele ce au aparținut cândva lui Washington și au reconstituit fiecare cameră cât mai aproape de imaginea ei de la acea vreme. Custode este un bătrân colonel bonom.

Am ajuns înainte de momentul la care eram așteptați, lucru rar întâmplat în ocaziile festive, fapt care le-a cam deranjat pe bătrânele doamne. Am avut parte de un timp excelent, dar de răceală nu puteam scăpa. Am vizitat totul, am adus un omagiu la mormântul lui Washington, ne-am plimbat prin vechea și atât de încântătoare grădiniță, toată înconjurată de cimișir [merișor turcesc].

Primită peste tot cu surpinzătoare manifestări de simpatie, iar prânzul ni s-a servit în sala de banchet al lui Washington. A fost o întrunire mică și selectă, bătrânele doamne erau drăguțe și inteligente, chiar dacă puțin cam ramolite.

Înapoi acasă, ca să mă schimb pentru vizita oficială pe care aveam s-o fac Președintelui⁴⁸ și soției sale. Ceremonia americană este ciudată, iar președintele american se comporta mai regal decât ar face-o oricare rege. De exemplu, el nu-și întâmpină musafirii, ci apare numai după ce ei au sosit și se retrage cel dintâi, lăsându-i în seama casei sale militare. De fapt, noi nu am considera acesta un mod politicos de a primi oaspeții, dar acesta este ceremonialul lor și au aderat la el cu strictețe.

Președintele este un omuleț subțire, uscățiv, cu o față ca de ceară, cunoscut pentru mușenia lui. Ea⁴⁹ este oacheșă, vioaie și foarte amabilă. El vorbește cu propoziții scurte ca și când cuvintele ar fi dureroase pentru el. Gura este o creștătură pe care o ține strâns închisă, nasul lung și subțire, părul un fel de roșu auriu. Este fința cea mai seacă, cea mai tăcută și mai ne-emoțivă care a fost creată vreodată, dar cu toate acestea are un fel de licărire în ochii mici pătrunzători și uneori, în colțul gurii, cu aspect neînduplecat, ceva ce ar semăna cu un „văr” îndepărtat al zâmbetului. Ea suplinește tăcerea lui de piatră prin deosebita-i vivacitate.

La Arlington

48. Calvin Coolidge (1872-1933) cel de-al treizecelea președinte al S.U.A. (1923-1929)

49. Grace Coolidge (1879-1957), soția președintelui Calvin Coolidge

[Doamna Grace Coolidge, președintele Calvin Coolidge și Regina Maria]

Totuși, în ciuda tuturor acestora, Președintele mi-a fost oricum simpatic. Conversația a fost scurtă, dar cordială, copiii care se aflau cu mine au fost foarte amuzați, ei sunt încântați de orice și se simt excelent.

În concondanță cu legile absurde ale politeței oficiale, ne-am îndreptat spre casă, pentru a primi imediat „contravizita” [în limba germană în original, *Gegenbesuch*] cuplului prezidențial. Am făcut-o atât de cordială posibil, încât să fie acceptată de omulețul cu chip de ceară și astfel i-au fost surprinse câteva zâmbete de către un fotoreporter care a insistat, după stilul lor tipic, să facem o poză de grup.

Bineînțeles, eu am fost neprotocolară și vorbărească după cum îmi este felul. Primit nenumărate persoane care voiau să mă vadă, i-am servit cu ceai: d-na Grebbles, vai el [d-l Grebbles] nu se afla acolo, d-na senator Owen⁵⁰, fiica lui Wells și soțul și o prietenă al lui Ducky, d-na Jarvis.

Apoi m-am îmbrăcat pentru dineul oficial de la Casa Albă.

Am uitat să menționez că drumul de la Mount Vernon l-am parcurs în întregime prin Washington pentru a avea posibilitatea de a-l vedea din diferite unghiuri. Este foarte frumos, au construit un *Memorial Lincoln* absolut minunat, din marmură complet albă aidoma unui ideal templu grecesc; totul era de un bun-gust ireproșabil, iar felul în care fuseseră aranjate câteva conifere verzi, plantate de jur împrejur pe un gazon de un verde deschis, demonstrează o adevărată înțelegere artistică. Pare dominat de cel mai înalt obelisc de piatră albă pe care l-am văzut vreodată. [Acesta] a fost ridicat în memoria lui Washington, iar silueta sa suplă se reflectă într-un bazin cu apă, special proiectat în acest scop.

Washingtonul este, de departe, mult mai frumos decât mi s-a spus și toate monumentele sale publice sunt extrem de impozante, majoritatea [sunt] construite din marmură albă ca zăpada.

Pentru dineu m-am îmbrăcat cât am putut de elegant, cu rochia mea Patou, albă, brodată și cu pelerina aurie cu alb, am purtat diadema cu perle și diamante și marele cordon [al Coroanei României]. Ceremonia de la Casa Albă, o clădire nobilă, a fost, dacă poate fi calificată într-un fel, mai ciudată decât prima noastră întâlnire.

50. Robert Latham Owen (1856-1947), senator democrat de Oklahoma (1907-1925)

Am fost condusă înăuntru cu toată ceremonia și toate onorurile cuvenite unei Regine, dar Președintele și soția lui au venit după aceea, braț la braț, el m-a întâmpinat la fel ca pe toți ceilalți musafiri, iar apoi a părăsit din nou primul încăperea împreună cu soția sa, lăsându-mă în grija „suitei” sale, un fel în care, în mod sigur, un Rege nu ar fi putut părăsi o Regină. La dineu au fost așezați pe scaune cu spătar înalt, diferite de ale noastre și au fost serviți primii.

Acest gen de protocol este, desigur, foarte diferit de cel european și ai mei s-au uitat cam chiorâș, mai ales pentru că, dacă cineva nu are simțul umorului, Președintele nu pare a fi simpatic. Dar le-am spus: fiecare om, la el acasă, cu obiceiurile lui – mi-au fost acordate toate onorurile cuvenite în concordanță cu ideea lor despre aceasta, de aceea sunt perfect mulțumită. Obiceiurile lor nu sunt ca ale noastre, asta-i tot!

Copiii în balconul Legației [principea Ileana și prințul Nicolae]

[În balconul Legației]

Ileana, care stătea în stânga Președintelui, l-a înveselit de-a dreptul pe bătrân cu vorbăria ei și chiar a primit câteva replici din partea lui spre amuzamentul tuturor. A fost un dineu oficial în toată regula, cu miniștri și demnitari, precum și invitați interesanți pentru mine: Alice Longworth Roosevelt,⁵¹ o femeie atractivă și deșteaptă.

Nu prea am avut timp să vorbesc cu multă lume, deoarece totul s-a derulat cu destulă repeziciune. Masa era frumos decorată cu o abundență de trandafiri roz, sala de recepție era lambrisată cu lemn de culoare închisă. Mâncarea a fost excelentă; mulți servitori negri. Totul foarte fastuos și ceremonios, dar decent. Mă simt ca acasă, chiar dacă uneori sunt ușor amuzată de ceremoniile care pentru mine par ciudate. Totuși, tot ceea ce pot spune este că modul în care sunt primită este emoționant, iar mulțimea de pe străzi este înnebunită de bucurie și entuziasm peste tot unde apar eu.

La întoarcere am lucrat cu Robert, până târziu, în pat.

Miercuri, 20 oct., 1926

Annapolis, Baltimore, New York

Trezită, vai, pe ploaie! Mare dezamăgire pentru că soarele minunat de ieri ne dăduse speranțe pentru vreme mai bună. Astăzi am fost mai mult sau mai puțin în mâinile d-lui Williams, ajutorul primarului din Baltimore, care a lucrat în cadrul Crucii Roșii în Rusia și România și care păstrează sentimente extrem de calde pentru țara noastră. Era plin de bucurie și entuziasm pentru a ne fi de folos, pregătind o recepție colosală la Baltimore. Astăzi am fost musafirii Maryland-ului. Am călătorit într-o mașină închisă alături de Butler Wright și Williams. Vai, răceala mea este încă puternică, iar vorbitul în mașină îmi provoacă o tuse extenuantă. Maryland-ul îmi amintește mult de Anglia, iar numele satelor și străzilor sunt foarte englezești. Ador coloritul toamnei și studiez cu interes toate soiurile de copaci și tufșuri.

Annapolis, deși mult mai mic decât Baltimore, este capitala Maryland-ului; un orașel demodat, liniștit, cu înfățișare englezească, și o minunată Școală a Cadeților de Marină.

Aici am fost primiți de întreaga școală; în ciuda ploii se aflau cu toții pe câmp și au mărșăluit în fața noastră într-o ordine perfectă, o frumoasă companie de tineri înalți. Amiralul,⁵² care ne-a primit, era foarte simpatic, deși avea o față urâtă. Soția lui era, de asemenea, extrem de simpatcă și drăguță. Bucuria și entuziasmul evident al tuturor de a ne întâmpina continuă să mă uimească și să mă emoționeze. Numele amiralului este Louis Nultin. Clădirile Școlii Navale sunt minunate și frumos întreținute. Oricum nu am avut timp să vizităm totul în detaliu. Ploaia a fost o mare dezamăgire. Amiralul și soția sa ne-au dus la locuința lor pentru câteva minute de odihnă și pentru gustări. Am trăit un moment trist când am aflat că simpaticul Butler Wright, care se afla cu noi, își pierduse unicul fiu, care fusese cadet în marină, cu câțiva ani în urmă. Era pentru prima oară de atunci, când se reîntorcea aici. A izbucnit în lacrimi. Bineînțeles că am găsit cuvinte de mângâiere prin care să-mi exprim compasiunea profundă și într-adevăr a fost stânjenitor să văd lacrimi mari curgând

51. Alice Lee Roosevelt Longworth (1884-1980), fiica președintelui Theodore Roosevelt și a soției acestuia, Alice Lee Hathaway; a fost căsătorită cu Nicholas Longworth, membru al Congresului din partea statului Ohio, Președinte al Camerei Reprezentanților S.U.A.

52. Amiralul Louis M. Nultin a fost comandantul Academiei Navale din Annapolis.

pe obrajii acelui gentleman extrem de politicos și corect. Avea o față extrem de simpatică, înalt, negricios, iar într-un fel *pince-nez*-ul lui nu-l desfigura. Avea o gropiță inofensivă în obraz care într-un fel, nu avea nimic de-a face cu caracterul general al feței, dar îi conferea un șarm aparte. De fapt, un bărbat încântător, plin de suflet, aș putea spune, dar cu maniere atât de bune, atât de „protocolar”, încât vorba lui este ultrapoliticoasă, pompoasă, formală, astfel că, fapt rar pentru un american, nu poți ajunge cu ușurință la adevăratul om.

Călătoria între Annapolis și Baltimore mi-a îngăduit să mă adun puțin. Dar ceea ce face ca toate călătoriile mele să fie mai puțin odihnitoare decât ar trebui, este faptul că întotdeauna sunt însoțită de omul căruia îi scapă „spectacolul zilei”, fapt pentru care trebuie să fie tot timpul amabil. Asta nu ar fi un efort pentru mine, faptul că ei sunt mult prea prietenoși, amabili, și uneori extrem de plăcuți, dar răceala mea și gâtul transformă asta într-o tortură și, bineînțeles, îmi ține gâtul într-o stare de iritare obositoare.

Sosirea la Baltimore. O atmosferă cu nori negri, grei, de ploaie, și mulțimi de oameni, nerăbdători să mă întâmpine.

Baltimore este un oraș mare, important, care trăiește în propria-i demnitate, mândru de propriile-i realizări, cu adevărat mărețe.

Dl. Williams a fost cel care s-a ocupat de această recepție, având un sentiment special și o afecțiune aparte pentru România.

Nu pot descrie în detaliu dimensiunea onorurilor care mi-au fost arătate peste tot, pot spune doar că sunt incomparabil mai mari decât toate celelalte primite în oricare altă parte. Americanii, în inimile și mințile lor, au făcut din mine un fel de erou și am fost primită ca atare, de o națiune care divinizează eroii. Sunt uluită și adesea mă simt umilă în fața virtuților, pe care ei cred că le am și pe care le place să le slăvească.

Un prânz prelungit, bine organizat, bine servit, după câteva prezentări formale care sunt la fel de precise ca la germani – fiecare defilează prin fața ta, îți strâng cu solemnitate mâna în timp ce își pronunță numele cu voce tare: Majestatea Voastră - Primarul din Baltimore, Majestatea Voastră - D-na Higgins, Majestatea Voastră - Generalul Wats, Majestatea Voastră - Judecătorul Todds – și așa mai departe – pompos, solemn, ceremonios, apoi se formează un adevărat cortegiu și fiecare încă și mai solemn se îndreaptă spre masa de prânz, cină sau ceai. Ei sunt exagerat de formali și protocolari în pofida independenței și naturaleții lor. De asemenea, există o bună dispoziție generală, extrem de atractivă.

Amestecul lor de libertate, drepturi, democrație este curios combinat cu o dragoste de ceremonie, ordine perfectă și păstrarea strictă a detaliilor, interesante de studiat.

Studiez tot timpul, foarte interesată și atentă, uimită de mărimea oricărui lucru, de eficacitatea lor, de clădirile, instalațiile lor, dar, de asemenea și de rivalitățile și geloziile aproape copilărești. De altfel, ei sunt un uluitor amestec de eficiență, bune maniere, ospitalitate și o anumită grosolănie, care iese la iveală la un moment dat, grosolănia copilului, a primitivului, și totuși, am găsit înfin mai multă politețe și amabilitate decât întâlnești în general în țările europene. Mi-aș fi dorit să descriu toate aceste lucruri, să le disec, să le explic pe îndelete, să intru în detaliu, să descriu fapte și evenimente izolate, dar copleșită de câte am de făcut, timpul și puterile nu mă lasă.

După prânz am fost condusă în piața mare în care se înalță *Memorialul Războiului*. A fost întins un covor verde care ducea la clădirea mare, cât un templu, care are scări din piatră nobilă, conducând în sus spre fațada cu coloane. Sumbră și

lipsită de strălucire, din fericire pe moment măcar nu ploua. Am defilat cu maximă demnitate regală și în același timp cât se poate de surâzătoare și grațioasă de-a lungul acestui covor verde, mii de oameni aclamând, și de-o parte și de alta, onoruri militare cu focuri de armă, ca salut regal, clopote sunând și fetețe îmbrăcate în alb mergând înaintea mea, presărând, sub picioarele mele, flori în culorile României. O înaintare mai triumfală nici nu se putea imagina și destul de ciudat, nimic absurd în toate astea, nimic banal, nimic exagerat, nici un incident penibil, care să tulbure demnitatea acesteia, într-adevăr, ei fac lucrurile cu grandoare! [în original, în limba franceză, *vraiment ils font les choses en grand!*]. În frumoasa sală o altă primire colosală însoțită de minunate discursuri de bun venit. Am stat într-un scaun asemănător unui tron aurit, total separată de toți ceilalți, pe o „estradă” [în original, în limba franceză, „*estrade*”], înălțată și cu fața la asistență. De fapt, un fel de scenă, având însoțitorii în spatele meu.

Aici sunt mulți români; în Baltimore există o Universitate și un Institut de Medicină minunat. Dr. Welsh, un om inteligent, celebritate mondială, a stat la prânz lângă mine; mergând des în Europa știa mai multe lucruri despre România decât știam eu. Un bărbat genial, plăcut, un cercetător temeinic și de o inteligență încântătoare. El a ținut principalul discurs, foarte bun, foarte bine gândit și foarte afectuos, flatant, bine construit. Cu certitudine americanii sunt oratori! În final am răspuns cu fața la sala enormă. Am devenit surprinzător de calmă în timp ce vorbeam și cu toate că nu am o voce puternică presupun că se aude clar și limpede la distanță, fără ezitări, fără grabă și fără acele pauze obositoare care îi domină pe unii în timp ce vorbesc. Un fel de forță tainică mă cuprinde atunci când vorbesc și cu toate că pornesc de la un dezavantaj, pentru că niciodată nu am timp să mă pregătesc, mă descurc de-a dreptul remarcabil, mă uimesc pe mine însămi și cel de-al doilea „eu” al meu are un mod ciudat de a critica aspru, celălalt eu care se comportă, acționează, vorbește ca și cum ar fi fost pregătit și antrenat cu grijă în prealabil, pe când în realitate, mă implic pe rând în toate aspectele fără nici o pregătire și trebuie să mă bazez în întregime pe acea curioasă rezervă de forță pe care o am, care se află întotdeauna la dispoziția mea atunci când este nevoie, un fel de curaj soldătesc al cuiva care, în subconștient, își cunoaște forța și puterea de a înfrunta orice pericol.

Românii au ținut un discurs scurt și mi-au oferit cel mai colosal buchet de flori pe care l-am văzut vreodată. Timpul era strict limitat și trebuia să plecăm exact la ora fixată deoarece ne întorceam la N.Y., cu trenul, pentru marea serată [în original în limba franceză, *soirée*], oferită mie de Cromwell, ca lider al prietenilor României. Aici la Baltimore, primarul⁵³ a fost, de asemenea, un bărbat excesiv de amabil și de plăcut, dar pe moment șchiopăta deoarece căzuse și-și luxase piciorul.

Am plecat ca și cum am fi fost smulși din Baltimore; în timpul celor trei ore de călătorie am avut parte de o așa zisă odihnă. În tren aveam în permanență un medic special la dispoziția noastră; a intrat și mi-a dat câteva sfaturi în legătură cu gâtul – mă stânjenește în mod stupid gâtul și tusea. Medicul a insistat să fiu lăsată puțin singură.

Destul de curios, fiecare american pe care îl întâlnesc spune: nu-i lăsa să te omoare, nu știi cum suntem noi, americanii, când ne place de cineva suntem nemiloși, ne împingem eroul la moarte!

Mare emoție în mijlocul mulțimii când am reapărut în N.Y., am trecut valvârtej în mașinile noastre, însoțiți de un escadron de poliție pe motocicletă, care au acaparat strada, ce fusese în prealabil curățată de trafic. Ești atât de înghesuit

53. Howard Jackson, primarul orașului Baltimore.

de polițiști și detectivi ca într-un vis urât, nu-i vezi niciodată, dar ei stau lângă tine, te urmează peste tot, sunt membri ai grupului, iau parte la conversație. Au devenit prietenii cei mai apropiați ai lui Nicky, cu care vorbește și glumește tot timpul. Dar obiceiurile americane, regulamentele, năravurile te deconcertează, trebuie neapărat să-ți ștergi din gând toate concepțiile europene pentru a te supune celor noi. Eu le savurez, mai degrabă, pe toate. Este ca și cum ai juca un rol nou adaptându-te [mereu]. Dar nevoia de intimitate este uluitoare – nimeni nu poate trăi în acest fel – doar un fel de plutire prin ea [viața lor], cu o amuzantă uimire. Ești de-a dreptul luat pe sus, posedat, trebuie să te adaptezi, dar ca să fii înconjurat de polițiști, ca de un zid oriunde ai merge, pare un lucru ciudat pentru concepțiile noastre. Din fericire, în America, în pofida pistoalelor lor fioroase, fiecare om este prietenos, glumeț, amabil, chiar dacă puțin necioplit, și manifestă față de tine un interes uman, este atent la tot ceea ce-i spui, intră în conversație.

Locuim la Hotel Ambasador. Ne-au pregătit camere încântătoare, pentru mine pline cu rafinate obiecte de artă [în original în limba franceză, *objets d'art*], jaduri montate în lămpi, făcând să-ți lase gura apă. Există și o comoară de cuarț roz, care este unul dintre cele mai minunate lucruri pe care le-am văzut vreodată. Aici se află, de asemenea, încântătoare mobile vechi, iar florile au fost aranjate cu un simț artistic exagerat. Era și un vechi bol persan, albastru-păun, în care se afla un aranjament de crini, unul dintre cele mai încântătoare lucruri pe care le-am văzut vreodată. Copii și cu mine ne-am pierdut răsuflarea de încântare, dar am avut puțin timp ca să ne bucurăm de toate, trebuia să ne întoarcem din nou la treabă, asta însemnând să ne îmbrăcăm pentru marea petrecere [în original în limba franceză, *fête*] de seară a lui Cromwell, dată de *Prietenii României* al căror lider spiritual și președinte este.

La acest moment afectatul și solemnul Butler Wright ne-a încredințat în mâinile lui N. Cromwell, deoarece partea oficială a vizitei noastre luase sfârșit. N-aș spune că această schimbare a fost chiar pe gustul meu pentru că, deși era eficient și nerăbdător să fie prietenos cu mine, C. Nelson nu-mi plăcea deloc. Recunosc că făcuse multe pentru noi, dar este un bătrân straniu și oarecum te simți sub stăpânirea lui – are o putere de care îți dai seama că nu este cu totul agreabilă. Mă consideră responsabilitatea lui specială și îi persiflează pe toți ceilalți. Loïe a fost înlăturată brutal de peste tot, ea a venit să mă vadă; dragostea noastră ne ridică deasupra ostilităților și intrigilor, căci intriga există pe o scară largă, doamnele și domnii mei au devenit nervoși, publicitatea în legătură cu absolut orice este ceea ce transformă toate lucrurile într-o capcană, chiar într-un pericol.

Deși îmi pregătisem rochia și bijuteriile pe care intenționez să le port, m-am îmbrăcat cu dificultate, cu Loïe în cameră, alții intrând și ieșind. M-am gătit cât am putut de elegant și regal; purtam o minunată rochie Redfern, argintie, pe catifea neagră, la care am prins un fel de „mantie de curte” [în original în limba franceză, *manteau de cour*] de culoare albastru-păun, astfel încât să arăt ca o Regină pe fiecare centimetru. Adăugați la aceasta diadema rusească în formă de aureolă cu enormele safire, aranjată într-un nou fel inventat de mine, și arătam într-adevăr, ca „obiectul” propriei mele creații.

Acum, una dintre probleme este faptul că personajul care dă petrecerea sau, ca să folosim o expresie românească, „cel care dirijează spectacolul”, vine să te ia și să te conducă, ceea ce înseamnă că ești sub presiune ca nu cumva să-i lași pe ceilalți să te aștepte; pe lângă asta, încă din mașină trebuie să înceapă conversația ta amabilă și mai mult, încontinuu să saluți mulțimea, așa că efortul poate fi imaginat.

Cu bătrânul Nelson Cromwell

N.C[romwell] a transformat totul într-o afacere nemaipomenită. A închiriat toate sălile mari de recepție ale Hotelului Waldorf Astoria și totul a fost minunat decorat cu flori și frunze de toamnă. Cu tot democratismul lor, americanii iubesc ceremonia și etalarea și dau o imensă importanță prezentărilor. Toată lumea este prezentată și, în final, începe calvarul, despre care oricine a auzit, acela al strângerii mâinilor. Și încă cum am mai strâns mâinile după o procesiune solemnă și plină de demnitate printre oaspeții care aplaudau radioși, procesiune condusă de mine și de Cromwell; am fost așezată într-un scaun regal, asemănător unui tron, toată suita inclusiv copiii mei, așezați în spatele meu. Când oaspeții au început să se perinde prin fața mea, m-am ridicat și am dat mâna cu fiecare în parte – aproape 400. Defilarea [în original în limba franceză, *défilé*], a fost condusă de generalul Pershing,⁵⁴ într-o uniformă strălucitoare, o figură maiestuoasă încununată de zâmbete. A fost o defilare interesantă și aproape fiecare mi-a spus câte ceva încântător și amabil; americanii spun amabilități încântătoare și întotdeauna își exprimă aprecierea față de tine în vorbe simple: „sunteți de-a dreptul frumoasă, vă adorăm, sunteți cel mai minunat lucru pe care l-am văzut vreodată, am tânjit după ziua aceasta, am auzit totul despre dumneavoastră și vă iubesc, sunteți minunată, sunteți cea mai dulce femeie care a existat vreodată, nu mai există cineva ca dumneavoastră, sunteți regală și democratică”, toate aceste amabilități le spun în trecerea lor în timp ce îți apucă mâna

într-o dureroasă strânsoare – dureroasă mai ales după prima sută sau două [de prezentări].

Mi-am adjudecat rolul și l-am interpretat în toată perfecțiunea abilității mele. Mă așteptaseră de atâta vreme, fuseseră atât de nerăbdători să vin, încât îmi doream să fiu la înălțimea așteptărilor lor, și sper că am făcut-o. Le-am zâmbit, i-am aprobat și le-am răspuns bunelor intenții până am răgușit. O iritație stupidă a gâtului m-a făcut să tușesc uneori, până a început să mă doară spatele. Nu era o tuse serioasă, dar efectul, într-o măsură, era exagerat și obositor, făcând pe lângă asta conversația dificilă în timp ce, de fiecare dată când îmi țineam respirația, îmi aducea în gât un fel de iritant gădilat, absolut exasperant.

Bucuria radiind pe fiecare față îmi menținea energia, pentru că răspund instinctiv unei atmosfere pline de simpatie.

54. General John Joseph Pershing (1860-1948), comandantul trupelor expediționare americane din Franța (1917-1918).

Bătrânul Cromwell mă supraveghea cu o grijă și o posesivitate care erau pe cât de induioșătoare pe atât de obositoare. Mă consideră a fi în responsabilitatea lui specială și vrea ca toată lumea să o știe. Când este treaz este în același timp plăcut și interesant, dar când este amețit este o teroare, devine peste măsură de guraliv și declamă cu un patos iritant; devine de asemenea bătăios [în original în limba germană, *handgreiflich*], lucru care este inacceptabil. Oricum, în seara aceasta era treaz și trebuie să spun că făcea totul extrem de bine, totul era de-o demnitate perfectă și extrem de eficient.

După marea defilare a strănerilor de mână, covoarele au fost îndepărtate, iar eu m-am așezat pe „tron” privindu-i pe ceilalți vârstnici și tineri dansând. Acela a fost sfârșitul a ceea ce cred eu că poate fi numită, fără exagerare, o zi supraîncărcată.

Patul, după aceea, a fost bineînțeles o plăcere. Camera mea este un adevărat chioșc de flori, trimise de tot felul de persoane: splendide orhidee, trandafiri, crini, lăcrămioare, și scrisorile! Teancuri și teancuri și veșnic nici măcar un moment pentru a fi deschise! Și telegrame cu sutele!

Joi, 21, oct., 1926

New York, Philadelphia

Nu am mai întâlnit niciodată ceva asemănător presiunii atât de mari ca aceea la care suntem supuși aici. Totul este atât de diferit de orice altceva, atât de extenuant, suntem atât de expuși public. Nu poți face nici cea mai mică mișcare fără publicitate și fără de mulțimea care te întâmpină peste tot.

Pentru ideile noastre europene paza atentă a poliției devine cea mai deconcertantă. Am un detectiv special, pe nume Canyon [sic], atașat mie de Departamentul de Stat – mă urmează îndeaproape, aidoma unui câine – călătorește în mașina mea oriunde m-aș duce, și chiar se amestecă printre oaspeți atunci când primesc deodată mai multă lume. Are o față uscățivă, nostimă, cu ochi pătrunzători dar comici și, în general, mestecă gumă în permanență. Antreul [în original, în limba franceză, *entrée*] meu este tot plin de poliție, stând tot timpul acolo, veșnic de pază. Sunt prietenoși și poartă o grijă frățească față de ce face sau spune fiecare în parte, de fapt sunt anturaj în anturaj. Pentru ideile noastre europene acest lucru este foarte straniu, dar te poți obișnui și cu asta. Am descoperit că o caracteristică a bărbatului american este un fel de umor sănătos, plin de semnificații sinistre; îmi place fiecare dintre ei.

[Cu primarul W. Freeland Kendrick și
cu cheia de aur a Philadelphiei]

[Regina Maria primită de comunitatea românească din Philadelphia]

Dar nu îmi este lăsat timp să răsuflu, se smulge totul din mine, aranjat dinainte și ești zorit, cu sufletul la gură, să îndeplinești programul, totul trasat dinainte pentru tine și, cu toată energia, să încerci a trăi conform lui și a ține pasul cu ei.

Mă îmbrac cu mare dificultate deoarece camera mea este totdeauna plină.

Ceea ce nu îmi place este competiția îngrozitoare. Consider măgulitor faptul că fiecare vrea să te vadă, să-ți fie de folos, să te binedispună, dar nu-mi place maniera plină de gelozie prin care încearcă să se submineze unul pe celălalt; și acest lucru este făcut cu grandoare [în original, în limba franceză, *en grand*] ca toate celelalte.

Bătrânul Cromwell și Legația au înfipt cuțitul în Loie, acei nerăbdători să-mi fie de folos s-au rupt violent în partide opuse. A transformat viața doamnelor mele într-un iad și mă întristează, deoarece dragostea mea pentru Loie este de o credință nemărginită, și dacă n-ar fi fost ea nu aș fi ajuns niciodată aici.

Dimineață am reînnoit cunoștința cu Stanley Washburn⁵⁵ care ne va însoți în lungul tur în Vest. Era exact cum îl ținusem minte, scund, urât, deștept, cu un minunat simț al prieteniei dincolo de zâmbetul său mucalit.

Am sperat la un moment mai mult sau mai puțin liniștit pentru a avea posibilitatea să-mi adun mințile, dar Legația mi-a programat o vizită la marea bibliotecă a orașului, așa că în ciuda a zeci de oameni care doreau să mă vadă am fost expedită acolo. Trebuie să spun că totul a meritat. O clădire minunată, construită deasupra unor linii masive de piatră frumoasă. M-am plimbat peste tot prin marea clădire în compania unui gentleman mai în vârstă, extrem de atrăgător, cu părul aproape alb, dar cu o față încă tânără. Rar mi-a fost dat să întâlnesc un gentleman mai plăcut – și pentru că nu i-am reținut numele, nu mi-am dat seama că, de fapt mă aflam în compania d-lui Frank Polk⁵⁶, cu care corespondasem în timpul Conferinței de Pace⁵⁷ și care se oferise să ajute România; făcusem schimb de scrisori și jurăminte de prietenie, dar nu ne-am cunoscut niciodată în carne și oase. Abia mai târziu mi-a spus Loie că acel om încântător a fost Polk.

55. Stanley Washburn (1878-1950), reporter de front și scriitor american; în timpul războiului a fost corespondentul ziarului britanic „Times” în Rusia și în România. A primit aprobarea de la Marele Cartier General Român de a se alătura trupelor în campanie; atunci a cunoscut-o pe Regina Maria și i-a devenit admirator. După război a publicat volumul *Field Notes from the Russian Front* (1915) și alte cărți inspirate de campaniile la care a asistat.

56. Frank Lyon Polk (1871-1943), avocat și diplomat. În 1915 a fost numit la Departamentul de Stat, în calitate de adjunct al secretarului Robert Lansing devenind ulterior cel dintâi ocupant al noii poziții de Subsecretar de Stat (1919). A îndeplinit și funcția de secretar al Consiliului de Administrație al Bibliotecii Publice din New York.

57. Conferința de Pace de la Paris din 1919

Ceea ce ar fi putut fi aproape un calvar înspăimântător mi-a fost pregătit și înainte de prânz, am fost primită oficial și la Camera de Comerț. Am fost condusă, urmată de copiii mei și suită, într-o cameră plină numai de bărbați. Am fost așezată pe o estradă [în original, în limba franceză, *estrade*] cu fața la ei toți, o mare de fețe grave de bărbați nerăbdători, care știau cine sunt, fețe de bărbați care lucrează. A fost ținută o alocuțiune, scurtă și la subiect, bine formulată, în cuvinte care m-au emoționat. M-am ridicat și am răspuns liniștit, grațios ca și cum era absolut normal să răspund unei mulțimi de bărbați care îmi acordau onoruri ca unui Rege : prima femeie primită de Camera de Comerț – măgulitor, o onoare pentru România, dar destul de tulburător pentru cineva care, deși se străduia din răputeri să cucerească inimi americane prin curajul inocenței, își cunoaștea limitele și era conștientă că a fost primită și onorată mai mult decât merita. Aplauzele care mi s-au acordat au fost o încântare. Simțeam că am vorbit bine; o senzație caldă, plăcută pe fețele tuturor acelor bărbați care străluceau de o bunăvoință afectuoasă, simțeam că am făcut față eroic testului și mi-am câștigat pe drept onorurile.

Apoi mi s-a servit un prânz. Am stat între gentlemani extrem de plăcuți. Voi încerca să aflu numele lor și să mi le notez pe toate.

Copiii mei se descurcă admirabil și intră cu ușurință în atmosfera tuturor lucrurilor, dar suita mea nu se simte bine, pentru că sunt făcuți praf de diferitele curente [de opinie] care se învârt în jurul meu. Nici măcar nu voi încerca să intru în acest subiect.

Cu siguranță acest aspect complica lucrurile mai mult, pentru că era dificil să știi pe cine să crezi. Mulțumesc lui Dumnezeu că mi l-am asigurat pe Washburn și el mă va proteja în toate sensurile. Loïe este tratată groaznic, dar și ea vede persecuție și o mână neagră în orice întâmplare dintr-o gelozie, pur și simplu, mizerabilă. Au fost, de asemenea, probleme și cu Buchman, care este încondeiat de o partidă, protejat și slăvit de cealaltă. Ne simțim prost atunci când prietenii noștri sunt atacați, copiii devin ca niște mici tigri, dar eu zâmbesc cu îngăduință la tot ce se spune despre mine și încerc să-i ridic pe ceilalți deasupra meschinăriei lor, ceea ce cu siguranță nu este ușor. De asemenea, festivitatea de la Opera Metropolitan, pe care Loïe a vrut s-o dea în cinstea mea nu s-a sfârșit fără incidente – e prea mult ca să explic – producând multe probleme celor din suita mea.

Aici orice curent este atât de exagerat, publicitatea imediată atât de fierbinte, atât de indiscretă, încât îți trebuie sânge rece ca să nu te sperii. În mine există o anumită putere, dar uneori, mă simt ca o lumină care este agitată asupra unei mări furtunoase, dar o lumină care, cu toată agitația și stropii, nu poate fi stinsă.

[Regina Maria împreună cu William Nelson Cromwell]

Imediat după prânzul de la Camera de Comerț, am plecat spre Philadelphia, unde am ajuns la ora 5.

O recepție extrem de pitorească. Aici se află soldați care poartă uniforme ca cele de pe vremea lui Napoleon, roșii cu „brandenbourguri” aurii, cu pantaloni albi și „ceacouri” uriașe și cu ceva asemănător unor omizi enorme, negre, în vârf.

Ca de obicei, primarul⁵⁸ a fost acela care ne-a primit și am avut parte de o procesiune solemnă de-a lungul străzilor și de ovații nemaipomenite și pline de bucurie din partea mulțimii care se afla într-o stare de entuziasm încântător, de nestăpânit. Pitoreasca cavalerie mă escorta călare în fața și în spatele caleștii.

Într-adevăr ei organizează totul în stil mare pentru oaspeții lor regali.

Am fost duși la Primărie unde am primit oficialitățile, de asemenea, o delegație românească cu flori și cheia orașului în aur, în mijlocul aplauzelor și a uralelor. Această ceremonie a fost urmată de un drum lung, solemn, pe străzile lungi, până la capătul îndepărtat al orașului, la o modestă bisericuță românească. Aici am fost primiți într-un autentic stil românesc, români îmbrăcați în costume populare, buchete în culori naționale, imnul, gălăgie, bucurie, oameni care se grăbeau să îmi sărute mâna, copilași și femei în vârstă. În biserică, una modestă și sărăcăcioasă, rugăciuni și psalmodii românești. Episcopul anglican⁵⁹ a luat și el parte la slujbă, pentru a demonstra astfel „apropierea dintre cele două biserici”. Aici erai, de asemenea, înghiontit și împins în cel mai autentic stil românesc. Dar ceremonia a fost una emoționantă și chiar cei care au cam obiectat, considerând-o o pierdere de timp, au fost mișcați de bucuria și încântarea acelor români modești.

Primarul a mers cu mine în mașină și o parte din drum chiar și d-l. Moore, care era din Chicago, dar era, de asemenea, ambasadorul Americii la Madrid.

Am fost condusă la un hotel bun unde am primit femeile din Philadelphia ce au lucrat în timpul războiului și apoi, am făcut o baie și m-am îmbrăcat destul de strălucitor pentru cină, punându-mi rochia de seară Patou din catifea roșie.

Philadelphia este unul dintre marile centre ale milionarilor și printre alții l-am întâlnit pe un încântător gentleman bătrân, foarte bogat, și pe soția sa, d-na Stotesburry, care

La balconul [vagonului] de observație

58. W. Freeland Kendrick, primar al Philadelphiei

59. Reverend dr. Thomas J. Garland, episcop anglican al Philadelphiei

fuseseră gazdele lui David, a prințului moștenitor suedez și a soției acestuia. Oameni într-adevăr drăguți și distinși, ea avea bijuterii cu adevărat regale.

În cinstea noastră s-a dat un banchet uriaș și trebuie să spun, mâncare excelentă, printre altele celebra „țestoasă de apă dulce” americană.

Primarul a ținut un discurs cu o tentă pompoasă, amuzantă, în fața căruia copiii mei s-au abținut cu greu să rămână serioși. Dar am numai cuvinte de laudă la adresa celor doi tineri ai mei, au fost impecabili în toate sensurile, binecrescuți, veseli, atenți, și au „promovat zâmbetul Reginei” într-o manieră folositoare. Rochiile Patou ale Ilenei sunt impecabile, oferindu-i o anumită grație. Înfățișarea ei este tot ce puteam să îmi doresc, la fel și comportamentul. Nicky a fost, de asemenea, la înălțime.

După cină am fost conduși într-o sală enormă în expoziția din Philadelphia,⁶⁰ unde a avut loc o reprezentație minunată a dansatoarelor lui Loïe.

Peste tot am avut parte de primiri copleșitoare. La încheierea serii am parcurs cu mașina, de jur împrejur, spațiile luminate ale expoziției, și am intrat într-una dintre marile clădiri, pentru a asculta o formație de băieți care cântau la „armonice de gură”; ne-am plimbat, de asemenea, printr-o expoziție foarte bună de pictură americană, unele, chiar multe dintre picturi, le-am admirat din tot sufletul.

Răceala mea era cumplită, tusea, de-a dreptul o pacoste, îmi îngreuna tot ce aveam de făcut. Faptul că trebuia să vorbesc atât de mult îmi irita gâtul și îmi provoca reprimări neplăcute de tuse.

Înapoi la tren, să dorm, extrem de obosită.

Vineri, 22 oct., 1926

New York

Ziua morții dragei mele mame. Ce ar fi gândit ea despre călătoria mea în America? Nu cred că ar fi fost într-un tot de acord. De dimineață devreme, am fost prinși în neîndurătorul flux al N.Y.-ului, nici un alt cuvânt nu poate descrie copleșitoarea derulare a evenimentelor. Suntem practic înghițiți de tot ce se întâmplă, de ospitalitate, de poliție, presă, prieteni, scrisori, cadouri, oameni care doresc să mă vadă, care vor să facă ceva pentru mine, să mă ajute, să mă avertizeze în legătură cu ceilalți. Doamnele și domnii mei [din suită] se simt depășiți, neajutorați, incompatibili de a face față pe loc la tot ceea ce se întâmplă. Gelozia, pe care o manifestă unul față de altul este problema cea mai dificilă, deoarece aici nimic nu rămâne confidențial, iar presa pune stăpânire pe orice curent favorabil sau ostil, și îl folosește pentru sau împotriva ta, în conformitate cu dispoziția lor.

Acest lucru îi înnebunește pe cei din suita mea, atâta vreme cât ei pot face „din țânțar armăsar” sau chiar din lucruri mult mai mărunte. Oricine se apropie de Regină, devine important, ținta comentariilor, apreciat sau tocat mărunț.

60. Sesquicentennial Exhibition – expoziție organizată cu ocazia sărbătoririi a 150 de ani de la Independența Americii, 1776-1926.

[Regina Maria împreună cu William Nelson Cromwell]

Există ceva necruțător, nemilos în modul în care se comportă unii cu alții. Întreaga dimineață am primit persoane, cunoscute sau necunoscute, este o nerăbdare flatantă, dar obositoare, de a mă vedea, de a-mi vorbi, ca apoi să poată spune că au venit în contact cu mine, că au fost primiți. Am întâmpinat-o pe bătrâna mea d-na Hyde Cole, fostă Helen Chamberlain, care, ca tânără domnișoară a fost împreună cu tatăl, mama, fratele și sora ei, în România pentru afaceri cu petrol. Obişnuiam să călătorim împreună și, datorită acelor vremuri, am ținut legătura și ne-am scris adesea. A venit cu Marioara, fiica ei cea mare, care este fina mea.

Am primit câțiva evrei români, care mi-au adus un ceas, și diferite doamne, unele elegante, altele modeste, nu întotdeauna fiind sigură care erau de fapt; fiecare avea câte un protejat care tânjea după onoarea de a da mâna cu Regina.

În acest răstimp Loïe apărea și dispărea, plină de tristețe și dezamăgire pentru modul în care a fost răutăcios pusă complet de-o parte, și pentru intrigile pline de cruzime care se țeseau în jurul ei. Orice încerca să facă era respins, iar acum trăia un calvar în legătură cu marea festivitate pe care dorea să o dea

în cinstea mea la Opera Metropolitan. I-am spus că voi

înlătura orice scandal care l-ar stârni aceștia împotriva ei. Dar, inima ei este frântă și își pierde cumpătul pentru că, vede peste tot „o mână neagră”. În final, cu mare dificultate, am reușit să mă îmbrac elegant pentru marele prânz al bancherilor, organizat de Irimescu, la etajul 33, sau cam așa ceva, în imensa clădire a unuia dintre cluburi.

Toți bărbații importanți din lumea finanțelor s-au adunat la acest prânz. Nu știu câte miliarde de dolari reprezentau ei cu toții la un loc. Oricum erau un grup plăcut de bărbați, unii dintre ei chiar foarte încântători. Prânzul a fost servit la mese mici și pot să spun doar atât, că era o minunată atmosferă de bună-dispoziție și bunăvoință, în timp ce se serveau bucate excelente.

La sfârșitul prânzului Irimescu a citit un mic discurs-conferință foarte bine alcătuită, despre România; apoi unul dintre bancheri mi-a adresat un salut amabil și flatant căruia i-am răspuns cu imperturbabilă siguranță, lucru care, ulterior, m-a surprins și pe mine; à propos, toți criticii mei m-au felicitat, am realizat că am vorbit bine și cu tact.

De la această încercare plină de succes, dar în același timp, într-un fel, extenuantă, am fost luată pe sus înspre Universitatea Columbia, pentru a fi primită acolo, în mod special, cu toate onorurile.⁶¹ Vai, răceala mea atinsese un stadiu în care sufeream din plin, tusea nu-mi dădea pace, iar vorbitul devenise, într-adevăr, dificil. Și aici am răspuns, dar destul de scurt, alocațiunii lor. Am vizitat o parte a universității, sfârșind cu spațiul de cazare pentru studenți, care avea un club, sală de mese și o mică infirmerie perfect dotată.

Aici se aflau câteva infirmiere prietenoase care mi-au tratat răceala, picurându-mi în gât și în nas medicamente și dezinfectante.

Din când în când, a trebuit să mă așez din cauza extenuării provocate de supărătoarea tuse.

De la universitate am mers la un spital din apropiere unde am vizitat-o pe d-na Potter Daggett,⁶² care era foarte bolnavă. Dragostea ei pentru mine este devotată și emoționantă, și știu cât de bine i-ar face să mă vadă. Suferă cu inima. A fost extrem de emoționantă și fericită. Am găsit-o mai bine. Odată ajunsă în spital, a trebuit, bineînțeles, să vizitez o parte din el, între altele, și pavilionul copiilor, unde am văzut un bebeluș negru, încântător, cu păr creț și des, buze groase și o privire patetică, de asemenea, un copilăș care fusese salvat hrănindu-l doar cu banane. Copilul era scheletic, nu putea să rețină hrana, până s-a descoperit că putea mânca banane. Bietul de el este încă o firavă bucățică umană, dar deocamdată este mai mult decât probabil că va trăi, dar nu poate mânca nimic altceva decât banane. Și-a încolăcit o mânăuță palidă în jurul unui deget de al meu și m-a ținut strâns.

În drum spre Y.W.C.A.,⁶³ unde trebuia să mă întâlnesc cu Ileana, am oprit la un punct medical pe care m-au rugat doar să-l privesc, deoarece reclama pe care le-aș face-o le-ar da puterea să-și continue activitatea. America democratică!

La Y.W.C.A. am fost primită cu o copleșitoare bucurie. Fetele a căror profesoară era m-elle. Galiți⁶⁴ au învățat să spună

Împreună.... [Regina Maria cu un domn neidentificat; în stânga, agentul secret Kenyon]

61. La această vizită, Regina Maria a fost întâmpinată de dr. Nicholas Murray Butler (1862-1947), filosof, președintele Universității Columbia din New York (1902-1945) timp de 43 de ani. Biblioteca Butler a primit numele său încă de când era în viață; de asemenea, un important premiu pentru studiul filosofiei. A fost președinte la Pilgrims Society (1928-1946), organizație care promova prietenia anglo-americană, și la American Academy of Arts and Letters (1928-1941). Laureat al Premiului Nobel în 1931.

62. Mabel Potter Daggett (1895-1927), scriitoare și jurnalistă pe care Regina Maria a întâlnit-o și s-au împrietenit la Conferința de Pace de la Paris, din 1919. A semnat volumul *Marie of Roumania. The Intimate Story of the Radiant Queen* (George H. Doran Company, New York, 1926).

63. Young Women's Christian Association (Asociația Tinerelor Femei Creștine)

64. Christine Galitz, secretară generală a Y.W.C.A. la București, autoare a articolului *Education in Roumania*, apărut în *Bulletin Dedicated to Her Majesty Queen Marie of Roumania* (New York, 1926, p. 89-95). În ultimii ani ai vieții Reginei Maria devine secretara particulară a suveranei.

„să trăiască Regina Maria!” și mi-au cântat aceste cuvinte într-un cor asurzitor în timp ce treceam printre rândurile lor, urcând scările și de-a lungul coridoarelor. Ileana mi s-a alăturat și am fost conduse cu multă ceremonie. Fetele au mărșăluit pe două rânduri, cântând, spre estrada unde stăteam noi două, Ileana și cu mine, aprinzând în timp ce mergeau lungi lumânări de la lumânarea pe care o ținea una dintre conducătoarele lor. Refrenul pe care îl cântau era minunat, deopotrivă trist și solemn – precum un frumos imn. Una dintre fete s-a desprins, a pășit înainte, și a oferit Ilenei un inel de argint pe o tavă de argint. Ileana, aidoma unui soldat, a pășit spre marginea estradei și și-a salutat surorile americane după modelul clasic folosit de toate membrele Triunghiului Albastru din toată lumea. Tânăra româncă fraterniza cu tânăra americană – tinerețea întâlnind tinerețe într-o unire care elimina orice graniță, pentru binele celorlalți. Ileana a făcut acest gest cu grația unei gazele și convingerea recrutului care depune jurământul. A fost un moment emoționant, frumos, și toți cei prezenți au simțit lacrimi fierbinți care le inundau ochii. Viitorul stătea în fața noastră în toată grandoarea lui necunoscută, cu perspectivele și speranțele lui. Am fost foarte mândră de Ileana, nu m-a dezamăgit și posedă o demnitate plină de candoare,

Sosirea la Universitatea Columbia [în dreapta, dr. Nicholas Murray Butler]

Cu dr. Murray Butler, Președintele Universității Columbia

alături de o încântătoare simplitate, pentru care în adâncul inimii mele sunt bucuroasă și recunoscătoare. Ea este un copil frumos, din toate punctele de vedere.

Chiar înainte de a porni spre cină, Symki mi-a adus vestea tristă că Jean Chrissoveloni⁶⁵ a murit! De necrezut, o îngrozitoare pierdere! Cum va suporta Sybil acest lucru? Of! Ce dramă, de necrezut, un om așa de deștept, capabil și atât de tânăr încă!

Înapoi la hotel, cu obișnuita grabă, camera mea plină în fiecare colț de pachete, flori, scrisori, telegrame, lume tânjind să fie primită, în mijlocul acestei complicații am încercat să mă îmbrac. Mi-a fost trimis un doctor tare simpatic, care să aibă grijă de gâtul meu, Wells mi l-a prezentat. Wells este un bătrânel îngrozitor de plictisitor, dar această

recomandare a fost excelentă, iar doctorul și cu mine am devenit prieteni de nădejde. Un bărbat plăcut, vesel, între două vârste, plin de umor și extrem de capabil. A fost un adevărat balsam pentru mine, atâta vreme cât cumplita mea răceală și tusea enervantă mi-au îngreunat într-atât tot ce aveam de făcut.

O femeie încântătoare, prietenă cu Loïe, femeie din înalta societate [în original, în limba franceză, *femme du grand monde*], d-na Harriman⁶⁶ m-a dus la postul de radio, unde urma să transmit un mesaj de curtoazie poporului american. Dar s-a produs o confuzie în legătură cu ora transmisiei și nu puteam să mai aștept, deoarece trebuia să ajung la marele banchet al Corporației Oțelului. Era show-ul bătrânului judecător Garry [sic] și al prietenului meu, col. Ament. Încântătoarea bătrână doamnă Garry a venit după mine să mă conducă. Cu greu poate fi imaginată o bătrânică mai vulgară, cu excepția scenei de comedie. Imensă, roșie la față, îndesată, împopoțonată cu haine Paquin, cu un superb șirag de perle, familiară, amabilă, ar fi putut să fie bucătăreasă. Oricum, ea are pretenții sociale, dar, cu toată strașnica ei vulgaritate, emană un sentiment de prietenie de-a dreptul matern datorită unui umor sănătos, debordant.

Acest banchet a fost probabil cea mai ciudată experiență: o sală imensă, plină în totalitate de oameni harnici, toți în ținută de seară, așezați la mese mici. Cina a luat sfârșit, acum era momentul discursurilor. Corporația Oțelului reprezintă

[În vizită la Universitatea Columbia, regina este condusă de dr. Nicholas Murray Butler; în spatele suveranei, în stânga, se află agentul secret Kenyon]

65. Jean (Zani) N. Chrissoveloni (1881-1926), președinte al Băncii Chrissoveloni, Societate Anonimă Română, București, care avea sucursale la Sibiu, Constanța, Galați, Istanbul, Viena, Paris și New York; era un apropiat al Reginei Maria.

66. Doamna Harriman, soția lui Oliver Harriman (1862-1940), proprietar al firmei Harriman & Co. din New York.

una dintre cele mai mari puteri ale Americii. Garry este președinte; el și Ament m-au invitat să le fiu oaspete, astfel încât să le stârnesc sentimentul de prietenie între mine, poporul meu și acei oameni, reprezentanți ai unei puteri atât de mari. Dar, cu siguranță a fost o inițiativă tipic americană, aceea de a invita o Regină la o întrunire pur masculină. Asta arată cât de specială este opinia despre mine a prietenilor mei, bărbați dar, cu toate acestea, a fost puțin nepotrivit.

Friedel și prietenul lui Tissen (sic) ședeau la una dintre mese, nu prea departe de estrada pe care am fost așezată pe un scaun, asemănător unui tron, între directori. Irène Procopiu era singura prezență feminină din sală (exceptând pe cele de la galerie, deasupra, ca spectatoare). Sala era plină de fum de la trabucuri și țigarete, fum care nu era deloc bun pentru bietul meu gât bolnav. S-au ținut mai multe discursuri despre afacerile lor personale, de către oameni al căror obicei și preocupare este să țină discursuri argumentate; apoi judecătorul Garry a rostit o cuvântare în onoarea mea și abia la sfârșit m-au rugat să mă ridic și să le vorbesc despre mine, despre țara mea și, cu acel curios sentiment că sunt un spectator, un spectator aproape detașat de propriile-mi acțiuni, m-am ridicat uitându-mă spre acea sală plină de străini, de oameni de

Nicky cu al său [automobil] Willis Knight

Nicky with his Willis - Knight -

Nicky la... [prințul Nicolae în vizită la o instituție neidentificată]

Nicky at the

afaceri necunoscuți, neîndurători și impasibili, și le-am vorbit cam un sfert de oră, sau poate mai mult, despre țara mea, despre viața și activitatea mea. Presupun că era nevoie de curaj, dar nu m-am simțit încordată sau nervoasă. Există ceva în mine care se stârnește în astfel de ocazii cu un calm perfect, un fel de autoîncredere, presupun – un fel de curaj natural al unuia care are încredere în umanitate, pentru că propria inimă îi este plină de bunăvoință. Bineînțeles, discursul meu a fost primit cu ropote de aplauze, iar prietenul meu Ament, aproape că m-a îmbrățișat, jubilând de bucurie.

Seara s-a încheiat la reședința lui Garry. O casă extrem de frumoasă, plină de lucruri minunate, fiecare dintre ele de prima clasă. Încântătoare picturi vechi, englezești și franțuzești, ale celor mai renumiți maeștri, minunată mobilă veche, covoare, porțelanuri, argintărie și aurărie. Casa unui multimilionar, dar a unuia care știe ce să cumpere. Între toate acestea, exuberanta, vulgara doamnă Garry, tunsă scurt, cu fața roșie, un element distonant într-o ambianță aristocrată.

Bătrânul judecător este, el însuși, adorabil și amabil. Invitaseră o societate restrânsă, selectă, printre care încântătoarea familie Stotesburry pe care-i cunoscusem cu o zi înainte în Philadelphia. S-au aflat acolo, de asemenea, celebrul domn Hearst⁶⁷ și soția, de la ziarul de proastă faimă. D-na Hearst, o femeie drăguță, frumos îmbrăcată, purtând o splendidă garnitură de bijuterii Cartier. Am stat la o mică masă pe care se aflau platouri frumoase, de aur masiv, între Hearst, care este un bărbat mare, greoi, cu o înfățișare mai degrabă sinistă, și dl. ...⁶⁸ un scriitor celebru, atât de plăcut și de simpatic, pe cât era celălalt de fioros și dezagreabil. Cu toate acestea conversația a fost extrem de plăcută și interesantă. Nicky, care se afla cu mine, și stătea lângă d-na Stotesburry, a savurat fiecare moment. Mâncarea a fost delicioasă.

Am ajuns foarte târziu acasă la culcare. Nu m-aș fi simțit obosită, dacă n-aș fi avut gâtul iritat și acea tuse.

67. William Randolph Hearst (1863-1951), magnat al presei și om politic. Și-a început studiile la Universitatea Harvard, dar nu le-a terminat pentru că a fost eliminat. În 1887 și-a început cariera ca editor al ziarului tatălui său, „San Francisco Examiner”, unde a introdus jurnalismul de scandal. În 1895 a cumpărat „The New York Morning Journal” și, un an mai târziu, a scos și o ediție de seară, „The Evening Journal”, care avea un tiraj de 1,5 milioane de exemplare zilnic. Și-a extins, cu tenacitate, imperiul editorial ajungând să dețină un adevărat lanț de periodice (în 1927 avea 25). Din 1911 a produs și jurnale cinematografice ajungând mai târziu, să controleze o companie de film. S-a lansat și în politică intrând în Partidul Democrat și ocupând un scaun în Camera Reprezentanților (1903-1905), iar apoi a candidat, fără succes, la posturile de primar de New York (1905, 1909) și de guvernator al statului New York (1906).

68. Regina Maria obișnuia să lase spații goale atunci când nu știa numele unei persoane importante pe care urma să-l afle mai târziu și să-și completeze notele. Dar, de multe ori, acele locuri rămâneau necompletate. În cazul de față, vecinul de masă era Arthur Brisbane (1864-1936), scriitor și editor de presă, fiul reformatorului social Albert Brisbane (1809-1890). Își începuse activitatea jurnalistică la „New York Sun” și „New York World”, iar în 1896 a devenit editor la „Sunday World”. Din 1897 s-a mutat la periodicul lui Hearst, „Evening Journal”, unde a colaborat lungă vreme.

Răceala mea este teribilă. Amabilul meu doctor mă vizitează de două ori pe zi. A venit de dimineață, dar nu înainte de a fi reușit deja să lucrez mai bine de o oră cu Robert, dictându-i articolul, pentru că trebuie să îmi onorez promisiunea.

Primiri în audiență toată dimineața, între timp văzut Loïe sau primit bilețele de la ea, din oră în oră, pe care abia am avut timp să le citesc în mare grabă. Este de-a dreptul disperată din cauza intrigilor iscate la adresa ei. Ne confruntăm, de asemenea, cu teribile calomnii care circulă la adresa lui Buchman, ce îi înnebunesc de indignare pe copii, care îl iubesc. Aceste mărunțișuri întunecă într-un fel partea strălucitoare a vizitei mele și colosala primire de care am parte peste tot.

Oamenii de pe stradă sunt la fel de înnebuniți după mine ca în acea zi când m-au salutat, aclamat sau îngrămădit peste tot unde mergeam – New York-ul, cu siguranță m-a primit în inima lui cea largă.

Nu fără dificultăți am reușit să plec la prânzul de la Rotary Club, o frumoasă clădire, prânz oferit de Wells, consulul nostru, un gentleman bătrân, bine intenționat, dar foarte ramolit [în original, în limba română, *ramoli*], care mă plictisește îngrozitor. La acest prânz au fost persoane plăcute, printre alții și Irène Gibson, sora lui Nancy Astor, față de care mă simt

foarte atrasă, dar la acest prânz am fost înghesuită între Wells și N. [Nelson Cromwell] și m-am simțit la limita exasperării, așa cum am fost mereu în cursul acestei vizite. Pot îndura orice, exceptând vecinătatea unor oameni a căror conversație mă scoate din sărite. Nu prea departe stătea sora lui Nancy, Irène Gibson, pentru care am aceeași simpatie ca și pentru Nancy. Ședea la două locuri mai încolo, iar eu tânjeam să o am pe ea alături în locul celor doi bătrâni sâcâitori. După prânz am trecut într-o cameră frumoasă unde s-a desfășurat serioasa și nesfârșita defilare americană de doamne, care doreau să fie prezentate și să dea mâna cu mine. Erau doamne de toate felurile, bătrâne și tinere, elegante și sărăcăcios îmbrăcate, naturale și prefăcute, bogate și sărace, dar fiecare dintre ele a găsit ceva amabil să îmi spună, fiecare în felul ei m-a făcut să înțeleg bucuria de a mă vedea. Americanii îți spun lucruri foarte drăguțe. Adesea, cineva din mulțime va ieși și se va apropia de mine ca să îmi spună: sunteți pur și simplu încântătoare, vă adorăm, vă mulțumim tare mult pentru că ați venit la noi, sunteți o dulce, America vă aștepta de multă vreme.

Acest lung marș al strănerilor de mână, cu siguranță un proces extrem de obositor și, după prima jumătate de oră, începi să privești înspre ușă ca să vezi dacă mai sunt mulți de venit și, în

Părăsind hotelul

general, mai sunt încă mulți, mulți. De data asta 400 de doamne au trecut prin fața mea.

Imediat după ce am scăpat, m-am oprit un moment la o galerie pentru a vizita o expoziție de frumoase picturi vechi, franțuzești, aduse pentru a fi expuse în America. Aceasta a fost una dintre ideile, destul de excentrice, dar bine intenționate, ale lui Loïe. O vizită scurtă la drăguțul meu doctor pentru a-mi trata gâtul cu probleme, și apoi la hotel pentru a-l lua pe un anume domn Jonas⁶⁹ de la Camera de Comerț, precum și un plăcut și arătos colonel de la regimentul pe care urma să îl vizitez în Brooklyn. Ce legătură avea dl. Jonas cu problemele militare, nu prea am înțeles dar, oricum am mers împreună într-o mașină deschisă, claxonând, de-a lungul enormelor străzi, cu teribilă viteză, înspre acea îndepărtată zonă a New York-ului numită Brooklyn. Amândoi domnii au fost o companie încântătoare și chiar înainte să mă urc în mașină un soldat chipeș, într-o uniformă frumoasă, mi-a oferit un încântător buchet de orhidee.

Aceasta era o parte a New York-ului pe care nu o văzusem încă. Populația ieșise cu miile pentru a mă saluta, înnebunită de o bucurie frenetică și de o zgomotoasă întâmpinare. Copiii din școli erau așezați în rânduri lungi, creând un șir încântător.

Cazarma Regimentului 106 este o clădire asemănătoare unui imens castel de piatră roșiatică, ce semăna mai degrabă cu o veche fortăreață. Primită cu toate onorurile militare, înainte de a intra în clădire am depus o coroană la memorialul regimentului pentru cei morți, care este un basorelief frumos fixat pe fațada principală.

În camera mea de hotel

[În timpul vizitei la Regimentul 106 Infanterie din Brooklyn]

69. Ralph Jonas, Președinte al Camerei de Comerț din Brooklyn

Parada și revista trupelor a avut loc într-o gigantică incintă acoperită, unde soldații fac instrucție pe vreme rea, unde iarna organizează întreceri sportive, își țin toate festivitățile. În țările noastre nici nu ne imaginăm astfel de spații acoperite, decât probabil, cu excepția unor incinte ocazionale destinate expozițiilor.

Parada, revista, etc. au decurs într-o ordine și disciplină perfectă, iar eu am fost tratată ca un Rege suveran. La final, am fost declarată comandant onorific al regimentului și mi-a fost dăruită o sabie de onoare din argint, în aclamațiile a mii de privitori, și se cânta imnul nostru național. A fost minunat interpretat, cu o disciplină și o solemnitate, demne de Londra sau Berlin.

Am fost, cu siguranță, extrem de emoționată și de mândră pentru frumoasa sabie și marea onoare care mi s-a făcut numindu-mă locotenent-colonel al regimentului, onoare față de care inima mea de soldat nu a fost deloc indiferentă.

După aceea, imensă prezentare a tuturor acelor care doreau să mă salute, fără de sfârșit, deoarece americanilor le place să fie prezentați și să dea mâna cu o Regină. Erau atât de mulți, încât, în sfârșit, a trebuit să întrerupem ceremonia, întrucât trebuia să mă întorc de urgență. În vreme ce eram în mașina deschisă m-am simțit destul de bine, dar la înapoierea în camerele încălzite am realizat că în realitate eram mult mai rău și întreaga seară am suferit îngrozitor, pentru că, pe lângă tuse, aveam acum și un început de durere de gât.

Irène [Gibson] m-a ademenit într-o scurtă vizită la Cartier, care era foarte nerăbdător să vizitez magazinul. M-am dus. Cartier a fost încântător. Avea niște bijuterii splendide, pentru că aici cumpără milionarii. Avea o broșă cu smaralde și diamante de cea mai înaltă calitate, de mi-a lăsat gura apă. Cartier, foarte amabil, mi-a dat un ceas frumos pe care, probabil, îl voi da într-o zi Sittei⁷⁰ - și a trimis, de asemenea, o încântătoare brățară mică Ilenei.

O vizită din partea doctorului meu în timp ce mă găteam pentru marele dineu, dat în cinstea mea de Institutul Sulgrave, care este o societate menită să țină vie memoria lui Washington. Un dineu frumos organizat, într-una din sălile impozante de banchet ale unui hotel⁷¹ grandios. Toate hotelurile au săli mari și frumoase, deoarece americanii dau mereu recepții imense.

Spre oroarea mea, bătrânul Cromwell era, în această seară, amețit, un teribil supliciu, deoarece întotdeauna insistă să mă conducă la orice festivitate. Atunci când se află sub influența alcoolului devine peste măsură de guraliv, iar mâinile sale sunt mereu gata să atingă orice companion ar avea alături. De asemenea, devine sentimental, tainic și prețios. Își declamă loialitatea, afecțiunea, admirația și, câteodată, varsă și câte o lacrimă de crocodil. De altfel, în asemenea momente, este total nesuferit și să fii lăsată singură cu el nu este nici o plăcere. Cu un glas sentimental mi-a spus tot ce făcea el pentru mine, cât mă iubește, cât mă protejează, cât s-a luptat pentru mine, că eram o femeie minunată, adorabilă și că toată America mă iubea, dar în același timp trebuia să înțeleg, că nu m-aș fi simțit atât de bine, dacă n-ar fi fost el protectorul meu. De fapt, era greșos, dar, din fericire, drumul nu a fost lung. Nu eram capabilă să iau vorbăria lui în glumă, ca de obicei, deoarece mă simțeam rău, datorită răcelii ajunsă la apogeu.

70. Principesa Elena (vezi nota 44, p.117)

71. Dineul oferit în cinstea Reginei Maria de Institutul George Washington-Sulgrave (*The George Washington-Sulgrave Institute*) s-a desfășurat în saloanele Hotelului Baltimore din New York. În broșura tipărită cu acea ocazie, pe hârtie groasă, de bună calitate, era prezentat atât meniul rafinat, cât și ordinea de așezare la mese a invitaților. Mulțumim și pe această cale domnului Ion Dogar-Marinescu din New York pentru generozitatea cu care ne-a pus la dispoziție importanta sa colecție de fotografii și documente ale Casei Regale a României în care am depistat această prețioasă și rară publicație.

Din fericire, de cealaltă parte a mesei, în timpul dineului, îl aveam pe dl. Davies, fost ambasador la Londra, pe care îl cunoscusem acolo în 1919, și pentru care aveam o slăbiciune aparte. Un bărbat atractiv, cu o față tânără și păr alb, și cu o voce caldă, și ochi blânzi, unul dintre americanii care mi-au plăcut în mod special. A fost o mare consolare față de bătrânul Cromwell, afumat, care, într-adevăr, în astfel de momente este un bătrân îngrozitor și te umple de un fel de dezgust teribil.

Am stat, ca de obicei, pe o estradă deasupra nivelului sălii, cu fața la toți ceilalți invitați. Eram singura femeie de pe această platformă, în mijlocul unui comitet de bărbați, majoritatea profesori și binecunoscuți avocați și bancheri. Mai multe discursuri, extrem de bine trase din condei [în original, în limba franceză, *bien-tournée*], toate în onoarea mea, ce înzestrați vorbitori pot fi americanii! uimitor!

Voi încerca să îmi amintesc numele celor care au vorbit și am să le adaug aici mai târziu. Din păcate am o memorie foarte proastă în ceea ce privește numele.

Răceala mea a ajuns la stadiul în care puteam să vorbesc doar în șoaptă. A fost singura dată când mă aflu, de fapt, într-o indispoziție fizică atât de mare, încât aveam îndoieli dacă voi trece cu bine peste această seară; dar când, în sfârșit, a trebuit să rostesc câteva cuvinte de mulțumire, ca răspuns la alocuțiunile lor, destul de curios, vocea mea a fost de-a dreptul normală și nu m-a înecat, dar gâtul mă durea.

Duminică 24 oct., 1926

New York

Deși duminică, aceasta nu a fost o zi de odihnă, dar în mod cu totul ciudat, răceala mea și totul erau mai bine, cu toate că ieri am fost pe punctul să clachez. Doctorul a venit devreme. Copiii mei au mers ieri seară la școala de cadeți din West Point, sub supravegherea col. Haskell la un bal dat de cadeți. Dar Nicky a reușit să se întoarcă la timp pentru a merge cu mine la biserica lui Sam Shoemaker.⁷² Au fost, de asemenea, probleme în legătură cu asta, iar Ileana, care tânjea să vină cu noi, a fost împiedicată de către Miss Marr,⁷³ care avea în cap niște idei greșite, cum că această biserică ar fi una decadentă. Deopotrivă, au apărut intrigi dezagreabile la adresa lui Buchman, prea multe ca să le menționez aici, iar pentru că Sam Shoemaker este prieten cu Buchman au încercat să ponegrească biserica acestuia. Ulterior, trebuie să spun, Miss Marr a întors-o onorabil, deoarece biserica parohială Golgota este una dintre cele mai vechi și respectabile din New York, deși nu una la modă. Toată această tevatură cu Buchman m-a costat mai mult decât discuții amare și hărțuială și ciudă îngrozitoare împreună cu copiii, deoarece noi, toți trei, ne-am încrâncenat în loialitate pentru un prieten și nu aveam nici o intenție să-l denigrăm public într-un moment când toată America era cu ochii pe noi. Nu ar fi fost înțelept să trăim conform credinței noastre. Dar pe mine m-a costat o bătălie crâncenă, iar în final, am făcut concesii reciproce, și în loc să mergem noi la ceaiul organizat pentru mine de Buchman, l-am invitat pe el la mine împreună cu toți oaspeții lui.

Înainte de biserică, care a fost la 11, am primit mai multe audiențe, printre care încântătorul domn Polk, pe care nu-l

72. Dr. Samuel Shoemaker, parohul Bisericii Calvinice din New York.

73. Miss Ida Marr, guvernanta principesei Ileana.

recunoscusem cu o zi înainte, la Biblioteca Națională și care este, cu adevărat unul dintre cei mai încântători bărbați pe care i-am întâlnit vreodată. I-am primit, de asemenea, pe tânărul Zopolla și pe Jack Chamberlain, fratele prietenului meu, H. Cole, pe care l-am cunoscut, împreună cu sora lui, în România.

Biserica a fost un popas tihnit. Cântece minunate, un serviciu nici exagerat nici banal, exact așa cum îmi place mie.

Nicky s-a întors cu mașina de la West Point dimineața foarte devreme, în așa fel încât să mă poată însoți. Atât el cât și Ileana, urmând școli în Anglia, adoră serviciul religios englezesc.

Înainte de a mă întoarce la hotel să mă schimb pentru marele prânz oferit de familia Morris, m-am grăbit să văd expoziția bătrânului Naggy cumpărându-i una dintre picturi pentru a-i oferi o lansare reușită.

Între întoarcerea mea și prânz am fost atacată de mai mulți fotografi, trebuind să pozez într-un studio alăturat pentru o medalie pe care Compania Oțelului dorea să mi-o facă, în amintirea acelei seri când am fost cu ei. Toate acestea presupun o tevatură îngrozitoare și îți trebuie nervi de fier pentru a satisface toate pretențiile; doar vitalitatea mea excepțională și buna dispoziție mă ajută să trec triumfătoare peste sau printr-o îngrozitoare harababură. Tot timpul am fost crucificată din cauza lui Loie și Buchman, iar fidelitatea mea de neclintit a fost împinsă la extreme. Inutil să dau aici o descriere a felului în care am fost, propriu-zis, făcută țândări.

Prânzul, dacă nu ținem cont că inima mea a fost sfâșiată de aceste conflicte chinuitoare, a fost un adevărat succes.

A fost aranjat în așa fel încât să mă pot întâlni în sfârșit cu doamnele delegate, trimise de diferitele state de către guvernatorii lor, pentru a mă saluta la sosire, și pe care nu fusesem încă în stare să le primesc. A fost un prânz sobru, bine organizat, iar la sfârșit am înmănat tuturor doamnelor mesajul pe care îl scrisesem pentru fiecare stat în parte.

O scurtă vizită doctorului meu pentru a mă trata. Cu toată oboseala și starea mea mizerabilă de noaptea trecută, mă simt, categoric, mai bine, meritul fiind atât al amabilului doctor cât și a constituției mele de fier.

Mă aștepta o altă corvoadă: o recepție enormă, dată pentru toată presa și scriitori. Mi-au fost prezentați sute și sute, până când am amețit, dar după aceea, deși eram gata să mă prăbușesc, am strâns din dinți și, într-o cameră de hotel mult prea mică, am primit aproape 300 de persoane, pe care Buchman le-a adunat pentru a-mi face cunoștință și am făcut aceasta pentru a nu dezamăgi, dar am ajuns aproape la capătul puterilor; singură bunăvoința mea față de toți și dorința neclintită de a nu răni și a nu dezamăgi pe cineva m-au ținut, chiar de ar fi fost să mor de încordare.

Înapoi în cameră pentru câteva minute de odihnă pe nerăsuflăte; doctorul m-a vizitat pentru ultima dată și am primit pe fica măritată a Unchiului Joe⁷⁴ care a cerut să mă vadă; acum se numește d-na Finley. Am povestit cu multă emoție despre tatăl ei.

Cum am reușit să mă îmbrac în această seară, pentru o cină în cadru restrâns și pentru spectacolul de dans al lui Loie

74. Joseph Whiteside Boyle (1867-1923), fost prospector în timpul goanei după aur din Klondyke, unde s-a îmbogățit și a devenit un respectat milionar; la izbucnirea Războiului cel Mare a echipat pe proprie cheltuială o unitate de mitraliori și, drept răsplată, a primit gradul de locotenent colonel onorific în armata canadiană. A mers în Rusia unde a ajuns la scurt timp după declanșarea revoluției. S-a pus la dispoziția Guvernului Provizoriu pentru a reorganiza transportul feroviar apoi, când bolșevicii au luat puterea, și-a continuat activitatea dar a contribuit, cu mari riscuri, și la eliberarea ostaticilor români de la Odesa, fapt ce l-a apropiat de Familia Regală a României și de Regina Maria în special (căreia a reușit să-i recupereze și câteva dintre prețioasele bijuterii de familie, trimise, pentru siguranță, în Rusia, când țara fusese parțial ocupată de trupele Puterilor Centrale). A fost decorat cu cele mai înalte ordine românești și, până la încheierea ostilităților, a rămas în preajma tronului și a fost sfătuitorul suveranei în multe probleme delicate, ce necesitau discreție sau intervenție energetică. Regina, ca și copiii ei, față de care Boyle simțea o mare afecțiune, l-au poreclit Unchiul Joe.

de la Operă,⁷⁵ care fusese cauza atâtor controverse, nici nu pot spune, a fost un coșmar [în original în limba franceză, *cauchmar*], dar m-am gătit de-a dreptul șic, punându-mi diadema pentru a onora reprezentația lui Loïe, atât de mizerabil atacată. Ceea ce a fost încântător a fost o cină restrânsă, neprotocolară, aranjată de doamna Harriman la ultimul etaj al hotelului Plaza, într-un apartament privat. Acolo s-a aflat și Irène Gibson; ne-am simțit atât de bine împreună, de parcă nici nu aș fi fost obosită, acea bună-dispoziție pe care mi-o crează și Nancy Astor; aceste surori sunt irezistibile pentru mine. Apoi, ca efort final, reprezentația de la Operă. Extrem de frumoasă, o sală și aplauze puternice, și o primire entuziastă.

Bătrânul Cromwell era beat mort, dar toți cei din jurul meu l-au ținut la distanță de mine.

Aici i-am întâlnit pe Tomy⁷⁶ și William Leeds și alte multe persoane. A fost o seară strălucitoare cu un sentiment subsidiar de durere pentru felul în care Loïe fusese tratată și atacată.

Aceasta este cu siguranță o țară necruțătoare și e dificil pentru o minte europeană să o înțeleagă.

De la operă am fost conduși la tren care, de acum încolo, pentru mai multe săptămâni va fi casa noastră. Câteva momente dificile cu Elise și blănurile ei. În sfârșit, în pat – oh! binecuvântarea patului după așa o zi!

Aici, în acest tren mă aflu sub protecția col. Carroll⁷⁷ și Washburn, doi prieteni devotați, puternici și inteligenți, lucru care îmi dă un sentiment plăcut, că în sfârșit mă pot baza pe ceva sigur.

Luni 25 oct., 1926

West Point – Buffalo

Aniversarea de 5 ani a zilei de naștere a lui Mihai.⁷⁸

Ne-am trezit pe ploaie și am coborât devreme din tren la West Point. Școala de Cadeți Militari,⁷⁹ un loc frumos situat între niște minunate dealuri împădurite pe fluviul Hudson. Am fost primiți de un colonel simpatic și mai mulți ofițeri, și de asemenea, de doi cadeți înveșmântați în gri, care fuseseră cu două zile în urmă, partenerii de dans ai Ilenei.

Pur și simplu m-a încântat West Point-ul și modul în care am fost primiți. Ne simțeam atât de bine (ca acasă) în acel anturaj militar. Am traversat fluviul cu un feribot și acolo, am fost întâmpinați de către general⁸⁰ și o escortă militară, cu o ținută frumoasă și niște cai splendizi. Dar ploua cu găleata. Școlile și toate clădirile din jur au fost construite din piatră cenușie, în stilul castelului Windsor. Pentru început, am făcut un tur cu mașina, culorile copacilor erau superbe, iar pentru că ploaia îi spălase, când a ieșit soarele, totul arăta încântător. Ni s-a arătat sala cea mare în care se țin toate festivitățile,

75. Loïe Fuller montase la Opera Metropolitan din New York baletul intitulat „Crinul vieții” (*The Lily of Life*), inspirat de basmul omonim scris de Regina Maria. Elaborarea acestui balet o preocupase pe coregraful încă din 1912, dar abia după război reușise să-l finalizeze. Premiera avusese loc pe 1 iulie 1920 la Opera din Paris și beneficiile fuseseră destinate răniților români și belgieni. În 1921, Loïe Fuller făcuse un film de o oră și 20 minute cu același titlu. Pe ecran, rolurile au fost interpretate de Marjorie Mead (prințesa Corona), Flora Hart (prințesa Mora), René Clair – viitorul mare regizor de film francez – (prințul), Jean-Paul Le Tarrare (bufonul), Maryse Damia (bătrâna de la malul mării). Scenografia a fost realizată integral – decoruri și costume – de Loïe Fuller.

76. Prințesa Xenia Gheorghievna (1903-1965), fiica marelui duce Gheorghi Mihailovici al Rusiei și a prințesei Maria a Rusiei și Danemarcei; s-a măritat la 18 ani, la Paris, cu William Bateman Leeds (1902-?), moștenitor al unei averi uriașe, și s-au stabilit în Long Island, pe domeniul Kenwood din Oyster Bay; deși păreau o pereche ideală, cei doi divorțează în 1930.

77. Colonel John Carroll, șeful trenului regal - *Royal Romanian* – cu care Regina Maria și suita au călătorit prin S.U.A și Canada.

78. Mihai I (1921), rege al României (1927-1930, 1940-1947)

79. Academia Militară de la West Point

80. General Merch Brandt Stewart (1875-1934) comandant al cadeților și administrator al Academiei Militare de la West Point (1923-1926).

146

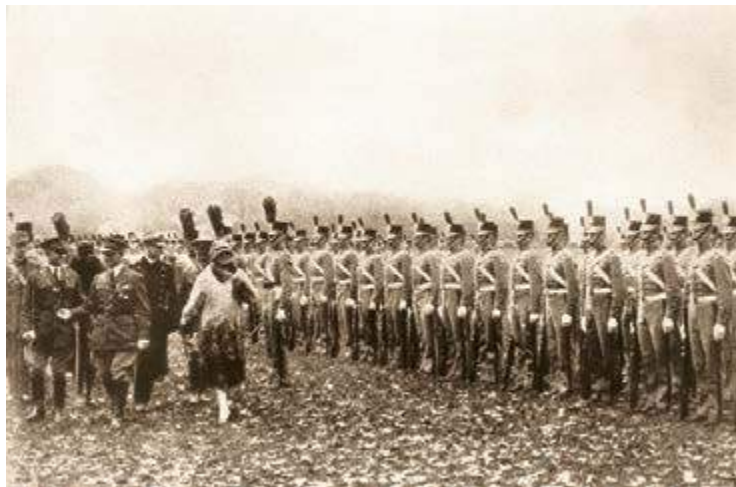
Monday Octbr 15th 1926 - West Point, Buffalo

Awoke to rain at last. An ^{alas} early descent from the train at West Point the Military Cadette School. A beautiful place situated amongst ~~low~~ wooded hills on the Hudson River. We were received by a charming Col. and several officers, also by two old the grey. dad. cadettes who had been Clara's dancers a few days ago.

We simply loved West Point and the way we were received there. We felt so at home in that military circle. We passed the river on a ferry and there were received by the general and by a military escort of beautifully turned out cavalry with splendid horses. Alas it was pouring.

The school and all the buildings pertaining to them are magnificently built in grey stone, like Windsor castle. We were shown round by motor first, the colouring of the trees was superb and as the rain had washed them when the sun came out it was really gloriously lovely.

și unde, dansaseră copiii cu o seară înainte, o vizită la frumoasa biserică, iar apoi la reședința generalului, cea mai bună ceașcă de cafea pe care am băut-o vreodată, și apoi am ieșit pe un câmp mare, cu iarbă, pentru a primi defilarea trupelor minunate de tineri cadeți îmbrăcați în uniforme lor gri, amintind de cele napoleoniene. Splendizii băieți în gri de la West Point, un șir de tineri al căror front l-am trecut mai întâi în revistă, iar în final au defilat. Un grup minunat de tineri, acum în ținute frumoase, ferchezuiți, ordonați, cum nu întâlneai în nici o altă țară. Au fost, la fel ca noi toți ceilalți, extrem de impresionați, pe lângă asta ei erau cu toții excesiv de amabili, drăguți, maniere perfecte și „ținută” [în original, în limba franceză, *tenuë*] atât de ireproșabilă. Cu toate acestea în nici un fel nu le-a fost luată sau deteriorată încântătoarea prietenie.

Splendizii băieți în gri de la West Point

Ca de obicei timpul a fost atât de scurt. Aici ne-am simțit încântați, ca și acasă, și cu mare bucurie am mai fi zăbovit, dar eram legați de ore fixe.

Cu regret am părăsit încântătoarele noastre gazde militare și ne-am întors la trenul nostru, cu feribotul peste fluviu. Toată ziua în tren, până când seara am ajuns la Buffalo. Am făcut mai multe întreruperi pentru primiri, dar am coborât doar o singură dată, într-un loc unde primarul avea o față ca cea a lui Wilson⁸¹ și ne-am îndreptat spre sala de așteptare unde, mii de oameni așteptau să ne salute. Primarul a ținut un scurt discurs, eu am răspuns cu câteva cuvinte exprimându-mi plăcerea de a mă întâlni cu locuitorii din ...⁸².

Am avut mai multe primiri fără a coborî din tren. În unul dintre orașe⁸³ trenul a străbătut de-a dreptul străzile localității, acest lucru a fost extrem de amuzant și oamenii ne salutau încântați de la ferestrele caselor lor, fugind în stradă ca să ne vadă trecând. Când în sfârșit ne-am oprit, toată strada s-a umplut de oameni, cu miile. S-au înghesuit în jurul vagonului nostru și le-am vorbit din micul nostru balcon de la vagonul deschis. Aici un indian în mare ținută a sărit în vagonul nostru, și a stat acolo tot timpul cât le-am vorbit oamenilor. Două fete îmbrăcate ca infirmiere ale Crucii Roșii, ne-au adus buchete de flori, ne-am simțit excelent și am savurat totul foarte mult. Este într-adevăr foarte amuzant să vorbești cu publicul american, familiari, glumeți, entuziaști, aidoma unui grup de copii mari. Puțina odihnă, pe care am folosit-o pentru a scrie, apoi m-am îmbrăcat pentru marea recepție de la Buffalo, mi-am pus rochia de seară pentru că ajungeam târziu.

81. Woodrow Wilson (1856-1924), al douăzecișioptulea președinte al S.U.A. (1913-1921)

82. Așa cum deja s-a mai precizat, Regina Maria obișnuia să lase spații goale în jurnalul său atunci când era nesigură de numele localității unde se oprișe ori pe care o vizitase în mare grabă. În cazul de față era vorba despre Albany, capitala statului New York.

83. Syracuse, oraș în statul New York.

[La Academia Militară de la West Point, însoțiți de generalul Merch Brandt Stewart]

Primarul din Buffalo era foarte bolnav, așa că am fost primită de vice-primar, un bărbat extrem de gras, potrivindu-se perfect cu numele orașului său. Numele lui era Moore și în curând am descoperit că suferea de aceeași teribilă iritație a gâtului ca și mine. Abia îndrăzneam să vorbească de teamă să nu izbucnească în tuse. L-am liniștit imediat, spunându-i că sufeream de aceeași indispoziție și, când simțea că nu mai putea vorbi, nu trebuia nicidecum să o facă. Mi-a spus că sunt o fată de zahăr și a râs pe înfundate cu ușurată satisfacție.

Era deopotrivă un tip încântător, prietenos, familiar și extrem de provincial [în original în limba franceză, *très province*]. Aici ne aflam într-o lume mult mai naivă și ne amuzam într-un mod special pe seama ei.

Aici se aflau mulți români și o mare deputație a lor a fost trimisă să ne întâmpine la gară, care, mai apoi au mărșăluit în urma noastră fluturând steaguri tricolore, urmărind de aproape mașina noastră, în timp ce în fața noastră mărșăluia o fanfară. Totul era puțin cam absurd, dar emoționant. Cina și recepția au decurs în același stil, iar gazdele noastre au fost de condiție simplă, făcând tot posibilul să fie la înălțime, dar fără pricepere [în original în limba franceză, *savoir-faire*], foarte nerăbdători să ne mulțumească și în mod cert flatați să primească o regină.

Aici se află și un monument în memoria președintelui McKinley⁸⁴ care a fost împușcat în Buffalo de un maniac.

La cină domnul Moore și cu mine am stabilit, între noi, că amândoi vom vorbi, dar foarte scurt, deoarece nu eram siguri că vom fi capabili să ajungem cu bine la sfârșit, fără crize de tuse. La sfârșitul discursului său, dl. Moore mi-a dăruit o brățară din jad verde, din mai multe legături, cu un bizon micuț din aur atârnat de capătul ei.

În fața mea, lângă Ileana, stătea un domn uscățiv dintre oficialitățile orașului, cu o bărbie prelungă. L-am întrebat care era numele lui și, cu un zâmbet satisfăcut, mi-a răspuns că numele lui era unul pe care nu-l voi uita niciodată, deoarece se numea Love. Avea dreptate, nu l-am uitat.

În timpul zgomotoasei mese câțiva artiști nefericiți cântau, cu vocea și la instrumente, pe rând la cele două capete ale sălii. S-au străduit cât au putut cântând câte unul, câte doi și câte patru, dar cu siguranță, trebuie că au tras din greu.

Dl. Love, plin de automulțumire, m-a întrebat dacă, nu am impresia că „doamnele din Buffalo” nu arată „într-adevăr minunat în această seară” și că poartă haine încântătoare? bineînțeles l-am aprobat din toată inima. După cină am fost readuși la tren, destul de devreme.

Una peste alta, a fost o experiență amuzantă, naivă, drăguță, și pompoasă, iar dl. Moore, atât de asemănător „animalului național al orașului lor” s-a simțit absolut în largul său din momentul în care i-am spus, cu atâta îngăduință, că nu este cazul să-și înăbușe tusea, motiv pentru care am devenit buni prieteni.

A fost o seară amuzantă, iar după aceea am stat la povești cu copiii mei, râzând din toată inima, în repetate rânduri, până ne-am retras la culcare.

Grasul meu prieten din Buffalo [vice-primarul Moore].
Ileana și dl. Love în spate

84. William McKinley (1843-1901), al douăzecișicincelea președinte al S.U.A. (1897-1901), asasinat de un anarhist în timpul mandatului.

Tuesday

153

October 26th 1926

Niagara - Toronto

An early rise to visit the Niagara Falls. Met by two mayors, the American and Canadian who both drove with me changing places of the seat of honour at my side according to the side of the river we were on, the Canadian and the American.

We began on American ground and in spite of the short time we had we were first conducted to a big hotel where all the officials were presented to us. This is also a ceremony not to be avoided anywhere as people will have the honour of being presented to the Queen and her children. This is of course, to them, the principle part of the day, and long precious hours that according to our idea will be much better spent having to be sacrificed to this, for the royal persons doubtless please us.

This presentation was to be performed with a breakfast added to it and we had the deplorable feeling that because of this not to be avoided ceremony we would hardly be allowed any time to see the falls! Finally considering that I had

Trezirea devreme pentru a vizita cascada Niagara. Primită de doi primari, cel american și cel canadian, care au călătorit cu mine în mașină, schimbând locurile pe scaunul de onoare alături de mine, în funcție de malurile fluviului pe care le urmam, partea canadiană și partea americană.

Am început [călătoria] pe pământ american și, cu toate că timpul pe care îl aveam la dispoziție era scurt, am fost mai întâi conduși la un mare hotel, unde ne-au fost prezentați toți oficialii. Acesta este un ceremonial care nu trebuie evitat niciunde, atâta vreme cât oamenii vor avea onoarea de a fi prezentați reginei și copiilor ei. Acesta este, desigur, pentru ei momentul principal al întregii acțiuni, iar lungi ore prețioase, care după părerea noastră ar putea fi petrecute cu mai mult folos, trebuiesc sacrificate din acest motiv, atâta vreme cât personalitățile regale, de departe nu sunt cele care dirijează. Această prezentare urma să aibă loc la un mic dejun, iar noi trăiam disperarea că, din cauza acestei ceremonii, care nu poate fi evitată, cu greu ne va rămâne timp să vedem cascada! Într-un sfârșit, considerând că am sacrificat destul timp acelor chinuitoare obligații regale, m-am ridicat, iar ceilalți au fost obligați să facă la fel, și așa am plecat chiar la timp pentru a vedea cascada de pe ambele maluri, atât cel american, cât și cel canadian. Este într-adevăr minunată, și am admirat priveliștea unui întreg curcubeu deasupra spumei apelor, un pod luminos, pictat parcă sau înălțat de mâini divine. Ceea ce întunecă desigur frumusețea este faptul că în jurul ei s-a înălțat un oraș și acea magnifică față a naturii a fost, ca să spun așa, pusă în lanțuri, supunând-o voinței omului. Dar uluitoarea cădere de apă rămâne unică.

Partea canadiană este, cred eu, mai frumoasă, având o curbă la mijloc, ce formează aproape un semicerc, în timp ce partea americană, care este separată de cea canadiană printr-o insulă, este dreaptă. Oricum, noi am admirat acel mirific curcubeu de pe partea dreaptă.

Am luat din nou trenul nostru pe pământ canadian, iar decorativii „călăreți”⁸⁵ stăteau acolo, în tunici roșii și cu pălării largi și moi. De acum încolo suntem pentru mai multe zile pe pământ canadian.

Imediat după masa de prânz am ajuns la Toronto, unde am fost primiți extrem de oficial de către viceguvernatorul Cockshutt⁸⁶ și soția sa. Ordinea și ceremonia de-a dreptul englezească, mai puțin improvizată, dar la fel de entuziastă ca cea americană. Am fost conduși într-un tur al orașului, eu și guvernatorul în prima mașină. Un popas scurt la palatul guvernamental, o reședință frumoasă, care emana o atmosferă încântătoare de casă englezească de la țară. Soții Cockshutt au două fete drăguțe, una blondă și cealaltă brunetă. Cea brunetă era extrem de chipeșă, cu o față frumoasă, pe care Nicky a găsit-o foarte mult pe gustul său. Am fost conduși în încântătoare încăperi englezești care-mi dădeau sentimentul de acasă.

După o scurtă odihnă am fost acaparată de primar și dusă la clădirea Parlamentului, unde am primit câteva delegații românești, printre care câțiva evrei vrednici din Moinești. Apoi la Universitate, unde guvernatorul și soția sa ne-au întâmpinat din nou și am fost solemn condusă în sala de conferințe, unde clubul femeilor din Toronto se întâlneau ca să-mi facă o călduroasă primire. Noi, guvernatorul, și soția lui, eu, copiii și președinta în exercițiu a clubului, eram pe podiumul înalt cu fața la amfiteatru.

85. Poliția Regală Canadiană Călare (Royal Canadian Mounted Police), ai cărei membri erau porecliți, în mod curent, familiar, *mounties* (călăreți).

86. Henry Cockshutt, viceguvernator al Canadei.

Mi-a fost adresată o alocuțiune căreia i-am răspuns cu curaj, fiind un pic instruită anticipat de Washburn, care cunoaștea atmosfera diferită de la un oraș la altul și ce anume ar face în special plăcere fiecărui oraș. Aici, gândul că sunt nepoata bătrânei regine Victoria⁸⁷ joacă un rol important, dar teama mea principală, atunci când mă adresez unei audiențe feminine este, bineînțeles, munca femeii din toată lumea și femeia ca aducătoare de pace. Bineînțeles există întotdeauna mențiunea bucuriei de a fi în mijlocul lor, de a fi primită cu atâta căldură, etc. Nu ezit niciodată și până acum nu mi s-a întâmplat să nu îmi găsesc cuvintele și nici să ezit. În momentul în care mă ridic în fața publicului, vocea mea, în ciuda tusei, devine cu totul clară și sigură.

De la Universitate am mers cu doamna Cockshutt, mai bine zis Lady Cockshutt [?] la o clădire nu departe de Universitate, dăruită de niște binefăcători generoși pentru a fi cămin pentru studente. Aici mi-au fost prezentate multe doamne și câțiva domni. De asemenea, acolo am făcut cunoștință cu fratele mai mare al unchiului Joe, cel pe care obișnuia să îl numească unchiul Dave.⁸⁸ Seamănă prea puțin cu bătrânul nostru prieten, este mai greoi, fără acea față remarcabilă, și mai ales, fără nimic din acel spirit dominator care se citea în ochii albaștri ai unchiului Joe, și în acea bărbie și gură energetică. Dar a fost emoționant să ne întâlnim. După ceai, înapoi la palatul guvernamental, unde am beneficiat de luxul unei băi bune, mi-am aranjat părul și am scris o scrisoare lungă M[ajestății] S[ale].⁸⁹

Cina a fost încântătoare, o sufragerie drăguță, plăcut și nu foarte strălucitor iluminată, cu abundență de flori frumoase pe masă.

Am stat între guvernator, care este un domn destul de tăcut, nu foarte sociabil, dar amabil, și alături de un agreabil domn în vârstă, unul dintre cei mai mari avocați din Canada, dl. Nesbitt. În timpul conversației noastre m-a întrebat dacă este adevărat că îl cunoscusem pe Joe Boyle, pentru că cineva menționase că o făcusem și un prieten al lui Joe îi spusese că pusese un monument pe mormântul acestuia. I-am spus că este perfect adevărat și că fusesem o mare prietenă a lui Joe. Încet, încet am descoperit că bătrânul Nesbitt era unul dintre cei mai buni și mai înfocați prieteni ai unchiului Joe, pe deasupra și avocatul său, care a avut grijă de toate afacerile lui, și l-a iubit ca și când i-ar fi fost tată. În ultimii ani nu mai știuse nimic despre el și a suferit din acest motiv. I-am povestit despre marea noastră prietenie și totul despre ceea ce „Joey” al lui a făcut pentru noi, despre cum am pus o cruce veche de piatră din România, pe mormântul lui, și cum puneam mereu flori galbene, proaspete, pe el.

Amândoi am fost emoționați și teribil de mișcați de descoperirea acestei iubiri reciproce pentru același om și pentru că am fost așezați, în mod atât de straniu, atât de neașteptat, unul lângă altul. Am avut șansa să-i povestesc multe lucruri despre „Joey”, încât a rămas surprins că într-adevăr îl cunoscusem în profunzime și îl înțelegeam. De asemenea, și-a dat seama cunoscându-l pe „Joey” atât de bine, cât am însemnat noi, eu și micuța mea Ileana, în viața singuraticului bărbat. Aceasta a fost o întâlnire de-a dreptul minunată, pe care nu cred că vreunul dintre noi o va uita. Mă tem că, pe de altă parte, l-am cam neglijat pe guvernator a cărui conversație nu a fost în mod special interesantă.

Am întâlnit multe persoane plăcute în acea seară, iar copii au și dansat puțin, cu câțiva tineri drăguți pe care fetele gazdelor i-au chemat, în grabă, prin telefon. Nicky i-a acordat o atenție specială drăguței fiice brunete, și o duzină de tineri au roit în jurul Ilenei. Amândoi copiii au fost încântați de această zi.

Am plecat pe la miezul nopții, rămânând cu toții prieteni la cataramă.

87. Victoria (1819-1901), regina Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (1837-1901) și împărăteasă a Indiilor (1876-1901).

88. David Boyle, fratele mai mare al lui Joseph Whiteside Boyle (vezi nota 74)

89. Ferdinand I (1865-1927), regele României (1914-1927)

Ajunși dimineață la Montreal. Aici, spre surprinderea mea, am fost brusc translați într-o atmosferă franțuzească și intens catolică, așa un contrast față de ziua de ieri, excesiv de englezească. La gară am fost primiți extrem de oficial de diferiți miniștri, de un ministru și senator scund, extrem de vioi, domnul Dandurand⁹⁰, care cu câțiva ani în urmă prezidase Liga Națiunilor, care-i cunoștea pe toți românii noștri de acolo, fără a o exclude pe H[elene] Văcărescu⁹¹ și pe

toți ceilalți. Un domn mărunțel, vital, locvace, care vorbea cu aceeași fluență atât franceză cât și engleză.

Ne-am dus la Primărie [în original în limba franceză *Mairie*], unde am fost primiți de primarul franco-canadian domnul Martin,⁹² un fost muncitor care vorbea franceza în dialect normand-breton; brusc aș fi putut fi transferată în Franța provincială, dacă totul nu ar fi fost reprezentat la o scară enormă, pentru că aici în Canada, cu toate că atmosfera este englezească totul este american. Au spații imense deoarece ei concep totul la dimensiuni colosale. Clădirile parlamentare, băncile, primăriile sunt aidoma unor catedrale enorme. În arhitectură se observă în mare parte asemănarea cu catedrala Sf. Petru din Roma sau formele absolut clasice ale templelor grecești, totul fiind construit dintr-o superbă piatră cenușie sau chiar marmură; totul solid, real, fără economie. După primirea oficială de la Primărie, am fost condusă de domnul Martin și de domnul Dandurand prin tot orașul și prin împrejurimile sale [în limba franceză în original, *environs*], într-o mașină deschisă. O călătorie foarte rece, dar foarte interesantă, de aproximativ 2 ore cu totul. Montrealul este cel mai mare dintre orașele canadiene, fiind format din mai multe părți, cu dealul Mont Royal în centru, pe care se află o cruce enormă, iluminată electric noaptea și de unde se vede o priveliște superbă a orașului larg răspândit și podul victorian, care se

La Universitatea Englezească din Montreal

întinde peste un braț al Marelui Lac. Există și părți îndepărtate ale orașului, unde se află cartiere de case particulare cu dimensiuni normale, așezate în rânduri, cochete și totuși de modă veche. Ordine desăvârșită și curățenie peste tot. Dincolo de dealul Mont Royal se află frumoase cimitire pe terenuri împădurite.

90. Raoul Dandurand, senator canadian pentru Montreal; Președinte al Senatului, președinte timp de 20 de ani al Comitetului Franța-America din Montreal. A fost invitat să reprezinte Canada în Consiliul Societății Națiunilor, fiind ales președinte al Adunării Generale a Ligii Națiunilor (1925-1926).

91. Elena Văcărescu (1864-1947), scriitoare și diplomat, fostă domnișoară de onoare a Reginei Elisabeta a României (1843-1916). Când a ocupat acea poziție s-a îndrăgostit de prințul moștenitor Ferdinand (1875-1927), iar el i-a împărtășit sentimentele ceea ce a dus la exilarea sa, în 1893, spre a evita o căsătorie ce nu corespundea intereselor monarhiei. Și-a petrecut întreaga viață la Paris, unde s-a dedicat promovării imaginii țării sale. A fost numită secretara delegației românești la Liga Națiunilor. Opera sa literară a fost răsplătită cu premiul Academiei Franței.

92. Onorabilul Médéric Martin, primarul orașului Montreal.

Aici în Montreal, preotul și instituțiile religioase conduc totul. Orașul este plin de mănăstiri, seminarii și nenumărate biserici, iar educația tinerilor este în cea mai mare parte încredințată comunităților monastice. Există un număr apreciabil de români, una dintre vizitele noastre a fost la o biserică românească.

Reședința guvernatorului se află în Quebec [sic], nu în Montreal. Quebec-ul este, cred, cel mai pitoresc și istoric oraș din Canada, dar din păcate nu a fost inclus în itinerarul nostru; nu putem merge întotdeauna unde vrem noi, depindem de cei care conduc trenul. Aici, în Montreal am fost dusă la postul de radio, unde am transmis un mesaj în franceză, engleză și română locuitorilor orașului și statului.

Masa de prânz grandioasă s-a ținut la un splendid hotel, prezidat de primar, deoarece aici nu era reședința oficială a guvernatorului. Guvernatorul a apărut doar la supeu. La hotel am primit camere extrem de confortabile, unde cameristele noastre ne-au ajutat să ne aranjăm pentru numeroasele activități. Aici toate cuvântările sunt în limba franceză.

După masa de prânz vizită la ambele universități, atât cea franceză cât și cea engleză. La cea franceză, un discurs oficial căruia i-am răspuns, iar studenții i-au oferit nesilitorului Nicky toca și bastonul, care aparțineau universității lor. Primirea în partea englezească a universității a fost mult mai neoficială. După-amiază puterile noastre ne-au părăsit la Villa Maria, aici fiind unul dintre cele mai mari stabilimente de maici pentru educarea tinerelor fete. Am fost primite cu o ceremonie de-a dreptul penibilă, cum s-ar fi exprimat Jehanna „cu vorbe dulcele” [în original în limba germană, *mit süssliche Worten*]. O cameră imensă și fete înveșmântate în negru, cu mănuși negre și gulerașe albe, stând aproape pe marginea scaunelor lor, cu expresii de mironosițe, „și gurițele în formă de inimioară” [în original în limba franceză, *et les bouches en coeurs*]. Se ridicau și se așezau, făceau reverențe și se mișcau ca niște minunate păpuși mecanice. Când vorbeau, buzele lor se ondulau politicos, cuvintele erau ca de miere, gesturile calculate, toate în același stil și suficient de impersonale pentru a satisface până și pe maici. A fost o ceremonie interminabilă și ne-au fost adresate discursuri minunate de flatante, ne-au fost oferite flori, s-a recitat poezie, orchestra de fete de-a dreptul excelentă a școlii ne-a cântat muzică bună. Tot timpul acele fecioare, ca niște păpuși înveșmântate în negru, au stat cu sutele în același rând, pe marginea scaunelor lor lustruite, cu picioarele în „poziția a 2-a”, cu mâinile îmbinate liniștit pe genunchi. Din când în când se ridicau și făceau reverențe și momentele acelea erau de o precizie și o ordine remarcabilă, încât părea mai degrabă că podeaua se scufunda sub ele, decât că ele își îndoiu genunchii.

Nicky chicotea în sinea lui, dar Ileana a fost copleșită de o indignată milă, îngrozită de gândul de falsitate care i-a fost insuflat acestei turme răbdătoare și supuse.

Înapoi la hotel pentru a ne bucura de puțină odihnă, timp pe care l-am folosit pentru a-i dicta un articol lui Robert și apoi ca să fac o baie. Câțiva cetățeni ai orașului mi-au oferit o încântătoare vulpe neagră.

Cină pentru un număr redus, în același hotel, dar într-o încăpere mai mică. După aceea o reprezentație cu „Bărbierul din Sevilla” cu Șaliapin,⁹³ un excelent spectacol într-o sală măreață, dar vai, eram îngrozitor de somnoroasă și mi-a fost foarte greu să rămân trează până la sfârșit.

93. Feodor Ivanovici Șaliapin (1873-1938), celebru bas rus.

Am ajuns la Ottawa pe la 9 ½. Vreme senină dar rece. Am fost primiți de guvernatorul general, care în acest moment este Lordul Willingdon⁹⁴ [sic], recent numit. Un domn absolut încântător, alături de care am stat anul trecut la marele dineu al lui Astor de la Londra; un bărbat plăcut, foarte inteligent și câtuși de puțin insular. A stat mult în India, în misiuni în China, la Geneva. Lady Willingdon, de asemenea foarte plăcută, sigură pe sine, este ușor să te înțelegi bine cu ea, obișnuită cu ranguri înalte, sinceră, agreabilă, dar poate mai puțin simpatică decât soțul ei. Puțin cam exagerată în comportament, aș spune, dar amabilă, cunoșteam totul despre asta!

Am mers cu Lordul Willingdon într-o mașină deschisă la Arhive, apoi la ferma de stat, considerată un model. Aceasta mi-a stârnit un deosebit interes. Aș fi stat ore în șir, pentru că acolo se studiau și se rezolvau chestiuni și probleme legate de agricultură, de care ne izbim și noi acasă, și o făceau combinând perfecțiunea metodelor englezești și americane. Am stat de vorbă chiar cu capabilul director al întregii stațiuni, care a schimbat locul cu Lordul Willingdon, cât eram la fermă, și

Cu Lordul Willingdon

mi-a explicat totul despre aceasta. Am sfârșit în seră, printre frumoase crizanteme, uneia dintre ele dându-i-se numele meu. Cultivă mere frumoase din care am mâncat cu poftă.

De acolo la Palatul Guvernamental, unde ne-a primit Lady Willingdon. Este o clădire veche dar confortabilă în care a locuit mătușa Louise,⁹⁵ și mai târziu, de asemenea, unchiul Arthur⁹⁶ cu familia când a fost guvernator. Aici ne-am odihnit puțin, iar apoi Lady Willingdon, Ileana și cu mine am mers la un prânz mare, dat de Clubul Femeilor din Ottawa, în timp ce Nicky a servit prânzul la Palatul Guvernamental.

Am fost foarte frumos primită de femei, fiind considerată de cele din America și

Canada un fel de conducătoare; însemn mult pentru ele și sunt extrem de onorată să fie așa. Pe lângă asta, scrierile mele, pentru care adesea am fost criticată și pentru care s-a râs de mine, aici, peste mări, m-au făcut foarte cunoscută și dragă

94. Freeman Freeman-Thomas, marchiz de Willingdon (1866-1941), Guvernator General al Canadei (1926-1931).

95. Prințesa Louise-Caroline-Alberta (1848-1939) al șaselea născut și a patra fiică a Reginei Victoria a Marii Britanii. S-a măritat în 1871 cu John Douglas Sutherland Campbell, marchiz de Lorne, iar mai târziu al nouălea duce de Argyll (1845-1914), Guvernator General al Canadei (1878-1883).

96. Arthur William Patrick Albert, primul duce de Connaught și Strathearn (1850-1942), al șaptelea născut și al treilea fiu al Reginei Victoria a Marii Britanii, însurat cu prințesa Louise de Prusia (1860-1917), Guvernator General al Canadei (1911-1916)

inimii lor. În nenumărate ocazii au ieșit din mulțime femei, la fel și fete și, uneori, bărbați, ca să-mi strângă mâna pentru „minunatele dumneavoastră scrieri”, „pentru mesajul măreț pe care îl transmiteți lumii”.

Aici la dineul clubului s-a ținut o cuvântare căreia i-am răspuns, mașinăria de transmitere radio stând în față mea în felul ei deconcertant.

Înapoi la palatul guvernamental, unde am avut timp să scriu, iar apoi la o mare recepție, în splendida clădire a Parlamentului. Trebuie să spun că atât în Canada, cât și în America, clădirile de stat sunt construite în linii impunătoare și nobil amplasate. „Președintele”⁹⁷ de origine franceză-canadiană ne-a primit, de asemenea, a fost acolo și domnul Dandurand.

Aici am primit „defilarea” [în original în limba franceză, *en défilé*], șezând cu câte un copil de fiecare parte, dar fără strângeri de mână, în jur de 700 de persoane. În aceste țări oamenii sunt foarte doritori să fie prezentați. Acest lucru joacă un rol foarte important. Plăcerea intensă și flatantă, entuziasmul de a mă avea în mijlocul lor mă emoționează.

Înapoi pentru o baie, puțin scris și în final, îmbrăcarea pentru marele dineu.

Totul a fost foarte frumos și m-am simțit încântător, ca acasă, în această ambianță englezească. L-am amuzat pe lordul Willingdon care a stat între mine și Ileana, iar pentru că fusese la conferința de la Geneva a Ligii Națiunilor, îi cunoștea pe toți românii noștri, inclusiv pe Helene Văcărescu. M-am distrat după pofta inimii și am hotărât că, de dragul unor povestioare amuzante, vom deveni „excesiv de indiscreți”, astfel încât i-am povestit cum am aranjat să se întâlnească H[elene] V[ăcărescu] și M[ajestatea] S[a] din nou, după 32 de ani; cu Ileana de cealaltă parte, am avut o conversație care, mă tem, că ne-a făcut să-i ignorăm puțin pe vecini, eu pe episcopul catolic și ea pe cel anglican. Am petrecut de minune în această ambianță, unde ne-am simțit perfect în largul nostru, și la o oră rezonabilă ne-am întors la trenul nostru pentru o binemerită odihnă.

Vineri 29 oct., 1926

În tren

Cea de a 51-a aniversare a zilei mele de naștere. Astăzi avem o zi de odihnă, foarte binevenită. Nici o primire sau ieșiri, doar două sau trei recepții pentru copii, în orașele ale căror nume le-am uitat. Suntem tot în Canada.

De ziua mea am primit felurite daruri înduioșătoare, toți mi-au trimis câte ceva, printre alții bătrânul col. Carol [sic] mi-a dăruit doi cățeluși de jucărie! Flori frumoase, bineînțeles, din toate părțile. Chiar și băieții din presă, care se aflau în tren cu noi, mi-au oferit un toc și un creion de aur, ca unei colege!

I-am invitat pe toți la masa de prânz în marele vagon restaurant. Cel mai popular gest a fost faptul că i-am invitat până și pe băieții din presă. Cu toții arătau extrem de încântați. Măcar odată am fost complet liniștită și am făcut ce am vrut eu. În principal, am scris pentru că trebuie să țin acest jurnal, apoi scrisori de trimis acasă, și articolele mele de trimis de două ori pe săptămână.

Chiar și la cină am avut o mică primire, într-un loc numit Hornpayne. Am vorbit prin geam. Un bărbat a fost

97. Onorabilul Rodolphe Lamieux, președintele Camerei de Comerț din Ottawa.

La 51 [ani]

purtătorul lor de cuvânt. M-au întrebat dacă n-ar putea să primească niște suveniruri. Am spus că sunt prea mulți, dar pot să își aleagă trei dintre ei, cărora le voi da cărți poștale cu portrete, și au făcut-o: preotul, însuși purtătorul de cuvânt, iar eu am solicitat o doamnă, care a fost aleasă. Copiii și cu mine, am avut astfel o conversație veselă de 10 minute cu oameni complet străini în sălbăticiile Canadei.

Devreme în pat, măcar odată.

Sâmbătă 30 oct., 1926

Winnipeg

Zi liniștită în care am avut timp pentru scris până la sosirea la Winnipeg, la ora 5, unde guvernatorul, al cărui nume l-am uitat, ne-a primit împreună cu prim-ministrul dl. Bracken,⁹⁸ care era foarte drăguț. Aici la Winnipeg, Palatul Guvernamental era în renovare, astfel că am fost primiți la hotel, sau mai bine zis, găzduiți la hotel. O primire colosală și extrem de caldă. Primit persoane oficiale la hotel, unde am avut timp pentru o baie și m-am îmbrăcat pentru marele dineu ținut la un alt mare hotel, dat de Clubul Femeilor, care, în Canada, joacă un rol important, și care mă invitaseră încă dinaintea plecării mele din Europa. D-na Bracken, soția premierului, a rostit o alocuțiune, la care eu am răspuns. Mi-a plăcut în mod special, dl. Bracken, care era un om timid, simpatic. Urăște să vorbească în public, un lucru rar aici și în America, unde toți vorbesc cu aceeași mare plăcere și stăruință ca în Transilvania.

Înainte de plecare am fost duși la frumoasa clădire a Parlamentului, unde mi s-a dat o uriașă recepție. Adică în mod democratic au deschis ușile pentru toată lumea. Noi am stat pe scaune, iar lumea a trecut în șir prin fața noastră cu miile. Și aici se află, de asemenea, un număr însemnat de români. În spatele nostru, pe perete, se afla o frumoasă frescă pictată de Brangwin⁹⁹ [sic]. Am recunoscut imediat stilul lui. Apoi supeu în bibliotecă cu oficialitățile. Toată lumea a fost excesiv de drăguță și simpatcă, și extrem de încântată să ne aibă aici cu ei.

[Aici se încheie Volumul LVII al jurnalului Reginei Maria]

98. John Bracken (1883-1969), prim ministru al statului Manitoba (1922-1942)

99. Frank Brangwyn (1867-1943), pictor și litograf britanic. A studiat la Școala de Artă din South Kensington. În primii ani de activitate a fost influențat de opera lui De Groux și a lui Jean François Millet. Este un colaborator al lui Will Morris (1834-1896) pentru a cărui Casă Roșie execută cartoane de tapiserii. Întreprinde lungi călătorii. În 1906 devine membru al Academiei Regale de Arte.

[Volumul] LVIII

1926

Noiembrie

Primele zile din decembrie

Vizita în America

noutăți despre boala M[ajestății] S[ale]

întoarcerea la durere

Cum ai putea să-ți ții inima în extaz în fața miracolelor zilnice ale vieții tale, când durerea ta nu va părea mai puțin minunată decât bucuria ta.

Și vei accepta trecerea anotimpurilor inimii tale, la fel cum întotdeauna ai acceptat anotimpurile care trec peste câmpurile tale.

Și vei privi cu seninătate la iarna durerii tale.

În cupa pe care o duce, deși îți arde buzele, a fost modelată din lutul pe care Olarul l-a umezit cu propriile sale lacrimi sfinte.

Khalil Gibran¹⁰⁰

Duminică 31 oct., 1926

Minneapolis – St. Paul

Dimineață liniștită, dar mereu întreruptă. Am vrut să scriu în liniște dar, la fel ca acasă, am fost deranjată tot timpul, când pentru una când pentru alta. Dar cu toate astea am și reușit să scriu câte ceva.

Washburn și bătrânul col. Carol [sic] aveau grijă de mine ca doi câini de pază, dar nu este foarte ușor să ții o pace perfectă într-un anturaj atât de mare, mai ales când fiecare mă iubește cu o devoțiune ardentă și vor să mă servească, să facă câte ceva pentru mine, dar singurul lucru pe care nu-l vor face este să se iubească sau măcar să se tolereze unul pe celălalt, și astfel adesea sunt extenuată de turbulențele pe care și le provoacă între ei.

Americanii sunt oameni ciudați. Devotați, cu un rar sentiment de prietenie, ei sunt constructori, inventatori, muncitori, zămisliitori dar, în multe privințe sunt încă uluitor de needucați. Bucuria și emoțiile lor, plăcerea și furia, sunt stârnite repede, iar atunci când sunt mișcați nu li se pare ciudat să plângă, deopotrivă bărbat și femeie. Sunt ca niște copii mari care nu își supraveghează emoțiile și pasiunile, precum britanicul calm. Îmi stârnesc interesul, îmi place să fiu cu ei, am chiar un

100. Khalil Gibran (1883-1931), poet și pictor libanez, autor al volumelor de poezie *Profetul*, *Nisip și zgură* și *Poeme*.

3.

Sunday Oct. 31st 1926 Chiniapolis. P. Paull

Quiet but interrupted morning. Wanted to write in peace but like at home I was being disturbed all the time for one thing or another. But still the same was able to do some writing.

Washburn and old Ed. Card look after me like two watch-dogs - but it is not very easy to keep complete peace amongst such a big party, especially as everybody singly loves me with ardent devotion, wants to serve me do things for me, but the one thing they will not do is to love or even tolerate each other and so I am often fatigued with the disturbances they create against each other.

The Americans are strange people. Devoted, with a rare sense of friendship, they are builders, inventors, workers, conceivers, but they in many ways still astonishingly crude. Their joy + emotion, their pleasure and desire is quickly worked and when they are moved they do not find it strange to weep, man and woman alike. They are like great children and do not keep their emotions + passions in check, like the calm Britisher.

sentiment de dragoste pentru ei, iar franchețea lor mi se potrivește deoarece și eu am o franchețe care face casă bună cu a lor, dar în același timp, uneori ei sunt deconcertanți, iar pentru latini sunt adesea cu totul de neînțeles.

Trenul meu este plin cu persoane extrem de diferite: soții Morris, bătrânul col. Carol, care coordonează întreaga excursie, Washburn care, din fericire, lucrează în perfectă armonie alături de Carol, apoi românii mei și dl. Tirman cu secretara sa. În fiecare loc vin alții și fiecare oraș mă primește cu un comitet, în frunte cu primarul sau primarul împreună cu guvernatorul, în funcție de oraș.

Fiecare stat are un guvernator și propriul mic parlament, la fel ca în Canada, dar acolo ei sunt sub conducerea Guvernatorului General, care îl reprezintă pe Regele Angliei. Desigur asta înseamnă descentralizare, și fiecare stat, ca să spunem așa, se conduce singur și își vede de propriile interese și, atât cât îmi dau eu seama, în favoarea intereselor majore ale fiecărui stat în parte. Tot timpul învăț câte ceva, dar sunt momente de mare dificultate deoarece concepțiile americane sunt realmente confuze.

Bătrânul Carol este o persoană simpatică, cu un singur ochi, de o sinceritate absolută, aproape plicticoasă, chiar și un splendid bun simț, dar are momente când emoția îl depășește și atunci nu îi este rușine să verse lacrimi ca un copil. El este, de fapt, gazda noastră deoarece este unul dintre directorii importanți ai căilor ferate. [Sam] Hill este prietenul lui, dar din ce în ce mai mult îmi dau seama că pe Hill îl consideră, cu toții, drept un mare visător și un pionier, dar un pic cam țăcnit.

Acest stat, Dakota de Nord¹⁰¹ cred, este statul de baștină al lui Washburn, iar Minneapolis este orașul unde trăiesc părinții lui. Minneapolis și St.Paul, deși două orașe separate, sunt atât de mari, încât s-au întrepătruns și sunt divizate doar de un pod lung. Bineînțeles, cele două orașe se antipatizează unul pe celălalt, așa cum o fac vecinii de obicei.

Dl. Washburn și-a asumat responsabilitatea copiilor mei pentru după-amiază, în așa fel încât ei să aibă parte de puțină distracție neoficială, în timp ce, cu sacrificiu de sine, Regina își continuă îndatoririle oficiale. Ei au coborât la Minneapolis, în timp ce eu am mers la St.Paul, unde fusese aranjată o recepție bine organizată în salonul superbeii gări.

Saloanele garilor americane arată ca niște magnifice temple și sunt încălzite aidoma unei case confortabile. Aici erau toate delegațiile românești pe care le-am primit înaintea altora, stând singură pe o mică platformă, în așa fel încât toată lumea să mă poată vedea bine.

Mi s-au oferit flori și s-au rostit cuvântări; totul a fost făcut cu o eficiență uimitoare și corectă, decorativă chiar, cu o ceremonie colosală. În nici o monarhie nu am fost primită mai regește, și nici mai solemn, și nici nu am avut parte de recepții mai colosale ca în America, în fiecare loc în parte.

Ei organizează primirile în stil mare [în original în limba franceză, *en grand*] și când iubesc și sunt interesați de cineva sunt capabili de cele mai flatante manifestări.

Dar draga bătrână Europă va fi extrem de odihnitoare după toate astea.

Am traversat orașul în mașină, cu viteză mică, publicul înnebunit de entuziasm și manifestându-și încântarea. Conduasă la marea și impozanta clădire a Parlamentului și primită acolo de guvernator, un bărbat cărunț, cu o față rotundă și veselă, urcând șirul larg, somptuos, de scări care ducea la clădire, mulțimea aclamându-mă de o parte și de alta și de jos.

101. Memorialista comite o eroare: în acel moment nu se aflau încă în Dakota de Nord, ci în Minnesota, iar Minneapolis era cel mi mare oraș al acelu stat.

Dar vai, vremea era urâtă și ploioasă; am ignorat-o vitejește, deși eram îmbrăcată cu mantoul meu de catifea. Prezentare oficială, apoi [ne-am îndreptat] către un colț îndepărtat al orașului unde era o bisericuță românească: slujbă scurtă și emoționantă, manifestare de bucurie.

O călătorie prin St.Paul peste podul cel lung către Minneapolis. La mijlocul podului am fost oprită și mi s-a oferit o frumoasă vulpe argintie cu „pedigree” de la una dintre firme, cadou din partea celor două orașe îngemănate. La căderea serii am ajuns la un minunat Institut de Artă, ceea ce noi am numi muzeu, unde mi-au fost prezentați oficiali ai statului și alții din Minneapolis. Aveau acolo o colecție cu câteva piese frumoase de mobilier vechi gotic și renascentist și, printre altele, o cameră mică, perfect elizabetană, de care de-a dreptul m-am îndrăgostit. Era acolo un tânăr iubitor de artă care m-a condus peste tot, încântat de aprecierile mele, dar, ca de obicei, am fost zorită și fugărită din cauza timpului scurt și a programului care trebuia respectat.

La St.Paul sau o fi fost Minneapolis? Am rămas uimită să fiu primită de primar în uniformă kaki. Mai târziu mi s-a explicat că el se afla în mijlocul campaniei electorale și nu vroise să apară atât de nedemocratic încât să poarte un ținut, dar în același timp, voia să o întâmpine în mod decent pe Regina, așa că s-a îmbrăcat cu uniforma pentru a ieși din dificultate!

Înapoi pe un al doilea pod, spre St.Paul, unde am fost duși la un hotel excelent, am făcut o baie, m-am îmbrăcat pentru cină, în timp ce desfăceam mormane de pachete și atenții ce ne fuseseră aduse.

Cina am luat-o în casa domnului și doamnei Hill, cumnatul lui Sam Hill. O masă foarte plăcută. Jim Hill, un om încântător, educat, zămbitor, soția lui extrem de amabilă și cu un adevărat talent de amfitrionă. A fost un privilegiu să avem parte de o cină liniștită într-o casă particulară, după atâtea banchete de proporții.

Apoi o mare recepție, foarte multe persoane plăcute și interesante; copiii au dansat puțin, ei luaseră masa într-o altă casă, cu tinerii, conduși de încântătorii copii ai gazdelor.

Luni 1 nov., 1926,

Dakota de Nord

De data aceasta, o dimineață liniștită, am scris destul de mult; sunt foarte rămasă în urmă cu jurnalul, mai sunt și acele articole, pe care trebuie să le scriu, pe lângă asta mă și amuză acest lucru. Am angajat acum o dactilografă¹⁰² care lucrează cu Robert. Acum îi dictez ei, nu lui Robert, pentru că dactilografiază mult mai repede, pe lângă aceasta știe și numele [proprii] americane, obiceiuri, titlurile [oficiale] corecte și, de asemenea, geografie, așa că mă poate ajuta, ca să zic așa, cu partea tehnică a articolelor mele, caută în locul meu numele persoanelor, etc.

Ziua de astăzi a fost petrecută aproape în întregime în tren, cu mai multe opriri în locuri mai mici, unde oameni simpli se înghesuiau să ne vadă. Delegații ale anumitor fermieri și soțiile lor s-au urcat în trenul nostru și ne-au însoțit o bucată de drum și am pălăvrăgit. Întrevederi extrem de prietenești.

102. Miss Neville, dactilografa americană a Reginei Maria, angajată pe perioada excursiei transcontinentale. Fusese poreclită „Miss Blank” de la termenul *blank space* (spațiu liber) folosit în timpul dictărilor.

[Regina Maria dând mâna cu Red Tomahawk]

Două evenimente care au dat din plin culoarea locală. O primire între indienii care au venit în mod special să mă întâmpine și, spre seară, un rodeo între cow-boys.

Locul unde se aflau indienii se numea Mandan. M-au primit cu mare ceremonie în fața unuia dintre corturile lor. Erau îmbrăcați în veșminte împăunate, de sărbătoare, și cu ceea ce obișnuiam să numim, pictură de război.

Un grup pitoresc de războinici floriși, exact ca imaginea din literatura dragii noastre copilării.

Am fost primită cu multă ceremonie. M-am așezat în mijlocul lor și au jucat în jurul meu dansuri ce aminteau mult de *Călușarii* noștri; erau pictați în multe culori, iar parurile lor erau splendide.

Cel mai vârstnic dintre șefi¹⁰³ m-a luat de mână și a ținut un lung discurs [Anexa 37], care mi-a fost tradus de către un ofițer american,¹⁰⁴ care le cunoaștea limba și trăia în bune relații cu ei. Ei coborâseră din ceea ce numesc „rezervația” lor, spații ce le-au fost acordate și unde trăiesc acum ca o „rasă pe cale de dispariție”, murind încet. După ce mi-a cuvântat în chip misterios, bătrânul războinic și-a scos propria coroană de pene și a așezat-o pe capul meu ca să o păstrez; pentru mine a fost o onoare colosală care nu se acordă femeilor decât cu ocazii foarte rare, dar am fost declarată de ei drept „Femeie Războinic”, titlu care își are ironia sa, căci eu mă aflam într-o misiune de pace. Coroana de pene așezată cu toată seriozitatea pe capul meu; a trebuit să mă las jos pe o piele de bizon și am fost ridicată de toți indienii și purtată solemn la cortul lor și poftită să intru. Deoarece intrarea era foarte joasă și penele mele uriașe, a trebuit aproape să mă târăsc înăuntru, în mâini și în genunchi.

103. Red Tomahawk (1853-1931) din neamul Teton Sioux, fost sergent în cadrul poliției indiene de la Agenția Standing Rock. În luna decembrie 1890, când indienii din acea rezervație deveniseră agitați sub influența credinței mesianice a *Dansului Stafilor*, poliția indiană a primit ordinul de a-l aresta pe Sitting Bull, reputata și temută căpetenie. În busculada iscată în urma opoziției acestuia de a se preda și a intervenției acoliților săi ce voiau să-l apere, Red Tomahawk îl împușcă.

104. Maior A.B. Welch din Rezervele Armatei Federale, ce fusese adoptat de indienii Sioux și primise numele de *Charging Bear* (Ursul care aleargă).

Aici, conform unui vechi obicei, ar fi trebuit să ne creștam cu cuțite și să ne amestecăm sângele, dar lucru acesta a fost făcut într-un mod mult mai civilizat și într-o manieră umană: am fost doar înțepați cu un ac, iar sângele nostru a fost amestecat de ofițerul ce servea drept intermediar. Mi-au fost oferite daruri și am întors amabilitatea, oferindu-le broderii românești. Cu cântece și dansuri am fost condusă înapoi la tren. Scena a satisfăcut din plin și am fost nu numai interesată, ci și amuzată.

Chiar înainte de apusul soarelui, într-un loc numit Medora, unde Roosevelt¹⁰⁵ avusese cândva o fermă, am fost întâmpinați de către un minunat grup de vâcari și fermieri adevărați, cu cai de călărie pentru noi, curioase animale neșesălate, mai degrabă greoaie, purtând zăbale atât de puternice, încât cu greu ar fi îndrăznit cineva să țină frâul în mână. Nu putea fi visată o societate cu aspect mai sălbatic, mai pitoresc, exact așa cum ni se arăta nouă în filmele despre Vestul Sălbatic. Am călărit în procesiune spre un câmp situat mai încolo, înconjurați de acei călăreți pitorești cu enormele lor sombrero-uri, cu basmale în jurul gâtului, cămăși strălucitoare de flanelă și „chaps”¹⁰⁶ din blană de miel sau piele. Șeile lor sunt înalte în spate și în față; ei stau semeț în ele având enorme apărători de piele și piteni lungi. Șeile sunt adesea decorate abundant cu argint. Erau un grup de tipi amabili, veseli, zămbitori, aspri și totuși curtenitori, încăpățânați să ne însoțească și să ne poarte în triumf la „rodeo”.

Calul meu era un animal cu o culoare ciudată, asemenea unei nuci de cocos, cu un ochi alb sau ochi bun, parcă așa se spune în limbaj cabalin, și mi-a purtat în mod special de grijă un om pe nume Nicholas, un veteran.

Ne-au oferit obișnuitul și captivantul lor spectacol de îmblânzire a cailor, prinderea tăurașilor cu arcanul, jocul cu lasso-ul etc. L-am urmărit din șa în timp ce soarele apunea într-o splendoare. Ne aflam ca într-o căldare înconjurați de coline înalte. Cerul ardea deasupra noastră într-o frumusețe de roz-oranj; într-un sfârșit, noaptea timpurie a sosit ștergând totul, până când nu se mai putea distinge absolut nimic, iar noi am călărit înapoi la trenul nostru, într-un nor de praf. În aer era ger, dar bunăvoință în inimile oamenilor.

[Regina Maria „Winyan Kipanpi Win” - „Femeia pe care o Chemi”]

105. Theodore Roosevelt (1858-1919) al douăzecișisaselea președinte al S.U.A. (1901-1909). Era un mare iubitor al Vestului american unde petrecuse un timp, în tinerețe.

106. *Chaps* sau *chaparreras* sunt niște apărători din piele groasă care se aplică peste pantaloni pentru a-l proteja pe cowboy de frecarea șei, de ploaie și zăpadă, de înțepăturile cactușilor sau de arbuștii cu țepi ori de răni și accidente survenite în timpul grelei munci de strângere și mănare a vitelor. Numele derivă din spaniolă, de la desigurile de stejari pitici și de la tufele țepoase – *chaparral* – care formează vegetația din ținuturile sud-vestice ale statului Texas. În zonele nordice, aceste apărători sunt făcute din piei de oaie pe care a fost păstrat părul, spre a feri de frig. Poartă numele de woolies (lănoși).

Ziua morții lui Mircea¹⁰⁷ al meu. Washburn își amintește tragedia acelor zile din 1916. Călătorim prin niște ținuturi minunate, cu dealuri și râuri care amintesc atât de mult de anumite zone ale României și Transilvaniei. În gări primiri zgomotoase și pline de veselie, dar fără a coborî din tren, dar am fost în alertă toată dimineața deoarece în fiecare gară comitete de onoare au venit să ne salute. Oricum, după masa de prânz am pretins puțin timp liber pentru a avea posibilitatea de a-mi spăla părul și a putea lucra pentru cel puțin o oră neîntreruptă cu Miss Blank, după cum copiii și cu mine am numit-o pe tânăra dactilografă pe care o adusesem cu noi.

Un incident patetic a avut loc cam în jurul cinei. În una dintre gări,¹⁰⁸ nu mai știu cum se numea, oamenii se adunaseră ca de obicei, pentru a ne saluta, dar trenul nu a oprit decât un minut, așa că nu am avut timp nici măcar pentru a ne face apariția, dar un băiețel, împins de mulțime, a urcat în balconușul de la vagonul deschis și înainte să-și dea seama unde era, s-a trezit luat de trenul nostru, care nu a mai oprit, și el nu a mai putut să coboare. Aidoma unei biete păsărele, prinsă într-o cameră în care nu găsea fereastra prin care să zboare afară, copilul era într-o stare teribilă de teamă și neliniște, și a izbucnit în lacrimi. Oricum copiii mei au reușit să-l convingă să se joace cu ei pe culoar și l-au calmat cu mult tact. Se numea Leister Brown. În final am reușit să-l așezăm la masă, ca pe al patrulea membru la cina noastră timpurie, înainte de a ajunge la Spokane. I-am dăruit una dintre cărțile mele de povești, o carte poștală cu portretul meu autografiat și, în final, a fost expediat înapoi acasă cu un tren care mergea în direcție opusă, consolată de-a dreptul și oarecum un erou.

Spokane ne-a făcut o primire colosală. Au fost scoase toate trupele, poliția călare și o fanfară. Străzile erau împodobite ca în Anglia, cu drapele care atârnav de-a latul străzii, primarul, oficialii și un comitet de doamne, ne-au întâmpinat cu amabilitate și entuziasm ieșite din comun. Am fost conduși într-o sală mare din cel mai important hotel, în care le-a fost permis tuturor să treacă pentru a ne vedea, noi fiind așezați la capătul sălii pe o platformă înălțată. Între noi și publicul care continua să treacă

[Regina Maria, principesa Ileana și prințul Nicolae printre cowboy]

107. Principele Mircea (1913-1916), ultimul copil al Reginei Maria, mort de febră tifoidă în timpul războiului, în ultimele zile dinaintea părăsirii Bucureștilor de către Familia Regală și de trupele române ce se retrăgeau în Moldova din fața înaintării armatelor germane.

108. Standpoint, oraș din statul Idaho

prin fața noastră intrând pe o ușă și ieșind pe o alta, se afla o trupă de piei roșii, adunați de dl. Hill, care dansau ciudate mișcări, cu siguranță imitând animale, cocoși sălbatici sau curcani. Erau minunat îmbrăcați în piele de căprioară brodată cu mărgelile, iar podoabele de pene ce le purtau pe cap erau superbe. Pe lângă asta au un mod bizar de a adăuga podoabe, o mulțime de piei de hermină, pe care le atârnă de o parte și de alta a feței și de-a lungul pieptului cămășilor sau pe marginea pantalonilor. Au picioarele strâmbe, iar figurile parcă erau cioplite în lemn. Într-adevăr o rasă ciudată, plină de fascinație. Ne-au adus daruri; pe Ileana și pe Nicky i-au luat în tribul lor, dându-i lui Nicky numele de *Vîfor Alb*, iar Ilenei numele de *Pasăre Roșie*.

Dintr-o dată bătrânul Samuel Hill a apărut în mijlocul nostru, *Leul Alb* cum l-am botezat eu, un bătrânel excentric, cu un cap supradimensionat și o coamă de păr alb. De unde și cum apăruse el exact nu am fost în stare să îmi dau seama, dar iată-l aici cu un teribil sombrero, cu acea curtoazie destul de deconcertantă a lumii de altădată și o voce mult prea scăzută, astfel încât era dificil să înțelegi ce spune. Pe lângă aceasta spune mereu lucruri ciudate, de-a dreptul neașteptate și este întotdeauna reverențios fixând omul cu privirea, foarte de aproape, cu ochii lui albaștri, pătrunzători. Poate puțin cam nefiresc pentru că este puțin cam excentric, iar felul său de a fi este impenetrabil. Cu certitudine este neobișnuit și un cineva, dar dificil de înțeles.

Aceasta este și noaptea unui fel de alegeri; ei ne-au dus la tipografia unui ziar pentru a ne arăta cum scot știrile despre alegeri. Niciodată descurajat și gata pentru reclame de senzație [în original în limba franceză, *réclame*], primarul chiar a sperat că aş putea ieși în balcon să anunț mulțimii numele [candidaților]. „Ar fi fantastic! senzațional!”, a spus primarul plin de bună credință. Oricum am refuzat delicat să dau Spokane-ului această puternică emoție!

Ciudați oameni! ca niște copii mari, cu adevărat deconcertanți.

Ajunsa acasă la o oră nu prea târzie. Nu mi-a rămas în memorie vreun chip anume din Spokane, în afara indienilor și a domnului Hill. Ei ne-au prezentat, de asemenea, o prințesă indiană, de-a dreptul cochet îmbrăcată, într-o fermecătoare rochie de piele moale, brodată cu mărgelile, cu părul împletit în două cosițe groase și o bandă legată în jurul frunții. Ținuta sa perfect dreaptă îi conferea multă demnitate și o figură impasibilă.

Am uitat să menționez, că pe tot parcursul drumului de astăzi, ne-au oferit diverse cadouri: mere (acesta este un superb ținut al mărului), flori, iar într-un loc anume, niște piei roșii ne-au adus niște păstrăvi frumoși. Unul dintre ei ne-a oferit, de asemenea, un arc cu săgeți.

O ciudată lume a Vest-ului plină de contraste și nu întotdeauna ușor de înțeles.

Ei bine, astăzi a avut loc, în sfârșit, inaugurarea celebrului Muzeu Maryhill, care a constituit motivul oficial al călătoriei mele în America.

Trezită în mijlocul celor mai stranii peisaje. O formațiune curioasă de deal și stâncă, cu superbul fluviu Columbia curgând la poalele lui. Din loc în loc întinderi de nisip aidoma unor petice de deșert. Totul era colorat în galben închis și maro, cu umbre violete, impresionant, de-a dreptul înfiorător. Dar se pare, că primăvara totul este îmbrăcat într-un verde minunat, fiind un frumos ținut al fructelor.

Imediat după micul dejun am mers la acea clădire ciudată, aspră, din ciment, înălțată de ciudatul bătrân Samuel Hill. Este construită cu soliditate de fortăreață într-un punct strategic.

O idee trăznită a fost legată de această clădire, ideea că, într-o zi, ar putea servi ca fortăreață, ca refugiu de apărare a acelei părți de lume, dar a existat, de asemenea, și o fantastică idee de prietenie legată de ea, o poveste prea lungă și încălțită ca să o scriu aici, o poveste în care ciudata dragoste a bătrânului Sam Hill pentru Albert al Belgiei¹⁰⁹ își are rolul ei. Bătrâna Loïe a fost cea care i-a dat ideea lui Hill de a transforma această clădire părăsită într-un muzeu.

Când am plecat în această dimineață să inaugurez această clădire fantezistă, știam că nimeni nu va înțelege de ce, știam că este goală și nu este de fel pregătită să adăpostească obiecte de muzeu. Știam că la adresa mea se făceau remarci batjocoritoare, chiar ostile, dar aveam o puternică dispoziție spre înțelegere și, prin propria mea personalitate, prin vorbele

mele, prin spiritul meu, am reușit să mișc toate inimile care băteau acolo în această dimineață.

Este greu de imaginat o ceremonie mai ciudată, o adunare într-un loc mai ciudat. Casa este astfel construită, încât se poate conduce mașina drept în sală, ceea ce am și făcut.

Pereți întunecați de beton, nimic terminat, cam sinistru și totalmente nedecorat, un loc singuratic, trist și gri.

Dar știam că în această clădire a fost zidit un vis, un vis mai presus de înțelegerea omului obișnuit. Dar când Hill, Tirman și primarul cuvântau, iar eu încă mai simțeam uimirea asistenței, am fost cuprinsă de o curioasă inspirație. Am pășit în față și am vorbit; nu știam ce aveam să spun, dar am vorbit cu o neobișnuită

[Regina Maria și Samuel Hill întâmpinați de oficialități, la gară]

109. Albert I (1875-1931), regele belgienilor (1909-1934)

elocvență și un fel de fior a străbătut pe cei ce mă ascultau. Am vorbit despre dl. Hill ca despre un visător, care visează dincolo de ziua de azi și dincolo de înțelegerea maselor, și ca despre un constructor de mari drumuri, care duc dincolo de ceea ce ochiul poate percepe, pentru că acestea duc înspre viitor – un visător și totuși un constructor – un visător care își pune visul mai presus de el însuși, motiv pentru care mulți ignoranți îl batjocoresc, dar eu, care am în mine și o parte de visător, o latură vizionară l-am înțeles. Am reușit să-i fascinez pe toți prin ceea ce am spus și prin felul în care am spus. Apoi am continuat să vorbesc despre nimicnicia zeflemitorilor, care batjocoresc pentru că sunt prea mărunți pentru a înțelege. De aici, absolut inconștient, deoarece Hill și Tirman menționaseră numele lui Loïe în discursurile lor, am glisat înspre o

[Regina Maria dând drumul unui porumbel călător la inaugurarea Muzeului de Artă Maryhill]

răsunătoare apărare a prieteniei și am povestit ce a însemnat Loïe Fuller în viața Reginei Maria. Am spus că știu că această prietenie a fost prost înțeleasă, batjocorită, chiar calomniată. Oare ei care, în America, se proclamaseră democrați, nu pot înțelege că nu există nici distanțe și nici caste, atunci când este vorba de inimile a două femei care au un ideal comun, dragostea de oameni? Tocmai America ar trebui să înțeleagă acest lucru, pentru că aceea era într-adevăr democrație și nu doar în vorbe, iar dacă, în cazul nostru una a apărut-o pe cealaltă, era vorba despre fica din popor care a ajutat-o pe Regină. Apoi am elogiat ceea ce Loïe a făcut pentru mine. Cu greu am realizat în acel moment că vorbeam cu elocvența cuiva care își apără loialitatea, a cuiva care a suferit în

subconștient din cauza miilor de calomnii, fără nici un strop de înțelegere. Stăteam acolo ca pătrunsă de inspirație și, datorită cuvintelor mele, am schimbat acea sală goală, cu pereții ei ordinari de beton, într-un fel de catedrală în care cineva, ale cărui cuvinte veneau dintr-o sursă eternă, rostea adevăruri pe care puțini ar avea vreodată curajul să le emită, cu excepția poate, a preoților din amvon. Am cuvântat până când nu mai era nimeni în sală fără lacrimi în ochi. Pot spune că i-am impresionat și i-am uimit [pe toți] și nu am făcut-o premeditat. Totul se datora faptului că aveam de oferit un adevăr mai presus decât al meu, și cu toți au simțit o emoție de o sorginte cu totul necunoscută, care creștea în interiorul lor.

A fost o oră marcată de stranii emoții; cu toții am simțit-o astfel, pentru că stăteam acolo eu, o Regină venită din depărtări, o femeie care este învățăcelul vieții, o femeie care a ieșit din strictețea convențiilor regale pentru a fi ea însăși, neînfricată, plimbându-se, fără îndoială, uneori pe marginea prăpastiei, dar plină de dragoste pentru alții, plină de marea sete de adevăr, pentru o mai bună înțelegere în sânul seminiței umane.

Toți cei prezenți au simțit ceva în legătură cu aceasta în astă dimineață, am văzut-o în ochii lor, aproape că li s-a tăiat răsuflarea de uimire față de îndrăzneala mea, dar tot ceea ce era bun în fiecare om a stârnit în adâncurile fiecăruia, în această dimineață, dorința de mai bine, de lucruri mai adevărate.

Când am terminat, din toate părțile s-au întins mâini spre mine pentru a le apuca pe ale mele și mulți ochi erau împăienjeniți, iar la ora aceea am înțeles cum vorba omenească poate stârni inima oamenilor, atât în bine cât și în rău. Aceasta este o forță teribilă. Până astăzi nu am folosit-o, deoarece, vai, în mijlocul poporului meu nu pot să-mi folosesc limba maternă și doar în limba proprie poate fi cineva cu adevărat convingător.

Ne-am întors la tren, unde am găsit-o pe Loïe, care ni s-a alăturat seara trecută la Spokane, în șiroaie de lacrimi de fericire; cineva alergase deja la ea să-i spună cum am apărut-o în public și am preamărit prietenia noastră, iar după cumplitele umilințe de care fusese copleșită în ultima vreme, această declarație publică a Reginei era mai mult decât putea ea duce, așa că a plâns.

Am luat un prânz timpuriu în tren, iar apoi am pornit cu diferite mașini să parcurgem, tot drumul până la Portland, pe acea celebră Autostradă Columbia, începută și inițiată de Hill. Un drum mai frumos nici nu poate fi visat, atât din perspectiva peisajului natural, cât și al construcției și performanței ingineresti. Are curbe mai mult rotunjite, astfel că mașina alunecă ușor în jurul curbelor de parcă acestea nici n-ar exista.

Bătrânul Hill stătea alături de mine, iar Washburn pe strapontină. Hill mi-a vorbit tot timpul și mi-a șoptit lucruri drăguțe, profunde, revenind la explicațiile sale despre drum. Dar este atât de dificil să înțelegi ceva din ce spune scumpul

bătrân Sam! Șoptește, își înghite cuvintele, plus că are un pronunțat accent american, iar modul său bizar de a vorbi mă face să înțeleg abia un sfert din ceea ce spune, fapt ce devine extenuant.

Cu toții am savurat cele trei ore de călătorie cu mașina, a fost într-adevăr frumos, munți înalți, cascade superbe și numeroase întinderi de livezi de meri; nicăieri în altă parte nu am văzut astfel de mere. Aerul era îmbalsămat de parfumul lor dulce și cu toate că recolta fusese deja culeasă, sub pomi, cele care nu erau considerate bune, zăceau în așa o cantitate încât dădeau impresia unor covoare roșii și galbene, în funcție de soiul lor. În fiecare loc unde am oprit, ne-au fost aduse la mașini enorme coșuri cu mere frumoase. În fiecare mică localitate era o fanfară locală, costumele lor erau nostime și viu colorate, și peste tot au cântat cu multă vigoare imnul nostru național.

Am ajuns la Portland în timp ce soarele apunea și, înainte de a intra în oraș, am oprit la un mic spital frumușel, cămin pentru copiii handicapați locomotor și invalizi, un loc încântător, ca o casă. Copiii au cerut în mod special să mă vadă.

Părăsind Muzeul Maryhill

Tot ce s-ar putea numi partea de sus a orașului Portland era o aglomerare de mici bungalouri cochete, unul lângă altul. Acestea sunt locuințele muncitorilor și a oamenilor simpli. Sunt absolut încântătoare și toate arată atât de îngrijite și de curate, încât dau impresia unor machete amplasate într-o expoziție. Iarba din fața fiecăreia este tunsă ca o peluză și, în general, o alee îngustă de beton conduce de la trotuarul [în limba franceză în original, *trottoir*] larg la ușa casei.

Casele sunt puțin retrase de drum și majoritatea așezate pe o porțiune de pământ ușor înălțată. Un lucru demn de notat este că acestea nu sunt despărțite una de cealaltă de nici un gard, zid sau uluci, cel mult sunt separate de fâșii de iarbă. Aceste bungalouri mici și cochete reprezintă pentru noi europenii o trăsătură particulară, foarte distinctă a tuturor acestor orașe din vest prin care am trecut și transformă suburbiile sau ceea ce am numi noi „mahalalele” [în limba română dar pus la plural ca în engleză, în original, *mahalas*] în încântătoare și atractive cartiere ale orașului.

Ei folosesc pe porțiuni țigle de azbest: de fapt un fel de „șindrilă” [în limba română, în original, *șindrilă*], dar trecute printr-un proces care le face imune la foc și sunt vopsite în culori plăcute, adesea în verde, dar niciodată într-o nuanță unică, monotonă, ci mai închise și mai deschise, îmbinate între ele până se obține efectul unei piei de șopârlă. Trebuie să fac rost de câteva țigle de acest fel și să cer amănunte despre ele, ar putea fi bune și pentru noi acasă.

La Vista House, Crown Point, pe Autostrada Columbia

[Sam Hill, Regina Maria, prințul Nicolae, principesa Ileana și guvernatorul Statului Washington]

La Tacoma, orașul trandafirilor

O primire colosală pe principalele străzi din Portland, oamenii erau de-a dreptul înnebuniți să ne vadă. Am fost conduși la un mare hotel, unde ca de obicei, ne-au fost prezentate, multe oficialități, guvernatorul, primarul etc. și multe doamne nerăbdătoare. Aici majoritatea erau prietenii și cunoștințele lui Sam Hill.

Timp pentru o baie și pentru îmbrăcat, dar nu și pentru scris; un mare dineu, iar la final un spectacol cu cai, care ne-a amuzat și ne-a stârnit foarte mult interesul, păcat însă că a fost întunecat de un incident dezagreabil: Washburn și Hill au avut un diferend de opinii în legătură cu unele aranjamente și au ajuns la cuvinte destul de violente. Bătrânul Hill are o fire violentă, iar Stanley este neînduplecat.

Am fost nefericită din această cauză, pentru că aici cu presa și sistemul lor de publicitate nimic nu rămâne confidențial, nu se spală niciodată rufe murdare în familie, ci întotdeauna în stradă [în limba franceză, în original, *on ne lave jamais son linge sâle en famille mais toujours dans la rue*].

Joi 4 nov., 1926

Long View – Seattle

Trezirea și plecarea la 7 la o colosală tabără forestieră, cu alte cuvinte la un joagăr imens, probabil cel mai mare din lume. În jurul lui crește un nou oraș, care este unul dintre cele mai convingătoare și mai interesante exemple de inițiativă și gândire americană în perspectivă. Ei prevăd în ce fel un loc urmează să se dezvolte și îl construiesc în etape, dar urmând un plan conceput în prealabil. Trasează drumurile și le asfaltează, trag dinainte curentul electric, apa și canalizarea, totul este plănuț și cartografiat, lăsând orașul să crească în cadrul acestui plan, astfel încât să devină un oraș perfect, nimic nu este lăsat la voia întâmplării sau a destinului; uluitor.

Dar o ceață groasă a ascuns totul privirilor noastre pe parcursul a trei pătrimi din timpul afectat, până când deodată a răzbătut soarele; era asemenea unei cortine care se ridică, iar noi descopeream acolo un minunat peisaj păduros.

În interiorul joagărului am văzut copaci gigantici, care erau ridicați ca niște creioane, decojiți și despicăți în scânduri și grinzi uriașe, de parcă n-ar fi avut o rezistență mai mare decât untul. Propriul rumeguș este ars pe post de combustibil și acesta este suficient pentru funcționarea întregii centrale electrice.

Din nou în tren, apoi sosirea la Seattle, aproximativ la ora 1, după un prânz servit devreme în vagonul-restaurant.

S-a făcut o zi frumoasă. Seattle este un oraș încântător, construit pe mai multe coline împrejurul a trei mari lacuri și pe malul mării. Aici am fost din nou oaspeții domnului Hill.

Primarul din Seattle este femeie.¹¹⁰ Ne-a primit oficial la primărie, iar apoi mi-a făcut un tur al orașului. Cred că este cel mai frumos oraș pe care l-am văzut până acum. Are părți încântătoare, case frumoase cu vedere spre mare sau spre lacuri, parcuri minunate și un splendid amplasament pentru Universitate. O poziție dominantă cu întinderi mari și o impozantă clădire, altele în construcție. Aici se află școli superbe cu poziții dominante, asemănătoare unor palate.

Una numită Liceul Roosevelt, a scos o mulțime radioasă de fete și băieți pentru a mă întâmpina; erau cu sutele. Am oprit mașina, iar șefa fetelor a ieșit cu flori și mi-a spus că mă așteptaseră cu o intensă nerăbdare, deoarece erau școala care corespundea cu mine în cursul acestei primăveri și le răspunsesem trimițându-le poza mea. Atunci mi-am amintit brusc de numele Liceului Roosevelt, Seattle, deoarece mi-au trimis o cărțuție cu „statutele” școlii lor clasificându-le pe toate fetele roșcate pentru diverse sarcini sau îndatoriri; într-un șir special stăteau vreo două duzini de fete, fiecare dintre ele având părul roșu. Era ca într-un vis, faptul că mă aflam acolo. Am urcat marea scară de piatră care ducea la școală și când m-am oprit pe cea mai de sus treaptă, băieții și fetele ne-au ovaționat frenetic, pe mine și pe copiii mei. Aici în America școlile sunt mixte, și pentru fete și pentru băieți; o mulțime cu aspect mai sănătos și mai fericit nu am văzut nicăieri.

[La spectacolul hipic din Portland]

Am trecut pe lângă mai multe școli minunate, în afara Universității, iar peste tot fetele și băieții erau afară cu miile pentru a ne întâmpina.

Mă simt de-a dreptul îndrăgostită de Seattle, este într-adevăr un oraș drăguț, chiar frumos.

Călătoria noastră a luat sfârșit la Yacht Club, unde se afla o colosală mulțime de doamne care doreau să fie prezentate. Am început prin a planta un pom ca suvenir în fața clădirii Clubului, apoi a urmat un frumos schimb de discursuri. Femeile mi-au vorbit despre idealurile lor și despre motivul pentru care au creat această asociație, iar eu le-am răspuns. Apoi am fost conduși în mod solemn în cocheta clădire a Clubului, frumos decorată cu flori, dar acolo se afla o copleșitoare

110. Bertha Landis, primar al orașului Seattle. Acesta a fost primul mare oraș american care a ales o femeie în această funcție; platforma sa electorală a fost „curățenia municipală” și viza epurarea administrației de funcționarii corupți. O sală de conferințe a primăriei din Seattle a fost botezată cu numele ei.

masă de oameni, oricine s-ar fi simțit mai mult decât sufocat în mijlocul lor, au început să defileze pentru a fi prezentați, dar erau într-adevăr prea mulți; a fost imposibil să stau și să-i primesc pe toți.

Dl. Hill ne-a dus la casa lui din Seattle, aproape la fel de neobișnuită și bizară precum Maryhill, aici ne-a oferit un ceai foarte neconvențional și ne-a arătat fiecare colțișor, inclusiv acoperișul unde și-a încropit o grădină, în momentul acesta o masă de crizanteme. Scumpul bătrân Sam este cu adevărat trăznit, în tot ceea ce face, clădește sau inventează. Comportarea lui este deconcertantă, la fel și lucrurile pe care le spune. În compania lui te simți de parcă nu ai pribegi tocmai prin realitate și nu te poți abține să te întrebi: ce mai urmează?

Întoarsă la trenul meu pentru o scurtă odihnă și înapoi la dineul oferit la un hotel de clubul femeilor de afaceri. Bineînțeles discursuri; a trebuit să vorbesc și eu. Hill a fost tot timpul bizar și imprevizibil. Îi lipsește o doagă [în limba germană, în original, *Schraube los*], dar cu toate astea este un bătrânel scump, dar bineînțeles, nu toată lumea este la fel de tolerantă ca mine, așa că frecuşurile sunt inevitabile.

După cină, câțiva români (în Seattle se află destul de mulți) ne-au rugat să mergem la un teatru, unde ne-au primit cu o delegație cu steaguri, flori și discursuri, precum și cu nelipsitul fotograf, care reprezintă o parte vitală a vieții americane; au dat cel mai monoton spectacol de muzică și cântece, și pe deasupra naiv, de parcă am fi fost la Bârlad sau Craiova! Dar măcar am ajuns acasă repede și asta a fost o binecuvântare.

[În automobil cu Samuel Hill]

Vineri 5 nov., 1926

Blaine – Vancouver

Trezirea dimineța devreme pentru cel mai straniu mic dejun în casa d-lui Hill de lângă Portal Păcii. În bungaloului lui totul funcționa pe bază de electricitate, iar el ne invitase special pentru a ne prepara cafele pe masa sa electrică de mic dejun.

Era mândru, delicios de naiv, de căsuța lui și a adunat o jumătate de duzină de domnișoare din familia sa pentru a ne întâmpina. Din nefericire, dintr-o eroare, nu am venit numai eu și copiii mei, dar și cei pe care bătrânul colonel Carol [sic] îi numește „familia mea oficială”, așa că această casă a devenit neîncăpătoare, iar atmosfera plăcută [în limba germană, în original, *gemüchlichkeit*] a fost bulversată, pentru că noi suntem modești și prietenoși și puteam să-l facem pe bizarul bătrânel

să se simtă în largul lui, prea mulți din cei de față, prin ironia lor lipsită de înțelegere, au stricat atmosfera deoarece se cereau explicații acolo unde lucrurile erau categoric simple și puerile. Cu siguranță, din punctul de vedere al „familiei oficiale” acesta a fost un mic dejun absurd. Nu era, de fapt, nimic de mâncat, deoarece trebuia să ne preparăm propria mâncare, dar bineînțeles cu atâția neaveniți de față, totul a fost compromis și s-a transformat în ridicol, ceea ce ar fi trebuit să fie deosebit.

Înapoi în tren cu destinația Vancouver, copiii parcurgând traseul cu mașina, dar era o deprimantă zi ploioasă.

Între Hill și Washburn persistă încă tensiunea, iar oamenii adoptă atitudini diverse și cu toții, să zicem, din dragoste pentru mine, mă torturează cumplit și mă fac să mă simt îngrozitor, deoarece tot ce urăsc mai mult sunt certurile dintre ei, oamenii care îmi sunt prieteni.

Sosirea la Vancouver pe o vreme atât de rea, încât, nu se poate vedea nimic din frumosul oraș și peisaj, o ploaie teribilă și ceață deasă. Primită de guvernatorul Bruce,¹¹¹ primarul și membri ai guvernului. Încă din caleașcă, m-am împrietenit cu guvernatorul Bruce, de origine scoțiană și care vorbește cu un pronunțat accent din Highlands. Bietul om este aproape orb, datorită muncii într-o mină de plumb, care i-a afectat vederea.

Așa că i-am încălzit pe cei trei companioni ai mei în mașină; i-am adus la o stare de entuziaștă bună dispoziție, încât am devenit grupul cel mai vesel și nu puteau suporta ideea că eu rămâneam doar o jumătate de zi; ar fi făcut orice pentru a mă duce până la Victoria, care este capitala, și care, declarau ei, este infinit mai frumoasă decât Vancouver.

Niciodată nu am avut o demonstrație mai amețitoare despre ceea ce poate face o femeie pentru a încânta și a-i face pe bărbați să se simtă în largul lor – a fost un joc splendid. Ei fuseseră rezervați, înțepați, formali și consideraseră, probabil, primirea unei Regine ca pe o inevitabilă corvoadă [în limba franceză, în original, *corvée*] căreia persoanele oficiale trebuie să i se supună – dar m-am debarasat de asta și mi-am făcut din fiecare în parte un înfocat prieten personal – „prieteni mei pe viață”, cum ar fi spus dragul de Peter

Eu cu dl. Hill la Tacoma

111. Robert Randolph Bruce (1861-1942), inginer și proprietar de mine. Fiu al unui cleric scoțian, a studiat politehnica la Glasgow. A emigrat în S.U.A. și apoi în Canada unde, în 1895, a făcut operațiuni topografice pentru calea ferată de la Crowsnest Pass. În 1897 se apucă de prospectări și, împreună cu un partener, deschide mina Paradis de lângă Lacul Windermere, de unde extrăgeau plumb și argint. Cumpără un mare teren în jurul aceluiași lac și încurajează emigrarea englezilor pentru a începe cultura pomilor fructiferi. Este ales vice-guvernator al Canadei (1926). Își încheie cariera ca ambasador în Japonia (1936-1938).

Augustus, și am transformat plictiseala oficială într-o atmosferă veselă, plăcută, plină de bucurie și de bună înțelegere. Am transformat-o într-o veritabilă desfătare pentru fiecare. Acest lucru se poate afirma fără vanitate, deoarece era un fapt evident și agreabil.

După turul orașului, un loc minunat, aproape inundat de pădurea seculară, dar pe care din cauza ceții l-am văzut doar parțial, am fost conduși la un încântător hotel, deoarece guvernatorul avea reședința în Victoria nu în Vancouver, iar aici am servit un prânz cu principalele autorități. Guvernatorul devenise atât de pasionat de mine, încât a încercat cât a putut să ne convingă să mergem la Victoria, unde mâine urma să dea un bal, declarând că Victoria este perla orașelor din Columbia Britanică. Hill era gata să renunțe la aranjamentele făcute, în cazul în care s-ar fi putut aranja cu mersul trenurilor, dar din păcate nu a fost posibil și am renunțat la încântătorul nostru plan, cu regrete de ambele părți.

Au fost foarte mulți oameni plăcuți aici și copiii mei s-au împrietenit la cataramă cu o anumită d-ră Stuart, fica unui general, buni prieteni cu guvernatorul Bruce, care i-a dus la plimbare, în timp ce eu făceam față unei îndatoriri obligatorii, adică o altă întâlnire de amplasare la Clubul Femeilor. Dar înainte de asta, guvernatorul, când a aflat că mă interesau pomii, m-a dus în grabă la Universitate, unde organizaseră o grădină botanică; dar vremea era nefavorabilă pentru a vedea câte ceva, căci ei săpau și reamenajau grădina, așa încât era prea multă murdărie pentru a mă plimba fără pantofii potriviți.

M-am schimbat într-o ținută mai elegantă și am plecat spre o sală mare, unde mi s-a oferit o formidabilă recepție, de circa o mie de femei aparținând cluburilor (de femei) din Vancouver, și aici a trebuit să răspund cuvântărilor lor. La sfârșitul întrunirii cele o mie de doamne s-au aliniat pentru inevitabila prezentare, iar aceasta a fost urmată de o ceașcă de ceai în mijlocul doamnelor, dar guvernatorul m-a luat cât de repede a putut îndrăzni să intervină în ceremonie și m-a dus la familia Stuart, unde mi-am găsit copiii într-o companie veselă de tineret și am fost servită cu încă o ceașcă de ceai cu biscuiți delicioși. Aici eram cu toții într-o bună-dipoziție, iar eu și copiii mei am binedispus gazdele, spunându-le multe povești amuzante.

Înapoi la hotel pentru o baie, pentru a primi pe rând câteva persoane și pentru a mă găti pentru un mare banchet urmat de dans. Guvernatorul a fost încântător. Era absolut topit după Nicky, neavând copii și fiind văduv, m-a rugat, în caz că vreodată aș dori să-l trimit pe Nicky să studieze cu folos în Canada, să-l trimit la el, și va avea grijă de el ca de propriul lui fiu. Primarul era un naiv; a ținut cel mai pueril discurs, contrazicându-se tot timpul. Era în ținută de seară, dar cu o vestă neagră închisă până sus și o cravată neagră. Am avut parte de foarte multe persoane agreabile cu care m-am întreținut în timp ce copiii dansau. Înapoi la trenul nostru, destul de târziu.

Sâmbătă 6 nov. 1926,

Blaine, Bellingham, Burlington, Seattle

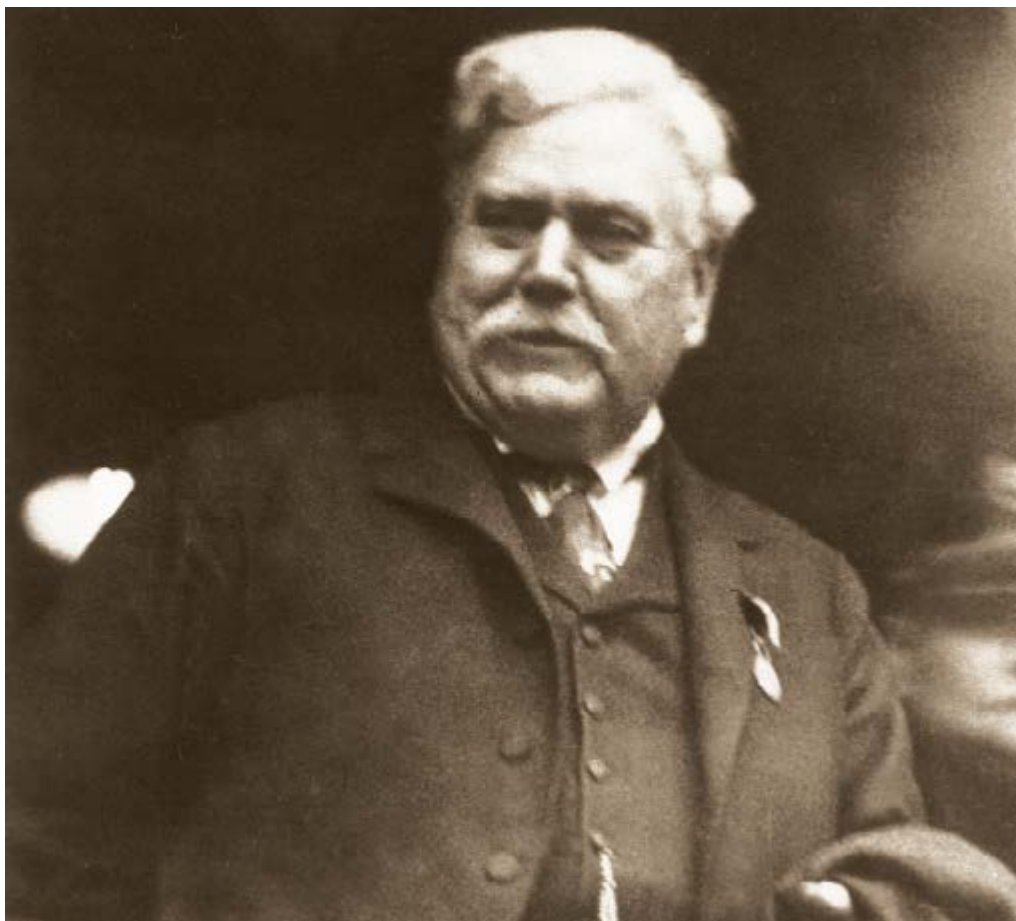
Vremea proastă continuă, dar nu mai plouă așa puternic. Aici prima noastră activitate a fost o ceremonie la Portalul Păcii al bătrânului S. Hill. O construcție ciudată din beton care să slăvească 100 de ani de pace între America și Canada. Astfel, un picior al Portalului este pe pământ american și celălalt pe cel canadian. Ideea este bună, dar monumentul în sine are proporții meschine, fără deosebită frumusețe sau măreție, și este poziționat în așa fel încât nu are nici fundal nici prim plan.

Este una dintre fanteziile lui Hill și Loïe, plin de gânduri mari dar puțin grotesc.

Ceremonia a fost simplă, cu o tentă de absurd, deoarece Hill este zăpăcit și incult, cu toate schemele sale universale. Am fi putut fi în Țara Mea [în limba română, în original] din punct de vedere al muzicii, școlarilor, drapelurilor, cântecelor, etc. ... era emoționant, dar au fost desigur și obișnuitele discursuri, care au fost toate despre pace, dând o notă comică din cauza ciorovăielilor care tocmai avuseseră loc în tren. A simțit-o și bătrânul Hill și mi-a șoptit că îi fusese rușine să vorbească despre pace și înțelesese de ce. *Și eu am înțeles!*

Înapoi la tren pentru scurt timp, iar apoi o splendidă călătorie cu mașina prin Bellingham și Burlington de-a lungul unui frumos drum ce se numea Chuckamet, înspre Seattle, luând trenul undeva mai încolo. Hill și Carol au venit în mașină cu mine. Am ajuns înaintea trenului și astfel am mai mers puțin descoperind cea mai interesantă fabrică de lapte, unt și brânză. Ei produc lapte condensat, lapte praf, brânză, unt, totul făcut de mașină, mâna nu atinge niciodată nimic,

Un excelent instantaneu al lui Sam Hill

nici o particulă nu este irosită. Smântâna este separată de lapte, bătută în unt, laptele este trimis într-o altă secție pentru a fi transformat în pudră; de la o secție la alta totul este transportat prin canale și conducte, nici o mână nu-l atinge nici o clipă, iar la sfârșit totul este pus de mașină în cutii, și întreg procesul este realizat cu ajutorul electricității. Niciodată nu am văzut ceva atât de curat, apetisant și fără miros.

Oamenii de acolo nu ne așteptau, dar au fost extrem de drăguți.

Aici m-am urcat în tren, dar copiii și-au continuat călătoria cu mașina până la Seattle, fiecare conducând o mașină. Nu am întâlnit niciodată ceva atât de bine făcut ca acest serviciu de închiriat mașini, angajat pentru noi gratuit, de firma Lincoln; a fost remarcabil. Peste tot unde ajungeam, șiruri de mașini superbe erau aduse pentru întreaga suită. Organizarea o făcea în întregime un anume domn Airs, care bineînțeles a devenit bun prieten cu copiii. Dar cum se întâmplă întotdeauna cu cei mai mari sau mai mici, pe care regalitatea îi selecționează ca prieteni, ei devenind fie aroganți cu ceilalți fie pur și simplu le stârnesc gelozia, așa și dl. Airs, făcea, cu promptitudine, când una când alta pentru a-și supăra șefii și pentru o vreme a fost pus pe liber, spre marea disperare a tinerilor mei.

Am ajuns la Seattle pe la 3, dar eu am dorit să scriu [Anexa 46] așa că nu am mai întreprins nimic altceva în acea după-amiază, ci am rămas în tren, în timp ce copiii s-au dus la un palpitant meci de fotbal, iar apoi la tipografia unui ziar.

Am avut bătaie de cap și ciudă din cauza poveștii cu Hill-Washburn, de fapt am fost făcută praf între doi devotați, cel mai rău supliciu pentru o fire ca a mea. De ce, Doamne, nu poate lumea trăi în pace, este peste puterea mea de înțelegere. Sunt prea dezgustată de toată treaba pentru a o scrie în toate amănuntele dar, într-un cuvânt, după ce, de ambele părți, aproape mi-au sfâșiat inima din piept, au reușit să-l dea jos din tren pe bătrânul Hill, spunându-i că eu nu-l mai vreau acolo!!

Am mâncat la el acasă cea mai originală masă, iar el era atât de încântat să mă aibă acolo și mi-a șoptit la ureche interminabile drăgălășenii, pe tot parcursul cinei, lucruri din care am înțeles doar jumătate din cauza mormăielii lui, iar apoi, după toate astea, s-au dus și i-au spus că eu nu îl mai vroiam în tren!

Neprețuită ființă, bună la suflet, mare și originală: îmi venea să urlu!

Înainte de a pleca din Seattle, am fost invitați să urcăm într-un turn, un zgârie-nori de 44 de etaje, cred. A fost o priveliște minunată, care se deschidea de acolo de sus deasupra orașului frumos luminat. Doamna primar mă însoțea.

Dar pentru mine a fost o zi mizerabilă. Loïe, Washburn, bătrânul col. Carol, toți au venit la mine cu sfaturi contradictorii și pătrunse de patimă, fiecare dintre ei exagerând și crezând lucruri rele despre ceilalți; a fost un total chin pentru mine.

Duminică, 7 nov., 1926

Aceasta putea și trebuia să fie o zi de odihnă din moment ce nu am ieșit în nici un oraș mai mare, exceptând seara la Spokane, dar fără a fi întâmpinați, doar pentru a da o tură.

Dar conflictul Hill-Washburn a continuat. Loïe și Washburn formează acum două partide, Loïe consideră că tot ceea ce nu merge bine este din vina lui Washburn. Oamenii mei vor să scape de Loïe. Carol stă la mijloc încercând să împace

toate părțile, dar nici una dintre ele nu iartă; unul după altul, toți vin și efectiv îmi sfășie inima, mă zăpăcesc, mă chinuie. Până la urmă n-am mai putut suporta: am izbucnit în lacrimi și am plâns. Apoi am trimis după Carol, Washburn, Tirman și Loie și am încercat să-i fac să ajungă la o înțelegere și să coopereze, spunându-le că mă distrug cu dragostea lor. „Iubiți-mă ceva mai puțin, i-am implorat, și între voi ceva mai mult, va rămâne și pentru mine suficientă dragoste, dar sacrificând puțin din ea și pentru alții mi-ar face mie viața mai fericită și mai ușoară.”

Turul prin Spokane, cu Nicky la volan, mi-a făcut bine. Dar de zile în șir nu m-am mai simțit atât de mizerabil și, vai, mă tem că povestea nu a luat încă sfârșit cu toată discuția avută cu ambele tabere. Bineînțeles Loie ar trebui să părăsească trenul, știu prea bine asta, dar nu sunt capabilă să sfășii inima unui prieten. La tot restul s-a adăugat și faptul că oamenii mei [suita] sunt indignați. Copiii sunt marele meu ajutor, ei rămân atât de rezonabili și, în plus, plini de umor așa că și în cele mai grele momente ne putem destinde între noi printr-un râs sănătos.

Ileana, fotografie luată în tren

Luni, 8 nov., 1926

Glacier Park etc...

Traversăm zone frumoase, iar din când în când întinderi pustii, asemenea deșertului, adevărate peisaje de Zane Grey.¹¹² În această dimineață la ora 8 ne aflăm deja afară în aerul înghețat pentru a fi primiți de indienii Blackfoot la intrarea în Glacier Park. A fost ceea ce americanii ar numi „un mare spectacol”. Își instalaseră corturile în fața așa numitului Hotel Glacier Park și ne-au primit cu mare pompă și ceremonie, în mare ținută, cu pene și înfășurați în păaturi viu colorate. Cel mai bătrân dintre șefi¹¹³ era orb. A fost condus până la mine și mi-a adresat cuvinte, amabile, după cum mi-au fost traduse, dar care, în limba lor, sunau ca niște neobișnuite înjurături, pe care le răcnea cu o voce puternică în timp ce îmi ținea mâna într-a lui.

Îmi pusesem pe cap podoaba de pene ce-mi fusese dăruită zilele trecute de Siouxii, dar și aici am fost făcută căpetenie și

112. Zane Grey (1875-1939), scriitor, autor de romane western de mare succes în primele decenii ale secolului XX, precum *The Heritage of the Desert* (1909), *Riders of the Purple Sage* (1912), *Wild Fire* (1917), *Fighting Cavans* (1928), *The Lost Wagon Train* (1939); unele titluri au fost traduse și în română: *Printre bandiți*. *Legiunea de la graniță* (Ed. I.G. Hertz, București, 1932, reeditată de Ed. Atlantis în 1993), *Drumul de fier* (Ed. Danubius, 1992).

113. Mountain Chief (1848-1942), ultima căpetenie ereditară a indienilor Blackfoot. A fost un mare pacifist și apărător al neamului său pentru care a pledat adesea, la Washington, în fața Marelui Tată Alb, cum numeau indienii pe președintele S.U.A. Astfel, în lunga sa viață, a cunoscut pe președinții William McKinley, Theodore Roosevelt, William Howard Taft și Woodrow Wilson.

mi-a fost dăruită o a doua coroană de pene și numele de *Luceafăr de Ziuă*. Copiii mei au fost onorați în același fel, cu aceeași ceremonie și voce tunătoare și le-au fost date paruri de pene. Nicky a primit numele de *Șeful Munte*, iar Ileana de *Hulub Frumos*. Ea, de asemenea, a mai primit și un costum indian complet, din piele moale de cerb, brodat în întregime cu scoici și mărgelă și cu lungi franjuri din piele. O indiană a dus-o în wigwam-ul său pentru a-i picta obraji într-un stacojiu violent. Toți indienii au venit să dea mâna cu noi; apoi au dansat nebunește în jurul nostru în timp ce unul dintre ei bătea neconținut într-un tam-tam, iar ei încantau în acest răstimp cu glas tare. O scenă sălbatică, ciudată, tulburată doar de prea mulți privitori.

Copiii au fost bineînțeleși încântați, iar Ileana era dulce, cu neobișnuitul ei machiaj sălbatic.

Restul zilei a fost liniștit, am avut timp să scriu. Dar scandalul în tren continuă, acum ziarele vorbesc despre intenția mea de a o da pe Loie jos din tren și ei continuă să mă sfâșie în bucați cu pasiunile lor contradictorii. Este o mare suferință când totul ar putea fi fericire. Și-au înfipt cuțitul în Loie, iar presa adoră poveștile de scandal, astfel că numele ei este în mod parșiv scos în evidență ori de câte ori este posibil și cât se poate de neplăcut. Aici, în tren, oamenii se împart în tabere, iar eu sunt mărul discordiei, o idioțenie. Acest fapt mă face nefericită.

O oprire scurtă la Great Falls;¹¹⁴ am făcut un tur al orașului, dar totul în mare grabă, iar lumea a fost dezamăgită. Peste tot, toții sunt atât de incitați de a mă vedea, încât nu pot să ajung nicăieri în liniște sau neoficial, întreaga populație iese să mă întâmpine, oriunde m-aș duce. Aici, în America, toate știrile de presă sunt desăvârșit făcute, încât fiecare informație zboară și până și cel mai mărunț om, din cel mai neînsemnat loc, a citit tot ce s-a întâmplat sau urmează să se întâmple, aproape la aceeași oră la care evenimentul a fost programat, habar n-am cum o fac. Dar aceasta este o totală desființare a oricărei forme de intimitate.

Am primit familia Morris la prânz în mica noastră sufragerie. Am cinat singură, doar cu copiii.

Pe noi ne servește un negru bătrân, încântător, pe nume Sam; mâncarea excelentă și variată este pregătită de negri. La capătul trenului se află o încântătoare mulatră numită Dora, care se ocupă de coafură și manichiură și de asemenea, o cameristă negresă sau mulatră; cu toții suntem bineînțeleși buni prieteni.

Nicky a fost tot timpul băiat bun, un scump.

Am primit o telegramă cifrată de acasă, Barbo¹¹⁵ [Știrbey] cred; dar cheia încifrării nu s-a potrivit și nu am putut-o descifra.

Marti 9 nov., 1926

Wyoming

O zi mai mult sau mai puțin liniștită, cu excepția bulversării pe care biata credincioasă, bătrâna Loie o creează cu miile de tragedii pe care și le imaginează că se întâmplă în jurul ei, în toate părțile, pe care Washburn le-ar țese parșiv, după cum susține ea. Ea crede, cu adevărat, că el îmi face rău cu bună știință și nu-și dă seama că, fiind atât de suferințos și nestatornic în planuri, idei, entuziasm, ea te poate scoate din minți și creează confuzie acolo unde dorește să ajute și să fie de folos.

114. Great Falls, oraș din statul Montana

115. Prințul Barbu Știrbei (1872-1946), om politic, provenind dintr-o veche familie boierească, nepot al domnitorului regulamentar Barbu Știrbei al Țării Românești (1849-1856). A fost administrator al Domeniilor Regale (1939) și prim-ministru, timp de o lună, în vara lui 1927; sfătuitor și prieten apropiat al Reginei Maria.

Ea o include pe Elise în entuziasmul ei, așa că viața mea nu îmi mai aparține; sunt hărțuită zi și noapte de invenții [în limba germană, în original, *Räubergeschichte*], iar pacea și satisfacția mea îmi sunt spulberate de belele. Scumpa bătrână Loïe face greșeala pe care majoritatea o fac, considerându-se doar pe ea însăși și pe cei aduși de ea sau dominați, alipiți sau controlați de ea, prieteni de încredere sau adevărați susținători ai cauzei mele. Cu toate astea, cu nimeni nu am ajuns să am atâtea probleme cum am cu devotata mea Loïe, care dorește să își asume prea multe. Cu bună intenție urzește intrigi profunde, dar care sar în aer de îndată ce se ivesc nepotriviri [în limba franceză, în original, *contretemps*], mă pune

[Principesa Ileana, Regina Maria și prințul Nicolae în Vest]

să lucrez la nesfârșit, să scriu scrisori inutile, toate în ideea că, mai târziu, ceva minunat va ieși din asta, dar planurile ei sunt în general zădărnicate. Nu văd nici un rezultat din asta și adesea trebuie să cheltuiesc bani pentru rezultate minunate care nu apar și în plus plătesc oalele sparte [în limba franceză, în original, *et en plus je paie les pots cassés*].

Spre exemplu, a aranjat să scriu pentru Alianța Ziarelor Nu-Știu-Cum Nordice,¹¹⁶ pentru care s-a oferit o sumă mare de bani, n-am primit nici un ban, dar a trebuit să mă războiesc cu F.F.S.,¹¹⁷ reprezentat de Beckley.¹¹⁸ Nu îndrăznesc să îmi revendic banii de la Loïe, deoarece am impresia că ea a folosit o bună parte din aceștia, toate planurile ei fiind date peste cap, dar este destul de dificil să lucrezi în fiecare minut liber pe care îl ai și să nu primești nimic în schimb. Dar bineînțeles eu nu pot să discut niciodată probleme legate de bani. La ea sunt cecurile semnate de mine. Trebuie să mă potolesc și să văd ce va ieși din toate astea, dacă voi vedea vreodată ceva din cei 30.000 de dolari promiși, din care nu am atins decât 8.000. Are intenții bune, mă adoră, dar este derutată când este vorba de probleme de bani, la fel ca de multe altele, planurile ei sunt mult prea încâlcite. Și chiar dacă o iubesc precum o iubesc, îmi dau seama că voi avea mai multă liniște când nu se va mai afla în tren. Îmi frânge inima și nervii în mod inacceptabil, iar

când aş putea avea și eu parte de liniște, o întărită pe bătrâna Elise care vine și îmi povestește incredibile aventuri galante [în limba germană, în original, *alte Weibergeschichten*], pe care le-au copt împreună pentru a mă salva de alte intrigi de

116. Alianța Ziarelor Nord-Americane (vezi nota 20)

117. Abreviere de la Famous Features Syndicate (Sindicatul Articolelor de Primă Calitate) pentru care Regina Maria scrisese articole în perioada anterioară vizitei în S.U.A.

118. Zoë Beckley, ziaristă și scriitoare, autoarea volumului *The Children of Light* (1912) în care dezbate probleme politice și sociale. Angajată a Sindicatului Articolelor de Primă Calitate pentru care a obținut colaborarea Reginei Maria.

moarte. Ca s-o spunem pe scurt, este epuizant. Câteva primiri entuziaste în gări mai mici, mii de oameni înghesuindu-se ca să mă vadă, să mă salute și, dacă era posibil, să dea mâna cu mine și să-mi vorbească.

În general stau cu copiii în balconul vagonului deschis, primesc flori și daruri, conversând cu mulțimea. Îmi pun întrebări sau le pun eu întrebări, și facem glume și râdem. Majoritatea americanilor iubesc glumele, sunt la fel ca și copiii, dar îți spun, de asemenea, lucruri extrem de drăguțe și întodeauna mă gândesc la ce îmi spunea Ducky: „vei vedea, că sunt în mod special încântați că cineva a venit să-i vadă, asta îi impresionează cel mai mult.”

Am coborât [din tren] pentru un scurt tur într-un loc numit Casper,¹¹⁹ unde am fost întâmpinați de doamna guvernator, d-na Ross, o femeie foarte drăguță care a rămas, după aceea, în tren cu noi, pentru ziua de mâine, în Denver.

Casper este o localitate destul de mică, dar în apropiere sunt situate cele mai mari sonde de petrol din America. Toată zona mirosea puternic a petrol, dar pentru noi era un miros familiar, amintindu-ne de Cămpina și alte locuri.

Întregul Casper a ieșit să ne întâmpine, armata și toți ceilalți. Am defilat pe străzi și ne-am îndreptat chiar și înspre cele mai îndepărtate zone ale orașului. Ador să văd zonele unde sunt acele încântătoare case-bungalou, cu sutele, atât de îngrijite

și aliniate ca la paradă, arătând de parcă ar fi fost ferchezuite, spălate și pieptănate, nicăieri nici o urmă de mizerie, un adevărat exemplu de întreținere și administrare. Acele micuțe bungalouri ne-au încântat, iar eu am rămas în mod special interesată de acoperișurile din țigle de azbest, ignifuge și realizate în culori încântătoare. Îmi doresc să mă documentez în legătură cu această industrie, deoarece ar fi una dintre cele care ar putea deveni cu ușurință o industrie românească.

Am cinat în tăcere cu copiii, de fiecare dată cu teama vreunei erupții dramatice din partea biete mele Loïe, dar mulțumesc lui Dumnezeu, am ajuns în pat liniștită, mă simțeam de parcă aș fi scăpat de un pericol pândind din întuneric. Îmi era atât de greață de toate acele exagerări și drame, care fuseseră adevărate furtuni într-un pahar cu apă, și deloc necesare.

Un colț din compartimentul meu de tren

119. Casper, oraș în statul Wyoming

Avem în spate o zi fericită. Denver este capitala statului Colorado și este, într-adevăr, un oraș frumos și înfloritor. Probabil că nicăieri primirea noastră nu a fost atât de caldă și de încântătoare.

A fost o zi splendid de însorită, cu un cer aproape românesc.

Am fost întâmpinați cu un entuziasm aproape incredibil de o mulțime de oameni încântători, politicoși, simpli, nerăbdători, inteligenți.

Un domn vârstnic încântător, dl. Ward Bannister,¹²⁰ președintele comitetului desemnat să ne întâmpine, și primarul Stapleton,¹²¹ m-au condus solemn, la pas, într-o mașină deschisă, de-a lungul străzilor, până la o clădire enormă, pe care o numesc amfiteatrul lor, care era ticsită de mii de oameni și unde guvernatorul Morley¹²² și multe oficialități ne-au primit pe un podium, în fața publicului. Aici au ținut discursurile primarul și guvernatorul, mi-au fost prezentați românii care mi-au oferit imense buchete de flori iar, în final, am spus câteva cuvinte la microfon, astfel încât să fiu auzită de întregul Colorado. Au fost aplauze entuziaste; apoi, primarul și guvernatorul m-au luat la o încântătoare plimbare într-o mașină deschisă, pentru început prin oraș iar apoi sus, în munți, în vârful înalților munți.¹²³ A fost o delicioasă excursie și mi-a făcut o nesfârșită plăcere pentru că au consimțit la fericita idee ca, în loc de a ne grăbi să ne întoarcem în oraș pentru un imens banchet, să ne ofere un dejun select la o încântătoare casă de țară,¹²⁴ deasupra unui deal împădurit cu pini, de unde se vedeau, într-o parte câmpiile iar în cealaltă munții înalți, mulți dintre cei din fundal strălucind de zăpadă albă. [Erau] culori atât de minunate: dealurile scăldate de soare, acoperite pe alocuri de pini negri-verzui, umbre adânci în pâraie și, în zare, dealuri negre-purpurii acoperite de zăpadă profilate pe cerul de un albastru minunat. Dedesubt câmpiile aburinde arătau aidoma mării.

Conversație de la balconul
vagonului de observație cu Primarul [din Casper]

120. Ward Bannister, președintele Camerei de Comerț din Denver, Colorado.

121. Benjamin F. Stapleton (1869-1950) primar din Denver, Colorado în perioada 1923-1931 și 1935-1947

122. Clarence Morley (1869-1948), guvernator al statului Colorado (1925-1927)

123. Regina Maria a fost dusă pe Lookout Mountain, la mormântul lui William Frederick Cody, poreclit Buffalo Bill (1846-1917), celebrul cercetaș și inițiator al spectacolului de glorie a cuceririi Vestului american, pe care suverana îl văzuse, în tinerețe, la Londra, în 1887, cu prilejul primului turneu european al lui Buffalo Bill's Wild West, când a dat mai multe reprezentații în fața Reginei Victoria și a familiei sale.

124. Pahaska Tepee, coliba din bolovani și bușteni în care fusese organizat, din 1921, Muzeul Memorial Buffalo Bill (Buffalo Bill Memorial Museum). „Pahaska” era numele pe care îl foloseau indienii pentru Buffalo Bill, însemnând „păr lung” și referindu-se la pletele pe care le purta cercetașul.

Ospitaliera casă în care am fost primiți era scundă, cu multe coridoare și construită din bolovani de piatră neprelucrată, cu acoperiș verde. Marea cameră de zi, cu un imens șemineu, era tot din blocuri de piatră. Aici am fost conduși în adorabilele mici dormitoare, aranjate cât se poate de cochet, cu tot confortul și o frumoasă priveliște de la fiecare fereastră.

Prânzul a fost servit în camera de zi, la mai multe mese, un prânz delicios, iar mesele aranjate în așa fel încât să aibă vedere frumoasă prin ferestrele mari.

După prânzul luat în prezența unor oameni cu adevărat plăcuți, ei au aranjat, pe terasă, o serie de tablouri-pantomime pe care le-am putut observa prin ferestre fără a ne părăsi locurile, reprezentând pe diferiții descoperitori ai ținutului Colorado, care veneau unul după altul, [începând] din vremea spaniolilor, iar un domn ne relatea istoria [statului] Colorado.

În timpul prânzului [bărbații] au schimbat locul din dreapta mea în așa fel încât nu numai un singur domn să aibă plăcerea de a sta lângă mine. La sfârșitul prânzului, guvernatorul a ținut un scurt discurs încântător în care, în cele mai dulci cuvinte a spus că unul dintre piscurile cele mai înalte va primi numele meu, în amintirea acestei fericite zile.

Am regretat că am fost grăbiți să plecăm din acea încântătoare casă dintre pini, cu minunata ei priveliște spre munți, pentru a ne întoarce la câmpie, pe un minunat drum șerpuitor, frumos trasat, dar nu la fel de lipsit de praf ca acela al lui Sam Hill. De fapt ochii mei erau destul de iritați de la praful care era roșu-marونی, la fel ca pământul și piatra. Am trecut printr-un orașel¹²⁵ unde se afla o mare școală de minerit și, puțin mai departe, o școală de agronomie pentru băieți. Înapoi la Denver, care are câteva părți frumoase și numeroase parcuri și străzi lungi, străjuite de copaci mari, unde se află reședințele celor bogați și, mai încolo, acele cartiere de încântătoare bungalouri care într-atât mă fascinează, spre un enorm sanatoriu militar pentru tuberculoși, departe de oraș, un loc uluitor pentru toți bolnavii de tuberculoză din război, soldați și ofițeri. Este un domeniu enorm, cu multe clădiri, deservit în exclusivitate de militari și care are toate facilitățile posibile și dotări perfecționate după toate născocirile științei medicale moderne. Am vizitat una sau două dintre clădiri și, de asemenea, un invalid mai special – un ofițer care fusese cu Washburn în timpul războiului, un bărbat tinerel care se pare că este incurabil lovit de boală. Am întâlnit, de asemenea, un invalid care era unul dintre cele mai uimitoare cazuri cunoscute vreodată : un om care, de fapt, își rupsese gâtul și care fusese salvat punându-i-se capul într-un fel de mașinărie care îl ținea imobilizat, permițând vertebrelor să se refacă. De ani de zile era în acea mașinărie, dar este chiar vesel și are ochii strălucind de fericire.

Ofițerii ne-au dat o ceașcă de ceai în clubul lor pentru că toți locuiesc acolo, împreună cu familiile lor și, din nou am pornit la drum printr-un alt cartier al orașului, de-a lungul unor frumoase drumuri drepte, înspre parcul central care este cu fața la oraș și are munții ca splendid fundal. La capătul de sus se află un templu deschis, din marmură albă, care coboară în trepte înspre marea de verdeață. Aici au fost adunați, cu miile, toți copiii de școală, copii de toate vârstele, mari și mici, băieți și fete, am ieșit [din mașină] iar ei ne-au făcut o asurzitoare primire, așa cum numai un copil poate s-o facă. Era, de asemenea, o delegație de fete-cercetaș, care ne-au oferit flori frumoase, a fost un moment încântător, pe când soarele se scufunda în spatele munților și întregul cer era în flăcări. A fost, într-adevăr, frumos și o primire emoționantă datorită tuturor tinerilor din oraș.

125. Golden, oraș din statul Colorado

Din nou spre centrul civic al orașului, unde se înalță clădirea parlamentului, impozantă și imensă, cu un enorm șir de trepte de piatră care duc la ea.

Aici a fost o defilare a unei minunate școli de băieți, între 9 și 13 ani, aliniați militărește, care este integral întreținută de un singur cetățean foarte bogat. Acesta este hobby-ul lui. Toți băieții sunt îmbrăcați în uniforme, au două fanfare complete [la fel] îmbrăcate în uniforme, iar fiecare băiat are câte o pușcă la fel ca un soldat adevărat. Cei mai buni băieți servesc drept ofițeri. Întregul oraș consideră ca o deosebită onoare și recompensă să figureze în această școală și numai băieții cei mai buni sunt admiși.

De cum se întuneca, băieții defilau prin fața noastră în timp ce noi priveam de pe treptele parlamentului iar apoi am fost conduși la hotelul nostru unde, recunoscătoare, am făcut o baie și mi-am spălat părul cu petrol și m-am îmbrăcat, pe îndelete, pentru cină, în timp ce am citit o mare cantitate de corespondență și am scris câteva scrisori, întreruptă mereu de pachete și flori ce-mi erau aduse tot timpul.

Gazdele noastre din Denver erau absolut încântătoare și totul s-a făcut cu o demnitate și ordine aparte, lumea protocolară și deloc stângace. Mi-au plăcut foarte mult toți cei pe care i-am întâlnit, și primarul, și guvernatorul și un ofițer care m-a însoțit în mașină aproape tot timpul.

Aveam ceva foarte distins în ei și am purtat conversații extrem de interesante cu mai mulți dintre domni care erau pasionați, în mod special, de chestiuni care mă interesau și pe mine: pacea mondială, religie, educație, literatură, istorie, poezie.

De asemenea, la cină, care a fost oferită de un club fondat special pentru primirea oaspeților distinși, vecinul meu din dreapta se schimba mereu astfel încât să aibă mai mulți șansa de a conversa cu mine.

M-am îmbrăcat elegant, în alb curat, cu toate perlele mele, pentru a arăta ca o regină din cap până-n picioare, ceea ce sper că am reușit.

Președintele clubului, dl. Henry Toll, un bărbat înalt, încă tânăr, era un om plăcut și cultivat, a stat în stânga mea și nu a schimbat locul cu alții de vreme ce era gazda mea la această masă. Spre surprinderea și amuzamentul meu am descoperit că era un ardent cititor al basmelor mele și putea recita pe dinfară lungi pasaje din *Kildeen*,¹²⁶ pentru că o citea mereu fetei sale; avea, de asemenea, noua mea *Carte de Povestii*. În discursul său a citat, foarte amuzant, unele dintre propozițiile mele din *Kildeen*. Mi-au cerut să le spun câteva cuvinte despre România, ceea ce am și făcut, vorbind cam un sfert de oră, cu mare succes, cred.

Ultimul divertisment a fost din nou la enormul amfiteatru unde avea loc o mare întrunire a ceea ce numesc ei Legiunea lor militară unde au fost, la început, câțiva dansatori și apoi puțin dans, dar noi a trebuit să plecăm devreme, cu reale regrete, pot spune. Doamnele care ne-au primit la această ultimă festivitate erau deopotrivă drăguțe și extrem de bine îmbrăcate. Ileana și Nicky au putut dansa doar un singur dans și apoi a trebuit să plecăm.

Numele domnilor care ne-au însoțit la Denver erau: primarul Stapleton, guvernatorul Morley, onorabilul Ward Bannister de la Camera de Comerț, un omuleț drăgălaș, subțire și cu o față delicată care era organizatorul primirii noastre,

126. Marie, Queen of Roumania, *The Story of Naughty Kildeen*, Illustrated by Job Tours (f.a.); Marie, Reine de Roumanie, *Kildine, histoire d'une méchante petite princesse*, Preface de Robert de Flers, Images par Job, Tours (f.a.); Maria, Regina României, *Povestea unei Domnițe neascultătoare*, din englezește de N. Iorga, Tipografia ziarului Neamul Românesc, Iași, 1918

Henry Toll, șeful clubului și senator, un bărbat deosebit de agreabil, dr. Henry Harper, cancelarul Universității din Denver, cu care am avut cele mai interesante discuții și pe care l-am încurajat să vină în România pentru a ne continua conversația. Am plecat cu real regret pentru că părea prea devreme.

O telegramă cifrată a fost din nou trimisă și tot nu o putem descifra. Sunt îngrijorată de veștile rele pe care le-ar putea conține.

Joi 11 nov.,

Kansan City

La 8, astăzi dimineață, la stația [...] ¹²⁷ a fost adus, la trenul meu, un radio prin care am putut trimite un mesaj nu numai în toată America, ci și peste ocean, la M[ajestatea] S[a], în România, radioul ¹²⁸ trimițându-i din timp o telegramă care să-i aducă la cunoștință că voi vorbi! [Astăzi] este Ziua Armistițiului și este solemn sărbătorită pe tot teritoriul S.U.A.

La Lincoln, capitala statului Missouri, ¹²⁹ am oprit pentru ¼ de oră și am avut o primire militară. Dintre toate locurile prin care am trecut în America, acesta se aseamănă cu România mai mult ca oricare altul. La un moment dat puteam să jur că traversam Argeșul înainte de Pitești pe drumul către Florica și Curtea de Argeș.

Pe la 6, când era deja întuneric deoarece suntem în cele mai scurte zile, am ajuns la Kansas City. Acesta se presupune a fi unul dintre cele mai frumoase orașe din America dar, din nefericire, nu am putut vedea prea mult din el. Aici sunt destul de mulți români. Am fost primiți de un primar care semăna cu Dorel Davila ¹³⁰ mai vârstnic și, ca de obicei, un comitet de doamne și de domni. Era o mare mulțime, probabil cea mai mare adunare de care am avut parte până acum. Primarul care a venit cu mine în mașină mi-a mărturisit că nu au nici poliție nici miliție suficientă să țină în frâu așa o mulțime. Era Ziua Armistițiului iar dimineața, președintele [Calvin Coolidge] fusese acolo pentru a dezveli frumosul Memorial al Războiului din Kansas City. Spre acel monument am fost conduși, cu solemnitate, prin mijlocul unei mulțimi colosale, care ovaționa, emoționată, încântată, prietenoasă. Monumentul constă dintr-un mărgeș pilon de piatră, aidoma unui grandios stâlp pătrat din mijlocul căruia se înalță, spre cer, o flacără. De fiecare parte se află două mici temple care păstrează relicve de război. O lumină puternică este proiectată, din aceste temple, asupra părții de sus a stâlpului, care este impozant și minunat executat.

Am fost conduși pe o platformă înălțată, dominând mulțimea de jos, unde ședea autoritățile. Primarul mi s-a adresat, vorbind la microfon, iar eu i-am răspuns. Era o noapte vântoasă, strălucitoare. Am fost puternic luminați pentru ca lumea să ne poată vedea, dar aveam senzația că vorbesc întunericului [căci] nu puteam vedea nimic din mulțimea de jos. M-am obișnuit să pășesc înainte fără jenă și să fac totul cât pot de bine iar aici mi-am îndeplinit rolul fără să mă clintesc, dar trebuie să fi fost o treabă extraordinară.

Ceea ce este stânjenitor aici, în America, este că în timp ce se cântă imnurile naționale fiecare stă nemișcat oriunde s-ar afla, astfel încât, dacă încep să cânte tocmai când ai pășit în mașină trebuie să rămâi în picioare în timp ce cântă.

127. Hastings, oraș din statul Nebraska

128. Este vorba despre Postul Radiofonic K.F.K.X. din Hastings, Nebraska

129. Regina Maria comitea o eroare: Lincoln era capitala statului Nebraska și nu a statului Missouri.

130. Dorel Davila, fiul dramaturgului Alex.Davila și al Hortensiei Keminger, fratele diplomatului Carol (Citta), ministrul României la Washington în intervalul 1929-1938.

Nov. 11th Thursday

— Kansas City.

At 3 this morning at Station a radio was brought to my train by which I could not only send a message all over America but also over the seas a message to R. Ch. in Roumania, the radio having sent him a telegram before land to let him know that I would be speaking! It is Armistice day and is being solemnly celebrated all over the U. S. At Lincoln the capital of Missouri we stopped for 1/4 hour and had a military reception. Of all parts of America we have been through, this one is more like Roumania than anywhere. At a moment I could have sworn that we were crossing the Argis before Tillet's on the way to Florica & Bucharest.

About 6 when it was already dark for we are in our shortest days we arrived at Kansas City. This is supposed to be one of America's most beautiful cities but unfortunately we could not see much of it. There are also a good many Roumanians. We were received by a mayor who looked like

Și aici în Kansas City este o gară somptuoasă. Aici am fost surprinși de cele două imnuri și am stat nemișcați într-un șir de persoane entuziaste și greu de domolit.

Toți erau evident necăjiți că, din cauza întunericului, abia am putut vedea ceva din mult iubitul lor oraș. Fiecare stat și fiecare oraș se consideră, în mod corect, net superior statelor-surori și orașelor-surori și oricine trebuie să admire acest lucru cum se cuvine. Și aici [sunt] mulți români.

Au avut buna idee să ne lase să luăm o cină frugală în familie [în original în limba franceză, *en famille*] în timpul scurt petrecut în frumosul hotel. Copiii erau într-o stare euforică, ni s-a servit mâncare excelentă și am petrecut de minune la masă, Nicky era irezistibil.

La o anumită oră am fost din nou luați de comitetul nostru și conduși la o sală enormă unde a fost un program muzical și un frumos balet dat de niște fete foarte drăguțe, neprofesioniste. Aici s-au adunat mii [de oameni] ca să ne vadă și am primit puternice ovații.

După această parte a programului încheiată în mod fericit, am fost duși la casa unei bătrâne doamne, foarte bogată, una dintre personalitățile orașului, iar acolo ne-au fost prezentate toate persoanele importante ale urbei și într-o mare aglomerație a avut loc energica strângere de mâini. Aceasta a fost urmată de ceea ce ei numesc o cină-bufet. Am stat înghesuți în colț cu cei doi guvernatori, unul pentru mine și unul pentru Ileana, dar pentru Nicky a fost adusă o domnișoară, fiica primarului – și se părea că s-au simțit foarte bine. Ne-au fost servite tot felul de lucruri minunate de un grup de chelnerițe micuțe și cochete, dar nu am putut mânca, doar am ciugulit din tot ce ni s-a oferit.

Ne-am întors la tren pe la 12½; străzile erau încă înțesate de oameni de un entuziasm frenetic, manifestându-și bucuria în mii de feluri și prin cele mai amuzante exclamații.

Aici nu am avut, desigur, timpul să ne apropiem la fel de mult de gazdele noastre așa cum am făcut în Denver.

Bietul primar avusese o zi încărcată, nu glumă! Și trebuie să fi fost foarte fericit să nu ne mai vadă, în pofida evidentei bucurii arătată de Kansas City în a primi o Regină!

Am ajuns pe o frumoasă vreme de toamnă. Ne-am dat jos din tren la 10, întâmpinați de primar, un om încă tânăr, și de o delegație numeroasă.

St.Louis este un oraș foarte mare și, la fel ca toate orașele americane, foarte mândru de el însuși. Nu poți niciodată admira îndestul fiecare oraș, fiecare stat [care] se consideră cel mai minunat, iar acum este mare competiție peste tot în America pentru a mă întâmpina cât mai bine, de fapt, fiecare oraș încearcă să-l depășească pe celălalt.

Ca de obicei, mari mulțimi pe stradă, dar aici păreau a fi mai reținuți decât în ultimele câteva orașe prin care am trecut.

St. Louis își trage numele de la Sfântul Ludovic al Franței și este, încă, în mare parte foarte catolic deși, treptat, a devenit un centru foarte german. Ca toate orașele americane are străzi largi, imense. Partea centrală a orașului sau ceea ce la Londra numim City, are zgârie-nori colosali, unii dintre ei de-a dreptul superbi dar, într-un fel, inima mea nu s-a muia în St. Louis, în ciuda splendorii sale. Există aici una dintre cele mai mari clădiri pe care le-am văzut vreodată, un templu masonic care, deși în linii grecești, are ceva din imensitatea egipteană în el. Niciodată nu am văzut ceva mai monumental. Iarăși și iarăși rămân uimită în fața imensității cu care construiește America. Aici, în St.Louis, tradiția imensității este continuată de: spitale uriașe, hoteluri gigantice, bănci, cluburi, totul la scară colosală.

Am mers în mașină, ca peste tot, cu mare pompă, de-a lungul străzilor, iar primarul, care conversa cu mine, era vorbăreț și avea acel aer de entuziastă naivitate care îi face pe americani, în ciuda uluitoarei lor eficiențe, atât de copilăroși.

Apartamentul pus la dispoziția noastră într-unul dintre cele mai noi și uriașe hoteluri, era absolut încântător, ca o micuță casă particulară, drăguță, iar proprietarul o aranjase special pentru noi; făcuse rost de undeva chiar de un prețios Hoppner¹³¹ [sic] pentru a-l agăța cu această ocazie și, de asemenea, de o veche și frumoasă pictură spaniolă. Mobilă minunată și chiar o mică bibliotecă cu cărți de primă mână. Totul fusese gândit în modul cel mai opulent și, în același timp, cu bun gust.

Am prânzit la hotel, un prânz între doamne în timp ce Nicky a fost invitat la Y.M.C.A.¹³² și chiar a ținut un mic discurs. Bineînțeles, și eu a trebuit să iau cuvântul la prânzul doamnelor dar am făcut-o foarte pe scurt.

Curând am pornit din nou la drum să vizităm altă zonă a orașului și, în sfârșit, am ajuns la Universitate. Într-o sală nouă, imensă, abia terminată, am fost primiți de cel mai proaspăt rector al Universității și de o delegație românească. Aici sunt mulți români – s-au adunat cu toții, unii dintre ei în costume [populare] românești.

Rectorul a ținut un discurs încântător, mi-au fost oferite flori de către români, la fel și Ilenei, iar un frumos buchet mi-a fost oferit de studenții universității. Și aici a trebuit să răspund. Uneori mă simt puțin obosită de acest vorbit în public dar ei se așteaptă la asta și ar fi teribil de dezamăgiți dacă nu aș face-o, așa că mă supun și o fac cât pot de bine.

O mică și ciudată ceremonie [a urmat] la biserica universității, pentru a boteza un copil cu care o mamă venise de departe în speranța ca eu s-o botez Maria. Consimțisem să o fac dar am fost puțin luată prin surprindere când am realizat că fetița avea deja trei ani. Mama a fost atât de copleșită de emoție încât a început să plângă.

131. John Hoppner (1758-1810), pictor și gravor englez.

132. Young Men Christian Association (Asociația Tinerilor Creștini).

După aceasta, copiii și cu mine ne-am despărțit, ei plecând la Country Club pentru a fi între tineri, iar eu am fost condusă printr-o mare zonă a orașului la o grădină îndepărtată, lăsată comunității de un oarece milionar, unde era o expoziție de crizanteme. Frumos, dar nimic ieșit din comun.

Începuse să fie frig, m-am schimbat în haina mea groasă de blană și ne-am întors la hotel de-a lungul străzilor largi, trecând pe lângă mărețele clădiri.

Am uitat să spun că universitatea este amplasată pe un teren imens și seamănă mult cu stilul caselor din vechea Anglie. Ei tot construiesc și iar construiesc. Oricare dintre aceste orașe sunt, cu greu, mult mai vechi de o sută de ani și au răsărit în acest mod uimitor din preerii și din deșerturi.

Înapoi la hotel unde era de așteptat să mă odihnesc, dar niciodată nu pot să fac acest lucru. Astăzi am fost toată neagră de murdărie pentru că St.Louis este foarte murdar.

Cu siguranță, au toate motivele să fie mândri de orașul lor: este magnific și devine cu fiecare zi și mai și. Și ce parc! Și ce minunate case particulare, cu toate că, mai nou, americanii se mută în ceea ce ei numesc apartamente, dar pe care noi le-am numi blocuri. Ei construiesc fantastice „clădiri de apartamente”.

În sfârșit am primit o telegramă de la M[aiestatea] S[a], foarte încântat de vizita fiului lui H. Aosta¹³³ dar menționează că Mignon¹³⁴ este acolo și că el progresează încet, ceea ce sună ca și când ar fi fost bolnav; să fie asta ceea ce Barbo încerca să-mi spună în telegrama cifrată pe care de două ori nu am fost în stare să o descifrez? Mă îngrijorează. Aș vrea să știu.

Aici, în St.Louis au un obicei amuzant. Dintre „debutante” aleg o tânără pe care o proclamă regina lor și care apoi conduce toate distracțiile mondene ale anului. Ea este cea care e cel mai mult luată în considerare și ascultată în totalitate. Mai multe fete sunt alese drept doamnele ei de onoare. „Regina” momentului se afla printre cei care ne-au întâmpinat și avea un rol preponderent. Bătrâni și tineri, mari și mici, din ceea ce ei numesc „societate” îi respectau regulile!

Am reușit să-i scriu o lungă scrisoare M[aiestații] S[ale] [Anexa 62 - n.ed.] dar săcâită, ca să spun așa, pentru că am fost întreruptă tot timpul de nesfârșite cereri.

Un banchet imens la care a trebuit din nou să vorbesc.

În asemenea ocazii sunt totdeauna așezată, cu pompă, pe un scaun semănând, realmente, cu un tron și, cu certitudine, [sunt] tratată de o mie de ori ca o regină. Mă supun și-mi joc rolul cu, sper din tot sufletul, grație plină de demnitate, dar, uneori, chicotesc în sinea mea.

Astă seară am stat chiar într-o glorioasă izolare. Oaspeții și amfitrionii sunt totdeauna amplasați pe o platformă înălțată, cu fața la restul publicului. Eu, pe „tronul” meu, eram în centru.

Mâncarea este aproape totdeauna multă și bună, dar nu cu prea multe feluri de mâncare. Le place foarte mult să fumeze aproape de la începutul mesei.

Totul este o curioasă combinație de pompozitate, naivitate și extraordinară eficiență.

Americanii se iau în serios [în limba franceză în original, *se prennent au sérieux*] și asta-i tot ce fac.

133. Emmanuel-Philibert, duce de Aosta (1869-1931), prinț din Casa de Savoia

134. Prințesa Maria (1900-1963), cel de-al treilea copil al Reginei Maria, poreclită Mignon, căsătorită în 1922 cu Alexandru I Karageorgevici (1888-1934), rege al Iugoslaviei (1921-1934)

Sunt mândri de creațiile lor, precum copiii; cu toate acestea realizează că le lipsește cizelarea și sunt, după cum ei înșiși se exprimă, „încă necultivați în multe chestiuni”.

Seara noastră s-a încheiat cu un extrem de amuzant spectacol cu cai, pe care l-am savurat la maximum, copiii mei s-au dus, după aceea, în compania „reginei”, undeva la dans, deși era deja miezul nopții. Ne-au arătat niște cai buni, niște ponei de povară uimitor de mici care păseau remarcabil și care, în același timp, mergeau la trap extraordinar de repede. Dar au o rasă de cai de călărie pe care nu o admir. Foarte prezentabili, cu un gât gros, așa cum obișnuiam noi să-i desenăm în copilărie, și-i dresează să-și țină cozile ridicate în sus și cu părul atârând ca un penaj, nu am văzut nicăieri, niciodată, cai ținându-și cozile în acest fel. Consider că e foarte urât, nenatural. De asemenea, acești cai merg la trap ca adevărații trăpași, un pas colosal. Este o categorie de cai pe care numai în America am văzut-o. Un soi de glorios Bejemma cu acel penaj absurd fluturând la spate. Unii dintre ei erau, cu certitudine, exemplare minunate, dar cu siguranță nu sunt ceea ce noi, din punctul nostru de vedere englezesc, am numi o crupă elegantă.

Au mai fost și câțiva vânători buni și o diligență frumoasă de pe vremuri, trasă de patru magnifici cai suri, niște exemplare deprinse la ham, bune pentru călătorie, la fel de frumoase ca oriunde. Eu, cu siguranță, iubesc un spectacol cu cai.

Sâmbătă 13 nov., 1926

Springfield – Chicago

Cu excepția a două gări mai mici unde a trebuit să mă arăt, am avut o dimineață liniștită. Copiii au dormit până la 11. Am muncit din greu ca să termin un alt articol și jumătate – am rămas puțin în urmă și deja au început să se plângă.

La 12 am ajuns în Springfield, capitala statului Illinois, un oraș fără importanță exceptând faptul că a fost orașul în care a trăit și a fost înmormântat Lincoln.¹³⁵

După ce am fost primiți în mod oficial, la Arsenal, de guvernator, am mers la casa lui Lincoln care este păstrată exact cum a fost în timpul său și apoi la cimitir unde este îngropat sub un mare monument. Și aici, cimitirul este o pădure minunată iar mormintele, în iarbă, sub copacii împrăștiați. Era o dimineață mohorâtă, ploioasă. Bineînțeles, am depus o coroană de flori pe mormântul marelui om, apoi înapoi la tren.

Marele eveniment al zilei a fost sosirea noastră în metropola Chicago. Mare entuziasm în grupul nostru pentru că Chicago este orașul lui Morris și el a plănuțit cele patru zile ale șederii noastre acolo care, în același timp, sunt menite a fi pe jumătate și de odihnă atâta vreme cât vom merge la un frumos hotel și vom dormi efectiv trei zile într-un pat adevărat, nu într-un tren.

Am ajuns la 6½, o primire colosală de către un comitet de oameni bogați și prosperi. Dar aceste sosiri în America sunt teribil de năucitoare pentru că imediat cazi în mâinile fotografiilor care stau în șiruri formidabile, blocând drumul și străfulgerând asupra ta lumini îngrozitoare care fac un zgomot teribil și te orbesc astfel că, un timp după aceea, nu mai vezi nimic decât culori tremurând în fața ochilor tăi, ștergând orice altceva. Intrând într-o clădire, sar pe tine să te roage

135. Abraham Lincoln (1809-1865), al șaisprezecelea președinte al S.U.A. (1861-1865).

să vorbești la radio. Apoi ești tras repede afară, poliție, comitet și restul într-un lift, iar apoi condusă de-a lungul unor coridoare tăcute sau prin săli mari, o masă de oameni șezând, nerăbdători să te vadă. S-a pus stăpânire pe tine și tot ce se presupune că ai să faci este pregătit dinainte și intri în program fără libertatea de a rezista debordantei eficiențe americane!

Aici se află mulți români așa că, pe lângă toți ceilalți, am fost luați în stăpânire de o mulțime de concetățeni nerăbdători, care ovaționau, ceea ce s-a adăugat la zăpăceala generală. Pe lângă aceasta, ploua, o escortă de cavalerie aștepta în afara gării pentru a ne însoți, lumea țipa extaziată de încântare fluturându-și batistele, lupțându-se să dea mâna cu noi și, peste toate acestea, acele fulgerări ale duzinii de fotografi care ne barau calea la fiecare intrare sau ieșire [în limba franceză în original, *sortie*] și care, pe lângă faptul că te orbeau, produceau un sunet de bătălie care făcea publicul să țipe și să tresară.

Dar Chicago ne-a oferit o primire strașnică în ciuda nopții și a ploii, iar noi nu știam dacă stăteam în cap sau în picioare! După ce fusesem primiți de primar¹³⁶ am fost conduși de numerosul nostru comitet la hotel și după obișnuita sosire deconcertantă, în mijlocul bombelor fotografice, am fost zoriți, printr-o mulțime care ovaționa, spre camerele noastre, mai bine zis am țâșnit în sus cu un ascensor la cel puțin 14 sau 20 de etaje. Camerele noastre sunt încântătoare și aranjate cu tot confortul și luxul. Dar am avut parte de agitație cu primirea bagajelor și, deși am avut destul timp la dispoziție, am întâmpinat oarece dificultăți până am intrat în posesia rochiilor și pelerinelor noastre de seară.

Până la urmă am fost obligată să ies cu halatul meu turcoaz cu argintiu drept pelerină, atașând la el boa-ul meu de samur în chip de guler.

Dineul s-a dat la un alt hotel.¹³⁷ A fost extrem de select, printre cei din protipendadă [în limba franceză în original, *gens du monde*] principala doamnă fiind fiica¹³⁸ lui Rockefeller¹³⁹ - o doamnă inteligentă dar extrem de urâtă, cu superbe smaralde care trebuie să fi aparținut familiei imperiale ruse.

Întâlnirea cu primarul din Chicago William Emmett Dever

136. William Emmett Dever (1862-1929), primar de Chicago (1923-1927)

137. Drake Hotel

138. Edith Rockefeller McCormick (1872-1932), mecena și inițiatore de opere caritabile, fondatoare a Grădinii Zoologice din Chicago, promotore a spectacolelor de operă în limba engleză pentru publicul american, membră în Liga Femeilor Votante (League of Women Voters), în Liga Dramatică și în Societatea Prietenii Operei.

139. John D. Rockefeller (1839-1937), milionar, fondator al Standard Oil Trust (1882).

Domnul Morris era radios. S-au ținut discursuri dar pe un ton lejer, glumeț. Un bărbat corpulent, președintele comitetului, a fost teribil de nostim. Una peste alta, a fost o atmosferă, plăcută și amuzantă și odihnitoare după atâtea recepții super-pompoase. Mâncarea a fost, desigur, cea mai selectă dintre câte puteau fi inventate și servită impecabil. Totul era peste măsură de „consistent”, dar plăcut.

După aceea, o recepție imensă în niște săli magnifice și un formidabil pelerinaj de străngeri de mână. Sfârșit cu dans pe care doar l-am privit pentru scurt timp. Erau acolo foarte mulți oameni deștepți, dar puține femei într-adevăr frumoase.

Patul a fost binevenit când, în sfârșit, ne-a primit.

Duminică 14 nov., 1926

Chicago

Am dormit excelent și mi s-a permis o dimineață liniștită, atât de necesară atâta vreme cât trebuia să-mi pun puțin lucrurile în ordine și, de asemenea, să scriu. Dar devin din ce în ce mai neliniștită. Mi-a dat Barbo vești proaste despre M[ajestatea] S[a] în telegrama lui cifrată? Este foarte angoasant [în limba franceză în original, *angoissant*]. Ar trebui să mă grăbesc să mă întorc? Acum m-am decis, ca în afara cazului în care primesc telegramă prin care să-mi spună să pornesc imediat, să plec pe 11 decembrie cu [vasul] „Majestic”, astfel încât să fiu înapoi de Crăciun.

Aș produce aici, cu siguranță, o teribilă jale dacă ar trebui să las totul baltă și să mă întorc, lucru pe care bineînțeles îl voi face într-o clipire dacă există vreun motiv real de îngrijorare, dar am oroare să mă gândesc ce tulburare ar fi pentru această țară impunătoare dacă plec brusc anulând toate invitațiile.

Fiecare oră este, evident, calculată până la ora plecării, pentru că încă de la început a trebuit să acceptăm anumite invitații și mai avem Washingtonul, Sudul și câteva ultime zile în N[ew] Y[ork].

Voi aștepta telegrama lui Barbo-dar, bineînțeles, această nesiguranță și îngrijorare mă fac să mă simt groaznic, nu mai pot să pun inimă în ceea ce fac, de aceea această zi a fost mai mult o povară pentru mine și pentru prima dată am fost aproape epuizată la sfârșitul după-amiezii.

Este încă ceva care mă obosește, teribila supraîncălzire a fiecărei clădiri, niciodată nu am simțit așa ceva. Ducky îmi povestise despre aceasta și prezisese cât mă va afecta, și așa este!

Această zi a fost rezervată pentru românii noștri care sunt mulți aici în Chicago. Dar la ora 12 am fost scoasă pentru un tur de oraș, pe care parțial l-am făcut într-o mașină deschisă pentru că doream să văd cât mai mult posibil deși era o zi ploioasă, mohorâtă.

Nu există nici o îndoială în privința măreției orașului Chicago, este o lume colosală și, în același timp, are fiecare element care să-l facă nu numai un oraș puternic ci și unul frumos: acel lac asemănător unei mări, cu parcurile și șoselele de-a lungul țărmurilor sale ducând înspre un club de țară și câte și mai câte.

Străzile sunt late cât trei străzi europene, drepte, nesfârșite, flancate de clădiri impozante dar, din pricina lășimii, nu sunt copleșitoare sau sufocante. Pe lângă aceasta sunt mai multe bulevarde de mile întregi flancate de reședințe și de șiruri

duble de copaci, dar bulevarde de lărgimea Pieței Vendôme. Totul este văzut printr-o lupă, ochiul trebuie să focalizeze altfel și să dă peste cap proporțiile noastre europene. Imensitatea oricărui lucru nu suportă comparație cu nimic din ceea ce construim noi în Europa. Și tot ceea ce proiectează este încă și mai mare, iar abundența de apă și electricitate pe care o dețin este atât de uluitoare încât totul este iluminat într-un fel în care nimeni nu va fi vreodată capabil să o facă în orașele europene deoarece ar costa prea mult. Ca să dăm proporția: tocmai au terminat de construit un hotel de trei mii cinci sute de camere și fiecare cameră are o baie, aceasta dă idee câtă apă consumă doar o singură clădire!

Ca primă activitate am fost dusă la monumentul lui Lincoln,¹⁴⁰ în mijlocul obișnuitei mulțimi de privitori, armată, poliție, și fotografi, am depus o coroană de flori. Aici au apărut toți cercetașii și, de asemenea, deputăția românească. Am impresia că am mai făcut ceva înainte de prânz, dar acum nu-mi mai pot aminti.

Prânzul a fost oferit de d-na McCormick, care este fica lui Rockefeller, dar divorțată de soțul ei; inutil de spus: este una dintre cele mai bogate femei din lume.

Casa ei este plină de lucruri frumoase dar nimic extraordinar în ea, și nici nu este prea mare. Oricum, prânzul ei a fost un prânz de milionari, cu superbe farfurii de aur pe masă, o mâncare absolut excelentă. Florile erau trandafiri albi, iar în centru o jardinieră plată, de aur, aidoma uneia de grădină, plină cu lăcrămioare, boboc lângă boboc, fără frunze. Sufrageria este abundent sculptată în lemn închis la culoare, aproape negru. Am stat în capul mesei alături de stăpâna casei. Mi-a stârnit interesul: a învățat acea „analiză”¹⁴¹ căreia Freud¹⁴² îi este unul dintre apostoli, dar a studiat-o la Zürich cu altcineva al cărui nume nu mi-l amintesc.¹⁴³ Aceasta a devenit un hobby sau, mai bine zis, principala preocupare a vieții sale și astfel tratează mulți pacienți pe zi și, evident, aceasta i-a dat o nouă viziune asupra vieții, alt crez, ca să zicem așa, o altă atitudine. Aș putea vorbi cu ea la nesfârșit.

Se aflau mulți invitați și, ca de obicei, ne-au fost prezentați la fiecare dintre noi trei, cu multă ceremonie; această prezentare joacă un rol important în viața americană și face să se piardă grozav de mult timp care apoi ciunțește tot ceea ce urmează.

De îndată ce am putut scăpa ne-am îndreptat spre o parte foarte foarte îndepărtată a orașului, la o mică biserică românească. Aici, spre disperarea mea, primul lucru pe care l-am găsit la biserică a fost o baterie de cel puțin 10 fotografii, cu luminile lor teribile pregătite deasupra mașinărilor, astfel ca să ne „împuște” în timpul slujbei. Totuși, am străpuns această linie și Morris, care este aici [la Chicago] conducătorul nostru, i-a rugat să plece – dar a fost un act eroic din partea lui pentru că, aici, în America, fotograficul este omnipotent, fiind mână în mână cu presa.

Toate acestea alterează atmosfera oricărei ceremonii, dar românii noștri erau într-o stare de frenetică încântare avându-ne în mijlocul lor și am fost luați pe sus la o mare școală¹⁴⁴ unde sunt copii de toate naționalitățile printre care și mulți români. Aici au jucat dansuri românești, iar două fete americane au ținut discursuri drăguțe exprimând „buna înțelegere” [în limba franceză în original, *bonne entente*] dintre copiii români și americani.

140. Monumentul președintelui Abraham Lincoln din Lincoln Park, realizat în 1887 de sculptorul Augustus Saint Gaudens (1848-1907).

141. Psihanaliză

142. Sigmund Freud (1856-1939), psihiatru austriac care a studiat subconștientul uman dezvoltând tehnica psihanalizei.

143. Carl Gustav Jung (1875-1961) psihiatru și psiholog elvețian, unul dintre fondatorii psihanalizei.

144. Knickerbocker Junior Citizens School, situată în 2301 North Clifton Avenue

Această școală este amplasată în ceea ce este considerat un cartier sărac, dar nu pot spune că am observat, nicăieri până acum, vreun semn de sărăcie în vreuna dintre clasele sociale din America.

După aceasta, dintr-un anumit motiv pe care nu l-am înțeles, am fost duși într-o altă parte a orașului, la o expoziție de pictură suedeză. Încă nu am înțeles ce legătură aveam noi cu pictura suedeză - sau o fi fost norvegiană [?] - și cui făceam în mod special plăcere sau pe cine „sprijineam” prin aceasta. Un alt nesfârșit tur, spre o sinagogă, prin părți ale orașului ce păreau cât lumea de largi. Mare primire făcută de evrei, discursuri lungi, cântări frumoase, adunare respingătoare de evrei bătrâni cu pălăriile pe cap în templu, în conformitate cu credința lor. Am fost așezată, la vedere [în limba franceză în original, *en vue*], într-un scaun aidoma unui tron, și am simțit că mă copleșea oribila chemare a somnului. Deși eram interesată [de cele ce se întâmplau acolo] nu am putut să stau trează.

Era întuneric când s-a terminat [ceremonia], dar îndatoririle noastre nu luaseră sfârșit: am fost duși la un hotel unde a avut loc o mare recepție a tuturor deputațiilor românești. La ora asta mă simțeam extenuată dar aceasta se datora în special căldurii excesive din fiecare loc. Simțeam că era deja mai mult decât puteam suporta, dar am suportat așa cum suport întotdeauna totul. Am ținut chiar un discurs în românește! Și, pe deasupra, se pare că fără o singură greșală!

Ajungând la hotel, încă odată la capătul puterilor, am descoperit, spre marea mea oroare, că cineva promisese că aş putea vorbi la radio pentru mai multe milioane de oameni!

M-am simțit aproape revoltată, așa cum m-am simțit totdeauna de când sunt aici. Dar, bineînțeles, m-am supus pentru că aici orice este un angrenaj și dacă îl omiți este dezastru public și toată lumea este martor al oboselii tale! Milioane știu că Regina este obosită! Oh! Drag și ciudat pământ al libertății! Așa că am vorbit! Și le-am spus ce mi-a făcut „prea eficienta lor încălzire”. Dar, credincioasă obiceiului meu, m-am amuzat în vreme ce vorbeam și, drept rezultat, nu am găsit ce să spun la final!

Destul pentru extenuata Regină Maria!

Din fericire [nu a fost] nici o cină sau dineu ci un balet la un teatru mai mic. Foarte drăguț dar am avut un incident stupid pentru că, în graba mea după radio și găteală, am uitat să-i spun lui Nicky că plec și, cum totdeauna mergem în mașini separate, numai la teatru am observat că el nu se afla acolo când am ajuns. Ileana ceruse să nu meargă pentru a avea, măcar odată, o noapte întreagă [de odihnă]. Ceilalți au crezut că cererea Ilenei îl includea și pe Nicky, așa că nimeni nu s-a sinchisit când m-au văzut că vin singură. Când i-am descoperit absența am trimis pe cineva să-l aducă pe Nicky. Dar el și-a pierdut cumpătul pentru că fusese uitat și s-a dus, în schimb, rapid la culcare! Singura dată de la începutul călătoriei când a avut o izbucnire.

Am avut parte de un încântător masaj și de curățirea feței din partea acelei mult popularizate case [de cosmetice] Elisabeth Arden. Niciodată nu am simțit ceva mai plăcut, înviorător și liniștitor.

La 10 am pornit cu trenul, în mijlocul unui grup de oameni plăcuți și interesanți, spre un loc numit Gary, unde vechiul meu prieten Gary își are marile oțelării. Un fel de Reșița mai mare, dar cu aproape aceleași fabrici, mașini și utilaje. Ileana și cu mine ne-am gândit tot timpul la Reșița și la vizita noastră făcută acolo în vara aceasta. O mai mare patrioată decât Ileana nu poate fi imaginată.

De la oțelării am mers înapoi cu trenul la un minunat Country Club de lângă Chicago, unde bătrânul și scumpul Vopika¹⁴⁵ [sic] ne-a oferit un prânz uriaș și amestecat, vreau să spun cu oaspeți amestecați. Clubul este o splendoare [în limba franceză în original, *une splendeur*] cu încăperi absolut imense cu vedere spre lacul ca o mare.

Bătrânul Vopika își poartă Marele Cordon [în limba franceză în original, *Grand Cordon*] al [Stelei] României zi și noapte.¹⁴⁶ Panglica roșie și albastră el o drapează ca pe un jabou în jurul gâtului indiferent dacă este în redingotă sau în ținută de seară. Morris a încercat odată să îi spună, cu tact, cum și când își poartă el panglica, dar dragul Vopika a explicat, absolut zâmbitor și în acea engleză ciudată a lui : „o, dragul meu, așa este mult mai drăguț!” Naivitatea [în limba franceză în original, *naïveté*] aceasta este irezistibilă! El pur și simplu iubește România. Discursul său a fost în ton cu decorația! A vorbit tot timpul „în revanșă” pentru toate lucrurile bune ce le făcusem eu.

De la club am fost grăbită la un drăguț spital pentru nașteri, o celebră maternitate [în limba franceză în original, *Maternité*] deservită în întregime prin caritatea celor mai distinse doamne din înalta societate din Chicago care o conduc; evident, era impecabil făcut, ținut și organizat, ca tot ceea ce fac americanii.

De acolo la o încântătoare casă a Y.M.C.A. care m-a făcut galbenă de gelozie deoarece acest fel de casă este marele nostru vis! Băieții au tot ceea ce și-ar dori pe lume: club, săli de joacă, sufragerie, săli de gimnastică, bazin de înot, camere în care pot locui – sau, oricum, dormi – aceia care nu au case în oraș. Administratori perfecți, au chiar și săli pe care le numesc săli de hobby, adică săli unde [se adună] toți băieții care au același hobby, cum ar fi colecționarea de timbre, confecționarea de avioane (modele), și orice se joacă în jurul unei mese. Oricum, acea clădire era una dintre acele splendide instituții pe care numai banii combinați cu altruismul adevărat și dragostea pentru ceilalți le pot realiza.

Următoarea mea vizită a fost de altă natură, la frumosul Institut de Artă din Chicago. Aici m-am aflat cu totul acasă în mijlocul unei frumoase colecții de picturi vechi și moderne. M-am desfătat între ele. Cei care m-au invitat nu au realizat că sunt așa o mare iubitoare de artă și au crezut că voi fi satisfăcută doar cu o aruncătură de ochi și apoi de un ceai elegant.

145. Charles J. Vopicka (1857-1935), diplomat și om de afaceri. Născut în Boemia a emigrat în S.U.A., în 1880 și se stabilește anul următor la Chicago unde începe să facă afaceri funciare și bancare ce-i aduc un bun profit până în 1899. Apoi organizează o fabrică de bere – Atlas Brewering Company - al cărei președinte va deveni. Se lansează în politică alături de Partidul Democrat și, în 1904, candidează, fără succes, pentru un loc în Congres. În 1913 este numit trimis extraordinar și ministru plenipotențiar în țările balcanice (Serbia, Bulgaria și România) stabilindu-i-se reședința la București. Atunci o cunoaște pe Regina Maria. Deține această funcție până în 1920. După revenirea în America își va publica impresiile din timpul misiunii diplomatice în volumul *Secrets of the Balkans. Seven Years of a Diplomatist's Life in the Storm Center of Europe* (Rand McNally & Company, Chicago, 1921). Mulți ani a fost membru în Chicago Board of Education (1927-1930).

146. Marea Cruce a Ordinului „Steaua României”

Dar vai nu! Curând le-am spulberat iluziile. Aveam de gând să le privesc comorile cu toată seriozitatea iar prețiosul lor ceai și veșnicele „prezentări” puteau aștepta până când m-aș fi scăldat în artă și frumusețe. Cei doi domni care au aranjat și condus totul s-au arătat, bineînțeles, încântați de sincerul meu entuziasm, dar ceilalți căutau în continuare să mă „gonească” spre partea unde era ceaiul lor!

După ceai, entuziaștii au reușit să se descotorosească de cei inutili iar noi, adică Nicky, eu și alți câțiva, am petrecut încă o oră în partea de jos a clădirii, privind la minunata colecție orientală, ce încântătoare lucruri!

La întoarcerea la hotel am primit, vai, noutăți destul de îngrijorătoare de acasă. Cu siguranță M[ajestatea] S[a] nu se simțise prea bine. El a telegrafiat destul de vesel, dar atât Barbo cât și Averescu¹⁴⁷ mi-au adus la cunoștință că ar fi mai bine să nu-mi prelungesc prea mult călătoria.

Am trimis o telegramă cifrată [în limba franceză în original, *chiffre*] pentru a afla exact cât de mult timp mă sfătuiesc să-mi scurtez călătoria dacă, spre exemplu, ar dori să mă întorc acum, să întrerup toate celelalte vizite acceptate. Nu aş suporta, bineînțeles, să continui aici dacă M[ajestatea] S[a] nu este într-adevăr bine – ar fi imposibil din toate punctele de vedere. Au trimis după un medic francez pentru a face o analiză [în limba franceză în original, *pour faire une analyse*]; nu sună prea bine. Sunt îngrijorată, simt o apăsare pe inimă. Trebuie să văd clar și să fac ceea ce este corect dar, dincolo de dezamăgirea de a renunța la partea agreabilă a vizitei mele care urmează acum, este oroarea de a înfrunta toată nervozitatea și panica de aici dacă ar trebui să anulez toate întâlnirile și să mă grăbesc acasă înainte de termen. Trebuie să fiu sfătuită de acasă. Nu pot hotărî de una singură.

Un dîneu șic la un încântător club privat, printre oamenii cei mai eleganți, mai bogați și mai de vază [în limba franceză în original, *huppé*]. Vicepreședintele Dawes¹⁴⁸ era cel de-al doilea invitat de onoare și a stat în stînga mea, vecinul din dreapta fiind schimbat după fiecare fel de mâncare astfel ca mai multe persoane să aibă șansa să-mi stea alături. Astfel am putut conversa cu mai mulți bărbați încântători, inteligenți și plăcuți – printre alții, rectorul Universității Chicago¹⁴⁹ (aceasta îmi reamintește că am uitat să menționez o scurtă vizită la Universitate, în această după-amiază, înainte de spital).

Seara noastră s-a sfârșit cu muzică remarcabilă, cântată de un excelent tenor și o perfectă soprană și, în final, un cuplu splendid de dansatori care au dansat la început un tango în costume spaniole iar apoi în costume mult mai moderne. Ea era o micuță extrem de atractivă.

Astăzi copiii mei au avut o petrecere pe cont propriu.

147. General Alexandru Averescu (1859-1938), ministru de Război (1907-1909), comandant al Diviziei 1 Infanterie (1901-1911), șeful Marelui Stat Major (1911-1913), comandant al Corpului 1 Armată (1914) și al Armatei a II-a în timpul Primului Război Mondial (1916-1918), fondator al Ligii Poporului (1918) transformată în Partidul Poporului (1920), prim ministru (1918, 1920-1921, 1926-1927), mareșal al României (1931).

148. Charles Gates Dawes (1865-1951), Vicepreședinte al S.U.A. (1925-1929), laureat al Premiului Nobel (1925).

149. Dr. Harry Pratt Judson (1849-1927), președinte al Universității Chicago (1907-1923), numit președinte emerit până la moarte.

Mi-a fost lăsată o dimineață numai pentru mine. Am decis să merg la înot cu Ileana, la un club pentru doamne, excepțional organizat. Niciodată n-am văzut ceva atât de luxos! Aici, în America, o regină nu poate face niciodată nimic simplu pentru că toată lumea dorește să-i aducă onoruri și să fie onorată prin prezentare. Întotdeauna trebuie să sesizez fiecare detaliu, să semnez în caietul cuiva, să fiu fotografiată cu persoana care poate profita din aceasta. Totul pare a fi făcut pentru cu totul altceva și fiecare se alege totdeauna cu ceva din aceasta, în afară de mine însămi. Iar americanii sunt atât de eficienți în toate încât tot ceea ce se presupune că voi face este trasat, pas cu pas, pentru mine, nimic nu este lăsat la latitudinea mea. Trebuie doar să-mi urmez pașii, protestul ar fi inutil așa că nu am încercat niciodată să protestez, ci am trecut prin toate cu un zâmbet pe care nimic nu l-ar fi putut șterge.

Totuși, astăzi dimineață era cât pe ce să se întâmple un dezastru când am plecat pur și simplu pe furiș și, ca să spun așa, în chip neoficial, mă gândisem că aş putea să-l iau cu mine pe Crag,¹⁵⁰ tot pentru înot, căci altfel îl lăsasem totdeauna acasă. Dar nu există plecare pe furiș fără ca fotografii să știe de ea! Așa că, bietul Craggie, Ileana și cu mine am fost întâmpinați de obișnuitele explozii insuportabile. Noi, grupul regal, suntem obișnuți de-acuma cu aceasta; nu ne-o fi plăcând nouă, nu ne mai face nici măcar să clipim. Crag însă a crezut că s-a pregătit ceva oribil, în mod special împotriva lui și, sperându-se, a fugit de lângă ușă, în stradă unde, spre spaima mea, mașinile goneau în sus și-n jos. Am trecut prin câteva momente de isterie groaznică, dar devotata poliție l-a salvat pe înspăimântatul fugar înainte de dezastru.

La club am fost înconjurați cu toată atenția, conduși din cameră în cameră, dintr-un onor într-altul, până când Ileana și cu mine ne-am pierdut nădejdea că vom mai ajunge vreodată la piscină. Dar, până la urmă, ne-am atins scopul, iar înotul a fost încântător.

După aceea, d-na Morris¹⁵¹ și-a făcut iluzii că o regină poate merge la cumpărături în Chicago. A dorit să-mi arate imensul magazin Marshall Field's. Dar fotografiile erau înăuntru înaintea noastră și primele lor explozii ne-au dat de gol și am fost înghesuite și hăituite așa că toate tentativele noastre de a face cumpărături au fost zadarnice. Totuși, am cumpărat o haină de blană drept cadou de Crăciun pentru Păunele.¹⁵²

De la Marshall Field's, d-na Morris a vrut să mă ducă la un magazin de bijuterii de care sunt ei interesați, am mers acolo dar... când să ieșim și să ne urcăm în mașină, dintr-o dată ne-am trezit într-o masă compactă de lume care ne bloca din spate, din față și din toate părțile astfel că mașina noastră a fost aproape luată pe sus. D-na Morris care este nervoasă și-a pierdut de tot capul. Se simțea cumplit de vinovată dar, prin zâmbetul meu calm, am încercat să-i insuflu încrederea în ea. Cum am reușit să ieșim din acea blocadă nici nu pot spune. Polițistul nostru secret, Canion [Kenyon] este un băiat de zahăr. Are fața și ochii unui ghepard sau ai unei pume, mestecă tot timpul gumă – și cu fiecare zi am învățat să avem cea

150. Câinele de rasă spaniel al Reginei Maria.

151. Constance Lily Morris, soția lui Ira Nelson Morris, consulul României la Chicago (vezi nota 32, p.111), prietenă apropiată a Reginei Maria pe care a însoțit-o în voiajul american și, după aceea, și-a publicat jurnalul ținut în acel interval sub titlul *On Tour with Queen Marie* (Robert M. McBride Company, New York, MCMXXVII)

152. Lucia (Lucie) Păun, profesoară de limba franceză a principeselor Elisabeta și Maria (Mignon) care se consacră și picturii în acuarelă, poreclită Păunele. Era fiica profesorului Vasile Păun (1850-1908), care predă limbile germană, engleză și română la Colegiul Sf. Sava, iar din 1890 la Liceul Gh. Lazăr al cărui director a și devenit, deținând funcția până la moarte. A fost trimis în Germania pentru a-i da prințului moștenitor Ferdinand primele noțiuni de limbă română înaintea sosirii acestuia în România.

mai mare încredere în el. A fost atașat pe lângă persoana mea de Departamentul de Stat pe întreaga durată a șederii mele. Cu o calmă vigilență el este peste tot, în lift, pe coridor, în sufragerie, în fiecare colț unde mă duc și totdeauna în automobilul meu. A fost unul dintre prietenii noștri cei mai de încredere în tot timpul șederii noastre. Copiii îl iubesc dar el vorbește sau spune foarte rar ceva, doar supraveghează cu acei ochi de pumă, supraveghează, supraveghează tot timpul.

Înapoi la hotel, nu fără dificultăți, pentru a mă îmbrăca pentru un mare prânz la Clubul Oamenilor de Afaceri. Nu era o adunare elegantă ci una importantă. După prânz, care a fost unul de afaceri, am fost condusă într-o sală mare, plină ochi de lume și, fără să fi fost avertizată, mi s-a cerut să vorbesc și, dacă este posibil, să le spun oamenilor ce mesaj special trimitea România, prin regina ei, Americii.

Mi-am încordat puterile și, cu toată seriozitatea, fără să-mi tremure vocea, le-am ținut cel mai bun discurs pe care cred că l-am rostit de când sunt aici. A fost de fapt o declarație de credință și am simțit că erau cu toții alături de mine, emoționându-i profund – eu însămi gândind la tot și la toate, aveam lacrimi în ochi, dar vocea mi-a rămas puternică. Românii mei au fost copleșiți de o mare emoție, iar când am pășit afară pe coridor s-au înghesuit, cu lacrimi în ochi, în jurul meu să-mi sărute mâinile. În acel moment simțiseră tot ceea ce a însemnat și înseamnă Regina Maria pentru țara lor.

În acea după-amiază am mers și la magnificul Muzeu de Istorie Naturală Marshall Field's, una dintre cele mai splendide clădiri pe care am văzut-o vreodată, plină de colecții superbe de animale ca și de comori de artă de toate felurile posibile. M-a fascinat peste măsură o colecție rară și enormă de obiecte și costume unice de indieni, mexicani și laponi.¹⁵³ Directorul muzeului era un bărbat extrem de plăcut, distins, cu fața uscățivă.

De la muzeu [am mers] în depărtatele mahalale din Chicago unde celebra și mult iubita Jane Adams [sic]¹⁵⁴ își desfășoară activitatea în mijlocul dezmoșteniților orașului. Acolo am primit, în mod curios, vestea morții lui Toose¹⁵⁵ - un mare prieten al meu din timpul războiului, membru al Crucii Roșii Americane de la care așteptasem mereu să primesc vești în timpul șederii mele aici.

Când am intrat în salonul d-rei Adams m-am găsit față în față cu propria mea fotografie „mare” [în limba franceză în original, *en grand*]. Uimită să o găsesc acolo, d-ra Adams mi-a spus că i-a fost lăsată de Toose, care fusese un mare prieten și care îi vorbise tot timpul despre mine. Când s-a dus la spital i-a lăsat o prețioasă fotografie a mea în grijă, alături de picturile sale (Toose era pictor), să le păstreze în caz că nu s-ar mai întoarce să le ceară. Nu s-a mai întors, dar memoria sa m-a întâmpinat acolo, în acel cartier sărac din Chicago, unde o nobilă femeie face o treabă minunată. În volumele anterioare ale jurnalului meu numele lui Toose este adesea menționat și totdeauna cu multă simpatie și apreciere.¹⁵⁶

Aici, chiar în acest loc unde este făcută o treabă minunată, fotografiile au reușit să intre, cu detonările lor bestiale, zgomotul și vulgaritatea desacralizantă, distrugând complet atmosfera pașnică de care am sperat să mă bucur conversând cu acest apostol al săracilor. Am fost aproape exasperată.

153. Era vorba, de fapt, de piese etnografice de la eschimoși pe care memorialista îi confunda cu laponii din nordul Scandinaviei.

154. Jane Addams (1860-1935), activistă pe tărâm social și autoare. A organizat și condus Colonia Socială de la Hull House din Chicago (1889) unde și-a stabilit ea însăși locuința pentru a fi mai aproape de cei pe care-i ajuta. Devine inspector al străzilor și aleilor din jurul respectivei colonii. Este aleasă președinte la *Women's International League of Peace* și conduce adunările generale ale acesteia de la Haga (1915), Zürich (1919), Viena (1921), Haga (1922), Washington (1924) și Dublin (1926).

155. Toos (?-1926), pictor, fost membru al Crucii Roșii Americane ce a activat în România (1917-1919).

156. Maria, Regina României, *Însemnări zilnice (decembrie 1918-decembrie 1919)*, Traducere de Valentina Costache și Sanda Racoviceanu, Editura Albatros, București, 1996, p. 207, 218, 259.

Am mai vizitat Tribunalul pentru minori, o minunată instituție unde infractorii copii sunt călăuziți, dacă este posibil, cu grijă și înțelegere, spre o viață mai bună. Este prea mult de explicat cum se realizează, dar este o splendidă și binecuvântată muncă umană.

Înapoi la hotel, pentru o secundă, iar apoi am vizitat două doamne în fermecătoarele lor case și acolo, timp de o oră, am găsit puțină liniște, departe de mulțimi și de aclamații de care, adesea, ai parte mai mult decât poți duce.

Știrile despre M[ajestatea] S[a] mă îngrijorează, așa că nu mai am liniște și am decis că trebuie să scurtez, fără milă, toată ultima parte a șederii mele aici, indiferent de dezamăgirea mea și a celorlalți, și să pornesc spre casă, cu aproape o lună mai devreme decât îmi planificasem. Ultima telegramă primită spunea că doctorii nu erau satisfăcuți de analiza lor și că mai bine m-aș întoarce. Așa că mă voi întoarce, deoarece nu mai pot avea pic de pace și liniște dar, din cauza agitației și comentariilor care se vor stârni aici, trebuie să-i pregătesc, încet, pentru plecarea mea.

Șederea noastră în marele Chicago s-a încheiat cu o imensă „gală de operă” dată în cinstea mea, o magnifică reprezentație cu Aida. Am fost rugată să-mi pun toate bijuteriile și să arăt în întreaga mea strălucire spre a onora Chicago, care nu vrea să stea cu nici un chip mai în urma New York-ului. Așa am și făcut.

O femeie cu o voce splendidă, Raïsa, cred, a cântat în rolul Aida. O sală splendidă, plină ochi și extrem de elegantă.

Se pare că, cel mai mare test pentru puterile mele a fost să cuceresc inimile din Chicago. Nu știam că Chicago este cel mai rău oraș al Statelor Unite, după cum se exprimă America. După toate semnele am câștigat inima teribilului Chicago, iar pătimașul interes pe care mi l-a arătat populația a crescut constant în timpul celor patru zile cât am fost acolo. Și aici, din nou, am pornit la treabă cu acel curaj al inocentului.

Dl. și d-na Morris au dat un supeu vesel și select după operă. Au fost câteva discursuri puțin solicitante și, în final, eu, într-un moment de veselie, după ce fuseseră băute mai multe pahare, am propus, în vorbe nostime, un toast în sănătatea mult - ocărăților fotografi care, deși m-au bombardat în fiecare oră a zilei și în fiecare loc, sunt la fel ca soldații care nu-și lasă puștile – această vorbă neașteptată a mea a stârnit aplauze furtunoase și hohote de încântare și amuzament.

Am făcut-o intenționat pentru că știam că gazdele mele fuseseră tulburate de faptul că nu fuseseră în stare să mă protejeze împotriva odioasei indiscreții a acelor martiri ai slujbei, dar care mă sacrificaseră pentru nevoile lor.

Miercuri 17 nov., 1926

Chicago – Indiannapolis

Am părăsit Chicago la 12. La primele ore ale dimineții mi-am spălat părul și am urmat un al doilea tratament, atât de odihnitor, din partea fetelor de la Arden. De fapt, am adormit fericită 15 minute, în timp ce ele îmi făceau masaj la frunte, ochi și față. Folosesc cele mai proaspete și răcoritoare ingrediente și, după ce ți-au înfășat fața în materiale frumos parfumate, trec gheață peste bandaje în dreptul frunții și în jurul extremităților figurii. Restul dimineții a fost un efort obositor de a face față tuturor acelor lucruri pe care le impune ridicarea taberei unei regine, inclusiv facerea bagajelor. Nervi și răbdare, momente nimicitoare ce trebuiesc înfruntate.

Am plecat de la stația noastră cu o jumătate de oră mai târziu decât era programat, ninge, dar o mulțime dornică de aclamații aștepta răbdătoare și fără a-și pierde entuziasmul spre a-mi striga un ultim, fierbinte la revedere. „Întoarce-te la noi, întoarce-te” striga democraticul, formidabilul Chicago, cel mai stricat și cel mai rău oraș al Americii.

Copiii decisese să șofeze tot drumul până la Indiannapolis, un drum mult prea lung pentru o zi groaznică după părerea mea, dar nu am ridicat nici o obiecție, trebuie să se învețe minte.

Am ajuns pe întuneric, o altă primire grandioasă și am fost dusă cu mașina, la pas, pe străzi, până la un mare monument al Războiului Civil¹⁵⁷ unde am depus o coroană de flori. Indiannapolis este un oraș militar și, din anumite motive, unul maritim. Atât armata terestră cât și marina erau aliniate pe treptele monumentului, de asemenea cercetași și un încântător șir de băieți marinari în uniforme albe, în ciuda frigului. Când coboram de acolo, domnul care era cu mine a spus : „Am pariat că Majestatea Voastră ar săruta pe unul dintre acești băieți!” „Cu cea mai mare plăcere, am spus eu, dar

157. Războiul Civil american sau Războiul de Secesiune, purtat între statele nordiste și cele sudiste, între anii 1861-1865.

[Regina Maria luându-și bun rămas de la locuitorii din Chicago]

să aleg pe unul care va fi sărutat pentru toți ceilalți.” Și am ales un micuț încântător, cu obraji bucălați și mari ochi albaștri înconjurați de gene negre. A fost, evident, un țipăt de bucurie.

Vizită la parlament pentru a fi primită de primar și guvernator. Primarul mi-a dăruit cheia de aur a orașului. Vizită la biserica românească. Am simțit multă emoție când au citit rugăciuni pentru M[ajestatea] S[a]. Nicky mi s-a alăturat la biserică, dar Ileana căzuse răpusă de oboseală și nu a putut veni. Am găsit-o aproape la capătul puterilor dar, cu toate acestea, a decis să apară la dineul din acea seară, ceea ce a și făcut.

Am zeci de amintiri din acea seară, urmărită de știrile de acasă și fiind hotărâtă să sar peste toate etapele [în limba franceză în original, *de brûler toutes les étapes*] și să ajung acasă cât se poate de repede. Știu ce trebuie făcut, altfel nu aș putea avea liniște dacă rămân dar, mărturisesc că e o mare dezamăgire că trebuie să mă grăbesc să plec cu programul doar pe jumătate îndeplinit. În seara aceasta, la dineu, când am fost rugată să vorbesc, m-am ridicat cu inima grea și am vorbit cu imensă emoție simțind că acesta era un adevărat bun rămas, un trist bun rămas, din cauza veștilor rele primite de acasă. Am fost capabilă să comunic emoția întregii săli și aproape mi-am pierdut glasul dar am scos-o la capăt, cu bravură, și am văzut mulți ștergându-și ochii în marea sală.

Mi s-a dat o machetă în aur a monumentului Războiului cel Mare¹⁵⁸ pe care Indiannapolis este în curs de a-l construi, și mi-a fost dată cheia orașului în aur masiv.

Joi 18 nov., 1926

Louisville

Dificil de luat decizii, dificil de făcut planuri, multe discuții și foarte multe opinii, în sfârșit s-a decis că, din cauza știrilor neliniștitoare primite, trebuie să abandonez toate celelalte întâlniri, să nu mai merg la Detroit, Cincinnati, Pittsburgh, pentru că ar fi prea greu pentru mine să fac față marilor mulțimi și ceremoniilor de vreme ce sunt atât de tulburată, pe lângă faptul că ar fi deplasat.

Mărturisesc că regret Detroitul care este centrul marii industrii automobilistice și unde l-aș fi putut întâlni pe Ford,¹⁵⁹ unul dintre cei mai interesanți oameni ai Americii – dar sunt obișnuită să renunț așa că am făcut-o fără să mă plâng. Sunt, de asemenea, marile comunități românești din Detroit și Pittsburgh pe care am să le pierd! Nici măcar nu îndrăznesc să mă gândesc la dezamăgirea acelor care mă așteptau, care au făcut mari cheltuieli ca să mă primească și la care nu mă pot duce. Cunoscându-le puternica dorință de a mă avea [printre ei] oriunde mă duc, pot cântări proporția nefericirii dată de dezertarea mea, mai ales că fiecare oraș vrea să-l depășească pe celălalt în dorința de a arăta cum pot ei să primească o regină.

Am decis să-l las pe Nicky să meargă în locul meu la Detroit pentru că visul său era să facă cunoștință cu Ford și să vadă marele oraș al mașinilor, pe lângă faptul că îi poate saluta pe români în numele meu.

158. Primul Război Mondial (1914-1918)

159. Henry Ford (1863-1947), pionier al industriei automobilistice; a inițiat producția de serie și standardizarea pieselor; fondator al Companiei de Automobile Ford (Ford Motor Company), în 1903.

Există momente când cineva trebuie să estimeze importanța lucrurilor, să ia o decizie și să o respecte. Dar, de vreme ce eram la Louisville, am hotărât să mă supun obligațiilor zilei de azi pentru că mă aflam chiar la ușa lor. Așa că, am pornit, vitejește, în obișnuitul tur, procesiunea prin oraș, primăria, prezentarea, un mic salut la radio și apoi un lung drum cu automobilul la ceea ce ei numesc „Bătrâna casă din Kentucky”, o casă veche unde unul dintre poezii lor populari¹⁶⁰ a scris acel cântec, de-acum național, și care este păstrată în memoria sa și a cântecului. Un loc drăguț, un drum printr-un ținut simpatic, un peisaj lipsit de grandoare dar plin de fascinantă liniște.

Acesta este unul dintre statele cu case de țară și are ceva mai puțină strălucire, dar este mult mai plăcut [în limba germană în original, *gemütlich*] și rafinat. Aici, în Bătrâna casă din Kentucky am luat prânzul între oameni plăcuți și, după aceea, am mers pe un alt lung-lung drum la locul de naștere al lui Lincoln, care este o colibă mică din bușteni în jurul căreia au construit un monument din piatră ca un templu – modesta colibă din interior este ca un altar. A fost un drum lung. Iubesc goana pe drumuri bune. Am mers în mașină cu guvernatorul, un domn bătrâior și liniștit, dar eram îngrozitor de adormită din cauza nevoii unei nopți mai lungi [de odihnă], din când în când. Amabilul domn vârstnic a observat lupta mea cu somnolența pe care voința nu mi-o putea învinge și m-a rugat să trag un pui de somn ceea ce am făcut, cu recunoștință cufundându-mi, pentru circa 10 minute, fața în blănuri, după care am fost mult mai odihnită.

Înapoi la tren unde am ajuns pe la ora 7.

Ileana s-a odihnit toată ziua în pat dar și-a tras, vitejește, o rochie de seară și m-a însoțit la balul pe care Louisville îl oferea în onoarea noastră.

Aceasta avea să fie ultima mea apariție publică și festivă. Lumea era mișcată; au realizat că făceam un mare efort și mi-au arătat prețuirea, dragostea și compasiunea lor. Nu există nici o îndoială că americanii mă iubesc. Pot exista și profanatori în ceea ce ei numesc presă galbenă [de scandal] dar toți cei care sunt cumsecade în America mă iubesc cu o dragoste adevărată. Ileana s-a simțit rău așa că am plecat devreme.

Vineri 19 nov., 1926

În tren spre N[ew] York

Nicky a plecat devreme, la Detroit și Pittsburg, cu Atanasescu dar noi ne-am continuat drumul spre ultima noastră etapă [în limba franceză în original, *étape*].

Se hotărâse că voi petrece ultimele 4 zile într-o casă particulară în afara N.Y., într-un loc numit Tuxedo ce aparține unui bogat și foarte cunoscut și plăcut bancher și soției sale, domnul și doamna Mitchell.¹⁶¹ Se consideră că este mai bine să petrec ultimele zile acolo decât dacă aș fi în N.Y.

160. Stephen Collins Foster (1826-1864), celebru compozitor care prin creația sa a mediat accesul stilului country în cercurile conservatoarei și rafinatei elite sudiste dinaintea Războiului Civil. Inspirat de folclorul sclavilor negri de pe plantații, a scris mai multe cântece, devenite clasice, precum „Oh! Susanna” (1848), „Way Down South” (1848), „Camptown Races” (1850), „Ring the Banjo”, „My Old Kentucky Home” (1853), „Old Black Joe”, „Jennie with the Light Brown Hair” (1854) și „Beautiful Dreamer” (1864).

161. Charles Edwin Mitchell (1877-1955), bancher, președinte la National City Bank din New York. Era fiul lui Charles E. Mitchell, veteran al Războiului Civil american și primar al orașului Chelsea din statul Massachusetts (1887-1888). În 1933 demisionează de la conducerea băncii fiind acuzat de evaziune fiscală; în urma unui răsunător proces, este achitat.

Am primit o telegramă mai puțin alarmantă de la Mignon spunând „Papa mai bine, nu te neliniști”, dar mă neliniștesc tot timpul și este îngrozitor pentru mine să fi atât de departe într-un asemenea moment și fără să știu ce a cauzat această criză, dacă a fost bruscă sau dacă a venit treptat. Desigur nu cunosc nici un amănunt. Mignon mă întreabă în telegramă dacă am primit scrisoarea Lisabetei, așadar există o scrisoare trimisă cu ceva timp în urmă. Sper că o voi primi înainte de a mă imbarca.

Această zi în tren a fost folosită pentru odihnă și muncă, deși a fost nevoie de mine de mai multe ori la diferite stații pentru a primi demonstrații voioase. Peste tot pe unde treceam veneau în corpore. Într-unul dintre locuri, cred că Cincinnati, era locul unde gazda noastră feroviară, Carroll, fusese crescut la un orfelinat iar marea sa dorință fusese de a vedea copiii de la acel orfelinat; au venit cu toții la stație să mă întâmpine și am vorbit cu ei.

Povestea bătrânului Carroll este una emoționantă. Când era doar un bebeluș mama sa călătorea undeva cu el când, pe neașteptate, ea a murit și nimeni nu știa cine era iar copilășul ei era prea mic să-și spună numele. Așa că el era complet pierdut și a fost dus de câțiva oameni la acest orfelinat unde a fost crescut. Mai târziu a descoperit, printr-un noroc, cine era tatăl său dar acesta murise doar cu câteva zile mai înainte așa că nu și-a cunoscut niciodată părinții și nici măcar propriul nume decât când era deja băiat mare.

Acum este un domn vârstnic, prosper, milos, robust, cam din topor și chior de un ochi. Are cea mai bună inimă care poate exista și plânge cu ușurință când este emoționat. M-a îndrăgit pe mine și pe copii și mi-a numit suita „familia oficială” iar mie îmi spunea adesea „nu vă neliniștiți, totul va fi bine. Voi avea eu grijă de dumneavoastră.” I-a fost mai greu să înțeleagă familia oficială dar putea face haz de ea. De fapt, el este o figură bizară, puțin cam absurdă, dar face din toată inima tot ce poate. Cred că, spre seară, dă încolo „prohibiția” și bea adesea un pahar în plus. Nu era, cu siguranță, tipul de om care să se înțeleagă cu oficialitățile curții.

Stanley Washburn nu a fost prea apreciat de familia oficială deși soția sa a fost, dar mi-am păstrat aceeași simpatie și încredere în el pe care o aveam din zilele războiului – dar, desigur, concepțiile americane sunt uneori greu de a se potrivi cu ale noastre.

Mi-am scris ultimul articol și mă simt ușurată că am scăpat de această obligație deși mi-a plăcut să le fac pe când mă aflam la ei, cu toate că singurul efort era să găsesc vreme [să scriu]. Dar mă simt despovărată că le-am făcut, îmi dă un sentiment de libertate și emancipare.

Ileana a rămas în pat toată ziua pentru totală odihnă.

Pentru cină am fost invitată de bătrânul Carroll într-un nou și frumos vagon-sufragerie pentru a avea o ultimă masă împreună cu toată lumea – o masă de adio cu toți însoșitorii noștri din tren.

Întreaga zi am distribuit fotografii și mici daruri la toți cei care mă serviseră, mari și mici, având peste tot drept rezultat cea mai mare încântare, dar cu toate acestea am mers la culcare, numai de data aceasta, destul de devreme.

Am avut prea puțin timp să dorm târziu dar am rezistat foarte bine exceptând o anume usturime a ochilor, din când în când.

Sâmbătă 20 nov., 1926

Tren – Toxido [sic Tuxedo]

Am fost smulși din paturile noastre la recea și matinala oră șapte pentru a face un drum cu mașina printr-o mică parte din Virginia de care, vai, trebuie să ne lipsim din cauza plecării noastre urgente. Familia oficială era supărată pentru că zicea că era interesul altora în această călătorie pe care urma să o fac. Nu am făcut cercetări în această privință ci m-am supus, înțelegătoare, așa cum am făcut tot timpul, deși aș fi preferat la acea oră patul. Am lăsat-o pe Ileana în dulcele ei somn.

Am muncit din greu în momentele când nu am fost acaparată de alții.

La Baltimore, credinciosul domn Williams a venit în tren să spună un mișcător adio.

În sfârșit, ne-am despărțit cu toții de trenul nostru ca o casă, luându-ne un afectuos bun rămas de la toți, de la negrii noștri, de la cei doi amabili ofițeri de poliție care ne-au păzit tot timpul cu atâta devotament, cu adevărată înțelegere și prietenie, și de la domnii de la căile ferate, inclusiv de la bătrânul Carroll care a organizat marele nostru tur, și am plecat la Taxido [sic] în mai multe mașini.

Friedel, Titi¹⁶² și alții, Cretzianu¹⁶³ cu fiica, care sosiseră în absența noastră, de asemenea bătrânul Cromwell și alții, ne-au întâmpinat la gară.

Un drum foarte lung cu mașina ajungând pe la șapte la fermecătoarea și frumos situata casă Mitchell.

Era un sentiment minunat să intri într-o casă adevărată după lunga noastră hoinăreală. Și așa camere minunate! Atât de pline de flori și liniștite – încântător!

Evident nu ne-am primit bagajele decât prea târziu așa că m-am dus jos, la cină, în halatul meu albastru cu argintiu. O adunare selectă și plăcută de oameni amuzanți și cultivați iar după aceea una dintre cele mai talentate actrițe de care am auzit vreodată a dat un spectacol de pantomimă. Am conversat cu oameni plăcuți.

Duminică 21 nov., 1926

Taxido [sic Tuxedo], N.Y.

În ce loc minunat mă aflu! chiar pe o colină înconjurată de păduri, dedesubt un lac iar mai departe alte coline și păduri. Alte case răsfirate ici și colo dar numai vile – acesta este un ungher al oamenilor bogați. Proprietatea gazdei noastre, dl. Mitchell, este întinsă și izolată de toate celelalte. Pace totală și admirabilă liniște, măcar de-aș putea să mă opresc aici în loc să alerg în N.Y., dar fiecare ceas a fost aranjat, încă din tren, pentru mine. Trebuie să-mi duc la bun sfârșit programul.

Așa că, imediat după ora nouă, am zburat cu d-na Morris în mașina mea. Ileana plecase înaintea mea cu Miss Marr, la biserica lui Shoemaker iar, după aceea, la prânzul acestuia, în vreme ce eu vizitam Muzeul Metropolitan și prânzeam, într-o companie aleasă, la d-na Kelly, o femeie minunată, mare prietenă a României și care a trudit mult pentru noi. Era acolo

162. Titi Mignano, doamnă apropiată familiei regale, pe care Regina Maria o caracteriza drept „cel mai drag flirt al M[ajestății] S[ale]” (cf. A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, rola 480, fotograma 9 – jurnal, vol. LX, f. 77)

163. Gheorghe Cretzianu (1865-1931), diplomat, ministru plenipotențiar al României la Washington.

generalul Pershing și, de asemenea, dl. Cravatt, marele jurist care îl ajută pe Cromwell în afacerea Beckley.¹⁶⁴ Pershing a stat lângă mine. Este extraordinar de plăcut.

Aranjasem să păstrez o oră liberă să o întâlnesc pe d-na Cochran, vechea prietenă a lui Rosco dar, dintr-un anume motiv, ea nu a venit deși telegrafiasse că o să vină. Am fost îngrozitor de dezamăgită pentru că aceasta era o oră prețioasă ce e greu să o înlocuiesc. Dar voi încerca tot ce pot. Nu vreau să părăsesc America fără să o văd!

La d-na Morris pentru o ceașcă de ceai, unde mi s-a alăturat Ileana, foarte încântată de prânzul și petrecerea de la Buchman și de prietenii săi. Era absolut radioasă.

Am terminat [ziua] la ceea ce numesc ei „Adăpostul”, un fel de club pe care l-au organizat câteva doamne din N.Y. pentru soldații invalizi. Nu părea a fi fost o zi foarte plină dar a fost umplută de multă lume ce s-a înghesuit în ea.

Muzeul Metropolitan este plin de comori minunate, multe dintre ele s-au rătăcit din case europene. Am putut vedea destul de mult într-o oră și jumătate.

Ca să ieși cu mașina din N.Y. îți ia peste două ore dacă nu prinzi feribotul și trebuie să aștepți, ceea ce ni s-a întâmplat nouă.

Pe drumul spre casă, bătrânul Cromwell a venit cu mine în mașină până la feribot pentru a-mi explica tot ceea ce a făcut și face în afacerea Beckley. Este, într-adevăr, un bătrân păianjen, straniu, înspăimântător dar, pentru moment [este] prietenul meu, și unul puternic. A vorbit și a tot vorbit, măiestrit este singurul cuvânt pentru a descrie cum a vorbit, iar eu m-am cutremurat în fața lui. Este ceva rău în el. Dar este gata să ajute și este capabil s-o facă, teribilul bătrân. Cred că mă va elibera de Beckley! Cinste [lui] să mă descotorosească de ea și de Sindicat și să fiu cu totul liberă.

[Prințul Nicolae împreună cu Henry Ford]

O foarte plăcută cină și seară la Taxido care în realitate se scrie, cred, Tuxedo – lume încântătoare, printre alții omul ce mă atrage cel mai mult în America, Frank Polk și foarte drăguța sa soție pe care încă nu o cunoscusem. Polk are cea mai nobilă față, un fel foarte blând de a se purta și este, în același timp, un om extrem de inteligent și capabil. Sunt puternic atrasă de el. Ce lucru curios este compasiunea! Erau și Irène Gibson, Friedel, Amant [sic], Cretzianu cu fiica, Titi și doi tineri extrem de arătoși pe nume lor Hamilton.

¹⁶⁴. Zoë Beckley (vezi nota 118)

Însuși dl. Mitchell este cât se poate de plăcut, isteț, amuzant, om de lume [în limba franceză în original, *homme du monde*]. A fost o serată [în limba franceză în original, *soirée*] încântătoare. Titi a cântat divin și era acolo un pianist remarcabil.

Mi-am savurat seara iar Irène Gibson este irezistibilă. A fost agreabil să fac puțină pauză printre oameni cu adevărat plăcuți și încântători.

Biata mea Loïe a plecat deja cu [pachebotul] „Majestic”, nimic nu mersese bine pentru ea, totul a fost o amară dezamăgire și și-a pierdut firea. Propriul ei neam a eliminat-o: nimeni nu este profet în țara lui [în limba franceză în original, *personne n'est prophète dans son propre pays*].

Mi-a părut teribil de rău pentru ea, dar trebuie să mărturisesc că, de data aceasta, m-a băgat în bucluc – dar, cu toate acestea, dragostea și încrederea mea în ea sunt neschimbate, doar că ea a devenit prea nervoasă și asculta de prea mulți deodată. Amant [sic] este un prieten credincios și devotat cauzei noastre. Titi era cam tăcută și plecase înainte ca M[ajestății] S[ale] să-i fie rău dar a spus că atunci când l-a văzut ultima oară, el se plângea de durere într-o parte. Sunt neliniștită, neliniștită!

Luni 22 nov., 1926

Tuxedo – N.Y.

O zi minunată. Vreme senină. Ce păcat să nu rămân liniștită aici o zi întreagă, fără nici o grabă, trăind o viață normală, de țară, fără zorul [obișnuit] – dar vai, nu pot.

Dar astăzi am pornit doar puțin după zece, lăsându-mi-se timp să semnez și să aleg multele fotografii pe care trebuie să le mai dau. Apoi am plecat, cu mașina, cu Irène Gibson, spre Long Island sau, mai degrabă, acea parte a ei numită Oyster Bay [Golful Stridiei], să luăm prânzul cu William Leeds și Tommy (fica bietului Gheorghe). A fost un drum cu mașina de peste 3 ore, dar un drum plăcut și mi-a plăcut să văd întregul loc. Long Island este frumoasă și trebuie să fie încântător să trăiești acolo.

Așa vile frumoase și totul împădurit. Soții Leeds au cumpărat o frumoasă bucătică de pământ chiar în golf. Pentru moment au doar o mică dar foarte frumoasă casuță care nu are vedere spre apă, pe care o numesc coliba paznicului dar, mai târziu, vor construi propria lor casă, într-o poziție frumoasă. A fost așa de odihnitor acel mic prânz, doar noi cinci, Ileana și cu mine, tânărul cuplu și Dimitri, unul dintre fiii Xeniei,¹⁶⁵ iar după aceea ne-au luat într-un tur cu bărcile lor rapide cu motor. William și-a construit una care merge cu 8 km pe oră. Ea își are barca ei, mai puțin rapidă, dar [și aceasta] merge tot cu o viteză formidabilă. William m-a luat pe mine, Tommy a luat-o pe Ileana, de fapt William mi-a propus să-i conduc eu barca, ceea ce am făcut. A fost aproape cel mai palpitant lucru pe care l-am încercat vreodată.

Mult prea repede a trebuit să-i părăsim și să mergem la mormântul lui Roosevelt¹⁶⁶ și să o vizităm pe văduva lui¹⁶⁷ – dar fusese o confuzie, ea nu era acolo, scrisoarea ce anunța că vom veni; se pare că nu i-a ajuns.

165. Marea ducesă Xenia Alexandrovna (1875-1960), sora țarului Nicolae II (1868-1918), căsătorită cu marele duce Alexandr Mihailovici Romanov.

166. Președintele Theodore Roosevelt a fost înmormântat în cimitirul Youngs Hill din Oyster Bay.

167. Edith Roosevelt (1861-1948), fiica negustorului Charles Carow și a lui Gertrude Elizabeth Taylor, nepoata unui combatant al Războiului Civil. A fost a doua soție a președintelui Theodore Roosevelt, căsătorindu-se în 1886. Au locuit în casa de la Sagamore Hill, din Oyster Bay. Au avut împreună patru fii și o fiică. După decesul soțului, doamna Roosevelt a locuit în acea casă până la moarte.

La ceai cu amabila d-nă Berton într-o căsuță foarte aproape de Leeds, iar apoi am plecat. Eram însoțiți de cel puțin 16 polițiști pe motociclete, alergând în fața și pe lângă noi, claxonând. Totuși, ospitalitatea lui William fusese prea generoasă în a nu respecta prohibiția și nu pot să spun că, la destinație, am ajuns la fel de mulți câți plecasem.

A fost un lung drum spre casă – ajungând abia la o oră târzie în ospitalierul Tuxedo și lăsându-mi puțin timp pentru îmbrăcat și semnat încă nenumărate fotografii – mi-am ieșit din minți [în limba franceză în original, *affolée*] mai ales că mai sosise și un munte de corespondență. Imposibil să țin pasul cu ea.

A sosit Nicky. Prea puțin timp să-l întreb despre tot [ce a făcut].

Serată [în limba franceză în original, *soirée*] foarte agreabilă, unde am fost capabilă să vorbesc puțin mai mult cu încântătoarea mea gazdă, dl. Mitchell, și cu dl. Cravatt, marele jurist, care stătea de cealaltă parte. A fost o seară plăcută dar am fost puțin obosită și puțin tulburată pentru că sunt atât de multe solicitări pentru mâine pe care nu le pot respecta din cauza lipsei de timp! Îngrozitor!

Pe lângă aceasta este și dureroasa grijă pentru acasă care nu-mi dă pace.

Și îmi pare rău să plec, groaznic de rău îmi pare că plec...

Marți 23 nov., 1926

New York

Am părăsit devreme, la 8½, Tuxedo și acea adorabil de ospitalieră casă pentru a ajunge cât se poate de devreme în N.Y. să vizitez clădirea Standard Oil și, în compania lor, să cercetez golful N.Y., într-una din bărcile lor, și să văd conturul [orașului], așa cum îl numesc americanii, care este una dintre mândriile lor.

Am mers în mașină cu d-na Mitchell și ne-am cunoscut mai bine pentru că, deși eram oaspetele ei, avusesem puțin timp să vorbesc cu ea. Ileana s-a dus la West Point să-și vadă pentru ultima dată prietenii cadeți iar pe Nicky l-am lăsat de capul lui pentru că dorea să-și facă unele cumpărături de unul singur.

Mi-a plăcut compania d-nei Mitchell, este o femeie foarte dulce și o soție și mamă iubitoare; era toată emoționată de felul cum goneam pe străzile New Yorkului, în general supraaglomerate, cu polițiștii care, huruind pe motocicletele lor, ne deschideau calea. Ea era obișnuită să-și facă drum, cu efort și la pas [pe străzi], automobilul ei fiind total blocat de alte milioane de mașini.

Această ultimă zi a mea a fost o zi obositoare și, tot timpul, am simțit marea tristețe a plecării. Și copiii au simțit-o, ne-a plăcut să fim aici printre oameni realmente ospitalieri, și peste tot am fost tratați absolut împăratește. A fost, într-adevăr, splendid – și „mare”.

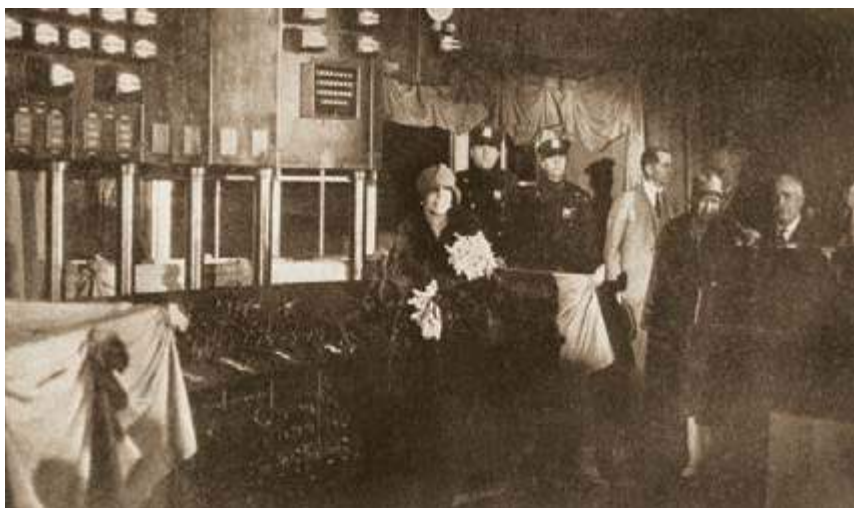
Am început totul în jurul diferitelor golfuri din N.Y., care este construit pe peninsule separate ce sunt unite de mai multe poduri mari, cel mai bine cunoscut fiind Podul Brooklyn. Am luat prânzul la bord și totul era foarte frumos și toți făceau tot ce puteau pentru a mă copleși cu mii de onoruri și amabilități și să mă facă să simt că sunt binevenită și iubită de toți. Americanii știu cum să facă aceasta.

La ora 3 am mers la marea Uzină Electrică Edison. Trebuia să-l întâlnesc pe însuși Edison dar, din cauza schimbării

datei, el nu a putut fi acolo. Am fost teribil de bine primită și onorată în toate felurile imaginabile, de cei care îl înlocuiau. Am apăsat un buton pornind o nouă mașină de 100.000 cai putere, întrebuințată azi pentru întâia oară. Mi s-a oferit un încântător set de ustensile casnice care funcționează cu electricitate, un cadou minunat și folositor, inclusiv unul dintre frigiderele americane pe care eram atât de dornică să-l duc acasă.

Acolo erau trei mari uzine electrice și, în cea din urmă, a venit dragul judecător Gary să-mi spună la revedere și să-mi ofere 5.000 \$ pentru săracii mei. A făcut-o atât de emoționant și de simplu, iar eu am simțit cât de adevărată era dragostea lui pentru mine a dragului și amabilului domn bătrân.

În drum spre Cromwell, am oprit la un hotel să întâlnesc un întreg grup de doamne care trimit pachete de Crăciun pentru orfanii noștri. Ileana s-a întreținut cu ele. Trebuia să mă grăbesc pentru că bătrânul Nelson Cromwell mă aștepta cu toți „Prietenii României” sau, mai precis, cu Comitetul P[rietenilor] R[omâniei] pentru a le mulțumi și a-i încuraja să-și continue treaba. Am o ciudată oroare de bătrânul Cromwell. Cred că este o persoană înspăimântătoare, face lucrurile până la capăt, dar afectarea [în limba franceză în original, *emphase*] lui îmi este odioasă, este abil dar simt, într-un fel, un

La Uzina Electrică Edison

aer de nesinceritate în tot ce face. Mă ajută fiindcă socotește că merită să o facă dar nu pentru că mă iubește. Înțeleg de ce Loïe se teme de el, pentru că în el este ceva hain și feroce, un om care, dacă vrea, poate distruge și zdrobi. Îi place să vorbească despre Dumnezeu, despre lucruri bune și înțelegere dar simțim că, sub toate acestea, sunt puteri și intenții diavolești. Pentru moment el simte că sunt un cal câștigător dar nu mă voi baza niciodată pe prietenia sa la necaz. A ținut un discurs emfatic. Vorbește splendid și, totuși, îl urăsc când vorbește. I-am răspuns și a vărsat lacrimi de crocodil.

Din casa lui am trimis Americii, prin radio, ultimul mesaj de rămas bun. Am fost încântată să pot să pronunț acest bun rămas, să îmi exprim regretele că plec, gratitudinea pentru toată dragostea lor și durerea de a nu fi fost capabilă să merg mai departe – de a fi fost obligată să dezamăgesc pe atât de mulți cu plecarea mea mai devreme. Am trimis un salut de rămas bun chiar și indienilor și negrilor – și românilor mei risipiți. Deși în unele momente este folosit prea mult, radioul este o instituție minunată – prin el am spus rămas bun întregii Americi.

În sfârșit, am ajuns la apartamentul soților Morris care, după lungile peregrinări ale zilei, părea un binevenit rai. Aici i-am primit și am spus bun rămas bătrânului Carroll și prietenului meu Stanley Washburn. Am primit pe dl. Pickering de

la Alianța Ziarelor N[ord] A[mericane] pentru care scrisesem multe articole. Ultimul îl voi scrie de pe vapor. Am primit-o, de asemenea, pe d-na Cochran, o doamnă vârstnică foarte interesantă pe care mi-a recomandat-o Rosco, a cărui profesoară fusese. O extraordinară doamnă bătrână care era o adeptă a lui Abdul Baha¹⁶⁸ și-l cunoscuse personal. Avea să-mi spună lucruri minunate. Am vorbit mai mult de o oră și mi-aș fi dorit să mai avem cel puțin încă două ore. Ileana a venit pentru scurt timp, apoi și Nicky.

Ospitalitatea oferită de soții Morris nu are limite. Acolo m-am îmbrăcat pentru un dineu la d-na Vincent Astor, spre a întâlni multă lume încântătoare. Copiii s-au dus la teatru și au venit mai târziu, să danseze. D-na Vincent Astor este înaltă, blondă, grațioasă, foarte tânără și puțin timidă. Și el¹⁶⁹ înalt dar foarte brun și este fratele fetei ce s-a măritat cu prințul..., un rus; ei sunt copiii lui John Jacob Astor¹⁷⁰ care s-a înecat pe „Lusitania”¹⁷¹ și ai frumoasei doamne Astor care, mai târziu, s-a măritat cu lordul Ribblesdale. A fost o seară plăcută, rafinată, în mijlocul „florii societății americane” [în limba franceză în original, *haute fleur Américaine*], dar eram puțin obosită și adormită – pe lângă aceasta, eram tristă din cauză că era sfârșitul vizitei mele americane.

D-na Mitchell m-a mai dus la unul dintre marile hoteluri unde firma Willis Knight¹⁷² mi-a oferit o frumoasă mașină blindată – demonstrând cu un pistol cât era de rezistentă la gloanțe, chiar trăgând de la mică distanță într-un om care purta o vestă anti-glonț. Mașina este un frumos automobil închis.

În sfârșit, am fost condusă la „Berengaria”, vaporul Liniei [transatlantice] Cunard, cu care vom pleca – dormim acolo în noaptea aceasta pentru că pornește mâine la 10 și foarte mulți vor să vină să ne ureze drum bun.

Nava este aproape o soră a „Leviathanului”, dar mai puțin luxoasă ca înzestrare.

Eram realmente obosită și a fost bine să-mi iau în stăpânire frumoasa, largă și confortabila cabină.

Dar inima îmi era grea. Sunt tristă că plec!

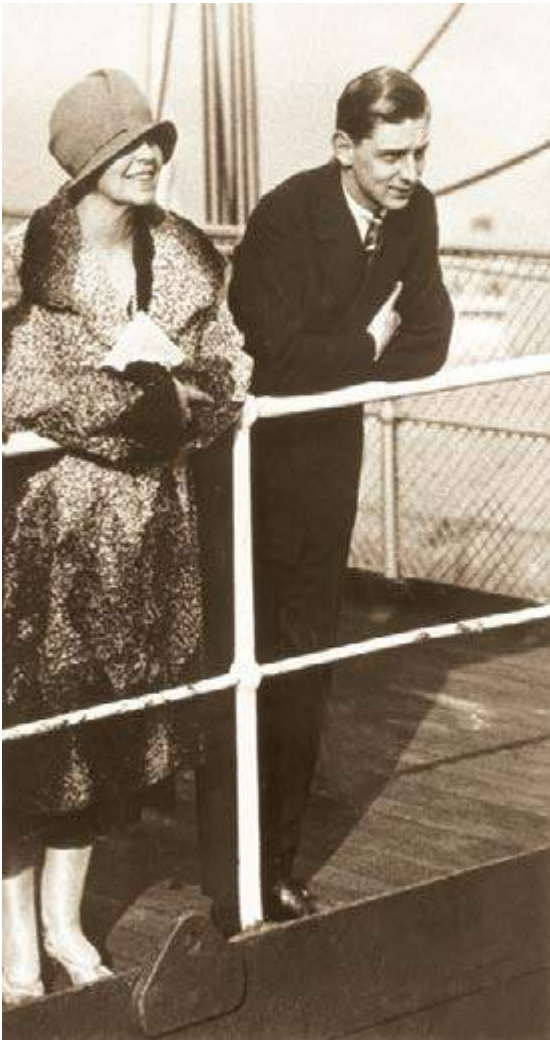
168. Abdul Baha (Abd al-Baha, care în arabă înseamnă „slujitorul gloriei”), fiul vârstnic al lui Baha Allah (1817-1892), fondatorul credinței Bahai ce se dorea a fi o religie universală. Regina Maria era interesată de această religie modernă.

169. Vincent Astor (1891-1959), fiul lui John Jacob Astor IV, milionarul mort în dezastrul pachebotului „Titanic” din 1912. În timpul primului război mondial, Vincent Astor a fost locotenent comandor în marina americană și a capturat, în 1918, submarinul german U 117.

170. John Jacob Astor IV (1864-1912), multimilionar, inventator, autor de romane științifico-fantastice și veteran al Războiului Hispano-American (1898). A murit în dezastrul pachebotului „Titanic”.

171. Regina Maria comite o eroare în privința transatlanticului pe care se afla John Jacob Astor IV și care nu fusese „Lusitania” ci „Titanic”.

172. Modelul de automobil Willis Knight era produs de fabrica de automobile a lui John North Willis din Toledo, statul Ohio.

[Regina Maria și prințul Nicolae pe puntea
pachebotului „Berengaria”]

O dimineață de trist rămas bun – și ce dimineață însorită!
Toți au venit să spună la revedere – și ce flori, ce baloturi, ce pachete!
Toți au adus ceva!

Butler Wright a venit cu Sam Poillon și cu amiralul Long,¹⁷³ care
fusesse inițial atașat nouă; apoi a venit Legația [României] și toți prietenii
mai deosebiți și mulți români, iar fiecare era plin de înflăcărare și de
amabilitate și de reale regrete că ne văd plecând. Erau și urători mai
umili, precum credinciosul Canien [sic, Kenyon] și Ayres și prietenii
noștri poliști.

Copiii și cu mine eram îngrozitor de triști că plecăm, teribil de
tulburați să spunem adio aceluia mare, grandios, inimos popor, atât de
plin de contraste, dar care ulterior face ca totul să pară mic. Este așa o
risipă în totul și, mai ales, în ospitalitatea americană încât, după ea, totul
va părea mic, aproape meschin [în limba franceză în original, *mesquin*].
Da, am iubit America și am fost fericiți în ea.

Fiecare zi a fost o aventură și chiar dacă a existat o anumită
încordare în a fi atât de păzită, înconjurată, supravegheată, atât de atent
tratată și controlată, rămâne acel mare sentiment de a fi fost apreciată,
prețioasă și dragă pentru milioane de inimi. A fost, de fapt, o strașnică
aventură pentru noi trei și îi mulțumesc lui Dumnezeu că ne-a fost
hărăzit acest timp, acest timp minunat în mijlocul unui popor pe care
simțeam că-l putem iubi, care era bucuros să ne aibă cu ei și ne-a arătat
cât de satisfăcut era, cât de extrem de bucuros era.

Sunt foarte conștientă că, ceea ce înșiși americanii numesc
„presa galbenă”, încercase să mă sfășie în bucăți, să arunce o lumină
urâtă asupra intențiilor mele, să mă facă ridicolă și să relateze că America

nu dorea să mă aibă aici, dar am toate acele minunte amintiri personale, toate acele primiri de către mari și mici, toate
acele chipuri tandre care îmi zâmbeau, toate acele voci care-mi strigau numele, toate acele mâini întinzându-se spre mine,
toate acele mii de scrisori de dragoste și bun venit.

Da, voi, detractori ai tuturor lucrurilor curate și frumoase, veți încerca să distrugeți amintirile acestei minunate vizite peste
mări, veți încerca să mă mânjiți cu ridicol și cu usturătoare critică, dar nu veți fi capabili să distrugeți puternicele legături de

173. Amiral A.T. Long, reprezentantul președintelui Calvin Coolidge din partea marinei.

prietenie dintre inima Americii și a mea. Există în ambele părți un puternic sentiment al proprietății, ceva real și puternic și adevărat. O simt, o știu, dar sunt, de asemenea, conștientă că doar din această cauză, voi, rău-voitori, veți încerca să faceți lumea întreagă, și Europa în particular, să vadă cu alți ochi aceste legături de prietenie.

Nu contează, adevărul se ridică până la urmă deasupra minciunilor ca să plutească spre o realizare mai frumoasă decât o poate vedea omul în orbirea sa.

Îți mulțumesc, grandioasă Americă, pentru dragostea ce mi-ai arătat-o, pentru zelul cu care m-ai primit și m-ai așezat în inimile tale de la un capăt la altul al țării. Îmi pare doar teribil de rău că a trebuit să plec exact în momentul când eram pe punctul să mă bucur, în liniște, de ultimele trei săptămâni ale șederii mele. Partea mai obositoare se terminase – și atunci... a trebuit să plec în grabă.

În „presa galbenă” am citit explicații urâte despre plecarea mea mai devreme: aviditate dejucată, nici un împrumut pentru care venisem, dezgust pentru primirea rece, etc., etc... ridic din umeri și rup fâșiile murdare de ziar – dar vai, cunoscând invidia din inimile omenești, aceste mici insinuări murdare le va place cel mai mult să le creadă și, cu siguranță, acele interpretări urâte vor zbura spre Europa.

Ei, această [situație] trebuie privită drept în față și trebuie rezistat până la capăt – au fost făcute greșeli, plecarea mea a fost dificilă iar lumea s-a ciorovăit pe mine – dar chiar și așa am petrecut de minune iar copiii și cu mine am prețuit fiecare moment, chiar și efortul și oboseala.

Cât de tristă am fost să văd orizontul marelui New York dispărând încet-încet, să știu că totul s-a terminat, că eram smulși de lângă prietenii noștri dragi, de lângă acele multe inimi atât de dispuse să ne iubească în fiecare zi.

Cabinele noastre erau o masă de flori, de pachete, baloturi, coșuri. Nu am văzut vreodată așa o profuziune de cadouri, fiecare adusesse sau trimisese ceva; era ca o cameră de Crăciun. Într-adevăr generoși, risipitori – totul în mare [în limba franceză în original, *tout en grand*]!

Acest vapor este mai stabil chiar decât „Leviathan”, dar nu este aceeași viață palpitantă pe el – ne lipsesc prietenii, ne dorisem să ne întoarcem pe același vas, dar vai, datele nu s-au potrivit! L-am îndrăgit pe dragul nostru comandor Heartly și pe valorosul domn Robertson; cât de mult ne lipsește! Acesta este un vas englezesc, pare sobru și rece după dărnicia americană. Suntem frustrați, totul va părea mic și neîndestulător după asta!

Dar marea liniște este odihnitoare, și ce vreme minunată mai avem: marea este perfect calmă, iar nava este atât de stabilă, are așa puține vibrații încât, uneori, cineva își poate imagina că nu se mișcă deloc.

Nu am făcut nimic toată ziua decât să mă odihnesc. Toți avem nevoie de odihnă așa că ne-o îngăduim. Suntem, în mod special, incredibil de adormiți, am dormit tot timpul puțin. E bine să dormi cât îți pofteste inima. Nu am descoperit pe nimeni interesant la bord până acum. Este sezon mort în ceea ce privește vapoarele. Devreme în pat cu un sentiment de desfătare.

[Un trist rămas bun]

Joi 25 nov., 1926

Berengaria

Ziua de naștere a lui Ducky.

Pace și liniște totală, vreme însorită; o frumoasă relaxare la mare – odihna este bună – nu e nici o pierdere să spui aceasta. Mi-am început dimineața încet și la 9½ am mers să înot cu Ileana, Symki, Mimar [Miss Marr] – după aceea un masaj bun. O să trăiesc aceste zile în întregime pentru sănătatea mea fizică și pentru relaxare, va fi multă frământare pe viitor.

Este la bord un interesant domn bătrân, un bancher american numit Barron¹⁷⁴ - la fel de înalt pe cât este de gras, cu barbă albă, jovial, nefiresc de inteligent, prieten cu Saharoff și cu Sam Hill; este interesat de România și crede în binele făcut de vizita mea și îmi apără cauza în ziarele care-i poartă numele. Ne-a luat imediat sub aripa sa. Am prânzit în compania sa la masa căpitanului iar pentru cină ne-a invitat în apartamentul său privat și ne-a dat o masă mult prea copioasă pentru Ziua Americană a Recunoștinței. Dărnicia sa a fost o mărunță continuare a Americii.

Am avut timp să scriu și să gândesc și să mă odihnesc. După prânz am făcut exerciții [de mișcare] în jurul punții, am stat afară până s-a făcut întuneric. Calm total. Am primit telegramă de la M[ajestatea] S[a] că se reface încet – Mignon este tot cu el. Multe cablograme de la toți prietenii americani. Robert a fost tot timpul de neprețuit.

Pace, liniște, odihnă, și timp de gândire.

Vineri 26 nov., 1926

Berengaria

O dimineață foarte însorită și marea liniștită-liniștită, incredibil de frumos pentru acest anotimp.

Vasul nu este prea plin și lume nu prea interesantă la bord, dar copiii au găsit două fete și doi tineri care par drăguți și, împreună cu aceștia, se distrează pe cinste.

O dimineață de lenevie scriindu-mi ultimul articol și înotând splendid, apoi [făcând] masaj.

Dejun la masa căpitanului cu un cuplu vârstnic; el se duce, în calitate de ministru, la Curtea de la St. James – nici unul dintre ei interesant în mod special, dar am constatat că, căpitanul este un omuleț bătrân și plăcut, foarte deștept; ne-am împărtășit părerile despre America și am căzut de acord că americanii sunt un popor nemaipomenit.

Am pășit în sus și-n jos pe punte cu un mic domn american, uscat, care este în Departamentul pentru educație. Am avut o lungă conversație despre școlile americane. Îi este puțin frică de marele grad de bunăstare materială introdus astăzi în școlile americane. Dărnicia cu care sunt cheltuiți banii pe orice în America îi face [pe elevi], după spusele sale, să neglijeze oarecum partea morală, atât sunt ei de dornici astăzi să-și întărească trupul.

Când stăteam jos am avut un oribil moment când, un om de la „Daily Mail” a venit să-mi spună că primise vești foarte proaste despre M[ajestatea] S[a] și mi-a dat să citesc o telegramă îngrozitoare în care se zicea: regele României moare, afecțiunea sângelui de care suferă s-a acutizat. Deși știam din telegrama sa de ieri că era, din contră, mai bine, era un lucru

¹⁷⁴. Clarence Walker Barron (1855-1928), publicist și editor, proprietar al influentului periodic „Wall Street Journal” și „Barron's Business and Financial Weekly”.

interesant să citesc și mi-a tras tot sângele din cap și din inimă până m-am simțit rău. Dar, desigur, m-am agățat de judecata mea sănătoasă și i-am spus omului că știrea era în contradicție cu știrea primită ieri de mine. Dar nu am putut trece cu totul peste aceasta. A venit bătrânul domn Barron, ca un balon prietenos, și a vorbit cu mine. Este extrem de blând cu mine și cu copiii și zâmbește către România. Mi-a prezentat un pictor italian¹⁷⁵ care i-a făcut o pictură minunată lui Mussolini.¹⁷⁶ Am schimbat telegrame tandre cu „Leviathan”, cu a cărui rută ne vom încrucișa astăzi, dar probabil fără să ne vedem unii pe alții. Spre seară vaporul a început să aibă puțin mai mult ruliu dar este încă o remarcabilă acalmie în comparație cu ce ne așteptasem.

Am mers la culcare de devreme. Certamente mă odihnesc.

Copiii și cu mine continuăm să retrăim impresiile americane, cu afectuoasă grațitudine și cu marea dorință de a ne întoarce în acea țară mare și ospitalieră.

Am început să-mi tratez oamenii cu pilule Weingartner în caz că marea ar deveni, cu adevărat, vijelioasă.

Sâmbătă 27 nov., 1926

Berengaria

Toată ziua a fost o hulă puternică, buna noastră navă se legăna strașnic, era ca balansarea unui enorm leagăn – destul de plăcut pentru aceia cărora nu le pasă dar, ca o consecință comică, când merg, fiecare om pare mai scurtat într-o parte și te întrebi dacă nu este cocoșat până când vezi că propria ta înfățișare este exact la fel. Nu s-a putut, vai, face baie azi – ruliul era prea mare și făcea să se verse apa peste marginile [piscinei]. Așa că am petrecut o dimineață de lenevie, mai mult sau mai puțin în pat. Mi-am terminat articolul și acum sunt liberă pentru că acesta era ultimul, nu mă mai leagă nici o obligație de cineva și aceasta îmi dă un sentiment de eliberare. Pot munci dacă vreau, de asemenea mă pot odihni dacă doresc aceasta, probabil, nu o voi face. Scrisul a devenit o chemare pe care nu o mai pot nesocoti. Sper că impresiile din călătoria mea americană vor apărea într-un mic volum – ar fi amuzant. Aranjamentele le-am lăsat pe seama lui Morris. Atât dl. cât și d-na Morris s-au arătat prieteni excelenți în tot timpul șederii mele. Am plăcutul sentiment că am lăsat în Lumea Nouă o țară plină de prieteni, un gând plăcut. Ei mă iubesc acolo și toate lătrăturile răuvoitorilor nu pot nimici adevărul.

Prânz la masa căpitanului cu cei doi tineri prieteni ai copiilor. Băieți drăguți, cu aspect îngrijit, fețe sănătoase și ochi inocenți. După prânz am făcut exerciții în jurul punții, am conversat cu un pictor italian și cu bătrânul domn Barron care ne-a îndrăgit și se desfată în a ne da lecții postșcolare de la chestiuni religioase la cum se mulge o vacă și de la politică la opera din Monte Carlo. Are o memorie vastă și largă experiență, conduce, cred, trei sau patru ziare financiare și cunoaște pe toată lumea. Este, cred, enorm de bogat. Consideră România una dintre cele mai mari investiții ale Păcii Mondiale. Un bătrân domn interesant cu o față proaspătă și rozalie, barbă albă și un trup ca un balon în formă de pară așezat pe picioare scurte. L-am rugat să cineze în cabina noastră, doar cu copiii și cu mine. A fost radios. După cină o mică serată [în limba franceză în original, *soirée*] muzicală.

175. Conte G. Tamburini, pictor italian

176. Benito Mussolini (1881-1945), dictator italian, fondator al Partidului Fascist (1919).

M-am trezit într-un ruluu mult mai puternic care a continuat, progresiv, întreaga zi dar nu este frig și au fost chiar momente de frumoasă vreme senină. La 11 am avut un scurt serviciu [religios] ținut de căpitan în bun stil englezesc. Este mare pace și liniște pe vas. Căpitanul are grijă să fiu cât se poate de ferită de primejdii. Totul este foarte confortabil și odihnitor, dar mult mai puțin palpitant și stimulator decât pe „Leviathan”, unde deja eram oaspeții Americii, iar cea dintâi splendidă excepție era în noi. Dar această mare liniște este exact ceea ce aveam mai mult nevoie și mult timp de relaxare, să scriu și să gândesc. Am primit, slava Domnului, o telegramă liniștitoare de la Averescu, că, dimpotrivă, M[a]jestatea S[a] este, de fapt, mai bine decât mai rău. Știam că aceasta era situația dar tot ce citisem ieri noapte, acele cuvinte oribile „Regele României moare”, m-au urmărit neconținut până ce aș fi putut să urlu de acest chin – „noaptea întreagă este de foc” [în limba franceză în original, *la nuit tout est de feu*]. Prânz la masa căpitanului cu cele două prietene ale Ilenei.

Înainte de prânz am cedat [cererii] de a fi pictată de protejatul [în limba franceză în original, *protégé*] bătrânului Barron, pictorul italian – a prins imediat asemănarea și pare că va fi un portret foarte bun. Am stat și eu puțin după prânz și apoi am mers să mă antrenez pe punte fiind bine rostogolită încoace și încolo în timp ce mă plimbam. Lui Crag îi place acea parte a zilei. Și-a jucat rolul în timpul călătoriei și a fost foarte răsfățat și a devenit celebru și, deoarece în America toată lumea citește ziarele, chiar și copiii, am fost adesea întrebată când ajungeam undeva „unde este Crag”, iar Crag trebuia să se arate, la fel ca și copiii. Până la urmă, la primirea în fiecare gară, s-a obișnuit să ia poziție în spatele balustradei de la balconul vagonului de observație și să stea acolo pentru a fi admirat ca la o expoziție.

Copiii au cinat cu prietenii lor. M-am băgat în pat devreme și am luat acolo o ceașcă de supă.

Mai multe persoane au cerut astăzi să-mi fie prezentate, printre alții un tânăr care este compozitor în devenire și are o casă în Eze.

Mai avem încă o zi și două nopți și se crede că vom ajunge la Cherbourg marți între 10 și 11.

Ruluu colosal în timpul nopții așa încât, uneori, mi-a fost greu să rămân în pat, totuși, am dormit destul de bine dar nu continuu. Dar, cu certitudine, par complet imună la rău de mare și nici măcar nu am o durere de cap cum se întâmplă adesea pe vreme foarte aspră. Aceste vase mari au, desigur, o acțiune mai puțin supărătoare când e furtună. Dar, când sunt sus, stropii au intrat prin hubloul meu pe care totdeauna îl las puțin deschis.

Elise arată din ce în ce mai palidă, dar se îndoapă cu pilule. Symki se obișnuiește cu marea. Irène și Atanasescu sunt cei mai slabi marinari dar apar din când în când. Profesorul¹⁷⁷ și Laptew¹⁷⁸ sunt destul de bine. Bătrânul Bear se prăbușește,

177. Profesorul Nicolae Petrescu (1886-1954), Subsecretar de Stat la Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, membru al Partidului Poporului

178. Constantin Laptew (1885-1972), diplomat, atașat de legăție apoi Ministru Plenipotențiar al României la Londra, membru în suita Reginei Maria.

la fel și Hanna dar Anna este, indiscutabil, un bun marinar ceea ce nimeni nu se aștepta. Copiii sunt amândoi imuni [la răul de mare] și, la fel ca mine, se bucură de fiecare moment pe mare.

Am lungit dimineața scriind multe scrisori ce trebuie să plece înapoi spre America, apoi am pozat, din nou, pentru pictorul care mi-a făcut o schiță realmente bună. Un simplu profil, ca de obicei este ceva anume cu gura care nu este absolut asemănătoare, în rest este un portret excelent și plin de gust.

Dejun la masa căpitanului cu bătrânul Barron, un amabil domn vârstnic care îl știa pe tatăl meu și tânărul compozitor pe care l-am cunoscut ieri și care posedă un loc divin în Eze ale cărui fotografii ni le-a arătat. Este puțin afectat dar inteligent și, potrivit fotografiei, locul ce-l stăpânește trebuie să fie desăvârșit mai presus de cuvinte.

Am pozat din nou pentru pictorul care a terminat schița și apoi sus pe punte, pentru o plimbare. Toată dimineața a fost un înspăimântător ruliu, dar spre seară, s-a oprit puțin iar mobila și obiectele din cabină au devenit mai stabile.

Am primit telegramă de la Barbo, dând și el vești ceva mai bune.

Aceasta fiind ultima seară, copiii au dat o petrecere pentru mine, pentru căpitan și pentru cei patru tineri oaspeți ai lor, în marea sufragerie, cu dans între felurile de mâncare. Am început să-l îndrăgim pe micul și bătrânul căpitan care ne-a dus după aceea în cabina sa.

Cu greu pot crede că mâine vom ajunge la țărm și vom fi înapoi în buna și, bătrâna Europă.

Portretul Reginei Maria care ilustrează articolul *Mr. Babbitt Draws a Queen* (Dl. Babbitt desenează o regină) de Harold Norman Denny, apărut în „The Forum”, 1927, A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/13/1926, f.23-24

Prințesa Beatrice (Baby Bee), în
Queen Marie of Roumania, *The Story of My Life*

Prințesa Victoria-Melita, Marea ducesă Kiril (Ducky) în
Queen Marie of Roumania, *The Story of My Life*

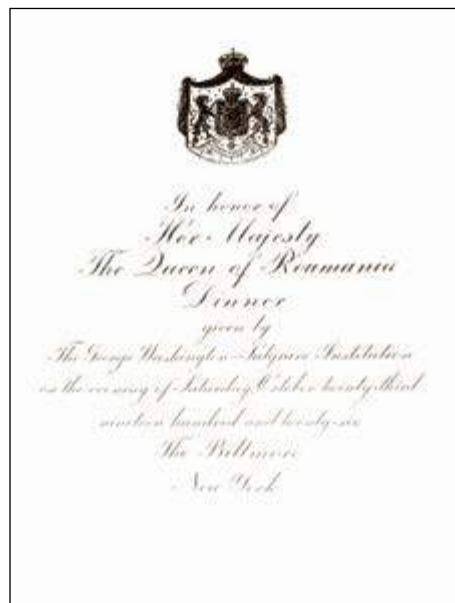

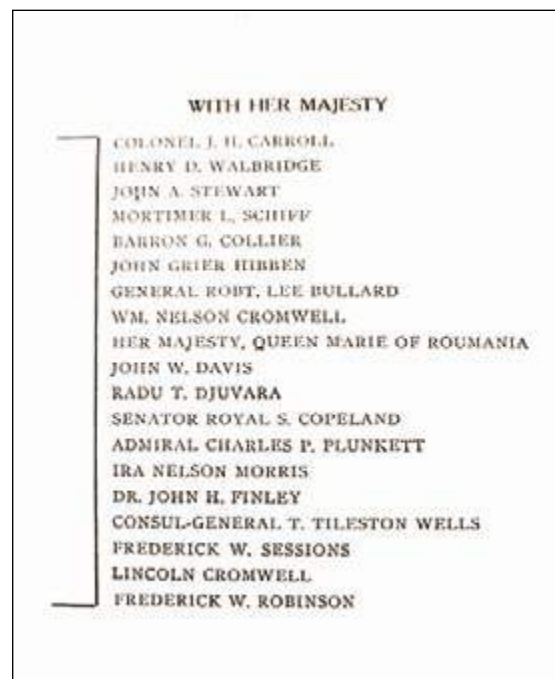
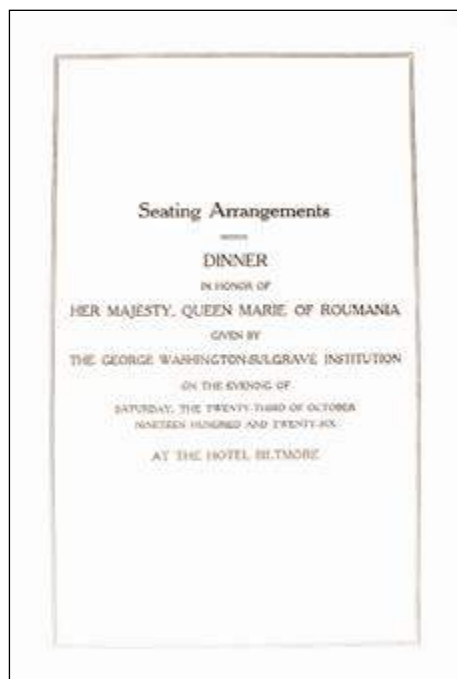
Banchetul dat în cinstea Reginei Maria la Clubul Columbia din Indianapolis, A.N.I.C., Colecția Documente Fotografice, F III 16

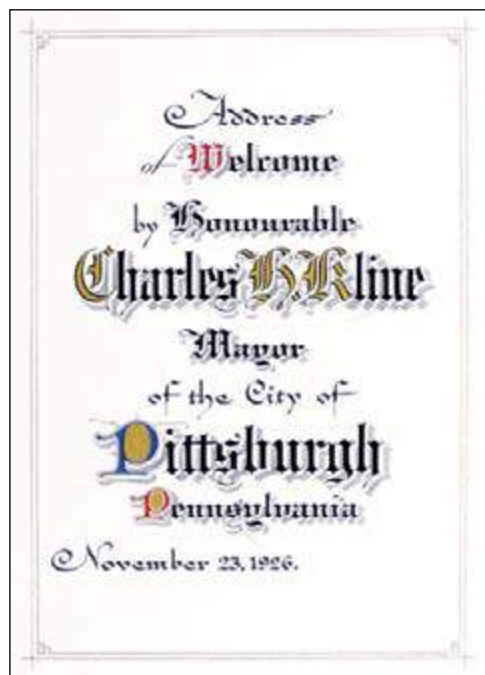
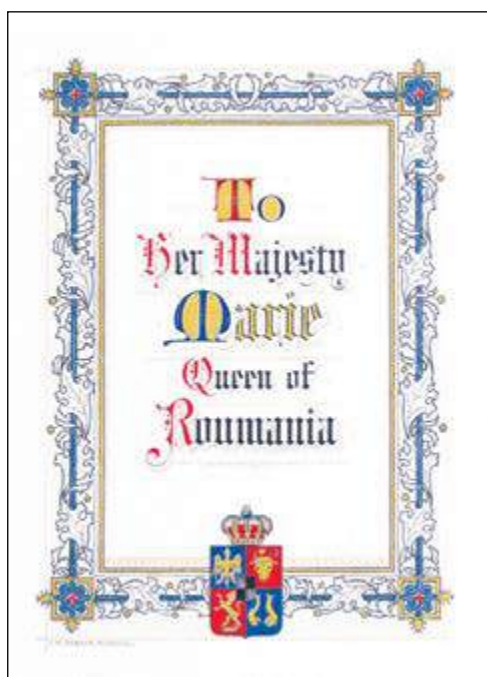
Expoziție de artă națională la frații Mandel din Chicago, noiembrie 1926, A.N.I.C., Colecția Documente Fotografice, F III 17

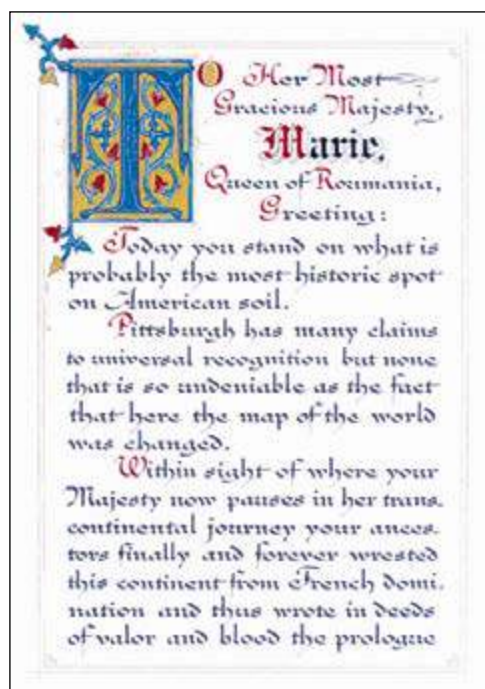

Meniul și aranjarea oaspeților la dineul oferit de Institutul George Washington-Sulgrave din New York în cinstea Reginei Maria, 23 octombrie 1926, colecția Ion Dogar Marinescu, Kerhonkson, New York

Salutul primarului Charles H. Kline din Pittsburgh, Biblioteca Academiei Române

Hotelul Statler din Buffalo, unde a fost găzduită Regina Maria,
A.N.I.C., Colecția Documente Fotografice, F III 19/1

Liftul folosit de Regina Maria în Hotelul Statler din Buffalo,
A.N.I.C., Colecția Documente Fotografice, F III 18/1

Camera Georgiană unde a avut loc recepția pentru Regina Maria la Hotelul
Statler din Buffalo, A.N.I.C., Colecția Documente Fotografice, F III 18/2

Salonul apartamentului regal din Hotelul Statler din Buffalo,
A.N.I.C., Colecția Documente Fotografice, F III 18/4

Dormitorul Reginei Maria în Hotelul Statler din Buffalo, A.N.I.C., Colecția Documente Fotografice, F III 18/3

Sala de bal a Hotelului Statler din Buffalo aranjată pentru banchetul dat în cinstea Reginei Maria, A.N.I.C., Colecția Documente Fotografice, F III 18/5

Answered
 7/11/26
 October 29, 1926
 28 Neptune Av.
 Winthrop Mass
 Dear Queen,
 I have a birthday today too
 With love,
 Grandall Mason
 I am seven years old.

Scrisoare de la un copil născut în aceeași zi cu Regina Maria,
 A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/9/1926, vol.II, f.204

Scrisoare din partea elevilor Școlii Knickerbocker din Chicago,
 A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/18/1926, f. 21

 AN APPRECIATION
 To Her Majesty, Queen Marie of Roumania, this little message is affectionately inscribed as a souvenir of the happy hour given by her to this group of American pupils, among whom are many children of her compatriots. May we hope that when she has sailed far away from the hospitality of the Stars and Stripes this reflection may be to her an abiding source of happiness and inspiration, "I am loved by the children of America, and America loves my people's children."

Regina Maria în vizită la Chicago Historical Society, *The Chicago Historical Society: An Unconventional History*, by Paul M. Angle, New York, Raul McNally, 1926

Afișul baletului lui Loie Fuller după „Lily of Life” dat la Philadelphia în cinstea Reginei Maria pe 21 octombrie 1926, fotografie realizată de doamna Charlotte Fodor, A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, Secretariat, II/13/1927-28, f.63

Crinul vieții de A.S.R. Principesa Maria a României, versiune românească de Elena Perticari Davila, Editura Socec

Coperta volumului *Crinul vieții* de A.S.R. Principesa Maria a României, versiune românească de Elena Perticari Davila, Editura Socec

Regina Maria la depunerea unei coroane de flori la Monumentul Soldaților din Indianapolis, 17 noiembrie 1926,
A.N.I.C., Colecția Documente Fotografice, F III 15, foto Vooyhis, Indianapolis

Pauline Astor îmbrăcată în haine de țigancă, fotografie de Regina Maria în Queen Marie of Roumania, *The Story of My Life*

Waldorf Astor în Queen Marie of Roumania, *The Story of My Life*

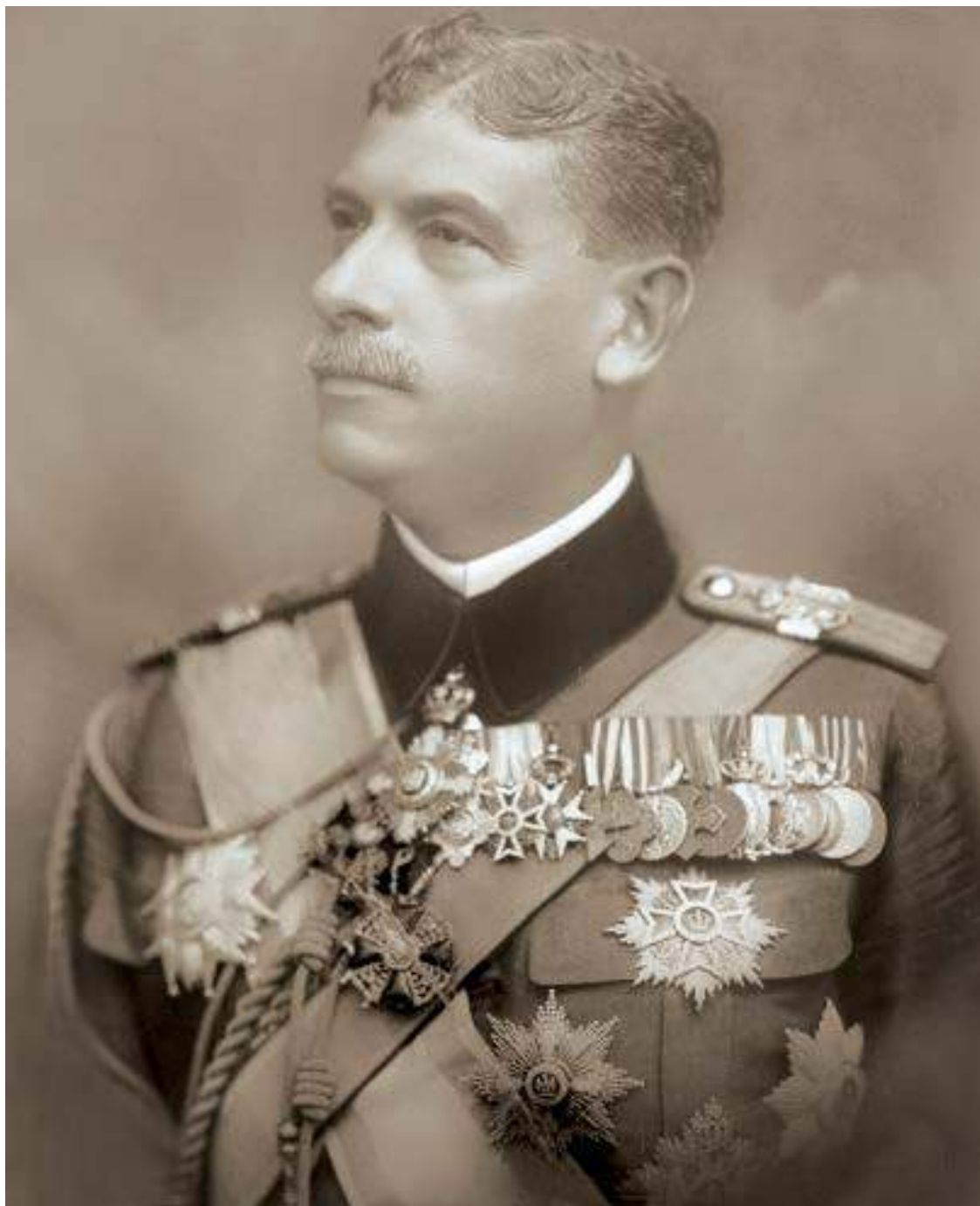
Dr. T. Tilleston Wells, in *Bulletin Dedicated to Her Majesty Queen Maria of Roumania*, 1926

William Nelson Cromwell, in *Bulletin Dedicated to Her Majesty Queen Maria of Roumania*, 1926

Senatorul Raoul Dandurand, portret de Marcel Baschet, „L'Illustration” no.4614/8 Août 1931

Generalul Paul Angelescu, A.N.I.C., Colecția Documente Fotografice, F II 3406

[Vizita Reginei Maria la Academia Militară de la West Point. De la stânga la dreapta: generalul Merch Brandt Stewart, colonelul Gheorghe Atanasescu, Regina Maria și agentul secret Keynon (descoperit)].

Fotografie U. S. Army Signal Corps, Kent State University Libraries. Special Collections and Archives

Generalul John Pershing mulțumind parizienilor pentru primirea entuziastă făcută trupelor americane, 1917, „L'Album de la Guerre”, Tome Second, „L'Illustration”, Paris, 1922

Nora Bayes, „The Theater Magazine Gallery of Players”

Edith Roosevelt, soția președintelui Theodore Roosevelt, c. 1890-1910, Library of Congress, Prints and Photographs Division, Public Domain

Xenia (Tommy) Leeds, pictură Philip de Laszlo, c.1920, Alexandre Palace Forum

Radu Irimescu în uniformă de ofițer german de marină,
colecție particulară

Principesa Ileana și prințul Nicolae, ilustrații la articolul *Chicago Welcomes Queen Marie* în „Chicago Tribune”, nedatat, A.N.I.C., Casa Regala, Regina Maria, Personale, II/11/1926, vol. II, f. 80

William Randolph Hearst, Library Portrait Collection,
California University, Berkeley

„Mă întreb unde-o fi Maria în seara aceasta?”, caricatură din „The Columbus Dispatch”, Columbus, Ohio, A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/11/1926, vol.II, f. 24

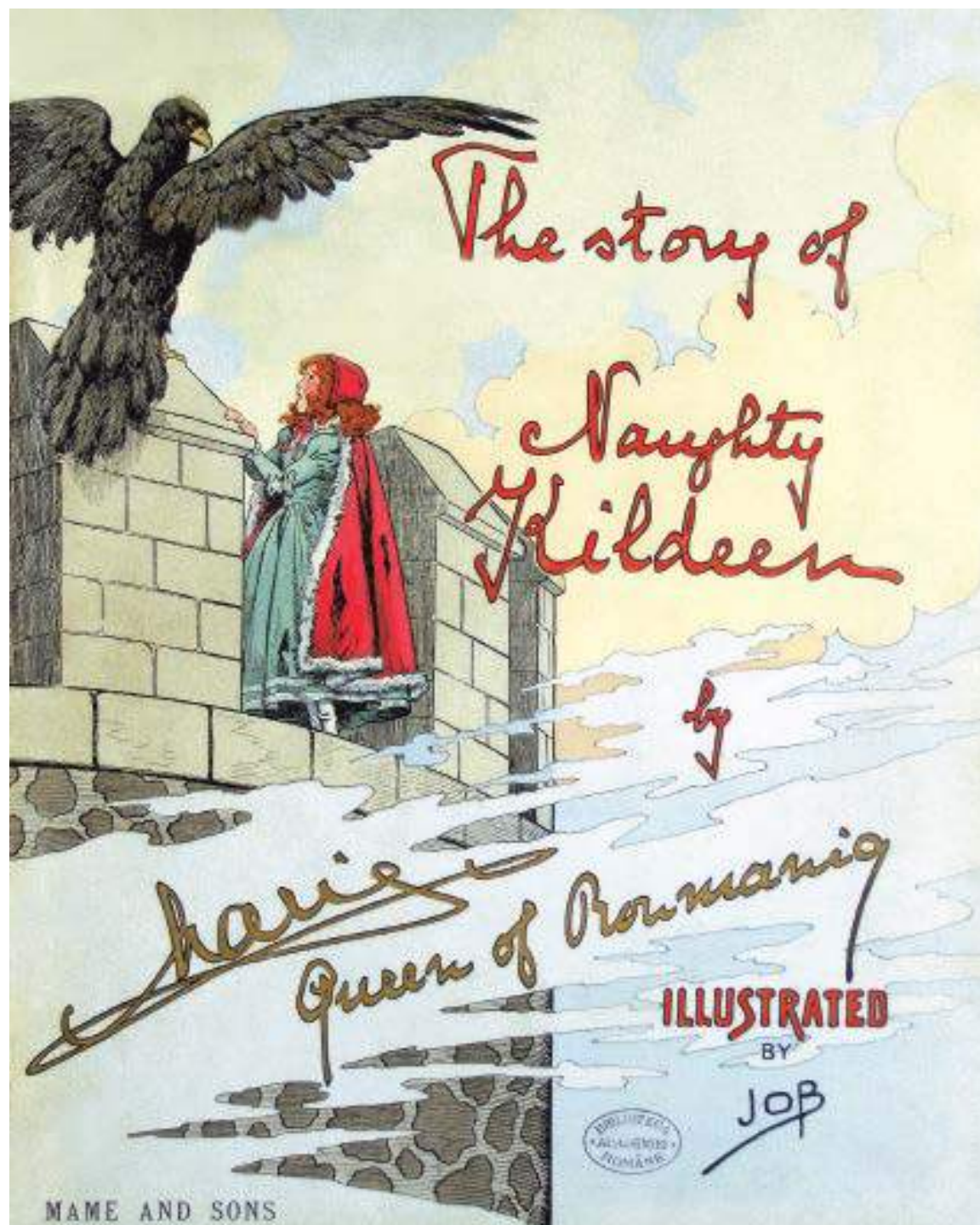
Buletinul dedicat Majestății Sale Maria, Regina României, Societatea Prietenii României,
18 octombrie 1926, Biblioteca Academiei Române

Comitetul director al Societății Prietenii României

Mesajul de salut al președintelui
Societății Prietenii României

ANEXE

ANEXA 1

Călătoria M.S.Reginei Maria în Statele Unite (Câteva observații)

I *Utilitatea călătoriei.* Ziarele americane în acești doi ani din urmă dădeau în repetate rânduri ca sigură o călătorie a M.S.Reginei noastre în Statele Unite. Unele citau chiar declarații categorice în acest sens din partea Maiestății Sale. Pot afirma cu siguranță că o astfel de călătorie ar oferi Maiestății Sale zile foarte plăcute și țării foloase foarte mari, contribuind în mare măsură la cunoașterea țării noastre de către poporul american și la câștigarea simpatiilor lumii americane față de noi. Aceasta cu atât mai vădit cu cât M.S. Regina e considerată de americani ca însăși întruparea spiritului neînfrânt și năzuințelor spre bine ale României.

II *Timpul potrivit.* În ziarele americane se accentuase că Maiestatea Sa ar fi avut de gând să întreprindă această călătorie în toamna ce vine. Referitor la acest termen îmi permit să fac observarea că nu e potrivit de loc; în orice caz o călătorie ce s-ar face în toamna viitoare nu ar avea rezultatele pe care le dorim. Termenul președenției d-lui W[oodrow] Wilson expiră în Martie 1921, în Octombrie și Novembre 1920 vor avea loc în Statele Unite alegerile prezidențiale. Acestea punând într-o fierbere anormală lumea americană, atenția publică va fi absorbită total de agitația electorală și de situația partidelor și astfel călătoria Maiestății Sale va trezi un ecou mai slab decât s-ar face în altă vreme. Între Octombrie 1920 și Martie 1921 starea de agitație va continua fiind în legătură cu instalarea noii administrații, isprăvindu-se numai cu inaugurarea noului șef al statului. Noul președinte va intra în Casa Albă abia în 4 Martie 1921 și astfel e bine ca proiectata călătorie a Maiestății Sale să se facă numai după această dată.

Având în vedere că timpul cel mai potrivit pentru a călători prin America sunt toamna, lunile Octombrie și Novembre, iar primăvara, Februarie și Martie, deoarece în aceste luni societatea americană e în orașe - pe când înainte sau după aceste luni se duce pe la resorturile de vară sau iarnă - eu socot că dacă Maiestatea Sa s-ar hotărî să facă acest drum în anul viitor, atunci aranjamentul ar fi bine să fie astfel făcut ca Maiestatea Sa să sosească în America pe la 10-15 Martie și să-și termine călătoria pe la mijlocul lui Mai, când încep căldurile de vară.

III *Vizitarea Americii.* E preferabil ca M.S. Regina să nu cerceteze prea multe orașe. Linia orașelor unde s-ar putea opri Maiestatea Sa ar putea fi aproximativ următoarea: New York, Philadelphia, Washington, Saint Louis, San Francisco, Seattle, Chicago, Cleveland, Boston și iarăși New York. S-ar face astfel călătoria întâi prin orașele de sud și apoi prin cele de nord, ceea ce ar oferi în tot decursul călătoriei o temperatură atmosferică plăcută.

Din orașele amintite se vor putea face excursiuni la locurile cu amintiri istorice sau cu frumuseți naturale cunoscute. Astfel, din Washington se poate merge la Mount Vernon unde e casa lui George Washington și mormântul lui, la cimitirul din Arlington și chiar la câmpul de bătaie de la Gettysburg; în drumul de la Saint Louis la San Francisco se va putea vizita celebrul „Grand Canion” din Arizona; de la San Francisco e bine să se facă o excursiune în California până la Santa Barbara; în drumul de la Seattle la Chicago se va vizita parcul național „Yellow Stone”; de la Chicago o mică abatere duce la Springfield, Illinois, unde e înmormântat Lincoln; de la Boston se va putea vizita admirabilul „North Shore” cu splendide resorturi de vacanță și cu cele mai vechi așezări engleze în America; iar de la New York înainte de plecare în Mai, M.S.Regina va putea vizita faimosul Newport unde se va putea odihni, fiind acesta cel mai distins resort de vară al Americii, iar luna Mai fiind partea întâia a sezonului.

Timpul de zăbovit în diferitele orașe și locuri ar putea fi împărțit cam după următorul plan: New York - 7 zile; Seattle - 2 zile; Philadelphia - 3 zile; Yellow Stone - 3 zile; Washington - 5 zile; Yellow Stone-Chicago - 2 zile; Washington-St. Louis - 2 zile; Chicago - 3 zile; St. Louis - 2 zile; Cleveland - 2 zile; Grand Canion - 3 zile; Cleveland - Niagara - 1 zi; San Francisco - 5 zile; Niagara - Boston - 1 zi; San Francisco - Seattle - 1 zi; Boston și jur - 6 zile, New York și Newport până la imbarcare. Astfel călătoria ar ține cam 50 de zile și ar atinge toate punctele importante ale Statelor Unite.

IV. *Transport.* Pentru ușurarea deplasării guvernul Statelor Unite cu siguranță va pune la dispoziție Maiestății Sale un tren special pe tot timpul călătoriei, cum a făcut cu prilejul vizitelor M.L.Regina și Regele Belgiei și a principelui de Wales. Guvernul american va trebui însă înștiințat despre călătoria Maiestății Sale cu o lună înainte.

V. *Primiri.* În ziarele americane erau citate adeseori cuvinte de ale Maiestății Sale afirmând că Maiestatea Sa ar dori să vie în America mai presus de toate în calitatea sa de femeie și numai în al doilea rând ca regină. Am căutat să aflu cam ce cugetă americanii în privința aceasta. Societatea americană, chiar și cea mai înaltă, nu cunoaște incognito-ul, nu știe și nici nu vrea să separe pe femeie de suverană. Maiestatea Sa va veni ca suverană și i se vor da de către autorități și de către public onorurile cuvenite suveranilor. Se poate ști însă de pe acum că acestea vor fi foarte călduroase, întrucât din Martie 1921 încolo, administrația de stat va trece, după toate probabilitățile, în mâna „partidului republican” între ai cărui conducători sunt membrii celor mai fruntașe familii americane, care întotdeauna au avut admirație pentru Maiestatea Sa și dintre care unii au avut fericitul prilej de a o întâlni personal. În aceeași vreme, Maiestatea Sa nu va putea refuza omagiile societății. Drept urmare primirile ce se vor face Maiestății Sale vor fi: oficiale și neoficiale; aceste două categorii însă vor putea fi armonizate fără greutate. Primiri oficiale se vor face Maiestății Sale de către autoritățile statului sau orașelor, câte una sau două în fiecare oraș. În New York și Washington se vor face poate chiar trei.

Primiri neoficiale și festivități împreunate cu sosirea Maiestății Sale se vor face de către societatea americană. Societatea și autoritățile de altfel vor alcătui programul împreună.

Pentru o mai deplină reușită și ținând totdeauna seama de părerea Maiestății Sale de a merge ca femeie la femeile Americii, se pot organiza în toate orașele amintite comitete de doamne din înalta societate americană, care se „vor îngriji de toate amănuntele”. Aceasta fu și opinia d-lui William T. Ellis, când îl văzui pentru ultima dată în Novembre 1918.

Conducerea unui astfel de comitet în New York ar fi înclinată să o ia însăși d-na Grace Vanderbilt (Mrs. Cornelius

Vasile Stoica, A.N.I.C. Fond Vasile Stoica, I/6, fila 178

Vanderbilt, 640 Fifth Avenue), care asigurase și succesul splendidei primiri a suveranilor Belgiei și care e o adâncă admiratoare a M.S.Reginei noastre. Dânsa în acest caz ar îndruma și ar servi ca exemplu și celorlalte comitete similare ce s-ar forma în orașele americane. De altfel, d-na Vanderbilt, în zilele grele din 1918, a fost una dintre sprijinitoarele muncii de informație românească ce mă străduiam eu să îndeplinesc în America.

Eventualele încasări ce s-ar face cu prilejul festivităților ar fi destinate unor scopuri indicate de Maiestatea Sa.

La Maiestatea Sa desigur se vor prezenta în New York, Chicago și Cleveland câteva delegații de ale românilor și evreilor români aflați în America.

VI *Informații*. Pentru ca această călătorie a Maiestății Sale să devină un eveniment însemnat în America și să servească pentru binele țării noastre, și în aceeași vreme să fie cât se poate de agreabilă pentru Maiestatea sa, e necesar să se difuzeze din timp publicului american informațiile potrivite, să i se mărească astfel, treptat, dragostea față de M.S. Regina și față de țara noastră. Pentru a obține cel mai îmbucurător rezultat, mi se pare necesar acest consult: a) să se introducă deseori în ziare notițe despre M.S.Regina;

b) să se insereze în ziare fotografii de ale Maiestății Sale și de ale Familiei Regale;

c) să se plaseze prin corporațiile cinematografice filme cu M.S. Regina și Regele, mai cu seamă filme bune cu scene din timpul războiului;

d) să se reediteze și să se răspândească în America operele literare ale Maiestății Sale.

Îndeosebi sunt de mare importanță și vorbesc mai direct publicului fotografiile și filmele cinematografice. După socoteala „Comitetului de Educație” din Washington, nu este în America nici un film care în răstimp de un an să nu fie văzut de cel puțin 6 milioane de spectatori. Cei ce vor fi însărcinați să facă pregătirile pentru călătoria Maiestății Sale vor trebui să fie prevăzuți cu acest material și să înceapă aceste pregătiri de cu vreme. Să nu se piardă din vedere că America e țara propagandei unde totul reușește - „if properly advertised”. Iar în America trebuie să adoptăm metode americane.

București, 21 Aprilie 1920

Vasile Stoica

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, Secretariat II/16/1926, fila 2-6

ANEXA 2

Președinția Consiliului de Miniștri

Bucarest, le 22 Juin 1926

Cher Monsieur,

Aussitôt en possession de votre lettre du 22 Mai a.c., j'ai profité de la première occasion favorable pour soumettre en Haut Lieu son contenu.

Je m'empresse de vous en faire savoir le resultat.

L.L.M.M. se sont montrés très agreablement touchés par l'aimable invitation de Mr. Hill et ont daigné me charger de lui transmettre leurs vifs remerciements, ce que je fais avec un particulier plaisir par votre obligeant intermediaire. Quant a l'invitation en elle même, veuillez, cher Monsieur, informer Mr. Samuel Hill que pour sa Majesté le Roi elle présente certaines difficultés.

En effet, à la mi-October, aura lieu l'ouverture de notre Parlement, et le message de cette solemnité est lu par le Souverain, personnellement. En outre, tant que le Parlement travaille, il est bien difficile pour sa Majeste le Roi de quitter le pays.

En ce qui concerne Sa Majesté la Reine, au contraire, cet empechement n'existent pas, il est très probable qu'Elle daignera assister à la ceremonie de l'inauguration de la salle roumaine du „Maryhill Museum of fine arts”.

Certainement que Sa Majesté la Reine ne manquera pas de faire informer directement Mr. Samuel Hill à temps ce qu'Elle voudra bien decider en connexion avec cette visite, à laquelle L.L.M.M. n'attribuent qu'un caractère tout a fait privé.

Je saisis avec plaisir cette occasion pour vour prier de vouloir bien croire à ma consideration distingués.

General Averescu

A Monsieur Tirman

Conseiller d'Etat, membre français du Conseil d'administration du „Maryhill Museum of fine arts” Paris

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria / 1926, fila 1

ANEXA 3

Drag prieten,

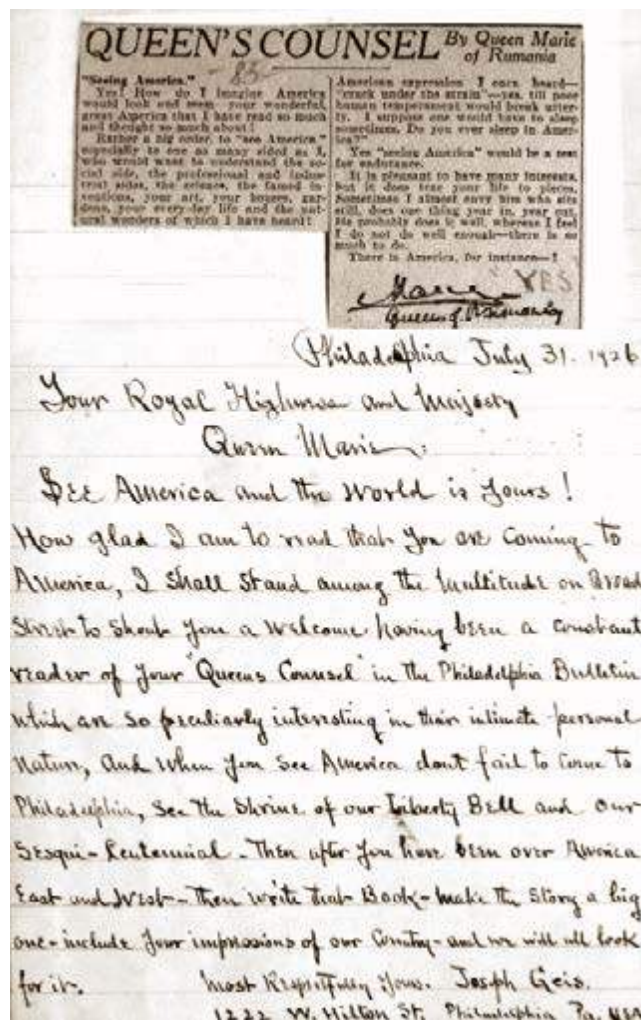
De-am putea menține planul american pentru toamna aceasta! Oh ! Vreau să merg și tremur când mă gândesc la toate dificultățile care pot încă să răsără și să-l împiedice.

Gândește-te doar ce ar însemna pentru mine să fac această călătorie minunată, cu toate acele multe inimi gata de a o primi pe a mea într-a lor, cu toate acele multe mâini gata să o strângă pe a mea! Gândește-te ce amintire pentru tot restul vieții mele. Ce impresie o să aduc înapoi cu mine și ce nouă perspectivă de viitor aș putea crea pentru țara mea. Marele tău popor fiind atât de minunat, de practic și, de asemenea, atât de deschis spre sentiment, fapt care mă face să-i iubesc, spontaneitatea, felul sincer de a-și oferi prietenia și dragostea.

Oh, sper să pot veni.

Maria

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, V 4486
G/1922, f.3 și V 5759/FD, f.1

ANEXA 4

SFATUL REGINEI
de Regina Maria a României

„Văzând America”

Da! Cum îmi imaginez eu că ar arăta și ar părea America - minunata, marea voastră America, despre care am citit atât de mult și la care m-am gândit atât de mult!

Să „vezi America”, o decizie întrucâtva majoră, în special pentru cineva multilateral ca mine, care vrea să înțeleagă latura socială, profesională și industrială, științele, invențiile faimoase, arta voastră, casele voastre, grădinile, viața voastră zilnică și minunile naturale despre care am auzit!

Am auzit odată o expresie americană — „crack under the

Sfatul Reginei Maria,

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/7/1926, f. 85

strain” [să pocnești de efort] - da, până când biata structură umană s-ar zdrobi complet. Presupun că cineva trebuie să și doarmă din când în când. Voi dormiți vreodată în America?

Da „Văzând America” ar fi un test de rezistență. Este plăcut să ai multe pasiuni dar îți fărâmițezi viața. Câteodată aproape îl invidiez pe acela care stă liniștit și face un singur lucru ani de-a rândul. Probabil că îl face bine în timp ce eu simt că nu fac suficient de bine ceea ce fac - este atât de mult de făcut.

Spre pildă, este America !

Maria

„The Evening Bulletin”, Philadelphia, 31 Iulie 1926

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/7/1926, f. 85

Coș cu trandafirii „Regina Maria” oferiți Reginei Maria la Tacoma, Wash[ington], S.U.A., 5 Nov. 1926,
A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/11/1926, vol. II, f. 221

ANEXA 5

SFATUL REGINEI, de Maria, Regina României

Ce bine este să ai un lucru pe care să îl aștepți! Curând sper să îmi realizez visul de a veni în America. Și ce bucurie va fi dacă voi veni să vă văd pe toți!

Datorită multelor, multelor scrisori pe care le-am primit ca răspuns la micile mele sfaturi, am sentimentul că vin într-o țară plină de prieteni. Nu sună aceasta încântător? O țară plină de prieteni. Este ca un cântec:

Regina vine de peste mări

Într-o țară plină de prietenii!

Dacă vin (vai, trebuie să mă strecur pe lângă „dacă”), dacă vin îmi voi imagina că pe toate fețele pe care le văd recunosc pe cineva care mi-a scris. Nu multe regine pot spune atât de mult!

Și când te gândești că, la început, am șovăit să mă leg de promisiunea de a scrie aceste mici sfaturi!

Probabil că după ce voi fi fost realmente printre voi, vom găsi alte căi de a ține legătura... am fost mereu rugată să scriu povestea vieții mele, a amintirilor mele. Poate că o voi scrie. Sunt încă ezitantă, așa cum am fost la început față de aceste bucățele.

„Nu sunt profesionistă!”, am protestat.

„Chiar acesta este motivul pentru a încerca”, spuneau cei care mă presau să scriu.

Vom vedea.

Acum, mai mult ca oricând, aștept cu nerăbdare să vin în America și ce mare bucurie găsesc în această așteptare; atât de multă bucurie încât sper să nu se termine de nici o parte cu o deziluzie.

Din partea mea voi face tot posibilul ca să nu fie o dezamăgire. Vreau să considerați că vin pentru voi toți, pentru inimile voastre chiar dacă (țara voastră fiind atât de uriașă) nu voi fi în stare să merg peste tot.

Da, aștept cu nerăbdare la fel cum un copil ar aștepta o mare tratație; o tratație dată ca recompensă pentru că a încercat din răputeri să fie cuminte !

„The Morning Oregonian”, Portland, August 2, 1926

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/7/1926, f. 101

ANEXA 6

DE CE VIN ÎN AMERICA de Majestatea Sa Maria, Regina României

Vin în America pentru că vreau să vă văd, pentru că simt în inima mea că suntem prieteni legați de o prietenie puternică pe care voim să o facem și mai profundă. O mare dorință reciprocă ne atrage unii spre alții, un puternic impuls din inima mea către a voastră de la inimile voastre către a mea.

De zece ani această dorință de a veni a tot crescut până când, în sfârșit, am simțit că nu o mai pot amâna. Chiar trebuia să vin la voi.

Este atât de dificil pentru mine să plec pentru lung timp. O mie de legături, o mie de îndatoriri, o mie de obligații mă țin înlănțuită de propria mea țară; dar, în sfârșit, am biruit toate dificultățile, toate obiecțiile, obstacolele, pentru a face măcar o vizită în fugă. Marele meu scop este să ating cât pot de mult din pământul vostru. Vreau să îl simt sub picioare, să știu că, într-adevăr, sunt acolo, că visul mi s-a împlinit, că sunt printre voi, în sfârșit, în sfârșit !!!

Aduc cu mine cel mai mic copil al meu,¹ astfel încât, cu ochii larg deschiși, ea să poată vedea, învăța și înțelege. Vreau ca marii ei ochi albaștri să privească într-ai voștri, ca tânărul ei creier să acumuleze imagini pe care nu le va uita niciodată. Vreau ca voi să o iubiți pentru că este parte din mine, pentru că în fața ei stă, minunată, viața și aventura încă netrăită.

Aduc de asemenea o foarte dragă soră² a cărei viață a fost destul de tristă. O aduc ca să stea și ea, alături de mine, să se bucure. Căci nu bucuria altora o amplifică pe a noastră de mii de ori?

Vin să văd cât pot de mulți dintre voi. Vin să mulțumesc tuturor celor care s-au ridicat pentru noi și ne-au ajutat în timpul Marelui Război când stăteam cu spatele la zid, cu pumnii strânși, cu dinții încleștați, cu catastrofa înaintea noastră, distrugerea în urma noastră și disperarea. Foamete, frig, trădare, zdrobirea celor pe care gândeam că ne sprijinim, cumplitele zile de supremă agonie la care, privind înapoi, te întrebi cum am putut supraviețui.

Am venit să vă mulțumesc pentru marea Cruce Roșie, condusă de aceia care au devenit nu numai salvatori ci prietenii cei mai dragi, să vă mulțumesc pentru mesajul Președintelui Wilson pentru Rege. Pentru mulți poate fi deja uitat sau nici măcar cunoscut. Iată-l: „Poporul Statelor Unite a urmărit cu sentimente de caldă simpatie și admirație, curajoasa luptă a poporului român pentru păstrarea integrității naționale și a libertății României de dominația militarismului german. Guvernul Statelor Unite este decis să continue a ajuta România în această luptă. În același timp, doresc să o asigur pe Majestatea Voastră că Statele Unite vor sprijini România după război cu întreaga lor putere și în toate negocierile finale de pace”.

Vin de asemenea să mulțumesc fiecărei persoane care, cu eforturi supraomenești, a încercat să ne dea ajutor. Vin să

1. Principesa Ileana (vezi nota 10, p.105)

2. Prințesa Beatrice Leopoldina Victoria, poreclită Baby Bee (vezi nota 2, p.104). Când a scris acest articol, Regina Maria intenționa să o aducă și pe sora sa în călătorie, dar soțul acesteia, infantele Alfonso de Orleans-Bourbon, poreclit Ali, s-a împotrivit acestei deplasări din motive de etichetă și mândrie personală, după cum preciza chiar memorialista „el nu vrea ca o Infântă să fie legată de carul triumfal al Reginei României”.

Portalul Păcii – cu poza lui Sam Hill

în timpul lui Columb⁷ și care conține pământul Franței dintr-un loc foarte sacru, din acel loc de la Verdun⁸ unde, într-o zi după o mare bătălie, șazeici și cinci de lame de baionetă au fost găsite ieșind afară din pământ, singurul semn al celor care apăraseră acele tranșee - un fiu al Franței fiind îngropat sub fiecare din ele - într-adevăr pământ sacru!!

Pentru acest muzeu Maryhill sper să pot ajuta la fondarea unui fel de „Premiu al Romei”⁹ pentru artiștii lumii care să concureze acasă la ei pentru privilegiul de a câștiga dreptul de a merge acolo să lucreze și să își expună arta și să participe, ca naționalități, în creația fiecăreia dintre națiunile cărora le-au fost dedicate și acceptate săli.

Oh! Dar acesta este doar începutul. Sunt atât de multe, foarte multe pe care vreau să le văd, să le cunosc, să le simt, să le rețin. Cum vor putea doi ochi și un creier să fie suficiente pentru a înmagazina totul? Prea multe nume joacă în fața mea, nume învățate la lecții când eram copil și care, pe calea vieții, mi-au ieșit înaintea neconținut, reînviată de o întâmplare sau alta și care păreau atât de îndepărtate încât cu greu existau ca locuri tangibile, accesibile, reale. Este, într-adevăr, posibil ca acum ele să treacă, totuși, prin fața ochilor mei? Mount Hood, Autostrada Columbia, Seattle, Portland, Spokane, Helena, Parcul Yellowstone, Salt Lake City, Cheyenne, Carson City, Sacramento, San Jose, Saratoga, Burlingame, Alameda, Berkeley, Stanford, Oakland, Niles - și întregul Vest unde un grup special de oameni au lucrat pentru România noastră în timpul războiului.

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, III/9/1926, f 118-123

7. Cristofor Columb (1451?-1506), navigator genovez intrat în serviciul Spaniei, descoperitorul Americii (1492).

8. Verdun, localitate pe malul fluviului Meuse, unde s-au dat lupte sângeroase în timpul primului război mondial (februarie-decembrie 1916)

9. Premiul Romei, distincție răvnită de toți studenții de la Școala de Belle-Arte din Paris, mare distincție care le permitea să se specializeze la Roma.

ANEXA 7

Adorata mea,

Nu permite să-ți fie luate probe de film, de acum înainte, ție sau prințesei.

Nu acorda interviuri jurnaliștilor sau *străinilor* nici „la *intervenția prietenilor sau oficialităților*” – se prea poate, vai, ca în curând să fii năpădită de tot felul de șiretlicuri pentru a ajunge la tine iar jurnaliștii americani (și cineăștii și alți fotografi) sunt atât de inventivi încât este aproape imposibil, inocentă fiind, să le decelezi șiretlicurile. Ei uzează, undeva, de „*influență*” și adesea, prietenii și oficialitățile, fără să bănuiască, sunt mașinăriile pe care le folosesc.

Dacă poți evita acestea, vom face chiar aceste lucruri *foarte utile*. Spre exemplu, cu cât apari mai rar și cu cât este mai dificil de ajuns la tine, cu atât acele atitudini pot fi făcute să-ți servească ție și cauzei tale.

A ta,

Loïe

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, V 4237/1926, f. 1

Loïe Fuller, colecție particulară

ANEXA 8

Adorata mea,

(...) Publicațiile tale sunt în mâinile lui Hearst.¹⁰ Efortul d-nei Daggert a fost *pentru* Hearst... Se spune că Hearst se preocupă să ia sub control vizita și prezența ta [aici] dar indirect, prin aceia care nu spun că este pentru el. (...)

Se spune că are deja gata de folosință articolele care ar apărea ca ale tale în felul de prezentare [mai bine] decât dacă ar avea efectiv „Impresiile din America” semnate de tine.

Se spune - și nu știi dacă este adevărat, numai tu știi aceasta - că i-ai scris d-nei Beckley o lungă epistolă despre prințul Carol, o epistolă personală, iar ea a vândut această epistolă și a fost publicată de Hearst.

Sunt convinsă că d-na Beckley nu s-a gândit că ți-ar dăuna dar noi știm că ea nu are delicatețea ori nu înțelege ceea ce în Europa oricine înțelege să fie atent la situația și poziția persoanelor.(...)

Alianța [Alianța Ziarelor Nord-Americane] este un *birou* constituit de 70 de mari ziare pentru a obține ele însele

10. William Randolph Hearst (vezi nota 67, p.137)

material în loc ca, fiecare zi, să cumpere articole pentru folosința proprie. Conlucrează cu Associated Press și nu fac parte din cercul ziarelor controlate de Hearst, iar ceea ce publică ei apare doar în acele 70 de ziare.

Ei sunt aceia cu care lucrez pentru a obține 2000 de dolari pentru fiecare din cele 3 articole săptămânale cu „*Impresiile mele din America*” de M. S. Maria R[egina] R[omâniei]. Aceasta ar face 24 de articole pe timpul șederii tale în America. Ar fi 48.000 de dolari pentru 12 articole¹¹ față de 12.000 cât ți-ar fi plătit d-na Beckley. Am cerut 200.000 de dolari dar nu sper la atât de mult.

Dar aceste impresii din America vor schimba total atitudinea în oricare țară din lume și la fel publicarea cărților de care, de asemenea, ne ocupăm.

Mai presus de orice nu da dreptul pentru filmare, acesta este un lucru cu care trebuie să fii foarte atentă, și să-l lași în grija noastră.

În activitățile tale, filmarea în public nu poate fi oprită, dar filmul tău oficial va fi diferit și va prezenta faptele reale ale vizitei pe care toți ceilalți nu le pot arăta. Așa că nu pune în pericol [filmările oficiale] și *mai presus de orice nu lăsa* vreo companie cinematografică sau vreo persoană - sau prieten, să te filmeze, pentru că [filmul] ar fi folosit și nu ți-ar aduce nimic și ar împiedica orice ar avea legătură cu filmul pe care îl voi face eu cu tine - și pe care sper să îl vând omului din Phil[adelphia] (...)

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, V/4205/1926, f. 2-17

ANEXA 9

Sinaia 24 august 1926

Loie dragă,

Abia am primit cele trei scrisori ale tale, cele două despre articolele mele și aceea despre copia scrisorii prietenei.

Copia a fost făcută chiar de prietenă - am rugat-o să o facă pentru că i-am spus că era un fel de „profession de foi”. Nu țin niciodată vreo copie a scrisorilor mele, vai nu am timp.

Mărturisesc că acea prietenie a fost o mare belea pentru mine, fiindcă am întâlnit o voință de fier, echivalentă cu a mea, dar diferită. Dar în ciuda inimii mele foarte sensibile și a compasiunii, am găsit puterea să mă opresc, pentru că atinsesem acea fază a vieții în care eram stăpâna propriei mele personalități, puternică și solitară.

Loie Fuller interpretând spectacolul „Dance du Martyr”, în *Le Monde Illustré*, nr. 2425/19
Septembre 1903

11. Corespondenta comitea o eroare : era vorba de 24 de articole.

Acum, solitară, pentru că vreau să fiu cu totul solitară, nu acea singurătate a tinerilor care sunt ca niște miei rătăciți.

În ceea ce privește contractele lui Beckley, nu au fost avute în vedere nici măcar *un moment*, au fost făcute anul trecut, privește datele. Ți le-am trimis doar pentru a putea vedea ceea ce *a fost*. Prietenul meu Jay le-a văzut și a făcut spume la gură de furie.

Cred că acela este un aranjament minunat, dându-mi banii de călătorie *câștigați* de mine și este grozav să-i fac cu propriu-mi condei. Îți mulțumesc Loïe dragă. Ești realmente o minune dar, cu certitudine, îmi arăți că nu trebuie să-mi tai craca de sub picioare pentru nici o Beckley sau Daggert, etc.

Nu am, bineînțeles, idee de valoarea mea în „competiția literară” și, evident, era în avantajul altora să nu mă lase să-l ghicesc. Dar nu sunt supărată pe ei din cauza aceasta.

De ce s-ar gândi ei la mine în loc să se gândească la ei înșiși? Eu am fost pur și simplu o mină de aur pe care au descoperit-o și de care eu nu aveam idee.

A fost „bonne guerre”, je ne leur en veux pas.

Sunt fericită că Loïe a mea era acolo pentru a-mi păzi interesele sau mai degrabă, să le scoată de sub maldărul de inocență și credulitate regală. Dar, din fericire, nu sunt dintre aceia care plâng pentru șansele pierdute; m-am simțit bogată cu cei 12.000 de dolari pentru care, acumă râd că le-am dat de 200 de ori mai mult decât fusese contractat; dar sunt cu totul încântată că pentru a 80-a parte din osteneală pot câștiga 20. Ura! Pentru Loïe!!!

Din fericire nu simt nici o ostilitate față de Beckley sau Daggert pentru că, la urma urmei, ele sunt mai sărace decât mine și scriu pentru pâinea zilnică în vreme ce eu nu trebuie să o fac! Și desigur cum puteau ele să știe că eu sunt așa candidă? Presupun că și-au imaginat că au de înfruntat o sarcină mult mai grea dar în loc să găsească o afaceristă care să le scoată din luptă, ele au găsit un fel de ființă solară care s-a lăsat în liniște să fie jupuită. Le-a dus în micul și bătrânul ei castel, le-a plimbat prin mult iubitele ei grădini, a radiat peste ele și le-a dăruit cu generozitate și aproape pe nimic, tot ce doreau. Cine ar fi putut rezista!

Privind retrospectiv înțeleg cumplitul chin al lui Loïe a mea, de teamă pentru draga ei [Regina Maria] și indignarea față de aceia care profitau de dragul ei soare, fără a lăsa soarele să-și cunoască valoarea.

Sunt chiar înclinată să râd din inimă exceptând faptul că am înțeles pericolul ascuns care nu are nimic de a face cu £ [lire] și ds [dolari].

Dar amintește-ți de imaginea cu cei doi copilași care urmăresc un fluture pe marginea unei prăpăstii și un înger care stă în spatele lor - poate că draga ta are pe cineva „de cealaltă parte”, păzind-o nevăzut, cu mâinile întinse. De ce nu?

Să te binecuvânteze Dumnezeu dragă, minunată Loïe,

A ta,

Maria

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, V/ 4487 F /1926, f 1-3.

ANEXA 10

Balcic, 21 Septembrie 1926

Loie dragă,

Am fost așa bucuroasă să primesc frumoasa telegramă a d-nei Beckley, eram sigură că va acționa ca o prietenă, ceea ce întotdeauna am considerat că este, deși ea nu înțelege totdeauna ce poate și ce nu poate să facă o Regină dar acum, când realizează că mulți oferă prețuri mai mari pentru scrierile mele, sunt sigură că va pricepe că nu pot da lucrurile atât de ieftin și pe lângă aceasta sunt realmente, cumplit de exploatată în toate direcțiile și în atât de multe domenii! Nu am timp să scriu dar transmite-i cele mai prietenoase salutări și spune-i că sper că încă vom face treabă bună împreună când se va sfârși turneul meu american.

Sunt aici la mare în draga mea căsuță turcească, doar într-o scurtă vizită ca să le-o arăt oaspeților mei (Gaselees și prințul Christophor) și pentru a-mi planta grădinile pentru anul viitor.

Am făcut minuni și sper să aduc înapoi cu mine plante americane, bulbi, semnițe și arbuști pentru a-mi continua grădinile amintirii - „*mes jardins de souvenir*”.

Să te binecuvânteze Dumnezeu, Loie, sper că ai avut o bună traversare [a oceanului], nu te sinucide cu excesivă muncă, Loie a mea.

A ta,

Maria

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, V/4487G/1926, f 1

ANEXA 11

HOTEL ROBLIN
6 Rue Chaureau Lagarde
Paris

23 Septembrie 1926

Majestății Sale Regina Maria
Sinaia, România

Dragă Majestatea Voastră,

Parisul este plin de zvonuri privind sosirea voastră aici - că sunteți aici, că plecați mâine, că veniți pe 2 sau 4 octombrie, că nu veniți decât mult mai târziu. Oh, zvonurile și misterul! Nu înțeleg de ce ESTE atât mister. Dar există, și toată lumea stă ca pe ghimpi să afle ceva precis și nu află nimic sigur.

Mă simt ca un copil orfan! În ciuda tuturor acestora, într-un fel am simțit că v-ar face plăcere să mă vedeți, chiar și numai pentru ajutorul pe care l-aș putea da și pentru realmente interesante propuneri (profesionale și de alt fel) pe care am să le fac binevoitoarei voastre urechi.

Loie mi-a explicat unele lucruri dar a păstrat tăcerea în atât de multe alte privințe, încât plecarea ei neanunțată spre America m-a lăsat încurcată și mai mâhnită decât înainte. Sunt total nedumerită și simt că nu o să-mi mai revin niciodată!!!

Ieri am avut o conversație plăcută cu prietenul vostru, fostul ambasador în Suedia, Ira Nelson Morris. Dar se pare că știe mai puțin decât mine despre planurile Majestății Voastre. Nu pot decât să fiu de acord cu el că, cu cât este mai mare secretul ce înconjoară călătoria, cu atât mai nestingherit se vor baza ziarele pe imaginație, pentru că sunt *obligate* să tipărească ceva. Vă amintiți că obișnuiam să vorbim despre bunăvoința oamenilor de presă imediat ce ai avut încredere în ei și le-ai spus ce pot și ce nu pot spune. Acesta ESTE adevărul.

V-am telegrafiat de două ori - odată întrebând dacă aș putea veni în România și spunând că biroul meu din New York mi-a telegrafiat despre mesajul vostru din Sinaia, care a ajuns după ce am plecat sâmbătă, 11 septembrie, pe vasul de linie francez „Paris”. A doua telegramă a plecat ieri, solicitând date despre data îmbarcării voastre și despre navă. Oh, da, a mai fost o a treia telegramă trimisă după ce o văzusem pe Loie, care mi-a spus că nu trebuie să vin în România și că ea o să-mi dea, din când în când, informațiile cuvenite. Am crezut aceasta și am fost plină de încredere și de siguranță. Apoi ea s-a îmbarcat fără măcar să-mi spună că intenționează să plece...

Nu-mi poate trimite Majestatea Voastră vorbă din cine va fi exact formată suita? Și dacă este definitiv hotărât că veți pleca de la Cherbourg pe „Leviathan” pe 12 octombrie. Sper să mergeți cu Liniile [Navale] ale Statelor Unite decât cu „*Majestic*” al Companiei White Star. Liniile Statelor Unite vor face mult mai mult pentru a vă ajuta și a vă simți comod.

Navele sunt aproape la fel. Am fost eu însămi de două ori pe „*Majestic*” și cunosc multe persoane cărora le place imens „*Leviathan*” („imens” este cuvântul cel mai potrivit) - mai mult decât „*Majestic*” care are vibrații mai mari.

Dar dragă, bună, frumoasă, înțeleghătoare Majestate, nu veți găsi o cale să-mi trimiteți o vorbă, aici, la acest hotel, telegrafic sau prin „Amexco” care este Compania Americană Expres din Paris, să îmi comunicați datele principale: cine vă însoțește (am auzit că Principesa Ileana va veni cu siguranță, poate Prințul Nicky, cu certitudine sora voastră, Prințesa Beatrice de Spania pe care am cunoscut-o, cele două doamne Lahovary și Procopiu, și poate o duzină de membri ai enturajului), când plecați, pe ce navă și de unde? Trebuie să mă întorc la New York pe aceeași navă și fără îndoială, așa vor face și alții, dar eu nu voi încerca să vă tulbur sau să vă deranjez intimitatea. Știți că nu o voi face dacă spun că nu o voi face. Poate mica Prințesă Ileana mă poate vedea odată sau de două ori, sau doamnele de onoare, sau Prințul Nicky, sau sora dumneavoastră. Sau aș putea să vă trimit câte o notă, din când în când. Aceasta este tot ce cer. Nici măcar atât dacă nu este plăcut pentru dumneavoastră. Dar trebuie să navighez pe același vas. Veți înțelege.

Ca totdeauna, vă asigur de admirația mea, sentimentele prietenești și totala dorință să vă ajut în orice fel posibil.

Sănătatea și „norocul” să fie cu voi tot timpul...

Cu stimă,
Zoë Beckley

P.S. Am cu mine telegrame de la un număr de guvernatori din diferite state, inclusiv „Al” Smith din New York. De asemenea de la primarul Walker din New York - mesaje pentru Majestatea Voastră. Și am câteva sugestii interesante pentru una și alta!!

Z.B.

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/ 7/ 1926 f. 227-228

ANEXA 12

Hotel Roblin
Paris

23 septembrie 1926

Dragă Majestatea Voastră,

Alăturata scrisoare de la Loïe, abia a fost primită, dată evident cuiva să mi-o trimită și scrisă în ajunul plecării sale în America.

Alianța Ziarelor Nord-Americane, căreia am înțeles că Majestatea Voastră și-a dat promisiunea pentru „Impresiile din America” (cred că dl. Guy Jones sau col. Pickering au aranjat aceasta, deși putea fi altcineva care era în legătură cu Alianța) este sindicatul care a comandat prima voastră serie de articole și a aranjat publicarea lor în Europa - care se pare că a produs atâta necaz. Vedeți, Sindicatul nostru vinde articolele Alianței Ziarelor Nord Americane și ei le distribuie. Îmi pare, bineînțeles, foarte rău că Impresiile din America ale Majestății Voastre vor fi dirijate de ei, pentru că sperasem și ne bizuisem că noi le vom cumpăra pentru a urma „Sfaturile [Reginei]”. De fapt printre propunerile pe care nădăjduisem să le așez în fața Majestății Voastre era o înțelegere pentru a scrie douăsprezece „Impresii din America”, pentru Sindicatul Articolelor de Primă Calitate. Îmi pare teribil de rău că nu am ocazia să vă văd și să vorbesc mai mult despre aceasta.

Solicit din nou, cu toată prietenia, să îmi telegrafiați sau să îmi scrieți aici amănuntele părăsirii Bucureștilor și navigării spre New York.

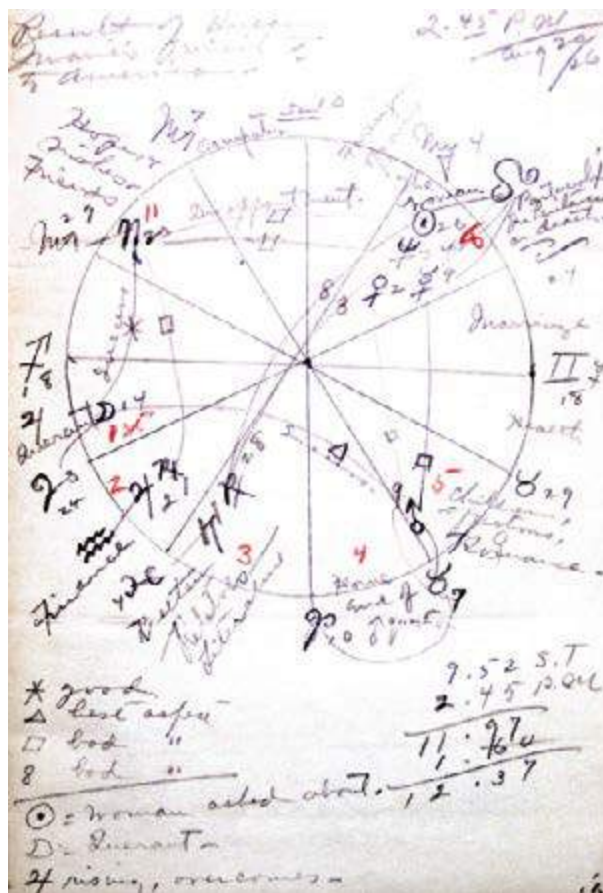
Cu stimă,
Zoë Beckley

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/ 7/ 1926, f. 229-230

ANEXA 13

Majestatea Voastră
Regina Maria,

Un cercetător neprofesionist în astrologie vă trimite o hartă, întrebând de rezultatele vizitei dumneavoastră în America. Întrebarea s-a născut citind despre această vizită în presă. Această întrebare a fost pusă și mai demult, cu rezultate mult mai favorabile. Harta anexată este cea mai puțin favorabilă dintre toate. La o primă privire oricine poate vedea că singura influență bună asupra ei este semnul lunii noi) care domină [problemele întrebării] - benefică pentru sfârșitul întrebării) Δ ♂, și de asemenea, prieten benefic, sau rezultate de excepție) * ♀

Astrograma vizitei Reginei Maria în America

Presupun că vizita va fi un eșec și asta datorită ascensiunii lui Jupiter ♃ și benefica Lună nouă) au tendința de a domnia tot restul hărții, sau al întrebării. Casa întâia este total dominată.

Casa a 8-a este atât de puternic afectată - fără niciun singur aspect bun în ea, acea casă ține Θ - femeia despre care se întreabă - aceea care ține 6 aspecte ostile, care atrag dezamăgirea. Totuși, nu înregistrează moarte violentă. Casa a 3-a, a minții, 8 înregistrează o condiție extrem de tulbură a minții. A 5-a casă, a copiilor, este de două ori ostilă, și numai o dată benefică. Casa banilor, a 2-a casă, este ostilă, sau financiar limitată, Casa a 11-a, a speranțelor și dorințelor este de trei ori ostilă și numai o dată benefică - dezamăgire în materie de speranțe și dorințe și realizări. Planurile prezente nu par a fi benefice, doar o concepție diferită în legătură cu această vizită va aduce cu siguranță modificarea lor, sau chiar un plan ulterior. Planul prezent este neobișnuit de ostil - probabil ar implica anumite neajunsuri soțului, dar aceasta este o pură presupunere, Regina poate să judece ea însăși cel mai bine, având cunoștință directă a propriei situații. Dacă va veni în America, va fi financiar limitată și dezamăgită. Am citit viața Reginei în revista „Good Housekeeper” și, fiind artist sau pictor portretist, doresc să-mi exprim admirația pentru fotografiile sculpturale ale Reginei.

Lyme Couse

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/7/1926, f. 167

ANEXA 14

17 Ianuarie 1925, Cotroceni

Loie dragă,

(...) Acum, bineînțeles, în cazul lui Loie și Regina ei - Loie devine „Vox Populi” - vocea care înștiințează - cea care plănuiește, care prevede, care gândește toate posibilitățile și fiecare parte. Sunt în întregime de acord cu tot ce spui, chiar și în privința presei și că cel mai bine este să fii drăguț și primitiv cu ei de la început. Sunt *sigură* că ai dreptate dar, când vine momentul, amintește-ți de ambițiile, geloziiile, dorințele care vor spori și vor roi în jurul meu, cum vom fi noi capabile să impunem programul *tău*? Dacă oamenii ar fi la fel de sinceri ca tine și ca mine totul ar fi ușor, dar nu sunt, ei își vor bate joc de „Regină și de ciudata ei sfătuitoare” și vor încerca să ne ridiculizeze, pentru a obține un anumit profit sau onoruri pentru ei, și cum vor înfrunta adepții mei aceasta !

Știu că Loie, iubindu-și necondiționat Regina și văzând în vizita ei chiar mai mult decât *succesul personal* al Reginei sale, un lucru mai mare și mai vast care ar putea însemna ceva chiar pentru pacea lumii - dar cum să faci un grup de oameni să accepte pașnic faptul că M[ajestataea] S[a] era adeptul planului lui *Loie*! Aici văd eu dificultatea! Vin ca străin, se presupune că nu știu nimic despre America, cum pot *eu* impune un program, pentru că, orîșicât, eu voi fi la discreția celor care mă primesc. Asta înseamnă multă gândire și marea dificultate pe care o văd este ura lumii, unii față de ceilalți! Pot fi *eu* numai *Dragoste* și la fel Loie a mea, dar noi, cu toată dragostea noastră, nu vom fi capabile să o oprim pe doamna Loomis să-l urască pe Ford și pe Ford să-l urască pe dl. Hill și pe dl. Hill să-l disprețuiască pe Cromwell și pe Cromwell să încerce să-l nimicească pe Anderson și pe Anderson să fie gelos pe senatorul Owen și așa mai departe. Dacă propria mea prezență poate produce ceva ar produce înțelegere între o creatură și alta și atunci ar fi, într-adevăr, un miracol dumnezeiesc, dar trebuie să privim lumea așa cum este, nu cum am dori noi să fie. Negreșit, am să vin cu inima și cu sufletul pentru toți, bogați și săraci, muncitori și milionari, soldați, cow-boy, mineri, mame, cluburi, fabrici, lumea presei chiar și deținuți, fără a disprețui pe vreunul, rupându-mă în bucăți pentru a le oferi toată bucuria posibilă, dar cum îl vei opri pe Bibescu¹² să nu șoptească în urechea lui Symki că Regina se face de răs sau pe bătrânul Cromwell să nu intrige contra colonelului Hay sau contra celor din Detroit. De o mie de ori aș asculta de sfaturile tale mai bine decât oricare altul pentru că *știu* că tu te gândești la *mine* și la ce reprezintă eu pentru lume în general, și nu la tine, dar cum vei face ca o sută de oameni să accepte ca eu să urmez sfatul tău și programul tău [?] Aici văd *eu* dificultatea. *Eu* voi fi *musafir* și, odată *acolo*, va fi greu să stabilesc legile. Bineînțeles îmi pot exprima dorințele (cele bune, pe care Loie le va elabora cu grijă pentru mine), dar cum să oprești partea răutăcioasă a umanității să-și ridice capul și să încerce a strica totul!

Dar, negreșit, Loie și Regina ei au învățat o grămadă și, cu certitudine, ar fi încoronarea muncii și a dragostei noastre și

12. Anton Bibescu (1878-1951), diplomat și scriitor. Prieten cu Marcel Proust și cu Mihail Sebastian, pe care l-a găzduit la moșia sa. Eforturile sale de a-i fi traduse și jucate piesele pe scena Teatrului Național din București au fost sortite eșecului. Și-a început cariera ca atașat și ca secretar al Legației României la Paris, apoi a fost *chargé d'affaires* la Londra - unde s-a căsătorit cu Elizabeth Asquith (1898-1945) - și ministru plenipotențiar la Washington (1920-1926) și Madrid (1927-1931). După decesul soției - care este înhumată în cavoul familiei de la Mogoșoaia - a părăsit România comunistă și s-a stabilit la Paris.

a inteligenței noastre dacă am putea face un mare succes din vizita mea, care ar da, Reginei Maria, o splendidă posibilitate de a fi la înălțimea forței sale interioare și a calităților pe care viața, experiența și contactul cu minți luminate au pregătit-o spre a fi capabilă să reziste la încercări. Ce bucuraoasă aş face-o și mă simt întru totul capabilă, strașnic de capabilă numai dacă „spiritele rele” mi-ar da o șansă!

Să te binecuvânteze Dumnezeu Loïe a mea, mi-e dor să te văd din nou.

A ta,
Maria

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, V 4487 C/1925, f 6-8

ANEXA 15

The Plaza
New York

Adorata mea,

Alăturat este adevărata declarație de la Departamentul de Stat. Dl. Djuvara nu ți-a telegrafiat adevărul. A telegrafiat doar ca să obțină de la tine telegrama de acceptare pentru a putea să-mi spună mie: „Guv[ernul] meu etc., etc. și M[ajestatea] S[a] *nu* dorește ceea ce faceți dvs. pentru că a acceptat propunerile mele”. „Noi nu-l cunoaștem pe dl. Hill, Guv[ernul] meu nu m-a autorizat să accept vreo propunere din partea sa.”

Și descopăr că legația care trebuie să mă protejeze este împotriva mea și îmi spune că nu poate face una sau alta pentru că Guv[ernul] nu o autorizează, așa că, ceea ce trebuia să mă protejeze era făcut doar pentru a fi împotriva mea!!! Deci, nici o considerație nu poate fi arătată prietenilor tăi și nu sunt incluși în vreo activitate. Legația nu recunoaște nimic în afară de ceea ce recomandă Guv[ernul] (și pentru că nu știu nimic, nu pot autoriza, de aceea dl. Djuvara este liber să acționeze cu dl. Cromwell și să-și ducă la bun sfârșit dorințele, ignorându-le pe ale tale și ale prietenilor tăi).

Gary este furios că este ignorat și-ți poți închipui că toți ceilalți trebuie să fie la fel.

Nu mai pot să trimit acele scrisori prin Legație *pentru că nu* au autorizația scrisă a Guv[ernului] României care să-mi permită să fac aceasta. De fapt, toți acești nouă ani de pregătiri sunt ca nimic și nici măcar în secret nu se poate profita de ei ori de comunicarea cu prietenii tăi.

[Loïe]

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, V/4255/ 1926, f 1-2

ANEXA 16

Adorata mea,

Vreau să-ți vorbesc despre muzeu și importanța lui în viitor.

Acum sunt 120 de milioane de oameni în Statele Unite. Acest număr va fi dublat și triplat în următoarea sută și mai bine de ani. Dar cu toate călătoriile în Europa, unde, un număr de circa o sută de mii de oameni pe timp de un an este considerat ca prodigios, puțini din acești călători sau turiști merg atât de departe în România. De aceea, acțiunea consacrată într-un singur muzeu și întreprinsă în numele tău acolo, pe loc, în mijlocul Americii, poate face mai mult decât orice pe lume, pentru a aduce România acasă la ei. Felul de a face aceasta este de a studia și a vedea cum poate fi stabilit un folos viitor și permanent, etern, pentru țara ta care acum, prin activitățile începute și tradițiile stabilite, poate duce la bun sfârșit ideile tale pentru ea. Pentru aceasta trebuie să prinse anumite oportunități și anumite cuvinte trebuie să spuse și scrise.

Acum autoritățile l-au rugat pe dl. Hill să facă o declarație privind ideile sale în legătură cu viitorul muzeului și dl. Hill mi-a scris cerându-mi instrucțiuni. I-am spus, bineînțeles, ce să facă și ce să spună. Este, evident, de datoria mea să-i facă să vadă din punctul lor de vedere, ceea ce trebuie, mai mult sau mai puțin, să fie „*ceea ce înseamnă acest muzeu pentru noi*”.

Deoarece o sală specială va fi donată României cred că ar fi bine să avem o scrisoare de la doamna Lahovary sau Prințul Știrbey vorbind în numele tău - ceva asemănător cu cea alăturată.

A ta,

Loïe

Dl. Samuel Hill
Muzeul de Artă Maryhill
Seattle, Wash[ington]

Domnule,

Majestatea Sa, Regina României, mă însărcinează să vă spun că acceptă sala din Muzeul Maryhill pentru poporul ei, și îi va face mare plăcere M[ajestății] Sale să lucreze împreună cu dumneavoastră pentru o mai bună cunoaștere între oamenii din România și cei din Vestul Îndepărtat al Statelor Unite. Și Majestatea Sa consideră că, atunci când este posibil, veți veni în România pentru a o contacta. Putem aranja între noi, mult mai bine aici, pe loc, mersul proiectului. Regina și noi toți suntem profund interesați de acest vis frumos și de mijlocul prin care să aducem mai aproape cele două popoare ale noastre și sunt multe căi și activități prin care putem conlucra.

(trimite-mi această scrisoare ca să o pot atașa la raportul meu).

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, V 4227/1926, f 1-4

ANEXA 17

Adorata mea,

Acesta este planul și orice decidem sau (bineînțele) ce accepți, trebuie să urmăim împreună și să nu lăsăm pe nimeni care, neștiutor de scopul nostru, te-ar sfătui sau poate ar distruge totul obligându-ne să schimbăm planurile.

A fost stabilit - nu-i așa - că nici un *anunț de publicitate* nu va fi dat de vreunul dintre noi, până ce te afli pe vas. Prin urmare, toate activitățile mele au fost făcute pe această bază.

De aceea, dacă strici acest aranjament, toți aceia cu care lucrez nu vor ști pe cine să creadă și, crezând că totul s-a schimbat, nu vor îndeplini ceea ce a fost stabilit pentru ei (pentru că vor crede *că eu și cu tine* nu suntem de acord). Vezi ce mult înseamnă?

Adorata mea - dacă ai veni va trebui să faci publicitate - sub pretextul *necesității de a pregăti pentru tine* nu uita că sunt la fel de ocupată cu această parte ca și cu restul și mi-ai telegrafiat să-i „dau bătaie”.

Aceasta înseamnă: 1. Publicitate *la timpul potrivit* căci știi prietenii cu care trebuie să comunic.

2. Călătoria; 3. Hotelurile; 4. Recepțiile; acestea sunt aranjate de dl. Hill și de oamenii mari din America, dar *doar o singură minte* poate cunoaște toate condițiile și amănuntele. Acea singură minte este a ta și a mea lucrând pe deplin împreună - totul este foarte delicat, foarte special și, așa cum mi-ai telegrafiat, trebuie urmat îndeaproape. Întâi am de *scris* ceea ce nu ar trebui făcut public. De vreme ce publicitatea a fost făcută greșit, scrisorile mele ar fi neclare, confuze, iar acei oameni se vor mira de condițiile pe care le-am stabilit pentru ei și de necesitatea de a face (*pentru tine*) *lucrurile așa cum i-am rugat eu*. Vezi, Adorata mea, cum toată munca mea poate fi distrusă[?] Asigură-mă că *nu ai permis publicitatea* și că nu vei face aceasta. Dacă ai făcut asta, atunci spune-mi cinstit pentru a putea vedea ce pot să fac pentru a încerca să salvez ceea ce am făcut de așa importanță. *Întâi - tăcerea* este cel mai mare protector și determină elementele oponente să se pregătească împotriva a tot ce facem. *Îți amintești* marele prejudiciu produs de telegramele d-lui Mills din Grecia [?] El avea intenții bune dar niciodată nu am fost convinsă de neștiința sa. A făcut o poveste bună pentru ziarul său - dar nu pentru tine. Iar după aceea s-a scuzat *la mine* pentru ea! Un gazetar nu ar trebui să facă lucruri care trebuie scuzate - mai ales pentru o Regină.

Acum ascultă oh, Prea Adorata mea,

Este necesar ca eu să demonstrez Americii că tu vii ca o binefăcătoare și nu ca o turistă regală sau pentru a face reclamă la o expoziție de mărfuri românești (dar intenționând să o ajuți prin tot ce poți). De aceea, te rog, pune-l pe generalul Averescu să trimită o telegramă după modelul celei atașate.

Dl. Samuel Hill/ 29 Bld. de la Saussaye

Parte socială a Muzeului de Artă Maryhill / Neuilly Sur Seine, France

Sugestie de telegramă

Guvernul României acceptă invitația pentru Majestățile Lor primită din partea directorilor Muzeului de Artă Maryhill și invitația trimisă de guvernatori și primari, de a fi prezentă la ceremonia inaugurării monumentului de la Maryhill din octombrie anul acesta. /stop/ Guvernul României este de acord ca Majestatea Sa, împreună cu Alteța Sa Regală Prințesa Ileana să fie prezente, ca fondatoare și donatoare a sălii românești, care a fost dedicată României și pe care guvernul României o acceptă, și va coopera cu dl. Hill ca expresie a înțelegerii și prieteniei dintre țările noastre.

Cu telegrama, pe care aş dori să o primesc fără întârziere, mă pot duce, în numele Muzeului, să îl întâlnesc pe marele nostru prieten dl. Elmer Roberts, director general la Associated Press, care îl angajează pe dl. Mills și care va conduce, împreună cu mine, programul tău publicitar. El îți este prieten și nu s-ar simți flatat să primească instrucțiuni, spre exemplu, prin dl. Mills. Îl va primi și-l va plăti pe dl. Mills ca să le dea o *lovitură* celorlalți - cum spun ei - și să nu aibă alt interes.

Îi voi comunica dlui Hill prin scrisoare (dacă încă nu ai dat publicității data plecării) prin telegramă dacă ai dat-o și, evident, mă voi îngriji să aflu că „*intenționezi să vizitezi și Expoziția ta românească*”,¹³ fiind invitată, de asemenea pentru aceasta.

Când se va anunța public că vei pleca, vei primi tot felul de invitații, care ar fi putut fi evitate, dar care acum așa va fi situația.

Aici va fi marea ta dificultate pentru că, bineînțeles nu trebuie să ofensezi. Spune te rog că nu poți răspunde decât „en principe” până înainte de August, orice, dar mai întâi fă-ți datoria. Nu ești de acord cu mine?

Iar dacă dl. Manstbainer crede că tu vii orice s-ar întâmpla, scrisorile mele îi sunt fatale, pentru că i-am scris despre marea dificultate de a primi permisiunea, dar noi vom lucra pentru a obține pentru muzeul său (am spus, bineînțeles, că aceasta va fi drept urmare a interesului pe care îl ai pentru opera sa). *Ca urmare a ceea ce a fost întreprins de el și de mine, ce pierdere ar fi pentru munca mea* dacă aş greși (și tu știi că pentru a te aduce [în S.U.A.] a durat mult și a fost dificil), dar dacă o vede împlinită se va decide imediat și ar gândi că erai nerăbdătoare să vii la Phi[ladelphia] pentru ca el să facă [acele sculpturi de] Rodin ale tale să se învârtască. Este un lucru mult mai dificil pentru mine dar, aparent, voi lucra *pentru tine* mai bine decât pentru el! Vezi, Adorata Mea, oh, cât doresc să poți fi mai protejată și să putem ajunge una la alta. Astfel poți vedea și înțelege lumea din afară prin propriul tău interes! Toți acei oameni care te adoră, se adoră mai mult pe ei, iar propriile lor motive sunt mai aproape de ei decât de tine. Sunt foarte puțini oameni care nu privesc mai întâi la propriile interese!

A ta,

Loïe

Dacă se telegrafiază la ziarele americane că pleci acolo, trebuie să văd cum explic aceasta (...)

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale V 4251/1926, f. 1-8

13. Pavilionul românesc de la expoziția Sesquicentenarului Revoluției Americane de la Philadelphia

ANEXA 18

REZUMAT

Când oficialitățile trimit invitațiile. Dacă ai vrea ai putea scrie fiecărui prieten spunând că Guvernul tău a acceptat invitația dar că tu nu te poți gândi la o vizită în America fără cooperarea lui (sau a ei) și că ai rugat muzeul să ia legătura cu el (sau ea) iar apoi oficialitățile care au făcut invitația și directorii muzeului îți vor întâlni toți prietenii și-i vor ruga să se constituie într-un grup care să meargă la inaugurarea muzeului, ceea ce îi îndreptățește ca toți să fie alături de tine – fără ca vreunul să fie mai aproape de tine decât altul. Oricum, până o să ai timp să „atrăgi țara de partea ta” și să câștigi *oamenii*.

Col. Andersson

Dl. Cromwell

Dl. Bech

Dl. Frank Roth

Dl. Hoover¹⁴

Dl. Leggitt - care se va ocupa de întregul Detroit, inclusiv de dl. Ford

Col. Hay

Senator Owen

Doamna Spreckels¹⁵

De fapt, *toți* cei care și-au dovedit prietenia (până ce-i vei căuta și-i voi spune eu pe cei pe care îi știu) și, pe lângă aceasta, îți vei aminti de toți pe care îi cunoști !

A ta,

Loïe

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale,

V/4223/1926, f 1-2

14. Herbert Hoover (1874-1964), al 31-lea președinte al S.U.A. (1929-1933); inițiator, în timpul Primului Război Mondial, al Organizației Hoover pentru Hrană, care a dat mare ajutor României peste care băntuia foametea în 1917-1919.

15. Alma de Bretteville Spreckels (1881-1968), născută într-o familie săracă din San Francisco, de origine daneză dar cu ascendență franțuzească nobilă (numele ei de botez fiind Alma Emma Charlotte Corday de Normand de Bretteville), se mărită cu multimilionarul Adolf Spreckels. În prima sa călătorie la Paris se împrietenește cu Loïe Fuller care o introduce în lumea artistică, în special în ambianța lui Auguste Rodin, de la care va cumpăra, în scurt timp, 31 de sculpturi și desene. Tot dansatoarea o îndeamnă să contribuie la ajutorul pentru România din timpul războiului. Astfel se leagă prietenia dintre Regina Maria și Alma Spreckels. După moartea lui Sam Hill, ea va fi aleasă în comitetul director al Muzeului de Artă Maryhill și va avea un aport important la organizarea – făcând inclusiv generoase donații de obiecte valoroase – și deschiderea acestuia pentru public, în 1940.

Colonelul Henry W. Anderson, comandantul Misiunii Crucii Roșii Americane la biroul său de lucru – pe perete este panotat portretul Reginei Maria dăruit, cu dedicație, prietenului ei american, 1919, A.N.I.C., Colecția Documente Fotografice, F II 1980

Regina Maria în mijlocul Misiunii Crucii Roșii Americane în România – în stânga suveranei este colonelul Henry W. Anderson, 1919, A.N.I.C., Colecția Documente Fotografice, F II 1979

ANEXA 19

Adorata mea,

Când se va anunța public că, într-adevăr, mergi în S.U.[A] și C[anada], o să înceapă beleaua cu sollicitanții. Mă bazez pe tine să nu fii înșelată de niciunul. Momeli strălucitoare, tentante, vor fi aruncate spre tine din toate părțile și din toate punctele de vedere.

Într-una dintre scrisori îmi spui să-ți fiu protectorul legal în America. Voi avea cel mai puternic avocat din America, care va face ceea ce îi arăt eu că trebuie făcut. Nu este nimeni altul decât *Nelson Cromwell*. N-au importanță excentricitățile lui, biroul său cu 35 de oameni capabili acoperă (ca experți) întreaga gamă a apărării, în conformitate cu ceea ce poate fi făcut de lege, în funcție de nevoi! Dar marele meu ajutor este să lămuiesc totul și să te țin la curent - cu ce?

1. Marele punct de vedere general pe care îl are masa oamenilor de rând (a căror oaspete ești), *opinia lor*, pentru ce?
2. Pentru *ceea ce* vor gândi, vedea și simți ei, despre orice faci în urma unui sfat sau propunere (care ar putea să fie în interesul lor dar în detrimentul tău și al țării tale). Este ușor să menții prietenii izolate chiar dacă trebuie să le refuzi, dar
3. dacă ai jignit-o, chiar fără să-ți dai seama, mulțimea poate distruge tot ceea ce abia ai construit.
4. Nu uita, *sunt unul* dintre acei oameni de rând și rezist, cu atenția mărită, ca să tălmăcesc - pentru tine - ceea ce ei simt, înțeleg, gândesc să fac, pentru ca tu să înțelegi singură.

Ai grijă de ceea ce trebuie să faci în calitate de oaspete a lor și nu ca oaspete a indivizilor izolați.

A ta,

Loïe

Deja doamna Townsend sau Townshend, o căpetenie a societății din Washington, a vorbit cu tânărul vostru consul la Wash[ington] și care se află aici [New York], spunându-i (iar el, fiind diplomat și trăind în acest mediu, a fost de acord cu ea) că 1. *noi - vorbind despre societate - vom fi în Washington și New York în momentele cutare și cutare - bineînțeles, Regina nu poate fi acolo până când ei, societatea, nu vor fi acolo înaintea datei cutare și cutare, etc., etc.*

I-am spus - și lui i-a venit o nouă sclipire în ochi - „*Regina vine când poate ea și este de presupus că - la fel ca toată lumea pe pământ - „aristocrații” înțeleg aceasta! Și bineînțeles, „societatea” ca o gazdă care insistă ca oaspetele „să vină când poate”, va fi acasă pentru a o întâmpina - dar în acest caz, ca oaspete al unei națiuni de 120 de milioane de oameni, vor fi suficienți acasă ca să o primească pe cea mai exigentă Regină, deși Regina României nu este persoana care să pretindă ceva și speră ca, mai devreme sau mai târziu, să-i întâlnească pe toți, fără a deranja obiceiurile locale.*” ***A fost de acord!***

PRIN URMARE

Deoarece transportul în Canada nu este posibil, iar vasul particular francez – care poate lua grupul - vine prea târziu, planul este după cum urmează: vei merge via N.Y., iar acolo vei fi primită de primar - ți se oferă cheile orașului și toate procedurile de rigoare și imediat pleci la Washington D.C. pentru a fi primită de Președinte, așezi o coroană pe

Mormântul Soldatului Necunoscut și pleci imediat la Montreal, Canada, oprind o noapte în N.Y. pentru marele spectacol la Metropolitan și pleci la 1 a.m. și călătorești toată noaptea spre Montreal, traversezi spre Ottawa pentru primirea Guvernatorului și apoi la Winnipeg, cu demonstrații la fiecare oprire pe traseu prin întreaga Canadă până la Vancouver. Este ofranda ta către țara natală, cu tot ce ai în inimă, un dar de dragoste și afecțiune către Marea Britanie, care înconjoară globul și de unde toți ochii te vor privi, venind ca o cometă, accelerându-și zborul prin ceruri, cu o națiune de cealaltă parte a graniței care te primește cu totul învățând cum să arate respect și să omagieze o suverană. (Cum să știe dacă ei nu au avut niciodată una?) Dar îți vor arăta ce poate face dragostea odată ce tu le-ai stârnit-o!

Dna Townsend are cea mai mare casă din Wash[ington] DC și toate cercurile vin la ea, ca la soția unui fost ministru în Belgia. Îl cunoașteam și eu.

Mai sunt acolo doi șefi [ai înaltei societăți], dușmani înverșunați care încearcă să obțină supremația. Acceptă, dacă poți, invitația celor 2 în același timp, pentru că a accepta *una* ar fi fatal, pentru că jumătate din lume merge la unul și jumătate la celălalt. *Nimeni* nu este invitat la amândoi. În cazul tău, bineînțeles, ambii ar dori să te aibă. Aceste case par mici în comparație cu a dnei Townsend. Aceasta înseamnă că pentru fiecare dintre ei trebuie făcut la fel - o recepție seara - asta fac 3. Dorești așa ceva? Președintele îți va da o petrecere pentru toți. Nu este de ajuns? Iar în timpul zilelor când stai la... [indescifrabil], fă excursii cu automobilul pentru a vedea locurile în timp ce treci. Ar trebui să ajungi la marea vilă a dlui Crosby din Warenton, Virginia. El a fost ministru de finanțe care (...) împreună cu dl Polk (prim-ministru) și Baker (ministru de război) au obținut cei 40.000.000 dolari pentru tine. Du-te și la casa din apropiere a celor care sunt din familia (...) moștenitoarei care i-a telegrafiat tutorelui ei, dl. Goff, să mă aștepte la vapor și care m-a dus la Washington și le-a spus „băieților” săi (care i-au votat puterea) „*să facă* tot ce pot, și repede, pentru *acea Regină*”. Apoi, la Richmond, să ajungi la casa colonelului Andersson și la dl. Sowthwash - care, timp de 3 luni a ținut 500.000 de tone de hrană [pentru România] când întregul pământ vocifera pentru ea, până când a trebuit să renunț pentru că nu aveam cum să ți-o trimit - el merită să îți strângă mâna când treci în excursie. Dar acele excursii vor fi când te întorci (în timpul sezonului), toată călătoria este planificată și aranjată.

Adorata mea, va fi minunat dar cu cât înaintez cu atât văd că sunt cârma și undeva, jos, dedesubt, sunt necesară în fiecare moment. Oh NU, nu a fost planificat vreodată că eu aș merge. Iar tu, când călătorești prin America ai grijă de ei căci ici și colo sunt indivizi care au răsturnat pământul ca să te ajute și nu au cerut nimic, dar ar dori să te privească în ochi, să-ți sărute mâna și să-ți audă vocea spunând: "*Mulțumesc, mulțumesc pentru poporul meu, pe care ați încercat să-l ajutați. Știu cât de tare ați încercat!*"

Înțelegi Adorata mea, nu-i așa, că ei sunt aceia care, dispuși la responsabilitățile ulterioare, sunt prietenii ce trebuie păstrați, care în urma felului în care îi vei inspira, vor fi vestitorii buni pentru cauza ta și a țării tale.

A ta,

Loïe

ANEXA 20

Adorata mea

Chestiunea decorațiilor,

Liste de nume americane au fost propuse de Legația din Washington, dar nu au fost date vreodată.

Sosirea ta acolo va fi un moment potrivit. Cineva trebuie să ia pentru tine lista de la Ministerul de Externe și cu acele decrete gata făcute ar trebui să fie și unele în alb pentru oricâte vei dori să dai în plus. Dar este ceva foarte important care s-a întâmplat cu Regele și Regina Belgiei și cu Prințul Carol - au fost date peste tot medalii pentru serviciile aduse și, pentru că America nu cunoaște diferența, acestea au trecut drept decorații și notabilitățile, văzând aceasta, și le-au ascuns în secret pe ale lor, iar decorările au devenit o farsă.

Nu trebuie date medalii neimportante, de nimeni, [fie] de Regină sau de suită, nici fotografii semnate întâmplător. Trebuie găsit altceva pentru a înlocui aceste două lucruri, iar *eu, care sunt pentru a dăru*i, sunt de acord cu aceasta acum, în acest turneu.

Două femei au fost în America, *prezentându-se ca fiind trimise de tine*, și au întrebat tot felul de lucruri **pentru tine**, pătându-ți prestigiul (așa *mi-a spus* un diplomat de la Washington).

Toate acestea trebuie să fie depășite prin felul în care tu, căci nimeni altcineva nu poate, să demonstrezi că nu este adevărat prin precauția pe care tu și cei din jurul tău o luați.

Acum, te rog, Adorata mea, fă să-mi parvină lista și adresele tuturor celor care ți-au scris din America, pentru a ne putea pregăti anticipat pentru ei, lămurindu-ne cine și ce sunt, pentru a ști până unde poți merge cu ei și cât poți să continui prietenia cu ei fără a-ți vătăma prestigiul.

A ta,

Loïe

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, V/4208/ 1926, f 1-3

ANEXA 21

Majestate

Căci „Majestății Sale” îi scriu aceste rânduri.

Dacă am trimis reginei toate aceste documente a fost pentru a o lămuri, pentru ca să înțeleagă *felul* în care să fie înțeleaptă într-o vizită în țara mea, la poporul meu, ale cărui inimi sunt ca a mea, ale cărui minți sunt ca a mea, ale cărui vederi sunt ca ale mele (*în mulțime*) și a cărui mentalitate este, pentru mine, o cutie deschisă.

Numai traiul de peste treizeci de ani printre străini mi-a deschis orizontul spre mentalități opuse alei mele și moduri diferite de a înțelege, *din toate punctele de vedere!* Nu-ți pot așeza la picioare *nimic mai prețios decât acest fel de cunoaștere* ca să-ți fie de folos pentru apropierea celor două țări.

Exprimarea deschisă a interesului tău *pentru* (și *despre*) alții și osteneala de a-ți face acolo prieteni personali și neoficiali, este cheia și *fundamentul succesului*.

Când ajungi pe vapor, când șalupa presei se îndreaptă în port pentru a te întâlni și ziariștii năvălesc la ușa apartamentului tău, refuză-le un interviu individual, trebuie să spui „nu, când inimile vin să mă întâmpine și să-mi întâmpine prin mine poporul, doresc să le văd, să le mulțumesc și *să dau mâna* cu fiecare din ei” (nu lăsa pe vreunul dintre ei să-ți sărute mâna); spune „Nu, sunt o femeie, mama țării mele, care am venit în mijlocul vostru.”; spune-le că vei fi fericită *ca ei* să fie aceia care să-ți relateze despre lucrurile ce trebuie *văzute* în America și despre locul unde prezența ta ar aduce bucurie și fericire, că vrei să vezi atât partea întunecată cât și pe cea luminoasă a Americii. Că ești interesată chiar și în tipografiile lor care trebuie să fie mari pentru că totul este mare în America și tu ai venit să o vezi. Că vrei să vezi mamele, ficele, surorile (mamele, surorile, ficele și soțiile *lor*) că vrei să le vezi pe toate într-o zi (și să le *vezi* de asemenea, pe toate în grup odată), spune că vrei să vezi pe toți aceia care vor să te vadă și tot ceea ce Statele Unite *ar dori* ca tu să vezi și să duci poporului tău puternicul lor mesaj. „*Nu uitați că eu nu sunt aleasă pentru 4 ani așa cum este președintele vostru, eu sunt pe viață mama unei națiuni fără a avea un moment când inima nu-mi este în totalitate cu ea. Ajutați-mă prin cuvântul vostru să facem ca țările noastre să se iubească una pe alta prin noi. Dragoste pentru fiecare, individual și colectiv începând de acum, prin noi!*”

Pe onoarea mea, *acei oameni* și-ar da viața pe loc pentru tine, din acel moment ai „cucerit” America, cu atâta fermitate, încât nici propaganda nu-și va mai găsi locul acolo. Ei vor influența America în favoarea ta și, astfel, le vei arăta că ești un exemplu de democrație chiar și pentru S.U.A. și fă-i să vadă de ce totdeauna toți te iubesc. Iar dacă îți scriu toate astea, Regina mea, este pentru că *nici un grup de oameni* care sunt bogați, acum așa numiții „aristocrați”, nici un individ *puternic*, nu trebuie lăsat să te conducă! *Primește-i, acceptă-le ospitalitatea, așa cum o făceai în România* (indiferent cât de mult te iubesc – ei se iubesc mai mult pe ei), dar păstrează comanda în propriile-ți mâini. (...)

A ta,

Loïe

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale V 4320/F.D. f. 1-5.

ANEXA 22

New York

Majestatea Sa va ajunge la New York și va primi omagiul public la Primărie și va primi cheile orașului – apoi la Mormântul lui Grant să așeze acolo o coroană de flori.

Imediat după acea plecare la Washington unde Majestatea Sa va fi primită la Casa Albă de Președinte și de D-na Coolidge.

Apoi la legație și primirea Președintelui și a D-nei Coolidge.

Și dormit la legație.

Iar apoi depus coroană la mormântul soldatului necunoscut din Washington [Arlington].

Guvernatorul fiecărui stat trimite o telegramă de invitație să vizitați statul ca oaspete a poporului acelui stat. Sunt 48 de state și Districtul Columbia (Washington).

Este de sperat că guvernul României va răspunde la aceste invitații telegrafice și le va accepta.

Consoțiul căilor ferate invită la călătorie punând la dispoziție vagoane regale, ca unui oaspete al poporului.

Muzeul de Artă Maryhill și Directorul francez (Consilier de Stat) fac, prin primul ministru, invitație specială și oficială pentru Majestatea Sa de a fi prezentă la inaugurarea clădirii ca un monument căruia Majestatea Sa i-a donat o sală românească. Muzeul aparține poporului. Prin urmare, sala este consacrată poporului român.

Ziua următoare, plecare la New York – în aceeași seară gală de operă la Metropolitan, dormit [la] Hotel Ambassador (oferită).

Notă: Majestatea Sa nu va fi rugată, în nici o ocazie, să fie oaspetele vreunei persoane [particulare].

De la New York [plecare] devreme la Expoziția din Philadelphia, ca oaspete a Expoziției și a Statului – trei zile – oaspete peste tot.

La Cleveland (Români)

Buffalo - Cascada Niagara

Canada

Toronto – o zi

Detroit – invitație de la cetățeni și de la stat și de la Români. Oaspete a imensei federații (80% din puterea industrială și financiară și politică a statului).

Chicago

Români și Consulul Morris. Oaspete a orașului.

Din Chicago [nu este făcută nici o altă precizare mai departe, n.n.]

Muzeul – Dl. Hill, Președintele. Dl. Hill va duce grupul de-a curmezișul continentului, cincisprezece sau douăzeci de persoane, să viziteze următoarele state: (nord-vest) Wisconsin, Minnesota, Dakota de Nord, Helena (Montana), Wyoming, Idaho, Washington, Columbia Britanică și Oregon. Pe Calea Ferată a Pacificului de Nord în Parcul Yellowstone, Parcul

Glaciar, Autostrada Columbia, Munții Stâncoși, Muntele Hood, Munții Siskyon – demonstrații la Portalul Triumfal al Păcii, Fluviul Columbia, să vedeți indieni și rezervații, adunare de cowboy și rodeo – mergeți la Seattle (portul Klondike-ului), de acolo la Portland – apoi inaugurarea Muzeului Maryhill.

[De la] Maryhill la San Francisco ca oaspete al statului. Excursie de trei zile în automobil ca oaspete al Guvernatorului, al Primarului și al Comitetului.

Arbori Mari – Valea Yosemite. Cu automobilul la Santa Barbara – vedeți Marele Canion și Deșertul Arizonei.

Continuarea itinerariului de orașe

Albuquerque – Denver – Colorado Springs – Kansas City, St.Louis, Louisville, Indianapolis, Cincinnati, înapoi la Washington pentru serbările de sezon, și așa mai departe.

După Washington un turneu prin Sud va fi aranjat de popor. Colonelul Anderson de la Y.M.C.A., Societatea Prietenii României, Președinte Nelson [Cromwell], D-na Mebane și un grup de femei.

[Vizite la] toate universitățile să primiți doctorate [onorifice]. Biserici, spitale, cimitire, fabrici, oțelării, câțiva snobi. Va fi o revistă militară, participări la centre civice, Camere de Comerț, Fiicele Revoluției Americane și Federația Cluburilor Femeilor. Teatre, concerte și alte distracții.

Primiri oficiale la guvern, Washington D.C., Boston, New York – [plimbare cu] vapor

Il était une fois

Comitete Naționale și Statale de Femei.

Majestatea Sa nu va primi nici o [donație] filantropică, nu va da interviuri, nici nu va primi jurnaliști, și nu va scrie articole sau nu va vizita prieteni particulari. Majestatea Sa nu va da recepții.

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, Secretariat II/9/1926, f. 169-171

ANEXA 23

13 august 1926

Majestate,

Am avut intenția să vă scriu de mai bine de un an. Un an în urmă am fost foarte impresionant de menționarea mea în articolele pe care le-ați scris pentru presa americană și v-aș fi răspuns de atunci dacă n-aș fi fost bolnav aproape toată toamna.

După cum desigur știți, am urmărit toate sușurile și coborâșurile și vicisitudinile României din ultimul an. Dacă ar fi fost omeneste posibil aș fi venit în România să văd dacă ar fi fost vreun mijloc în care să pot fi de ajutor dumneavoastră și poporului dumneavoastră dar am fost prins până peste cap în afaceri și politică încât mi-a fost imposibil să plec din țară chiar și pentru o săptămână.

Doamna Washburn și fica mea au plecat săptămâna trecută în Europa pe „Aquitania” și le-aș fi însoțit dacă nu ar fi fost nevoie să plec imediat în Vest. Doresc atât de mult să am din nou contact direct cu problemele dumneavoastră. De mai bine de un an au fost știri în presă că veți veni în America. Nu știu dacă este adevărat sau nu acest zvon, dar dacă intenționați să veniți aici aș dori, dacă este posibil, să vă fiu de folos dumneavoastră și cauzei dumneavoastră.

Aveți așa o vastă publicitate în America, parțial nefavorabilă, încât simt că, dacă veniți aici în vizită, trebuie să fiți foarte precaută în tot ce spuneți pentru că nici un străin nu își dă seama pe deplin de felul cum presa americană fructifică fiecare cuvânt spus de un vizitator străin cu poziție înaltă. Dacă sunt în țară când veniți și dacă doriți ca eu să fac aceasta, aș fi foarte încântat să vă însoțesc și să dirijez publicitatea dumneavoastră în timp ce sunteți aici.

Dacă veniți, cred că situația României în război și nenorocirile directe care au urmat în mod inevitabil efortul ei de a-i ajuta pe Aliți trebuie să fie explicate poporului american. Nu cred că aceasta s-a făcut vreodată. Dacă itinerariul dumneavoastră aici va fi organizat cum se cuvine veți stabili la întoarcerea în România baza pentru asigurarea unui împrumut.

După cum știți, în ultimii doi ani de război am fost în armata americană și am încă gradul de maior în Corpul de Rezervă. Dacă credeți că v-aș putea ajuta, va fi necesar ca, prin Ministerul dumneavoastră de Externe, să fie solicitat Secretarul nostru de Stat pe care îl cunosc de douăzeci de ani, să facă o cerere oficială la Ministerul de Război pentru a mă chema în serviciul activ cu însărcinarea de a funcționa ca aghiotant al dumneavoastră personal pe timpul cât sunteți în Statele Unite. Dacă doriți aceasta cred că aș putea să vă protejiez de toată publicitatea neplăcută și iritantă.

Cu cele mai respectuoase salutări
Sunt, Majestate,
Prietenul dumneavoastră cel mai sincer
Stanley Washburn

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale II/7/1926, f. 225-226.

ANEXA 24

Ministerul Afacerilor Externe

București 10 septembrie 1926

Președintele Consiliului [de Miniștri] este avizat că M.M.L.L. Regele și Regina sunt invitați la inaugurarea Muzeului de Artă Maryhill în apropiere de Seattle, Statul Washington. Acest muzeu, dedicat populației ținutului și devenit proprietatea sa, cuprinde o sală românească al cărei conținut a fost oferit de Majestatea Sa Regina în numele poporului ei. Guvernul Statului Washington a adresat, de asemenea, o invitație M.M.L.L.

Cu mare regret, Majestatea Sa Regele, a trebuit să decline această invitație dar, ținând cont de dorința Majestății Sale

Regina de a vizita Statele Unite, Majestatea Sa Regele a acceptat invitația pentru Suverană care, va pleca în America, cu asentimentul Guvernului român și cu titlu particular, în primele zile ale lunii octombrie.

Majestatea Sa Regina a primit și o invitație de la primarul orașului Philadelphia, care este, de asemenea, președinte al Expoziției [Sesquicentenarului – 150 de ani de la Revoluția Americană]. Șederea Majestății Sale Regina trebuie să fie de scurtă durată. Ea nu va putea face decât vizite rapide peste tot.

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, personale II/7/1926, f. 200.

ANEXA 25

DEPARTAMENTUL DE STAT

Divizia Informațiilor Curente

Pentru Presă

28 septembrie 1926

România

Legăția Americană din București a primit pe 16 septembrie o notă de la Ministerul de Externe declarând că Regina însoțită de Infanta Beatrice, Prințesa Ileana, Prințul Nicolae și o suită de 17 persoane se vor imbarca pe 12 octombrie pe LEVIATHAN. În notă se declară că Regina va călători cu caracter privat, va vizita țara și va accepta o invitație pe care a primit-o spre a asista la inaugurarea Muzeului Mary Hill (sic) și de la guvernatorii din Washington, Pennsylvania și Oklahoma, de la Președintele Expoziției Sesquicentenarului și de la primarul din Detroit.

Prin intermediul Legăției din București, Departamentul [de Stat] și-a exprimat satisfacția față de intenția Reginei de a vizita această țară și a declarat că, dacă ea dorește să viziteze Washingtonul, Președintele și Doamna Coolidge vor fi foarte fericiți să o primească.

La această comunicare, Legăția a răspuns că Regina are intenția să vină la Washington imediat după ce sosește în această țară și înainte de a vizita celelalte orașe pe care le va include în itinerariul vizitei sale în Statele Unite și că va fi bucuroasă să fie primită de Președinte și de Doamna Coolidge.

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale II/7/1926, f. 238

ANEXA 26

Hotel Ritz
Place Vendôme
Paris

7 octombrie 1926

Nando¹⁶ dragă,

Doar câteva cuvinte din locul cel mai aglomerat, acest iad al croitorilor de damă, cum îl numesc eu pentru că toți croitorii din Paris își imaginează că trebuie să mă echipeze pentru America! Prețul rochiilor crește în funcție de scurtime până când unele abia ajung la genunchi. Mă apăr ca o eroină deși, din când în când, cad în ispită.

Încă nici un semn de la Carol, dar îl simt în aer și gândul la el dă o notă de tragism tuturor activităților mele.

Steinbach¹⁷ s-a dus ieri să îl vadă în chestiuni de afaceri și [Carol] a părut surprins și emoționat să afle că am sosit.

Încă nu m-am decis când o să fie primul pas ca să îl întâlnesc. Îmi este teribil de frică, deși Mignon afirmă că el arată surprinzător de bine și este chiar într-un uimitor progres.

8 oct.

Mi-a fost imposibil să termin ieri – îți poți imagina cât sunt de grăbită.

Baby a sosit aici ca să mă vadă și Friedel al Sandrei care, de fapt, va merge în America pe același vapor ca și noi.

Carol mi-a trimis un bilet dar încă nu am hotărât când îl voi vedea. Era *în mod tipic ofensat* pentru că sosirea mea nu i-a fost anunțată de Legație! Ciudat băiat, atât de inconștient pentru ce ne-a făcut!

Croitorii sunt o pacoste și totuși trebuie să ai haine în special pentru această ocazie! Dar evit alte magazine pentru că nu vreau să cheltuiesc prea mult.

Scuză scrisul grăbit și petele de cerneală! O scrisoare total neregală!

Dacă nu m-ar zori timpul! Îl simt scurgându-mi-se printre degete ca apa.

Parisul începe din nou să se umple. Rochiile Patou¹⁸ sunt *foarte* drăguțe - dar toți ceilalți încearcă, de asemenea, să ajungă la mine. Este o veritabilă luptă să încerc să mă apăr.

Sunt atât de încântată să-mi închipui că ești pe Dunărea iubită.¹⁹ O să mă gândesc la tine în ziua deschiderii Parlamentului când vei fi singur. Sper că totul va fi bine. Dragoste la toți.

A ta,

Maddy

A.N.I.C., Casa Regală, Regele Ferdinand, Personale V 467/1926, f. 1

16. Numele de alint folosit de Regina Maria pentru Regele Ferdinand.

17. Steinbach, majordom al Palatului Cotroceni.

18. Jean Patou (1871-1949) celebru croitor de lux parizian.

19. Regele Ferdinand efectua o croazieră pe Dunăre.

Paris 10 oct. 1926

Dragă Nando,

Sunt, bineînțeles, ocupată de dimineața până noaptea, dar azi este duminică și pentru că știam că sosea Ducky mi-am păstrat totală libertate. Baby este deja aici de trei zile, îngrozitor de dezamăgită pentru că nu vine cu mine în America, dar Alfonso nu vrea să audă de aceasta. Cred că în momentul când a aflat că Baby ar putea primi onoruri din partea spaniolilor din America nu i-a convenit! El dorește toate onorurile pentru el. O ignoră când se pune problema să își aibă partea ei în drepturile familiei, dar în momentul când ea ar putea avea o bucurie el uzează de autoritatea sa de cap al familiei!

Telegramele continuă să curgă din America. Să ne ajute Dumnezeu! Unde vom găsi forța să rezistăm la întreaga ospitalitate care este pe punctul să se reverse asupra noastră.

Nicky s-a dus pentru trei zile în Anglia. Îi va interesa pe Lisabetha și pe Georgie²⁰ să afle că acolo a dat peste unchiul Frank,²¹ care l-a dus la o petrecere intimă! Se va întoarce aici mâine dimineață.

Florile care îmi sunt trimise mereu sunt deosebit de frumoase. Mi-ar fi plăcut să pot împărți orhideele cu tine! Dintre toate cel mai mare coș a fost de la Elvira Popescu.²² Se pregătește să vină să joace în România.

Acum despre Carol. După două zile mi-a trimis o scrisoare de salut, dar fără a cere să ne vedem. L-am trimis pe [colonelul] Atanasescu să îl vadă și să-i spună că o să îl vad dar nu am stabilit încă ziua pentru că am nevoie de puțin calm pentru o asemenea întâlnire.

În sfârșit am rezervat seara aceasta pentru el; la început a părut foarte mulțumit de ideea de a veni, dar deodată, astă seară, cu doar două ore înaintea orei fixate, a telefonat că-i pare foarte rău dar nu poate veni, deoarece a fost vaccinat, pentru că are migrenă și febră, dar speră că va fi suficient de bine mâine! Atanasescu nu a avut o impresie prea plăcută despre tonul său la telefon. Puțin mai târziu a sunat-o pe Ileana ca să se scuze. Ileana îi spune că spera că el nu va pierde șansa de a ne vedea mâine pentru că va fi ultima deoarece plec ziua următoare - dar el îi răspunde, deloc politicos, în românește „ei, ați găsit un moment al dracului de bun ca să îmi dați această șansă.” Vei fi de acord că era, de departe, cel mai nepotrivit ton pe care să îl întrebuințeze cineva care s-a purtat așa ca el.

Atât Atanasescu cât și Ileana au avut impresia că el nu era singur la telefon. Dar, realmente, este o obrăznicie din partea lui să-i dicteze mamei sale când trebuie să îl primească. Nu cred că are dreptul să folosească un asemenea ton!

20. George II (1890-1947), regele Greciei (1922-1923, 1935-1947), soțul principesei Elisabeta, fiica Reginei Maria.

21. Frank Buchman (vezi nota 16, p.107)

22. Elvira Popescu (1894-1993), mare actriță care a făcut o strălucită carieră în Franța; absolventă a Conservatorului din București, va juca pe scena Teatrului Național. Fondează Teatrul Mic, împreună cu actorul Ion Manolescu și, Teatrul Excelsior cu Ion Iancovescu. La Paris se lansează într-o comedie de Louis Verneuil, „Ma cousine de Varsovie” unde, accentul ei străin o impune și-i aduce celebritatea(1923). Va mai juca în piese de Sacha Guitry și André Roussin. Rolurile sale memorabile făceau sală plină stagiuni întregi – unele au ajuns chiar la 2000 de reprezentații. A fost directoare la Théâtre de Paris și la Théâtre Marigny. A jucat și în filme, debutând chiar în prima peliculă românească de lung metraj, „Independența României” (1912) apoi în filme franțuzești din intervalul 1930-1943, pentru a reveni pe ecran, în 1960, în rolul Letitiei Bonaparte, mama lui Napoleon I, în „Austerlitz” (R. Abel Gance). Distinsă cu **Legiunea de Onoare**.

Nu voi expedia scrisoarea înainte de a-ți putea da noi informații. Simt că *trebuie* să ne vedem pentru că mi-aș da eu însămi seama mai bine în ce fel de dispoziție este.

Ducky nu este prea bine. Suferă de ceva asemănător cu Georgie, între nas și frunte. Este mai corpolentă decât era și pare a se îmbujora mai ușor *avec le sang à la tête*. Am senzația că este epuizată. Baby, dimpotrivă, este mai slabă ca oricând, aproape un schelet - *elle a mauvaise mine*.

Probabil că o să-ți trimit această scrisoare prin Dobrescu, când se întoarce.

12 octombrie

Ei bine, marea întâlnire s-a petrecut ieri seară. Nu știu dacă el [Carol] a fost sau nu ieri indispus. Nu pot să spun că arăta bine, de fapt era foarte palid, dar, evident, *il y avait de quoi*.

Bineînțeles că l-am primit singură. Venise [îmbrăcat] în *dinner jacket* pentru că îl rugasem să rămână la cină.

Primul moment a fost greu dar nu la fel de tragic ca acea întâlnire de lângă Iași, la lumina lunii, când fugise prima dată de noi, pentru că durerea te întărește. Conversația s-a legat cu greutate; am vorbit despre vreme, dar desigur, nu peste mult, am spart gheața. Mi-a spus ceea ce ți-a spus și ție, continuă să declare că au combinat total împreună, că au decis împreună chiar ce fel de scrisoare îi va scrie, „în caz contrar de ce i-aș fi trimis ei²³ scrisoarea?” a întrebat el.

Când l-am întrebat de ce la început a vorbit totdeauna despre ea [Elena] ca despre cea mai bună prietenă a lui și apoi s-a schimbat? Răspunsul său a fost „pentru că am *considerat-o* cea mai bună prietenă până când am început să realizez că nu-și va păstra poziția în consensul stabilit împreună, până când încet, încet, am realizat că mă lăsasem izgonit din toate și ea rămăsese în cetate – *nu se achitase de promisiune*.”

Mereu se întoarce la asta. Este imposibil pentru mine să judec cât de mult inventează sau se minte pe el însuși. Nu-mi pot imagina că Sitta ar fi putut juca așa o farsă! Pare prea mult.

Acum, privind retrospectiv, el este de acord că a avut un comportament idiot pentru că dacă ar fi avut de înfruntat momente teribile, în mod evident ar fi fost un dezastru mai puțin abominabil, dacă ar fi venit la noi să se destăinuie că doresc să se despartă.

Nu este nici o îndoială că nebunia sa pentru acea femeie²⁴ nu i-a dat nici o șansă să gândească limpede. Amintea de un dezastru abominabil și am stat de vorbă, mai mult ca prietenă decât ca mamă și fiu, despicând firul situației fără speranță în care s-a pus pe el însuși și pe noi.

Nu am făcut reproșuri, nu era bine. Am discutat pur și simplu lucrurile din afară, cu cât mai puțin tragism, pentru a putea rămâne calmi. Am acoperit cât am putut de mult din subiect. Lumea era evident teribil de curioasă ce se întâmpla și gazetarii [roiau] ca muștele. Le-am spus oamenilor noștri [suitei] să relateze că fusese o afectuoasă întâlnire de familie dar, cu toate acestea, situația era absolut neschimbată.

23. Principesa Elena (Sitta) (vezi nota 44, p. 117)

24. Elena Lupescu (1899-1977), fiica unui negustor de vechituri evreu, botezată în rit catolic; a fost măritată cu un ofițer de care a divorțat și a devenit amanta prințului Carol. Îl va însoți la București atunci când acesta va deveni rege (1930) ca și în exil, după abdicare (1940). Se căsătorește în Portugalia (1947).

Am cinat cu toții, împreună cu Ileana, Nicky și surorile.

Cred că în dimineața aceasta el [Carol] va veni la gară, nu l-am putut refuza pentru că a spus că ar însemna foarte mult pentru el, fiindcă lumea a afirmat că eu sunt contra lui. Am gândit că este bine să fac lucrurile cât mai simplu posibil.

Am aranjat cu Averescu ca tot ce aş face să fie făcut în mod absolut pe față. Este, desigur, îngrozitor să fii sfâșiat între sentiment și rațiune și să simți că ai doar frânturi de adevăr din ambele părți. *Niciodată* nu vom ști cu exactitate ce s-a întâmplat între soț și soție, oricum a fost ceva „amoral”.

Nu mai pot să scriu acum, trebuie să mă scol. Voi scrie mai liniștită de pe vapor. Servesc un mic dejun familial cu surorile.

Aș fi dorit să-ți pot scrie mai mult dar vei realiza imposibilitatea cu goana din ultima dimineață, toți intrau și ieșeau din camera mea.

Spune-i Sittei că nu am avut timp să scriu; Carol mi-a spus mai mult sau mai puțin ceea ce ți-a spus și ție, dar cu mai multe rezerve, desigur. Spune-i că i-am zis „nimic nu poate fi stabilit definitiv până ce nu sunt confrunțați amândoi, trebuie să aibă o explicație între ei înainte de a se lua vreo hotărâre într-un fel sau altul.”

Să te binecuvânteze Dumnezeu și să te țină teafăr. Simt o strângere de inimă că plec așa departe de tine, dar să sperăm și să credem că această călătorie va fi de bun augur.

A ta,
Maddy

Gloria Swanson, colecția autorului

A.N.I.C., Casa Regală, Regele Ferdinand, Personale V
468/1926, f. 1-6

ANEXA 28

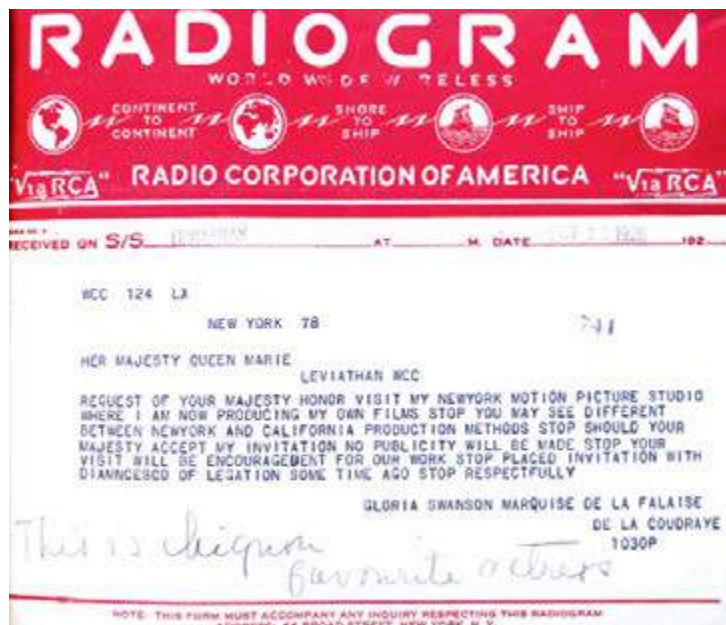
16 oct. 1926

New York
Majestatea Sa Regina Maria
Leviathan, W.C.C.

Solicit Majestății Voastre onoarea vizitării studioului meu de film din New York unde produc acum propriile mele filme. Stop.

Veți putea vedea diferența dintre metodele de producție din New York și California. Stop. Dacă Majestatea Voastră acceptă invitația mea nu va fi făcută nicio publicitate. Stop. Vizita dumneavoastră va fi o încurajare pentru munca noastră. Stop. Am transmis invitația ceva

mai demult lui Dimancesco la Legație. Stop.

Cu mult respect,

Gloria Swanson, Marquise de la Falaise de la Condraye²⁵

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale
II/8/1926, f. 121

[scris de mâna Reginei cu creionul] Aceasta este
actrița preferată a lui Mignon

ANEXA 29

Aici este o regină cu ritm rapid

Radiogramă de la star-ul de cinema Gloria Swanson,
A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/8/1926, f.121

New York, este Regina Maria a României. Vizita ei în această țară, îndelung proiectată și anticipată, este gata să înceapă. Firește, se poate spune că, formal, a început când ea s-a urcat la bordul vaporului la Cherbourg, gândind că vasul este o unitate a flotei Companiei de Transporturi Navale. Când a călcat pe puntea Leviathanului ea s-a aflat pe teritoriu american. Regina a ales nava ca un compliment pentru națiunea căreia se pregătește să îi acorde o privire. Cu aceasta a avut tact. Dar tactul este o calitate pe care ea o posedă într-o extraordinară măsură. De ani de zile a voit să vadă America. În sfârșit o va vedea – într-un fel. Și numai într-un fel pentru că ea încearcă să facă mult prea mult.

Din rapiditatea deplasărilor pe care are de gând să le facă este evident că ea este o regină cu ritm rapid. Dar chiar și reginele cu ritm rapid nu se pot aștepta să zboare ca săgeata de la un punct la altul pe o întindere vastă și să absoarbă atmosfera și instituțiile unei țări. În cel mai bun caz ea poate numai să adune impresii.

Itinerariul ei este prea complicat. El reclamă traversarea continentului în ambele direcții; o duce în Canada chiar până în îndepărtatul Vancouver, pe coasta Pacificului; prin regiunile nordice și prin porțiuni din cele sudice și de mijloc ale Statelor Unite și aici, în Est, în Washington, Baltimore, Philadelphia și New York.

Este prea mult și i-ar trebui consistența de fier a unui candidat [la președinție] ce ține o jumătate de duzină de discursuri pe zi ca să supraviețuiască presiunii pentru că, în repetate rânduri, este planificat să „facă” un oraș în câteva ore, cu plecarea fixată la o jumătate de oră după miezul nopții. Aceasta este foarte puțin. Cineva nu poate să nu gândească că

25. Gloria Swanson (1887-1983), actriță americană de film, star al peliculelor mute, preferata regizorilor Cecil B. DeMille, Allan Dwan, Erich von Stroheim și Raoul Walsh. Datorită personalității sale și a jocului inspirat a reușit să facă roluri importante și în perioada sonorului.

a fost prost sfătuită. Ea ar realiza mult mai mult – ce, realmente ar merita osteneala – dacă s-ar mulțumi să viziteze numai câteva orașe, în special în Vest, unde acestea sunt atât de asemănătoare ca boabele de mazăre în păstaie. Toate sanctuarele venerate ale Statelor Unite sunt aici, în Est. Ea acordă trei zile New Yorkului – absolut suficient. Dar neglijează Bostonul, ceea ce nu ar fi trebuit, și dedică un timp limitat Philadelphiei, cea mai americană din toate comunitățile, unde întreaga lume a auzit bătăile de inimă ale nașterii unei Națiuni. O greșală foarte gravă pentru că aici este mai mult decât Expoziția Sesquicentenarului unde ea [Regina] va arunca o privire. Dar să gândești că scapi Clopotul [Libertății] și Sala Independenței unde a fost proclamată Libertatea! O zi în plus aici și una în minus în vreun oraș vestic ar fi fost mult mai avantajoasă.

Oricum, Philadelphia îi va face o primire din inimă joia viitoare.

ANEXA 30

SS LEVIATHAN

17 octombrie 1926

Nando dragă,

Mâine, devreme, ajungem la New York și vreau să pun aceasta la poștă ca să ți-o trimit cât pot de repede.

Bănuiesc că îmi pregătesc o primire colosală. *Radiogramele curg peste mine cu sutele, salutări din toate părțile Americii* chiar și de la negri!

Îmi adun toate puterile pentru formidabilul pas de mâine.

Am avut o traversare minunată pe acest splendid vas, exact ca un palat plutitor și nu am fi putut fi nici la Castelul Windsor serviți și îngrijiți mai superb.

Comandorul Hartley, căpitanul, este un om absolut încântător și steward-ul șef, dl. Robertson, care este atașat persoanei mele, purtând de grijă tuturor pretențiilor mele, după aspect și maniere, ar fi putut, cu ușurință, să fie un ambasador.

Nicky și Ileana au fost fericiți cât e ziua de lungă iar oamenii noștri [din suită] care au fost foarte bolnavi în prima zi, s-au însănătoșit puțin câte puțin și [iar] s-au ivit.

Cât de mult te-ar interesa această navă grandioasă cu nemaipomenita ei organizare și cât ți-ar place viața pe marele Ocean. Toți avem sentimentul că traversarea a fost prea scurtă, atât de bine ne-am simțit.

În fiecare seară era cinematograful într-un salon enorm.

Prânzul îl luam la masa căpitanului, în marea sufragerie.

Friedel și partenerul său Tissen (sic) se află, de asemenea, la bord, la fel și dl. Buchman și d-na Wilson, cu care am devenit buni prieteni. Viața la bord a fost foarte plăcută. Poți fi cât voiești de retras dar, pentru cei care doresc, există o mulțime de ocazii de a fi sociabil.

Nicky și-a găsit mai mulți tovarăși plăcuți și atât el cât și Ileana joacă tot felul de jocuri pe punte.

În fiecare dimineață m-am dus să înot în piscină. Apa este ușor încălzită și vijelioasă ori calmă, în funcție de cum este marea în exterior. În prima zi au fost valuri uriașe care se spărgeau deasupra capetelor noastre.

Este greu să te descurci cu presa și, probabil, nu va fi totdeauna amabilă, dar aceasta este inevitabil.

Două zile am avut o răceală urâtă, luată la Paris și, bineînțeles, toată nava m-a îngrijit.

Mișcarea vasului este foarte liniștitoare și dorm minunat într-un pat somptuos, adus special pentru mine.

Amabilitatea și ospitalitatea ce ne este arătată nu poate fi spusă în cuvinte. De la căpitan până la cel mai mărunț steward, toți [sunt] veseli și încântați că ne au pasageri. A fost făcut tot ce era posibil pentru a ne onora și a ne simți comozi.

Comandorul Hartley este exact tipul de om care ne place, amabil, manierat ca un gentleman, cu umor și o figură plăcută și prietenoasă, om de vârstă mijlocie.

Toată ziua sosesc telegrame.

Personalul vasului este imens, sunt 150 de bucătari, ceea ce îți dă o idee asupra dimensiunii.

Radiogramă de la actorul copil Sunny Jim McKeen, interpretul lui Baby Snookums, A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/8/1926, f. 122

RADIOGRAM
WORLD WIDE WIRELESS
CONTINENT TO CONTINENT SHORE TO SHIP SHIP TO SHIP
VIA RCA RADIO CORPORATION OF AMERICA VIA RCA
RECEIVED ON S/S LEVIATHAN AT 61 WSH RH DATE OCT 16TH 1926 103
HOLLYWOOD CALIF 65 1345-4
HER MAJESTY QUEEN MARIE OF ROUMANIA
SS LEVIATHAN WSH
PLEASE COME TO HOLLYWOOD STOP I LOVE YOU BECAUSE YOUR PICTURES ARE SO GOOD AND BEAUTIFUL STOP AM ONLY A BABY THE NEWLYWED BABY STOP I AM TWO YEARS OLD AND THE LITTLEST STAR IN THE MOVIES BUT I'D LIKE TO SHOW YOU MY NEW PLAYTHINGS STOP X X X X THANKS
SNOOKUMS MCKEEN
240P
NOTE: THIS FORM MUST ACCOMPANY ANY INQUIRY RESPECTING THIS RADIOGRAM
ADDRESS: 66 BROAD STREET, NEW YORK, N. Y.

Sunny Jim McKeen, interpretul lui Baby Snookums, colecție particulară

În prima zi a fost furtună așa încât servitorilor și suitei le-a fost foarte rău, dar când [marea] s-a mai calmat au revenit la viață unul câte unul.

Baby mi-a permis să-l iau cu mine pe Robert, care îmi este de mare ajutor. Steinbach este, la fel, neprețuit.

La New York va fi o primire oficială, publică; în aceeași zi, plecăm la Washington; în acea seară dineu la Legație și următoarea seară mare dineu de gală la Președinte – suntem, bineînțeles, potopiți de invitații din fiecare colț al marii țări – trebuie doar să te rogi pentru suficientă sănătate, pentru a rezista la tot. Cred că Legația, sprijinită de N. Cromwell, s-a certat cu Loie, susținută de bătrânul Hill și de Morris. Socotesc că aceasta era inevitabil, dar este păcat. Dificultatea era că Loie a dorit să rămână cu totul în ultimul plan, de aceea a fost greu să-l faci pe Juvara (sic) să înțeleagă ce importantă a fost ea în toată chestiunea.

Aici, pe navă, nu ne-au lăsat să plătim nimic și ne-au dat înapoi banii plătiți pentru bilete.

Este atât de mult de povestit dar mă simt total incapabilă să o fac.

Vremea a fost în general frumoasă și poți să te antrenezi plimbându-te în jurul uriașei punți-promenadă.

Georgescu și cântăreața Ludicar sunt la bord – la fel și vechiul prieten al lui Baby, Naggy, pictorul care a pictat acel mic tablou cu Crucificarea pe care i l-am dat lui Mignon și pe care toți l-ați admirat atât de mult.

Se face târziu, trebuie să închei pentru că mâine va fi o zi emoționantă și probabil obositoare. Sper că totul este bine acasă, la toți. Tânjesc după nouăți.

Mereu a ta,

Maddy

A.N.I.C. Casa Regală, Regele Ferdinand, Personale, V/469/1926, f.1-4

Radiogramă de la coaforul Charles Nestle, A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/8/1926, f. 120

Radiogramă de la prof. S. R. Williams, președintele Partidului Politic Național al Negrilor, A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/8/1926, f. 139

Radiogramă de la dr. Henry J. Schireson, specialist în chirurgie estetică, A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/8/1926, f. 123-124

Prințul Friedrich-Victor de Hohenzollern (Friedel) în uniformă de ofițer de ulani,
A.N.I.C., Casa Regală, Regele Ferdinand, Personale, V/235/1926, f.1

ANEXA 31

Regină pe fiecare centimetru

Frederic J. Haskin

Washington D.C. 18 nov.

Când Maria a României își încheiase partea oficială a vizitei sale în Statele Unite și era pe punctul să părăsească Washingtonul în turneul său transcontinental a fost întrebată dacă, în timpul rămas al vizitei sale în această țară, va continua să fie regină. Ideea din spatele întrebării era că, de vreme ce, uneori, capetele încoronate se folosesc de iluzia absurdă a unui incognito, poate că ea își va încheia călătoria ca D-na Cutare din București.

„Sunt o regină – a răspuns – și unde voi merge, voi merge ca o regină.”

Nu a fost pic de aroganță în răspuns, nici în felul în care a fost făcut și nimic din fanfaronada care l-a făcut pe monarhul nebun al lui Shakespeare să se autoproclame rege pe fiecare centimetru. Era o simplă afirmare a statutului ei în lume, făcută într-un mod totalmente realist, cu seninătate și demnitate.

Acum, când își rotunjește șederea în această țară, americanii încep să afle că ea este o regină – regină pe fiecare centimetru. Este recunoscut că ar fi așa chiar de n-ar mai rămâne nici un tron pe întregul pământ. Ce o face pe ea așa este, totuși, o întrebare care zăpăcește mulți oameni din, probabil, cea mai democratică dintre democrații.

Este sângele tuturor țărilor care curge prin venele ei? Este faptul că arată așa [ca o regină] și-și joacă rolul? Este rezultatul faptului că, timp de un deceniu, a fost capul încoronat despre care s-a vorbit cel mai mult, s-a scris cel mai mult și a fost cel mai bine mediatizat din Lumea Veche? Se datorează aceasta faptului că este co-stăpânitoare a unei țări aproape de aceeași mărime ca Noul Mexic și nici măcar jumătate din Texas, cu o populație de nici o șesime din cea a Statelor Unite? Este frumusețea ei, înfățișarea ei regală? Este capacitatea ei intelectuală? Este din cauză că personifică visele celor care cred în basme și în regine? Este din cauză că a deprins meseria și este potrivită pentru ea? Sau se datorează faptului că este ceea ce, în anumite părți din această țară ar fi numit „un politician înăscut cu talent de a ridica, a conduce și a ține în mână o adunare populară.”

Multe alte întrebări. Sunt multe alte întrebări pe care și le pun, unii altora, oamenii din Statele Unite în privința Reginei Maria. Spre exemplu, ce le-a făcut pe mai multe sute de femei din New York să se lupte pentru privilegiul de a se așeza doar pentru o secundă pe scaunul pe care ea îl ocupase puțin timp? Era un scaun foarte comun. Nu era un tron, poate numai dacă nu îl făcuse ea astfel prin scurta ședere pe el. Este de înțeles de ce femei și, de asemenea, bărbați ar dori să stea pe un tron adevărat, dar de ce să se năpustească să stea pe acea mobilă din New York? Va fi acum acel scaun conservat la Muzeul Metropolitan sau va fi adus la Washington și păstrat cu sfințenie în Muzeul Național?

Ce are ea de a făcut să fie invitată la Congresul Muncitorilor Ambulanți din Omaha să asiste la deliberări? Sau l-a făcut pe șeful unui mare sindicat muncitoresc să-i spună „Laburiștii ar face mai bine să-și canalizeze energiile pentru a învinge politicienii americani cu palmares prost decât să insulte, la porunca biroului de propagandă al Internaționalei a Treia, un oaspete binevoitor și încântător”?

Ce dar are ea de i-a dat posibilitatea să-l liniștească instantaneu pe președintele yankeu care fusese zile întregi îngrijorat de dilema dacă ar trebui să sărute mâna regală, prin aceasta invitând sau poate incitând dezaprobarea unui proletariat votant ori, pur și simplu, zguduindu-l și făcându-l să murmure à la Will Rogers, „Howdy, regină!”

Cum sau de ce a putut trece vie și nevătămată prin murdăria geloziilor, ciorovăielilor și discuțiilor contradictorii care au caracterizat partea de călătorie din Vestul îndepărtat? Ce veșmânt are de nu prinde noroiul de el, indiferent cât de ticălos ar fi aruncat?

Mai presus de toate, ce este ea de a atras mii de oameni - care nu fuseseră niciodată curioși din fire și nu căscaseră gura la oficialități – să aștepte, în șiruri, trecerea mașinii sau trenului ei, sau apariția ei într-un loc public?

În Washington, un om care fusese imediat după un președinte al Statelor Unite [care avusese o funcție importantă, n.n.] a devenit un om din mulțimea care aștepta apariția ei într-un balcon să-și fluture mâna la plecarea oficialităților acestei țări. Acest om avusese contacte cu alte capete încoronate – un rege și o regină și un succesor legal – și cu multe alte notabilități ale lumii. Ce l-a îndemnat să stea pe bordura trotuarului pentru o privire a Mariei a României?

O regină cu surplus de personalitate

Toată lumea își amintește povestea prințesei care și-a dovedit sângele regal când s-a zvârcolit de suferință într-un pat unde douăzeci de pătri acopereau un singur bob de mazăre. Sunt multe calități cu care poate fi hărăzit un cap încoronat și pe care le poate avea orice om, fie el rege, țăran sau președinte – considerație pentru alții, amabilitate, sinceritate, echilibru sufletească – dar este o singură calitate pe care nu te poți bizui și care își alege la întâmplare posesorul, ce poate face un prinț dintr-un cerșetor, și care este binecuvântarea acordată de ursitoare la botez, iar aceasta este personalitatea.

Lumea aplaudă goana lui Babe Ruth, aruncarea [mingii] la optzeci de yarzi a lui Red Grange, curajul care a dus-o pe o tânără prin chinurile Canalului Englez și un *do* înalt al unei primadone copile, dar se încurcă într-un talmeș-balmeș de adjective sentimentale când încearcă să discute despre femeia care este subiectul de conversație la gura sobei sau la masă, la birou sau în taxiul de stradă. „Are stil, este ordonată, este, oh, este minunată” spun ei. „Femeia aceea are minte”, mai spun ei. Are atâta demnitate în ea încât își poate permite să facă și să spună orice îi place. Pe scurt, ea are toate atributele unei regine plus personalitate.

Maria a României are geniul de a spune lucrul potrivit la momentul potrivit și să facă un prieten personal din fiecare membru al uriașei mulțimi care se adună să o onoreze sau să satisfacă curiozitatea individuală a oricui. Când a întors salutul locuitorilor din Washington ieșind pe balconul legației României le-a spus „M-ați făcut foarte fericită venind aici” și când, a doua zi, s-a oprit pe trepte și a spus un simplu dar cordial „Bună dimineața!” mulțimii ce se adunase să o vadă plecând spre Mormântul Soldatului Necunoscut de la Arlington și pentru o scurtă vizită la Mount Vernon, ea părea că i-a adunat pe toți ca și când fiecare era prezent la o întâlnire privată și personală.

Cine nu s-ar fi bucurat să fie un simplu decor la dineul de la Casa Albă când taciturnul om care a fost cândva un băiat de la fermă cu fața pistriuită și părul roșcat a avut-o așezată de-a dreapta sa pe regina care era nepoata favorită a Victoriei și era înrudită cu toți stăpânitorii Europei?

Probabil el i-a spus: „Aceasta este o coroană drăguță, dar noi nu credem în coroane în această țară – nu sunt rentabile.”
Probabil ea a spus: „O coroană devine o regină.”

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, rola 479, fotograma 23 (dosar 158/1926, fila 89)

ANEXA 32

Toronto 26 octombrie 1926

Nando dragă,

În sfârșit o oră liniștită la guvernatorul din Toronto. De când am părăsit nava, categoric nu am putut să scriu un cuvânt, viața noastră a fost un vârtej, o goană.

Niciodată nu voi fi capabilă să descriu America într-o scrisoare, este prea mare, prea uimitoare, prea copleșitoare. Totul este la o altă scară, la o scară enormă, colosală, „nemaipomenită”, cum spun ei.

Ospitalitatea Americii mi-a oferit totul, recepții, onoruri nenumărate și totul enorm, metodic, incredibil de fastuos, copleșitor. Oamenii, felul lor de a fi, concepțiile, poliția și detectivii, publicitatea, presa și vai, geloziile lor, unul împotriva altuia, toate acestea zăpăcesc mintea europeană și-ți dau sentimentul că ești cu sufletul la gură, ca și când ai alerger veșnic într-o cursă.

Ai mei [membrii suitei], bieții, cu greu știu cum să facă față la toate, adesea nu mai știu ce să facă – și simt din greu responsabilitatea, mai ales că prea mulți doreau să-și aibă contribuția și vai, ei (înțelegând pe aceia care voiau să mă poftască) se urăsc unii pe alții și prin antipatia [ivită] între ei, creează dificultăți pentru doamnele și domnii mei, pentru că aceștia cu greu știu pe cine să creadă. Din păcate, Juvara (sic) nu s-ar putea împrieteni cu Loie care i-ar fi putut spune tot ce discutasem noi împreună, așa că Loie a fost cu totul eliminată și, prin acea atitudine a lui Juvara (care avea intenții sincere, bietul om), a fost mai greu pentru mine să-mi aleg drumul.

Dar un lucru se conturează deasupra tuturor greutăților mărunte: primirea extraordinară și de excepție care mi-a fost făcută – a fost ceva grozav oriunde am mers, „nemaipomenit” este cuvântul! În fiecare oraș la care am ajuns, am fost primiți ca un erou victorios, revenit din război. Peste tot, întregul stat a fost în picioare și sunt absolut copleșită.

Dar fiecare american pe care îl întâlnesc, bărbat sau femeie, îmi spune o vorbă, un avertisment: fii atentă, nu-i lăsa să te ducă la moarte, cu dragostea lor, noi americanii suntem necruțători cu preferații noștri, îi facem bucați cu ospitalitatea noastră până ce în final nu mai rămâne nimic din ei, te vor istovi, păzește-te! Apără-te sau ei te vor istovi, te vor împinge peste limitele la care poate rezista un om.

Sunt de mai puțin de o săptămână aici și simt că am trăit o viață, că am văzut o lume, am cunoscut mii, am vorbit la mii. Ce este dificil de conceput pentru noi este publicitatea făcută la toate – fiecare cuvânt, fiecare gest este comentat, transmis la radio, citit, repetat, criticat, discutat. Fiecare detaliu interesează publicul, ce îmbraci, ce mănânci, ce faci,

ce spui sau gândești – câinele tău, servitoarea ta, obiceiurile tale, copiii tăi, preferințele și antipatiile tale, talentele tale, pasiunile tale, tot ceea ce ai trăit înainte, speranțele tale, glumele tale, ciorapii tăi, forma patului tău, ce fel de ceașcă folosești, ce burete, ce parfum, ce lenjerie de corp, totul este subiect de interes pentru ei, și vor să știe, iar dacă nu li se spune încearcă să afle. Cu toate acestea sunt cât se poate de blânzi și, în nici o țară, nu am văzut o mulțime mai glumeață, cu mai mult haz și mai fericită. Glumesc și vorbesc cu tine, îți strigă diverse lucruri, își exprimă sentimentele. Sunt strigată din toate părțile: „Hei, Maria!”, „Oh! sunteți o frumusețe!”, „Vă iubim!”, „Vă admirăm”, „Știm tot despre dumneavoastră”.

Trebuie să spun că îmi place și, la fel, copiilor. Dar am avut un anumit dezavantaj din cauza unei răceli contractată deja de la Paris și care mi-a creat o iritație în gât ce m-a făcut să tușesc, iar aceasta a fost, certamente, un chin deoarece trebuia tot timpul să vorbesc - totuși, acum sunt aproape din nou bine. Ceea ce este total inimaginabil este numărul de polițiști pe care îl folosesc spre a te păzi, ești înconjurat într-un cerc de poliție, sunt pe coridoare, merg în lift cu tine, sunt aproape în dormitorul tău. Sunt oameni încântători, prietenoși, atenți, politicoși și, în general, bărbați strașnici. Iau parte la conversație și glumesc cu tine precum și cu publicul pe care îl controlează, cu calm și prietenească fermitate, niciodată nu sunt brutali sau neciopliți – cam în genul poliției engleze, dar mai puțin solemn, mai glumeți, mai familiari.

Nicky este desigur prieten la cataramă cu ei toți. Străzile sunt eliberate când trec cu mașina pe ele și ai o escortă de poliție pe motociclete, iar ei merg în ceață de-a lungul acelor mărețe străzi din N[ew] Y[ork]. Este ceva fantastic și puțin infernal în asta, ca o cursă sălbatică prin orașul unor uriași.

Știu că nu pot să fac, într-o scrisoare, o imagine exactă, dar o să-ți descriu totul când vin înapoi. Vor fi atât de multe de relatat încât voi plesni. Aici, în acest turneu în Vest, îl am cu mine pe prietenul meu Stanley Washburn și el este cel mai mare ajutor. Ne este devotat nouă și casei noastre mai presus de cuvinte și va face ce va putea pentru România și pentru a vedea că sunt protejată în toate felurile. Cineva are aici nevoie de protecție, împotriva prietenilor precum și a dușmanilor pentru că totul este imens.

Am fost teribil de tulburată să aud de moartea lui Jean Chrissoveloni. Biata Sibill, nu pot suporta să mă gândesc la groaznica ei durere – cum o va suporta și nu pot să nu-l consider pe el o mare pierdere. Dar poate pentru el este mai bine, a fost un suflet chinuit, acum se odihnește.

Nici o veste de acasă, este greu de suportat. Tânjesc să știu cum sunteți toți, dacă totul este bine, dacă nu ai neazuri politice, chiar dacă sunt într-o goană, o parte din mine este în, ceea ce de aici pare foarte liniștit, draga mea Țară.

Voi încheia, astfel încât să nu mai fiu, din nou, întreruptă și pentru a sfârși asta [scrisoarea]. Scriu din liniștea unei mari case cu aspect englezesc. Singurele două ore de tihnă pe care le-am avut de când am atins pământul american.

Dumnezeu să vă binecuvânteze pe toți – dragoste și salutări tuturor, fiecărei case, animal, copac și ființă umană de acasă – un gând special pentru bătrâna, singuratica Nini.²⁶ Dacă dorești să fii într-adevăr drăguț las-o să citească această scrisoare – împărtășește-o, de asemenea, te rog, cu Lisabetha și Sitta.

A ta Maddy.

A.N.I.C. Casa Regală, Regele Ferdinand, Personale, V/470/1926, f.1-6

26. Miss Nini Woodfield, guvernanta englezoaică a principesei Maria (Mignon) și a prințului Mircea, decedat în copilărie (1916).

ANEXA 33

Programul vizitei Majestății Sale, Regina României la Montreal pe 27 octombrie 1926

Sosirea la Gara Bonaventure cu Linia Ferată Națională Canadiană la ora 9.00 A.M.

Majestatea Sa va fi întâmpinată la gară de Consilierul Municipal J.A.A.Brodeur, Președintele Comitetului Executiv al Orașului Montreal reprezentând pe Excelența Sa Primarul, Onorabilul Médéric Martin la ora 10.00 (sau mai devreme, dacă Majestatea Sa hotărăște așa), și va fi condusă la Primărie.

Majestatea Sa va intra pe ușa din strada Notre Dame și va fi întâmpinată în Salonul de Onoare de Excelența Sa Primarul.

Imediat ce Majestatea Sa va intra în Salonul de Onoare, fanfara va interpreta imnul României și Excelența Sa Primarul îi va ura un cordial bun venit Majestății Sale.

După ce Majestatea Sa răspunde, fanfara va interpreta „God Save the King”.

Majestatea Sa va fi apoi condusă în cabinetul Primarului unde îi va întâlni pe membrii Consiliului Municipal, pe membrii Comitetului de Recepție și pe alți notabili.

Ceremonia nu va dura mai mult de douăzeci de minute. Majestății Sale i se va propune apoi să facă un tur al orașului.

În primul automobil se va afla Majestatea Sa și Excelența Sa Primarul.

În al doilea automobil se va afla doamna Primar și Alteța Sa Regală Prințul Nicolae.

În al treilea automobil se va afla Alteța Sa Regală Principesa Ileana și Onorabilul George A.Simard, Consulul României în Canada.

Se va face o oprire la Consulatul României pentru a le da posibilitatea cetățenilor români să își prezinte omagiile reginei lor.

Turul se va termina la Hotelul Ritz-Carlton unde municipalitatea din Montreal a rezervat camere pentru Majestatea Sa și suită.

Un prânz va fi oferit de municipalitate la Hotelul Ritz-Carlton la 1.30 (300 de oaspeți vor lua parte la acest prânz, inclusiv doamne).

După prânz, Majestatea Sa va vizita Universitatea Montreal, Universitatea McGill și Mănăstirea Villa Maria (și poate alte instituții publice).

După încheierea acestor vizite, Majestatea Sa se va întoarce la Hotel Ritz-Carlton unde va fi dată o cină de onorabilul George A. Simard, Consulul României în Canada.

După cină, Majestatea Sa va fi invitată să asiste la reprezentația de operă „Bărbierul din Sevilla” ce va fi dată la Forum de Șaliapin și trupa sa.

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale II/9/1926, vol.II, file 125

ANEXA 34

M.S. Regina României
c/o Consulul General al României
New York, N.Y., S.U.A.

c/o Montreal Trst Co.
11 Place d'Armes
Montreal P 2
Canada
24 oct.1926

Majestatea Voastră,

Poate nu veți vedea niciodată această scrisoare, dar pe de altă parte poate o veți vedea. Abia am terminat de citit articolul dumneavoastră în ziarul „Standard” de astăzi, privind „amintirile” [americane].

Ultima dată când am văzut-o pe Majestatea Voastră a fost acum 40 de ani. Văd o fetiță de circa 10 ani purtând o haină groasă la două rânduri, cu nasturi auriți, beretă de marinar din pânză albă, cu o panglică în jurul calotei pe care era imprimat „H.M.S. Alexandria”, numele navei amiral a regalului vostru tată, după cum bine știți.

V-am văzut de multe ori înainte de aceasta. Cu acea ocazie specială vă însoțeai mama, fratele, sora și pe principesa Louise, să-i urați drum bun Prințului Alfred pe care îl duceam la Neapole, pentru a se întoarce la școala din Malta. De la Neapole el urma să meargă la școala din Coburg. Era însoțit de un uriaș sergent neamț, care nu cred că ar fi fost un bun marinar pentru că a suferit de rău de mare din momentul când a părăsit Malta și până când am ajuns la Neapole. Nava era micul cuirasat H.M.S. Scout, iar comandant era Conybeare.

Încă pot să-mi reprezint în minte ultimele instrucțiuni materne pe care mama voastră le dădea lui „Alfie” în timp ce-l încredința căpitanului Conybeare, iar pe dumneavoastră și pe sora dumneavoastră, spunând „la revedere”. Mama dumneavoastră și principesa Louise obișnuiau să vină adesea în acele zile la bordul nostru, pe mare și „Ducea”, cum obișnuiam să-i spunem noi, venea foarte des în sala noastră de mese de pe punte și ne făcea să râdem când îi auzeam comentariile vesele. Era, de asemenea, foarte bună cu noi de Crăciun. Eu însumi eram doar un copil și obișnuiam să vă ajut să ieșiți din barcă.

Acum, Majestatea Voastră, mica prințesă de 10 ani cu păr auriu a crescut într-o Regină „extrem de feminină”, iar eu voi fi unul din mulțime care o va ovaționa pe Majestatea Voastră când veți ajunge la Montreal.

Să fiți mulți ani ocrotită pentru a domni peste un popor fericit și mulțumit și pentru a scrie articole, care sunt atât de categoric „umane” și interesante.

Sunt, Majestate, supusul vostru servitor,

Edward H. Little

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale II/9/1926, vol.II, fila 47

ANEXA 35

Programul vizitei Majestății Sale Regina României la Ottawa, 28 octombrie 1926

10.15 a.m. Excelența Sa [Guvernatorul General al Canadei], însoțit de doi membri ai personalului său, va părăsi Palatul Guvernamental pentru a merge la Gara Union.

10.30 a.m. Majestatea Sa va sosi la Gara Union și va fi întâmpinată de Excelența Sa [Guvernatorul general], de Primul Ministru Interimar, de membri ai Cabinetului, de primarul din Ottawa și de Consilierii Municipali. Excelența Sa îl va prezenta Majestății Sale pe Primul Ministru Interimar, iar Primul Ministru Interimar îi va prezenta Majestății Sale pe membrii Cabinetului. Primarul va rosti o alocuțiune de bun venit. Primarul va prezenta membrii consiliului său.

10.40 a.m. Majestatea Sa, însoțită de Excelența Sa, vor merge cu mașina la „Arhive” unde vor fi întâmpinați și conduși de On.[orabilul] F.Rinfret, Secretar de Stat.

11.20 a.m. Majestatea Sa, însoțită de Excelența Sa, vor merge cu mașina de la Arhive la Ferma Experimentală a Guvernului, unde vor fi întâmpinați și conduși de primul Ministru Interimar și demnitari ai Ministerului Agriculturii.

12.20 p.m. Majestatea Sa, însoțită de Excelența Sa vor porni spre Palatul Guvernamental și vor fi întâmpinați la sosire de Excelența Sa [soția Guvernatorului General]

Va fi făcută o fotografie de grup

1.00 p.m. Majestatea Sa, însoțită de Excelența Sa [soția Guvernatorului General] vor porni spre Chateau Laurier și se vor întreține la prânz cu membrele Clubului Femeilor Canadiene.

1.15 p.m. Excelența Sa [Guvernatorul general] va lua prânzul cu A.S.R. Prințul Nicolae și cu domnii din suita Majestății Sale la Palatul Guvernamental.

2.30 p.m. Majestatea Sa, însoțită de Excelența Sa [soția Guvernatorului General] se vor întoarce la Palatul Guvernamental.

4.20 p.m. Onorabilul Raoul Dandurand se va prezenta la Palatul Guvernamental pentru a o conduce pe Majestatea Sa la Palatul Parlamentului. Majestatea Sa va fi întâmpinată la sosire de președintele Camerei Comunelor și de doamna Lemieux. Majestatea Sa va servi ceaiul cu președintele și se va da o recepție în onoarea ei.

5.30 p.m. Onorabilul Raoul Dandurand o va conduce pe Majestatea Sa la Palatul Guvernamental.

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/9/1926, vol. II, f.181

ANEXA 36

Statele Unite
Ministerul de Interne
Serviciul Indian

Agenția Indienilor Osage
Pawhuska, Oklahoma

Majestății Sale, Regina Maria
Prin intermediul Legației României
Washington D.C.

18 octombrie 1926

Doamnă,

Aflând că Prea Grațioasa Majestate, Regina României, adorată de poporul său pentru faptele ei bune și grija pentru bunăstarea lui, va traversa marea apă părăsindu-și casa dintr-o țară îndepărtată cu scopul de a vizita America și de a-l saluta pe Marele Nostru Tată Alb, prilej cu care va vizita și indienii americani în ținutul lor de baștină, eu, căpetenia supremă a tribului de indieni Osage, fac o cordială invitație Majestății Sale și suitei de a include în itinerariul ei și Pawhuska, Oklahoma, capitala națiunii Osage. Indienii Osage, dintre care mulți încă mai poartă pitorescul costum indian, de-a pururi își vor aminti de onoarea și privilegiul de a o distra pe distinsa oaspete a țării noastre prin serbări și dansuri care vor oferi posibilitatea de a-l studia pe indian în starea sa naturală.

Am toată încrederea că împrejurările îi vor permite Majestății Sale Regale să acorde onoarea prezenței sale orașului Pawhuska și poporului Osage.

Cu toată cordialitatea,
Tired Lookout
Căpetenia Supremă a Tribului de indieni Osage

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II, 8/1926, f.281

Ceremoniile indienilor la Mandan, N[orth] D[akota], Noiembrie 1, 1926

Numele „dat” Înălțimii Sale Regale Maria, Regina României

La un sfat ținut la Mandan pe 30 octombrie 1926, Siouxii au decis să confere Majestății Voastre un nume deținut cândva de o femeie vestită a națiunii Dakotah. Această femeie era, prin sânge, o membră a tribului Hunkpapa. Numele Hunkpapa înseamnă „La marginea cercului” din cauză că acest trib avea dreptul, din timpuri imemorabile, să fie primul care își așeza *tepee*-urile²⁷. După ce acest trib indica locul selectat pentru campament, celelalte 13 triburi ale națiunii își instalează tabăra într-o anumită ordine tribală, bine cunoscută lor. Tabăra lua forma unui cerc mare, cu intrarea oficială spre est. Tribul care își înălța tipi-urile „la sfârșitul cercului”, sau exact în partea opusă față de Hunkpapa, era Hunkpatina.

Într-un moment de mare pericol și cu prețul sacrificiului personal, femeia menționată a săvârșit niște extraordinare acte de bravură pe câmpul de luptă și de atunci i s-a permis să fie „O femeie războinic”, să poarte boneta [de pene de vultur] a unui războinic și să ia parte, cu onoare, la ceremoniile bărbaților viteji.

Indianul și Regina, colecție particulară

Discursul lui Red Tomahawk, care a prezentat boneta [de pene de vultur]

I.S.R. Maria, Regină și „Femeie Soldat”

Onorată Femeie Căpetenie

(Siouxii nu au un cuvânt pentru „Doamnă” sau „Înălțimea Voastră” sau „Regină”, iar cuvântul femeie este folosit cu toată reverența și respectul)

Vreau să-ți spun acum câteva cuvinte. Vezi aici pe acest soldat (Maiorul A.B. Welch, F.A.Res²⁸). El este, prin adopțiune, unul dintre ai noștri și îi spunem frate. El mi-a spus că ești „cârmuitoarea unei Națiuni și o Femeie Războinic”. Am trimis

27. Indienii din preerii locuiau într-un cort conic, susținut de 12 prăjini din lemn de plop și acoperit cu piele de bizon, numit *tepee*.

28. Federal Army Reserves (Rezerva Armatei Federale)

peste ocean mulți dintre tinerii mei ca să lupte cu dușmanul²⁹. Oamenii tăi au fost prieteni cu oamenii mei și au luptat în aceleași bătălii. Mi se spune că ai fost activă în acel război și atunci ai făcut sacrificii. Mi se spune că mulți dintre tinerii tăi au fost îngropați departe de țară. Noi am discutat despre aceste lucruri. Noi vrem să te onorăm. O femeie nu poartă coroană de pene de vultur decât dacă a săvârșit fapte extraordinare de eroism. Contribuția pe care ai avut-o în acel mare război ne-a făcut pe noi, care suntem din preerii, să te îndrăgim. Simțim că avem în tine un camarad pe calea războiului.

De aceea, îți ofer acest înalt însemn de bravură și îți dau numele „*Winyan Kipanpi Win*” (Femeia pe care o Chemi)³⁰ și ești acum sora mea.

Dakotah kin ca he pile

(Dakotah spune acest lucru)

Fond 307, Rola 479, fotogram 127

ANEXA 38

Mandan, North Dakota

30 Noiembrie 1926

Adresată Majestății Sale

Maria, Regina României

Prin intermediul Ambasadei S.U.A.

Washington, D.C.

Winyan Kipanpi Win,

La un sfat al Siouxilor, ținut pe 11 noiembrie 1926, la Cannon Ball River, Dakota de Nord, S.U.A., indienii și-au exprimat dorința de a comunica cu noua lor soră, *Femeia-pe-care-o-Chemi*, și semnatarul acestor rânduri a fost autorizat să ducă la îndeplinire aceste dorințe.

Siouxii își exprimă puternica lor speranță că Femeia-pe-care-o-Chemi a ajuns sănătoasă la coliba ei. Lor li se pare a fi o mare distanță până acolo, iar călătoria plină de multe pericole pe apă și pe uscat și de multe popoare ciudate. Ei doresc să se asigure că ea a ajuns sănătoasă acasă pentru a nu fi îngrijorați pentru noua lor soră. Sunt sigur că aceasta este o atenție sinceră față de Majestatea Voastră care indică faptul că ei se simt răspunzători pentru siguranța dumneavoastră în timpul călătoriei, iar un bătrân războinic a spus că ar fi trebuit să trimită cu dumneavoastră doi dintre tinerii săi războinici pentru ca unul să vegheze ziua și celălalt noaptea, spre a preîntâmpina spiritele rele și persoanele nedorite să se apropie de dumneavoastră.

29. În timpul Primului Război Mondial, în trupele expediționare americane au fost înrolați și indieni, care au luat parte, cu bravură, la încleștările de pe fronturile din Franța.

30. Numele „Femeia pe care o Chemi” sau „Cea pe care o strigi” era numele soției căpeteniei *Big Head* a Siouxilor Hunkpapa. Românii, poporul ei, au nevoie de ea, de aceea a fost dat acest nume. [nota redactorului textului explicativ, maior A.B. Welch]

La românească și celelalte piese pe care ați fost atât de amabilă să le dăruieți, au fost prinse pe stâlpi înalți în timpul ceremoniilor indiene de la sfatul de la Cannon Ball, și am ales o femeie bătrână al cărei nume este Crow Ghost, spre a fi custode al acestor articole ce vor fi expuse în viitor, la fiecare ceremonie.

La ceremoniile mai sus menționate, cântăreții și toboșarii au compus un nou cântec în cinstea dumneavoastră, iar cuvintele sunt după cum urmează:

„Soldații ei nu s-au mai întors acasă

Ea acum rezistă privind în direcția aceasta

Ea așteaptă ca Dakotah (Sioux) să fie poporul ei

Ea așteaptă compasiune și ajutorul din direcția aceasta”

Înțelesul acestui cântec este clar pentru cineva care îi înțelege pe indieni. Soldații dumneavoastră au murit în luptă și așteptați de la Siouxi să le ia locul și să vă fie un sprijin în viitor. În vremurile de demult, între ei se obișnuia ca un om

Red Tomahawk așezând coroana din pene de vultur pe capul Reginei Maria, după Constance Lily Morris, *On tour with Queen Marie*, 1927

să adopte pe cineva care să înlocuiască un fiu viteaz care a murit în luptă. Adesea un inamic prizonier era astfel adoptat și era totdeauna tratat așa cum ar fi fost tratat propriul fiu dacă ar fi trăit. Dacă îmi veți îngădui o mențiune personală, semnatarul acestor rânduri a fost astfel adoptat, cu ani în urmă, de căpetenia Grass, șeful suprem al tuturor celor treisprezece triburi Sioux. La moartea acestei căpetenii, când mă aflam în Franța, triburile au hotărât ca eu să-i iau locul dacă mă întorc viu, și aceasta este poziția pe care o dețin acum între ei. Am fost maestru de ceremonii la primirea dumneavoastră de către indieni la Mandan, Dakota de Nord, și traducătorul discursului lui Red Tomahawk când vi s-a dăruit coroana de pene de vultur și vi s-a dat

numele de Winyan Kipanpi Win; eram cel în uniformă, care v-a ținut brațul cu arcu în cadrul ceremoniei frăției de sânge.

În 1917 am luat cu mine, în Franța, mulți indieni în FEA.³¹ Mulți dintre ei au fost îngropați acolo, la Soisson, Chateau Thierry, Montfaucon și Argonne. La întoarcerea mea le-am ajutat pe doamnele din organizația American War Mothers [Mamele Americane de Război], să constituie o ramură a societății printre mamele Sioux, care și-au trimis tinerii cu mine [la război], iar aceasta este singura ramură a societății Indian War Mothers [Mamele Indiene de Război] în Statele Unite. În timpul ceremoniilor de Ziua Armistițiului [11 Noiembrie] din satele lor ele și-au exprimat dorința ca dumneavoastră să fiți o membră a acestei organizații. Prin urmare am aranjat chestiunea și, în conformitate cu obiceiurile

31. Forțele Expediționare Americane – în original A.E.F. (American Expeditionary Force)

lor, cotizația dumneavoastră a fost plătită în favoarea doamnelor *Two Bears* și *Blue-Earth Woman*, două dintre membre care și-au pierdut fiii pe câmpul de luptă în Franța. Mamele de Război au cântat și dansat în cinstea dumneavoastră și în acest moment am plăcerea să vă informez că „Femeia pe care o Chemi” este o membră onorifică a societății ce este cunoscută printre Siouxi drept „Akicita Hunku” sau Mamele Soldaților, iar eu le-am explicat că soldații români erau oamenii dumneavoastră și în consecință erau fiii dumneavoastră. Aceasta este o deosebită onoare pentru că vi se acordă, cu multă strictețe, calitatea de membru.

Propriul meu nume Sioux este *Mato Watakpe* (*Charging Bear*) și drept felicitare de Crăciun pentru acest an, doamna Welch și cu mine, trimitem un mesaj indian cu pictografii. O cunoștință comună, doamna Edith Hughes din Bismarck, N[orth] D[akota] mi-a sugerat să expediez una și noii surori – „Femeia pe care o Chemi”. Îmi face plăcere să o atașez și sper să fie de oarecare interes pentru dumneavoastră. Voi adăuga la ea o notă explicativă pentru a putea avea traducerea corectă a ideogramelor.

Atașez, de asemenea, fotografii ale „Femeii pe care o Chemi”, făcute în acest loc. Cer prea mult Majestății Voastre dacă solicit să semnați una dintre ele și să mi-o returnați, iar la următoarea adunare o voi înrâma și oferi indienilor în numele dumneavoastră. Ei o vor prețui deosebit de mult și-i vor rezerva un loc de cinste în casa sfatului de la Cannon Ball River. Îmi permit să sugerez să scrieți pe ea următoarele: „Î.S.R. Maria, Regina României, Winyan Kipanpi Win, a Siouxilor”.

Vă rog să acceptați una dintre fotografii ca un dar de la Siouxi, împreună cu omagiile mele. Sperând că aceste gânduri ale Siouxilor vor fi înțelese și apreciate de dumneavoastră pentru sinceritatea lor, am onoarea să fiu,

Al dumneavoastră,

A.B.Welch

Maior, Res.A.F.

(căpetenia *Charging Bear* a Siouxilor)

Pictogramă de felicitare din partea maiorului A.B. Welch din Mandan, Dakota de Nord

ANEXA 39

Traducerea pictogramei Sioux

HAO MITA KOLA! Acesta este un salut. Înțelesul ad litteram este „Salut, prietene!”

Maiorul A.B. Welch și soția sa (Mato Watakpe al celor patru războaie și Tawicu) își trimit felicitările prietenilor de pretutindeni. Linia ondulată de deasupra și din partea de jos a cercului sfatului indică gânduri prietenești și este colorată galben și albastru, culorile sacre la Siouxi. Mato Watakpe oferă tuturor pipa păcii. Steagul și „două semne de rană” roșii arată că A.B. Welch a fost rănit de două ori. Numele lui este [figurat] în cercul de deasupra capului și reprezintă un desen indian al unui urs care atacă. Toiagul cu patru pene arată că a luat parte la patru războaie.³²

Războaie și nenorociri - Pictogramele de dușmani cu puști care trag și săgeți și răni; un cal ucis în război. Nenorocirea este reprezentată de imaginea scheletului unui cort și de un mort așezat pe năsalie.

Spiritele bune ale pământului și aerului – Cercul strălucitor cu o pasăre în interior este pictograma visului unui bătrân despre pasărea Tunet, o ființă mitică din ceruri care, dacă era visată, aducea foarte mult noroc. Cele două linii curbe din dreapta reprezintă „cerul de deasupra noastră”, cu stele și ploaie, și pământul de dedesubt în nuanța gleei, verde, iar liniile drepte indică speranța că vei avea „multe anotimpuri” [vei trăi mult].

Fericire și prosperitate. Bărbatul care dansează indică veselie și fericire. Prosperitatea este arătată de patru capete de cai și de urme de copite. O oală de gătit deasupra focului și două femei cu carne atârnată de o prăjină reprezintă abundența la masă. Foamea era marea neliniște a triburilor de vânători.

Multe onoruri – O coroană de pene, semn al cinstei și un „băț pentru numărarea faptelor de bravură” în dreapta arată acest fapt. Un om respectat pentru faptele sale își poate picta pânza cortului. Cerul de pe tepee arată că proprietarul a „dăruit” o coroană de pene.

Trei cântece și șapte pipe - Aceasta este forma unei promisiuni din timpurile de demult către Dumnezeu (Wakantanka – „Marele Spirit”). Pipa este sprijinită de un băț așezat pe două crăcane, acestea fiind construite deasupra unui loc numit „Sfântul Pământ Afănat”. Acest loc este pregătit prin săparea pământului din care sunt scoase toate bețele, pietrele și celelalte obiecte străine pentru că „soarele este părintele gleei și glia este mama oamenilor” și este bine să se obțină radiația binefăcătoare a Mamei Glee din „cele patru colțuri ale lumii” pentru a face un tot „sfânt și pur”. Cele șapte linii de sub hornul pipei reprezintă „șapte fumuri”. Aceasta, în realitate, înseamnă șapte rugăciuni. În zilele de altădată, înainte ca influența bisericii să fie simțită în sânul acestor oameni, o rugăciune dura trei zile și trei nopți de post și incantații.

Î.S. Maria, Regina României

Winyan Kipanpi Win (Femeia pe care o Chemi) a Siouxiilor

Pronunția corectă: Winyan - ca *we yah*; Kipanpi ca *Key-pah-pea*; win ca *we*

Wēyan Keyphēpa Wē – Femeia pe care o Chemi.

(Pronunția latină a vocalelor și toate „n”-urile mute. Accent pe prima și pe a patra silabă).

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale II/11/1926, f.188, 190

32. Războiul cu Spania și intervenția în Cuba (1898), războiul din Filipine (1899-1903), intervenția din Mexic împotriva revoluționarilor lui Pancho Villa (1916-1917), Primul Război Mondial (1917-1918).

Regina Maria în costum indian, fotografie realizată în studioul Julietta din București, Muzeul Național Peleş

ANEXA 40

Sovata, România
Regina Maria și Prințesa Ileana

Los Angeles
Calif[ornia]
SUA
26 Noiembrie 1926

Adorată de Dumnezeu,

Cu siguranță sunteți adorată de Dumnezeu, prin faptul că El v-a binecuvântat cu o inimă și un suflet pline de compasiune care ajung să fie aproape perfecte așa cum nu a fost vreodată în mulțimea muritorilor, regină în această luptă a vieții – eu, umilul dumneavoastră prieten, încercând să aduc tămâie înmiresmată la altarul dumneavoastră de fapte bune și bine făcute.

Numele indian pentru dumneavoastră Winyan-Kepank (sic) Win mi se pare o profeție „Femeia pe care Omenirea a Așteptat-o!” Veți merge din bine în foarte bine.

Am vânat bizoni în câmpiile din Kansas și Nevada mult înainte ca omenirea să fie binecuvântată cu prezența dumneavoastră. Acum îmi pare rău că am făcut-o, doar un măcel excesiv, nici un sport, decât hăituirea și împușcarea unei cirezi de vaci. Câmpiile erau albe de oasele lor. Erau uciși pentru piei, câte 5 și 10.000 într-o turmă. Indienii erau aproape la fel de numeroși și de sălbatici, iar așa zișii albi civilizați erau doar cu puțin mai buni. Am văzut un cimitir numit „dealul cizmei” (boot hill), unde toți erau uciși și înmormântați cu cizmele în picioare. Aș putea scrie o carte despre lucrurile îngrozitoare pe care le-am văzut. Unul foarte amuzant, o ceată de-a noastră patina, indienii priveau, un mare șef „Sitting Bull”³³ mi-a cerut să-l învăț să patineze.

I-am legat patinele și l-am ținut câteva minute, el a zis „dă-mi drumul”, i-am dat și a „bufnit” jos, indienii l-au ridicat și am stat în linie și l-am împins de la unul la altul, iar ceea ce i-au făcut ei lui ca și el sieși ar umple o bibliotecă; a învățat bine, iar eu am avut plăcerea să trimit o comandă la N.Y. pentru 100 de perechi de patine, plătite în piei de bizon. Firma din New York trebuie să fi câștigat de 10 ori prețul patinelor. Dacă indienii ar fi fost tratați așa cum „dumneavoastră” ați trata pe toată lumea nu am fi avut niciodată masacrul lui Custer,³⁴ [pentru că] ei [indienii] sunt oameni simpatici.

Vă trimit o poveste sperând că veți căpăta o idee mai clară despre 100 milioane [de bărbați] și femei.

33. Sitting Bull (c.1831-1890), mare căpetenie și vrac al tribului Hunkpapa Sioux, temut oponent al albilor. A participat la multe războaie împotriva armatei americane. Când indienii din preeri au început să fie concentrați în rezervații, Sitting Bull a devenit conducătorul grupurilor ce au refuzat viața în recluziune, continuându-și existența nomadă tradițională. Rezistența a culminat cu victoria de la Little Big Horn (1876) după care Sitting Bull și cei ce-l urmau s-a refugiat, pentru 5 ani, în Canada. Revenit în S.U.A. a fost constrâns să se supună regimului de rezervație. În 1885, l-a însoțit pe William Frederick Cody, poreclit Buffalo Bill, în turneul cu spectacolul „Wild West”. În timpul mișcărilor suscitade, în decembrie 1890, de credința mesianică a Dansului Stafilor – pe care el însuși o încurajase – este ucis de Red Tomahawk, sergent în poliția indiană a rezervației Standing Rock.

34. General George Armstrong Custer (1839-1876), militar american care, deși absolvise penultimul din anul său Academia de la West Point (1861), prin curajul nebunesc și eficiența șarjelor de cavalerie pe care le comandase în timpul Războiului Civil, este avansat de la gradul de căpitan direct la cel de general de brigadă (1863) la doar 23 de ani și apoi, la cel de general maior (1865); la încheierea ostilităților este numit comandantul nou-înființatului Regiment 7 Cavalerie cu care luptă împotriva triburilor indiene din preeri ce refuzau concentrarea în rezervații. Moare în lupta de la Little Big Horn împreună cu marea majoritate a unității sale (25 iunie 1876).

Am fost foarte tentat să vă telegrafiez un bun venit la sosire, chiar m-am gândit să vă trimit o scrisoare de salut [dar m-am oprit], modestia și gândul la cât de ocupată ați putea fi cernând grâul de pleavă, pleava [fiind] aristocrația noastră proaspăt îmbogățită care, în afara ei, nu știe nimic despre această lume și vă va exploata pentru proprie publicitate și va vinde eternitatea pentru „bani” de jucărie.

Din nou, de ziua dumneavoastră am avut aceeași dorință [de a vă scrie] în schimb am făcut o rugăciune pentru sănătatea și fericirea dumneavoastră și a celor iubiți.

Am urmărit cu interes toate sușurile și coborășurile dumneavoastră în ochii opiniei publice, am fost bucuros și m-am amuzat foarte mult de poznele acestor gură-cască ai noștri, cum spune Bruce Lessing. Trebuie să fi chicotit mult în fiecare seară.

În prima zi a sosirii dumneavoastră am avut o dispută, un bărbat spunea că Președintele nostru nu s-ar cuveni să vă sărute mâna, eu am răspuns că este o plăcere și o onoare să săruți mâna oricărei femei alese, iar eu știam că dumneavoastră sunteți 100% așa. Dacă eram președinte cu siguranță aș fi făcut astfel deși nu cred că este într-un totuș igienic, pentru cel căruia îi este destinat, la fel strângerea de mână.

Cucernica mea mamă spunea că eu, copilul ei, am avut totdeauna păreri ciudate. Niciodată nu mi-au ajuns sărutările mamei, la fel și copiilor mei. Odată, un om a comentat când fiul meu Ducoing m-a sărutat „Mă uit la acest băiat mare sărutându-și tatăl”. Fiul meu a răspuns „dacă ai avea un tată așa de bun ca al meu l-ai săruta cât este viu și n-ai mai aștepta până ce a murit.” Iarăși, am auzit o femeie spunând că „Regina Maria fumează”, am replicat „cea mai bună femeie pe care am cunoscut-o, soția mea, fuma, și încă trabuce, pentru că iubita dorea să fie în compania mea cât mai des posibil”; țigările sale de foi erau puțin mai mari decât țigăretele și adesea ne amuzam jucând împreună șah și cribbage (joc de cărți). De asemenea, soția mea a fost prima dintre acestea în SUA care, cu 40 de ani în urmă, și-a tuns părul scurt; părul îi ajungea mai jos de genunchi și o încurca în mod constant. Într-o zi i-am spus: „Looms, lasă-mă să-ți tund părul scurt, voi face o perucă pe care o poți purta în public, iar acasă vei avea confortul părului scurt”, foarte puțini au știut aceasta în afara familiei și alte patru [femei] au făcut la fel.

Știu că îmi veți ierta această scrisoare pentru că scriu atât pentru amuzamentul dumneavoastră cât și pentru propria-mi plăcere, în plus nu aștept un răspuns. Știu că timpul dumneavoastră este ocupat cu lucruri de mult mai mare importanță. Pare egoist din partea mea, totuși mă păcălesc cu gândul că egoismul este uneori foarte frumos, când „nesolicitați” încercăm să producem plăcere și o mână de ajutor, este egoism pentru că plăcerea este a noastră știind că este aprobată de Dumnezeu (...).

Tăticul Ducoing
Mă semnez cu toată stima
Prietenul dumneavoastră,
Ducoing J. Walker

A.N.I.C. Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/11/1926, f.140-144

ANEXA 41

Standpoint, Idaho
7 Decembrie 1926

Majestății Sale, Regina Maria
București, România

Dragă Doamnă,

Pentru că se apropie Crăciunul și mă gândesc la prietenii cărora mi-ar face plăcere să le trimit felicitări, primul meu gând este pentru dumneavoastră.

Ciudata noastră întâlnire nu a însemnat bineînțeles prea mult pentru dumneavoastră, dar pentru mine a fost cea mai mare experiență, pe care am avut-o vreodată.

Ea mi-a adus multe scrisori frumoase din întreaga noastră mare țară.

A făcut ca lumea să mă remarce și astfel simt că trebuie să fiu mai atent la ce fac și ce spun decât dacă bunătatea dumneavoastră și a familiei dumneavoastră nu ar fi atras atenția asupra mea.

Vreau numai să știți că bunăvoința dumneavoastră nu a fost irosită și totdeauna vă voi considera prietenă deși dumneavoastră sunteți o regină într-o țară îndepărtată, iar eu sunt doar un băiat american obișnuit, trăind în munții din Idaho.

Cadourile pe care mi le-ați dat s-au bucurat de multă atenție și totdeauna le voi păstra și prețui mai mult decât orice altceva. Vă trimit o fotografie a mea care sper să vă facă o impresie mai bună decât trebuie să o fi făcut înfățișarea mea din seara când am călătorit în trenul dumneavoastră și am cinat cu dumneavoastră și cu familia dumneavoastră. Când ați trecut prin [orașul] Standpoint era prea târziu ca să vedeți frumosul nostru lac, așa că vă trimit câteva fotografii cu el.³⁵

Cu cel mai mare respect,

Sunt

Al dumneavoastră

Lester Brown

330 S.Boyer Ave[nue]

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/11/1926, f.212-213

35. La scrisoare nu se găsesc atașate nici portretul băiețelului nici imaginile cu lacul din Standpoint pe care el afirmă că le-a trimis.

ANEXA 42

Kingston, Ținutul Ulster, Statul New York, SUA
262 Washington Ave[nue]
28 noiembrie 1926,

Reginei Maria

Potrivit ziarelor, în timpul recentei dumneavoastră vizite la noi, ați săvârșit un lucru care a făcut mai mult decât toate celelalte, adunate laolaltă, pe care le-ați făcut sau nu le-ați făcut, pentru a așeza România pe hartă și a vă face iubită.

Ziarele din New York afirmă că, în vreme ce vă aflați în Vest, un băiețel s-a urcat în trenul dumneavoastră să vadă cum arată o regină și, înainte să-și dea seama, trenul a pornit cu el. Dumneavoastră l-ați auzit plângând, l-ați mângâiat, l-ați îndopat până la refuz și ați telegrafiat părinților că băiatul lor este bine și le va fi trimis înapoi cu un tren special.

Noi, americanii, suntem acuzați că veșnic alergăm după atotputernicul dolar, și chiar așa facem, dar nu există pe lume oameni mai miloși, mai compătimitori, mai sentimentali, decât acești Yankei, iar gestul dumneavoastră a atins în profunzime inima oricărui Yankeu cumsecade și va fi singurul lucru pe care îl vor ține minte.

Aruncați regalitatea la cutia de gunoi, veniți aici și dacă voiți, ceea ce sper că nu, veți fi aleasă cu urale în funcție. Dar am prefera, mai degrabă, să vă avem ca pe femeia simplă, maternă, care l-a îngrijit cu o mamă pe băiețelul din Vest.

Al dumneavoastră cu tot respectul,

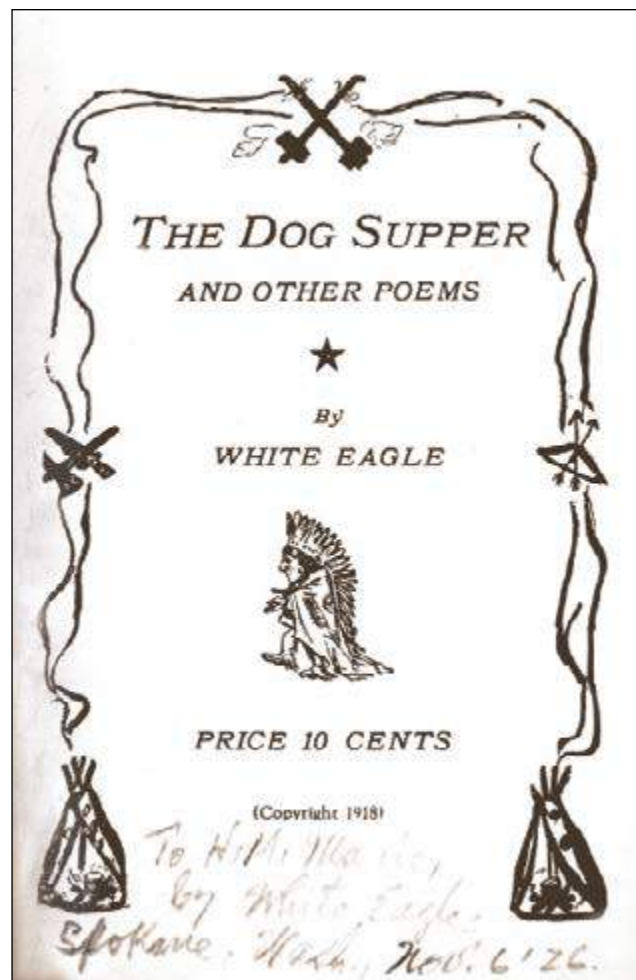
Augustus H. Van Bruen

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale II/11/1926, f.177

Selecțiuni din placheta de versuri *The Dog Supper and Other Poems* de White Eagle

Fata indiană la modă

Ce tot vrei, bătrân șef prost
 Cu-nvârteala-ți fără rost?
 Gătit cu pene și piei
 Și sclipiciuri câte vrei, ca tu ochii să mi-i iei
 Iar cuțitul de scalpat la centură ți-e legat
 În teacă-i înzorzonat;
 Și-n viers, fapte de bravură
 Tu te lauzi c-ai avut
 Cu duiumul, în trecut.
 Cum, tu, biet bătrân uscat,
 Mă vrei a ta dragă-n pat!
 Ce știi tu să faci, biet moș
 Scrii, citești sau brazda-ntorci?
 Poți să râzi, să-și scarpini capu'
 Cu o mână ca aracu'
 Dar zilele ți s-au cam dus
 Hât, departe, spre apus!
 Iar drăguța ce-o curtezi
 Este la MODĂ, cum vezi!
 Prietenie dacă vrei,
 Da, chiar uite-o, poți s-o iei!
 Dar iubirea, iertăciune,
 Ia-ți preșul de-aici...și-o tule!

Coperta plachetei de versuri *The Dog Supper* a lui White Eagle

Tânguire indiană

Vânatul s-a dus și acum muncim
Arcurile-s rupte și noi plugărim
Cultivăm dovlecii mari și-i vindem la târg
Porcul gras tăiem și-l sărăm cu sârg
Purtăm salopetă, robele s-au dus
Și cămăși ca albii, măregele nu-s.
Nu-i a bună-și zice, șefu-nbătrânit,
Și din pipa-i trage, cu aer mâhnit
Șezând lângă cortu-i, mic și ghemuit:
Zilele de aur acum s-au sfârșit!

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale II/10/1926, f. 191-194

ANEXA 44

Discursul meu la Maryhill

Apoi Regina Maria a vorbit:

„Simt că sunt de spus atât de multe cuvinte și pur și simplu nu știu cu care să încep. Ne-am adunat aici în acest loc ciudat și interesant și aș vrea să explic de ce am venit atât de departe pentru a fi aici.

În acest loc este zidit un vis, un vis pentru ziua de azi ca și pentru cea de mâine. Este mult mai mult decât vedem în acest loc neobișnuit și interesant, făcut din beton.

Unii ar putea zâmbi, alții ar putea zeflemisi pentru că nu înțeleg. Dar eu am înțeles pentru că și eu am fost, în felul meu mărunț, o făuritoare și o visătoare.

Deci am venit aici și unii s-au mirat de ce. Dar Samuel Hill știe de ce am venit și aceasta este suficient.

Am venit cu dragoste și înțelegere, pentru că eu sunt la fel, o făuritoare și de asemenea, o visătoare. Iar lucrurile nu sunt doar pentru viața aceasta ci și pentru viitor.

În această lume există mari visători și mari făuritori, ei sunt mari constructori pentru viitor. Îi este dat lui Samuel Hill să fie atât un făuritor cât și un visător. El a construit nu numai pentru astăzi ci și pentru mâine.

Pare nefiresc și ciudat că eu am venit atât de departe în acest ținut singuratic pentru a lua parte la începutul acestui vis al lui Samuel Hill și poate nu o să-l mai văd când își va atinge măreția, dar alții îl vor vedea și vor ști că un nou vis a

White Eagle, poet indian, portret din placheta sa de versuri *The Dog Supper*

devenit realitate.” Atunci când a vorbit despre dragoste și prietenie ea [Regina] a câștigat nemărginita afecțiune și admirație a celor care s-au adunat cu această ocazie bizară.

Cea care vorbea era Maria, femeia, iar asistența a fost vizibil emoționată când și-a dat seama că femeia își dezvelează propria inimă și înfrunta lumea pentru a vorbi despre un prieten care își arătase devotamentul la vreme de cumpănă.

Era o provocare aruncată în special acelei părți a lumii care este perfect satisfăcută de propria-i virtute și este înclinată să vorbească disprețuitor despre cei care nu se întâmplă să intre în cerul lor magic. Era unul dintre acele lucruri care, tipărit, poate suna puțin teatral, dar pentru mica adunare din vasta sală de la Maryhill era dezvăluirea inimii unei mari femei pledând cu înfocat petetism pentru întoarcerea la devotamentul simplu dintre două inimi sincere.

A vorbit despre Loïe Fuller, dansatoare aplaudată din zilele de altădată, decorată de Franța pentru serviciile aduse aliaților, dar despre care se vorbește, uneori disprețuitor, în țara ei de baștină. Atunci a dat Regina Maria un regal răspuns celor care dezaprobau pentru că o Majestate este prietenă ca un om obișnuit.

[Ea a spus:] „Uneori părem neconsecvenți pentru cei care se miră de prietenii noastre, de devotamentul nostru, și care se miră că noi nu vedem lucrurile la fel cum o fac ei.

Vreau să mă ridic azi aici și să vorbesc pentru unul din acești prieteni. Loïe Fuller este numele care, mă tem că, uneori, este desconsiderat. Astăzi mă ridic și afirm că această femeie a stat lângă mine să mă ajute când țara mea era în război. Nu există umilință sau măreție când este vorba de iubire. Nu există nici o diferență între inimile de femeie. Nu ar trebui să fie vreuna.

Loïe Fuller mi-a dat inima sa când eram aproape abandonată. A mers din oraș în oraș când poporul meu avea nevoie de hrană și muniții. A stat lângă mine când eram cu spatele la zid și a umblat prin toată America pentru a obține ajutor pentru mine. Socotesc că în această țară a libertății și democrației nu ar trebui să fie nici o diferență între inimile sincere și devotate. Ca de la femeie la femeie, vreau ca lumea să știe că Loïe Fuller mi-a dat inima ei la vreme de durere și deznădejde.”

[Text tipărit într-o revistă neidentificată.]

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, III/159/1926, f.20 verso, microfilm 479, foto 138

**Maria își apără prietenii și înfruntă lumea.
Samuel Hill, Loïe Fuller lăudați public**

Din trenul Reginei României, Maryhill, Wash[ington], 3 nov.

Astăzi Regina Maria a dus aici, chiar în liniile inamice, lupta contra campaniei de ostilitate care i-a urmărit excursia în America, printr-un neașteptat discurs improvizat care nu poate fi numit decât o înfruntare a celor care i-au criticat felul în care a fost dirijată vizita.

Stând nemișcată în Muzeul de Artă construit de Samuel Hill și pe jumătate terminat, regina a spus de ce a venit în acest loc izolat pentru a inaugura această construcție absurdă. În plus, știind că vorbele ei vor fi duse în întreaga lume, regina și-a declarat prietenia pentru cele două persoane în jurul cărora s-a concentrat critica pentru călătoria sa – Samuel Hill și Loïe Fuller, dansatoarea, provocând lumea să-i găsească vina pentru că este loială acestor prieteni.

*

Samuel Hill și Loïe Fuller, „femeia pe care unii ar numi-o umilă”, s-au aflat lângă ea și poporul ei în zilele întunecate, când Germania i-a zdrobit țara, a spus Regina, iar ea o să reziste lângă ei, lasă-i să batjocorească cât le-o place pe oamenii lipsiți de înțelegere.

„Samuel Hill este prietenul meu” a spus Regina, el nu este doar un visător, ci și un zămislicitor. Odată Samuel Hill mi-a dat mâna și a spus că dacă era ceva pe pământ de care aveam nevoie trebuia doar să cer. Unii pot chiar să ia în derâdere pentru că nu înțeleg. Dar eu am înțeles. Așa că, atunci când Samuel Hill m-a rugat să vin de cealaltă parte a oceanului, la această casă construită în sălbăticie, am venit cu dragoste și înțelegere. Nu voi mai da nici o altă explicație.

Uneori lucrurile pe care le fac vizătorii par de neînțeles pentru alții și lumea se miră de ce vizătorii nu văd drumul la fel ca ceilalți.

Vreo câțiva s-au mirat de prietenia unei regine pentru o femeie pe care unii ar numi-o umilă. Acea femeie este Loïe Fuller. Numele ei a fost adesea desconsiderat. Acea femeie a stat lângă mine când eram cu spatele la zid. Acea femeie mi-a dat viața ei în ceasul de nevoie. Am mers prin toată America strângând ajutoare pentru poporul meu. Aceasta a fost aproape uitat de voi dar eu nu mai pot păstra tăcerea. În această democrație nu ar trebui să fie nici o prăpastie între cel mare și cel umil”.

Regina a vorbit despre darurile pe care le-a adus pentru „această casă care într-o zi va fi un muzeu”. „Sunt daruri modeste, făcute de mâini modeste, a spus Regina, broderii și produse meșteșugărești în lemn și metal”. Erau incluse și mobile făcute de mâinile Reginei. Ea a relatat, de asemenea, despre manuscrisele scrise de propria-i mână pe care le-a dat muzeului, astfel că, peste ani, să nu se spună că altcineva scrisese operele Reginei.

*

Regina a încheiat și a stat, mândră și dominantă, în fața tronului stacojiu pe care Samuel Hill îl pregătise pentru ea în camera împodobită ȝipător. Acei din mulțime care au înțeles semnificația mărturisirii Reginei așteptau, cu uimire și admirație, următorul număr din acest spectacol regal.

Samuel Hill s-a dat la o parte într-un colț. Era momentul încoronării carierei acestui bătrân și excentric aventurier. Regina Maria s-a apropiat de marginea micii tribune și și-a întins mâna spre el. Bătrânul s-a apropiat de ea, i-a apucat mâna, și-a înclinat capul alb și a sărutat-o, apoi a apucat-o din nou în ambele sale mâini.

„The Chicago Tribune”, Nov. 4, 1926

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/11/1926, f.224

ANEXA 46

6 Nov. 1926

Undeva în Vest

Nando dragă,

În van mă zbat să scriu dar nu este nici o speranță. Dar socotesc că Ileana scrie cât poate de des pentru că ea este lăsată mai mult în pace. Suntem purtați din loc în loc, prea oficial pentru gustul meu, dar lumea este nebună să primească o regină și astfel mă resemnez sperând că rezultatul va fi bun pentru Țara mea dragă. Dar, desigur, în cele din urmă fac plăcere lumii de dimineață până seara și eu însămi mă distrez prea puțin, dar cred că aceasta este viața unei Regine exceptând [momentele] când este la Bran și la Balcic, dar tot timpul fac prieteni și ceea ce americanii numesc „așezarea României pe hartă”. Aș avea de scris volume, dar nu este timp. Dar notez totul în jurnalul meu și o să ți-l citesc pe tot când mă întorc.

Dar resimt profund faptul că nu sunt în stare să scriu mai mult acasă și să te țin la curent cu toate noutățile pentru că niciodată nu uit pe vreunul dintre voi de acasă – dar o ființă umană nu poate crea timp, iar tu știi că eu nu pierd nici cinci minute.

Concepția americană poți să o ai numai fiind aici, la fel condițiile, obiceiurile, ideile, concepțiile americanilor nu sunt [ca] ale noastre, poți învăța tot timpul o lecție.

Copiii au un mare succes peste tot și se poartă frumos, poți fi mândru de ei, eu, cu siguranță sunt. Mi-a plăcut Canada și am simțit acolo ciudatul amestec între Anglia și America, iar poporul și cu mine ne-am îndrăgit reciproc.

Desigur sunt certuri inevitabile între cei din jurul meu, fiecare fiind foarte dornic să facă ceva pentru mine.

După noțiunile noastre presa este surprinzătoare, vor tot timpul senzații, totul este dat publicității. Dar în sânul familiei, toți sunt oameni de treabă, doar „grosolani”, cum ar spune bătrânul Anderson.

Sper că tu ești complet bine. Tânjesc după o lungă conversație – este atât de mult de spus. Actualmente suntem oaspeții bătrânului domn Hill, cea mai originală persoană pe care și-o poate imagina cineva. Toate acestea le notez.

Un sărut drăgăstos pentru tine. Trebuie din nou să plec.

A ta, Maddy

A.N.I.C., Casa Regală, Regele Ferdinand, Personale, V/471/1926, f.1-2

ANEXA 47

Majestății Sale Regina Maria

Saint Paul, Nebraska

Draga mea Doamnă,

Casa mea este în Nebraska la 175 mile vest de Omaha. Nu am avut plăcerea să vă întâlnesc când erați în America noastră, dar v-am auzit prin telefon [de fapt radio - n.edit] de la Kansas City, Mo[ntana]. Milioane erau nerăbdători și fericiți să vă audă vocea, pentru că vocea unei regine adevărate nu a fost auzită, după cunoștința mea, mai înainte în America.

Vă voi trimite un articol dactilografiat, s-ar putea să vă intereseze, este doar o părticică din multe întâlniri palpitante pe care le-am avut cu indienii americani cu mai bine de jumătate de secol în urmă, în Marele Deșert american, cum era numit în vremea aceea, [ținutul de] la vest de Fluviul Missouri, după ce părăseați frontiera, cu Kansas City, Omaha și toate acele orașe prin care ați trecut în Nebraska și Missouri erau în acele zile doar niște cătune mici la extremitatea frontierei. Când plecai din ele într-o călătorie spre coasta Pacificului, în acele zile străbătea aproape două mii de mile în mari caravane de căruțe, trase de boi sau tauri, pe un vast teren accidentat, care se unduiau și produceau ciudate iluzii optice în atmosferă, prin care înregistrarea unui obiect de la distanță se vedea ca și când ar fi fost răsturnat. Acesta se întâmpla în zilele când cea mai rară parte din acest vast ținut de la vest de Fluviul Missouri era o sălbăcie fără drumuri. Nu se află nici o așezare omenească decât case de pământ și bordeie [săpate] la baza colinelor sau în malurile de lut [ale râurilor], care erau utilizate ca stație de diligență sau releu pentru Pony Express,³⁶ unde se schimbau caii sau [ca] fort [militar] al guvernului. Dar dumneavoastră sunteți probabil, familiarizată, cu toate aceste lucruri. Se spune că sunt ultimul dintre faimoșii cercetași din acele zile ciudate și sălbatice. Am fost de asemenea, soldat, călăreț pentru Pony Express, paznic pentru vagonul poștal, când multe mii dintre frații noștri roșii [indienii] erau pe picior de război.

36. Pony Express a fost poșta călare organizată, în 1860, de William Hepburn Russell (1812-1872) – unul dintre membri companiei Russell, Majors & Waddell - pentru a lega California de restul continentului american. Stația de pornire era St. Joseph, Missouri – cel mai vestic punct unde ajungea, la acea dată, linia telegrafică și calea ferată – și cea terminus era San Francisco. Între cele două puncte se aflau 190 de relee unde erau schimbați caii și călăreții. Peste sa se așeza o mochila din piele cu patru buzunare largi, închise cu lacăte, în care puteau fi cărați 15 funți de corespondență (circa 6,800 kg). Deși eficient, acest sistem poștal a fost întrerupt după o funcționare de 19 luni, în octombrie 1861, odată cu prelungirea liniei telegrafice și conturarea perspectivei că Războiului Civil avea să fie un conflict de durată.

Dar lucrurile s-au schimbat de atunci. Este o amintire a timpurilor apuse. Aproape doi ani în urmă, draga mea viață a fost invitată să se alăture șirului caravanei care duce în Regatul misterios, dar [doar] ca experiență a scurtei noastre vieți în această lume ciudată în care toate creaturile de pe pământ trebuie să sucombe sub inexorabilele legi ale naturii. Sunt un om foarte bătrân și parțial orb, cu toată șubrezenia la care toți sunt supuși când vine bătrânețea. Dacă doriți vă pot trimite multe povești palpitate care s-au petrecut în bunii ani de odinioară.

Sunt posesor al Medaliei Congresului, cea mai înaltă distincție din țara noastră, dată acelor care au îndeplinit fapte de bravură, sunt numai aproximativ 300 în America. Am fost oaspete al națiunii în amfiteatru, la înmormântarea soldatului necunoscut, la cimitirul Arlington, din Washington, D.C. Cred că și dumneavoastră ați fost acolo. Acest moment a avut loc pe 21 noiembrie 1921. În acea zi am fost jeltor oficial, ca toți cei care dețineau Medalia Congresului și erau oaspeții națiunii. Multe dintre națiunile aliate au avut reprezentanți în acea zi. Presupun că țara dumneavoastră a avut unul acolo.

Trăiesc singur de când soția mea a murit, primesc o mică pensie de la guvernul nostru.

Am cărțile doamnei general Custer³⁷ despre viața în câmpie. Ea a fost foarte mult timp împreună cu soțul ei în campaniile din Războiul Civil și din Războaiele Indiene. Nu sunt sigur dacă ați fost sau nu la Little Big Horn, la Agenția Indienilor Crow din Montana. Acesta a fost [locul] unde generalul Custer și unitatea sa au fost uciși.

V-am văzut fotografia în jurnal cu o coroană indiană pusă pe cap. Arătați foarte bine cu ea și cred că ziarul menționa că ați fost primită ca membru onorific. Am câteva excelente cărți despre viața la frontieră, dacă doriți vă pot trimite ceva ce probabil nu ați putea pune mâna acasă. Eu la un moment dat am fost cu niște nobili care erau suedezi dar locuiau în Rusia. Albert și Sidney erau numele lor, unul avea casa la St.Petersburg, celălalt în Caucaz, la Baku, unde am fost și eu. Aceasta a fost în 1877-1878 în vremea războiului dintre Rusia și Turcia. Eram atunci în serviciul guvernului Rusiei.

„As Morning Star”, foto Julietta, București, Kent State University Libraries. Special Collections and Archives, Kent, Ohio

37. Elizabeth Beacon Custer (1842-1933), soția generalului George Armstrong Custer. După moartea tragică a acestuia în lupta de la Little Big Horn, ea i-a supraviețuit 57 de ani, timp în care i-a perpetuat memoria scriind cărți în care descria viața de cazarmă sau din campanie, alături de bravul ei soț, *Boots and Saddles* (1885), *Tenting in the Plains* (1887) și *Following the Guidon* (1890).

Scuzați scrisul urât și dacă vă va face plăcere să scrieți unui biet bătrân, el se va bucura să primească vești de la dumneavoastră.

Omagii,

Leander Herron³⁸

[apostila Reginei] Mulțumește-i și spune-i că aș fi fericită să am cărți despre indienii de altădată.

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/13/1927-1928, f.171-172

ANEXA 48

A.F. Beeler Grocery
709 East Fourth Street
Phone 341

North Platte, Noiembrie

Excelenței Sale Regina Maria
Regină și blândă Stăpânitoare a României,

Stimată Doamnă,

Vă adresez o copie a poemului dedicat lui Wm. F. Cody (Buffalo Bill)³⁹ cel mai mare cercetaș și actor pe care l-a produs această epocă. North Platte a fost orașul lui Cody, aici a trăit și și-a servit mulți ani țara. În numele locuitorilor din North Platte vă spun că negreșit vom aprecia oportunitatea de a vă vedea chipul blând, în micul nostru oraș. Pentru că în călătoriile Voastre de-a lungul acestei mari țări, veți trece de la Est la Vest, neîndoielnic Calea Ferată Union Pacific va constitui ruta drumului Vostru, iar dacă va fi așa, când veți trece prin North Platte acordați-i un moment pentru că este unul dintre Orașele Vestice cu cea mai mare rezonanță istorică datorită faimosului cercetaș indian Cody (Buffalo Bill).

Am onoarea de a fi compus anexatul „Poem memorial” care a fost citit la înmormântarea rămășițelor sale, pe 3 iunie 1917, pe Lookout Mountain, Denver, Colo[rado], când douăzeci de mii de oameni, vechi camarazi de drum, i-au așezat resturile să se odihnească în solidul mormânt de granit.

Considerând că aceasta v-ar putea interesa v-o trimit anexată.

Cu respect suspun atenției,

A.F. Beeler

38. Leander Herron (1841-1931), cercetaș, călăreț pentru Pony Express, paznic al vagonului poștal, caporal, Compania A, Regimentul 3 Infanterie, decorat cu Medalia de Onoare a Congresului pentru că, pe 2 septembrie 1868, cere să meargă voluntar în apărarea a patru camarazi atacați de circa cincizeci de indieni în apropiere de Fort Dodge, Kansas.

39. William Frederick Cody (1846-1917), călăreț pentru Pony Express, voluntar în timpul Războiului Civil, cercetaș pentru cavaleria americană în timpul Războaielor Indiene, vânător de bizoni pentru o companie feroviară – perioadă când își capătă porecla de Buffalo Bill -, actor în piese care dramatizau faptele sale, erou al unor serii ieftine de romane de aventuri și inițiator al unui celebru spectacol în care reînsena epoca eroică a cuceririi Vestului american – intitulat Buffalo Bill's Wild West - cu care a întreprins turnee în majoritatea orașelor americane importante și în Europa.

IN MEMORIAM

Col. Wm. F. Cody

Buffalo Bill

O, dormi, Bătrân Cercetaș

Pe piscul tău cel golaș,

Unde-un soare jucăuș

Își începe-al său urcuș,

Și nu îți va deranja

Cu vreo rază-odihna ta,

De pe vârful avântat

Spre-al tău Vest îndepărtat

Bătrân Cercetaș, goana ți-ai sfârșit

Și a vieții trudă tu ai isprăvit

Prin ani ce te-au răvășit.

O națiune te-a bocit

La mormântu-ți cetluit,

Unde, iată, am venit

Cu capul descoperit,

Și cu toții ne-am smerit;

Iar drapelul înstelat

Cu onor l-am aplecat

Spre eroul omagiat.

Iar noi, cei care trăim,

Faptele îți preamărim,

Cu jale te pomenim

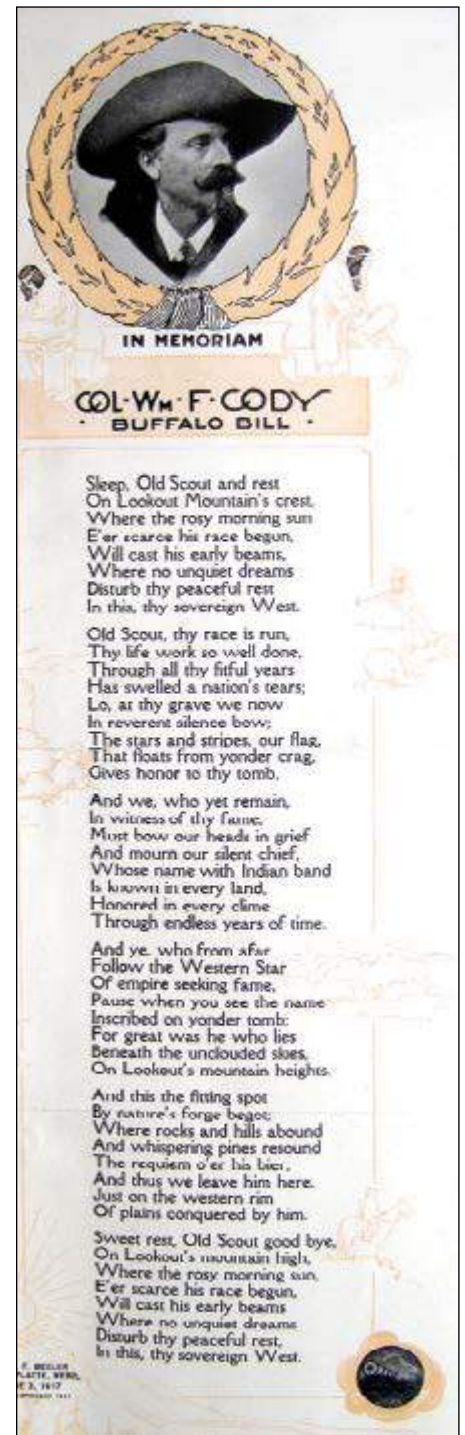
Spre cele viitorimi.

Și-al tău nume de indian

Cunoscut din lan în lan

Până, hăt, peste ocean

Nu va fi rostit în van.

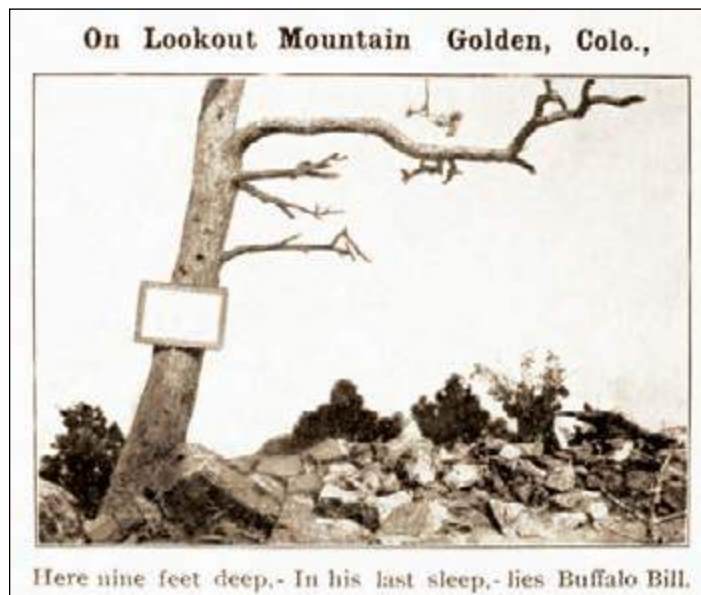

Iar, tu, ce din depărtări
 Vezi Apusul, peste zări,
 Și-al faimei glas nesfiit
 Îl urmezi, cu pas zorit,
 Adastă un pic, și șezi
 Lângă lespede-i, și vezi
 Numele-i pe ea cioplit,
 De glorie împodobit,
 Pe cel munte așezat
 Sub cerul neîntinat.

Acest lăcaș potrivit
 De natură zămislit,
 Cu stânci mândre hărăzit
 Și de brazi împodobit,
 Ce din cetini şușotesc
 Cânt de jale ticluiesc,
 Pentru bravul ostenit
 Ce sub glie-i adormit,
 Pe acest hotar sfințit
 Ce chiar el l-a cucerit.

Dulce tihnă, brav bărbat,
 Dormi în pace, te-am lăsat
 Pe piscul tău izolat,
 Ce de soare e scăldat.
 Căci el nu va deranja
 Cu vreo rază-odihna ta,
 De pe vârful avântat
 Spre-al tău Vest îndepărtat.

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Secretariat II-9/1926, filele 30-32

Mormântul lui Buffalo Bill de pe Lookout Mountaint, Colorado, ilustrație din placheta de versuri *The Dog Supper* de White Eagle

ANEXA 49

O nouă stea pe orizontul vestic

Clarice de la Find

(...) Regina a arătat mare interes nu numai pentru frumusețile naturale ale țării noastre, ci și pentru resursele ei inepuizabile, pentru marea industrie și splendidele școli și biserici, și așa mai departe. A adus și un înalt omagiu celor care au făcut ca marele Vest să fie ceea ce este.

Și, după ce s-a întors la liniștita și odihnitoarea ei casă, s-a gândit la toate acele scene minunate ale acestui îndepărtat ținut vestic și la cineva atât de strâns asociat cu el, demult uitat de propriul popor, care ar fi trebuit să fie mai recunoscători pentru serviciile aduse, la nevoie, țării sale. Ea a scris un poem în versuri albe și a adus un binemeritat omagiu memoriei colonelului William Cody (Buffalo Bill), cel mai mare cercetaș al Americii. Să binecuvânteze Dumnezeu draga ei inima bună!

Acest tânăr și cutezător cercetaș, aflat încă în adolescență, a fost cel ce a deschis drumul spre poarta vestică, prin inima pădurii virgine, din care a răsărit una dintre marile noastre șosele publice și, mai târziu, Compania de Căi ferate Union Pacific și-a construit terasamentul pentru primul mare drum de fier peste preeriile vestice, spre coasta [oceanului], spre uimirea indienilor și nu tocmai pe placul lor. Dar erau împiedicați de acel curajos cercetaș tânăr, Buffalo Bill. Ei îl iubeau și se temeau de el și l-au botezat „Spaima sălbăticiei”. Col. Cody a fost un gentleman în toată puterea cuvântului. Era onest și cinstit în toate tranzacțiile sale și iubea societatea aleasă, dar prefera Libertatea nemărginită a ținuturilor sălbatice, unde era stăpân pe tot ceea ce cuprindea cu privirea. I-a rămas Regina Maria, în țara ei îndepărtată, să-i aducă un omagiu potrivit.

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale II/14/1926, f. 2

ANEXA 50

Tacoma, Washington, SUA

18 noiembrie 1926

Majestății Sale Maria, Regina României,
Washington, D.C.

Majestate,

Noi, cei din Tacoma, ne gândim la [data de] 5 nov. ca la una dintre cele mai plăcute zile de care s-a bucurat orașul nostru. Dorim să vă mulțumim pentru gestul grațios de a permite să numim unul dintre trandafirii noștri după dumneavoastră și pentru acceptarea coșului cu ei. Deoarece persoana care v-a oferit coșul cât și eu, ne temem că am monopolizat mult din conversație, am aranjat ca cinci coșuri din fiecare dintre cele două foarte noi soiuri de trandafiri cultivați aici să fie trimiși la legație, astfel încât să ajungă înainte de 1 decembrie.

Ei sunt dintre trandafirii „Tacoma” și trandafirii „Luna de miere”, ambii galbeni. Buchetul înmănat dumneavoastră de tânăra doamnă care mă însoțea, era din trandafirii „Tacoma”. Aceștia sunt buni atât în exterior ori în seră, dar dacă îi țineți în seră, dați-le mai multă căldură și nu-i tăiați prea tare jos, iar în aceste condiții vă vor da flori minunate și minunate tulpini lungi.

Vă trimit câteva fotografii pe care le-am făcut în acea dimineață cu trandafirii și cu tânăra doamnă care i-a oferit. Numele ei este Virginia Ekvall.

Acum alt gând pe care îl am în legătură cu noul trandafir „Regina Maria” și unul despre care vreau să cer opinia Majestății Voastre. În momentul de față sunt vreo douăzeci de tufe, majoritatea foarte mici. Vor trebui aproape doi sau trei ani să creștem destui pentru a obține o provizie pentru vânzare.

Provizia dumneavoastră personală pentru Grădina Regală va fi gata primăvara viitoare și vor fi trimise de aici prin legația de la Washington, D.C.

Acum despre acel gând. Dacă durează până în toamna lui 1929 să cultivăm suficiente tufe pentru a avea o cantitate comercială, mă întreb dacă nu ar fi posibil să oferim, să zicem, cincizeci de plante în primăvara lui 1929 pentru a fi

Domnișoara Virginia Ekvall și coșul cu flori făcut pentru Regina Maria din trandafiri
Tacoma, 5 noiembrie 1926,

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/11/1926, vol.II, f.221

vândute, împreună cu o scrisoare de la dumneavoastră, prin intermediul și sub auspiciile legației dumneavoastră din Washington, iar profitul să meargă la vreo instituție caritabilă românească, și prețul să fie fixat la, să spunem, 100 \$ pentru fiecare. Numărul de tufe poate fi redus, iar prețul ridicat. Aceasta ar fi o chestiune pentru noi discuții. Voi aprecia opinia dumneavoastră în acest sens.

Celălalt răsad despre care am vorbit și care este numit după principesa Ileana, iese foarte bine. Descendența trandafirului „Regina Maria” este „Madame Butterfly” cu „Lima” drept polenizant.

Vă urez o călătorie bună acasă și sper că-l veți găsi sănătos pe rege. Și mulți ani de acum înainte, „Good Gardening” pentru amândoi.

Al dumneavoastră

Tas. A. Hays

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/11/1926, vol.I, f.219-220

ANEXA 51

United State Postoffice

Josie B.Stewart, Postmaster

Sylvan Grove, Kansas

7 Noiembrie 1926

Reginei Maria

Dragă Doamnă,

Mă bucur să citesc despre vizita dumneavoastră în Statele Unite. Sper că dumneavoastră împreună cu fiica și fiul să vă bucurați de fiecare minut al călătoriei și al vizitei. Dacă dumneavoastră în timp ce vă aflați în Statele Unite, aveți unele haine de care vreți să scăpați, aș fi încântată de ele deoarece, cu siguranță, le-aș putea folosi. Câteodată oamenii bogați le folosesc doar până când sunt puțin murdare și apoi scapă de ele.

Vă rog să nu menționați că v-am scris aceasta, și mi-ar plăcea să vă întâlnesc pe 11 în K[ansas] C[ity].

Cu tot norocul în toate cele pentru dumneavoastră toți,

A dumneavoastră

Josie B.Stewart

[P.S.] Voi plăti toate taxele poștale

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/10/1926, file 217

ANEXA 52

GRAND COUNCIL FIRE OF AMERICAN INDIANS

Chicago, Illinois

13 noiembrie 1926

Majestății Sale Regina Maria a României

Majestatea Voastră,

Marele Foc al Sfatului Indienilor Americani, singura organizație din acest stat, unde cele mai importante posturi sunt ocupate de indieni, are plăcerea de a vă exprima cele mai bune urări pentru o ședere plăcută în Chicago.

Suntem onorați să vă întâmpinăm în calitate de indian Sioux prin adopțiune și regretăm că veți fi plecată din oraș înaintea următoarei noastre adunări, din prima duminică din decembrie, pentru că simțim că ați fi interesată să vizitați o organizație ale cărei obiective sunt următoarele:

„Finalitatea pentru care acest Foc al Sfatului a fost constituit este de a regenera credința indienilor în Marele Spirit și de a o transmite nealterată posterității; de a restabili vechile obiceiuri, datini și tradiții și de a le păstra neprihănite; de a genera încredere între triburi și de a încuraja cooperarea lor; de a întinde prietenește mâna fețelor palide și de a le arăta ospitalitatea indiană; să se străduiască pentru inițierea și impunerea de legi mai bune pentru drepturile și proprietatea indienilor; să deștepte conștiința americană față de relele grămadite asupra indienilor și să le îndrepte; să prevină pierderile din afacerile indienilor și să pedepsească practicile ilegale; să promoveze bunăstarea generală a indianului; să-i dobândească drepturi electorale; să-l pregătească pentru cetățenie; să-i dea posibilitatea să facă față greutăților civilizației caucaziene [a albilor, n.A.S.I.]; să încurajeze pe indian în toate îndeletnicirile artistice și să-i păstreze neînvins caracterul indian astfel încât indianul american să nu dispară de pe pământ.”

Cu cea mai înaltă stimă și respect,

MARELE FOC AL SFATULUI INDIENILOR AMERICANI

prin Marion E. Grindley, Secretar (adoptat indian Omaha)

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, dosar II/10/1926 vol.II, f. 178

ANEXA 53

Universal Pictures Corporation
730 Fifth Avenue
New York

Majestatea Sa Regina Maria a României
Hotel Ambassador
Park Avenue
New York, N.Y.

21 octombrie 1926

Majestatea Voastră,

Sper că va ierta această lipsă de etichetă, dar nu am posibilitatea de a obține o întrevvedere oficială. Cu câțiva ani în urmă cred, Majestatea Voastră a vândut la Artistic Film Company din Londra, povestea numită „Vocea de pe munte” pentru ecranizare. Cred că domnul Manning Haynes trebuia să o regizeze dar, din păcate, firma a dat faliment.

Acum când voiajați în America, nu credeți, Majestate, că este un moment favorabil să facem un film după una dintre multele dumneavoastră povești[?] Dacă „Vocea de pe munte” nu este liberă din punct de vedere legal, poate că aveți altă poveste, care ar face un film excelent. Aș aprecia cât se poate de mult dacă Majestatea Voastră este interesată și are timpul disponibil să răspundă la această notă neprotocolară și telegrafică. O întrevvedere ar fi mai acceptabilă dar Majestatea Voastră poate judeca cel mai bine aceasta.

Mulțumind anticipat pentru această bunăvoință, sunt al dumneavoastră cu loialitate,

Lawrence Tulloch
Scenarist

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/9/1926, f. 81

ANEXA 54

OTTOKAR BARTIK

Maestru de balet
al Operei Metropolitan

21 octombrie 1926

Dragă Doamnă,

La recomandarea domnului Șerban Drutzu, Consulul General al României, care vă cunoaște foarte bine, îmi iau libertatea să vă scriu, ca să fiți atât de amabilă să mă ajutați a aranja [pentru mine] o scurtă audiență la Majestatea Sa, Regina Maria a României.

Sunt în posesia unui libret pentru un balet de trei acte care este scris de Majestatea Sa.

Acest libret a fost dat de Majestatea Sa domnului Oskar Nedbal, care este prietenul meu și împreună am lucrat vara aceasta pregătind acest balet pentru a fi produs în America.

De nouăsprezece ani sunt maestrul de balet al Operei Metropolitan în New York și sper să realizez această remarcabilă operă în următorul sezon.

Acesta este motivul pentru care vă solicit o scurtă audiență în care aş putea-o întreba pe Majestatea Sa dacă este mulțumită de toate ideile mele sau dacă Majestatea Sa are alte dorințe.

Domnul Oskar Nedbal și cu mine am luat libertatea de a intitula acest balet pantomimă *Taina*, care este numele tinerei prințese care joacă rolul principal în balet.

Povestea poartă semnătura Majestății Sale Regina Maria a României.

Vă rog să primiți mulțumirile mele din inimă pentru amabilitatea dumneavoastră și, în speranța să primesc un răspuns urgent, sunt

Al dumneavoastră sincer,

Ottokar Bartik

Opera Metropolitan, New York

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/9/1926, vol. I, f.96

ANEXA 55

Majestății Sale Regina Maria a României
New York City, New York

Majestatea Voastră,

Aflând că veți vizita Hollywood, California, cu intenția de a vedea filme făcute în capitala mondială a cinematografului, iau libertatea de a mă adresa dumneavoastră spre a solicita cinstea și privilegiul să fac probe de film cu Majestatea Voastră și fica dumneavoastră, prințesa Ileana, în timp ce sunteți aici, ca o amintire a vizitei dumneavoastră, dându-vi-se dvs. filmele. Sunt absolut sincer în aceasta, iar onoarea nu este căutată cu vreun gând din partea mea de a face o „bombă publicitară”.

Sunt operator cinematografic la Studioul William Fox de pe Coasta de Vest unde voi face probele, dacă vreți să vă dați consimțământul.

Aș putea fi privilegiat cu un răspuns prin intermediul secretarei dumneavoastră?

Sperând că voiajul în Statele Unite va fi unul fericit și armonios,

sunt

cu sincere urări de fericire și distracție în America

Glen Mac Williams

Studioul William Fox de pe Coasta de Vest

Hollywood, California

12 octombrie 1926

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/8/1926, f.58

ANEXA 56

SERVICIUL INTERNAȚIONAL DE FILM
William Randolph Hearst, Președinte
STUDIOURILE COSMOPOLITAN
Strada 127 la al Doilea Bulevard
New York

Biroul lui M.S. Epstein
Director General

Optsprezece octombrie 1926

Majestății Sale Maria, Regina României
Hotel Ambassador, Str. 51 și Bulevardul Parc, New York

Doamnă,

Patria industriei cinematografice a lumii este în America, iar Studiourile Cosmopolitan din această metropolă, proprietatea domnului William Randolph Hearst, jurnalist, și al căror director sunt eu, sunt cele mai mari și cele mai bine echipate studiouri de film din această parte a Statelor Unite.

Se întâmplă că, exact în acest moment, două dintre cele mai frumoase și mai celebre tinere actrițe ale noastre, domnișoara Gloria Swanson și domnișoara Dorothy Mackaill⁴⁰ să fie angrenate în producerea unui film la Studiourile Cosmopolitan și bănuind că Majestatea Voastră, prințesa Ileana, prințul Nicolae și prințul Hohenlohe,⁴¹ și membrii anturajului dumneavoastră, ar fi foarte interesați să vadă studiourile și să asiste la felul cum se fac în realitate filmele, sper în binevoitoarea acceptare a acestei invitații de către Majestatea Voastră și să ne onorați cu prezența la studiouri a Majestății Voastre, a prințesei Ileana, a Prințului Nicolae, a prințului Hohenlohe și a membrilor suitei dumneavoastră, oricând Majestatea Voastră va binevoi să ne acorde această cinste.

Aștept cu multă plăcere o știre de la un reprezentant al suitei dumneavoastră cu care s-ar putea face aranjamentele pentru acest eveniment atât de notabil.

Al Majestății Voastre prea umil și supus servitor,

M.S.Epstein

Director General

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale II/10/1926, f.39

40. Dorothy Mackaill (1903-1990), actriță britanică de cinematograf ce a făcut carieră la Hollywood, la Studiourile Warren Bros, în perioada filmului mut.

41. Prințul Gottfried-Hermann-Alfred-Paul Maximilian-Victor von Hohenlohe-Langenbourg (1897-1960) venise în S.U.A. pe același pachebot „Leviathan” cu care călătorise și Regina Maria, iar opinia publică americană crezuse că se afla în suita suveranei României. S-a căsătorit, în 1931, cu Margareta, prințesa Greciei (1905-1981), fiica prințului Andrei al Greciei (1882-1944) și a prințesei Alice de Mountbatten (1885-1969).

ANEXA 57

2 noiembrie 1926

Regina Maria

Majestatea Voastră,

Cu cel mai profund interes am citit despre dumneavoastră și vizita dumneavoastră în țara noastră. Presa cotidiană a sugerat că v-ar plăcea să vizitați o casă care ar reprezenta locuința americanului de nivel mediu. Vă trimit această notă, pentru a vă invita, cu cordialitate, să vizitați casa noastră când sunteți în Kansas City. Cred că este tipică pentru o gospodărie de american obișnuit, am doi băieți care sunt îndrăgostiți fără măsură de aproape orice altceva în afară de învățătură, urmează școala secundară și participă la toate activitățile ei, mâncarea noastră este aceea care place unei familii de rând, conversația noastră la mese atinge subiectele obișnuite discutate în acel moment: politică, cărți, peltea, câtă benzină [se consumă] pe milă, îmbrăcăminte, predica pastorului nostru, el are gânduri frumoase și ne face să ne simțim atât de bine și fericiți pentru că suntem, mulți dintre noi, doar oameni de nivel mediu, și dacă veți accepta invitația noastră să luați cina cu noi, am fi beți de fericire și dumneavoastră nu veți găsi nicăieri o primire mai din inimă.

Cu toate urările de bine dumneavoastră și celor dragi pentru o foarte fericită petrecere în timpul vizitei în America noastră iubită.

A dumneavoastră,

Estelle Hoyt

(d-na John G.Hoyt)

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale II/10/1926, f.59-60

ANEXA 58

Nacogdoches, Texas
Nacogdoches Co.
Texasul de Est

8 noiembrie, curent

Reginei Maria

Dragă Regină Maria,

Nu știu cum să încep o scrisoare către Înălțimea Voastră. Sunt o tânără văduvă în vârstă de 25 de ani. Trăiesc aici la fermă cu tatăl meu. Doresc să aflați că noi, clasa muncitoare din întregul Texas, onorăm și apreciem prezența dumneavoastră în S.U.A. Sperăm să ne vizitați statul. Am vorbit cu multe dintre femeile noastre de fermier din Texas și toate dorim să vă vedem. Am călătorit mult în toate statele vestice și pot să vă asigur că ați găsit cheia către inima Americii.

Dulce Regină, mă simt ridicol să încerc să vă scriu, dumneavoastră fiind atât de mare iar eu - doar o văduvă de la țară. Dar am o inimă care vrea să țină pasul cu tot ceea ce ține de binele umanității și pentru o mai strânsă legătură a prieteniei noastre ca națiuni.

Dacă primiți aceasta aș fi atât de fericită dacă mi-ați scrie o carte de vizită, orice din partea dumneavoastră va fi prețuit. Doresc cartea dumneavoastră de vizită pentru mica mea fetiță fără tată. Ea s-ar putea simți totdeauna atât de aproape de dumneavoastră și de înțeleptele dumneavoastră învățături.

Multe urări bune și dragostea mea,

Edna Moore
Nacogdoches, Texas

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale II/10/1926, f.221-222

ANEXA 59

Smakouer, Arkansas

12 octombrie 1926

Majestății Sale Reginei Maria,

Scumpă, adorată Regină,

Scriu o epistolă particulară și sunt sigură că, poate, veți putea dedica câteva din prețioasele dumneavoastră clipe ale vizitei dictând un răspuns dacă nu chiar trimițându-mi o mică notă [scrisă] de dragele, minunatele dumneavoastră mâini. Mai întâi, Majestatea Voastră, să vă spun că mama mea a fost originară din frumoasa dumneavoastră țară. A venit în America și s-a măritat cu tatăl meu, un american sadea. Când m-am născut eu mi-a dat numele de botez „Maria”, în onoarea dumneavoastră, milostiva ei Regină.

Totdeauna și-a dorit să meargă din nou în România, pentru ca Majestatea Voastră să puteți fi în realitate nașa mea. Dar nu și-a realizat niciodată dorința de-o viață. Am crescut ridicând în slăvi pe frumoasa Regină al cărei nume îl port. Mie îmi păreți un fel de sfântă albă și aurie.

Regină Maria, mama mea îmi vorbea mereu în acest fel despre dumneavoastră. Vă știa de când erați tânără mireasă în București. Iar acum când într-adevăr veniți în America vă întreb dacă aș putea să vă văd cu proprii-mi ochi.

Am o fetiță drăgălașă, cu păr auriu, care este tiza dumneavoastră. Aș putea-o aduce într-un anumit loc unde veți fi și dumneavoastră și ați dori să fiți nașă pentru copilul meu? Tatăl ei și cu mine am intenționat să o aducem până în România să o botezăm, dacă dumneavoastră ați voi să fiți nașă. Este drăguță și veți fi mândră de ea. Suntem una dintre cele mai vechi și mai bune familii ale Americii. Aș putea-o aduce la St. Louis, Missouri, când dumneavoastră sunteți acolo, sau procurați o garnitură specială și chiar de la trenul dumneavoastră ați putea veni la Little Rock, actuala noastră localitate de rezidență? Ne vom educa vlăstarul în România unde dorim să construim și, de asemenea, să înzestram un măreț spital pentru copii, sub patronajul dumneavoastră personal.

Mulțumindu-vă anticipat pentru interesul și binevoitoarea dumneavoastră considerație și rugându-vă pentru un răspuns favorabil

Sunt, cu umilință,
Marie-Beatrice Weber

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale II/10/1926, f.51-53

ANEXA 60

20 octombrie 1926

Majestatea Sa
Regina României
Hotel Ambasador
Bulevardul Parc la Strada 51
New York, N.Y.

Înălțimea Voastră Regală,

Nu veți accepta un alt entuziast bun venit pe meleagurile noastre din străfundul inimii unuia care și-a vărsat sângele în Războiul Mondial?

Sunt doar un cetățean american dar știu că reprezint milioane de alți [cetățeni] care nu au avut curajul să vă scrie personal și să vă ureze bun venit și drum bun în timpul călătoriei de-a lungul și de-a latul marii noastre Americi. Noi toți, de la cel mai umil la cel mai înalt, vă întâmpinăm pe dumneavoastră și pe ai dumneavoastră.

Ați văzut multă suferință în războiul mondial. La fel și eu. Am fost douzecișidouă de luni de cealaltă parte a oceanului și timp de nouă luni am fost prizonier la nemți. Mulțumesc doar Bunului Dumnezeu că acele zile odioase s-au terminat și că trăim într-o nouă epocă a dragostei și prieteniei între națiuni.

Înălțimea Voastră Regală, în timp ce eram prizonier în Germania, în Schleswig-Holstein, am avut plăcerea să întâlnesc pe unul dintre supușii dumneavoastră credincioși și plini de admirație, un soldat. Cât de mult își iubea Regina [!] Îmi amintesc multe conversații pe care le-am avut despre Înălțimea Voastră Regală și despre România. Iar eu, ca să nu fiu mai prejos, i-am spus despre America mea. Nu este ea un loc minunat?

Numele camaradului meu era Anton Giulescu și trăia în București. Ce soldat era și cât de bun a fost cu mine când am fost bolnav de gripă. Bunătatea lui față de mine și relatările despre dumneavoastră și draga dumneavoastră Românie mi-au dat într-adevăr curajul să scriu Înălțimii Voastre Regale și să încerc, în felul meu simplu, să vă urez un bun venit din inimă.

Înălțimea Voastră Regală aş cere prea mult dacă îmi iau curajul și vă solicit o fotografie a dumneavoastră ca o amintire pentru un soldat american și în memoria camaradului meu român de peste mări?

Să vă binecuvânteze Dumnezeu și fie ca domnia dumneavoastră să fie lungă și fericită de-a pururi. La revedere [în limba franceză în original, *au revoir*] prea milostivă Regină a Reginelor. Fie ca vizita dumneavoastră să fie foarte plăcută și să vă bucurați de fiecare minut în vreme ce vă aflați în mijlocul nostru.

Umilul dumneavoastră admirator,

James F. Walker

529 Rogers Avenue, Brooklyn N.Y.

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale II/9/1926, vol.I, f.4

ANEXA 61

99 Broadway, N.Y., N.Y.

29 octombrie 1926

Hotel Ambassador

New York, N.Y.

Reginei României

Majestatea Voastră,

Eu, servind în armata americană din Franța, am fost onorat în cel mai înalt grad de a fi distrat pe Majestatea Voastră într-o scenetă de soldați la cazinoul din Aix les Bains.

A fost plăcerea și norocul meu să fiu dublu și distinct onorat cu o medalie ce mi-a fost oferită de Înălțimea Voastră. În acel moment am fost rugat să-mi las numele și adresa secretarei dumneavoastră, ceea ce am făcut cu scopul de a primi o fotografie autografiată de la Înălțimea Voastră.

În acest moment potrivit, în timp ce marea noastră Țară radiază de fericire la prezența dumneavoastră, pot solicita, cu umilință, această promisă fotografie [?]

Cu tot respectul,

al dumneavoastră

David Glicksman,

799, Broadway, N.Y. C.[New York City], N.Y.

Imprimarea medaliei

[în colțul din stânga jos expeditorul a frecat cu un creion aversul medaliei oferită de Regina Maria cum poartă efigia ei ca „Mama Răniților”]

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale II/9/1926, vol.II, f. 206

ANEXA 62

The Brown Palace Hotel
Denver, Colo[rado],

6 nov. 1926

M.S.R. Regina Maria a României
C.B.& G.R.R. [Trenul] Special Regal
New York

Înălțimea Voastră Regală,

Expeditorul vă cere iertare pentru că și-a asumat dreptul de a vi se adresa.

În curând veți intra în frumosul stat Colorado și în orașul său Capitală, casa mea prin adopție.

Aici, într-a 5-a zi de mai 1917, am avut cinstea să jur credință țării dumneavoastră și alei mele, de asemenea, tot aici mi-am primit eliberarea din Serviciul Aerian al Armatei Statelor Unite, pe 18 ianuarie 1919.

Ca unul eram toți uniți la un moment dat, în faptă și suflet, pentru o cauză mare. Pot să vă urez bun venit în Colorado și Denver, ca un fost soldat invalid [?]

Fie ca Dumnezeu să vă protejeze să ajungeți cu bine acasă, la supușii dumneavoastră credincioși. Când Înălțimea Voastră se roagă, așa cum știu că va face pentru supușii săi care locuiesc în orașul nostru, o implor pe Înălțimea Voastră de un cuvânt de rugăciune și pentru noi ale căror lupte au început abia pe 11 noiembrie 1918.⁴²

Trăiască Regina Maria,
de la Hal C. Hendrix
Brown Palace, Denver

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale II/10/1926, f.198-200

42. 11 noiembrie 1918 a fost ziua armistițiului și, practic, a încheierii Primului Război Mondial, dar pentru unii – precum acest invalid – greutățile vieții abia atunci începeau.

37 South Pine Ave.
Albany, N.Y.

Înălțimii Sale Prințul Crag

Salutare !

Stăpâna mea și cu mine am fost profund interesate să citim despre regala ta stăpână și copiii ei dar s-a spus foarte puțin despre tine. Aceasta este foarte rău pentru că noi toți câinii, fie pechinezi, ca mine, sau cei de alte rase ne-ar fi plăcut să știm mai mult despre tine. Azi în timpul plimbării pe afară am întâlnit un coli, un câine polițist, un terier irlandez și un pomeranian, toți cu doamne și domni bine, de rasă.

Spune coli: „Ați auzit de Crag, cockerul regal, care stă la Hotel Ambasador?” „Da, a răspuns terierul irlandez, și mi-ar place să fiu prezentat. Sigur sunt un descendent dintr-o lungă spiță de câini regali, irlandezi, și am avea multe să ne spunem unul altuia”. „În ceea ce mă privește, a spus câinele polițist, l-aș păzi zi și noapte, nici chiar cel mai bun din New York nu ar face-o mai bine”. „Ultimul lucru pe care îl putem face este să-i trimitem salutăările noastre pline de afecțiune și să-i urăm bun venit în țara noastră” a lătrat Pom[eranianul]. Și astfel, domnule, în final s-a decis ca eu, în numele tuturor câinilor noștri americani, să mă adresez ție, sperând că te vei bucura din plin, că vei avea multă supă concentrată, mușchi file fragede și legume, și că nu îți va fi frică de acele invenții ciudate, adică acele cutii care merg de la podea la acoperiș și înapoi și te fac să ai rău de mare.⁴³

Am fost îndurerată să aflu că ai tăi au atât de multe căzi de baie, chiar și în tren, și sper că vei scăpa să fi udat până la piele. În ceea ce mă privește știu când să mă ascund.

Iar acum, domnule, îți voi spune despre mine. Numele meu este Woh tee shias nue, care este chinezescul pentru *Fetița mea*. Am o blană frumoasă neagră, patru

37 South Pine Ave.
Albany, N.Y.
To His Highness Prince Crag
Greetings!
My mistress and I
have been deeply interested in
reading about your royal
mistress and her children but
very little has been said about
you. That is too bad because all
of us dogs whether Pekingese
like myself or those of other
breeds would like to know more
about you. While out for my
walk today I met a collie, a
police dog, an Irish terrier

Scrisori către Prințul Crag, A.N.I.C. Casa Regală,
Regina Maria, Personale II/9/1926, vol.II, f.88-89

43. lifturi

IX

escape a soaking tho the out-look is not bright. As for me I know where to hide.

And now dear, I am going to tell you about myself. My name is Woh tee shias nue which is Chinese for my little girl. I have a fine sable coat, four white feet and a white breast. So great is my intelligence that my mistress sometimes has to spell certain words in my presence - m-e-a-t, o-u-t, b-a-t-t-l-e. But I am rather shy, so will ask you not to tell any one I wrote to you. Good luck to you sir, and please think sometimes of

Woh
tee shias
nue.
Eliz. Slattery
Oct. 22nd, '26.

X

and a pomeranian, all through beds - fine ladies & gentlemen. Said the collie, "Have you heard about Crag, the royal spaniel staying at the Hotel Ambassador?" "Yes," answered the Irish terrier "and it's myself would like to be presented to him. Sure I'm descended from a long line of Royal Irish dogs and we'd have a lot to say to each other." As for me," said the police dog, "I'd guard him day and night, why even 'New York's Finest' wouldn't do better." "The least we can do is to send him our affectionate greetings and welcome him to

picioare albe și un piept alb. Inteligența mea este atât de mare încât stăpâna mea poate rosti anumite cuvinte literă cu literă în prezența mea: c-a-r-n-e; a-f-a-r-ă; b-a-e. Dar sunt destul de timidă așa că te voi ruga să nu spui la nimeni ce ți-am scris. Noroc, domnule, și te rog gândește-te uneori la Woh tee shias nue.

Domnișoara Eliz. Slattery

23 oct. 1926

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale II/9/1926, vol.II, f.88-89

ANEXA 64

Liga Scriitoarelor Americane
Filiala Connecticut

Adresa în New York
Hotel Alcazar
45, Str. 32 Vest
New York City

Majestății Sale Regina Maria a României
La bordul „Berengariei”

24 noiembrie 1926

Preamilostivă Majestate,

Ca președintă a Ligii Scriitoarelor Americane din Connecticut, o filială a celei mai mari organizații de scriitori din lume, doresc să vă transmit urările mele sub forma unui sonet pe care am fost inspirată să-l scriu pentru Majestatea Voastră când am citit în ziare că veți pleca astăzi.

Citind, de asemenea, din ziare că ați fost făcută membru al unui trib de indieni din Vest, îmi iau libertatea să vă ofer prima mea carte, un roman în versuri, cu indieni, *Fecioara Pend d'Oreille*. Am fost inspirată să scriu aceste versuri în timp ce mă afluam în tren, în prima mea excursie în Vest, și străbăteam minunatul peisaj din Montana și Idaho.

Dorind să reprezint, în cartea mea, spiritul Vestului atât prin conținut cât și prin copertă, am luat o indiană – care nu putea rosti o vorbă englezească – să-mi lege cărțile în scoarță de cedru din care ei obișnuiau să-și împletească rogojinile și coșurile. De când guvernul nostru a interzis indienilor să mai strângă scoarța de cedru din păduri, cartea aceasta a devenit o raritate prin coperta ce nu mai poate fi repetată.

Cartea a fost expusă la Expoziția Internațională de Carte din Leipzig ca un exemplu de carte rară făcută în America și multe capete încoronate din Europa posedă exemplare din ea și m-am gândit că poate v-ar place să adăugați acest mic volum la biblioteca dumneavoastră.

Repetând sentimentele din sonetul meu, vă urez acum, dumneavoastră și alor dumneavoastră, „Bon Voyage”. Cu cele mai bune urări, rămân

A dumneavoastră cu admirație,
Byrd Mock Dentinger
Președinte, Liga Scriitoarelor Americane din Connecticut

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, dosar II/11/1926, f.123

ANEXA 65

Seattle, W[ashingto]n

4 Nov. [19]26

Regina Maria

Draga mea Prietenă adorată - pot avea plăcerea să vă numesc așa? Pentru că sunt încredințată că sunteți o prietenă credincioasă pentru toți, sunteți un suflet minunat și ah, cât doresc măcar să vă zăresc, însă mă tem că nu voi fi capabilă să ajung la dumneavoastră. Dar din ziua când am aflat că veți vizita acest oraș și până acum singura mea dorință a fost să pot avea onoarea să dau mâna de bun venit cu dumneavoastră.

Totdeauna v-am citit rubrica în ziarul „Post-Intelligencer” și o citeam cu nerăbdare de la o zi la alta; și am descoperit că sunt absorbită cu totul de dumneavoastră, și nu-mi doream decât să fiu una dintre dragile dumneavoastră fice, pentru ca dumneavoastră să-mi puteți da zilnic sfaturi, pentru că eu cu mintea mea, cred că nu sunteți doar o regină, ci și o femeie frumoasă cu multă înțelegeră și, cu siguranță, știți cum să tratați atât pe sărac cât și pe bogat când este vorba de bunătate. Sunteți un suflet minunat și aveți o inimă la fel de mare ca întregul Seattle, plină de bunătate pentru toți și acesta este motivul pentru care mi-ar plăcea să vă întâlnesc, Regină de basm, pentru că sunteți minunată și frumoasă; vă rog să acceptați aceste câteva rânduri de la o inimă care tânjește să vă întâlnească. Dar cred că o să trăiesc doar cu speranța. Mă rog lui Dumnezeu să vă apere și să vă țină sănătoasă în restul călătoriei și vă rog să vă bucurați, dumneavoastră și familia, frumoasa prințesă și prințul. Pacea să fie mereu cu dumneavoastră.

Sperând să primiți acestea pentru ca cel puțin să știți că există un suflet care vă iubește pentru că sunteți o Femeie minunată. Fie ca Dumnezeu să vă binecuvânteze mereu, în pace și pază.

Rămân

pentru totdeauna o admiratoare efectivă,

Marguerite Carlson

Str. Marion 717, ap.39

Seattle, W[ashingto]n

[P.S.] Mă rog să primiți micul meu mesaj din inimă pentru dumneavoastră, Regină Maria

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale II/10/1926, f.149-150

ANEXA 66

Majestatea Sa Regina Maria

Încântătoare Doamnă,

În fiecare dimineață mica dumneavoastră rubrică din „Post-Intelligencer” venea ca un salut voios. A fost o revelație, întinsa dumneavoastră înțelegere a vieții și calda apreciere a valorilor umane.

Am urmărit evoluția călătoriei dumneavoastră prin intermediul ziarelor și din mult prea rapidele secvențe de pe ecranul cinematografic. Este minunat marele dumneavoastră interes pentru orice, mare sau mic, entuziasmul dumneavoastră, curat și încântător, ca și curiozitatea vie a copilului.

Ce fericită trebuie să vă fie viața cu această capacitate a dumneavoastră pentru fericire!

Azi v-am văzut când treceați: V-ați întors să fluturați mâna spre copiii de la Școala Wahren când „marele lor moment” trecuse și vă îndepărtați repede. Ce dulce amintire le-ați lăsat - acel mic gest încântător! Din ce inimă milostivă trebuie să fi izvorât!

Ne lăsați amintiri fermecătoare. Fie ca amintirile pe care le luați cu dumneavoastră din America să fie veșnic unele fericite. Adorata Regină a României și-a mărit regatul incluzând inima Americii.

Patru Noiembrie

Jean McLaughlin
Second Avenue North, 536
Seattle, Washington

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/10/1926, f.134-135

ANEXA 67

Bulevardul Manhattan, New York City
22 Noiembrie 1926

Majestate,

(...) Mereu de la război încoace am admirat-o pe Regina României și am dorit ca odată să vă pot auzi vorbind, și, de asemenea, să vă văd. Amândouă aceste dorințe mi-au fost îndeplinite. V-am auzit la radio la sosirea dumneavoastră și v-am văzut în duminica când ați fost la Plaza [Hotel]. În acea zi m-ați privit și mi-ați zâmbit. Chiar atunci și acolo v-am îndrăgit imediat. De multe ori mi-am dorit să fiu româncă și dumneavoastră să fiți regina mea.

Sper că dumneavoastră vă interesați de noi la fel de mult cum o facem și noi față de dumneavoastră. Îmi pare rău că ziarele au făcut anumite remarci nefavorabile despre dumneavoastră. Vă rog să nu ne judecați după ziare.

Toți știm că ați venit aici numai cu dragoste pentru noi. Sper să vă întoarceți totuși cu acea dragoste. Știu că sub veșmintele dumneavoastră regale se află o femeie și o femeie minunată de care toți am fi mândri să o cunoaștem.

Doresc să pot face ceva pentru a ajuta poporul dumneavoastră din România. Nu știu ce ar fi cel mai bine venit, îmbrăcăminte, jucării pentru copii sau bani. Dacă toate relatările pe care le-am citit în ziare sunt adevărate simt că toți ar trebui să ajutăm.

Sper că îmi veți ierta libertatea ce mi-am luat-o. Vă rog să luați această scrisoare în spiritul în care a fost scrisă și acel spirit este de dragoste. Amintiți-vă totdeauna că ați lăsat aici o persoană care vă va iubi și admira mereu. Gândurile și rugăciunile mele vă vor urma mereu.

Urându-vă dumneavoastră și grupului dumneavoastră drum bun

rămân a dumneavoastră,
Florence Traver

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/11/1926/f.67-68

ANEXA 68

Bellingham, Wash[ington]

5 Oct. 1926

Majestatea Voastră Regina Maria,

Vreau să vă cer umile scuze pentru scrierea acestei neînsemnate epistole, dar mie îmi conferă o mare plăcere și satisfacție. Doresc să știți cât admiră femeile din America fermitatea dumneavoastră democratică.

Sunteți personificarea a tot ceea ce este bun și Sfânt. Spun Sfânt pentru că nu sunteți doar Regină și conducătoare a poporului vostru ci, prin influența și caracterul vostru hotărât, veți fi o salvatoare a țării voastre.

Admirăm minunata voastră personalitate mai mult decât putem să o exprimăm și sunt sigură că toți aceia care vă întâlnesc devin mai buni prin influența voastră.

Puteți fi numită o visătoare, dar cred că faceți mai mult decât să visați. În unele din așa zisele voastre vise dați glas și sentimentelor mele. Pot fi numită o visătoare dar pot sau, cel puțin, sper că pot face mai mult decât să visez.

Doresc să cer scuze pentru anumite critici din presă.

Sper că v-a plăcut scurta ședere la noi și sunt sigură că noi ne-am bucurat să vă avem cu noi și sper să mai veniți.

A voastră cu umilință,

D-na Opal E. Walsh

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/8/1926, f.14

ANEXA 69

11 noiembrie 1926

Statul Misuri (sic)

Nando dragă,

Nu lipsa de sentimente, ci lipsa de timp mă oprește să scriu! Ileana, care nu ține un jurnal sau nu scrie articole cred că ți-a scris mai des decât am făcut-o eu și, știu, ea scrie scrisori foarte frumoase și amuzante.

Am fost în mișcare, în mișcare de trei săptămâni locuind în tren și, zilnic, văzând lucruri noi și locuri noi și oameni noi. Unele din ele au fost foarte interesante, unele puțin prea oficiale, dar peste tot ei [oamenii] au fost atât de nebuni de emoție și bucurie să ne primească încât a trebuit să ne supunem programului lor care a fost tare îngreunat de primiri oficiale și eternele prezentări pentru că americanilor le place teribil să fie prezentați și să strângă mâinile. În ciuda felului lor liber și degajat, sunt la fel de scrupuloși la prezentări cum erau germanii altădată. [În limba franceză în original, *autrefois*]. Și totdeauna ei prezintă pe fiecare în parte fiecărui membru al grupului, iar aceasta ia timp.

Mi-a plăcut Canada și am avut câteva zile agreabile acolo, în diferite orașe. Era o atmosferă de veche Anglie în ea, deși năzuințele, mărimea, „efortul” și progresul erau în întregime americane.

Am vizitat Toronto, Montreal, Ottawa, Winnipeg și Vancouver și peste tot guvernatorii erau foarte amabili și agreabili. Toate statele au propriii lor guvernatori „îndatorați” [în limba franceză în original, *redevable*] Guvernatorului General care este vice-regele și trăiește la Ottawa. În prezent este Lordul Willingdon, un om foarte agreabil, deloc mărginit pentru că a fost atât în India cât și în China, de asemenea la Liga Națiunilor de la Geneva. L-am întâlnit anul trecut la Londra și am stat lângă el la dineul lui Lady Astor, unde mi-a devenit prieten de nădejde în cursul conversației ce am avut-o, așa că a fost plăcut întâlnindu-ne din nou. Lady Willingdon este vioaică, adevărată stăpână a casei și mare doamnă [în limba franceză în original, *grand dame*].

A fost interesant să fiu în vechiul Palat Guvernamental, unde mai mulți membri ai familiei mele au locuit în diverse perioade: unchiul Sam și mătușa Louise, când eram copil, iar mai târziu, chiar înainte de război, unchiul Arthur. Casa era plină de amintiri din vremea lor.

La Ottawa am vizitat o fermă model care pe tine te-ar fi interesat teribil pentru că acolo fac experiențe și cercetări exact de tipul de care avem noi cel mai mult nevoie acasă.

Peste tot în această lume nouă sunt muncitori prodigioși și dimensiunea edificiilor lor guvernamentale este uluitoare și, atât în America cât și în Canada, au o preferință specială pentru stilul lui St. Petru din Roma sau pentru clasicele temple grecești, așa că nu au gusturi rele.

O altă trăsătură absolut remarcabilă sunt magnificele gări ca niște temple și, pe deasupra, încălzite! Mărimea, frumusețea, te fac pur și simplu să-ți pierzi răsuflarea.

La Toronto, pe guvernator îl chema Cockshutt și avea două fete foarte drăguțe, una dintre ele aproape o frumusețe, înaltă și brună. Nicky a îndrăgit-o foarte mult și acea seară s-a terminat cu puțin dans pentru ei. Acolo, la Toronto, am întâlnit mai multă lume care l-a iubit foarte mult pe unchiul Joe, și, de asemenea, l-am văzut pe fratele său mai mare, un domn bătrân, modest și potolit. De bună seamă, Canada m-a făcut să mă gândesc tot timpul la unchiul Joe.

Chestia cu Muzeul Hill (sic), a fost o ceremonie curioasă, iar bătrânul Hill a fost, realmente, o gazdă ciudată - un personaj bizar, foarte Wild West, dar un pionier cu toate acestea. Autostrada Columbia pe care a construit-o el este un drum nemaipomenit, și face să crăpi de invidie [în limba franceză în original, *et fait crever de jalousie*] !

N-a fost totdeauna pace în trenul nostru, americanii au fațete primitive, deconcertante, în firea lor dar, cu toate acestea, își au inimile la locul potrivit. Copiii și cu mine ne înțelegem cu ei ca pe roate, dar cei din suita noastră, fiind latini și zeflemitori, sunt, desigur, mai critici. Dar, cu certitudine, sunt lucruri și obiceiuri tulburătoare în această mare țară, în special, publicitatea, presa lor și felul în care se denigrează unii pe alții [în limba franceză în original, *ils se dénigrent les uns les autres*]. Presupun că este veșnica lor competiție care face aceasta! Dar, uneori este tulburător deși nu trebuie să-ți pierzi cumpătul [în limba germană în original, *man muss sich nicht irre machen lassen*].

Sunt la St.Louis, unul dintre marile orașe din vestul mijlociu. Primire colosală, ca peste tot, oameni de toate felurile, dar puțin prea oficial pentru a fi realmente satisfăcător. Americanii simt o mare nevoie să-și protejeze oaspeții străini așa că ești teribil de înconjurat de poliție și, din această cauză, nu putem face niciodată vreo schimbare în programul pregătit. N-aș putea trăi mult în acest fel dar, de dragul avantajului general, merită.

Îmi țin, cu conștiinciozitate, jurnalul și o să ți-l citesc pe tot când mă întorc pentru că îți va da o imagine mai veridică decât orice scrisoare. Mă simt puțin neliniștită de sănătatea ta, telegrama ta spune, „progresez încet”; înseamnă aceasta că ai fost bolnav? Nimeni nu mi-a trimis nici o știre! Este adevărat că am primit o telegramă cifrată de la Barbu, dar cheia era greșită și de două ori n-am fost capabilă să o citesc.

Măine vom fi în Chicago care este socotit a fi unul dintre cele mai frumoase orașe ale Americii, acolo stăm două zile și, pentru prima dată în aproape trei săptămâni, vom petrece noaptea într-un pat și nu în tren!

Dar copiii și cu mine am fost extraordinar de fericiți, interesați și amuzați în ciuda unor anumite lucruri care au deranjat pe oamenii mei [suita]. S-au certat pe mine (mă refer la americani) și apoi totul este publicitate și propagandă - niciodată nu știi când ești prins într-o schemă propagandistică. N-au intenții rele, este doar felul lor de a fi, dar banii înseamnă atât de mult pentru ei încât toate mijloacele sunt bune [în limba franceză în original, *que tous les moyens sont bons*] și, tot timpul, sunt în căutare de provizii pentru cele câteva mii de ziare care doresc material nou de două ori pe zi.

Nicky este, desigur, totalmente interesat de felul lor uimitor de a face lucrurile [în limba franceză în original, *dans leur étonnante manière de faire les choses*], atât de eficient, atât de repede, atât de practic, atât de șocant, dar nu contează decât lucrurile *materiale*, ei sunt cei mai inventivi oameni pe care i-am întâlnit, și totul în mare [în limba franceză în original, *et tout en grand*]!

Dar ce școli magnifice, ce universități, ce edificii publice - extraordinar!

Cât de mult mă bucur relatându-ți toate acestea.

Acum trebuie să sfârșesc sau nu voi mai adormi niciodată. Să te binecuvânteze Dumnezeu, fii sănătos, pentru numele lui Dumnezeu! Sunt așa fericită că Mignon este cu tine, dar sper că aceasta nu înseamnă că nu ai fost bine ?

Toate gândurile și dragostea mea

A ta,

Maddy

ANEXA 70

Pot să vă trimit, draga mea Prietenă, acest mic mesaj pentru a vă asigura de profunda mea compasiune pentru neliniștea dumneavoastră privitoare la Majestatea Sa Regele și de sincerul regret pe care toți îl simțim la finalul excursiei dumneavoastră [?].

Desigur, aici în Washington suntem dezamăgiți în mod special.

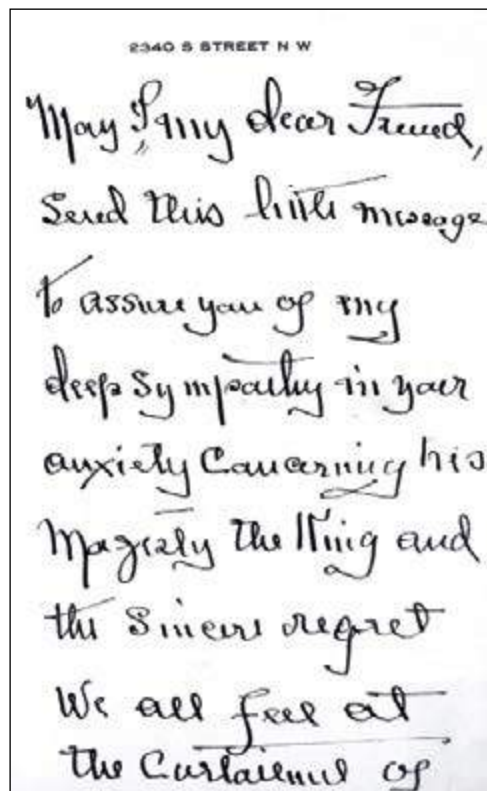
Pot doar spera că voiajul spre casă va fi la fel de fericit ca încântătoarea noastră traversare pe „Leviathan” – unde condescendența dumneavoastră față de mine a făcut ca zilele să treacă mult prea repede.

Vă rog să transmiteți complimente Înălțimilor Lor Regale principesa și prințul – și fiți sigură că multe urări frumoase vor însoți grupul dumneavoastră peste Atlantic, spre casa unde credem că veți găsi numai fericirea ce vă așteaptă.

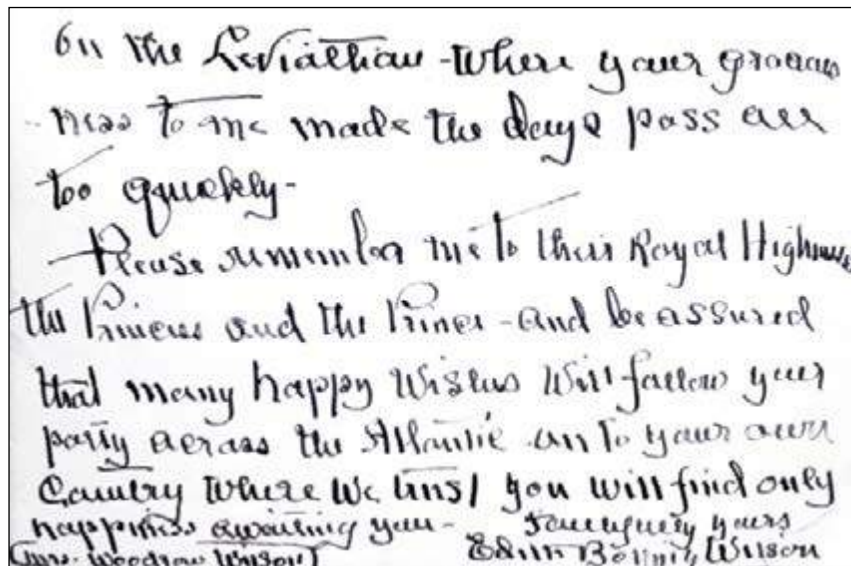
A dumneavoastră,
Edith Bolling Wilson
(D-na Woodrow Wilson)

Doamna Edith Bolling Wilson, soția
președintelui Woodrow Wilson,
colecție particulară

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, dosar II/13/1927-1928, f. 137-138

Scrisoarea doamnei Edith Bolling Wilson adresată Reginei Maria cu urări de drum bun,
A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/13/1927-1928, f.137-138

23 noiembrie 1926

Dragă Doamnă Regină,

Am încercat de multe-multe luni să-mi stăpânesc această dorință de a scrie Majestății Voastre cunoscând foarte bine marile solicitări din timpul Majestății Voastre și cât de obositoare trebuie să fie multele rapoarte [pe care le primiți] dar, într-un fel, în această frumoasă dimineață însorită, se pare că sunt într-o dispoziție sufletească mai puțin rezistentă și, prin urmare, simt impulsul de a exprima Majestății Voastre aprecierea mea, care știu că este împărtășită de atât de mulți, pentru acele mici articole extrem de plăcute care apar zilnic în „The Evening Bulletin” și care sunt, adesea, atât de utile.

Se pare că Majestatea Voastră a fost confruntată cu aceleași probleme neplăcute care apar zilnic în viețile noastre. Totdeauna îmi este foarte greu să îmi imaginez că o familie regală, în special o regină, poate avea aceleași dificultăți omenești și i se pot pune aceleași întrebări pe care le analizează în fiecare seară, atât de competent și încântător. În foarte multe cazuri am trecut prin aceleași necazuri dar, din păcate, nu totdeauna le-am privit cu aceeași toleranță și în aceeași lumină favorabilă cum a făcut Majestatea Voastră. Cred că articolele care îmi plac cel mai mult sunt cele concentrate asupra Familiei Regale, pentru că fiecare din ele și toate la un loc sunt atât de interesante. Ador relatarea despre cum fiecare membru are dreptul la doi câini și modul neprotocolar al celor din urmă de a intra în goană sălbatică, în salon înaintea sosirii stăpânilor și stăpânelor lor, mai ales în ocaziile semi-oficiale!

De asemenea, povestea despre acel drăguț poney de Shetland al prințesei Ileana care a fost băgat în dormitorul Majestății Voastre și totala scârbă a Regelui când a zis „Casele nu sunt locuri pentru cai”; cred că nu o să pot uita vreodată acea încântătoare poveste!

Îmi amintesc, la Viena, înainte de Marele Război, de multele fotografii frumoase care erau expuse cu copiii Majestății Voastre și, ah! ce fermecătoare era fosta regină a Greciei⁴⁴! Îmi era atât de greu să trec pe lângă orice loc unde erau expuse fotografii ale Majestății Voastre și ale fiicelor fără să mă uit cu atenție la fiecare.

Am aflat, cu regret, dragă Doamnă Regină, despre părăsirea neașteptată a țărmurilor noastre din cauza bolii regelui dumneavoastră și sperăm, toți, fără excepție, că înainte a ajunge, îl veți găsi pe Majestatea Sa cu sănătatea complet restabilă. Nădăjduiesc că Majestatea Voastră va lua înapoi cu ea alte amintiri decât acelea despre primari foarte mândri care o grăbeau încoace și încolo pe Majestatea Voastră și familia, îndeplinind cu orice preț programe oficiale, ci va lua ceva din frumusețile țării noastre și din marile inimi ale poporului nostru.

Am avut marea plăcere de a petrece o vară în Bucovina când încă aparținea Austriei, la Storojineț, pe râul Siret, așa că simt că România și românii nu-mi sunt necunoscuți.

Nădăjduiesc ca Majestatea Voastră să accepte aceste rânduri în același spirit de prietenie și bune intenții în care au fost scrise, iertându-mă totodată pentru orice prezumție, aparentă dar inconștientă.

44. Principesa Elisabeta (vezi nota 4, p.104)

Urez Majestății Voastre, prințesei Ileana și prințului, drum bun și să ajungeți sănătoși și fericiți la București.

Am onoarea de a rămâne
o foarte sinceră admiratoare,
Marion J. Heath

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/11/1926, f.88-90

ANEXA 72

25/11/26

Majestății Sale Regina României la bordul BERENGARIEI

Sper că ai avut o traversare plăcută și ești liniștită la bord. Am scris la Cherbourg! Din zi în zi mă simt mai bine și întărit. Mignon este încă cu mine.

Dragoste,

Ferdinand

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale II/11/1926 f.135

ANEXA 73

San Francisco Cal[ifornia]

17 Decembrie [19]26

Înălțimea Voastră, Majestate Regină Maria a Marii noastre Românii, mamă a țării noastre.

Vă rog, voi scrie câteva rânduri. M-am gândit atât de mult la dumneavoastră, Dragă Majestate, tot atât de mult cât mă gândesc la sora mea.

Sunt atât de bucuros și de mândru că avem așa o Regină minunat de frumoasă. Am citit o mulțime de cărți ale dumneavoastră în bibliotecile americane; sunt grozave și sunt foarte bucuros că ați pus România pe hărți: de când ați călătorit prin cele 23 de state din această mare uniune, deja toată lumea știe ce înseamnă un român. Îmi amintesc, în 1909, când am venit în America, mulți oameni nu știuseră vreodată ce este un român, dar acum, dacă nu mă înțeleg le spun „o

știți pe Regina Maria[?]” „Oh, spun ei, încântătoarea ta Regină”. M-am gândit atât de mult la România când a intrat în război „va învinge[?]” și a învins – cum zice proverbul „Românul nu piere, nici va peri, da să van [?!] mulți și-i drept” [în românește în original].

Trebuie să vă spun, noaptea trecută am visat: am văzut-o pe Majestatea Voastră îmbrăcată în alb și pe majestatea sa Ileana – Dumnezeu știe ce înseamnă aceasta dar în mintea mea înseamnă Sănătate. Sper că Majestatea Sa Regele Ferdinand se va face bine. Știu că pentru orice om din această lume mare este rău să fie bolnav. Sper ca în preaiubita noastră țară să fie veșnic pace. Urăsc, desigur, războiul și toate mijloacele lui.

Avem încă mulți dușmani, chiar în această țară, pe diferiți naționaliști, nu numai unguri, chiar și români: în Los Angeles, Cal[ifornia], avem buni naționaliști, și unii îi au pe ai lor, de asemenea, dar visele lor de a ne distruge națiunea nu vor deveni niciodată realitate, pentru că nu sunt sinceri cu ei înșiși, sunt ca unii dintre evrei „Vreau ceva, bineînțeles, pe nimic”, găsești și evrei buni, foarte prosperi. Eu iubesc pe toată lumea. Nu știu ce înseamnă ura.

Doresc Majestății Voastre și întregii Familii Regale un Crăciun foarte fericit și un An Nou fericit. Vă rog răspundeți-mi la scrisoare.

Sunt pentru totdeauna al dumneavoastră,
Louis Miklos născut în 1894
comuna Măriuș, județul Satu Mare
Rumania Mare
[în românește în original]

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/13/1927-1928, f. 6-7

ANEXA 74

BIROUL VETERANILOR STATELOR UNITE WASHINGTON D.C.

S.U.A.

12/7/[19]26

Majestății Sale Regina României

Majestate,

Majestatea Voastră cunoaște deja starea exactă a sănătății Majestății Sale Regele.

Sper din tot sufletul că starea fizică a Majestății Sale a fost exagerată.

Excursia Majestății Voastre în America a fost un minunat succes, iar Majestatea Voastră poate să fie încredințată că România a fost „pusă pe hartă” și că relația mai strânsă și mai bună dintre America și România este asigurată.

Duminica trecută am cinat în New York cu judecătorul, doamna Gary și mai mulți prieteni de-ai lor – de altfel aceeași casă în care Majestatea Voastră a fost primită. Subiectul conversației a fost Regina României. Fiecare vorbă spusă a fost întru lauda Majestății Voastre - ceea ce pentru mine era absolut natural.

Desigur, Majestatea Voastră este, fără îndoială, foarte ocupată în prezent, totuși sunt unul sau două lucruri pe care le voi cere Majestății Voastre să le facă atunci când îi este convenabil.

Seara trecută am fost la cină la vărul meu, dr. James Ament, proprietar și director al Seminarului Parcului Național, școala pe care Majestatea Voastră sperase să o viziteze lângă Washington.

Aseară am vorbit cu toate tinerele și toate doreau să afle totul despre Regina României și și-au exprimat regretul că Majestatea Voastră nu a făcut vizita așa cum se așteptaseră dar au înțeles și realizat că, în acele circumstanțe, Majestatea Voastră putea să facă numai ce a făcut. Le-am spus tuturor că Majestatea Voastră și-a exprimat marele regret că nu a putut veni.

Fac această [relatare] destul de lungă cu un scop. Cele trei sute șazeci și una de fete din această școală provin din trei sute șazeci și una de familii dintre cele mai bogate, influente și mai sus plasate pe scara socială a Americii.

Dacă Majestatea Voastră ar scrie de propria-i mână o scrisoare pentru dr. Ament exprimând regretul etc. și adăugând un mesaj special pentru fete, pe care dr. Ament să li-l citească, toate vor scrie părinților lor misive minunate, rezultatul fiind că Majestatea Voastră va fi îndrăgită de inimile tuturor acelor oameni. De asemenea, dacă nu cer prea mult, o fotografie autografiată pentru școală. Cu titlu de informație pentru Majestatea Voastră, domnul Walter Teryle, de la Standard Oil Co. din New York este foarte interesat de această școală.

Noul ministru [al României] este foarte îndrăgit la Washington. Domnul Djuvara s-a făcut iubit de toată lumea. Suntem foarte mândri de el. Este foarte onest și și-i iubește Țara, Regele și Regina.

Un număr de oameni din New York, Chicago și St. Louis au fost aici să discute cu mine despre România - bancheri,

industriași, businessmeni - încă nimic precis dar se arată mare interes pentru viitorul României. Totul este desigur datorat vizitei Majestății Voastre.

Din când în când o să o țin la curent pe Majestatea Voastră cu orice schimbare interesantă.

Dacă Majestatea Voastră dorește oricând, orice informație de natură confidențială, de orice fel, o rog pe Majestatea Voastră să îmi facă onoarea de a mă solicita. Toate chestiunile pe care Majestatea Voastră mi le-ar trimite vor fi rezolvate cu strictă confidențialitate.

Înainte de a încheia vreau să spun că mă rog în mod constant pentru ca boala Majestății Sale să fie doar trecătoare și pentru ca Majestatea Sa să fie curând pe calea refacerii și a sănătății pe care Majestatea Sa o merită.

Sper că America i-a impresionat pe Înălțimea Sa Prințul Nicolae și pe Înălțimea Sa Prințesa Ileana.

De asemenea, sper că Doamnei Procopiu și Doamnei Lahovary le-a plăcut America.

Totul pare un vis - vizita Majestății Voastre - un vis frumos dar mult prea scurt.

Cu respect și toată sinceritatea,
L.G. Ament

P.S. Judecătorul Gary spune că lumea oțelului o iubește pe Regina României.

Adresa vărului :

Dr. James Ament

Seminarul Parcului Național

Forest Gleam, Maryland, (lângă Washington D.C.), SUA

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/7/1926 f. 75-82

Barbu Știrbey, în uniformă de colonel de stat major, conversând amical cu colonelul Lytton Gray Ament, c. 1918, foto Merl. La Voy, Seattle, pe spate stampila „Official Photograph. Balkan Commission American Red Cross”, A.N.I.C., Colecția Documente Fotografice, F I 3039

4 Ianuarie 1926 [sic 1927]

M[ajestatea] S[a] Regina Maria
 La Palat
 București, România

Majestatea Voastră,

Am fost, bineînțeles, foarte neliniștit de situația dumneavoastră de când ați părăsit America și până acum, iar scrisoarea dumneavoastră din 16, care a sosit seara trecută, nu a făcut decât să accentueze necazul pe care am simțit că îl aveți.

Cred că ați lăsat în această țară o mare nădejde care poate forma un moment crucial. Vestul în mod special vă îndrăgește. Cred că primele zile în New York [când erați] sub auspiciile unor anumiți manageri au creat o impresie proastă, dar cred că aceasta a fost compensată pe deplin de excursia prin Vest.

Nu cred înțelept să vă scriu în mod confidențial prin poștă dacă pot evita aceasta. De aceea, astăzi am solicitat Ambasadei britanice, prin intermediul lui Sir Esme Howard, ambasadorul, care este un vechi prieten al meu, să îmi permită să folosesc valiza diplomatică britanică pentru Ministerul de Externe din România. Probabil că dumneavoastră simțiți la fel în privința scrisului pentru că subiectul pe care l-am discutat în ultima seară înaintea plecării nu îl menționați în scrisoarea dumneavoastră.

Așa cum v-am spus la Louisville, dacă doriți aș veni în România când situația o justifică, atât pentru dumneavoastră cât și pentru o situație gravă ce ar lua proporții.

Atașez un mic poem pe care mi l-a dat sora mea, Mary Baldwin, de Crăciun care, în chiar acest moment, poate fi încurajator pentru dumneavoastră. Cred că noi toți învățăm numai suferind și tocmai pentru că dumneavoastră ați suferit atât de mult aveți influență în lume.

Nu sunt de acord cu dumneavoastră că munca este terminată ci, dimpotrivă, aceasta abia începe. În primul rând sunt nerăbdător să știu dacă etapele discutate la Hotel Ambasador ultima dată când v-am văzut, și programul pe care noi l-am considerat atunci înțelept este acum aprobat în România. Mie mi se pare acesta vital. Dumneavoastră care nu uitați niciodată nimic, vă veți aminti subiectul ultimei noastre conversații și aș fi bucuros dacă, atunci când primiți această scrisoare pe care o voi trimite prin poșta obișnuită, îmi veți telegrafia da sau nu.

Doresc atât de mult să vă ajut și știu că dumneavoastră totdeauna veți înțelege că eu voi fi absolut același, fie anul acesta ori următorul sau peste cinci ani de acum înainte. De asemenea, vă rog să vă amintiți că eu mă mobilizez repede și mă mișc iute când, și dacă, se cere. Ceea ce îmi scrieți despre Rege este atât de mișcător. Poate că vă veți aminti că în Louisville v-am spus că situația lui era așa cum o descriați. Sunt sigur că treceați prin clipe groaznice și acesta era unul dintre motivele pentru care mi-a plăcut atât de profund felul în care ați petrecut ultimele ore [în America] în multe festivități neimportante organizate pentru beneficiul altora și nu al dumneavoastră.

Vă rog să îi prezentați Majestății Sale Regelui complimentele mele cele mai devotate și afectuoase. Poate, dacă considerați că nu îl voi ofensa, îi voi scrie eu însumi pentru că am trecut prin aceeași [boală] dar eram tânăr și plin de combativitate și am fost operat imediat. Nu știu cât de bine își amintește regele de mine, dar eu totdeauna mi-am amintit de el cu foarte multă afecțiune pentru că, după cum știți, l-am văzut aproape la fel de des cât vă vedeam pe dumneavoastră în acele zile tragice din 1916.

Îndată ce găsesc un mijloc mai sigur de a vă expedia scrisori, vă voi scrie o lungă epistolă dar, fie că veți avea vești de la mine fie că nu, dumneavoastră știți că atunci când vine un moment crucial eu voi fi cu dumneavoastră și cu țara dumneavoastră indiferent de consecințe.

Credeți-mă, Majestate, că sunt, cu veritabilă afecțiune și sinceritate
prietenu dumneavoastră,
Stanley Washburn

P.S. Abia am trimis Ilenei o telegramă pentru ziua ei de naștere. M-am gândit atât de mult la Ileana și am fost foarte nemulțumit că am fost obligat să alerg prin tren domolind conflictele unei mulțimi de indivizi neînsemnați fără a fi vreodată capabil să conversez cu Ileana. Pentru mine ea seamănă atât de mult cu dumneavoastră. Mai presus de toate ea are tăria și dorința dumneavoastră de a învinge. Puteți să îi spuneți că mă gândesc la ea zilnic și că voi fi atât de fericit dacă vreodată ar avea timp să-mi scrie o scrisoare despre ea și ce face. De asemenea, transmiteți complimentele mele prințului Nicolae. Sper că odată ar putea veni aici liniștit și, poate, unchiul Carroll și cu mine am putea lua o mașină, care nu ar atrage atenția și, într-un mod neprotocolar, să-i arătăm adevăratul popor american.

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale II/7/1926, f.1-2

9 decembrie 1926

Majestatea Sa
Regina Maria a Americii
București, România

Majestatea Voastră,

Am observat că Majestatea Voastră a ajuns cu bine acasă și, de asemenea, că Majestatea Sa Regele este foarte bolnav. Îmi veți permite să-mi exprim sincera compasiune și sper că Atotputernicul vă va păzi împotriva oricărei pierderi serioase.

Majestatea Voastră își poate aminti de mine ca autorul de la „Chicago Herald-Examiner” care a tratat despre turul Majestății Voastre în această țară, în special în acest oraș. Mi-am făcut meseria fără a vă atrage atenția, dar sper că mi-ați citit articolele.

Aveam anumite prejudecăți în privința anumitor case regale din Europa dar sunt mândru să spun că prezența dumneavoastră în această țară m-a convins de contrariu. În consecință, această scrisoare.

Am fost în jocurile de presă de mulți, mulți ani fiind un angajat al unor organizații precum Organizația Ziarelor lui Hearst iar acum lucrez pentru Chicago Herald-Examiner. Pot spune că am tratat cele mai mari subiecte de pe continent, am intervievat regi și regine, miniștri, diplomați, prinți și alți oameni interesați și importanți, dar niciodată nu voi uita cele trei scene la care am avut plăcerea să fiu martor - discursul dumneavoastră de la South Shore Country Club, alocuțiunea de la sinagoga evreilor români și interviul pe care l-ați acordat gazetarilor în excursia la Gary, Indiana. Aș putea spune că a fost cea mai interesantă și mai convingătoare poveste pe care am tratat-o vreodată.

Sunteți din toate punctele de vedere o Regină și sunt sigur că, dacă alte persoane care domnesc ar avea caracterul dumneavoastră și felul dumneavoastră de a vă purta cu oamenii, pământul ar arăta altfel astăzi.

Îmi amintesc când am asistat la semnarea Tratatului de pace de la Versailles; îmi amintesc interviul meu cu membrii casei domnitoare

Charles Vopicka, portret din volumul *Secrets of the Balkans. Seven Years of a Diplomatist's Life in the Storm Centre of Europe*, 1921

a Germaniei – Hohenzollernii; și îmi amintesc cum am fost, în timpul războiului, cu armata prințului moștenitor; îmi amintesc de interviurile mele cu prințul moștenitor al Suediei, cu prințul de Walles, cu ducele de Anhalt-Dessau, cu prințul Heinrich, fratele împăratului Germaniei, și cu mulți alții care au vizitat această țară sau cu care am vorbit în străinătate. Le-am luat doar ca articole obișnuite de ziar, dar niciodată nu am fost impresionat ca atunci când am avut onoarea să urmăresc întâmplările dumneavoastră în această țară. Fiind de obârșie germană aveam, desigur, pentru regalitate, un respect moștenit, fiind american eram mai democrat și câteodată aveam idei preconcepute față de monarhie – dar, datorită prezenței dumneavoastră în această țară, mi-am schimbat punctul de vedere.

Sunt sigur că Majestatea Voastră va citi aceasta cu mare satisfacție. Știu că în această țară colegii mei v-au urmat și totdeauna v-au ascultat dar dumneavoastră n-ați avut niciodată șansa să obțineți un punct de vedere de la acești jurnaliști și cred că este cazul să știți ce gândesc despre dumneavoastră unii dintre acești oameni care v-au bătut la cap (iertați expresia) și sper că veți accepta și veți citi această scrisoare în adevăratul ei spirit. Am exprimat aceste puncte de vedere bunilor mei prieteni doamna Bertha Baur și Charles Vopicka, în special celei dintâi care, de mulți ani mi-a fost o prietenă sinceră și care are cea mai mare admirație pentru dumneavoastră.

Știu că profesia mea mă va aduce, cu siguranță, la București și voi fi, în mod special, onorat dacă o să mi se acorde permisiunea de a vă vedea acolo.

Înainte de a fi în serviciul la „Herald-Examiner” am fost director-editor la „Illinois Staats Zeitung”, cel mai vechi ziar german din această țară. Articolul nemțesc alăturat vă va arăta că, în cariera mea, am fost totdeauna un autor curajos.

Dacă Majestatea Voastră are vreodată nevoie de ajutorul meu, vă asigur că serviciile mele sunt oricând și pentru orice, la dispoziția dumneavoastră.

Cu cel mai profund respect sunt
al Majestății Voastre supus servitor,
Julius Klein

Juliu Klein
Colegiul Editorial
Chicago Herald-Examiner
Chicago
Adresa particulară
camera 1832/Noul Hotel Bismarck, Chicago

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/11/1926, f.239-242

12 februarie 1927

Majestatea Sa
Regina Maria a României
București, România

Majestate,

Am fost profund impresionat la întoarcerea mea astăzi dimineață dintr-o excursie în afara orașului să găsesc amabila dumneavoastră notiță cu care m-ați onorat. Nu mă așteptasem la același lucru pentru că scrisoarea mea din 9 decembrie era doar pentru a exprima sentimentele unui jurnalist american care a avut deosebita plăcere să trateze povestea „Reginei Maria”.

Din obiectivitate pentru Majestatea Voastră și pentru profesia mea am gândit că ar fi un lucru corect ca să știți ce simțeau unii dintre oamenii care vă urmăreau pas cu pas douăzeci și patru de ore pe zi în timpul șederii dumneavoastră în țara noastră. După ce am exprimat aceste sentimente am închis volumul poveștii „Reginei Maria” plasându-l în aceeași arhivă alături de celelalte mari „lovituri” ale mele pe care le-am tratat - dar cu diferența că de el sunt legate amintiri foarte plăcute când rememorez cele câteva ore în care am avut plăcerea să fiu în aceeași ambianță cu Majestatea Voastră intrând în mica și sărăcăcioasă biserică românească? A existat oare o mai impresionantă manifestare a credinței decât atunci când Majestatea Voastră a îngenunchiat în rugăciune și, bărbați și femei care deveniseră acum cetățeni americani, au uitat pentru moment că sunt supuși loiali ai acestei țări și v-au ovaționat ca pe Regina lor, unica lor Regină? A existat un moment mai sfânt decât atunci când preotul român și-a rostit cuvântarea pentru dumneavoastră în limba lui natală? Nu vorbesc românește, dar am știut și am simțit ce spunea pentru că inima și sufletul său îmi deslușeau ciudata sa limbă.

În întreaga țară am fost cunoscut ca un gazetar așa zis nesimțitor, lumea a spus că aș putea trece peste cadavre ca să scriu adevărul. A existat la instalarea în funcție a președinților un același sentiment și interes profesional cu care am asistat la execuția unui ucigaș. Dar la această seară de la biserica românească mi-am plecat capul pentru imensa demonstrație de inimă și suflet.

Nu voi uita niciodată vizita dumneavoastră la spitalul din cartierul sudic când v-ați jucat cu bebelușii, iar profesorul v-a arătat sala de operație unde mame fericite dădeau naștere la copii, și nu pot uita dulcele zâmbet matern pe care l-ați avut când ați spus „da, acum am cinci copii”; dacă nu greșesc ați spus că toți s-au născut în timpul nopții. Ochii dumneavoastră, când vă jucați cu bebelușii, arătau adevărata mamă.

Conversația cu decanul universității a arătat-o pe doamna perfectă de astăzi. Purtarea dumneavoastră la balul de la Drake Hotel, amabila și sociabila gazdă și încântătoarea dumneavoastră conversație arătau femeia pe care nici un bărbat nu se poate opri să o admire. Dar la mica biserică românească și la sinagoga evreiască v-ați arătat ca o ființă umană, cu inimă și suflet. În linii mari, o Regină a acestei lumi, o Regină a vieții și a sufletului.

În aceste câteva rânduri sper că am fost clar înțeles de ce am ieșit din comun scriindu-vă prima și a doua scrisoare.

Dedicația gazetarului Julius Klein: „Reminiscențe ale poveștii Reginei Maria. Un jurnalist american scriind despre Regina Maria – de data aceasta nu pentru cititorii americani ci pentru cineva care știe mai mult despre aceasta decât cel mai competent reporter american – însăși Majestatea Sa, Regina”, A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, III/485/1927

Ați convins multe mii că este ridicol să ai prejudecăți contra unui regim monarhic dacă o Regină și o mamă de felul dumneavoastră ajută să facă posibilă domnia regalității.

Majestatea Voastră poate fi sigură că-mi voi păstra de-a pururi admirația și dacă vreodată veți decide să aveți scrisă în memoriile dumneavoastră excursia în această țară - mă veți solicita, vă rog, și mă veți onora spre a putea adăuga și eu propriile impresii în câteva paragrafe? Căci experiența ce ați avut-o în această țară va rămâne nu numai în istoria națiunii dumneavoastră, ci și în aceea a propriei mele Patrii.

Permiteți-mi, încă odată, Majestate, să-mi exprim mulțumirile sincere pentru amabilitatea dumneavoastră.

Totdeauna la dispoziția dumneavoastră sunt, cu tot respectul, supusul dumneavoastră servitor,

Julius Klein

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale,
III/485/1927 f. 1-2

28 Februarie 1927

Majestatea Sa
Regina Maria a Românei
București, România

Majestate,

Fără îndoială ați primit scrisoarea mea din 12 februarie și, la fel, expresia sentimentelor mele. Scriindu-vă astăzi din nou este din sinceră prietenie, pe care sper că o veți accepta.

Simt că este datoria mea să vă scriu și să atașez articolele care au fost tipărite recent în „Herald-Examiner”, organizația pe care am reprezentat-o. Când am văzut tipărite asemenea articole m-am întors imediat dintr-o excursie în afara orașului. Știam că afirmațiile nu sunt adevărate și m-am simțit stânjenit.

Aceste articole sunt în fiecare seară subiectul discuției la Clubul Presei. Sunt cunoscut în acest oraș ca fiind unul dintre cei mai puternici susținători ai dumneavoastră și am luat asupra mea sarcina de a înfiera aceste articole drept false. Sunt sigur că grupul care a dat organizației asemenea informații nu a spus adevărul.

Înțeleg, bineînțeles, că este mai presus de demnitatea dumneavoastră a răspunde acestor acuzații, dar simt că trebuia să știți ce s-a tipărit și voi fi recunoscător dacă dumneavoastră personal îmi veți spune cum au fost posibile asemenea articole. Sunt sigur că informațiile ar fi putut veni de la una dintre doamnele dumneavoastră de companie la unul dintre corespondenții europeni. Dacă știam cine a fost informatorul etica jurnalistică nu mi-ar fi permis, desigur, să vă spun dar numai o persoană fără caracter putea să facă asemenea afirmații. Regret nespun, bineînțeles, că „Herald-Examiner” a tipărit așa ceva.

Dacă Majestatea Voastră ar dori să răspundă acestor articole aș fi foarte recunoscător dacă Majestatea Voastră mi-ar trimite informațiile, iar Majestatea Voastră poate fi asigurată că voi scrie un articol în felul potrivit stigmatizând ca false afirmațiile unei persoane ingrate.

De când v-am scris ultima epistolă, Majestate, mi-am schimbat funcția și acum lucrez pentru întreg Serviciul

Pagini ale jurnalului „Herald-Examiner” din Chicago în care Julius Klein a publicat reportajele despre călătoria regală,
A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, III/485/1927

Hearst - repartizat la biroul Directorului, prin urmare, cu siguranță mi-aș face o datorie ca relatarea dumneavoastră să fie publicată în fiecare ziar al lui Hearst dintre care „Herald-Examiner” este unul.

Sper că afirmațiile tipărite în „Herald-Examiner” nu o vor determina pe Majestatea Voastră să-și schimbe părerea în privința jurnaliștilor americani. Mă simt stânjenit și rușinat pentru că s-a făcut o gravă nedreptate, dar sper sincer că Majestatea Voastră nu va reține aceasta împotriva colegilor mei și a mea. De-aș fi fost în Chicago aș fi făcut tot ce se putea să opresc să fie tipărite asemenea articole împotriva Majestății Voastre.

Ați venit în această țară ca oaspete, ovaționată și admirată de mii de oameni; totdeauna ați avut un surâs recunoscător pentru poporul american și știu că ați fost sinceră. Am tratat [în articolele mele] fiecare mișcare pe care ați făcut-o aici iar prima și a doua scrisoare a mea îmi exprimau sentimentele și repet că am fost mândru de a fi capabil să tratez aceste subiecte și să fiu în preajma dumneavoastră și regret că asemenea afirmații ar putea umbri fericitele ore pe care le-ați petrecut în mijlocul nostru. Voi fi onorat și fericit să am vești de la Majestatea Voastră și, din nou, vă prezint sincerele mele respecte și profunda admirație.

Cu tot respectul
Supusul dumneavoastră servitor,
Julius Klein

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale III, 485/1927 fila 3-4

ANEXA 79

Pledoarie împotriva unui oribil articol scris în America și afirmând că am spus lucruri groaznice despre americani
(L-am trimis domnului Barron)

Articolul de mai sus [apărut] în nu știu câte ziare americane mi-a fost trimis anonim, așa cum sunt trimise toate lucrurile josnice, indecente; am deschis, cu inocență, una dintre multele scrisori americane pe care le primesc zilnic și a picat această abominabilă tăietură de ziar. Cu greu mi-am putut crede ochii!

Cum a fost posibil ca asemenea minciuni scandaloase să ia naștere și să fie răspândite ca și când ar fi adevărate! Și, pe deasupra, cu acea amăgitoare aură de adevăr că, se bănuiește, că ar fi fost relatate de o doamnă de la curtea mea!

Cunosc pe doamnele de la curte; nici una nu este capabilă de așa o trădare, și cine este misteriosul demnitar ungur cu care se presupune că am discutat atât de confidențial? Și de ce, mă rog, dintre toți, un ungur?

Noi, persoanele de rang regesc, suntem obișnuite să fim atacate, calomniate și răstălmăcite [și] în general ridicăm din umeri considerând sub demnitatea noastră să ne apărăm, dar acest atac depășește orice ar putea suporta spiritul cel mai creștin, așa că nu poate rămâne fără răspuns. De fiecare dată când recitesc acest articol, sângele îmi fierbe cu extremă

și tulburătoare indignare. I-am numit pe americani „o turmă de porci”! Se presupune că m-am plâns împotriva poliției americane! Că am fost ofensată de familiaritatea americanilor și că am criticat felul în care am fost primită! Și ofensată de lipsa de respect a americanilor!

Simt că nici una dintre vorbele mele nu va fi suficient de puternică pentru a dezminți falsitatea, intenționat dușmănoasă, a unor asemenea aserțiuni abjecte. Simt cum în interiorul meu se stârnește o revoltă aproape biblică, precum la Moise când a zdrobit tablele cu Cele Zece Porunci, și dacă aș putea doar să stau față în față cu omul care a îndrăznit să scrie acele minciuni ar fi o supremă satisfacție să i le arunc înapoi în dinți!

Sunt perfect conștientă că acesta nu este un limbaj de regină, dar vă asigur că nici o Regină sau om din popor, nici o ființă cu sânge fierbinte în vene ,când este o chestiune de adevăr, nu poate rămâne mut în fața unui asemenea „martor mincinos”!

Și când mă gândesc că mii ar putea citi acest articol dezgustător și că, poate, au simțit cum le crește indignarea în inimi contra femeii care, aparent, era prietena lor ce le acceptase ospitalitatea neprecupețită și generoasă, iar apoi a putut să se exprime atât de disprețuitor și dușmănos despre ei, aș putea plânge de mânie și mâhnire.

Dacă pot fi acuzată de ceva este că am văzut America și pe americani cu ochelari excesiv de trandafirii. Atât eram de îndrăgostiți de toate lucrurile americane încât, când am venit acasă, copiii mei și cu mine trebuia să fim atenți să nu lăudăm totul prea mult de teamă că admirația noastră ar părea o critică a lucrurilor de acasă.

Motivul pentru care acest articol este în stare să-mi determine o justificată mânie este că, aparent, mă face să critic și să ridiculizez tocmai acele lucruri care îmi erau cele mai simpatice. „O țară a umorului vulgar!” în vreme ce copiii și cu mine ne simțeam, dimpotrivă, cu totul în largul nostru într-o mulțime americană! Ne-au plăcut bunele și prieteneștile glume care le schimbam între noi, chiar dacă uneori erau întrucâtva deconcertante - și peste tot unde am mers ne-am simțit bine și fericiți. Și mai presus de orice îmi displace disprețul pe care se presupune că l-am exprimat față de poliția americană! În vreme ce poliția a fost unul din lucrurile pe care le-am admirat cel mai mult; minunata lor eficiență, umorul lor neabătut, felul cum se purtau cu mulțimile, energic dar fără a deveni vreodată brutali sau irascibili. Fiul meu Nicky admira atât de mult poliția americană încât devenise o glumă permanentă!

Tot timpul în lunga mea excursie, oriunde am mers, polițiștii ne simțeau ca niște prieteni personali. Cât de des nu am vorbit și nu am râs cu ei când mergeau în goană alături de noi pe motociclete. Ne amintim de chipurile lor și de fiecare mică glumă care a fost schimbată între noi.

Mai ales îmi amintesc de unul, cred că era în Portland, care fluiera tot timpul ca o pasăre indiferent cu ce viteză mergeam sau cât de compacte erau mulțimile.

Și acea ultimă zi, la Oyster Bay, când tânărul Leeds ne-a luat în barca sa cu motor de curse, nu i-am rugat pe polițiști să vină cu noi, nu pentru că aveam nevoie de protecție, ci pentru că dorisem să împărțim distracția cu ei.

Nu! Tu, neștiutul meu dușman care ai scris acel articol abominabil - te rog, ia-ți minciunile înapoi, va fi mai mult decât dorința ta vicioasă de distrugere ca să-mi smulgă din inimă amintirea fericită a vizitei mele în America și, dacă îi judec bine pe americani, dragostea lor pentru adevăr și dreptate este suficient de puternică pentru a nu permite ca aceste neadevăruri să învenineze și să nimicească o prietenie care este bazată, sper, pe fundații nu atât de ușor de dărâmat.

Și aceasta, ca ultim protest.

Legăția mea a făcut tot ce a putut pentru a mă ajuta în sarcina ce o aveam. Nu a fost ușor nici pentru ei nici pentru mine, pentru că ne aflam într-o lume străină, dar niciodată nu a ieșit din gura mea vreun cuvânt critic sau vreo plângere contra lor, iar când m-am întors acasă întreaga Românie a fost plină de mândrie de felul cum Regina lor fusese primită peste ocean.

Nu am putut da frâu liber unei zgomotoase bucurii publice din tristul considerent pe care îl cunoașteți⁴⁵ dar în tot timpul acestei ierni neliniștite, l-am amuzat pe Rege cu poveștile vesele pe care le-am adus din America de care el nu se sătura să le asculte și, adesea, spunea, cu un zâmbet: „Mă tem că la toți trei vă este dor de Lumea Nouă! Ce mare păcat a fost că, din cauza mea, a trebuit să vă scurtați călătoria cu trei săptămâni.”

Pentru că așa a fost totdeauna el, Regele României, omul cel mai puțin egoist, bucurându-se că alții s-ar putea bucura de ceea ce lui, personal, îi era refuzat.

Maria

Scrisoare de indignare scrisă bătrânului d.? [Barron] din cauza unui articol odios care a fost publicat în câteva ziare americane după vizita mea în America declarând, în cel mai dezgustător mod, că am criticat și am ponegrit totul în America. Indignarea mea nu a cunoscut limite, iar aceasta este scrisoarea de protest pe care am scris-o în cuvintele cele mai tari pe care am îndrăznit să le folosesc.

A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, III/9/1926 f.124-127, 323

45. Este vorba de boala Regelui Ferdinand.

Samuel Hill cu porumbelul călător ce a dus mesajul regal, A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/13/1927-1928, f. 37

ANEXA 80

Portland, Oregon, 6 septembrie 1927

Majestății Sale
Regina Maria a României
București

Atașat veți găsi telegrama prin porumbel de la domnul Samuel Hill către Majestatea Voastră.

Acesta este același porumbel căruia i-ați dat dumneavoastră drumul de la Castelul Maryhill în excursia din America.

Porumbelul a zburat în acest voiaj mai întâi de la Maryhill la Everett. Aici o nouă pasăre a dus mesajul la Seattle, Washington. Apoi a fost din nou schimbat la un al treilea porumbel până la Tacoma. Apoi, ultima pasăre a zburat cu mesajul la Portland, o distanță de 200 mile.

Îmi iau libertatea de a vă trimite o mare fotografie înrămată a augustei dumneavoastră persoane la Castelul Maryhill pe Columbia. Porumbița „Troian de zăpadă” se vede luându-și zborul din mâna Înălțimii Voastre.

Anexata tăietură de ziar vă va relata despre zborul eroic și dramatic și de rana de pușcă primită de acest mic mesager în acel zbor de neuitat.

Vă rog, cu umilință, să acceptați fotografia când va sosi.

Corless Bugler
Director al Relațiilor cu Publicul
Sperry Flour, Co.
Portland, Oregon

SPERRY FLOUR, CO
TELE-PORUMBEL

Majestății Sale Regina Maria, București

Deschid astăzi Autostrada Everett așa cum dumneavoastră ați deschis, cu atâta bunăvoință, o cale spre inimile poporului american dând drumul albei Porumbițe a Păcii.

23 august 1927

If the bird carrying this message is injured, please give it food, drink, rest - and freedom! We will be glad to reimburse you for expense involved. Telegraph collect, giving your address.

SPERRY FLOUR CO.

Addresses left nearest you-hubs at Los Angeles, Fresno, Stockton, Sacramento, San Jose, Santa Cruz, San Francisco, Oakland and Santa Rosa, Calif.; Portland, Ore.; Tacoma and Spokane, Wash.; Ogden, Utah; and Honolulu, T. H.

SPERRY FLOUR CO.
PIGEON-GRAM

BIRD _____ TIME OF RELEASE _____
LOFT _____ TIME OF ARRIVAL _____

*To the majority from mail - Recheast
Opening today the Everett 36-
Highway
As you gradually opening a
way to the hearts of the American people
by following the White Dove of Peace
Aug 23 1927 Samuel Hill*

Mesajul trimis cu porumbelul călător : „Majestății Sale Regina Maria, București./ Deschid azi Autostrada Everett așa cum dumneavoastră ați deschis un drum spre inimile poporului american dând drumul Porumbelului Alb al Păcii./ 23 august 1927 Samuel Hill”, A.N.I.C., Casa Regală, Regina Maria, Personale, II/13/1927-1928, f.35-36

Samuel Hill

*

Mesagerul Reginei rănit în zbor

Prințesa Troian de Zăpadă se leagănă spre porumbar. Prințesa Troian de Zăpadă, porumbel premiat al unui porumbar local, care a sosit miercuri la Portland aducând un mesaj de la Regina Maria fără să se clatine, în pofida unei răni adânci în piept și a altor răni la piciorul drept și la ghiara stângă, toate sângerând din abundență.

Micul curier al aerului care deține recordul de 7 ore și 35 de minute pentru călătoria de la Spokane la Portland, nu a ajuns până la ora 3, miercuri după-amiaza, după ce regina îi dăduse drumul la Maryhill. El ar fi trebuit să ajungă pe la ora 1. Totuși, el a ajuns, și cu mesajul de la regină, care trebuia dus, în stare bună, de alți porumbei la San Francisco.

Alți doi porumbei cărora le-a dat drumul regina, nu au ajuns încă la porumbar, s-a anunțat ieri de către C.F. Bugler, care a aranjat ca porumbeii să ducă mesajele reginei. Porumbeii care nu au reușit să vină, duceau mesaje pentru Seattle și San Jose. „Îmi pare rău că nu pot veni în California voastră însorită. Trimit cele mai bune urări oamenilor din statul dumneavoastră” era mesajul de la regină care a fost adus în siguranță de Prințesa Troian de Zăpadă.

Vineri 5 noiembrie 1926

25013776

U.S. Steamship Division
March 1928
New York, U.S.

In remembrance of the gracious
visit of Her Majesty to America
where she shall always live in
the hearts of our people - recalled
to us by the unveiling of her
portrait on the "Beautiful Seneca"

 William J. Cresswell
of Baltimore, Bertranda Cunningham
Ruler of Cunningham

 Edmund A. Walsh
Joseph J. Moore
Habak Zie Cristoloveanu
Alex. Cristoloveanu
D. J. Robinson
Alex. M. Jozec
Leon Fierca
Alex. Fierca
Miron Popovic
George Bonescu
Shower H. H. H.
Eliabale Healy
Andrei Popovici
John Bonescu
David Alexander
Pres. Sons of Romania
Hoschigroic
1 of Spain
Raul Ilieva
Lulu Luitke Bitten
Adelardo M. Bitten

350

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- xxx *Bulletin Dedicated to Her Majesty Queen Marie of Roumania* [New York, 1926]
- xxx *Vizita Majestății Sale Regina Maria la New York*, 23 Noemvrie 1926, f.a.
- Charlot, André - *Une Loie Fuller qu'on ne connaît pas*, „Le Monde Illustré” No.2425/19 Septembre 1903
- Constante C. - *Călătoria M.S. Regina Maria în Statele Unite. Cum a fost primită M.S. Regina în America – impresiile unui ziarist american*, Tipografia Dorneanu, București, 1927
- Denny, Harold Norman - *Mr. Babbitt Draws a Queen*, „The Forum” [1927]
- Dugay, Gilles - *Joe Boyle. Un mousquetaire canadien au service de la Reine Marie de Roumanie*, Editura All, București, 1998
- Dugay, Gilles - *Regina Maria și Joe Boyle, o prietenie de suflet*, Editura Du Style, București, 1999
- Duggett, Mabel Potter - *Marie of Roumania. The Intimate Story of the Radiant Queen*, New York, 1926
- Elsberry, Terence - *Marie of Romania. The Intimate Life of a Twentieth Century Queen*, St.Martin's Press, New York, 1972
- Florescu, Radu A. - *Amintirea călătoriei M.S. Regina Maria în America*, „Buletinul Institutului American din România” vol. II-III/1935-1936
- Florescu, Radu R.; Ursul, George R. (editori) - *Romania Between East and West. Historical Essays in Memory of Constantin C. Giurescu*, Columbia University Press, New York, 1982
- Gauthier, Guy - *Missy, Reine de Roumanie*, Editions France-Empire, Paris, 1994
- Gauthier, Guy - *Missy, Regina României*, Editura Humanitas, București, 2000
- Gibson, Eric - *The King of the Klondike and the Queen of Romania*, „The Beaver – Canada's National Historic Society Magazine” Vol. 82, No.3/June-July 2002
- Ionescu, Adrian-Silvan - *Jurnalul călătoriei din 1926 al Reginei Maria în Statele Unite ale Americii*, în volumul *Romania and Western Civilization*, The Center for Romanian Studies, Iași, 1997
- Ionescu, Adrian-Silvan - *Queen Marie of Romania and the American West*, în volumul *In Honorem Paul Cernovodeanu*, Editura Kriterion, București, 1998
- Ionescu, Adrian-Silvan - *America Seen by a Queen. Queen Marie's Diary of Her 1926 Voyage to the United States of America*, The Romanian Cultural Foundation Publishing House, Bucharest, 1999
- Ionescu, Adrian-Silvan - „*Dragă Regină Maria*” – *scrisori de la cetățeni americani adresate suveranei României (1926)*, „Revista Arhivelor” nr.1-2/2004
- Ionescu, Adrian-Silvan - *Preliminariile vizitei americane a Reginei Maria*, „Revista Arhivelor” nr.3/2006
- Ionescu, Adrian-Silvan - *Regina Maria și America. Repere bibliografice*, „Revista Muzeelor” – număr special dedicat Reginei Maria, Anul XLII [2007]
- Lista, Giovanni - *Loie Fuller. Danseuse de la Belle Époque*, Stock – Éditions d'Art Somogy, Paris, 1994

Lucaciu, Dr. E. - *M.S. Regina Maria printre românii din Statele Unite*, „Buletinul Institutului American din România” vol. II-III/1935-1936

Maftai, Amalia - *Călătoria reginei Maria în America*, „Meridianul românesc”, New York, 14 octombrie 2000

Malcheva-Zlatkova, Rositsa - *Balchic*, Dunav Press AD, Rousse, 2006

Maria, Crown Princess - *The Lily of Life*, A. Baer, Bucarest, 1912

A.S.R. Principesa Maria a României - *Crinul vieții*, Versiune românească de Elena Perticari Davila, Editura Socec, București, 1912

Marie, Queen of Roumania - *The Story of Naughty Kildeen*, Illustrated by Job, Tours (f.a.)

Marie, Reine de Roumanie - *Kildine, histoire d'une méchante petite princesse*, Préface de Robert de Flers, Images de Job, Tours (f.a.)

Maria, Regina României - *Povestea unei Domnițe neascultătoare*, traducere din englezește de N. Iorga, Tipografia Ziarului „Neamul Românesc”, Iași, 1918

[Marie, Queen of Roumania] - *Impressions of America by Her Majesty The Queen of Roumania*, nouăsprezece articole publicate în periodicul „The World” în timpul călătoriei din 1926, decupate fără a fi păstrată manșeta cu numărul și data apariției și cașerate într-un dosar, Kent State Univeristy Library, Special Collections, Kent, Ohio

Maria, Regina României - *Povestea vieții mele*, Ediție îngrijită de Ioana Cracă, Editura Eminescu, București, 1991

Maria, Regina României - *Însemnări zilnice (decembrie 1918 - decembrie 1919)*, vol. I, Traducere de Valentina Costache și Sanda-Ileana Racoviceanu, Editura Albatros, București, 1996

Maria, Regina României - *Însemnări zilnice (ianuarie 1920-decembrie 1920)*, vol. II, Traducere de Sanda-Ileana Racoviceanu, Editura Albatros, București, 2004

Maria, Regina României - *Însemnări zilnice (ianuarie 1921-decembrie 1921)*, vol. III, Traducere de Sanda-Ileana Racoviceanu, Editura Albatros, București, 2004

Maria, Regina României - *Însemnări zilnice (1 ianuarie- 31 decembrie 1922)*, vol. IV, Traducere de Sanda-Ileana Racoviceanu, Editura Albatros, București, 2005

Maria, Regina României - *Însemnări zilnice [caietele anului 1923]*, vol. V, Traducere de Sanda-Ileana Racoviceanu, Editura Historia, București, 2006

Maria, Regina României - *Însemnări zilnice (1924)*, vol. VI, Traducere de Sanda-Ileana Racoviceanu, Editura Historia, București, 2008

Miloiu, Silviu - *Activitatea desfășurată de Vasile Stoica în S.U.A. pentru cooperarea națiunilor central și sud-est europene (1917-1919)*, „Cercetări Istorice” (Serie nouă) XVIII-XX/1999-2001

Morris, Constance Lily - *On Tour with Queen Marie*, Robert M. McBride Company, New York, MCMXXVII

Pakula, Hannah - *The Last Romantic*, Simon & Schuster, Inc., New York, 1985

Pakula, Hannah - *Ultima Romantică. Viața Reginei Maria a României*, Traducere de Sanda-Ileana Racoviceanu, Editura Lider-Editura Cartea pentru toți, București [2003]

Petrescu, Nicolae - *Regina Maria în Statele Unite*, „Buletinul Institutului American din România” vol. II-III/1935-1936

Petrescu, Nicolae - *Simona Lahovary (1881-1936)*, „Buletinul Institutului American din România” vol. IV/1937

Podea, Ioan - *Românii din America*, Tipografia Arhidiecezane, Sibiu, 1912

Porfireanu, Emma - „*Putting Romania on the Map*”: *The American Press and Queen Mairé's Visit to the United States, October-November 1926*, în volumul *Romania and Western Civilization*, The Center for Romanian Studies, Iași, 1997

Smith, Gene - *Queen Marie. In the delirium of the 1920s, she became, for a little while, the most popular woman in the country*, „The American Heritage”, Vol. 54, No. 6/October 1994

Spătan, Ioan - *Regina Maria printre românii din Statele Unite ale Americii*, „Muzeul Național” XI/1999

Stănciugel, Robert - *Lumea balcanică în viziunea și activitatea diplomatului Vasile Stoica*, Editura Colias, București, 2008

Stroe, Aurelian - *America văzută de o Regină*, „Dorul – den rumænske avis”, Danmark, nr. 116/iulie 1999

Tampa, Natalia - *Societatea „Amicii Statelor Unite”*, „Revista Arhivelor” nr.1-2/2003,

Taylor, Leonard W. - *Regele aurului și Regina Maria. Viețile paralele ale lui Joe Boyle din Klondike*, Editura Atos, București, 1996

Tesner, Linda Brady - *Maryhill Museum of Art*, Arcus Publishers, Portland [1999]

Torrey, Glenn E. - *The Diplomatic Career of Charles J. Vopicka in Romania, 1913-1920*, în Fischer-Galati;

Vopicka, Charles J. - *Secrets of the Balkans. Seven Years of a Diplomatist's Life in the Storm Center of Europe*, Rand McNally & Co., Chicago, 1921

Vornicu, Cristian - *Misiunea lui Vasile Stoica în America (1917-1919)*, „Revista Româno-Americană”, nr.XVIII/mai 2009

Wachalec, Stephanie - *Queen Marie's Trip to America and Canada – Historical Note*, Queen Marie Collection, speccoll.library.Kent.edu/women/marie/triptoamerica.html

Zeepvat, Charlotte - *Queen Victoria's Family. A Century of Photographs, 1840-1940*, Sutton Publishing, Stroud, Gloucestershire, 2007

Index

A

Abramowitz, David 84
 Abdul Baha 208
 Addams, Jane 46·197
 Alberta, Louise Caroline 153
 Albert, regele belgienilor 54·166
 Alecsia, Raoul 102
 Alexander, Basil 35·102
 Alexandru I, rege al Regatului Sârbo-Croato-Sloven (Regatul Iugoslaviei din 1929) 188
 Alexandru II, țar al Rusiei 109
 Alexei, mare duce al Rusiei 69·83
 Alfonso XIII, rege al Spaniei 31
 Alfonso de Orléans Bourbon 31·104
 Alfred Ernest Albert de Edinburgh 109
 Ament, Lytton Gray 38·97·101·111·116·118·135·136·137·336·337
 Ament, James 336·337
 Anderson, Henry W. 22·38·111·116·117·258·263·269·303
 Andrei, prinț al Greciei 316
 Angelescu, Paul, general 21·96·233
 Aosta, Emmanuel Philibert duce de 188
 Ash, Gordon Monges 83
 Astor, Vincent 38·92·110·111·138·153·208·330
 Astor, Nancy 111·138·143
 Astor IV, John Jacob 208
 Astor, Pauline 229
 Astor, Waldorf 111·229
 Atanasescu, Gheorghe 30·106·107·201·214·234·273
 Averescu, Alexandru 17·89·93·95·195·214·243·261·275

B

Baby Bee (vezi Beatrice Leopoldina Victoria)

Baker, Newton D. 265
 Baker, Mary Eddy 109
 Baliff, Ernest 96
 Bannister, Ward 181·183
 Barron, Clarence W. 92·93·100·212·213·214·215·345·347
 Barrymore, Ethel 80
 Bartik, Ottokar 80·314
 Baschet, Marcel 232
 Baur, Bertha 341
 Bayes, Nora 110·235
 Beatrice Leopoldina Victoria, infanta Spaniei 31·33·104·105·217·247·255·271
 Beckley, Zoe 19·20·179·204·250·251·252·253·255·256
 Beeler, A.F. 69·70·306
 Beer (d-na), cosmeticiană 33·106
 Benjamin, Abraham 84
 Bentley Mott, T. 25
 Bibescu, Anton 22·258
 Blank (Miss) (vezi Neville)
 Bodmer, Karl 62
 Bois, Blanche de 86
 Boncescu, George 102
 Boncescu, Silvia 102
 Boyle, David 57·150
 Boyle, Joseph 57·58·142·150·351·353
 Bracken, John 156
 Brangwyn, Frank 156
 Bride, Adelaide W. 102
 Brisbane, Arthur 137
 Britton 85
 Brodeur, J.A.A. 285
 Brooks, Arthur 84
 Brown, Lester 65·164·297
 Brown, Geo.O 82
 Bruce, Robert Randolph 60·173·174
 Bruce, Lessing 296
 Buchman, Frank 34·43·107·129·138·141·142·204·273·277
 Buffalo Bill (vezi William Frederick Cody)
 Bugler, Corless 101·349·350
 Buneau, Philippe 107

Butler Wright, Joshua 38·39·48·111·116·119·122·125·209

C

Campbell, John Douglas, marchiz de Lorne, duce de Argyll 59·153
 Canion (vezi Kenyon)
 Carlson, Frank 74
 Carlson, Marguerite 87·326
 Carol, principele României, viitorul rege Carol al II-lea 23·30·31·32·94·95·104·106·111·117·250·266·272·273·274·275
 Carol al II-lea Stuart 248
 Carré, Paul 30
 Carroll, John 40·45·97·143·154·158·160·172·175·176·177·202·203·208·339
 Cartier, bijutier 41·128·137·140
 Casselberry, Horace 71
 Castellane, Jean de 32·104
 Chamberlain, Helen 132·142
 Chamberlain, Jack 142
 Chan, Charlotte 80
 Chaplin, Charles 11
 Chrissoveloni, Jean 111·135·284
 Churchill, Winston 108
 Clair, René 143
 Cochran, (d-na) 204·208
 Cockefair, Carolyn Benton 79
 Cockshutt, Henry 57·149·330
 Cockshutt, (d-na) 15
 Cody, William Frederick 62·65·66·69·70·147·181·295·306·307·308·309
 Cody Wetmore, Helen 62
 Cole, Hyde (vezi Helen Chamberlain)
 Connaught, Arthur duce de 59·153
 Constante, C. 9·351
 Coolidge, Calvin 9·26·40·48·78·84·111·119·120·184·209
 Coolidge, Grace 28·49·119·120·268·271
 Corlson, Marguerite 77

Couse, Lyne 257
 Crag 33·34·46·85·86·196·214·323
 Cravatt 204·206
 Cretziano, F. 102
 Cretzianu, G. 102·203·204
 Cristoloveanu, Elie 102
 Cristoloveanu, Olga 102
 Christopher, J.B. 71
 Cromwell, William Nelson 13·15·22·31·
 38·44·48·75·76·92·107·111·116·
 117·124·125·126·127·128·129·
 132·138·140·141·143·203·204·
 207·231·258·259·263·264·269·
 278
 Cunningham, H.A. 102
 Cunningham, Gertrude 102
 Cunningham, Cecilie A. 102
 Custer, George Amstrong 64·295·305

D

Daggert (d-ra) ziaristă 19·20·250·252
 Daggett, Mabel Potter 133
 Damia, Maryse 143
 Dana Gibson, Charles 111
 Dandurand, Raoul 151·154·232·287
 Davila, Dorel 184
 Davila, Elena Petcari 226·352
 Davis, John W. 16
 Dawes, Charles Gates 195
 Denny, Harold Norman 10·216·351
 Dentinger, Byrd Mock 86·325
 Deutsch, A.K. 84
 Dever, William Emmett 190
 Diamandy, Constantin 25
 Djuvara, Radu 22·26·27·28·35·38·39·
 107·111·116·117·259·336
 Dogar Marinescu, Ion 140·219
 Douglas, Chandor 26·34·108·153
 Drossu, Nicolae 21
 Drutzu, Șerban 314
 Ducky, (vezi Victoria Melita)
 Duguay, Gilles 57
 Duse, Eleonor 80

E

Edison, Thomas Alva 91
 Ekvall, Virginia 79·310
 Elena, prințesa Greciei, soția regelui
 Carol al II-lea 95·96·104·117·
 140·274·284
 Elisabeta, regina României 62·85·151
 Elisabeta, principesa României, fiica
 reginei Maria 85·95·96·104·196·
 273·333
 Elise, cameristă 32·33·104·106·116·
 143·179·214
 Ellis, William T. 109·241
 Elsberry, Terence 11·351
 Elversor, James Jr. 36
 Ely, Maurine 74
 Epstein, M.S. 316

F

Featherstone, J.E. 77·81
 Ferdinand, regele României 14·17·18·
 24·29·30·31·32·37·50·57·58·62·
 67·72·79·89·92·94·95·96·97·101·
 106·150·151·196·272·273·275·
 277·279·280·283·284·303·304·
 329·331·334·335·347
 Find, Clarice de la 70·309
 Fischer, Leon 102·353
 Flers, Robert de 30·183·352
 Florescu, Radu A. 11·351·353
 Ford, Henry 22·90·200·204·258·263
 Foster, Stephen Collins 55·201
 French, Alfred 82
 Freud, Sigmund 192
 Friedel, (vezi prințul Friedrich-Victor
 von Hohenzollern)
 Friedrich-Victor von Hohenzollern 30·
 34·106·107·108·109·110·136·
 203·204·272·277·280
 Fruitt, Gregory 78
 Fuller, Loïe 12·15·16·17·18·19·20·22·
 24·27·34·36·37·38·40·42·44·45·
 54·69·80·107·111·143·167·226·
 227·250·251·263·301·302·351

G

Galitzi, Christine 133
 Garland, Thomas J. 130
 Garry (vezi Gary)
 Gary, Elbert H. 41·48·97·118·135·136·
 137·194·207·259·336·337·340
 Gauthier, Guy 11·351
 George al II-lea, regele Greciei 104·273
 Georgescu, George 34·108·279
 Gheorghe Mihailovici, mare duce al
 Rusiei 143
 Gibran, Khalil 158
 Gibson, Irene 111·138·140·143·204·205
 Gildersleeve, Henriette 82
 Giulescu, Anton 81·320
 Glicksman, David 81·321
 Gotfried Hermann Alfred Paul
 Maximilian Victor von
 Hohenlohe-Langenbourg 316
 Grey, Zane 62·67·177
 Grindley, Marion E. 312

H

Harden, J.T. 75
 Harper, Henry 184
 Harper, Howar 26
 Harriman, Oliver 135·143
 Hart, Flora 143
 Hartley, Herbert 33·37·92·102·109·113·
 210·277·278
 Hartly (vezi Hartley)
 Haskell, William 38·111·141
 Hay, colonel 22·258·263
 Haynes, Alsbury 82
 Haynes, Manning 313
 Hays, Tas.A. 311
 Healy, H.Homer 102
 Healy, Elisabeth 102
 Hearst, William Randolph 19·41·48·
 81·99·137·236·250·251·316·340·
 345
 Heath, Marion J. 90·334
 Hendrix, Hal C. 82·322
 Herrick, Myron T. 16·25

Herron, Leander 68·69·73·306

Hickham, John 74

Hill, Samuel 15·17·22·27·28·38·39·40·
45·48·53·54·55·66·67·69·89·91·
101·111·160·165·166·167·168·
169·170·171·172·173·174·175·
176·182·205·212·243·248·249·
258·259·260·261·262·263·268·
271·278·300·302·303·304·330·
348·349

Hill, J.O. 61

Hill, Jim 161

Hiott, Constantin 26

Hitoog, Alfred 102

Hoop, Emily 82

Hoover, Herbert 108·111·263

Hoppner, John 187

Hotchkin, Helen N. 91

Howard, Elliott 86

Howard, Jackson 124

Howard, Esme 338

Hoyt, Estelle 81·317

I

Ileana, principesa României 11·25·29·
30·33·47·49·58·66·68·72·80·87·
96·97·105·106·107·108·109·110·
115·116·121·122·133·134·141·
142·147·150·152·153·154·164·
165·169·177·178·179·183·186·
193·194·196·200·201·202·203·
204·205·206·207·208·212·236·
247·255·262·271·273·275·277·
278·285·295·303·311·315·316·
329·333·334·335·337·339

Ingram, Janet 74

Irimescu, Radu 38·101·111·117·132·
236

Issărescu, Ștefan 105

J

Jackson, Howard 124

Joffre, Joseph 248

Jolson, Al 35

Jonas, Ralph 139

Jones, Guy 256

Jostilly, Arthur 102

Judson, Harry Pratt 195

Jung, Carl Gustave 192

K

Karapoulos, Amgelos A. 85

Kellogg, Frank B. 115

Kendrick, W. Freeland 115·127·130

Kenyon (Kanyon, Canion) 40·46·127·
133·135·196·209

Klein, Julius 98·99·341·343·344·345

Kline, Charles H. 90·220

Kottenbrock, Louise H. 73

Kuteman Hill, Ina 108

L

Labat, S. 102

Labat, Marie Stewart 102

Labat, Eduard 102

Ladd, Anne Coleman 80

Lahovary, Simona 22·23·25·27·31·33·
36·77·106·115·135·212·214·255·
258·260·337

Lamieux, Rodolphe 154

Landis, Bertha 171

Laptew, Constantin 25·33·214

Lawrence, McKeen Jr. 109·313

Lawson, Alfred W. 84

Layton, A.L. 73

Lecompte du Noüy, Jean 85

Leeds, William Bateman 143·205·206·
346

Leeds, Xenia (Tommy) 143·235

Leiberg, Godfrey 83

Leiberg, John Bernard 83

Le Tarare, Jean Paul 143

Lidicar (vezi Ludicar) 109

Lincoln, Abraham 51·55·62·120·176·
184·189·192·201·241

Linn, Myrtle D.C. 74

Lista, Giovanni 12·351

Little, Edward H. 58·286

Livingston, Louis J. 78

Long, A.T. 209

Longworth, Nicholas 122

Longworth, Alice 122

Louise Caroline Alberta 59·153·286·330

Louise, prințesa Prusiei 153

Love (dl.) 147

Lowry, R.H. 73

Lucaciu, Epaminonda 11·351

Ludicar 279

Lupescu, Elena 30·104·274

Lupin, valet 33·106

Lupu, Nicolae 15

M

Mackaill, Dorothy 316

Maddy (vezi Regina Maria)

Makligh, M.B. 83

Malcheva-Zlatkova, Rositsa 12·352

Mandache, Diana 13

Margareta, prințesa Greciei 316

Maria, Regina României 1·3·4·7·9·10·
11·13·14·15·16·17·26·27·28·29·
30·31·32·33·34·35·36·37·38·39·
40·41·42·43·45·47·49·50·51·52·
54·55·56·57·58·59·61·62·63·65·
66·67·68·70·71·72·73·74·75·76·
77·78·79·80·81·82·83·85·86·88·
89·90·91·92·93·94·95·96·98·99·
100·101·102·103·104·105·106·
107·108·109·110·111·113·114·
115·116·120·128·129·132·133·
134·135·137·140·142·143·145·
152·158·161·162·163·164·166·
167·169·178·179·181·183·184·
187·188·193·194·196·197·199·
203·208·209·214·216·218·219·
221·222·223·225·226·228·229·
230·231·234·236·237·238·240·
242·243·244·245·246·247·248·
249·250·251·252·253·254·255·
256·257·259·260·262·263·265·
266·267·269·270·271·272·273·
275·276·278·279·281·282·283·

- 284· 285· 286· 287· 288· 289· 290·
291· 292· 293· 294· 295· 296· 297·
298· 300· 301· 302· 303· 304· 305·
306· 308· 309· 310· 311· 312· 313·
314· 315· 316· 317· 318· 319· 320·
321· 322· 323· 324· 325· 326· 327·
328· 329· 331· 332· 334· 335· 337·
338· 339· 340· 341· 342· 343· 344·
345· 347· 348· 349· 350· 351· 352·
353
- Maria, prințesa Rusiei 143
Maria de Edinburgh 109
Maria de Wied 85
Maria (Mignon, Marioara), principesă
a României și regină a Regatului
Sârbo-Croato-Sloven (Regatul
Iugoslaviei din 1929) 35· 89· 95·
132· 188· 196· 202· 212· 272· 276·
279· 284· 331· 334
- Marr, Ida 33· 141· 203· 212
Martin, Mederic 58· 151· 285
Maximilian zu Wied-Nieuwied 62
McAdot, Harriett Alteana 84
McCall, Florence Newton 80
McCormick, Edith Rockefeller 41· 190·
192
McKeen, Sunny Jim 35· 109· 278
McKinley, William 68· 147· 177
McLaughlin, Jean 9· 87· 327
Mead, Marjorie 143
Mignano, Titi 203
Mignon (vezi principesa Maria a
României)
Mihai I, regele României 143
Miklos, Louis 94· 96· 335
Mircea, principe al României 164· 284
Missy (vezi regina Maria)
Mitchell, Charles E. 90· 201· 203· 205·
206· 208
Moore, Alexander Pollok 36· 38· 39· 48·
111· 130· 146· 147
Moore, Edna 81· 318
Moore, Joseph I. 102
Morgan, Anne 80
Morley, Clarence 181· 183
- Morning Star (vezi regina Maria)
Morris, Constance Lily 10· 13· 40· 41· 66·
92· 117· 142· 160· 178· 196· 198·
203· 204· 207· 208· 213· 291· 352
Morris, Ira Nelson 36· 38· 39· 40· 46· 47·
92· 111· 116· 117· 160· 178· 189·
191· 192· 194· 196· 198· 207· 208·
213· 254· 268· 278
Mountain Chief 11· 68· 177
Mountbatten, Alice de 316
Murray, Nicholas, fotograf 80
Murray Butler, Nicholas 133· 134· 135
Mussolini, Benito 213
- N**
- Naggy, Sigismund de 34· 110· 142· 279
Nando (vezi regele Ferdinand)
Nedbal, Oskar 314
Negulesco, Winifred 102
Nesbitt 58· 150
Nestle, Charles 35· 109· 279
Neville (d-ra) 40· 161· 164
Nicky (vezi principele Nicolae)
Nicolae, principele României 11· 25· 33·
34· 46· 55· 56· 58· 59· 60· 66· 68· 90·
94· 95· 97· 100· 105· 107· 108· 109·
110· 121· 125· 131· 136· 137· 141·
142· 149· 150· 152· 153· 164· 165·
169· 174· 177· 178· 179· 183· 186·
187· 193· 195· 200· 201· 204· 206·
208· 209· 236· 255· 271· 273· 275·
277· 278· 284· 285· 287· 316· 330·
331· 337· 339· 346· 352
Nikiefferoff, Constantine Joseph 83
Nultin, Louis M. 122
- O**
- Oreanu, S.T. 90
Owen, Robert Latham 22· 120· 258· 263
- P**
- Pakula, Hannah 11· 352
Papworth, Robert 31· 33· 105
Paquin 48· 135
- Patou, Jean 29· 30· 31· 38· 41· 42· 110· 120·
130· 131· 272
Păun, Lucia 196
Păun, Vasile 196
Pavlova, Ana 80
Pearson, F. Mowbray 85
Penn, William 248
Pershing, John 91· 126· 204· 234
Petrescu, Nicolae 10· 11· 25· 33· 214· 352
Petrovici, Elizabeth 90
Pickering, colonel 36· 208· 256
Pinasso, valet 104
Plummer, Mayme A. 85
Poillon, Arthur 38· 111
Poillon, Sam 209
Polk, Frank Lyon 128· 141· 204· 265
Popescu, Elvira 30· 273
Popovici, Marion Bishop 102
Porfireanu, Emma 13· 16· 353
Preliceanu, Nicolae 14
Procopiu, Irina 25· 33· 106· 136· 255· 337
- R**
- Randal, W.C. 69
Red Bird 66· 357
Red Tomahawk 13· 63· 162· 289· 291· 295
Ribblesdale 208
Ricketts, J.A. 73
Riley, Lilian 79
Riley, Thomas 105
Rinfret, F. 287
Rittenhouse, David M. 26· 96
Robertson, steward 105· 106· 210· 277
Robinson, J. 102
Rockefeller, John D. 41· 190· 192
Rodman, Arabella Page 84
Romalo, Eduard 89
Roosevelt, Alice Longworth 122
Roosevelt, Edith 205· 235
Roosevelt, Franklin Delano 108· 114
Roosevelt, Theodore 64· 68· 91· 122· 163·
177· 205
Ross, Max 73
Ross (d-na) 180

Roth, Frank 263
Rubel, Frank R. 102
Russell, William H. 4·304
Ruth, Babe 282

S

Saint-Gaudens, Augustus 55·192
Sanders, Roy 83
Santa Anna, Antonio López de 82
Schierson, Henry J. 35
Seami, Alex. 102
Shoemaker, Sam 141·203
Simard, George A. 58·285
Sitta (vezi Elena, prințesa Greciei)
Sitting Bull 63·64·162·295
Slattery, Eliz. 324
Smith, Al 255
Smith, Gene 12·353
Socec, Alex.M. 102
Sorlie, G. 79
Spătan, Ioan 13·353
Spreckels, Alma de Bretteville 263
Stapleton, Benjamin F. 181·183
Steinbach, majordom 33·272·278
Stephenson, A.F. 61
Stewart, Josie B. 79·311
Stewart, Merch Brandt 143·146·311
Stewart, R.D. 75
Stoica, Vasile 16·17·242·352·353
Styop, Dimitrie 90
Sutfin, W. Sterling 86
Swanson, Gloria 35·275·276·316
Symki (vezi Simona Lahovary)

Ș

Șaliapin, Feodor 51·58·152·285
Șeful Munte (vezi principele Nicolae)
Știrbey, Barbu 13·23·89·93·94·178·260·
337

T

Taft, William Howard 68·177
Tamburini, Giovanni 100·213
Tampa, Nadia 13·353

Teryle, Walter 336
Tesner, Linda Brady 12·353
Thoman, Lee 82
Thyssen, Fritz 30·109·136·277
Tileston Wells, T. 13·38·48·111·120·
135·138·230
Tired Lookout 61·288
Tirman, Albert 17·27·40·45·109·160·
166·167·177·243
Tirpitz, Alfred von 111
Toll, Henry Wolcott 50·97·98·183·184
Tomi, Paul 26
Toose 197
Traver, Florence 88·328
Tulloch, Lawrence 313
Turner, G.G. 102

V

Văcărescu, Elena 59·151·154
Van Bruen, Augustus H. 298
Vanderbilt, Grace 109·241·242
Victoria, regina Regatului Unit al Marii
Britanii și Irlandei de Nord 57·
59·62·82·104·109·150·153·181·
353
Victoria-Melita 30·31·104·105·117·120·
180·191·212·217·273·274
Vifor Alb (vezi principele Nicolae)
Vopicka, Charles J. 45·47·194·340·341·
353

W

Walker, James J. 13·39·72·113·114·115·
212·255
Walker, Ducoing 64·296·320
Walker, James F. 81
Walsh, Edmund A. 102
Walsh, Opel E. 88·329
Walsh, Raoul 276
Washburn, Stanley 24·25·40·45·47·97·
128·129·143·150·158·160·164·
168·170·173·176·177·178·182·
202·208·270·284·339
Washington, George 55·97·118·119·

120·140·241

Weber, Marie Beatrice 81·319
Welch, A.B. 62·63·64·162·289·290·292·
293
Wendt, Clara Faust 84
Werner, Charlotte 71
Whalen, Grover 33·34
White Eagle, 66·67·299·300·308
Williams, Arthur 92·122·123·203
Williams, Glen Mac 315
Williams, R.S. 279
Willingdon, Freeman Thomas 59·153·
154·330
Wilson, Edith Bolling 34·90·105·107·
108·277·332
Wilson, Woodrow 18·34·68·90·105·145·
177·240·247·332
Winyan Kipanpi Win (vezi regina Maria)
Wright, Joshua Butler 38·39·48·111·
116·119·122·125·209

X

Xenia Alexandrovna, mare ducesă 205
Xenia Gheorghievna (vezi Xenia
“Tommy” Leeds)

Z

Zopolla 142

Autor

Adrian-Silvan Ionescu

Traducere

Constanța Simu

Adrian-Silvan Ionescu

Redactare

Adrian Manafu

Emil Stanciu

Grafică și DTP

Irina Spirescu

Copertă

Gabi Nicula

Coordonator proiect

Arpad Harangozo

Tipărit la „Alföldi Printing House Hungary”

© NOI Media Print

Str. Tokio, nr. 1

Sector 1, București

Tel.: 021 222 07 43

Fax: 021 222 07 86

e-mail: nmp@nmp.ro

www.nmp.ro